

Aurora medicorum Galeno-chymicorum: seu, de recta purgandi methodo e priscae sapientiae decretis postliminio in lucem reducta, & medicamentis purgantibus simplicibus, compositisque tam veterum, quam neotericorum & chymiatrorum libri IV selectis observationibus et ... remediis ... referti / [Johann Freitag].

Contributors

Freitag, Johann, 1581-1641.

Publication/Creation

Francofurti : Impensis Joannis Theobaldi Schönwetteri, 1630.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/b3rkw8y9>

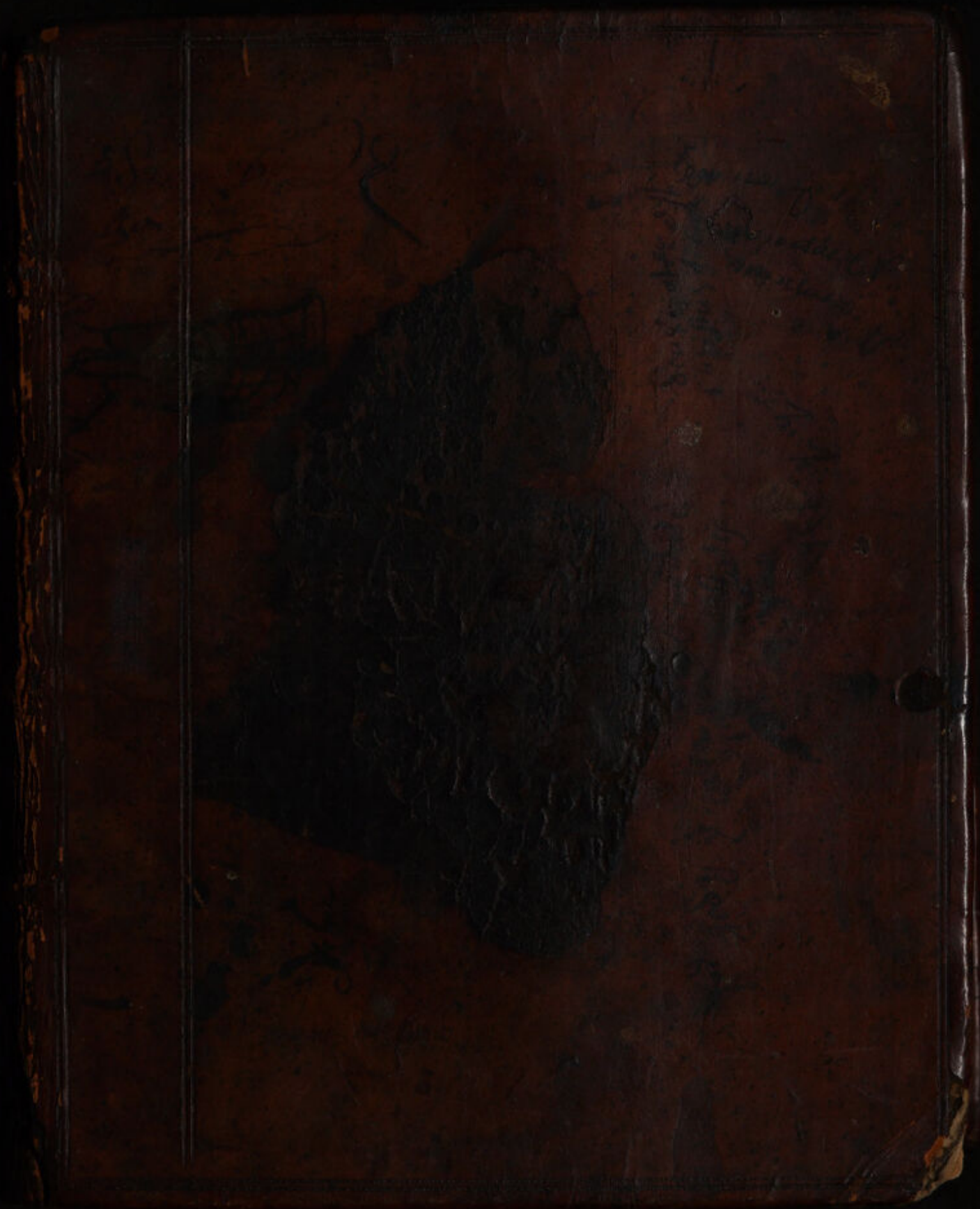
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

2415/6

Sanctus & Pater
noster all. Amen.

Sir Joseph Copley Bart.

372
391

The seal

Hier ist das
 Buch von
 der Kunst
 der Arznei
 zu verstehen
 und zu gebrauchen
 nach der
 Natur der
 Krankheiten
 und der
 Temperamenten
 der Menschen
 und der
 Jahreszeiten
 und der
 Orte.

AVRORA
 MEDICORVM
 VALENO-CHYMI-
 CORVM:

Seu,
 RECTA PURGANDI METHODO
 iuxta Sapientiae decretis postliminio in lucem
 ducta, & medicamentis purgantibus simplicibus,
 compositisque tam veterum, quam recentiorum
 & chymiatricorum

LIBRI IV.

LECTIS OBSERVATIONIBVS ET AD
 res pene morbos remediis, ad instar Dispensatorii
 vniuersalis, propria experientia comprobatis, & se-
 cretioribus, multifariam referti.

Auctore

IOHANNE FREITAGIO M. D.

Cum Privilegio S. Ces. Majest.

R. LVLLI⁹

ROC: BACH.

PARACELS⁹

typensis IOANNIS THEOBALDI SCHÖNVEETTERI,

ANNO M. DC. XXX. 44

24/5/16

James
Mather

Sir Joseph Copley Bart.

372
391

The artist

76028

Handwritten notes in the left margin: "LXXVI", "ZV", and "LXXVI".

Handwritten notes in the left margin: "Septembris" and "Septembris".

AVRORA
 MEDICORVM
 VALENO-CHYMI-
 CORVM:

Seu,

RECTA PVRGANDI METHODO
 Sæpientie decretis postliminiò in lucem
 uicta, & medicamentis purgantibus simplicibus,
 compositisque tam veterum, quam recetiorum & chymiatorum

LIBRI IV.

LECTIS OBSERVATIONIBVS ET AD
 nes pene morbos remedijs, ad instar Dispensatorii
 vniuersalis, propria experientia comprobatis, & se-
 cretioribus, multifariam referti.

Auctore

IOHANNE FREITAGIO M. D.

Cum Privilegio S. Cæs. Majest.

R. LULLI.

ROC'BACH.

PARACELS.

ti, Impensis IOANNIS THEOBALDI SCHÖNVEETTERI,

ANNO M. DC. XXX. 44

24/5/6

Samuel
miller

Sir. Joseph Copley Bart.

372
39

The great

60
12

120
600
720

22
120:5
194

not in Schönerman

76026

 HERMES.	 AVRORA MEDICORVM GALENO-CHYMI- CORVM: <i>Seu,</i> DE RECTA PURGANDI METHODO ē priscæ Sapientiæ decretis postliminiō in lucem reducta, & medicamentis purgantibus simplicibus, compositisque tam veterum, quam acoteri- corum & chymiatricorum LIBRI IV. <i>S. Schönerman</i> SELECTIS OBSERVATIONIBVS ET AD omnes pene morbos remediis, ad instar Dispensatorii u- niuersali, propria experientia comprobatis, & se- cretioribus, multifariam referti. Auctore IOHANNE FREITAGIO M. D. <i>Cum Privilegio S. Cæs. Majest.</i>	 R. LVLLI ⁹
 GEBER.	 ROC:BACH.	
 MORIEN ⁹	 PARACELS ⁹	
		

Frankofurti, Impensis IOANNIS THEOBALDI SCHÖNVVETTERI,
ANNO M. DC. XXX. 4th

Law

AVROA
MEDICORVM
CHYM

17

P

Gray

Dr.
Post

Mulan
dzin
deret
Bor
truh
clam
dior
num
biam
dand
tam p
quam
Tunc

REVERENDISSIMO ET ILLUSTRISSIMO

Principi & Domino

DN. FRANCISCO WILHELMO,
POSTVLATO ET CONFIRMATO EPISCOPO

Osnaburgensi, Præposito Ratisbonensi, Comiti in Warthenberg,
Domino in Waldt, Domino meo Clementissimo.

VATVOR effluxere Olympiades, Reuerendissime & Illustrissime Princeps, Domine Clementissime, ex quo, relictis orchestris Academicis & Professorio auctoramento, in hanc aulam, iussu, qui tunc rerum potiebatur, Patris Patriæ, cuius memoria sit in benedictione, & anima in cælituum Elysio, accitus fuerim. Ægre tuli insuaue illud Musarum diuortium, quod (præfiscinè dixerim) ad genium instillandæ in luuenturem doctrinæ nuncupatus, imo natus, factus multis viderer. Neque caruit ista res morsuunculis apud literatorum familiam, & ordines. Verum aliter in Deo fuit & fati. *Fata ducunt volentem, & trahunt nolentem.* Diuinæ prouidentiae & Principis voluntati erat acclamandum, & eundum in obsequia. Tunc primum amænissimis studiorum tempel in egressus & extorris, capime totum dare in horrifonum illud intempestumque curandorum agrorum pelagus & disturbium. Non cum vno morborum Vlysse, aut Cyclope, mihi ibi colluctandum, nec in vllam me a deo prolixè inducerem doctrinam, nullaquæ tam præclara imbueram (pro captu meo imbelliæ) pectus scientiæ, quam non decuplo vberius in animo fruticasse operæ pretium fuisset. Tunc peruidi non omnino inepturius illum, *qui omnes in cathedra sarnari,*

E P I S T O L A

nari, multos autem in praxi emori dixerat. Et si vero subselliis professoriis mihi exiliendum fuerit, tamen illud æs, quod in hac incude versamus, & dedolamus, non abieci:

*Sed creperos inter strepitus, interque iacentum
Agmina, nasorum tetras halantia pestes,
Incluta doctrina, sapientum templa serena,
usquam deserui, nec Hyantean Aganippen.
Quamuis sæpe mihi, quæ tunc erat vñso rerum,
Turpis aqualiculum saturarit crapula in aulis.
Inuito, cum sponte animi componere curas,
Auspiciisque meis vitam tolerare negatum.
Pocula, magnatum cum plena salute, trahenda,
Cum dare vela Scyphis, & per vada magna Lyæi,
Sulcandum, inque amplo foret omnis gloria vitro,
Non tamen excussit mihi Bacchi Massicus humor,
In quo cottidie tunc aula natabat, amorem
Et studium, Ascræas veneror quo inde fide diuas,
Non quæ falcidia sibi iam de lege timebat,
(Quamuis curam animi merito res vindicet omnem)
Querquera turba trahens lapsantis licia vitæ,
Vsq; adeo minuit cerebrum, ut serotina noctis
Noluerim ad magni comburere scita Galeni.*

Idem respiciebam ad manticam, quæ in tergo erat, & quia exi-
ueram prouincia, mecum ruminabar, sperans futurum, ut aliquando
cum bono Deo in desertam vicissim succenturiarer stationem, aut
quæ medicamenta, commemoratu ad posteritatem haut ignobilia,
studiose mihi reposuissem, in publicam lucem parturirem. Verum e-
nim vero cum passim gentium mea sese effunderet praxis, & per auli-
corum negotiorum indies inualescentem molem integrum non ef-
set, ea, quæ in memoriæ subsidium mihi perfunctorie notaram, pensi-
culatius excutere, & apud animum æstimare, fatalis ille belli cata-
clysmus potiora Christiani orbis climata inundans & inuoluens, otii
feria-

DEDICATORIA.

feriarumque non hunc in modum desideratarum, affatim inuehebat. Cessationem à practicis laboribus tempestas bellica quidem adduxit, sed talem, quæ elucubrandis hisce meis scrutiniis inutilis fuisset, nisi tuis REVERENDISSIME & ILLUSTRISSE PRINCEPS auspiciis onerum publicorum immunitate clementissime donatus, serena tranquillitatis halcyonia meis laribus obtinuisset. Verum quam limis oculis liuida ista inuidentiæ Dea & toruo obtutu, has meas fortunas collustrat, ut inexpugnabilem (è vulgo tamen & infimis,) fremitum aduersum me igniculat? nusquam acrius vapulaui, aut conuitiis lapidatus sum grauioribus. Viuicomburio expiandum crimen in conscientiam intromisi, quod orando otia Musis, & immunitatem augustis meis penatibus, impetrabilem Heroa & Dominum Clementem nactus sim. Verum cum neminem, quod sciam, mortalium, vlla iniuriæ aut malevolentiae aura adflauerim, vel vsserim, nec otii hanc beatitatem in triscurriis triuerim, sed in elimando opere, ad communem hominum salutem in publicum ituro posuerim, quid est, quod ab vltima populi sentina imo vappa quisquiliisq; gentis, tantis diuerberer criminationibus,

Iliacos extra muros fortassis & intra?

De meritis in patriam, quæ nec omnino nulla sunt; Stentorem non agam, vnicum hoc saltem ad publicos huius prouinciæ parietes consigno, me tribus ordine Principibus in aula Patriæ, Medici aulici operam subiectissima, & qua fidelem subditum ministrumque conuenit, iugi vigilantia ac veneratione, totis viginti, & quod excurrit annis probasse. Sed facile apud bonos & cordatos sympatriotas auerruncem inuidiam, quæ male feriatum ex quinta classe hine inde popellum, adeo profunde insedit, ut non nisi cum extremo spiritu in cauros euanescat & faceffat.

*Hos equidem excipio, quibus è potiore metallo
Corda dedit Phæbus, melior quos flamma Promethei
Excoquit, inuidiæ vacuas vredine mentes,
Non omnes Dea felle virens & pota veneno*

E P I S T O L A

*Imbuit ex æquo, superant queis pectoris aruum,
Candidius, violas & suaue rubentem hyacinthum.
Pubentesque rosas, immortalesque amarantos
Fert, & odoratis virtutum floribus ardet,
Tetra colorata fugientes toxica lingua.
Fert etiam hac tellus, dum culta sit, Aona tempe,
Et sacros latices profundit & Hippocrenen,
Nec lolium passim & steriles dominantur arista,
Aut tribuli sentesque & inexpugnabile gramen.*

Inuidendum illud REVERENDISSIME & ILLUSTRIS-
SIME PRINCEPS ab Illustri tua munificentia in me erogatum be-
neficium, cui red hostimentum penes me nullum, non aliter, quam
in communem mortalium salutem impendere, & usurpare taci-
ta quadam intimitus urgente religione iussus sum. Postquam enim
in medicæ praxeos arena palæstritam iam multis annis egerim, ubi a-
lii cespitarint, & in quam partem errorem errauerint maxime per-
nicialem, in procliui fuit mihi, non saltem diuinare, sed facili æsti-
mio emetiri. De veteratoribus artis medicæ, & Paracelsistarum ci-
nifionibus, empiricorum scarabæis, deque aliis in celeberrimam
hanc professionem insilientibus, & offucias infundentibus, quo-
rum potissima scientia est veritatis ignoratio, (lapides equidem lo-
quar, si horum impuritas & colluuiem Augiæ stabulo hircosiorum
vel eminus notare velim) sermonem non cædam, sed strictim duntaxat
tangam aliquos, qui audiunt, vel audire satagunt ab arte celebres,
vulgi tamen opinione, quam re ipsa verius. Potissimam & usu ma-
xime frequentatam, de ratione & methodo purgandi, purgantibus-
que omnium generum pharmacis, doctrinam excutiendam & edis-
ferendam in manus sumpsi, qua nec utilius, si recte ad viuum sece-
tur, nec salutaris medicinæ theatro, & communi hominum socie-
tati, dum ad veritatis amussim liquido enodetur, tradi, nec pesti-
lentiùs, aut perniciosius quicquam à Medico ignorari potest. O-
mnis quippe morborum soboles, quæ ex cacochymix minera fami-
liam

DEDICATORIA.

liam ducit , non nisi methodice & iuxta artis cynosuram per phar-
 maca stirpitus eruderatis cicuratur causis. In quam discrepantes , &
 toto cœlo dissidentes abeunt sententias , cum de purgatione tam in
 acutis , quam chronicis , tam in pestilentibus & contagiosis , seu ini-
 mici syderis ægrimoniis , quam cæteris , nec ab olympi invidia pro-
 fluis , aut causarum ex abyssu repetendam indaginem postulantibus ,
 disquiritur administranda ? Quantis pene voluminibus de isto senis
 nostri oraculo , *Cocta purganda esse* , velitatur , & digladiamur ? Haud
 pigeret luctæ , dum ingeniorum iudiciosorum collisione , veritas non
 tam discuteretur , quam excuteretur , & in proscænium palam edu-
 ceretur. *Animas negotiantur , qui extra orgasmi procellas coctionem sem-*
per præstolandam esse docent , priusquam purgationi accingamur. Si enim ea sit
 materiæ morbificæ indoles , ut citius , quam maturescat , & naturæ
 dominium recipiat , ægrum vitæ possessione deiiciat , & animâ ex-
 suat , qua luxati iudicii vertigine aguntur , qui in ipso ægrimoniæ fron-
 tispicio salutare , ad purgandum manus continuo non extendunt ?
 Præstat crudam initio diripi , cum virium & naturæ qualicumque
 quassatione , quam permittere , ut adulta & ætatem nacta iugulan-
 di potentiam , fœneretur. Sed super his , in natali sua gleba aratrum
 sufficienter duxisse videor. At quoties quisque vulgo medicinam
 facientium pensculatius apud animum suum hæc deliberat ? Exem-
 plo seruiat febris malignæ passim ambigue & periculose administra-
 ta curatio. In hac alii initio generosiora euacuationum , qualis pur-
 gatio , & venæ sectio , remedia continuo adhibenda censent , a-
 lii sinisterius id fieri arbitrantur , huic sententiæ aqua , & igni interdi-
 cunt , & comprotenus ad alexipharmacorum hydroticorumque v-
 sum conuertuntur. Rationum Adamantinis utraque pars se muni-
 tam & stipatam profitetur momentis. Neutra suæ sententiæ seu po-
 tius opinandi pertinaciæ nervos incidi patitur. Faceſſat æger in fata ,
 dum vel recti pertinax , aut flagitiose sciolus , vanas mentis impres-
 siones & conceptuum ludibria mascule propugnet. Ad scopum veri-
 tatis pauci collimant. Verus curandi processus ex cognitione naturæ
 causarum dependet. *Medicus tantum bene curat , quantum recte cognoscit.*
 Si extrinsecus incidente causa à maligna syderis facie vel auræ vene-
 fica

EPISTOLA

fica impressione febris suscitetur, virus allectum & haustum absque vlla comperendinatione, momento quolibet otius, ab interiori viscerum cordisq; territorio foras alexipharmacis & diaphoreticis propulsandum erit.

Si verò ab interiore prauitate, humorumque maligna corruptione, & à genuina integritate in vappam, & rancorem apostasia sit genita, omnino æquum fuerit, maioribus vacuationum præsiidiis humorem adulteratum, & propria malitia intoxicatum continuo auertere, & foras nulla expectata concoctione, proicere, quod reliquum est à virore, quantum res patitur, vindicare, ad symmetriam reducere, & quæ intaminata sunt, tueri. Quæ nisi quispiam accuratè internoscat, & in curandi munere ob oculos posita, rite sequatur, Plutonis granaria amplissima messe suffarcinabit, multosque, qui exitium recta curatione enauigare, & elabi potuissent, libitinæ consecrabit.

Adducto in proscenium exemplo febris malignæ, quæ quartanam Parcarum Furiarumque trigæ personam adiicit, demonstrare annixus sum, totam bene medendi rationem à recta & rationali methodo proficisci, sine cuius amissi frustra sit, omnis remediorum famigeratorum vsus, aut arcanorum passim gentium depræconiatorum, vel in gremio silentii apud inuidos occultatorum, plaustra infructuosa. Quandoquidem vero, in medicina, recte purgandi ratio utramque paginam faciat, cuiusque quo crebrior & celebrior sit vsus, doctrina, seculi supinitate magis rubiginet & euiluerit, aut verior eiusdem & genuinus ad genium Hippocratis, Galeni & venerandæ antiquitatis sensus, Cimmeriis offusus sit tenebris, non abs re me facturum duxi, si in gratiam eorum, qui ad praxios clauum conscensuri, & in publicæ salutis emolumentum, pro ingenii mei macie, veræ scientiæ obscuritatis pallium detraham, facem alluceam, quodque situ & profunda nocte pene funeratum, vindicem. Quis enim Medicorum adeo sibi sit Suffenus, ut negatum ire velit, neglectis, aut non adhibitis tempestiue vniuersalibus præsiidiis, quibus tanquam basi cæteroquin tota curandi summa innititur, omnia fortunæ temeritati committi, & ægrum in præcipitium dari? Seculo ludibrium debet, qui

DEDICATORIA.

quisecus sentiat. Atqui in vniuersalium remediorum confesso primas tenet purgatio.

Cui merito Phœbi chorus assurrexit omnis.

Eius vsurpandi tempus, ordinem, modum, dosin, & cætera requisita, qui rectè assequitur, & fœliciter exsequitur, non contemnendos in medicina progressus fecisse, iure merito existimabitur. In ea edisserenda sic versatus sum, & calamum duxi, vt simul omnem recte medendi rationem, & canones ad hanc scientiam necessarios vniuersim penè vna adduxerim, & in meridiana luce posuerim.

Sed officii partes minus impleuisse mihi visus eram, nisi & vniuersam remediorum purgantium tam simplicium, quam compositorum aciem in hunc campum educerem, & lustrarem, cuiusque singulatim robur, vires, acumen, arma, seu naturam, qualitates, potentiam, & quibus inseruiat & conducatur ægrimoniiis, vsurpandique viam demonstrarem & explicarem.

Neque supersedi vna adducere mineralia Chymicorum, spagiri-
cè præparata, in quibus mirificè sibi recentior ætas placuit magnam-
que beatitatem venari visa fuit. Potiora horum, & quæ pene seculum
pro abditis, & in profundissimis Chymici cerebri abyssis, aut cauernis
aut furnulis latitare & hæreere putabantur, erui, personam detraxi, ad
lydium lapidem examinaui,

Quid solidum crepet & fictæ tentoria lingua.

Et si quispiam horum rectus, & auspiciatus possit esse vsus, elimi-
naui & detexi, quæ in eis pericula, casus, & funera multorum insint, a-
perui, fraudes, technas & circumuentiones, & flagitiorum tyronia,
vt cautius mercetur posteritas, demonstraui. Nec in his simplicium
remediorum purgantium, tam ex vegetabilium & veterum, quam
neotericorum & mineralium familiis explicandis acquieui, sed occa-
sionem arripui, omnis generis inde dedolata, & conferminata ad
quoscun-

EPISTOLA

quoscunque ferè affectus medicamenta , tradendi & interpretandi, simulque meas curationum observationes particulares inferendi , & in Candidatorum Medicinæ gratiam publicandi. Absque ambitu & invidia, quæ & mea, & aliorum Clarissimorum virorum, cum quibus mihi coniunctio, & necessitudo intercessit, experientia comprobata erant, apertè recensui, secreta sublimia, & singularis monetæ, secretius non seruaui, nec mecum silentio abducta pressi, sed è liquido candidi pectoris canali in publicum torrentius emanare passus sum, nec enim mihi soli viuere aut sapere volui:

*Nec solem proprium natura, nec aera fecit,
Nec proprias undas ad publica munera veni.*

Nihil naturæ nostræ tam consentaneum, quam naturæ confor-tem iuuare, & periclitanti succurrere.

Quidquid autem sit, quod diuinæ gratiæ in me contulit opulenti-
tas, quicquid huius beneficio sub mea manu satum, natum & elucu-
bratum est, REVERENDISSIME & ILLUSTRIS PRINCEPS,
torum hoc, quantumcumq; est, Reuerendissimæ tuæ Celsitudini, tuæ
profusæ in me Clementiæ & Clementissimæ in hac cadauerosa rerum
facie, & fatali armorum cataclysmo, protectioni & tuitioni debeo & ac-
ceptum fero, meritoque ad auctorem muneris reflectit, & redit gratia
operis : proinde

*Suscipe magnanimo Boiorum à sanguine Princeps,
Quod peperit virtus Ingeniumque mihi.*

*Sit leuidense, tamen charis hoc mea portat ad aras,
Te Dominum merito deuenerata, tuas.*

*Te Duce non nocuit radiatus sylvæ miles,
Et ferus à nostra Mars procul ade fuit.*

*Cumque animis passim Phæbos expectaret omnes,
Indulgit Musis recta laresq; meis.*

Viximus

DEDICATORIA.

*Viximus in tuto Duce te, nec sensit vllas,
Quas vomat indomiti militis ira, minas.
Præ reliquis nostros pax fulciit alma penates,
Me peres immunis turba nouena fuit,
Quæq; mihi ante diem canis incanduit annis,
Cecropia ceruix est operata Dea.
In tuto licuit ventos audire cubili
Threiciæq; fides increpuisse chelys.
Principis auspicio fluxerunt mollia nobis
Tempora, nec gelidus perculit ora metus.
Quocirca hæc doctis impendimus oia Musis
Tota arsit studiis nocte lucerna meis.
Nec temere à sera pallebat Pallade vultus,
Inq; mea vigilax mente Thalia fuit,
Supremum in valida dum expertum incude, laborem
Procusumq; meo Marte adoleuit opus.
Id quia te solum maturuit auspice, solum
Prodeat in laudes magne Dynasta tuas.
Hoc submissa tuis veneratio ponit in aris,
Atq; tibi supplex collocat ante pedes.
Excipe magnanimo Boiorum à sanguine Princeps.
Quod fluit è fida mente clientis opus.
Et tibi deuotum non auersatus honorem
Tenuia Clementi suscipe dona manu.
Quod si prognatum gracili sub pollice munus,
Senserò nec stomacho displicuisse tuo,
Acrius accensa pendent sua vela Camæne
Materiesq; noua maxima laudis erit.
Nescio, quo feriis nequeam me dedere fato,
Semper in augustum spiritus ardet opus.*

EPIST. DEDIC.

*Principis Interea quem sacra fauentia textit
Numinis eiusdem hunc fulciat aura diu.
Diua nec illius Clementia stirpe recedat,
Sed tremulos annos caniciemque tegat.*

**Reuerendissimæ & Illustrissimæ
Vestræ Celsitudinis**

Subiectissimus IOHAN FREITAG M.D.

CARMEN

CARMEN AVCTORIS AD
LECTOREM DE OCCASIONE FABRICÆ
& argumento huius operis.

D*Um fera magnanimi surgunt in prælia reges
Fulmineaque manu crepitantia concutit arma
Vndiq; Gradiui proles Mauortia patris,
Grossaturque auidi funesta licentia ferri,
Et data libertas gladijs, dumq; omnia bellis
Feruere, & in furuas resident excisa fauillas
Stirpitus, æqua solo, laniatis oppida muris,
Et iam summa procul templorum culmina fumant,
Vixque bibat latices spumantis, anhela, cruoris
Cede saginata & passim ebria sanguine tellus,
Dumque ea per terras fatali lege geruntur
Æthereumque in bar siet hac in bella solutum,
Nec venia spes vlla super, nec cura salutis
Expedit, aut gelido quemquam de funere seruet,
Incumbatq; eadem fati violentia cunctis,
Omnia communis populetur Erynnis & Ate,
Quid facerem medio deprensus in orbe malorum,
Ingenij num sacra mei concessaque mentis
Munera proijcerem, calamoque silente quietas
Aut profugas mecum paterer torpere Camanas
Desidiosa trahens ignobilis otia vita?
Non ita; per Musas & Apollinis enthea iuro,
Per sacra cordato nunquam temeranda poeta
Diruat, atque acri metat omnia acinace Mauors,*

Imitus hoc nullos exsculpet pectore Phabos,
 Quos mecum feret una dies, feret una potestas,
 Seu patefacta sinu capiat nos hospita tellus,
 Seu quocunque loco exanimem fortuna reponat.
 Dū seruate animam, terraque relinquitte terram,
 Dum mihi restituat nullis obnoxia fati
 Membra, immortali radiata nitore, redemptor,
 Omnem exuta necem & genus illatibile mortis.
 Ergo animi nervos non ipsa retundet Erynnis
 Publica, nec vieto faciet squallere veterno.
 Et licet agrorum cogar suspendere curam,
 Abdita sylvarum rabida insidente caterua,
 Et populatrici furum insultante maniplo,
 Non tamen excutiet manibus monumenta Galeni,
 Quicquid & antiqui peperit sapientia seculi,
 Quando igitur dubios excurrere non sit ad agros,
 Licia nutantis neq; fas pertexere vita,
 Quantulacunque salus dum in pæonis arte reposta est,
 Insedit grato, quamuis inuita, labore
 Otia miscere, & dum tempora clade referta,
 Barbara dum patrios persultant agmina campos,
 Mentem animumque omnem creperis subducere rebus,
 Atque inconceptas penetralius abdere curas.
 Omnis in hoc igitur studium meditatio fertur,
 Natura ut penitus valeam explorare recessus,
 Quis fruticum vigor & rutuli pollentia floris,
 Pharmaca, totius, quo Marte superflua ducant
 Corporis, exonerentque per intestina saburram,
 Interiora graui mulctantem viscera morbo.
 Cur primos ultra nequeat proferre meatus
 Illa suas vires, nec longius exserat herba,
 Quur alia totum penetrare medullitus ausint
 Corpus; & extremos forte illa perambulet artus,
 Nilque supernacui hac impune quiescere succi

In regione finat, Quae sit virtutis origo
Eius, & unde trahat cognatum planta vigorem.
Nec tantum arcanis iuuat indulgere, sed artem
Extruere, humanos quae cuncta trahantur ad vsus
Apposite, veterum ritu, methodoq; magistra.
Quae pueris, & quae medicina trementibus annis,
Quaeque iuuentuti, cariosaq; apta senecta
Pharmaca, quid mollis vel edentula postulet etas,
Quid pro natura cuiusq; sit indole dandum,
Quid vires anniq; ferant, & sexus, & ordo:
Vnum conueniens equidem nequit omnibus esse.

Talis amariciem fallat meditatio secli,
Dum reducis liceat spectare exordia pacis,
Et vexare armis Mars desinat impius orbem,
Si visum superis mihi vitae extendere fila,
Extinctis donec succedant aurea bellis,
Et renouata trahant florentem secula pacem.
O mihi si dubia seruetur spiritus hora,
Dum reuoluta nouis excurrant tempora fufis,
Quae nostros tantis purgent à cladibus annos,
Omne nefas patrium protul exactura sub orcum,
Astraam terris, populoque datura quietem.

Hac meditata mihi tanto in discrimine rerum
Lector habe, tecumque impensius excute, si quid
Non sit in exacta acriculorum incude dolatum,
Adde nouam limam, non inspexisse pigebit,
Si qua meorum operum quisquam emaculatus edat,
Excuset vigor ingenij cum etate tepefcens,
Et ceruix canis quod ferme incanduit annis.
Det veniam quod Apollo solum & quod turba Nouena
Extorris vertit, clarusq; euiluit amnis.
Et quis in hac rerum fatali clade superstes
Spiritus ingenij est? dominante libidine ferri
Luxatos animi nervos torpere necessum est,

Et

Et sepeliri altos, aut obbrutescere sensus,
Vsq; adeo celebres nemo procudet Athenas
Parnassosq; graues hac tempestate profundet
Omnem animi prorsus Marte excutiente vigorem
Fare agedum, à furiis si nil bacchantibus ori,
Lucida cognatos si lambat flamma penates,
Iamque sacri metuenda lares incendiis pallent,
Inque leues abeat vicinia multa fanillas,
Quis color oris erit, quid in imo pectore mentis?
Num lethalis hyems potiusq; perambulet ossa
Frigus, an extrudes sudata labore vigentis
Ingenii monumenta tui, queis sera vetustas
Atque olim Phœbi chorus assurrexerit omnis?
Da veniam lector, fatalia temporis huius
Candidus excusa, demorsos quod sapit ungues,
Rarius à nobis tali proficiscitur aeo,
Vix tenui neruo gracilique superstite flamma
Ingenij, genium vario obtundente Cyclope.

LIBRI I.

CAPVT I.

Definitio purgationis adequata eiusque explicatio, & indicatio designatur; vacuationum differentia recensentur; de plethora & cacochymia, huiusque sede, causis, & speciebus agitur.

Definitio purgationis adequata.

PURGATIO est humoris qualitate peccantis, seu cacochymiae ex vna, altera, vel tribus simul corporis regionibus publicis per secessum aut vomitum euacuatio: facta vi naturae in actum deducentis pharmacum, selectiue trahens humorem vnum vel plures, vnaque irritans vt iidem promptius expellantur: quo sanitas praesens conseruetur aut amissa recuperetur.

Differentia vacuationum generalium.

Vacuatio sub se complectitur primo aequabilem omnium humorum educationem, & absolute specialiterque Hippocrati ita nuncupatur, teste Gal. sect. 2. com. 17. deinde inutilium seu qualitate peccantium purgationem. Haec verò est naturalis vt in crisis, vel symptomatice vi morbi excitata, vel mixta, vt sit partim critica, partim symptomatice, vel denique

artificialis vi pharmaci promota, de qua in praesentiarum pertractare induximus.

Qualitatis vocabulum hic non de nuda qualitate quatenus eius excessus defectusque alteratione per contrarium corrigi possit, vel vt ad praedicamentum qualitatis duntaxat pertineat, sed de tali dispositione praeternaturali, quae nulla porro temperatione ad utile statum deduci queat, cuius merito nullum praeter euacuationem detur remedium: seu de differentiâ & ipsa humoris specie ex se nutritioni ineptâ, naturae inutili & infesta accipiendum est.

Proinde cacochymia omnem humorem qualitate adeo peccantem, vt nutritioni ineptus, naturaeque inutilis & molestus sit, comprehendimus, siue is dyspepsia, ex qua proprie cacochymia nascitur, siue bradypepsia qua cachexiam potissimum constituens oritur, progenitus sit.

Qualitatis vocabulū quomodo hic intelligant medici.

A

Vti

*Vti pletho-
ra vena sa-
tis ita ca-
cchymia
purgatio
conuenit.*

Vti verò humor nutritivus & per se laudabilis totâque substantiâ naturæ amicus, sed quantitate excedens, eâque negotium faciens vel minuitans, vacuationem propriè dictam, quæ sanguinis missione perficitur, requirit, isâ is qui ad eâ malâ qualitatem depravatus aut corruptus est, ut ad nullam substantiæ benignitatem aut nutritivam bonitatem converteri possit, totâque genere præter naturam omninoque inutilis & molestus fuerit, pharmacum specifica virtute expurgans flagitat & indicat. Summa, vti plethoræ sanguinis euacuatio, ita cacochymia purgatio remedium existit. Et his duobus instrumentis generalis totius corporis tam à multitudine humorum benignorum quantitatem tolerabilem excedentium, quam à qualitate peccantium colluvie perficitur liberatio.

Sedes plethoræ & cacochymia.

Humorum in corpore redundantia est univiersalis vel particularis. Illa unam vel duas aut omnes tres totius corporis regiones, hæc aliquam regionis partem, aut eiusdem membrum occupat. Univiersalis redundantia in cacochymiam vel plethoram, diuiditur. Hæc tanta boni integrique sanguinis existit superfluitas, ut aut venas tendat, virescens grauet, vel utrumque efficiat, secundum corporis regionem venæ cavæ arteriæque magnæ ductibus circumscriptam, propriè tenens, licet ex eadem tertiæ etiam regioni & corporis habitui communicetur: atque vti ple-

thoræ sedes propriè est secunda corporis regio (sanguinis autem hoc privilegium est, quod innoxie donec venas tendat accrescere & cumulari possit) ita cacochymia quamlibet regionem omnesque simul occupare comparata est. Est autem cacochymia, quando humores sanguinis massam constituentes debitam excedunt proportionem, unde cacochymia biliosa, pituitosa, melancholica, vel cum servata legitima cuiuscunque quantitate ipse sanguis eiusque partes vitium qualitatis aut substantiæ perpetiuntur, & putrescent, aut copiosa pravorum humorum miscella & perfusione inficiuntur. Atque hac ratione cacochymia ex humoribus naturalibus in statum præter naturam, & malam corruptionem invenis, degenerantibus, oritur. Quæ verò ex aliorum à sanguine humorum proveniunt nascitur, ea est, vel excrementitiorum naturalium, vel putrè præternaturalium. Naturales excrementitii sunt qui potissimum in eptate geniti suos etiam habent usus, & ad propria receptacula relegantur, veluti bilis ad vesiculam felleis, humor melancholicus ad lienem, serosus ad vesicam, ut debito tempore per legitima emissaria è corpore excernantur. Pituita excrementitia peculiare natura non assignavit receptaculum, tria tamen in corpore loca observantur, quibus potissimum colligitur, videlicet ventriculus, ubi generationis initium etiam illa capit, quæ in eptate ut pars sanguinis per-

*Quid sit
cacochy-
mia & qua
eius diffe-
rentia.*

* *facit*

*Causa ca-
chochymia.*

Scit dein cerebrum & intestina, quorum naturale est excrementum. Illi quantitate vel qualitate peccantes cacochymiam efficiunt. Quantitas excedens oritur vel propter vitium obiecti, cum videlicet cibi fuerint ingesti, qui in hunc illumque humorem facillimè faceſſunt, vel ob læſam facultatem ex intemperie. Epatis calor ſiccitasque plurimum bilis cum atra tū flaua, frigida venæ conſtitutio pituitosus, ſeroſus aut terreſtres humores producit. Cum itaque plus humorum excrementitiorum generatur quā naturalia receptacula concipere poſſunt, non ſolum in venis aut ſecunda corporis regione ſed in toto frequenter cacochymia ſupplulat. Ratione partium recipientium colligitur cacochymia quoties illæ propter læſam ex intemperie, vel impeditam ex obſtructione facultatem non ritè attrahunt humores à ſanguine ſuperuacuos excrementitiosque aut attractos debite nō expellunt, adeoque in primā & ſecunda regione primo eos reſtagnare faciunt. Iſti humores hoc pacto excedentes qualitate & ſubſtantia naturæ moleſtiam creant, eamque vehementiorem inferunt cum putredine & corruptela aliqua deprauantur.

Cacochymiam demum conſtituunt humores, qui toto genere ſunt præternaturales, hoc eſt præternaturæ inſtitutum & ordinem producti, & maxima parte ex prauis corruptiſue alimentis, in vel extra venas in ventriculo aut alibi generati, vel ex

naturalibus propriam bonitatem exnentibus & in malignitatem putredinemue vergētibus nati ſunt. Hi etiam in minima quantitate ſunt præternaturales, nec enim vti excrementitii naturales tunc demum delinquant, cum ſupra meſuram excreſcunt, quod etiam in nulla nec ſaltem minima quantitate aſſe debeant in corpore, ſola quippe ſubſtantia & qualitate ſub quauis portione naturæ noxiæ & inſenſi exiſtunt.

Quales cum primis bilis porracea, ſtatodes, vitellina, humor melancholicus corruptus, acerbus, acidus, aduſtus, atrabilarius, pituita putrida vitrea, ſerum corruptum, putreſcens. Hæc cacochymia. Et hi humores designati quatenus bonitatis limites exceſſerunt, adeo vt ad benigniorem naturæque vtilem ſtatum redire nequeant, & primam ſecundam vel tertiam regionem occupāt, morbum facientes aut facturi, purgans pharmacum indicant. Quod enim ad naturalem ſtatum redire nequit, aut plane corruptum eſt, id ſe auſſerendum dicat. Ablatio autem hæc per venæ ſectionem, vt qua primo ea quæ in ſecunda continentur regione atque vtilia pariter cum inutilibus vacuantur, nec humores à ſanguine alieni electiue ſcernuntur, magisque quantitate quam qualitate nocentes educuntur, & primæ regionis ſuperfluitates haud extrahuntur, fieri nequit. Neque hæc cacochymia duntaxat ſui euacuatione

*Differentia
purgatiui
proprie di-
cta.*

nam existis regionibus qualemcum-
que sed vniuersalem quæ vomitu &
alui directione perficitur, quarum illa
Galeno *de purgationibus*, hæc vero *Karungia-
bus*, utpote quæ sola purgationis no-
men *Kar* sibi vendicet, appella-
tur. Quamuis enim persudores & v-
rinas ex secunda & tertia regione et-
iam euacuetur superflua specialiter,
tamen his viis nulla artis medicamē-
tique opera rite & recte fiet expur-
gatio, priusquam illa generalior qua
toti prouisum sit, præcesserit, neque
quin ista præuia per alios ductus ut-
pote palatum, nares, asperam arte-
riam, similiaque partium emissaria
quicquam ritè extrahitur. uti enim
totum corpus per specialem partem
non est euacuandum, & veluti mem-
brum quoddam recte euacuari nec
debet nec potest, nisi totius facta ex-
purgatione, ita vniuersi superua-
cua ad partem inuitabit, qui negle-
cta totius prouisione per eam eius-
dem colluiem educere conabitur.

Deinde humores quibus cum
medicamentis purgantibus talis re-
latiua intercedit proprietas ut ab iis
dem in corpus assumptis attrahan-
tur, si negotium naturæ faceffant,
quacunque corporis parte stabulen-
tur pharmaco in id adaptato & spe-
cialiter eos respiciente, euacuari de-
bent. ex quo sequitur cuilibet humo-
ris speciei peculiare & specificum su-
um conuenire & discernendum esse
pharmacum, veluti bili cholago-
gum, pituitæ phlegmagogum, melan-
choliæ melanagogum, sero hydrago-

gum. Hæc enim pharmaca uti non
quantitatem humorum, sed peculia-
rem & specificam eorum qualitatem
respiciunt, ita ab humoribus qualita-
te peccantibus, ad sui educationem ut
recipiantur, specificè indicantur.

Vnde etiam non obscure liquet,
humorem peccantem è particulari
membro & ex habitu corpori, dum-
modo nondum sit impactus ad vni-
uersales vias quodammodo reduci, &
per eas euacuari posse de qua re infra
latius. Cum in definitione dicitur
quod purgatio sit humorum qualita-
te peccantium seu cacoehymia edu-
ctio, consequens est, pura corpora non
esse purganda, quod sani purgantibus
sumptis exsoluantur, s. 2. aph. 37. pe-
culiarem n. humorem quem educant
& in quem agant si non inueniāt san-
guinem & carnes colliquant, ut ex
ijs quippiam exprimant. vnde porro
Hippo. s. 4. aph. 16. qui corpore bene
habent, hos purgare periculosum, &
item veratrum dare sanas carnes ha-
bentibus malum, quippe conuulsio-
nem efficit. cessante indicante quie-
scit indicatum.

Non minus itaq; delinquant qui
singulis hebdomadibus purgatiua exhi-
bent vel assumunt. Eos Gal. in comm.
aph. 15. sect. 3. his verbis perstringit:
Valde indigentibus & longis temporū
interuallis purgatio utilis est. Eorum
vero quæ quotidie præcreatur in corpore
excrementorum vacuatio minor est
quā ut exigit purgantis medicamēti
efficaciā. Si vero quispiā voluerit bis
in mēse aut semel omnino saltē eutri-
veritus

*Nulla spe-
cialis pur-
gatio mo-
lienda pri-
usquam
generalis
totius præ-
cesserit.*

*Quilibet
humor qua-
litate pec-
cans pecu-
liare & pro-
prium suū
indicat
pharmacū.*

*Pura cor-
pora non
esse pur-
ganda.*

veritus ne excrementorum multitudine aggregetur, præter id quod nocet, corpora etiam in malam consuetudinem inducet. Hactenus Gal. Et si enim, quæ cotidie generantur excrementa excludi vel dissipari consultum fuerit, tamen leuiores præfidiis veluti parca victus ratione, exercitatione, frictione, diureticis vel eccoproticis id fieri par est.

Diximus naturæ & pharmaci operatione perfici humorum purgationem. Natura duplici opera concurrat, primo enim medicamentum in actum deducit, eiusque virtutem exsuscitat attenuando & in vapores spiritusve resoluendo, qui arteriarum beneficio per totum corpus diffunduntur, & in succum familiarem delati attractionem eius perficiunt.

Secundo motum humoris à medicamento tractione excitatum (est enim omnis causa materialis commota, semet ipsa quiescente insolentior magisque infesta naturæ) sentiens, eundem irritata expellere festinat.

Pharmacum vero naturæ vi suscitatum humorem quem proprie & specialiter respicit, emissâ virtute adoritur, attrahit, tractumque medicamento sua & aduersa qualitate, quæ omnia illa pene sunt prædita, quarum vires ad secundam tertiamque regionem pertingunt, naturam, ut expellat irritando, ad expulsionem promouet: ut purgatio medicamenti trahentis, & naturæ à pharmaco & humore attracto commotoque irritata & expellentis opera, quibus ca-

lor catarrhorum, cum pleraque calida sint, in auxilium venit, perficiatur. Quo determinatus attrahatur humor, specifica facit remedii proprietas talem seligens & peculiariter alliciens: ut vero expellatur naturæ irritata facultas satagit, adeo ut à medicamento specificè trahente simulque irritante, & natura expellente purgandi actus definiatur. Vbi tamen notandum, medicamenta vomitoria magis irritatrice vi, cætera vero deorsum promouentia, potius selectiua tractione agere.

C A P. II.

Fallopia argumenta, quibus definitionem purgationis à Galeno traditam, labefactare annuitur, refutantur, naturam nullum dedisse pharmacum, quod sanguinem proprie trahat & educat; an sanguis & semen putrescens, cum qualitate maxime peccent, indicent pharmacum selectiue purgans esse adhibendum, & quomodo sanguis purgari dicatur Galeno; quæ ratio in asthmate & catarrho suffocatio catarsi utendum.

CUM in arenam aliqui non infimæ classis prodeant, qui adductam & constructam ex Hippocratis & Galeni placitis definitionem purgationis conuellere & arietare moliantur, non præter rem facturi sumus, si potiores, quibus pugnent rationes &

argumenta in medium producamus & excutiamus. Inter primos est Fallopius, ad cuius gustum non est definitio purgationis à Galeno tradita, qua humoris qualitate peccatis euacuatione determinatur. Hanc non esse vniuersalem, omniq; per pharmacum educendo humori haut conuenire, annuitur probare, eo ipso, quod & substantia & quantitate peccantes humores, pharmaco expurgentur.

Fallopius reprehendit definitionem purgationis Galenicā.

Gratis largitur humores peccantes eo educi, sed non solos, atque id eo mancā & imperfectā esse cum ceterorum obliuiscitur, & falsā cum eos excludit. Substantia itaque & quantitate peccantes humores, etiam purgante pharmaco educi sequentibus rationibus conuincere non dubitat. Primo, adducit exemplum asthmatis ex destillatione aquosi humoris in vias pulmonis non tantum qualitate lædētis, sed etiam suo corpore & substantia obstruentis, & ob id medicamentum, quod humorem illum euacuet postulantis, nati. Ait enim illum, non quod calidus frigidus tenuis putridus imputridusve sit, sed quod corpore & substantia sua vias pulmonum obstruat, euacuationem mereri.

Fallopiū reprehensio diluitur.

Sed admiratione dignum est, vi- rum clarissimum. & in re medica usque adeo exercitatum, tam pueriliter hallucinari. Quis enim vel leuiter medicina tinctus ignoret ab humorū copia vel crassitie potissimum, in viis

partium corporis oriri obstructionem, veluti accidit renibus à mucosabuloso, vtero in suppressis mēstribus, naribus in coriza, vesicæ in ischuria, epatiliēque in venarum & viarum infartibus, vesiculæ fellis in ictericia? Verum, quis vnquam obstructiones per pharmaca purgantia primo & per se soluere recte conatus est? Nunquid obstructa viarumque infartus purgationem vniuersalem & specificam prohibent, an non cum Hippocrate Galenus vias desiderat ad purgandum liberās, & corpus fluxile? Sed esto, obstructio postulat vacuationem & liberationem ab humore obstruente, fierne id per purgantia vniuersalia? Ita sane rationalis methodus non dicitur, sed talia præscribit, quæ humorum crassitiem incidere, attenuare, viscosa detergere, & infartus expedire, naturamque ad expulsum, cum primis in affectibus pectoralibus, vbi tenuia in crassanda, & crassa attenuanda, vt à virtute naturali commodè eiici possint, iuuare nata sunt vteri, cerebri, pectoris, lienis, iecoris, renum obstructiones appropriatis & peculiaribus deoppilantibus soluantur, non primo & per se specifica facultate purgantibus expediantur. Quantam agro adferat calamitatem obstructa purgantibus demoliri id ex Galeno in sequentibus manifestum fiet.

Satis improprie loquitur Fallopius cum asthma (nisi vocabulum nimis late extendat) ex tenui destillatione

Quid sit asthma.

An & quo
modo in a-
sthmate &
catarrho
suffocatio
conueniat
purgatio.

stillatione, vt causa proxima & con-
tinentē constare asseuerat. Est e-
nim spirandi & anhelandi difficul-
tas ex crasso humore asperæ arteriæ
ductibus bronchiis pulmonumque
viis inniscato, adeo vt plerumque in-
ter respirandum rascationem, bar-
baris dictam, efficiat. Huic malo,
si accedat nouus materiæ tenuioris
affluxus, oritur suffocationis pericu-
lum, quod mali ad catarrhum suffo-
catium refertur. Hoc infestante,
imo sola destillatione tenui in pe-
ctus decumbente & opplente, si
quis pharmacum purgans exhibeat,
cum in præsentissimum exitum per-
ducere ægrum, experientia & classi-
corum auctorum scripta testantur,
cuius rei exempla obseruatione di-
gna vide apud Arculanum in libro 9.
Rhafis.

Et quis adeo foret insipiens,
vt in vero asthmate causam proxi-
mam per aluum purgare, quæ be-
chicis remediis sursum promoueri
& extundi debeat, conetur? Vti enim
vniuersalia ea, quæ corporis partibus
penitus insederunt, ad aluum per-
trahere nequeunt, quantumuis par-
ticulariter euacuantia, ante illorum
usum intempestiue adhibeantur, ita
illæ per proprias vias ductusque
suos à superfluis, quibus onerantur
specialiter liberari debent.

Quid si vero vniuersali per me-
dicamentum purgans euacuatione
isti è pulmonibus humores renues-
educerentur, an non ille purgandia-
tus definitione nostra comprehen-

deretur, qua ass. riuus humorem
qualitate peccantem, hoc est in-
utilem, nutritioni ineptum, natu-
ræ molestum, seu ipsam peccantis
humoris speciem euacuari? Nemo
istos humores à naturæ moderatio-
ne alienissimos cruditatis expertes,
& peccantis qualitatis exsortes asse-
uerabit, qui & tenuitate sua multi-
tudinem in penitiores pulmonum
pectorisque vias & meatus insi-
nuant, vt eos demum opplere pos-
sint.

Secundum argumentum à men-
strua scēminarum purgatione extor-
tum, longe ineptius est, adeoque
à re præsentī alienum, vt admodum
impertinenter huc accersatur & al-
ligetur.

Non enim hic agimus de quo-
modolibet facta purgatione vel eu-
acuatione, sed de illa, quam definiui-
mus humorum qualitate peccan-
tium euacuationem ex vniuersali-
bus corporis regionibus per vomit-
um aut deiectionem medicamen-
to seligente & specificè operante
factam.

Quocirca admodum friuole con-
struitur argumentum ex vocabulo
purgationis. Etiam si enim genera-
liter vel catachresticis auctores plu-
ribus aut etiam omnium particula-
rum à superfluitate emundationi-
bus id applicent, tamen cum hac,
quæ per excellentiam sic proprie
nominatur, & operatione medica-
menti specifica virtute è toto du-
centis perficitur, haut confundi,
multo

Secundum
Fallopī ar-
gumentum
refutatur.

multo minus ea, quæ naturæ opera fit, aut è parte quapiam per propria crassaria quocumque modo peragitur, huc referri debet.

Deinde sinceri sanguinis euacuatio natura vel arte facta hoc ipso manifeste distinguitur à purgatione, quod per illam humorum substantia & qualitate innocentium, vel æqualis omnium non selectiva, sed quales in venis existunt, humorum fiat eductio, per hanc autem qualitate duntaxat peccantium specifica separatio & extractio.

Proinde non fuisset opus Fallopij tantopere laborare in eo, ut demonstraret sanguinem menstruum qualitate non peccare, & vnum specie esse cum illo, qui indiuiduam nutriat & fœtum aliat. Idcirco enim eius euacuatio non venit pro purgatione, quod qualitate non peccet. Et si sanguinis sinceri euacuatio ad purgationem referenda, phlebotomia erit species purgationis, & turpis methodi rationalis sequetur confusio. Quinimo si purgatio tam sanguinem ipsum, quam à sanguine alienos, tam quâtitate excedentes proprie, quam qualitate nocentes educat, purgatio phlebotomiæ locum supplebit. Verum cum nullum hætenus inuentum sit pharmacum, quod sanguinem insita vi & specifica proprietate per alium educat, quemadmodum ad eductionem cæterorum natura suppeditauit, (historiam apud Gal. lib. de purg. medic. facultatibus ex

contextu fabulosam esse liquet) sanguis enim vi naturæ thesaurus non expurgari, sed retineri, noxiorum autem eductio fieri debet, consequens est eius quocumque modo profusionem factam ad purgationem referri non debere. Et quid isti bono viro in mentem venit, quod Galeni & Fernelii definitionem carpat, cum ipse, mer purgationem assueret noxii & determinati humoris per medicamentum purgans factam euacuationem, eamque hoc pacto à menstruorum excretionem (& cur non à qualicunque sanguinis effusione) aliisque euacuationibus naturæ aut morbi vi factis discriminet? Idem volebat Galenus: idem profiteretur Fernelius. Illi enim vacuationem humorum qualitate nocentium pharmaco seligente procuratam proprie purgationem nuncupant, tantum abest, ut sanguinis effusionem arte vel natura factam, multo minus arenularum è renibus expulsum, purisve extersionem, ideo ad purgationem referenda putent, quod vulgo dicamus vlcus à sorde, renes à sabulo purgari, nepra scilicet à vocabulo purgare a gumentandi ratione desumpta. Neque alicuius momenti est Fallopii distinctio, qua purgatione in discretam & indiscretam dispecit, & hac omnis generis superuacua veluti sanguinem, saniem, pus, arenas, vrinas, illa vero determinatum humorem noxium educi docet, cum quæ aperta qualitate agant medicamenta nunquam inter vere purgan-

Nullum
natura de-
dit phar-
macum,
quod pro-
prietate
sanguinem
educat.

purgantia totius sint relata, & pueri facile intelligant hanc ratiocinationem, si ea Hippocrati & Galeno totique æuo insequentibus dicta sint purgantia, quæ specifica vi determinatos certosque humores qualitate corpori nocentes à publicis corporis regionibus educunt, ad purgantia referri non possint, hæc, quæ manifesta qualitate vrinas, sordes, sanies, menses, arenas peculiariter expurgant, & multo minus naturales aliasque sanguinis purgationes eo reduci aut accenseri posse.

An semen putrescens quod sit humor qualitate peccans, selectiuo purgans indicet.

Proinde si quispiam quærat, an non semen corruptum in vasis parastatisque sit humor qualitate peccans, & idcirco pharmaco purgante educendus, ei respondemus id non in publica aliqua corporis regione sed regionis membro stabulari, & per eius peculiare ductus educendum: naturamque; uti nullum hemagogum, ita nec spermagogum, selectiuo proprietate trahens protulisse, semenque; instar cacoehymie in toto nec publica aliqua regione redundare posse.

Incidere autem posset dubitatio de sanguine corrupto aut putrescente, sit ne humor qualitate peccans iuxta qualitatis significationem in definitione ex mente Galeni & classicorum medicorum usurpata, & an hoc pacto indicet postuletque; sui per pharmacum expurgationem? quod si ita se habeat cur Galen. dixerit libro 11. meth. omnium quos putrescens generauit humor febrium presentissi-

mum esse remedium venæ sectione. Superius enim assertum est, illam non qualitate peccanti sed quantitate excedenti cum primis conuenire.

Cui difficultati soluendæ reponimus, nos sanguini corrupto cum ad naturam propriam redire nequeat, & tamen vicissim obediens factus sit, vi definitionis traditæ & ex ipsa rei natura assignare & præscribere purgationem tanquam remedium directe competens. Verum cum cruda non sint purganda & putredo, humorum sanguinisque summa cruditas existat (loquimur autem de putredine *ex parte selectiuo*) dum adhuc in fieri sit, non tam purgationem, quam phlebotomiam requirere. Initio enim non adeo solliciti sumus, ut purgemus humorem putrescentem, quam ut eundem quo ad fieri potest, à putredine vindicemus, & quod integre reduci nequit, coctione, quæ putredinem cessare facit manente substantia, in meliorem statum, atque ad obedientiam naturæ reuocemus, & deinde expurgemus. Quamobrem cum ex Galeni doctrina putredo inhibeat, si pars putrescens remoueatur, & quod reliquum est, euentationi liberiori que perspirationi exponatur, initio potius venæ sectio, quæ humorum putrescentium partem, ut reliquum naturæ facilius subigat & vincat, eximit, & venarum calidam intemperiem diffilat, æstumque; putredinalem remittit, (refrigerat enim sanguinis missio quocunque; modo facta, quod spiritus

B

ritus

An sanguis putrescens cum sit humor qualitate peccans, purgationem indicet.

ritus & caloris pabulum minuat) competit. Hoc pacto victa putredine vel putrescentibus humoribus ad meliorem statum perductis adeoque concoctis conuenit purgatio. Vnde Galen. asserbat putrescentibus humoribus conuenire venesectionem, videlicet dum adhuc sanguini misti neque à natura superati & separati, cum eodem vena secta partim emigrare possint. Cessante humoris putrescentia (parcite manes Ciceronian) eaque euicta conuenit purgatio.

Atqui noua hinc pullulat dubitatio. Sanguis putrescens caloris natui beneficio seu concoctione, dummodo vincatur, in aliquid puri finitimum seu purulentum (qua de re postea vberius & sincerius) vertitur, cuius portio in vrinis postea sedimentum constituens proportionem & formam puri abscessuum responderet.

An sanguis putrescens concoctione in puri finitimum quippiam conuersus purgante pharmaco specifice educi queat.

Hanc materiam sic edomitam natura plurimum critice euacuat. Primo enim coquit, dein separat, demum vacuat, quem ordinem, ut spectator præstolari, & si eundem seruet nihil tentare medicus debet, iuxta illud Hippocratis sect. 1. aph. 20. Quæ iudicantur & iudicata sunt integre nec mouere, nec irritare, sed sinere oportet. Si vero vel omnino non præstet id, aut non debite, medicus debet esse minister eiusdem & adiutor, iuxta illud sectionis 1. aph. 22. cocta sunt medicanda non cruda, neque per initia morborum. Quæ enim à morbis relinquuntur, reciduas facere consueuerunt. Proinde quod natura

non præstitit id medicus pharmaco purgante exsequi & supplere materiamque coctam & subactam educere tenetur.

Atqui tali humori qui puri sit finitimus vel purulentus, vti nec ipsi puri natura vniuersalis, nullum determinauit aut destinauit pharmacum selectiuam proprietate trahens. præter cholagoga, melanagoga, phlegmagoga, & hydragoga, haut aliud datur pharmacum virtute formali peculiarèducens humorem. quo pacto itaque medicus proprio & accommodato destitutus remedio istum proportionem puri respondentem è venis trahet & expurgabit.

Isti dubio ut occurramus oportet dispicere medicamento in corpus & humores operationem. Galenus ait sanas carnes habentibus idcirco difficiles & molestas esse purgationes, quia cum non inueniant, quod attrahant pharmaca è sanis partibus aliquid exprimant & eliquent, suæ proprietati quam fieri potest, simillimum. In actum enim deducta, non suspendunt actionem, sed pro viribus operantur.

Si itaque in corpus tali materia grauatum, demergatur pharmacum, natura, corporis tutrix studiosissima, vi eiusdem vellicata, potius hanc inutilem & excrementiciam colluuiem dimittit, quam ex partibus sanis aliquid exprimi & eliquari patiatur, quin imo cum hanc secretionem & expulsionem destinaret, facili negotio leuiterque impellitur & excitatur, ut pro
ordine

ordine & lege sua eam masculine & fortiter expellat. Et quamuis medicamentum purgans primario actionem suam tractione feligente perficiat, tamen habet in super aliam adhuc vim, qua naturam irritet ut superuacua eliciat, quæ cum indeterminate quilibet humorem præter naturam redundantem respiciat, sufficit hæc ad promouendum huius materiæ, quam alias sponte sua natura eridice elicere solet, expulsum.

Inueniuntur demum qui ex comment. 2. Gal. in aph. 2. f. 1. ubi dicitur humori noxio & qui corpus infestet applicandam euacuationis speciem, veluti si redundet pituita eam extrahendam, si bilis, hanc non alium, si item sanguineus in corpore humor modum excessit, rit, aut serum abundauerit, id euacuandum esse, contendant, sanguini excedenti, euacuans per venæ sectionem non conuenire sed medicamentum purgans recte assignari, vel hoc etiam argumento, quod ipse Galenus in vniuerso huius aphorismi commetario vrgeat, Hippocratem loqui non de vacuandorum quantitate, sed sola qualitate quibus proprie purgantia competere docet; imo ipsam vasorum depletionem purgatione perfici inculcet. Ex quo necessario sequi dicuntur, cum purgantia ad sanguinis euacuationem præscribere. Verum si rectè cribrentur verba Galeni, secius res habet, dicebat enim non sanguinem purgante educendum, sed si sanguinei humores modum excesserint, hoc est, si pars e-

ius biliosa, pituitosa vel melancholica supra iustam proportionem aucta fuerit, hac autem ratione cacochyam constituunt, euacuandos esse, ut etiam, serum si abundet, instar aliorum in sanguine humorum exundantium, foras ducendum.

C A P. III.

An pharmaca purgantia irritatione natura, vel hostili qualitate humores adoriendo & fugando, num vero substantia familiaritate attrahendo operentur, opinio Erasii, Schekii, Iouberti, Paracelsi, Pucceri & Chymicorum remouetur, saluberrimam & securissimam fieri purgationem ab iis medicamentis quæ sola tractione sine magna natura irritatione operentur: mineralia chymicorum summentibus esse periculosa, & non nisi robustis in deploratis affectibus summa cautione danda: & quomodo rite & recte violentium ferocia cicuretur & inhibeatur.

TRactionem medicamenti expulsiōe naturæ vi fieri, superius assertum est. Natura ab humore tractione medicamenti moto & per sensiles corporis partes ad ventericulum & intestina prolecto, uti & aliquando à pharmaci qualitate ingratiore irritata, excretionem perficit. Medicamenti vis in potentia subsistens à calore nativo ut suscitetur, & in actum perducat, opus habet. Etiam si enim instar

*Quomodo
sanguis
Galeno ex-
purgari
dicatur.*

*Quo modo
pharmaci
purgans o-
peratiōe
suam per-
ficiat.*

star magnetis ferum trahentis humorem peculiarem alliciat, tamen hanc vim non actu ipso sed potentia possidet, atque ut eam exferat, caloris nativi opera, uti ceterorum medicorum virtutem insita actuari necesse est. Ille enim pharmaci Spiritus soluit & euocat, qui sese quoquo versum in corpus per venas arteriasque & occultos meatus explicant, humorem specifica qualitate sibi familiare alliciunt, & ad ventriculum atque intestina, ubi ipsum medicamentum corpus haeret conuehunt & attrahunt. uti autem cuilibet pharmaco facultas inest peculiarem humorem attrahendi, ita etiam inesse proprietatem qua eundem ad ventriculum & intestina tanquam designata loca trahat, non aliter quam cantharides cuicunque corporis parti applicatae serosas ad vesicam superfluitates impellunt, multorum non inepte eruditorum fert opinio.

Hæc orthodoxa veneranda antiquitatis ab Hippocrate primum tradita, à Galeno exculta & explicata, deumque ad nos deuoluta de ratione & modo, quo pharmacum quodvis expurget corpus, est sententia. Hippocrates dicebat medicamentum trahere humorem è corpore, quem admodum stirpes ex terra nutrimentum. Galenus tractionem hanc explicabat fieri familiaritate substantiæ, qua pharmacum humores respicit; tractionem remedio expulsionem attracti, naturæ & expultrici facultat adscribebat. In recensenda & euer-

tenda Asclepiadis & Erisistrati è veteribus opinione erronea, cum à Galeno & sequacibus iam dudum antiquata, postergata, confutata, & ex Scholis medicorum recte explosa sit, operam & oleum non perdemus.

Restat ut quæ patrum & nostra memoria à recepta antiquæ veritatis sententia diuersa fuerint exortæ & productæ opiniones, excutiamus. Vti Hippoc. & Galen. medicamentum purgans quatenus tale sola vi attractrice operari recte statuerunt, eamque in qualitate familiari & formali qua humorem purgandum sympathetice respicit, fundarunt, ita alii in aduersa quadam qualitate quæ occulta vel manifesta sit, virtutem catartici collocarunt. Qui in sola inimica qualitate eaque per antipathiam prosequente humores expellendos, vim purgandi ponunt, ij è diametro Hippocrati & Galeno repugnantem adducunt opinionem. Nā ut hi in familiari dispositione per sympathiam attrahente humores eā statuiebant, sic illi in hostili aduersa & per antipathiam eos ex corpore fugante & propellente eandem sitam esse opinantur. Qui manifesta qualitati vim purgandi adscribunt, illi eam quidem naturæ molestant & aduersam, non tamen humori proprie inimicam esse, eumque primo & per se fugare asserunt, quamuis irritationem hanc, qua natura ad efficiendum humores noxios stimuletur, ex parte etiam occultæ qualitatis virtuti videantur assignare. Illi itaque medicamentum

Recentiorum de modo quo pharmaca expurgent humores, opinio.

amentum purgans acri mordicante, acuta & infesta, sed manifesta qualitate naturam ad excutiendum humores purgandos incitare, & sic purgationem perficere comminiscuntur, nec tamen magnopere repugnant, si quis occultam remedii vim ad idem patrandum concurrere asserat. Hanc opinionem, qua irritatione naturæ, pharmacum duntaxat operationem perficere statuitur, introduxerunt & amplexi sunt potissimum Thomas Erastus & Iacobus Scheckius clarissimi Germaniæ Philosophi & Medici, multisque pro ea tuenda dimicant argumentis, aliam vero illam Paracelsus eiusque sequaculi & Ioubertus in paradoxis protulerunt. Paracelsus vero diuersa quam Ioubertus ratione, eandem producit & amplectitur. Hic enim per antipathiam ex occulta qualitate medicamentum humores prosequi, expugnare & fugare docet, ille vero certa prædestinatione remedium habere scientiam & notitiam aduersarii & hostis sui asserit, eaque instructum, cum in corpus demersum fuerit, protenus per omnes latebras eundem querere, inuentum hostiliter adoriri, expugnare & exturbare: sic se tertianam febrem e corpore eiecisse, ut in terram proiecta adhuc tremuerit, & pristinum rigorem ostenderit, satis inepte deblaterat. Vide cyclopica impudentis stellionis mendacia quouis barbaro & Empirico pene indigna. Humorem quendam atrabilarium terram fer-

mentare haut ignotum, bilem vero fermentantem & ampulantem nominare febrem, magnæ stoliditatis est. Cæteri Chymici moderatiores sunt & rem verisimilius exprimunt. Pharmaca Mercurialia Et antimonialia, nuncupant Catholica purgantia, quod tenuitate spiritali totum corpus penetrent & perambulent, moueant, alterent, quassent, & sicubi dispositam materiam inueniant, eam sic adoriatur, ut aqua fortis ferrum vel stibiū, vel uti duæ aquæ liquoresve caustici confusi & commissi. Vbi itaque totum generaliter mouerint, ea quæ in aluo sunt secessum petere, quæ in ventriculo reici vomitu, quæ in secunda existunt regione per vesicam, quæ in habitu corporis per sudorem exigi, atque ita grauium morborum, qui cæteris remediis non cedunt, uti quartanæ, epilepsiæ, mania elephantiasis, canceri, arthritidis, luis veneræ, veneni extremas esse medelas & præsidia imò (phantasia & somnium) totum hominem renouare & iuuentutem reducere afferunt.

Medicamenta itaque purgantia mouent & vacuant sola irritatione, vel per antipathiam ex occulta qualitate, aut tractione sola vel tractione & irritatione simul operantibus. Sola irritatione & antipathia, quæ purgant, ea longe vehemenssima sunt, & cum totius perturbatione agunt, uti mineralia, Mercurius præcipitatus, sublimatus, æs vstum & si-

*Quomodo
Chymicorum
mineralia
purgantia
dicantur
operationem
suam perficere.*

*Pharmaca
chymica &
minerali-
bus sic ex-
purgant
veterem
hominem,
ut nouus
renascatur
& reuiu-
nescat.*

milia. Hæc enim omnia non selectiue trahendo, sed naturam inimica & aduersa qualitate exagitando, totumque corpus turbando, vacuationes moliantur. Vnde Crato dicebat, antimonium turbando purgare.

Qua aduersa qualitate omnes & a quo humores adoriuntur & excutuntur vehementissima & periculosa sunt.

Ea itaque quæ violenta naturæ irritatione & impulsu superflua excutunt, vel vti Paracelsici & Chymici opinantur, antipathia quadam simul omnes totius superfluitates quacunque corporis parte stabulantes adoriuntur, ita vt quæ in ventriculo inueniant, vomitu, quæ in venis, partim per aluum, partim per vrinas aliasque vias proximas quorsumcunque ferantur agitanturve, exturbent, cum vno tempore contrarios cieant motus, sursum & deorsum omnia impellant, summam naturæ vim inferre, magnoque virium detrimento, & vitæ in imbecillibus, periculo agere necessum est. Cruda enim cum coctis inuadunt, & violenter exturbant, absque omni methodo vniuersaliter particulariterque, simul aggrediendo ea, quæ per aluum vrinas, sudores, aliasque vias excernenda erant, excutunt, naturæ ductum aspernata, quæ primo coquit, dein segregat, tandem expellit à generalibus ad speciales vacuationes progrediendo.

Natura cum ordinate & salubriter rem gerit, primo coquit, dein segregat, tandem expellit & vniuersalia particularibus præmittendo, perque vias & conuenientia loca edu-

cendo, à morbis grauissimis se ipsam liberat, sic cum malignorum humorum copia & morbi violentia sollicita & coacta turbate agere compellitur, non expectata concoctione sine lege & ordine magno, cum virium dispendio sursum deorsumque, quod molestum est, excutit, velut in cholera aliisque symptomaticis excretionibus, vbi summum in procinctu periculum, videre est. Hæc alia ratione res procedit, cum talia sumuntur, quæ turbatione & violenta irritatione sine discrimine omnes in toto superfluitates simul hostiliter aggrediuntur. Ita enim grandi cum iactura virium & frequenter hæc sine ingenti vitæ discrimine non saltem superflua aut cocta, sed & vtilia ipsosque naturæ thesauros inuadunt, & semper formidanda symptomata, veluti cordis angustias, lipothymiam, dolorum diritatem, conuulsiones, dysenterias, peioraque quam ipse morbus, cuius propellendi gratia assumebantur, operantur mala, adeo vt magis à remedio & medico, quam ab ipso morbo timendum sit. Atque hoc pacto antimonialia mercurialia aliaque è mineris petita pharmaca vt plurimum operantur.

Vide sodes, quam hæc remedia humanæ saluti infensa & noxia sint. His non determinatum humorem peccantem, sed omnem promiscue asserunt, excepto sanguine inuadi; imo ipsum vna sæpe excuti obseruatum est. Neque solum cocta analogice inuadunt, sed & cruda

da simul, cum tamen cocta tantum purgare oporteat. Nec per vias conuenientes ducunt, sed per eas, quas proxime inueniunt, aut ad quas in præcipitium aut furias acta natura eos excutit. Nulla hic temporis morborum methodique medendi ratio habetur, artis præcepta eueruntur, reiiciuntur. Paracelsici non respiciunt concoctiones, cum febres crudas & ebullientes in terram antimonialibus exturbatas proiiciunt. Et frustra exspectamus coctionem, cum hæc remedia crudos coctosque indiscriminatim aggrediuntur. Eam vero præstolamur, vt sine totius subuersione edomita & subacta materia salubris fiat euacuatio, suis autem vtentes Paracelsici non electiue iuxta naturæ ordinem & legem, quod coctum & superatum est, extrahunt, sed irritando & exturbando sursum deorsumque omnia præcipitando violententer excutiant, quicquid seu noxii siue innoxii inueniunt, ad extremos ægri spiritus, quos vna cum vita sæpe elidunt. Id, qui per innatum naturæ robur sustinere potest, aliquando violententer fato subtrahitur, plures vero toto vitæ decursu languent, aliosve grauiore morbos aut extrema incurunt.

Quæ tractione & irritatione simul operantur, quo plus irritatricis qualitatis videlicet acrimoniæ, & eius quod naturæ molestum nauæosumque sit continent, eo vehementiora sunt, fortius agunt, maiori- que cum violentia purgant, vel-

nti diagridium, helleborus, colocynthis.

Ea vero quæ magis tractione quâ *Pharmaca* irritatione vt Rhabarbarum, folia se- *qua magis* nax, agaricus; aut sola tractione vt me- *tractione,* choaca, apoios & omnis facultatis ir- *quam irri-* ritantis tam ex occulta quam mani- *tatione e-* festa qualitate expers; aut vt manna, *uacuent ef-* cassia, enicus, rosæ, violæ, myrobala- *se omnium* ni, agunt, benigne aut omniū beni- *securissi-* gnissime & suauiter absque naturæ *ma-* commotione educant.

Ex his sequitur quod sola tractio- *Quomodo* ne euacuantiæ pharmaca nunquam *recte cicu-* violentam efficiant purgationem, & *randa pur-* quod medicamenta vel per se talia, *gantium* aut arte sic comparata, vt domitis ir- *violentia.* ritantibus qualitatibus sola tractio- ne expurgent, quam securissime & sine symptomatibus grauiorisq; mali metu operationem suam perficiant: vnde etiam liquido apparet, quid in purgantibus corrigendum, & quo pacto eorum violentia rite cicuranda, (quod sigillatim in cuiusque pharmaci examine lib. 2. huius tractatus demonstratur) & quod immodica violentaque purgatio seu hypercatharsis qua bona & vtilia cum supernacuis simul eiiciuntur, non à virtute remedii tractrice, sed ex alia eiusdē vi & qualitate irritante & turbante oriatur. Nullum quippe pharmacum, *Vnde vior-* quod sola tractione operetur hyper- *lentia pur-* catarsin efficere natum est (debite *gationum* adhibitum) sed illa saltem, quæ sola *& hyper-* turbatione & irritatione, ac naturæ *catharsis.* infesta vi & indole eam ad humorum violentam eiectionem sollicitant, aut

quæ

Paracelsi-
corum pur-
gandi mo-
dus pessim-
us.

quæ præter trahendi potentiam, inimicam & aduersam quoque possident facultatē turbandi & vellicandi, qualis in colocynthis & similib. Quamobrem quæ summam in diagridio ceterisque acute purgantibus acrimoniam temperare valent, eadem quoque horum violentiam retundere, & eo ipso hypercatharsin arcere & præcauere comparata sunt.

Inde porro elucet non fuisse necessarium Fernelio vt affingeret generalem quandam affectionem pharmacis, qua omnes promiscue humores in hypercatharsin ducant & specialem qua vnum vel duos substantiæ proprietate euacuent. Benigniora enim superpurgationem nunquam mediocria immodica quantitate sumpta, cum non amplius cognatos inueniant humores, fortia vero incorrecta acri & maligna qualitate eandem excitant, atque sic nullum selectiue trahendo purgans, per se quatenus tale hypercatharsin parit, aut generalem quandam vim habet eam concitandi, sed ex accidenti quoad vel nimia quantitate vsurpatur, aut aliã simul vim naturæ aduersam malignam & irritantem possidet, sic operatur. Medico itaque accurate dispiciendum, qua virtute in corpus nostrum agere nata sint pharmaca, an turbatiua & irritatrice, an sola attractiua. Quod si faciamus, Erasmi & Scheckii errorem facile declinabimus, optimamque inueniemus rationem comparandi catarctica, quæ sine insigni vehementia qualia oportet,

ex præcepto Hippoc. & Galeni selectiue extrahant. Ait enim senex noster si qualia oportet vacuentur, confert & facile ferunt: vbi non symptomatum prouentus & vrentis intolerantia, sed euphoria legitime administratorum & benignorum pharmacorum effectus, signum & consequens esse debet.

Proinde illa quæ sola trahendi vi operantur medicamenta, cum purgandi incidit necessitas, erunt assumenda: raro quæ vehementem irritandi potentiam tractiua facultati iunctam habent, rarissime aut nunquam ea quæ sola irritatione turbatiua totius, humores efferate excutunt & explodunt. Medicus ante omnia tuto agere & cum ægro secure transigere debet. Duplex hic incidit quaestio: prima est, an dentur pharmaca quæ hostili & aduersa qualitate naturam violenter incitando & irritando humorum euacuationem efficiant: cui breuiter repono, me quidem Paracelsi prædestinatam facultatem & innatam scientiam, qua hostem suum dignoscat, persequatur & expugnet, non adstruere, nec qualitatem aduersam medicamento inhaerentem, qua fugando & pellendo humores, euacuationem perficiant cum Iouerto asserere; id enim, si fieret iidem non ad ventriculum & intestina, vt euacuetur perducerentur, sed potius ex his in quibus primus exseritur remedii impetus, seu ex prima regione in secundam, ex secunda in tertiam fugarentur & impellerentur: Quin etiam hoc

hoc pacto nulla ex capite & articulis fieret humorū eductio, & omnis per purgans remedium aboleretur eorundem reuulsio. imo contra quam superius demonstratum est medicamento non vi naturæ fieret expulsio. Nectamē cum quibusdam asserere, violenta mineralium remedia humores electiue trahere, aut cum aliis eadem violenter & turbatiue corpus expurgare, negare ausim. Conuenienter ad Hippocr. & Galeni regulam & naturæ legem ea selectiue purgare nequaquam adstruo, vehementer tamen turbando & exagitando corpus à pertinacissimè impactis ad extremum vsque exhaurire, cum ipsa experientia affirmit.

Sed hinc altera nascitur quæstio, liceatne in morbis expugnati difficillimis & naturis robustis aut iis, quæ non leuiter mouentur, cæteris benignioribus quæ sola tractione agunt, nil proficientibus, ad illa fortiora simul valde irritantia aut pure turbantia confugere. Illi vt satisfaciamus, arbitramur primo naturam indiuidui, dein morbum respiciendum esse. Inueniuntur qui per se difficulter mouentur aut propter partium internarum robur, sensum crassiorem aut humores ad fluxum difficiles, viscosos & impactos. Sunt etiam qui benignioribus haut facile ad purgationem superfluatorum perducuntur, quod antea vehementer & violenter operantibus vti antimonialibus, Mercurialibus & elleborinis remediis parū rectis vel correctis plus

fatis exagitati fuerint. Observatione practicis constat, eos qui vehementi & maxima turbatione agentia sumpserunt, leuioribus haut facile postea moueri.

Eos itaque quod atinet, qui propter naturæ robur, aut sensus interioris hebetudinem, non leuiter impelluntur, his non exhibenda continuo extreme vehementia, sed Mesues consilium sequendum, quo decernit, sapientie gradum esse non transcendere ad medicinas fortes priusquam debiles non contulerint.

Mediocria primum danda, quibus parum promouentibus ad ea, quæ cū trahendi potestate irritantem vim coniunctam habent, diuertere licet. Neque enim horum classem transcendere vsque quaque tutum fuerit. Obseruare interim & notare operæ pretium erit, quasdam naturas vehementer purgantibus nil moueri, & nihilominus suauiter leniterque operantibus, veluti manna, cassia, aliisque cum leni tractione selectiua lubricantem vim possidentibus sufficienter purgari, quibus fortia præscribere inutile & inconsultum foret: imo quosdam ex sola materie duritie insolubiles, affatim hausto oleo amygdalarū dulcium liberales esse à summo discrimine, quibus frustra & reiterato fortissima erant non sine periculo exhibita.

Qui propterea difficulter mouentur quæ grauioribus ante exagitati leuiorum postea vim contemnunt, illi cum

C tempore

tempore ad pristinam redeunt natura, si paulatim benigniorum vsui viciissim adfueant. Quibus propter humorum crassitiem & ineptitudinem ad fluendum, difficilis conciliatur excretio, horum corpora euroa sunt facienda, meatus aperiendi, materia præparanda & naturæ obseques reddenda, iuxta Hippocal. aphor. corpora si quis purgare velit, fluxilia faciat oportet: quem luculenti sententia interpretatur Fernel lib. 3. meth. cap. 5. cum inquit: aptam vtilemque purgationem efficiunt medicamentum accommodatum satisque validum ut humores trahat; natura robusta qua proritantem humorem expellat. & purgationem moderetur, humor tenuis & adfluendum aptus, corporis via per quas fluxurus est libera & patentes; si quid horum desit languida & inutilis erit purgatio. hætenus Fernel.

Morbos quod attinet curatu difficiles, experientia cottidiana nos docet ex illorum censu esse quosdam quorum nec tractione sola purgantibus, nec cum violenta simul irritatione & vellicatione operantibus materia extundi atque exsculpi possit, quales cum primis sunt elephantiasis, lepra, scabies Gallicana, melancholici & ex attractibile pertinaciores quales canceri & carcinomata similesque affectus. Vnde natum & promulgatum illud, (quod tamen Fernelius aliter experiri docet,) luem Veneream sine Mercurii vsu stirpitus non curari. Quamobrem in talium curatione ubi natura robusta violentorum medicamentorum insultum impune to-

lerare potest, ad vehementia è vegetabilium minerarumque familia, arte cicurata & sic comparata ut vniuersam humorum massam di faccare, corporis totius habitum penetrare & expurgare valeant, transire, eaque methodice, non faruitate Paracelsica usurpare compellimur, iuxta illud venerandi senis, extremis morbis extrema remedia administranda. At enim Iacchinus modernos medicos id eo non sanare & expugnare graues morbos, quod medicamentis forrioribus uti reformident. Quæ tamen magno iudicio, accurata methodo, exquisito ægri & morbi habito examine, ne conscientiam labefactemus, artisque vsus infamiae & opprobrio vulgi prostituamus, exhibenda. Nallus hic ad audaciam velim apertam fenestram, sed requirente necessitate remotosius cribra a & ponderata, artificiose in vsus accersenda consulo. Inueniuntur quidam purè chymici stolidique Paracelsici cisiones, qui ad omnium morborum curationem, tantum hæc violenta è minerarum familia petita & præparata, quia nec aliorum cognitionem ullam habent, nec artem medicam rationalibus præceptis constantem didicerunt, atque in metallicarum rerum præparatione vniuersam medici medendi que rationem consistere, infeliciter persuasi sunt, usurpant, sed hi animas negotiantur, & experimenta per mortes agunt, quorum seueriore magistratus animaduersione sub prætextu medicinæ faciendæ, audacia iugulandi

*violenter
turbando
purgantibus.*

*Quando
locus sit
remedii*

landi & haftenus permiffa impunitas occidendi merito vindicetur.

Concludimus itaque & confiliamus benigna & tractiua virtute potiffimum purgantia rationali medico in vsum accerfenda, quod ea folummodo fecture & artificiofe methodiceque adhibere liceat, iis poftergatis & neglectis quæ irritatione & turbatione læuiunt, nifi folennis neceffitas & designati cafus efflagitent.

Sed Eraftus & Scheckius nulla pharmaca familiarem & determinatum humorem vi specifica è corpore trahere, fed omnia illa irritando naturam vt fuperflua excutiat, purgandi munus obire, multis argumentis nec quicquam demonftrare conati funt.

Si enim ftimulando & vellicando ad fuperfluatorum excretionem naturam irritent, atque fic euacuare perhibeantur, nullum per fe fed omnia per accidens operationem fuam perficient. Deinde fi medicamenta ea vere fint purgantia, quæ acri, aduerfa & acuta qualitate prædita naturam irritando purgent, fequitur hæc quæ eadem deftituuntur planeque eius expertia funt, vt mechoaca, manna, caffia, violæ, rofæ, quorum nonnulla vbi fuperantur etiam in alimētum vertuntur, nulla specifica purgandi vi infignita effe & valere, quod tamen nec Eraftus nec Scheckius affertum ibit. E contrario allium, piper, finapi, raphanus & alia manifefta vel occulta qualitate irritare valentia aut naturæ ingrata, purgandi faculta-

tem fibi vindicabunt. Si enim quæ irritant, quatenus talia, vim purgandi obtinent, omnia irritantia vi catartica pollere neceffum eft, quippe quod à quatenus ipfum, ad de omni, femper valida fit confequentia. Et quis vnquam, nifi fenfibus, veritatis obfequium denegare, animū induxerit, inficiari aufus fuerit, medicamentæ electiue purgantia certum quendam & peculiarem humorem educere, cum tamen neceffum foret, fi irritatione purgatio fieret, vt fine difcrimine omnes, qui præfto fuerint humores, eiiciantur. Irritata natura, fiquidem hoc pacto purgationis caufa fit, expellit id quod maxime noxium & moleftum eft, cuiufcunque demum generis extiterit.

Expultrix enim facultas non vni tantum humori noxio, fed omnino omnibus ex æquo pellendis deftinata eft. Nec alicuius momenti eft, quod clariffimus Duncanus Liddellius reponat, purgantia irritare naturam ad certi & determinati humoris expulſionem, cum naturale agens fui refpectu femper vniiformiter agat, nec actionem obiecto dato ſuſpendat, neque rationis capax fit eiusue ductum fequatur, id quod adhuc in fenſuatis, fed irrationalibus animalibus, quæ non ſuo, ſed vniuerſi fine & intentione agunt, verum eft. Sic irritata facultas non intelligit an ad huius vel illius humoris excretionē irritetur. Si bilis cum pituita ex æquo redundet, natura ſola irritatione non magis hanc, quam illam exturbaret,

Eorum qui ſola irritantia naturam purgationem fieri afferunt, opinio refutatur.

rerum experientia testatur cholagogum pharmacum bilem, neglecta pituita extrahere. Ita videmus ictericum minime iuvari hydragogis, & hydropicum melanagogis, & Galenus gloriatur se solo cholagogico ictericos (ex vbertate bilis) liberasse & percurasse plurimos.

Si denique sola irritatio sufficeret, quare in morborum principio, quando humores turgent, & natura materiae quantitate & qualitate ad excretionem irritata stimulat, purgatione eradicativa opus est? Cur in dysenteria ceterisque fluxionibus irritantis materiae vi concitatis, ut plurimum, antequam debite cohiberi possunt, purgante pharmaco, uti necessitas & methodus praescribit? Et, quid est, quod in ictero & articulo- rum habitusque corporis affectibus natura irritata non potius ad cutem, tanquam partem ignobiliorem, quo alioquin in his affectibus propender, expellat superuacua, quam ab eis reuocet, & per nobiles partes, corporisque tres regiones in aluum reducat, si sola irritatione & non medicamento tractione purgatio perficiatur: Et ut sola irritatio a praeternaturalis materiae seu morbificae causae in corpore aduersa acri & mordicante vel maligna vi concitata nunquam fluxiones salutare, sed vel superfluas & vitae noxias, qualis est cholera, & dysenteria concitat, sic medicamentum quodcunque irritatione sola purgationem operatur, mirifice corpus turbando superfluas & vitae viri-

busque infestas euacuationes molitur.

Si demum irritata natura sola euacuationis causa est, cur cerebri expultrix potius per nares ceterosque proximiores, & ad hoc munus comparatos ductus non expellat, quam per longinquos & anfractuosis tractus in ventrem remittat? Medicamento non attrahente ad sese humores, naturae sola irritatione parum ad aluum ex cerebro renibus vterove deponeretur.

Nec est, quod quispiam regerat inueniri, qui solo odore purgentur, & pueros teneriorisq; constitutionis homines pharmacis umbilico admotis, euacuari: Illud enim ob naturarum quarundam idiosyncrasiam euenit non alia ratione, quam is apud Scaligerum exercit. 344. sect. 6. auditophormingis sono urinam cum proptinus reddere coactus est.

Pueri autem & tenerioris texturae homines, quod umbilico admotis seu epomphalibus ad purgandum moueantur, nullam importat necessitatem, ut statuamus medicamentum vi irritante excretionem citare, cum calore nativo ibi excitatum ad subiecta intestina & vicina viscera virtutem suam propaget, & e toto humores ad ductus quam proximios, meatusque intestino- rum patentes recta via attrahat, quo pertracti naturae vi per aluum excernuntur.

Non autem sic asserimus tractionem perfici, ut cum Peucero in libro de Diuinat. generibus, dicamus, id

*Peuceri opẽ
nio de mo-
do purgan-
di disponẽ-
suam*

suam imprimere qualitatem ventriculo, qui tanquam manu ex vniuerso corpore ad se pertrahat, & conuocet humores, quod ipsi naturale sit attrahere cibum, & in chylum vertere. Oportet enim hic aduertere omnia illa, quæ trahit primum appetere, absurda & inconuenientia non trahit, nisi horum in eo sit excitatus appetitus. Humores prauis ventriculi tunicis imbibiti prauis sæpe vsque adeo qualitatibus eundem imbuunt, vt his similia appetat, velut in grauidarum pica & malacia videre est. Extra controuersiam est, ventriculum longa vitiosorum consuetudine sæpe vitiosa appetere, aut etiam male ab iisdem affectum contraria desiderare. Si pharmaci qualitate ita imbutus sit ventriculus, vt attrahat, omnino eundem attrahendos humores appetere necessum erit; atqui cum nauseosa & aduersa medicamenti qualitate fere semper ita afficiatur, vt id exsecretur & maximopere auerferetur, & quamprimum excutere intendat, eidem specie similia nec appetet, nec attrahet. Deinde actio illa tantum corrumpi, intendi, minui aut aboleri potest, quæ naturaliter à corporis partibus perficitur: atqui ventriculus saltem ab ore cibum, nihil à toto corpore, sed vice versa totum corpus à ventriculo trahit, & suctum in eodem tractione venarum ex indigentia totius excitat, vnde fames naturaliter oboritur.

Posset etiam illud Hippocratis, quo statuit, idem medicamentum æ-

state sumptū biliosos, hyeme pituitosos, autumno melancholicos potius educere humores, cuiuspiam scrupulum mouere, contra sententiam hanc, quæ quodlibet pharmacum peculiarem & determinatum humorem attrahere dicitur. Id enim, si fieri assideas, omnes humores à quocunque pharmaco indifferenter adduci & educi quispiam concluderet. Verum Hippocrates eo ipso primum demonstrare voluit, certos & peculiare certis anni temporibus prædominari & exsuperare in corpore humores eorum constitutioni & temperamento respondentes. Pharmaca vero, quod attinet, semper vnum & determinatū humorem primario respiciunt, propter diuersæ autem substantiæ portiones sub vnius formæ dominio compositas sit, vt præter illud sæpe alium vnum pluresve eodem modo aut secundario concernant. Vti in opio vis narcotica & hydrotica qualitasque amara narcosi plane contraria propter partium substantiæ diuersitatem, & in Rhabarbaro vis purgans & adstringens, quarum illa in crassiore terrestri, hæc in aërea, ignea, tenui residet, atque in hac illa portio, quæ bilem vacuat, ita prædominatur, vt nihilominus adsit aliquid, quod tenuem pituitam vna ducat, sic nulla cæterorum purgantium adeo sinceris constant substantiis, quin præter vnum primario determinatum etiam alios educant humores.

Proinde etsi eum, quem prima-

*Quomodo
medicamen-
tum plures
quam vnum
educat hu-
morem.*

rio respicit humorem, & cui expurgando maxime dicatus est, semper ducat pharmacum, tamen, si ille, quem secundario vel minus respiciebat, copiose redundet, facile fit, ut actio in hunc, cum specificum non inueniat, dirigatur, quæ & irritante vi & calore remedii incitatur. Aduertendum etiam Hippocratem de sui seculi remediis vehementioribus ante benignorum sola tractione agentium inuentionem vilitatis loqui, quibus cum tractione in speciali qualitate pharmaci fundata, coniuncta est irritatrix vis effera & maligna, quæ totum maximopere exagitur, & humores cuiuscunque generis, & quipotissimum redundant, excutiantur.

An purgantia vniuocotrahunt, an vero aquinoco & virtuali agant.

Vltimo queritur, an purgantia trahunt vniuoco, quo trahens tracto iunctum id attrahit, vel æquinoco & virtuali in certa distantia trahente, & tracto disiunctis, attrahant humores, ad quod recte respondetur, medicamenta alia in vapores spirituosos ad humores educendos penetrantes vi caloris innati resoluta, eos secum adducere, alia instar magnetis ferri certo spacio attrahentis, virtute & spiritali efficacia allicere, ut in pilulis integre sæpe reiectis, nulla ex parte attritis vel digestis, in globulis, annulis, aliisque artificiose purgantibus videre est, atque sic vtrumque tractum exercere.

* *

In quo principio fundetur, & à quo dependeat purgandi virtus, an à forma vel substantia proprietate & similitudine, vel occulta aliqua qualitate? An forma immersa materia possit agere sine ministerio qualitatū? de actionib. formarum immanentib. & transeuntibus accidentia tam quo ad essentiam, quæ virtutem dependere à forma huic primario operationem purgandi assignandam, quid sit occulta qualitas & quomodo huius opera utantur forma & sublimes operationes.

A Verrhoes *ἐλαττικὴ δύναμις*, seu facultatem tractiuam purganti pharmaco à tota substantia aut forma specifica, Galen. à substantiæ proprietate, aut tota substantia, aut à substantiæ vel essentiæ similitudine inesse asserit. Per specificam formam aut totam substantiam substantiæ proprietatem, intelligunt quidam non ipsam formam, sed quandam qualitatem ex certa & peculiari elementorum proportionem siue mitionis proprietate ortam, quam rationis scrutinio ad vnguem assequi non liceat, quæ cum inexplicabilis & indicibilis sit, solaque experientia cognoscatur merito occulta vocetur. Rationem cur ita statuunt, profert hanc, quod nulla forma substantialis agat sine qualitatū ministerio. Deinde aiunt Galenum per similitudinem substantiæ non intelligere formalem, sed eam,

in quo nā principio fundetur purgantia trahendi facultas.

quæ

quæ fundatur in qualitate quippe quod forma non constituat similitudinem, sed identitatem, aliud autem est simile & aliud idem esse, ita cnicus cnicus idem, & pituita pituita eadem est, per formam videlicet, Rhabbarum vero bili simile: Nihil agit in se ipsum, sed in aliud: quæ vero eandem formam & naturam & easdem proprietates habent, eandem quoque trahendi facultatem possidebunt, & sic neutrum tracti vices obtinebit. Proinde dicebat Gal. lib. 3. de simpl. fac. cap. 25. similitudinem inesse substantiis non identitatem. Ferrum enim non trahit ferrum, neque caro carnem, sed magnes ferrum, caro sanguinem. differunt tamen quidem sententia idem & simile. Quippe pituita pituita eadem & cnicus cnicus. haecenus Galen. dirigitur itaque vis trahens non in id, quod est idem, sed in id quod simile & familiare est, inter trahens siquidem & tractum actio est & passio. Verum cum similitudo sit relatio & entitatem debilem habeat, ac per se nullius energiam subsistere non potens nisi in aliqua basi, necessario debetura actio illi fundamento in quo ista fundatur.

Similitudinem inter medicamentum trahens humores tractos fundari in aliqua qualitate formali.

Atqui hoc forma per quam res non similes, sed eadem perhibentur, nequit esse, nec quantitas cum propter illam res non similes vel dissimiles, sed æquales vel inæquales dicantur, & quantitatum nulla sit efficacia: relinquitur itaque sola qualitas, propter quam res similes dissimiles

ue dicantur, in qua actionis, quam querimus causam seu facultatem fundari concludunt.

Hæc sententia in scholis vulgo recepta, & magnis multorum conatibus anxie defensa est; sed cum multa inuoluat, quæ rem pensulatius ponderanti varias iniiciant dubitationes, & obscura & intricata plurima videlicet de formarum proprietate, similitudine, actionibus, itemque de occultis qualitatibus complectatur, non immerito, neque inepte, licet humanæ mentis aciem vel fugiant, vel percellant, eiusque imbecillitati obuia non sint, de quibusdam, disquisitio ulterius instituenda.

Primo itaque excutiendum an vniuersale perpetuumque sit formas substantiales seu materiæ immerfas, siue ex eiusdem potentia eductæ; siue in eandem inductæ fuerint, nullam actionem perficere nisi per qualitates adeoque præcise horum ministerio indigere ad edendum operationes.

Deinde si ita sese res habeat an necessarium fuerit, accidentiis vel qualitatibus, quæ formæ instrumēta sunt, vim principaliter agentis adscribere; & demum num ex elementorum variamistione certa que mistionis indicibili, mensura aut mistorum remissione possint oriri & exurgere qualitates, quæ ad actiones illas perficiendas sint idonea instrumenta?

Propositas quod attinet quæstiones sciendum, illud principium quod rei essentiam maxime largitur, & a-

ctum

atum non minus essentialem, quam existentialem constituit veram omnium facultatem, originem, fundamentum & causam esse: Vti enim materia patheticum, ita forma & actus existentiae ultimus, per quem res est id quod est, omnis virtutis & energiae principium existit, sibi que pro cōseruatione rei cuius forma est, generat accidentia, quae quo ad generationem & cōseruationem, facultatemque & operandi potestatem ab illa dependent, eique in esse & actione sunt subordinata. Dicebat enim Aristoteles lib. 7. metaph. substantiam priorem suis accidentibus natura, cognitione & tempore. Et cum forma non sit causa formalis accidentiū, sed effectrix, accidens quod sequitur essentiam vel existentiam rei non potest praecedere formam. Inuidia autem veritatis est, quod vires se habet in esse, ita etiam in operari. Tale enim est agere, quale est esse. At accidens est ens entis, ergo agere accidentis est principaliter substantiae; accidenti duntaxat competit instrumentalitas. habet autem à substantia uti generationem sui & cōseruationem in subiecto, ita etiam omnem qua operatur virtutem.

*An forma
ad actiones
suas quaslibet
indigeant ministerio
qualitatum.*

His positis respondemus ad primum quaesitum formas sine accidentium opera & ministerio operationes quasdam perficere, quales sunt generationes accidentiū in subiecto absque omnis accidentis prioris opera & interuentu. Si enim forma produceret accidentia per alia acciden-

tia, quaerendum num & haec per priora seu priorum ministerio sint generata, quo modo in infinitum daretur progressio. Verum accidens in suo primo subiecto cuius est proprium, formam immediate suae generationis causam agnoscit. Sic forma ignis immediate summum in materia producit calorem. Anima rationalis proxima & immediata est risibilitatis causa. Scaliger vult solius formae vi lapidem magneticum conuerti ad septentrionem. Forma Rhubarbari immediate in suo corpore producit vim purgandi bilem.

Sed hic quidam distinguunt inter actiones formarum, quae sunt per emanationem & quam proxime à forma eduntur, dicunturque immanentes, propterea quod subiectum formae non egrediantur: & transeuntes, de iis cōcedunt verum esse, quod à formis proxime edantur; has vero transeuntes, quas extra subiectum in alia extendunt, non perfici à forma sine qualitatibus seu accidentiū ministerio, proinde nullam formam substantialem sine horum opera extra suum subiectum agere cōcludunt. Quamobrem nunc dispiciendum est, num & hoc vniuersalis & perpetuae veritatis sit, quod formae ad omnes suas operationes externas ministerio aliquius accidentis indigeant.

Notum & tritum est actiones quasdam esse pure virtuales ab essentialibus formisque, quam proxime editas & perfectas, quarum effectus actu virtuali fiant; alias autem actiones

*Actiones
formarum
immanentes
& transeuntes.*

nes

nes contactu rerum corporearum
qualitatibus suis agentium edi iuxta
illud:

*Tangere enim & tangi nisi corpora,
nulla potest res.*

*Actio for-
marum
virtualis.*

Prioris generis actiones ab æqui-
uoce efficientibus seu *virtutibus* ope-
rantibus producantur. Talis est
stellarum & corporum cœlestium in
hæc inferiora generationem & cor-
ruptionem rerum moderantium. ita
sol generat animalia, remota piscis
exiguæ magnitudinis, nauem vastis-
simæ molis pleno cursu volentem re-
motatur & detinet, lapis Heraclius
ferrum trahit. ministerium aliquod
corporearum qualitarum ad has ope-
rationes cō uttere, nemo vel pro-
fessus, vel mentis indagine rectè asse-
cutus est. Qualitatis elementaris vim
nullam ab iisdem exire documento
sit magnes, quem si sub stannea ar-
genteæue lamina aliquot digitorum
crassitiem equante cui acus ferrea sit
imposita, verses voluasq; videbis ad
illius ductam hæc obsequi, & cir-
cumuolui.

At cum hi, qui qualitarum siue a-
pettarum siue occultarum opera fie-
ri asserunt tractionē humoris à phar-
maco, eamque ad modum tractionis
magneticæ peragi differant, cur pari
virtute videlicet spiritali, qua hæc
etiam illam perfici non concedunt?

Sed pergamus ad qualitarum con-
siderationem, earumque vires & an-
his medicamentorum trahendi fa-
cultas commodè assignari & compe-
tere possit, velan de natura illarum

sit possit has operationes edere, con-
tueamur.

Quid si largiamur (exercitationis
gratia) qualitarum patronis eas mi-
nisterio suo concurrere ad actionem
formæ, tract onem potissimum per-
ficientis, nūquid vt illi perperam fa-
ciunt, primariò hæc actio erit adscri-
benda & imputanda qualitatibus?
Principium sane quod operatur est
forma, principium quo est qualitas.
vt itaque ipsa actio non instrumen-
to, sed principali efficientia assignan-
da, à quo videlicet tota dependentia
tam ad generationem, quam direc-
tionem & virtutem instrumenti,
quomodo vis purgandi qualitatibus
accepta referri debet vel potest. Rha-
barbarum, quod bilem trahat, id vel
à forma, vel à materia aut qualitati-
bus, seu missionis tēperatura habe-
bit. Si ab hac, tunc illud quod essen-
tiam potissimum constituit & omnis
operationis in quacunque re funda-
mentum & energeticum principium
est, otiosum & quietum erit.

*Actio pur-
gandi non
est adscri-
benda qua-
litatibus
sed forma
primò.*

Et si nulla forma substantialis ope-
retur nisi per qualitates, tamen nō se-
quitur harum duntaxat opera, vt pa-
troni qualitarum frinole & inconfi-
derate asserunt, fieri nobiles istas ope-
rationes, quando quidem longe sit
supra earum virtutem & conditionē
ista agendi potestas. Sic calor, quan-
do dirigitur à forma ignis, vrit, cum
vero vt instrumentum, animæ inser-
uit, talia patrat opera, quæ longe ex-
cedant suæ naturæ conditionem; vi-
uificat n. generat, producit spiritus,

D chy-

chymificat, chylificat, adeoque vitæ auctor & conservator est, ut eius extinctione mors definatur. Nec enim accidens id per se perficit, quod sua natura sublimius est, & perfectio effectus non excedit perfectionem efficientis. Quamobrem uti vis instrumenti dependet à directione causæ principalis, ita maxime illæ actiones, quæ instrumenti seu elementarium qualitarum potentiam superant, proficiuntur à formarum principaliter agentium virtute, adeo ut si maxime verum foret, nullam formam substantialem agere, nisi per qualitates ministras, tamen ipsa causalitas efficientis principalis nequaquam his instrumenti saltem munere fungentibus adscribi possit.

Verum, ut intima rei fila penitus scrutemur, ad qualitarum examen concedendum erit, quarum patroni, cum viderent manifestarum vires ad purgantium actiones producendum nil conferre posse, quæsiuerunt asylum occultarum. Has mirabilis esse potentia, & id, quod aperte nequeat, posse, contendunt. Quapropter quid ipsis pro occulta qualitate veniat percunctandum est.

*Quid sit
occulta
qualitas.*

Quidam ex elementorum primorum inscrutabili & indicibili, sed tamen peculiari & definita mensura & proportionem ad mixturem concurrentium trahi, & inde resultante temperie eas oriri; alii ex mistorum denovo ad mixturam confluentium novæ, ignota & inexplicabili temperatione prognasce statuunt. Prior

sententia rationi haut satis consona videtur. Etsi enim, qua mensura, quibusve portionibus elementa admixturem (quæ Dei & naturæ opus est) alicuius rei constituendæ concurrant, ignoremus, neque ob id exasse & ad vnguem resultas inde temperamentum cognoscere queamus, & cum Auerrhoë recte statuimus actiones naturales fieri à calore commensurato, cuius alia sit in ventriculo, alia in epate proportio & temperatio, tamen non sequitur, hanc temperiem constituere aut importare occultæ qualitatis rationem. Proportio enim qualitarum manifestarum ignorata, ex apertis non facit occultas, aut temperiem talem, quæ occultæ qualitatis nomen sibi iure vendiceret. Manifestæ illæ non inducunt occultarum naturam, nec essentiam mutant propter certum mixturem modum: sunt manentque elementares qualitates etiam sub incognita crasseos mensura, & semper sequitur mixturem naturam prædominantis elementi. Et si incognita mistorum aut qualitarum in mistis proportio inducit rationem occultæ qualitatis, utique chylificatio, chymificatio, ceteræque actiones à calore commensurato, cuius tamen mensura & proportio nobis non usque adeo perspecta fuerit, profectæ, ut occultæ qualitatis fieri dicentur.

Tandem peculiaris illa elementorumque in mistis mensura non producet vim aliam, quam ab elementariis qualitatibus contemperatis resultare

sultare queat. Et uti hæ per mistionem non mutant naturam, sed neq; essentiam exaltant, ita nec actionem, quæ eiusdem virtutem & conditionem superet, hoc pacto edere valent, ut ut calculum ponamus, vniuersalis & infallibilis veritatis hæc est regula, quod nihil agat supra virtutem suæ speciei. Proinde si elementorum qualitates supra suæ naturæ facultatem actiones mirandas producant, hæ, non ipsi earum temperiei, sed sublimiori principio, hanc pro instrumento usurpanti, & ad operationes sublimiores singulari virtutum influxu instruenti & dirigenti imputandæ.

Cum itaque occultarum qualitarum essentia ex primarū certa temperie & constructione constari nequeat, superest, ut inquiramus, an ex mistorū varia remissione, in qua formis eorū haut abolitis, sed reflectis, & quasi materiæ quandā naturam sub potioris formæ dominio induentibus, peculiaris & imperuestigabilis temperies & idiosyncrasia emergat. Neque enim est, quod hoc fieri posse negemus. Natura quippe ad rerū generationē primo recipit formas essentia, dein existentia, seu educit primo formas vniuersales, iisque mediantibus particulares, donec ad indiuiduantem vel existentialem perueniat; priores illæ sunt propter postremas, neque illarum essentia propter vltimæ inductionem pereunt, vel abolentur, sed ut nobiliori formæ nobilior esset subiectum suo rigore posi-

to, quasi materiæ vicem quandam recipientes, eiusdem sese submitunt potestati. In osse duricies, est propter terræ copiam, hæc enim in illo formam suam non deposuit, sed nobiliori subiugauit. Et raro substantia, quæ multarum & contrariarum virium particeps est, sincera reperitur, uti in Rhabarbaro videre est, cuius portio tenuior purgantis, & crassior adstringentis facultatis est; & in opio quid ex partibus calidis partim amaricat, & ex frigidis prædominantibus nateoticum est; & item in aloë, quæ & consolidat, & venas reserat, quæ omnia diuersis subiugarum formarum substantiis sese vnius dominio submittentibus constant.

Et, ut simplicium atque ex simplicibus per mistionem genitorum corporum formæ sub vltima existentia non intercidunt, ita qualitates ab illis dependentes vna remanent. Propter elementum ignis inest calor, & propter aquam humiditas, vnde sequitur istas qualitates, quæ ab vltima forma non erant productæ, hæc pereunte in materia remanere posse. Sed, ut ad id, quod intendeuamus, reuertamur, ex hac qualitarum à diuersis formis ortarum contemperatione corporumque seruatis formis materiæ seu potentia quodammodo naturam induentibus, mistione, vere oriri indicibilem quandam idiosyncrasiam, quæ recte occulta qualitatibus nomen quodammodo sibi mereatur, non absurde sentire videor. Quis enim ex tot formarum & qua-

*Vera de oc-
cultis qua-
litatib. ea-
rumq. po-
tentia &
actionibus
sententia.*

litatum compositarum coalitu na-
tam temperiem formæ sublimiori
subdiciam, pro occultis non agnoscat,
oporret sane nobiliores formas, &
tale subiectum, & tales qualitates
pro instrumentis habere. Proinde, si
quispiam similes origine & essentia
qualitates à forma mirabiliter dire-
ctas, velit istas, quas occultis assignat
operationes perficere posse, non re-
pugno. Interim videndum, an causæ
virtuali potestate aut infl. ietia agen-
tes, talium ministerio indigeant, &
an propter crassiorem, quàm respiciunt
conditionem dignæ possint esse mi-
nistre. Neque enim virtualiter agen-
tia, ut stellæ, magnes, remora, qualita-
tum ex materialium rerum mistu-
ra resultantium opera opus habent,
neque hæc sunt eius subtilitatis, ut ta-
lium virtutum adæquatum vel com-
modum organum esse queant, quod
in magnetica potestate è vestigio, &
quasi in instanti densissima metal-
lorum corpora peruolante & pene-
trante peruidere est. Atque hoc soli-
dioribus rationibus ex Philosophiæ
aditis penetralius erutis demonstrari
posset, si proprie huc spectaret.

*Quib. for-
ma utan-
tur quali-
tatibus ad
sublimes
operationes
adendum.*

Itaque in hoc lubenter acquiesci-
mus purgantium remediorum for-
mas ad perficiendum tractionem de-
terminati humoris, istarum qualita-
tum, quæ ex varie mistorū idiosyn-
crasia & inscrutabili temperie ori-
untur, ministerio ad prime & rite
uti.

Hæc doctrina licet veram & ab i-
psa antiquitate huc derivatam, à

rei medicæ triumviris continuato
suffragio approbatam, nec tamen
quod sciam satis explicatam, aut pro re
nata ad viuum rescatam sententiam
complectatur, tamen aliis non vide-
tur satis quadrare cum Hippocrutis
antiquissimi & summi dictatoris mē-
te, qui uti primo inuenit & asseruit,
purgantia trahendo euacuare ita eo-
dem modo hanc tractionem perfici
dicebat, quo stirpes & partes nutri-
endæ alimentum suum alliciunt. Hæc
enim trahunt prævio appetitu natu-
rali, quod non faciunt purgantia, tra-
hunt ut nutriantur, trahunt id quod
ipsis a deo simile est, ut proxima po-
tentia sit tractum, quod actu est tra-
hens, qua in cognatione & potentia
multi Hippocraticam Galenicamque
similitudinē persistere rati sunt, hoc
argumento persuasi, quod quemad-
modum nutriens tractum vertitur in
substantiam nutriti, ita quoque me-
dicamentum, si actione sua frustratur,
in humorem trahendum mutetur,
quodque in eo familiaritas & simili-
tudo pharmaci, qua humores ducit,
consistat. Verum etiam si purgantia
non trahant prævio appetitu natu-
rali, nec familiaritate illa & simili od-
ine, quæ est inter nutriendas & nutritū,
sic enim oporteret humorem attra-
ctum verti in substantiam purgantis,
non contra, quod vulgo persuasum
est, tamen vera est & indubitata Hip-
pocratis sententia, neq. ab hac quam
tradidi, aliena. Voluit enim ille diui-
nus senex nō tam c. usam, quam mo-
dum trahendi, simili isto à stirpibus

ali-

alimentum allicientibus producto,
nobis designare.

Ex hac alia desuper emergit quaestio, videlicet, cum substantia quaedam statuatur similitudo inter pharmacum & humorem determinatum, num vtrumque eiusdem virtutis sit particeps; ad quam negatiue respondemus.

Nulla alioquin ratio dari vel causa proferri queat, cur humor semper patientis & tracti, vicem sustineat, pharmacum vero agentis & trahentis vim usurpet. Contingeret enim aliquando purgans pharmacum trahi ab humore purgando, praefertim si copiosior foret: quod in maiori quanto maior sit virtus. Si vtrumque eadem parique virtute praeditum esset, & si hoc pacto similia forent in se sic agere non possent. Conueniunt igitur inter se ea ratione quia magnes & ferum, succinum & palea; ut enim haec eiusdem facultatis non sunt, ita neque pharmacum & humores. illud vi trahendi est instructum, hic respectum habent ut trahantur, non contra. specificae virtutes specificam sequuntur naturae differentiam.

Opinionem Vallesii de causa tractionis purgantium, cum inepta passimque gentium flagellata, & a scholis Medicorum explosa sit, huc accersere, & denuo ad examinis martyrium deducere, erit otio, bonis

honoris & literis
abuti.

C A P. V.

Cur vomitus ad vniuersalem referatur purgationem; Vomitorium esse violentius praesidium alui ducis, naturam virescens, magis quassare, conuenire tantum robustis: quae natura & dispositiones vomitum tolerant, & quibus noceat: Conuenire affectibus perinacibus cum cetera nihil conferant: adhiberi ut praesidium vacuatorium, reuulsorium, & deriuatorium. Ut vacuatorium conuenire in febrium accessionibus & affectibus ventriculi & hypochondriorum, ut reuulsorium in affectibus a ventriculo natis, & vitio totius artis, qualis podagra, & in alui fluxu: ut deriuatorium in epatis, lienis & intestinorum malis.

Purgatio vniuersalis per secessum aut vomitum cacochymiam, seu humores qualitate peccantes educit. Vomitus autem est purgatio vniuersalis quod est publicis corporis regionibus euocare & euacuare possit, quod vniuersales corporis morbos sepe faciat, quod omnis generis humores videlicet biliolos, pituitosos, melancholicos, atros, auginosos, prassiuos, liuidos, nigros, exturbet; quod est quauis corporis parte vacuando, reuellendo, deriuando extrahat superflua. quemadmodum cetera pharmaca deorsum mouentia ad intestina materiam ducunt, ita vomitum cuncta proprietate

Quomodo vomitus sit purgatio & euacuatio vniuersalis.

re sua sursum eandem & per superiora concitant, quod videre est in his si umbilico applicentur. Et si enim vis eorum primum intestina tangat & feriat, eoque trahat, tamen sursum humores aguntur, & per superiora potius excutiuntur.

*Emmetica
proprietate
specifica
humores
sursum a-
gunt.*

*Vomitus
est violentior
motus
quam de-
scensio.*

Perficitur autem illa purgatio maiore violentia, quam quæ per secessum agitur, quod vti superius demonstratum est, omnia pharmaca, quæ præter vim tractiuam etiam valde irri atem possident, vehementiore totius motu & disturbio operentur. Neq; hæc vacuatio naturæ adeo conueniens est, vti illa, quæ deorsum expellit. Venter enim cum pro naturæ lege habet, trahit superius per stomachum & deorsum excernit, præter naturam vero à re infestante lancinatus fundo resupinato & constricto, superiore orificio hiantiore & debiliore, motione sursum facta de propria sede exsilit, vicinaq; partes quibus annectitur magna vi diuellit, propinqua viscera violenter quatit, nobiliora membra quibus arcta consensione familiaris est, turbat, vt facta athroos rei molestantis excussione superne euacuet. Molestior etiam naturæ hic est motus, quod cuiuscûq; generis humores naturali grauitate deorsum ad intestina potius ferantur, quam ad stomachum conscendant, multoque plures & ampliores ductus à portæ venis ad intestina propagentur, licet via ad ventriculum videatur breuior, quodque venæ mesenterii excrementis è secundæ

da regione reportandis seruientes, vniuersim omnes diuaricentur ad intestina; nulla vero ad ventriculum vasa deportandis superuacuis data tendant, excepto breui & venoso: quod item ventriculus nobile organum, exquisiti sensus, principalibus partibus arctiori consensu cognatum, humorum qualitate & quantitate excedentiû incursum haut impune ferens, ciborum concoctioni, non autem excrementorum & superuacuum receptioni & expulsionem, veluti intestina potissimum inferiora, quæ in publicam totius cloacam sunt fabricata destinatum sit. Propter summum orificii superioris cum neruis eorumque principio & corde consensum, eiusque sensum exquisitum, ex pharmaco violentiore, aut humore efferato, insolentius, vt in hoc conatu fieri solet proiecto, conuulsiones lipothymia, palpitationes cordis, cardiogmi, cardialgia, aliaq; formidanda excitantur mala. Vide commentum Galeni in aphorismis Hippocratis sect. 5.

Vnde Hippocrates ad vomitum fortia corpora requirit, & robustos per superiora, debiliores per inferiora purgare iubet.

*Vomitus
requirit
robusta
corpora.*

Proinde accurato iudicio expendendum fuerit, quibus morbis vomitio emolumentum ferre, & quæ naturæ eandem perferre possint. Celsi regula ob oculos ponenda, quæ sic habet: Commoneo tamen, ne quis, qui valere & senescere volet, hoc medicamentum quotidianum habeat. Quamobrem videmus

videmus veterum consuetudinem, qua humidiores ter, sicciores bis mense quolibet vomere solebant, antiquatam esse, quod Galeno auctore, continuis huius vacationibus corpora plurimum laderentur, & in malam consuetudinem perducerentur. humoresque pravi ad ventriculum pellicerentur, qui ex hoc efficiatur cloaca præter naturæ ordinem eo accersitis, qui per alias partes euacuari debebant superfluitatibus: quodq; vomendi frequentia surditatem, visus hebetudinem, dolorem capitis, dentium lesionem, venarum pulmonis thoracisque ruptionem demum inducat.

Quibus non conueniat vomitus.

Non ferunt itaque hos conatus vomitionum, qui debile caput & doloribus obnoxium, oculos imbecilles suffusioni paratos, infirmum ventriculum & eiusdem os exquisiti sensus, venas pectoris ruptioni obnoxias habent; asthmatici item, hæmoptoici, phthifici, & ii quibus collum longum, cernix gracilis, pectus pressum & angustum, adeo ut scapulæ à tergo in more malarum promineant, unde *πτερυγώδεις*, id est, alati nominantur. His accensentur qui dolore & inflammatione præcordiorum tentantur, qui ulcerationes ventriculi patiuntur, qui cardialgiis, lipothymiis, anginæ, gutturis & faucium affectibus & inflammationibus obnoxii sunt, & feminæ, quæ sensilem habent uterum & hysterici suffocationibus leuiter corripuntur, aliæque naturæ ob acumen sensus vitiosæ aut malignæ materiæ contactum iniquissime ferentes. Hippocrates eufarcos seu carnosos & obesos per

superiora purgare vetat, quod illis pectus angustum, quodque pituitosis & crassis humoribus, quibus debeat per inferiora purgatio, potius scateant: deinde, qui partes ad inferiorem ventrem hypogastriumq; attingentes imbecilles & graciles habent, partes enim infra thoracem omnes robustas validasque esse oportet, siquidem purgationibus tam superne, quam inferius citatis sæliciter vacuari debeant.

Difficilior demum, vomentes & inassueti non nisi summa cogente necessitate, & cum aliud non supersit auxilium, ad vomitum sunt adigendi, idq; diligenti corporis & humorum præmissa præparatione. Verum cum frequenter vsuueniat longos pertinaces, & induratos morbos hoc solo remedio, cæteris contemptis & frustra adhibitis expugnari, idq; tutius, quia robusta natura pharmaci huius insolentiam tolerat, vel spe ancipiti, quod potius periclitando aliquid agendum, quam permittendum ut ope etiam qualicunq; desolatus æger prognostico, & fati committatur, aliquando ad usum huius adigimur. Quandoquidem Celsus testatur grauius & diuturnis affectibus, cum pellendis præsentibus tum arcendis imminentibus necessario interdum adhiberi vomitum, quo nihil aduersus diuturnam quartanam, elephantiasin, psoram inueteratam, dummodo corporis vires sustineant, præsentius, quod ad horum curationem parum faciant, leuia & benigna remedia,

In morbis pertinacibus. ubi cætera nil prosunt sæpe inuas vomitus.

dia, vt aliquando etiam, sed re exquisite ponderata, & temporum corporumque habita ratione ad elleborata & stibiata confugiendum sit.

*Vomitionis
utilitas, &
que na-
ra eandem
tolerent &
rite insti-
tuant.*

Vomitionis vtilitatem, & quibus tissimum conueniat affectibus omnium accuratissime Fernelius tradidit lib. 3. met. c. 3. his verbis: *Qua facilis & moderata obtigerit vomitio, saluberrima est. & purgationum omnium praestantissima.* Noxios quippe humores ex ipsis fontibusynceros euocat & vacuat, omnem quae in ventriculi capacitatem, eiusque tunicis haeret illuuiem imprimis expurgat, & praecordiorum membranarum, & cauius iecoris & lienis, & ex pancrea omnis generis superuacuos humores synceros elicit, quos plerumque nec biera, nec aliud vehementissimum vllum etiam frequens pharmacum in aluum exturbare potest. In ventriculum enim ex his locis via breues & expedita magis, quam in aluum directa sunt, per quas facilius est vomitio.

Quamquam autem primum ab interionibus euellit, consequutione tamen caput reliquumque corpus leuat.

*Qui morbi
vomitu re-
leuantur.*

Quocirca omnibus opitulatur affectibus, qui a praecordiorum impuritate ortum acceperunt, languenti appetentiae, nausae, cibi fastidio, crebrae vomitioni, ventriculo, praecordii eius distensis, ictero, cachexia, febribus intermittentibus, haemicrania, vertigini, incubo, epilepsia, suffusione, omnibusque capitis affectibus, qui praecordiorum sympathia contracti sunt, & quos praecordius in reliquum corpus effusa impuritas protulit. In

quocunque igitur affectu lanquescit appetitus, & nausea, & vomendi desiderium fatigat, si pharmaco non satis fit, vomitione curandum. Nam, quae purgatio non eluit, extirpat vomitio, & quae illinc non facile labuntur in aluum, prompte in ventriculum remeant. Tanti vomitionis vis est aestimanda.

Cum vero vomitoriorum alia sint leuia, & blanditer ventriculum concitantia, veluti quae sola absterfione, vel leni irritatione, aut facultate re- tentrice laxiores & etiam eundem prouocant; alia vehementiora, quae magna vi & celeritate ad ventriculum, a venis & ambitu corporis humores ad ventriculum concitant, quibus laceratius, id, quod infestat per viciniorem viam celeriter & violenter excutiat, haec non, nisi in casibus desperatis, cum caetera praesidia nihil opis conferre visa sunt, & ad morbos chronicos, curatu rebelles, ubi tamen roboris tantum superest, vt: efficacia remedii omnino non evertantur vires, magna circumspeditione adhiberi debent, illa vero sequentibus positis conditionibus semper in vsum tuto recipiuntur, videlicet cum natura corporis ad vomendum pronata, vel innoxie adfecta; cum magna humoris, qui sponte factum mouetur, redudantia suppetit, ita vt ad vomitum mouendum leuia ista medicamenta sufficiant, (alioquin nihil praeter corporis turbationem excitarent, satiusque foret, & tutius aliud uocari) vel cum succus educendus in

*Quando
benigna &
violenta
vomitoria
usurpanda.*

ven-

*Triplex
vomendi
differentia.*

*Vomitus
ut vniver
sa: totius
purgans
quando
conueniat.*

ventriculo continetur, aut successione ad id, quod vacuatur, eo delabi facile possit, aut suo motu ad ventriculum vergat. Ex horum consideratione tres vomendi rationes & modi oriuntur. Primus auxilium vacuatorium constituit, secundus reuulsorium, tertius deriuatorium. Vacuatorium est vniuersale totius corporis, vel particulare, ea tantum educens, quæ in ventriculo nascuntur, fluunt, hærent, & generantur. Vniuersalis totius per vomitum purgatio competere potest humoribus leuibus & tenuibus vel crassis, & grauibus difficulte: que mobilibus: Illis quidem tam ad præcautionem futuri, quam curationem præsentis, idque æstiuo tempore, redundante bile, humore sursum sponte sua sese effrente & vergente, natura prompta, vomitionis conatum facile tolerante aut etiam assueta: his saltem cum morbi iam præsentis infestant, ex eorum numero, qui per circuitus suas habent exacerbationes, uti quartanæ alique eius census à crassis grauibusque humoribus orti, in quibus vtiliter tempore accessionis, per vomitum euacuatur vniuersum corpus, quod tunc ipsa natura humores pigros & ad motum segniore sursum impellat. *Illum enim natura seruat ordinem, ut in accessionibus vomitum, in declinatione autem alui deiectionem moueat.* Nam quod in præsentis redundat, ei purgatione medeberis, ita tamen ut per loca, quo vergunt humores, vacuationem instituas: siquidem du-

tendi sunt, quo tendant viis & locis vtiliter ferentibus. At, si velis obli-
stere & cauere, ne incrementum in parte aliqua sumant, per opposita reu-
ellere conuenit. Considerata itaque humoris specie & motu & corpo is temperamento habituque, Hippocrates æstiuo tempore totum corpus, æstate potius per superiora, hyeme per inferiora purgandum duxit. Quia non addidit limitationem per aduerbium potius, non absolute & præcise æstiuo tempore per superiorem, hyemali vero per inferiorem ventrem vacuare mandauit. Fieri enim potest, ut pituita æstate redundet, aut pituitosus purgatione indigeat, sicuti hyemabilis flaua, ex temperamento totius vitæ genere & victus ratione exsuperare potest. Vnde liquet, quæ ratione sequentes formari canones Hippocrates, qui in libro aphorismorum extant, sect. 4. aphorism. 6. inquit, graciles & ad vomendum faciles per superiora purgato nisi adsit hyems: Magna enim ex parte graciles sunt biliosi. Distinguendum vero est inter gracilitatem naturalem & morbosam: de illa n. loquitur Hipp. cui plerumque temperies & cogeris biliosa sociata est, ad quam si accedat vomendi facilitas, tempore æstiuo cum primis, dein vere & autumno conuenit vacuatio per vomitum facta. Ex hoc Hippoc. subiungit, ægre vomentes & modice carnosos, quos eufarcos appellant Græci, inferne purgato deuitans æstatem. Sunt enim hi thorace plerumque angustiore & collo bre-
E uiore,

nioire, maius habent omenti pondus & potius pituitosis lentisq; deorsum vergentibus humoribus scatent, quam tenuibus, & leuioribus; & eadem sect. aph. 9. melancholicos vehementius per inferiora purgabis, eadem ratione contrariam iniens vacuandi viam. Humor enim melancholicus quod crassus, faculentus & contumax sit vehementius requirit pharmacum. Et quia sua natura grauis est deorsumque vergit per inferiora sui educationem indicat. Vti enim bilis cum natura sursum repat, vomitu euacuanda est, ita humor melancholicus, quia grauis & sua natura deorsum tendit, per inferiora purgandus erit. Et aph. 18. eiusdem sectio. supra septum transuersum dolores quicunq; purgatione egent per superiora, qui vero infra sunt per inferiora vacuandū esse, indicant. Quod tamen de humoribus sursum deorsumq; ad purgationem vergentibus, non de fixis intelligendum erit. Huc pertinet proxime præcedens vti & vicesimus eiusdem sectionis. Non febricitanti cibi fastidium, cordis dolor, vertigo tenebrosa & oris amaritudo purgatione per superiora opus esse significant. At si citra febrem tormina adsint & genuum grauitas, & lumborum dolor, infernam purgationem adhibendam indicant.

Ex his omnibus liquet Hippocratem ab humorum motu & inclinatione sumpsisse indicationem educendi vel purgandi per superiora vel inferiora. Et quia bilis æstate magis red-

undat, isque tum aeris feruore, tum sui inclinatione sursum fertur, tunc temporis per superiora potius purgandum censuit, contrariam ponens hyeme vacuandi rationem, ob humoris contrariæ temperaturæ prouentum, naturam & inclinationem. Vbi tamen animaduertendum pro conditione locorum, quibus Hippocrates medicinam fecit, has sententias prolatas esse: siquidem in insula Co, quæ calidissima erat, homines reperiuntur, maxime biliosi & vomitionibus adfueri, quos per vomitoria pharmaca liberius & minore periculo vniuersaliter & particulariter vacuare licebat. Illi, vti cottidie lauabāt, ita etiam vomebant. Longe vero alia harū regionum, pituitosiores & vomitionibus minus adfueri completentium ratio est, in quibus, nisi supra commemoratis requiritis præsentibus, temere & non sine periculo vomitoria vniuersum corpus purgantia præscribuntur. Neque enim perpetuæ obseruatiæ canonem Hippocr. hunc aphorismum esse voluit, quo æstate potius per superiora, hyeme per inferiora purgandum statuit. Fieri enim potest, vt cetera, quæ plus, quam anni tempestas ad indicandum valent, purgationem per vomitum plane vetent, vti temperamentum ægri, victus ratio, consuetudo, materia peccans & morbi genus. Ait enim ipse sect. 3. aphor. 19. quilibet in quibuslibet temporibus morbi fieri possunt, nonnulli tamen in quibusdam magis sunt, tum irritantur. Si itaque

itaque temperamento melancholico pituitosove præditi, & difficulter vomentes in morbos suæ temperiei æstiuo tempore prolabantur, vel morbis comprehendantur, non ab humore leuiore vel sursum vergente natis, nequaquam propter tempestatis rationem ad vomitum cogendi erunt, in his regionibus frigidioribus, ubi naturæ magis pituitescant, minusque ad vomendum compositæ & adueta sint. Et uti perpetuum non est crassiores humores per inferiora hyeme purgandos esse, ita etiam biliosi & tenues in his regionibus, seu synceri, seu permisti felicius, ut plurimum per inferiora educuntur.

Hactenus, quomodo vomitu uti euacuatione generali totum corpus rite expurgetur, vidimus, consequens est, dispicere, qua ratione pereundem fiat euacuatio particularis seu renulsio & deriuatio. Particularis per vomitum purgatio, ex ventriculo vicinisque partibus cuiuscunque generis superfluitates educit, & ut vniuersalis per vomitum molienda vacuatio tantum biliosis competit humoribus, idque æstate potissimum, per secessum autem educio pituitosis, crassis & fœculentis tempore magis hyemali debetur, ita hæc particularis euacuatio è ventriculo & vicinia sursum tum pituitam, tum bilem & quoscunque ibi restagnantes humores educit, vnde Hippocr. sex hybernis mensibus vomendum esse docet, quod eo tempore pituita plurimum generetur, quæ in ventriculo redun-

det, aut eo confluat. Conuenit itaque hæc vacuatio quibuscunque affectibus ventriculi ex prauis humoribus ortis, & reliquis omnibus morbis, qui vel vitio ventriculi nati, vel ab eodem incrementum cœperunt, aut fouentur.

Propriis ventriculi morbis ab humorum vitio natis aut conseruatis, vacuatio celerius & magis confertim facta conuenit, qui vero ab eodem, quo ad generationem vel conseruationem dependent, his paulatina ratione, succurrere hoc præsidio oportet.

Peculieres morbi ventriculi sunt cruditas, ciborum corruptio, malus collabensque appetitus, cardialgia, nausea, vomitus, orti ab innatantibus & circumfluentibus vel adhærentibus & inuisicatis humoribus, quorum hi præmissa incisione & detersione, illi ilico per vomitum eiici poterunt. Nec minus prodest euacuatio sursum confertim & celeriter facta epoto veneno & doloribus, qui citra distemperiem, flatum aut tumorem præter naturam fiunt, & vitio ventriculi vomentibus. Vnde Hippoc. Si quis vomenti aquam multam bibendam dare velit, eluentur ea, per qua vomit, vna cum vomitu. Et sic vomitus vomitu curatur.

Quia ventriculo dependent morbi certis temporibus eiusdem vitio generantur, aut iam geniti sunt: illi ad præseruationem, hi ad curationem vomitionis remedium postulant, sed plerumque paulatim sensimque

E 2 submi-

Vomitus
ut vacua-
tio particu-
laris qui-
bus conue-
niat.

Vomitus
ut particu-
lare va-
cuans pro-
prie conue-
nit affecti-
bus ven-
triculi.

Morbi à
ventriculo
dependen-
tes curan-
tur vomiti-
one paula-
tina.

Subministratum. Eorum enim humorum, quorum cottidiana in ventriculo est procreatio, aut ad eundem transmissio, aut in quibus labores à cibis superantur, & vitiosorum succorum congeries paulatim colligitur, his etiam paulatina & per vices debetur purgatio. Dependent autem vel fountur à ventriculi prauitate epilepsiae vertigines, scotomiae, cephalalgiae, aurium tinnitus, cachexiae, alui fluxus, febres plurimique supra septum transuersum & in thorace dolores. Celsus refert conferre vomitum omnibus, qui ante febres horrore vel tremore vexantur. Nam in principio accessionum interpolatarum febrium, praesentaneum solet esse auxilium, earum praesertim, quae diutius prorogantur, in quibus omnibus aut ventriculus solet mali causam adaugere, aut ad ipsum ex partibus sibi proximis in accessionum principiis peccantes humores delabi consueuerunt. Si vero sponte in accessionibus superueniat vomitus, tum deficientem supplere, si natura non satisfaciat, indubitanter licet, quia eandem in vomitum passim ultro concitari videmus. Cum in acutis id natura tentat, nec perficere valet, leni vomitorio incitanda erit vis expultrix, nam initio neque vehemens vomitus, neque alia fortis & plenaria purgatio ante absolutam coctionem tentanda, & Hippocratis dictum, si os amarum fuerit, vomere confert, & ventrem soluere, intelligendum non de plena purga-

tione, sed de ea, quae sufficit extrahere, quod in ventriculo & partibus proximis continetur, cuius ratione os amare solet. Ex quibus apparet, aliter agendum cum his, qui in accessionibus aut febrium initiis vomitu infestantur, quam cum his, qui fluxu alui corripuntur. His enim non debet opitulari Medicus, sed permittere, dum vires ferunt, quia fit in tempestiue: si vero fiat post concoctionem, non debet suppleri defectus priusquam cessauerit, aut defuerit accessio.

Haec de vomitu, quatenus est remedium euacuans vniuersale vel particulare, tempestiuum nunc est proponere quo pacto adhibeat, ut fiat reuulsorium & deriuatorium.

Cum reuulsio sit humorum ad originem vel contrarium retractio, conuenit fluxionibus à ventriculo generatis & concitatis, vel à toto corpore in partes distantissimas ablegatis. Si enim ventriculus fluxionis causa est, recte eadem ad originem suam reuocatur, quia per eundem locum eam expurgare tutius est. Si totum corpus inueterata consuetudine ad partes à ventriculo distantes fluxionem transmittat, praesentissimum erit remedium, vomitu humorum impetum in contrarium vertere, quod tamen minime conuenire potest, si in partes ventriculo proximas fluxio feratur, cum violentis ventriculi moribus & succussionibus eadem maior & vberior in eas concitaretur. *Quamobrem egregie prodest in alui fluxibus sistendis.*

Quomodo vomitus sit reuulsorium remedium.

dis, alui enim profluvio superueniens vomitus bonum ait Hippo. vbi notandum, quod vomitus venirem solutum comprimit, & compressum soluit. Iuxta eandem Hipp. lib. 2. de dieta. Auxiliatur præterea reuulsorie omnibus affectibus, qui fluxu fouentur, veluti exulcerationibus renum, vesicæ, ani. Ab articulorum malis mirifice præseruat cauendo, ne qui in articulos & partem affectam illabi solebat humor, paulatim succrescat. Is enim sensim per vomitum expurgatus desinit esse mali fomentum, quo solo præsidio multi ab articulorum doloribus liberati sunt. Confert etiam omnibus aliis grauib. affectibus iam inueteratis, si ex praua victus ratione oriantur.

Quibus affectibus vomitus vs deriuatorium remedium proffit.

Vt deriuatorium remedium conuenit vomitus humori in partibus ventriculo vicinis contento, aut in eadem aliunde influenti; is enim vomitione commode tâquam per proximam regionem eiicitur: Qua ratione prodest inueteratis iecoris, splenis, mesenterii & intestinorum gracilium affectibus, ac nonnunquam etiam thoracis malis. Quo fit vt maxime proffit hydropicis, præsertim aqua intercute laborantibus, regio morbo & hypochondriacis affectibus, nec non anhelosis, dummodo istis partibus affectio non proueniat ex tumore præter naturam, vlcere, flatu aut distemperie. Celsi dictum hic recolendum, vbi amari ructus cum dolore & grauitate hypochondriorum sunt. ad vomitum protenus confugiendum erit. Nam & grauitatis sensus plurimum crudo-

rum, crassorum & viscidorum humorum index est, quemadmodum morsus atque erosio & sitis & oris amaritudo, & ructuum similis sapor tum bilis flauæ, tû adustionis & putredinis testes sunt. Hactenus Celsus: prodest insuper iis quibus aestuat pectus, & frequens est salua vel nausea, quibus præcordia dolent, quod his iuxta ventriculi regionem fluctuant humores, qui commode per vicina loca eiiciuntur.

C A P. VI.

Generales methodi medendi regula, omnem curandirationem pene complectentes traduntur, eaque exempli loco ventriculo intemperato & supra vel infra expurgando applicantur: vomitoriorum differentia eorumque mitiorum & vehementiorum, simpliciorumque & compositorum e vegetabilibus petitorum materia & formula proponuntur.

Ordinis ratio requirit, vt de vomitoriis pharmacis tractatio instituat. Verum cum medicamenta vomitum concitantia, ventriculum primo tangant, eumque maxime infestent, vomitus autem vti particulare vacuans est, in affectibus ventriculi plurimis à vitiosi humoris collectione natis proffit operæ pretiū fuerit, præmittere aliquot vniuersales canones, ex ipsis Galenicæ methodi fontibus delibatos, iuxta quorum a-

missim omnes eius affectus tractandi & percurandi, quæ dissertatio ad cæterarum corporis humani partium affectarum curationem multum lucis allucere potest.

*Generales
partium
curanda-
rum indi-
cationes.*

Generales indicationes sumuntur à parte affecta, vel à causis, vel ab ipso morbo. Venter cuius functionis toti necessaria cum sit pars nervosa, membranosa, cæteris magis ex sanguis & acuti sensus, de se indicium facit valide purgantia non adhibenda, quod natura partis illa non toleret, & humores non tam è stomacho euocentur, quam ex toto corpore eo attrahantur: proinde mitiora adhibenda, quæ post se adstrictionem quandam relinquunt, qualis vis in Rhabarbaro & myrobalanis, quibus, cum os ventriculi acutiori sensu præditum gaudeat & reficiatur odoratis, aromatica adicienda. Vti enim fatidis offenditur & perturbatur, ita odoratis roboratur. Hæc itaque & illa, quæ manifesta qualitate robur ventriculi firmant & dissolutionem caloris natiui prohibent, cæteris pharmacis quoquo modo mouentibus addenda. Quacunque enim partes alii sunt facultatum auctores, harum robur & virtutem seruare decet pro facultatis earum proportionem. Scite quam obrem Quintus Serenus.

Ventriculi validus firmat vigor omnia membra,

At cor illius franguntur cuncta dolore.

Indicationes à parte affecta.

Intemperies qualibet tollitur contrariis, omnis enim excessus per contrarium excessum corrigitur, Alterantis vero contrarii men-

suram laborantis loci intemperies ostendit. Quantum enim quodque à naturali statu recessit, ad tantam morbus peruenit magnitudinem, & eatenus redeat ad naturam vnumquodque necesse est, quatenus ab eadem recessit. Semper itaque pro eo, quod exsuperat contrarium eiusque inducendum, quoad particula ad symmetriam suam & habitum naturalem reducta sit. Quacunque vero calidiores natura partes ex frigore laborant, hæc, & liberalius & diutius calefieri postulant, sicut etiam frigidiores, si ex calore laborant, calefieri. Pars vero, quæ calidior naturæ, si calido morbo laborat, exigua breuique temporis refrigeratione eget, sicut quæ frigidior est calefactione. Siquidem paruus in iisdem est in id, quod præter naturam, lapsus & rursus in id, quod secundum naturam, reditus.

Calida & frigida intemperies cito curantur, quod maxime actiuis qualitatibus emendentur: ægrius vero sicca & humida, quod magis materialibus harum curatio qualitatibus perficiatur. Tempus caloris & frigoris par, non tamen par securitas. Tutius autem calefacere, quam refrigerare, calor enim naturæ familiarior est, cuius conseruatione vita & extinctione mors definitur. Optimū vero cōsiliū est, sic calefacere ventriculū, ne calorem in qualitate intendas, sed substantiam eius augeas, & naturale temperamentum tuearis.

In humido & sicco corrigendo par securitas, sed impar tempus. Plus enim temporis ad siccitatem corrigendam requiritur, quippe quod sen-

Qua intemperies citius aut tardius curentur.

frigidior

nium in sanis, id sicca intemperies sit in æg is.

Omnibus, tam alterantibus, quam purgantibus remediis addenda roborantia seu adstringentia, nisi adsit intemperies siccitatis. Quoniam nulla intemperies actiua diu solitaria absque humore sit, Adstringentia ex desiccantibus constare debent. Exsiccant autem diaphoretica seu dissoluentia, vel *σφονδύλις*, seu adstringentia. Nunquam tamen stomacho exhibeantur roborantia, nisi ab humorum multitudine libero vel purgato. Et si enim humiditates, quæ substantiæ eius insederunt, exprimunt, coguntque tunicas, & *τόνους* roburque augent, nihilominus si adhuc adsint humores vel copiosiores vel crassiores, hos densant, agglutinant, ac citiusque infigunt.

Frigida calidis & humidis in tēperaturis conueniētia sunt *rosa corallia*, *balauſtia*, *myrtilli*, *coriandrū preparat. santala*, *semen acetosa*, *plantago*, & quæ eius sunt census. Calida pro frigidis & humidis intemperiebus sunt *mentha*, *abſynthium*, *salvia*, *origanum*, *calamus aromaticus*, *Galanga*, *Zinziber*, *nux muscata*, *ma. cingariophylli*, *piper*, *mastyche*. Vt vero, si humor in ventriculo excrementitius purgandi necessitatem attulerit, catarrcticis fortioribus, quorum vis intestinorum ambitum, vel ad summum vasa mesenterii excedat, non est vtendum, ita nunquam stomacho purgantia, si nuda solaque intemperie laboret, exhibenda, eademque si aliquid insit humoris, semper parce

& caute rariusque danda, si habitus naturæ sit siccior, seu caliditas exsuperet, seu frigiditas. Facile enim ventriculi ariditas in vniuersum corpus propagatur, quod officinæ partis, cuius functio toti inseruit, affectum celeriter sentit.

Humores, quibus ventriculus male afficitur, ibidem congregantur per congestionem, vel affluxum. Hic est à toto corpore, idque cacochymico vel pletorico; aut à parte. Si hoc, considerandum primo, an aliud corporis membrum certo temporis circuitu vexari solitum nunc non vexetur. Aliis enim ischias vel podagra molestiam creare, vel fluxio in oculos auresve procumbere solita, ad ventriculum conuertitur, aliis catarrhi guttur naresq; vexare adſueti, nunc in ventriculum procumbunt.

Secundo, an consueta aliqua fluxio, vt mensium in fœminis, hæmorrhoidum in viris, sit suppressa; an profluens è naribus, ore, palato, vel per vomitum certa periodo sanguis nunc sit suppressus. Multis enim, quibus artuum aliquis mutilatus, aut qui vehemētem exercitationem deposuerunt, neque à priore victus ratione destiterunt, id accidit. Sunt & quibus diarrhœæ & cholæræ certis temporum interuallis omnem corporis redundantiam euacuant.

Terrio, qua victus ratione vsus sit æger, an frequenti satietate & cruditate laborarit, idque in vita ociosa præter consuetudinem.

Si itaq; humor aliunde transmissus

sus est, prouidendum primo mittenti, dein recipienti. Mittens est totum corpus, vel aliqua eius pars, quod primo curandum, dein prospiciendum robori & temperiei recipientis, ne facile recipiat. Si à toto corpore fiat transmissio, & id plethoricum fuerit, vena secta rite euacuatur; si cacochymicum, purgatio instituenda, dein ad ventriculi seu recipientis curam deueniendum.

Mittens si sit pars corporis, eaque ignobilior, ad hanc fluxionem reuelles, si maioris momēti, primo remouebis affectum, qui eam excitat, & particulæ morbum curabis, habita interim diligenti ratione ventriculi: id autem perficies, quando naturales fluxiones reduces, & corporis partes in naturalem habitudinem viudices.

Parsiciens, videlicet ventriculus, aduersus fluxiones munitur dupliciter, primo omnium earum communi indicatione, nempe adstringētib; quæ affluentes humores repercutiunt; secundò bonæ temperiei restitutione, aut naturalis habitus conseruatione.

Humores in ventriculo per congestionē aut affluxionem collecti, natant fluctuantue in ampla eius cavitatē & fundo, vel ad orificium superius feruntur, ibidemq; hærent, vel tunicis imbibiti utpote tenues, vel impacti & inuiscati, suntque biliosi, pituitosi, melancholici vel sanguinei, simplices & sinceri vel mixti. Si accidat complicari affectus adeo ut &

ventriculi tunicæ intemperie laborent, & humor crassus sit inuiscatus & nihilominus in cavitatē adhuc alii contineantur, curatio inchoanda ab eo, unde maius agro impendet periculum, & illi tanquam urgentiori incumbendū erit; vrget vero affectus vel sua magnitudine, vel quod facultas totum corpus gubernans sit læsa, vel pars quæpiā primaria affecta aut talis, quæ primarias facile in consensum trahere potest. Vnde Galen. lib. 12. meth. cap. 5. inquit, ad syncoalem accessionem; quo minus derepente ingruat arcendam; singulare praesidium est temperamenti custodia, ante omnia quidem trium principiorum, mox reliquarum partium, quacunque in consortium affectus, principia ex facili trahunt, cuiusmodi est ventriculus, quod propter exquisitum sensum, (nullum siquidem membrum exquisitius sentit, aut principalibus partibus magis consentit) & alia symptomata syncopen vel lipothimiam accersere potest. Quando itaque humor affluerit, qui orificio adhærendo morsus & erosionis sensum inferat, adeo ut sudores & animi deliquium adducere videatur, primum isti occurrendum, quod vires resoluit, & violentius vrget, dein remouenda causa, & pars mittens curanda. Extra hanc necessitatem attendendum ad id, quod causæ rationē habet, illud enim pro comperto habemus, nullum ad perfectionem sanari affectum, manente, quæ eum genuit, causa.

Post hæc obseruandus erit ordo, quid cum quo, quid ante quid, vel quid post quid curari possit. Ordo inter-

interdum contraria postulat, vt in curatione inflammati vlceris, & sæpe, quæ alteri nihil noceant, veluti si quis humorem è sinu ventriculi educat, is alimentum ei, qui tunicis impactus est, adimit.

Humor, qui in vetriculo existens sursum fertur, vomitu eiiciendus erit; qui in capacitate natat, siquidem æger aut facile vomat aut vomere cõsuetus sit, perinde per superiora reiici potest, alioquin deorsum purgante ducendus & euocandus fuerit. Si vero ille sit lentus, viscidus, crassus, impactus tam ante vomitionem, quàm purgationem deorsum factam, disseccandus, abstergendus, attenuandus. Qui itaq; in capacitate fluctuat, vomitione vel lenientibus pharmacis eiicitur; qui tunicis adhæret vel imbibitus est, hiera simplici, vel pro necessitate, composita, qualis eradere & extergere quidquid pertinacius insederit, & simul moderata adstrictione laxatam stomachi substantiam roborare potest, educatur.

Vomitiorum triplex differentia.

Vomitioria pharmaca in triplici sunt differentia; alia mitiora, quæ superius os ventriculi laxant & ita disponunt, vt si sit, quod ventriculum contristet, potius ad partem laxatam magisque dissolutam fundo inferioris constricto aut resupinato feratur. Imbecilliore enim parte superiore vomitus, inferiore magis laxo alui excretio sequitur. Laxant autem superius os ventriculi, & ad vomitum disponunt pinguis, oleosa, tepida & valde humida in stomacho superna-

tantia. Alia quantitate grauando & qualitate irritando ea, quæ in ventriculo sunt, facto disturbio eiiciunt. Vltimæ classis sunt vehementissima, quæ è longinquo ad stomachum proprietate trahunt, aut acerrima totius perturbatione naturam lacessentes sursum deorsumque primo noxia & nisi coerceantur naturæ familiaria, amica & necessaria violentissime excutunt.

Ventriculo affecto ea saltem conueniunt, quæ modeste grauantia leuiterque irritantia eundem, iam supernam vacuationem molientem, quod ex nausea, oris amaro, cordis rosione, labri inferioris tremulatione, anxietate, angustia & scotomia, cognoscitur, impellunt & adiuvant. Quæ nimia remolitione vomitum cient, ventriculo alioquin debili laxo & languido non conueniunt. Gal. lib. 7. meth. plus cremoris ptisani vel mul-

Materia vomitoriorum.

sa, quam pro nutrimenti modo conueniat, exhibet, si humor non sit viscidus, vel raphani decoctum cum oxymelite, aut oxymel, cui incoctus sit raphanus. Alii aquam simplicem tepidam, aquam hordei cum pauxillo mellis & salis, ptisanam cum melle, pinguis iura, oleum simplex cum aqua, butyrum, hydromel, oxymel simplex cum aqua tepida, vel decoctum ficuum exhibent. Vulgo dantur decocta radicis raphani, & eiusdem succus, aut radicis betonica, asari pæonia, ciclamini, Eupatorii Auicenna, florum genista, anethi, ebuli, agarici, eruca, cape; vti & corticū foliorumq; sambuci, ebuli, quercus: foliorum nicotiana vera & gratiola.

F

Pulue-

Materialia
puluerum
vomitorio-
rum.

[Pulueres vomitui conficiantur ex radicibus peponis, asari (quæ cocta vin vomitoriam amittens diureticam acquirat) sem. geniste, nasturcii, vrtica, Iulorum iuglandis in furno siccatorem, agarici, (est enim levis adhærensque & superne vellicando irritat) gutta gummi.

Portiones in eandem rem parantur ex succo Iridis nostratis, sambuci, ebuli, aqua nucum viridium destillata, oxymelle squillitico, syrupo de succo & conserua filiorum nicotiana, Electuario diasaro Fernelii, Elleborismo Heurnij.

Ex enumeratorum area seliguntur simplicia vel præparantur composita.

R. Fibrarum radic. Eupatorij Auicenna 3 v. macerentur per noctem in vini Rhenani 3 v. & bibatur collatura, quæ bono & laudabili eum successu operatur.

Semen vrtica datur à 3 l. ad 3 j. ex aqua malsa, semen geniste à 3 l. ad 3 j.

Radix asari ad 3 iij. ex hydromelite vel sero lactis, sic & radix peponis.

R. radic. raphani 3 ij. affusa malsa exprimitur succus, qui offeratur repide. aut R. 3 iij. vel 3 l. seminis eiusdem, teratur affusa malsa, sero lactis vel aqua hordei.

Veteres ad violentissima progressi sunt, veluti nucem merellam, Helleborum album, balanum myrsicam, bulbos vomitorios, antimonium, Esulam, as. v. stum, lathyridem, ricinisemen, quæ nisi diligentissime correctæ & magna cū circumspectione exhibita, partim strangulatoria, venenata & lethalia sunt.

Formulae sequentes ex supra recensitis componuntur.

R. Syrupi acetosi simpl. oxymell. simpl. ana 3 ij. aqua tepida 3 iij. misce.

Vbi multum pituitæ in ventriculo stagnat.

R. Herb. feniculi, Hyssopi, betonica, ana M j. radic. m. betonic. 3 iij. sem. anethi fenic. asari ana 3 j. fiat decoctio in lb. ij. aqua ad medias, collatura adde aceti vini acerrimi 3 iij. sacch. albi 3 iij. coque iterum, & adde oxymell. squill. 3 iij. Remisce.

R. radic. raphani 3 vj. (nimia coctione vires perdit) florum anethi p. j. coque, collatura exhibe 3 vj.

R. agarici 3 j. radic. raphani 3 j. sem. anethi 3 j. coque in 3 viij. aqua hordei, dein adde mellis squillitici, si pituita adsit, vel syrup. acetosi simpl. 3 j.

R. radic. raphani 3 j. asari 3 j. agarici 3 j. fiat decoctio in oxymelite ad 3 vj.

R. sem. atriplic. 3 l. coque in aqua raphani.

R. sem. anethi 3 j. radic. raphani 3 j. seminis atriplicis 3 l. decoque in aqua, cuius collatura sume 3 iij. quibus adde aqua nucum viridium 3 j. l. vel 3 ij.

R. radic. raphani 3 j. sem. atriplic. 3 l. radic. asari 3 j. coque in hydromelite, dentur 3 vj.

R. pul. radic. asari, flor. geniste sem. geniste ana 3 l. detur cum aqua hordei.

R. pul. sem. geniste, radic. asari ana 3 ij. misce gutta gummi, exhibetur à gr. vj. viij. ix. ad xv. cum conserua rosarum affusis aliquot guttis syrupi cydoniorum.

Syrupus de succa Nicotiana ad 3 ij. vel 3 j. cum sero lactis vel aqua hordei, conserua eiusdem ad 3 l.

Ele-

Electuarium diasar. Fernel. datur à ʒ iij. cum malsa vel sero lactis & aqua hordei.

Helleborismus Henrj ad ʒ j. cum aqua saccharata vel aqua anisi.

Vomitivum Agurnii. R. radic. Hellebor. albi ʒ. l. infunde in vini maluatici lb j. l. stent in calore tepido vel insolatu, huius semicochlear affunditur pro acumine conciliando leuoribus. Exhibetur etiam integrum cochleare cum syrupi de succo borrag. violar. vel de pomis dulcibus ʒ j. l.

Vomitivum Conradini. Sequens est Conradini R. radic. bryon. cyclam. ana ʒ iij. Ellebor. alb. ʒ j. puluerisatus adde aquam vicia, qua tertia destillatione abstrahatur. Hoc liquore intinge plumam, eamque in vino maluatico dilue, quod exhibe.

C A P. VII.

De vomitoriis chymiatrorum ex mineralium familia: de sale vitrioli, trochiscis & vitriolo vomitino, cristallis viridib. vomitiuis ex vitriolo Martis, de antimonii correctione, extractione regulis, florib. albis, citrinis, rubeis, Gelatina & epate, tinctura. sulphure & sale, aquis benedictis vomitiuis Quercetani, Hartmanni, Rulandi; de Mercurio vita & Mercurio sublimato dulci. An antimonium electivum trahendo, num turbando purget, & an vis vomitina salua aliu duca ei adimi queat.

Vomitivum Tava. elsi. C Hymici ex vitriolo, antimonio & Mercurio sua potissimum ex-

struunt vomitoria. Ex vitriolo fit sal vomitium seu Gilla vel Grilla Paracelsi, & vitriolum vomitorium.

Sal è capite mortuo seu colcothare vel vitriolo ad rubedinem calcinato educitur affuso conuenienti liquore, eiusque filtratione & exsiccatione, ex quo sequentes formantur trochisci.

R. Alkali seu salis de colcothare ʒ j. ca. Trochisci lamethi agaric. trochiscati, liquoris vel extracti centaurei ana ʒ l. olei myrrha guttulas aliquot; fiant trochisci, ex quibus dantur grana sex vel septem, hæc vomitum mouent, & vermes expellunt.

Gilla Theophrasti descriptio existat apud Grollium pluresque rei Chymicæ scriptores, uti & vitrioli vomitui, quod præparatur dissolutione in aqua fœniculi vel simili, eiusdemque donec in superficie cuticulam contrahat euaporatione & coagulatione in loco frigido, quod ut præstantius fiat, idem labor in re eadem ter quaterque repetendus erit. Chymicus quidam salis affinis nomine, salem vitrioli, mannam vomitoriorum seu benignum & vniuersale vomitorium nuncupat (sed qua fide, qua fronte, qua methodo, qua ratione, nisi empirica & impostoria) aitque, eo curari pleuritidem, squinantiam (sunt verba auctoris) catarrhos in pulmones prolapsos. Verum in vera ex sanguine sanguineisque humoribus pleuritide & angina humorem ad partem inflammatione tentatam vomitoriis & turbatoris prouocare sursumque ciere, & non reuel-

lere, alioq; in diuersum contrarium-
que iuxta præceptum Galeni lib. 13.
meth. abducere & educere, extremæ
elementiæ est. Miseri vere sunt ægi
& libitinae victimæ, qui in tales me-
dicinæ vultures incidunt, vti frequen-
tem Salæ salis colcotharis vsum, ita
scholiastes Beguini Glückradius eū-
dem rarū apud Chymiatros esse af-
firmat, & in diaphoreticis solum
commendat duorum triumve grano-
rum pondere.

*Vfus salis
vitrioli ma-
xime no-
uus.*

Sala dosin eius ponit à D. j. ad 3 f. v-
ti vero sal vitrioli a plerisque empiri-
cis potius, quam rationalibus Medi-
cis immodice laudatur, ita candide
fatetur Minderer. lib. de calchato, c. 8. se
deprehendisse vsum eius internum
esse noxium, & ab eo omnino absti-
nendum, quod pulmonibus peculia-
riter obfit. Valenter stringere & co-
arctare etiam Glückradius monet,
atque in omnibus vomitoriis exhibendis
sedulo cauendum, ne asthmaticis & pecto-
ralib. morbis correptis ea propinemus, cum
crudum vitriolum sit venenum qua-
tenus suffocando enecet, eique vix
vlla præparatione, suffocatoria indo-
les eximatur. Qua fide igitur Sala sal
vitrioli commendet in affectib. pul-
monum & catarrhis ad pectus a-
throos lapsantibus, rationem Deo &
exercitatis atque extra eruditionis &
experientiæ aleam collocatis Medi-
cis reddat. Quantopere autem ven-
triculum lancinet Grilla Paracelsi,
quas anxietates & stomachi rosiones
causetur, non semel vidi, à cuius vfu
Medici nimis creduli parum boni
nominis reportabant.

Sunt, qui tali ratione Crystallos
vomitorios ex vitriolo præparant. 2.
limaturam chalybis, solue in spiritu vitrio-
li, dein affunde duplicato pondere phlegma
vitrioli per trihorium, post filtra & illud
ad tertiam partem B. M. abstrahere, quod re-
liquum est, in cella reponere, vt coagmentetur
in virides crystallos, qui vomitum seces-
sumque mouent.

*Crystallos
virides vo-
mitorii ex
vitriolo
Martia.*

Progredimur ad antimonialia. Prima
antimonii præparationes sunt
vitrum & Regulus, ex quibus potio-
ra conficiuntur medicamenta. De
iis, quæ ex vitro, hac vice nihil affe-
ram. Ex regulo præparantur flores,
ex floribus tincturæ; quamuis & ex
his, & illo etiam tincturæ diuersi-
mode extrahantur, sulphurque & a-
lia.

*Medica-
menta vti
ex antimo-
nio præpa-
rentur.*

Antimonii correctio fit per calci-
nationem, & vt plurimum illam, quæ
diuturno reuerberii igne peragitur,
vel spiritu Sulphuris per campanam
facto, vel aceto proprio. Atque hi
sunt potiores antimonium corrigē-
dirationes. His enim & cum primis
calcinatione sic directæ & continua-
ta, vt ex albo fiat citrinus rubeusque
omnes arsenicales & mercuriales su-
mi, potissima nocendi & supra mo-
dum purgandi vi præditi exhalant, &
comparatur fixatio, demumque vir-
tus diaphoretica, aut saltem mitius
purgandi, si adiecto nitro fiat, acqui-
ritur.

*Modi cor-
rigendi an-
timonium.*

Extractiones antimonii & ex his
tincturæ fiunt affusis aceto destillato,
lixiviis variis, spiritu terebinthinæ,
aut vini, quo potissimum extrahun-
tur

*Extractio
antimonii.*

separantur, simulque corriguntur.

*Regulus
flores anti-
monii.*

Flores fiunt ex Regulo, hic est simplex, sola calcinatione cum nitro factus; vel compositus, aliorum metallorum adiectione, veluti martis, preparatus, unde regulus martis stellatus.

*Flores an-
timon.*

Flores fiunt ex regulo magna parte, suntque albi, citrini vel rubei. Albi sola sublimatione absq; vlllo alio additamento, & commendantur, (sed perperam) in colico cruciatu. Continet enim adhuc arsenicales & mercuriales spiritus naturam mirifice lacinantes. Parantur etiam albi, si quidem florum nomen mereantur, ex antimonio soluto oleo salis destillatione per retortam parato. (crassum autem exit oleum) solum illud in

Flores albi.

vas vitrearum aqua plenum effunditur, sic flores instar albæ farinæ fundum petunt, quorum edulcorum dosis est à granis quatuor ad octo. Preparatur & alia ratione flores albi, nimirum per calcinationem hoc pacto. Accipe nitri & antimonij partes aequales, iniice per vices semicochlear in crucibulum candens igni circulari impositum, & deslagabit nitrum fumusque sequetur, quo peracto, parem uti prius iniice portionem, idque facias, donec totam immiseris materiam, quam dein per horam porro calcinabis, dum nullus amplius prodeat fumus. Hanc immitte in frigidam aquam, & habebis epar antimonij, quod si cum æquali nitri pondere denuo misceas, & uti prius per omnia procedendo calcines, deinde in aqua extinguas, inuenies puluerem albu,

quæ singulariter chymici commendat.

Flores citrini preparantur calcinatione antimonij cum æquali pondere nitri spacio trium vel quatuor horarum, eluto sale labor iste ter reiteratur, ut fiant flores albißimi, qui si triduo reuerberentur, colorem citrinum acquirunt. Eorum usum D. J. pondere chymici in tertianis commendant, quod vomitum primo & deinde sudores potenter movent.

*Flores citri-
ni.*

Flores rubei dupliciter fiunt, vno fere, quo dictum, modo, videlicet per calcinationem, dando gradum ignis reuerberij, donec fiant instar rubini rubicundissimi; altero cum quatuor partes antimonij cum tribus tartari tenuiter tritis & mistis igne circulari primo pedali latitudine, dein propius & tandem approximato fortissime calcinantur, & materia candens in aquam stillatitiam communem immittitur, & spacio dimidiæ horæ coquitur, factaque sæcum subsidencia in aliud vas purum aqua rubedine antimoniali tincta effunditur, in qua affuso pauco aceto acrimonia salis coniungitur rubedine ad fundum descendente. Filtratione separatur aqua salsa, quæ cum pene abstracta est, quod reliquum fuerit, lento igne euaporare permittitur, ne aduratur rubedo. Hoc etiam vocatur aliis Gelatina & Epar antimonij. Dos gr. iij. Vomitus concitat, & morbi Gallici remedium est.

*Flores ru-
bei.*

*Gelatina
rubra &
epar anti-
monij.*

Sunt, qui ex sale antimonij per calcinationem more communi educto sublimant flores.

*Tinctura
antimonii.*

Tantum de floribus. Tinctura extrahuntur ex albis floribus ad saturatam rubedinem igne reuerberii calcinatis, affuso aceto destillato, donec colorem vniuersum extraxerit. Acetum abstrahitur à tinctura in arena vel cineribus, eaque edulcatur aqua stillaticia, dein affuso spiritu vini digeritur per dies quadraginta, & demum abstrahitur lenta destillatione spiritus vini à tinctura ad olei formam, quæ omnem vitiosum sanguinem sine manifesta vacuatione fertur corrigere, & ad lepram arcanum fereque omnium morborum panacea.

*Sulphur
antimonii.*

Alia tinctura ex sulphure antimonii quod à floribus parum differre arbitror, educitur. Est vero triplex eiusdem Sulphur, rubrum & inflammabile, quod venenatum est, vel embryonatum, cuius in transmutandis metallis est usus, & tertium, quod præparatur, si ex regulo sublimentur flores, donec nulli amplius eleuentur, adhibitoque tunc fortiore igne sulphure eleuetur, quod duobus tribusve digitis duntaxat supra regulum ascendit, & lateribus sublimatori adhæret, sapore floribus simile, colore parum differens. Huic Sulphuri affunditur spiritus terebinthinæ, qui tinctura imprægnatus abstrahitur; illi denuo additur spiritus vini, quo euaporato remanet præstantissimus, uti ferunt, pulmonum balsamus, & contra aphrodisiæ luem insignis pharmacum, cuius dosis à gr. vj. ad ℥ i. mouet autem vomitum, quia non omnino fixum est.

Extractis floribus & sulphure re- *Sal anti-*
sidua in fundo massa calcinatur ad fixationem, unde aceto destillato elicatur sal, quod aqua cordiali edulcatum præstantissimum fertur remedium ad epatis & lienis obstructions, eorum robur augens, & colicum cruciatum curans.

Ex prædictis compluria & potiora *Vulcanus o-*
chymicorum antimonialia remedia *mnas anti-*
præparantur. Vbi obseruandum, *monii im-*
quod illa, quæ diutius ignis examen *puritas*
sustinuerunt, ampliusque cum nitro *exurit.*
calcinata sunt, minus interiora vellent, minorique violentia purgent. Quo enim magis igne domatur & figitur antimonium, eo minus violentia retinet. Alii curiosius rem gerere volentes, per spiritum sulphuris & acetum proprium porro corrigunt.

Vomitória per infusionem ex re- *Vomitória*
gulis formantur; Antimonii & nitri *ex antimo-*
pares portiones in mortario vel olla *nio.*
ampla vitreata ponuntur, & admoto carbone candenti accenduntur, mota interim ferreo bacillo materia instar pulueris tormentarii flagrante, finita deflagratione salis eluitur qualitas, antimonium in puluerem redigitur, cuius dosis gr. viij. vel viij. vel R. *Aqua Be-*
huius $\frac{3}{4}$. & infunde in aqua Carduibenedi- *nedita vo-*
cti $\frac{1}{2}$ iij. & $\frac{3}{4}$ B. aqua cinnamomi, per tri- *mitina chy-*
duum, dein transcoletur. Hæc aqua Benedi- *micorum.*
cta chymicis vocatur vomitum sc-
cessumque mouens, quod verisimile, pleuritides persanans aliaque infirmita mira patrans, quod falsum.

Hartmanni aqua benedicta præ- *Aqua be-*
paratur pari fere modo; antimonium *nedita*
cum ni. *Hartmanni*

cum salis communis & nitri aequalibus portionibus calcinatur, dum fumus nullus amplius prodeat. Huius ℥ j. in lb. iij. vini generosi, & lb. j. aqua serpilli maceratur, donec aureo tingatur colore, cuius dosis est ab ℥ j. ad ℥ iij. operatur per vomitum & secessum, si maluatico infundatur per inferiora duntaxat educere assentunt. Sed quomodo hæc aqua in angina & pleuritidis principio, ad quã impendio commendatur, non maxime opere noceat?

*Aqua benedicta
Rulandi.*

Quæ Rulandi nomine indigitatur aqua benedicta, fit, si florum rubeorum ex fusione antimonii cum tartaro præparatorum (de quibus supra) gr. vj. vel plura in hydromelite vel aqua conuenienti bulliant, cuius colaturæ dosis est ab ℥ s. ad ℥ iij.

Alii porro, aquam cardui benedicti fusam super antimonii vitrum, extrahere salem, vinum maluaticum solam vim purgandi per secessum educere, imo vitrum per sex horas sale communi tritum, eoque postmodo eloto facultatem vomitus ciendi deponere, & pari pacto crocum metallorum Mercurium vitæ, omniaque turpetha mineralia blandiorem & deorsum salem mendi virtutem acquirere.

Verum non iniuria queritur, quomodo & qua vi sursum deorsumque purget antimonium, à Chymicis tantopere commendatum & pro panacea passim extrusum obtrusumque.

Paracelsus inepte argutus est, dum asserit, antimonium ita purgare corpus humanum, quemadmodum au-

ro omnes impuritates adimit & emundat. Bella sane ab auto per antimonium in igne purificando ad corpus humanum, à baculo scilicet ad angulum concludens ratio. Si ex principiis & materia metallorum mineralibusque constaret corpus humanum, & igne non tam consumeretur, quam ab impuritiis vindicaretur, ad rem aliquid diceret Paracelsus. Verum licetne mihi pariter, sed inepte & Paracelsice consequentiolam ducere. In cōfesso est, nitrum expurgare antimonium, quemadmodum itaque id perficit in stibio, ita in humano corpore etiam operabitur. Quinimo si nitrum purgat antimonium (cuius opera aurum & corpus humanum emundatur) multo exquisitius corpus humanum defœcabit, quia propter quod vnumquodque tale est, &c, sed hæc non satis serio.

Dicendum itaque, antimonium euacuare vel turbando & inimicis qualitatibus corpus laceffendo, vel vi specifica humorem selectiue trahendo: sed virtute attractiua, hanc operari in propatulo est, quia ipsi nulla talis cum bile, pituita vel melancholia intercedat substantiæ similitudo aut familiaritas, qualem animaduertere licet inter designatos humores & benigna è vegetabilium familia petita pharmaca; quæ actione sua frustrata in humorem extrahendum verti vulgo asserunt. Magnes trahit ferrum, quia eiusdem scobe conseruatur, virtus & proprietates tractionis, & ipse in vel prope fer-

*Antimonium nunc
specifica
trahendo.
an turbando purget.*

reas nascitur mineras, unde cognationem non exiguam resultare merito auguramur.

Tractricem autem vim in stibio nemo hactenus obseruare potuit, vel affirmare ausus, aut demonstrare conatus est, proinde illud turbando & malignis qualitatibus naturam exagitando operationem suam perficere, certum est. Interim haut inepte queritur, an vis vomitiua & nauseatiua substantiae antimoniali prorsus adimi possit, remanente leni per inferiora humores exigendi facultate. Affirmatiuam multi tuerentur, hoc vtentes ratiocinio. Si vehementia & violentia concitandi vomitus secessusque adeo potest cicurari & obtundi in antimonio, vt fiat diaphoreticum, hydroticum, imo internarum partium corroborans, quid obster, quo minus sic elaborari possit, vt de summo remittens aliquantum rigore, in medio extremorum sic subsistat, vt nec vomitus cieat, nec magnopere roboret, sed per inferiora duntaxat vrgeat & purget. Verum hæc ratio militaret, si per encheirefin chymicam & opera Vulcani specificam vim extrahendi, prauos humores acquireret. In antimonio tantum violentia turbandi & lacescendi naturam vi ignis mitigatur, non omnino tollitur vis mouendi, quæ remanet, cum ab irrita i one prorsus pendeat, necessum est, vomitiua & nauseosa potestate non exui, quamdiu corpus ad excretionem incitare potest.

In iis, quæ ex mercurio præparan-

tur recensendis, breuior ero, ne quæ per omnia huius fori non sunt, huc transplantare velle videar. ad lib. huius tractatus quartum, beneuolum lectorem relego.

Summum, quod ex eo commendant, est mercurius vitæ. Panacæa non est panacæa, si cum illo conferatur. Præparatio talis est.

℞. Antimonij purissimi, (alii regu- *Mercurius*
lum sumunt) mercurij in meteoron red- *vita.*
acti crystallizati ana q. v. redige in puluerem & per retortam distilla in oleum, quod tertio quartoque in arena rectificatum niuis candorem adipiscitur, cui postea in magno vase aquam supersunde communem, sic puluis ad fundum præcipitabitur subtilissimus, qui crebra lotione ab acrimonia vindicatus in vitro vasculo reseruatur ad vsus. Datur ab vno ad iij. vel v. gr. cum vino, iusculoue carnis, adiecto pauxillo sacchari rosati. Hic est ille puluis, qui tanta miracula patrare potest. Nec parui momenti est quod sequitur.

℞. Mercurium ex sale torrefacto & vi- *Mercurius*
triolo ad rubedinem calcinato bis terue sub- *sublimatus*
limatum, coque in aqua, donec dimidium *dulcis.*
liquoris consumptum sit, repone in cellam subterraneam, vt coeat in cristallos. Hos exime, in puluerem minue, denuo sublimato, & habebis mercurium dulcem. Si porro huius sublimati & mercurij æquales partes miscueris sublimauerisq, atq, de nouo ter quaterque repetieris, pharmacum obtinebis quantius pretij, & incomparabilis, vi iactant, vtilitatis.

Quanta autem cum circumspectione & prudentia in vsum sint vocanda,

An virtus
nauseatiua
& vomiti-
ua adimi
possit anti-
monio.

canda, quæ ex mineralibus chymice præparata sunt, experimur in audacibus, ciniflonibus sectæ Paracelsicæ, qui nihil præter vulcanios agones crepant & rationalis methodi veræque Medicinæ ignari, solam artem in præparationibus remediorum monstruosis nominib. insignitorum consistere rati, multos incauta exhibitione libitine consecrant.

Hactenus de pharmacis vomitoriis, quib. ea, quæ vel in orificio ventriculi hærent, aut ad id sponte feruntur, vel in fundo natantia, his, qui alioquin facile vomunt, per superiora educuntur. Quibus autem humor nec firmiter tunicis adhærens & inuisatus, nec per se valde crassus in ventriculo fluctuat, & commodius, uti in difficulter vomentibus per inferiora educitur, his danda lenientia pharmaca, quorum vis ultra primas vias & venas non extendatur, de quibus uti & cæteris purgantibus ventriculo accommodatis, ubi primum de digerentibus & præparantibus actum fuerit, fusius tractabitur.

C A P. VIII.

De præparatione ad purgandum Chymici sua digestina catholica ex solo tartaro ineptè parant. De acido tartari, tartaro vitriolato, mixtura tartari vitriolati. Rationales præparant corpus & humores: horum præparatio est ad concoctionem vel purgationem. Concoctionem solus sanguis & sanguinea partes putrescentes admittunt; ceteri humo-

res sola qualitatum alteratione præparantur ad purgationem. Hinc vera malignarum febrium curatio elucet.

Digerentia & præparantia Galenici seu rationales Medici, sua singulis humoribus & membris, quibus humor præparandus continetur, appropriata assignant. Paracelsici & Chymici, vel qui malunt audire *Chymicorum digestina ex tartaro fiunt.* Hermetici, omnia omnium humorum præparantia, digerentia, simulque quarumcunque partium angustias & obstructions soluentia, referunt ferè ad cremorem crystallosve tartari, tartarum vitriolatum, & mixturam tartari vitriolati. Id vero, quo iure, quave iniuria, qua methodo & ratione, alibi dispiciemus, neque nunc ea omnia cribrandi occasio est. Cremoris vel salis essentialis aut crystallo-
rum tartari ꝑ. s. vel ꝑ. ij. in iusculo appropriato ad incidendum & attenuandum humorem infartusque referendos exhibentur; ad laxandum vero exhibetur ꝑ. sed frustra, nisi tria vel quatuor grana diagridii adieceris. Præparationem vide apud Quercetanum & Peguinum.

Diuerſi diuerſimode præparant essentiam tartari.

℞. lixiuii ex cinere isatidis q. s. affundet tartaro in puluerem redacto, & ab impuritiis probe eloto, nouumque toties reassunde lixiuium, donec assusum non amplius tingatur.

Tartaro sic desiccato superingere aquam pluuiam destillatam & coque, dum cremor
G super-
Acidum tartari essentialis.

supernatet, lateribusque vasis adhaereat, quod colligēs habebis acidum tartari seu essentiam, cuius ℥ij. exhibetur ad præparandum, dragma vero vna cum essentia corticum arantiorum vel florum Benzoini ad leuiter laxandum.

Alii tartarum depuratum immittunt in vas vitreum vino Rhenano repletum, quod calido loco reponunt, ut eructet florem tartari quem super cineribus in sal crystallinum cogunt.

Vfus tartari vitriolati.

Tartari vitriolati descriptio dilucide exstat apud Crollium & Beguinum, cuius ℥j. soluitur in ℔ iij. vini cum decocto passularum, & haustus aliquot ordine diebus assumitur, vel à ℥j. ad ℥ij. ex ℥iij. vel v. iuris Galli exhibetur, addita vna olei cinnamomi guttula.

Mixtura tartari vitriolati.

Mixtura tartari vitriolata ex tribus componitur rebus, naturali, vitali & animali spiritui respondentibus, videlicet ex spiritus theriacalis camphorati quinque, spiritus tartari optime rectificati tribus, & spiritus vitrioli correcti vna parte, inuicem remistis.

Præparatio spiritus theriacalis camphorati.

℥. Spiritus vini à phlegmate prorsus vindicati & rectificati ℥ x. theriac Androm. veter. ℥ v. myrrha rub. ℥ ij. ℔ croci ℥ ℔. Immittantur in cucurbitam rectam, cui apponatur alembicus, in quo ℥ ij. capbura sint collocata, fiat destillatio in B.M.

Spiritus tartari & vitrioli præparatio iam vulgo innotuit, exstatq; apud Crollium, Beguinum, Mindererum

Borneitum, Libanum, aliosque.

Num vero ex his matutinè, vti vocat, & digestiua omnium humorum præparari possint, indicet rationis ductus sequentes, & in praxi solidius exercitati. Ex tartaro præparata maxime conueniunt humoribus melancholicis, terrestribus, crassioribusq; incidentis, attenuandis, & obstructionibus pertinacibus expediendis. Sed quid si humor melancholicus sit ponticus acris, tenuis, acidus, instarque aceti penetratioris, & ignis seminaria, qui peruersissimorum in hypochondriacis symptomatum auctor est, contineat, nunquid hunc rite recteque temperabunt, & febre inibebunt. Tantum vero abest, ut hoc præstent, quod etiam omnia hypochondriacorum mala reddant acerbiora, qualis effectus præsertim à mineralibus, quæ per ignem abominabiles contraxerunt qualitates, profiscitur. Non semel melancholicorum ex hypochondriis accidentia mirifice exasperata fuisse usu spiritus tartari, quomodocunq; rectificati & chalybearum essentiarum obseruavi. Quantum n. proficiunt ad crassitatem incidendam & obstructiones expediendas, tantum vicissim inimica sua qualitate, qua melancholiae feruidos & adustos succos irritant, igneulantque, nocent. Ex quo cautiore didicerunt saltem guttulas istorum empyreuma redolentium, cum aliis syrupis cordialibus, gallorumque decoctis exhibere.

Galenici singulis humoribus recta ratione.

An ex tartaro generalia digestiua fiant.

De præpara-
tione
humorum
iuxta ra-
tionales
Galenicor.

ratione & methodo peculiare adhibent præparationes. Hoc sensu dicebat Hipp. coctiones fieri à contrario, videlicet si cicuratis, quibus naturæ aduersantur, qualitatibus sub eiusdem dominium & obedientiam reuocentur, adeoque; expulsionem idonei reddantur.

Duplex
præparatio,
vna, hu-
morum a-
lia corpo-
ris.

Duplex autem est præparatio, vna corporis, altera humorum, & vtrique; à natura, vel ab arte perficitur. Illa beneficio caloris natiui humores ad benigniorem substantiam conuertit, inutiles domat, feroces compescit, acres mitigat, crassos attenuat, duros emollit, lentos detergit, ut viis ductibusque non amplius obhærescant, asperitas internorum leniatur, obstructa aperiantur. Cum vero non semper sola natura valeat humorum vitia edomare, velut in Chronicis affectibus. fere nunquam, in acutis non satis certo neque tuto, ipsi soli negotium haut committendum; idcirco illam iuuamus leni vacuatione in principio, & propter hanc postea plenius instituendam, humorum corporisque debita præparatione. Humor alii desiderant veram cōcoctionem, quæ fit dominio caloris natiui in materiam beneficam sanguini propinquo-rem, quo utiles quantum fieri potest, à corruptione defenduntur, & qui maiorem, quam quod ad naturæ integritatem redire possint, corruptionem subierunt, in materiam puri finitimam, quod soli sanguini sanguineisq; succis contingere potest, vertuntur, dein segregantur, & ad expul-

sionem disponuntur. Talem substantiæ correctionem cæteri humores, videlicet bilis, pituita & melancholia non recipiunt, sed duntaxat eam qualitatibus ferocibus & naturæ inimicarum temperationem, ut eidem obediētiore, nec tantopere infestent & commodius efficiantur.

Alia itaque consideranda cruditas iuxta substantiam, alia quo ad qualitates. Illa est putredo, quæ in substantia & qualitatibus dissimiles & naturæ contrarios facit humores, & hos proprie crudos non oportet mouere, nisi turgent. His peculiariter coctio conuenit, quæ putredinem cessare facit manente substantia, hoc est illam, quæ nondum erat corrupta, humorum substantiam saluat, quæ vero in fieri erat ut prorsus corrumpere- tur, euincit & in excrementum, venarum respondens puri abscessuum conuertit, quod postea ad excretionem disponitur, & secernitur. Perficitur itaque concoctio, dum putrescunt, vel in putrescendo sunt humores, quo in opere si succumbat natura, sequitur omnimoda putredo, occasus & mors. Vnde vel turgentibus, vel coctis hisce humoribus saltem purgatio debetur.

Iuxta qualitatem cruditas est humorum in ventriculo, venis & visceribus, imbecillitate vel errore caloris natiui, aut materiæ vitio in bilem, pituitam serosamque superfluitates conuerforum, qui supra debitam quantitatem excreuerunt, aut crassitie, tenuitate, acrimonia vel visciditate dis-

Solutio san-
guinis & san-
guinis hu-
mores pu-
trescentes
admittunt
concoctio-
nem, cate-
rua compe-
tit tantum
præpara-
tio.
Cruditas
humorum
alia est quæ
ad substantiam, alia
quo ad qualitates.

Humor ad
purgatio-
nem dispo-
nitur con-
coctione vel
præparatio-
ne.

temperantiores euaserunt. Horum veram illam cōcoctionem expectare, erroneum est, quod nulla caloris natui opera in utilem vel alimentitium humorem conuerti, aut in puri finitimum quid transire possint. Proinde cicuratis domitisque aduersis naturæ qualitatibus & corpore viisq; præparatis cōtinuo expurgari debet.

Hic speculatio incidit Medico non indigna, & cū primis medicinam facienti utilis atque necessaria. In humoribus benignis vapore sanguine eiusq; partibus, si corruptela substantiæ, seu putredo incidat, perspicuum est ex superioribus, naturam fideliter iuuandam esse, vt concoctione putredinem euincat, quod quomodo fieri conueniat, paulo infra dicetur. In horum igitur humorum corruptione & labe consentaneum est, expectandam esse concoctionem, quod hi soli per eam corrigi, & in his vtilia ab inutilibus secerni possint, in cæteris non item, quia in materiam puri finitimam (qualis mutationis bilis, pituita, serosique humores sunt incapaces) mutari & conueri nequeunt.

Veræ enim concoctionis signum est sedimentum in vrinis respondens abscessuum puri, in cuius finitimam conditionem bilis, pituita & melancholia excrementitia, quatenus non sunt in sanguine, vt partes, nunquam mutari, sed solus sanguis conueri potest.

Non sine ratione itaque quæritur, sibilis atra, flaua, vitellina, ærugino-

sa, humoresque pituitosi, sinceri vel mixti in venis aut circa easdem, & mesenterium, pancreas, præcordia primasque vias, putrescant, febresq; committant, aliquaue concoctio sit expectanda à natura, & arte iuuanda. Obseruamus enim ex horum humorum copiose corruptorum putredine generari febres pessimas, sæpe malignas & epidemicas, prout anni temporumue constitutio aut annonæ corruptio materiam suppeditant, quæ tamen idæam periodosque tertianarum, quartanarum & cottidianarum pro humoris corrupti specie repræsentant, quales hac tempestate grassantur plurimæ, plurimosq; trucidant. Vbi notandum, quod humores isti recrementitii, quo longius à natura partium veri sanguinis abeunt, eo si corumpantur, febres efficiant grauiiores, periculosiores magisque malignas. Neque enim est, quod quispiam negatum ire velit, istos humores putrescere, aut putrescentes istiusmodi febres producere, cum id vel praxi initiatis constet, & classicorum Medicorum experientia obseruationibusq; abunde demonstratum sit, nec rationi repugnet. Citius enim humores min⁹ viles, & ab alimenticiorum substantia magis alieni, naturæque, quæ vtilium studiofior & fidelior est conservatrix, non adeo commendatorum defensione fulti, immo in vitium & labem per se proni atq; inclinantes, corumpuntur & putrescunt. Proinde non inepte concluditur, nullam horum conco-

*in febribus
ab humoribus
excrementitiis
putrescentibus
oritur.*

An concoctio sit expectanda

coctio-

ctionem expectandam esse, quod putrescentis nulla caloris natui opera ad statum utilem redire, vel in puri finitimum quippiam conuerti, aut corruptio magnopere corrigi possit, & initio statim humorum corporisque præparatione facta, purgationem moliendam, priusquam grauiori cōtracta putredine v. rulentiores fiant, & vires vitamque celeriter euertant. Et si obiciatur, *cocta purganda, neque in principio exhibenda purgantia, nisi materia turgat, sciendum*, hos humores propter qualitatis malignitatem vt plurimum turgere, cumque à natura ad illam benignitatem, quæ vtilibus humorib. conciliari potest, conuerti nequeant, initio statim qualicumque præuia præparatione, educendos, idque vacuantib. non è mitissimorum censu, vt maligna colluuius quam primum educatur, nec vltiore mora ex putredine inualecente magis virosa, venenata, & vitæ damnosa euadat, naturamq; continuo prosterнат. Præstat enim hanc compotenus expurgare analogo, & non infimæ facultatis medicamento, nisi ipsa humorum ineptitudo, qualis in quartanis, vel corporis indispositio, aut virium debilitas epicrasin requirat, quæ sæpe hic locū inuenit, quod cum prauorum humorum multitudine earundem infirmitas vt plurimum coniuncta sit. Vti Athletarum & sanguineorum plenitudini & euexiæ virium robur, ita cacochymia, earundem & cum primis naturalium debilitas adest; & camarina prauorū

commota & turbata, noxii vapores in cor, cerebrum, & ventriculos feruntur, accidentium formidabilium auctores. Quamuis autem prauum humores non recipiant illam mutationem, quæ ad naturæ utilem reuertantur substantiam, vel in puri finitimum quid vertantur, tamen eorum qualitates infensæ & infestæ, aliquo pacto edomari, putredinis virus ne principaliores partes nimis violenter adriatur, retundi, & coerceri, malignitas alexipharmacis frænari, & natura aduersus illos roborari, quodammodo potest, donec coerciti euiciantur. Vbi tam aperte qualitates, veluti acrimonia, æstus, lentor, crassities, quam occultæ indicibilesq; malignitates, partim à natura humoris, partim à corruptione resultantes, & eiusdem in partes nobiliores motus violenti attendenda & componenda. Qualitatibus quantum fieri potest, domitis, & humorib. pro correctionis analogia & naturæ tolerantia eductis, viribusque resectis, reliquæ hydroticis alexipharmacis propulsandæ. Sed hæc incidenter, eo vero redeundum, vnde digressio facta.

Præparatio humorum duplex est, ad concoctionem vel ad purgationem. Illa subiguntur & coquuntur humores in substantia corruptionem subeuntes, hac illi, qui qualitate duntaxat peccant. Ad concoctionem præparatio perficitur tripliciter, materia attenuata, eiusdemq; imminuta quantitate, & temperatis qualitatibus, quibus naturæ coquenti reluctantur.

*Februm
malignarū
curatio
pauci tra-
ditur.*

Epicrasis.

*Præparatio
humorum
alia est ad
concoctionem
alia
ad purgationem.*

Quæ natura coquit, primo fundit, tenuatque, dein incraſſat, & in coquentis ſubſtantiam conuertit, quod apparet in lienterii & dysenterii epaticis, ubi in operis principio turbata, & per imbecillitatē deſinens, chylum tenuem & aquoſum ſanguinem producit. Omnia enim perfectæ coctione craſſeſcunt.

*Quo pacto
ſit præpara-
tio humorum ad
concoctionem.*

Quantitas imminuitur phlebotomia, ut calor natiuus euentetur, & putredo inualeſcere prohibeatur, copiaque detracta & acciſa quod reliquum ſit, facilius ſubigat, quem in ſinem lenes initio quoque præmittuntur purgationes.

Qualitates coctioni reſiſtentes pro ſuæ particularis indolis diuerſitate & temperie corriguntur cōtrariis calidis, frigidis, humidis, extenuantibus, incraſſantibus, &c. Vnde Hippocraticum illud, *coctionem fieri per contraria.*

Singulariter hic notandum, coctionem fieri caloris natiui & ſpirituum opera, lædi vero per intemperiem, & ſpirituosæ ſubſtantiæ diſſolutionem. Proinde, quæ humores præparant ad concoctionem ea calorem innatum iuare, intemperiem corrigere, commoda aeratione & medicamentis alimentisque ſubito reſicientibus ſpirituosam ſubſtantiam reſtaurare debent. Caloris natiui ſymmetria reſpiratione debita, & tranſpiratione per arterias & illis, quæ intemperies internarum partiū, humorum & ſpirituum alterant, cōſeruat. Et ut in tumoribus partium

calor augetur & iuuatur emplaſticis & obſtruantibus, perſpiratum halituoſi prohibentibus, quo materiam putreſcentem in pus laudabile conuertat, ita ſi putredo in venoſo ſit genere, niſi per reſpirationem & tranſpirationem calor euentetur & temperetur, putredines, corruptiones cruditatesque oboriri maiores, caloremque ſuffocari, neceſſe eſt.

C A P. IX.

De diſpoſitione humorum ad purgationem. Bilis feruida præparatur frigidis & humidis, pernicioſus motus auſteris & acerbis craſſa acidis, viſcoſa abſtergentibus, putrida acidis, acerbis & auſteris. De maligna bilis, videlicet porracea, æruginosa & atra præparatione. Aceium & acidum quantopere differant.

DE præparatione humorum, quorum molimur & exſpectamus concoctionem, eaque præmiſſa ſeparatorum & edomitorum inutilium, expulſionem, vidimus, ſuper eſt de hac agamus, quæ adhibetur humoribus, qui nulla caloris natiui opera & coctione ad naturæ vtilitatem conuertitur, nec in puri finitimum quid mutari, nullamque aliam benignitatem recipere poſſunt, quam ut fiant obedientiores, & quo ad qualitates aduerſas magis temperati, ut ſine vehementi moleſtia & diſturbio commodius expurgentur.

Hanc doctrinam à bilis præparatione ordiemur.

Iiſdem

*Bilis quo
pacto pra-
paranda
ad exitum.*

Isdem vero medicamentis bilis alimentaria putrescens fere preparatur ad concoctionem, quibus excrementitia ad expulsiōem. Quæ bilem præparant, illa acrimoniam eiusdem & calorem adustionemque temperant, vel ferocientis & effræni motu insultantis impetum cohibent, tenuem incrassant, vel crassam incidunt, attenuant, detergunt, infarctu liberant, aut putrescentem corrigunt.

*Bilem præ-
parantium
remediorū
hæc.*

Acrimoniam, calorem & adustionem temperant refrigerantia & humectantia, qualia sunt lactuca, solatrum, lenticula portulaca, viola, nymphæa, papauer, borrago, semperuium, rosa, endivia, semina quatuor frigida maiora, hordeum, cucurbita, anguria, malua, iuscula pulli alterata cum lactuca, acetosa, scariola, ptisana hordei, pruna, tamarindi, semen psylli, emulsio sem. quatuor frigid. maior. decoctum hordei, syrup. violarum, borraginis, buglossi, pomorum dulcium, granatorum, iuiubinus de nymphæa compositus, de semperuiuo simplex & compositus, iuleb violarum, rosarum, Rob. & syrupus sambucinus. Ex his pluriatenuem bilem incrassant, vt Syrupus iuiubinus, nymphæa, papaueris, de rosis siccis, myrtinus, de cydoniis decoctum sem. psylli, malua, gummi arab. Tragacanthi.

Verum non est opus magnopere incrassare bilem, si in calore & acrimonia sit temperatus, nisi in ordinato feratur motu. Calidis naturis iuxta Hippocratem, ocium, quies & aquæ potio conueniunt.

Ferocientis bilis impetum cohi-

bent, austera & acerba quæ veniunt biliosos & dyleneticorum, cholericorumque effrænes fluxus cohibent stringuntque, æstum, ardores, febrium putredinem, sitimque coercent, & sua adstrictione, interim iecur, ventriculumque roborant. Talis vis est in omphacio, succo oxalidis, mali punici, acetosa, cerasio, plantagine, polygono, malis austeris acerbis, rosis, oxiachantia, pentaphyllo, diamoro, myua cydoniorum simplici, mespilis, moris, fragis, piris, bursa pastoris, cornis; sorbis, syrupus de plantagine, de succo rubi idæi, berberorum, ribium, malorum punicorum de agresta, rob de cornis, cynosbato, prunorum sylvestrium.

Vt austera & acerba crassiore substantia donata, præterquam quod fluxus sistunt, & biliosorum effrænes motus cohibent, etiam viscera roborant; sic acida, quia substantiæ sunt tenuioris & penetrantioris, crassiciem humorum magis attenuant, incidunt, obstructions altius expediunt, sed minus roborant, minusque biliosorum & acrium fluxus, præsertim vbi humorum acrimonia, interiora adeo ac si apthhis fauciata forent, vellicata & erosa sint, sistunt; sitim tamen æstumque suauiore gratia temperant. Adstringen-

*Ferocientis
bilis motū
composita,
austera.*

*Crassam
bilem at-
tenuans
acida.*

*Differen-
tia auste-
rorum, a-
cerborum
& acido-
rum.*

si illa vltiore caloris operatione talis euadat, aciditas generatur.

Virtus acidorum.

Propter substantiæ itaque tenuitatem acida, licet refrigerent, nihilominus incidunt & attenuant, vt idcirco sint accommodata ad bilē crassam tam refrigerandam, quam incidendam & attenuandam, viasque & ductus expurgandos. Talis vis est in acetositate citri, malis limoniis, auranciis, punicis & acetosis, berberis, ribibus, alleluia.

Hic obseruandum, cum facilis sit austerorum in acida conuersio, & omnes pene fructus primo austeri, deinde in vltiore coctione acidi fiant, raro puram aciditatem sine austeritate aliqua inueniri, vnde mistio & temperatio facultatum æstimanda. Quanto fuerint acidiora, tanto plus aperient, & propter subtilem penetrationem frigidam vim vltius insinuando magis refrigerabunt; quanto vero austeriora, eo fortius adstringent, fluxusque & effrænes biliosorum motus cohibebunt, omnia acerba, austera & acida putredini maxime resistunt.

Acetum non tantum ea substantiæ subtilitate qua facile penetrat, & frigiditate præditū est, sed etiam acrimoniam quandam habet, & mordacitatem, qua ferit & vellicat viscera. Vti enim ob proprium vini calorem exsolutū friget, ita adscititio ex corruptione alieni calidum & acre est, quæ causa est, quod acida, de quibus supra, magis competunt, & faciant ad attenuationem bilis crassæ, acetum vero ad pituitosum incisionē.

Cum bilis non tantum crassitie sua obstruat, sed & visciditate sæpe adhæreat, detergentia requiruntur, quæ non vehementer calfaciant. Detergendi facultas cum caliditate inest absynthio, centauro, aristolochiæ; cū frigiditate in cichoreo & omni intibigenere. Hæc, quia amara & nihilominus frigida siccaque ordine secundo sint & adstringentia, vim detergenti viscosam bilem, viscera, maximeque iecur ab infarctu liberandi, refrigerandi & corroborandi biliosamque colluuiem emouendi habent. Hæc autem compositæ quodammodo sunt substantiæ. Hæret enim vis detergenti magis in superficiali parte, vt apparet ex eo, quod coctione facile eluatur, remanente adstrictione. Huc ex simplicibus pertinent omnia intibi genera & cichoracea, cicerbita, hyeracium, chōlirilla, sonchus, gramē, plantago, oxalis, epatica flore albo, oxylapathum, scariola, lichen, alkekengi, verberna, agrimonia, syrupus acetosus cum melle rosato, syrupus de calamintha cum iulepo violato. Sine sensibili adstrictione digerunt adianthum omne, sem. quatuor frigida maiora & minora, asparagus, radices quinque in aceto macerata, fumaria, lupulusque ex sero lactis, eryngium, cremor tartari, tartarus vitriolatus, flores sambuci.

Syrupi attenuantes & detergentes sunt de limonibus, acetositate citri, de cichoreo simplex & compositus, de endiuia vterque, rosarum de lupulo, fumaria, de succo acetosa, acetosus simplex, compositus & diarhodon, Bizantinus, de quinque radicibus

Qua bilem viscosam detergent.

dicibus de eupatorio, de absynthio, oxifaccharum simplex & compositum.

Bilis vitellina quomodo præparetur.

Cum vero bilis aduritur, ut crassitiem vitelli acquirit, vitellina generatur bilis, cuius præparatio perficitur illis remediis, quæ crassam attenuare & incidere dicta sunt, si misceantur frigida, humida, caloremque temperantia.

Bilis excrementicia maligna generatio.

Bilis prassina seu porracea & æruginosa ærugini similis, & Isatodes seu glastea etiam in ventriculo eiusque incendio & mali succi esculentis, utpote allio, capis, porro, nasturcio, sinapi similibusque generatur. Ex porracea durante ventris incendio producit æruginosa, & demum ulteriore vstione glastea bilis. Sed & in epate & venis in morbis ardentissimis vitellinam exurentibus exitiosa hæc bilis genera generari possunt, ex quibus demum maxime vstis illa bilis atra, quæ omnium deterrima est, atque in terram projecta fermentat, semperque extremam infert perniciem, oritur.

Morbi & febris ex atra & porracea bile plurimum lethales.

Vbi notandum, omnem porraceam & æruginosam, imo quamcunque bilem viridem raro febrem excitare, quæ ad salutem terminetur, atram vero ex his genitam præsentissimum esse venenum, nunquam impune & absque exitio visam. Alii prædictas bilis species adeo etiam perniciosas statuunt, ut priusquam in corpore putredinis initium capiant, febrisque producat, interimant. Ipsa tamen experientia testatur, tertianas

spurias iam aliquot annis epidemice & pernicialiter grassantes aeris vitio & mala peruersaque victus ratione corruptis humoribus, ex huius bilis putredine natas, uti & quartanas exitiales ex maligna humoris atrabilarii corruptione, quibus hypochondriaca & scorbutica accidentia affatim adhæserunt.

Viridis autem bilis ex commixtione flauæ cum humore melancholico vel atrabilario, distinguenda est à superioribus, nec enim adeo, uti supra recensitæ bilis species perniciosos, quamuis propter melancholiam longiores producit morbos. Quæ autem ad peruersæ bilis generum curationem & digestionem requiruntur, ex superioribus obscura esse nequeunt. Habent enim ex adustione calorem, crassitiem & siccitatem, & sua natura vel putredinali corruptione malignitatem, qua cordi & spiritibus insidiantur, quamobrem frigida humidaque attenuantibus, & alexipharmacis mista requirunt, qualia ex succo violarum, rosarum, borraginis, nymphaeæ, citri, acetosæ florum tunica, rubi idæi, granatorum cum liquore ex teneris & adhuc hirtis ceruorum cornibus, lapide Bezoar, essentia croci, confectio alkermes, speciebus de hyacyntho comparantur. Specialis vero antidotus & digestium æruginosæ & cæterarum pessimarum bilis specierum est in

Crystallo preparato.

* *

H

CAP.

Quæ consideranda in pituitæ præparatione: quomodo vti sanguinis crudior pars, vel ut excrementitia tractanda: syluare mediorum, quib. frigida, humida, lenta, crassa, salsa, acris, tenuis, fluensque gubernatur, & ad naturæ obsequium perducitur.

IN pituitæ præparatione tria cum primis consideranda, primo, an crudior sanguinis pars in venis, num vero pituita excrementitia in cerebro, ventriculo & intestinis, quarum peculiare partium est excrementum ibidem vel alibi hærens præparanda: & an illa sit crassa, viscida, lenta; vel salsa, acris, putrida, aliaue mala qualitate infecta, aut an tenuis & diluta, & num influxu ad partes nobiles vel ignobiles.

In omni pituitæ præparatione cauendum, ne initio vehementer calida & fundentia exhibeamus, quibus materia fusa & liquata maiori mole turgescat, aut absumptis tenuioribus initio partibus, quod superest crassarum, relinquatur incurabile, quapropter calidis in principio feruorem & siccitatem squaloremque temperantia admiscenda.

Quæ in venis præparant pituitam, prout est crudior sanguinis pars, ea debent esse mitia, mellita, galli veteris iusculis incocta, ventriculi, epatis

& venarum vim costricticem roborare, *cedens pars est ut præparanda.* calorem reficere, infarctus tollere, pituitosos ichores moderate per vrinas exigere & hoc vnice agere, vt in vtilem alimentariumque, nisi iam putruerit, succum redire queat, quæ mutatio excrementitiæ pituitæ accidere nequit.

Vti calidis naturis Hippocrates vtile prædicabat ocium, somnos, & aquæ potum; ita iisdem mel aduersissimum, & frigidis pituitosisque conuenientissimum est.

De cruditate pituitosa venarum, quatenus illa sanguini accidit, Gal. lib. 4. *Gal. de pituita & crudorum humorum medicatio- ne.* de sanit. tuend. inquit: Sanguis est in medio biliosorum & pituitosorum humorum: illi namque ex sanguine fiunt nimium percocto, hi ex nondum perfecto. Vbi paulatim vel citra sanguinem restitum, vel ultra progressum est, mittendus est sanguis, vbi plus, consideratius agendum: vbi plurimum, in his nullo modo mittendus sanguis. Duabus vero rebus oportet esse intentum, crudorum videlicet semicoctorum humorum, qui sanguinis perfectionem non attigerunt, concoctioni & mordacium acrimque, qui ultra sanguinis præparationem progressi sunt, humorum educationi. Confert autem quicquid citra vitiosi succi generationem humorem crassum dissecat & soluit, vt oxymel, apomeli, mulsa, zinziber, &c. conueniunt ocium, abstinentia, somnus. Non conueniunt valde sanguinem calfacientia, aut vrinam cientia, quod sanguis, qui coquendus, non sic erat vexandus. Cruditates vero circa primas venas nec sanguinis missionem, nec purgationem, nec exercitationem motum.

Pituita differentia & constitutio consideranda.

Pituita in venis quatenus crudior sanguinis & ex.

eumue vllumferunt. Vna sectio enim v-
tili subtrahit sanguine, inutilem trahit in
corpus: Purgatio tormina & rosiones indu-
cit, quod crudi crasique succi nec ipsi facile
educantur, aliisque sint impedimento. Hi
ideoque in quiete seruandi, tenuiter citan-
di, quod tenuem victum facile ferant, dan-
daque medicamenta & alimenta, quæ at-
tenuare, difficere & conficere succorum
crassitudinem possint, idque citra manife-
stum calorem. Confert oxymel, diaspoliti-
con, diatrion pipereon, zinziber aceto ma-
ceratum, capparitis. Hactenus Gale-
nus.

Communiter pituitam præparant,
quæ sine adstrictione attenuant, in-
cidunt & detergunt, quod in vniner-
so corpore facit oxymel. Decocto Galli
veteris nitrosiori, vti & oxymeliti com-
mode infunduntur, quæ pituitam
præparant, qualia sunt radices quinque
aperientes, liquiritia, Elenii, Ireos, ru-
bia maioris, pæonia, angelica, acori, va-
leriana, bryonia, ebuli, cyclaminis, cheli-
donia, squilla, eryngii, ononidis, raphani, a-
ristolochia viridis, calami aromatici, ga-
langa, Cyperi, Pimpinella, dictamni albi,
Peucedani, dauci, Gariophyllata, pyrethri,
spica. Herbae betonica, hyssopi, prassij seu
marrubii, stachados, origani, calaminti,
pulegii, satureia seu thymbra, thymi,
chamedrios, chamæpytios, salvia, maiora-
na, melissa, lauendula, ocymi, veronica, ne-
petæ, matricaria, tanacetum, asclepiadis, car-
dui benedicti, centaurei, rosmarini, basil-
iconis, scordii, ruta, serpilli, abrotani, Chere-
folii, absinthii, sabina, hormini, scananthi.

Semina Anisi, Feniculi, Carni, Cy-

mini, securidaca, quæ maiora quatuor
calida, & dauci, ammeos, apii, amomi,
quæ quatuor calida minora dicta sunt,
nasturcii item & raphani, fileris monta-
ni, nigelle Romanæ, mulii, pastinacæ vtriuf-
que, agni casti, ruta, ocymi, fraxini, hyperi-
ci, bacca item lauri, iuniperi, nuclei, pinei,
ficus, ciceres, horumque decoctum, lupini.

Flores lauendula, calendula, primula
veris, anthos, stæchad. Arabica, maiorana,
hyssopi, betonica, matricaria, camomilla
Romana, cheiri, anethi, genista, melissa,
iunci odorati.

Ex compositis conueniunt mel ro-
satum, violatum, Mercuriolatum, hydro-
mel, oxymel simplex & compositum, squil-
liticum, decoctum Guaiaci cum oxyme-
lite.

Syrupus de liquiritia, capillis Veneris,
betonica, stæchade, mentha, calamintha,
artemisia, absinthio, de corticibus citri,
hyssopo, de duabus & quinque radici-
bus.

Si pituita sit acris, salsa, putrida, &
adhuc crassa viscidaque, conueniunt
Syrupus de cichoreo compositus, capillorum
Veneris, de endiuia compositus, Bizantinus,
de lupulis, de mentha, de duabus & quin-
que radicibus, acetosus simplex & compositus,
& diarrhodon, oxymel simplex & com-
positum, mel rosatum, violatum, & quæ
ex acidis fiunt, aut aceto mista sunt.

Dum vero magis adusta fuerit terre-
striorque & falsior euaserit, aut me-
lancholefcet, adiaci poterunt syru-
pi de pomis dulcibus, de buglossa, borragine,
violis, lupulis, fumaria, & alia cum qua-
dam humiditate attenuantia.

H 2 Pitui-

Sylua re-
mediorum
præparan-
tium pi-
tuitam.

Radices.

Herba.

Semina.

Pituita
salsa crassa
ut præpa-
retur.

Pituita ma-
lanchole-
scens, qua
postules.

Pituita calida & tenuis & cursum fluens in crassantibus & fluxum inhibentibus præparatur, conueniuntque syrupi refrigerantes, in crassantes & siccantes, qualis iuiubinus, de pauere, nymphaea, de rosis siccis, myrtinus, de cotoneis, diacodium.

Pituita tenuis & frigida, ut præparetur. Si pituita sit tenuis, frigida & in fluxu, usurpanda erunt, quæ adstringunt & siccant, nec calore nimio vel attenuatione, deterfione vel irritatione eam præcipitant, quo faciunt syrupus de mentha mixtus myrtino, & de rosis siccis, decoctum nucis muscate torrefactæ, mastichis, sandaracha, benedictæ Gariophyllata, ligni Rhodii, chynæ, cornu cerui præparati, nucum cupressi.

C A P. XI.

Humore melancholico corrupto nullum alium in corpore peiorem esse, quique grauioribus & pertinacioribus morbos producat. Quibus remediis frigidus & siccus, ater & adustus, acidus, acerbus, ponticus aluminosi cupreique saporis, tractetur & præparetur. An acetum conueniat, & acres igneique tartarorum & mineralium metallicorumque spiritus & liquores.

Humor in corpore humano nullus est melancholico corrupto Nullus in humano corpore generatur humor, qui Medico & agroto plus negotii faciat, quàm melancholicus, & à quo contumaciores & diuturniores, naturæ magis resistentes remediorumque

validorum facultati minus cedentes oriantur affectus. Terrestri enim sua siccitate & substantiæ crassitie medicamentorum optimorum vim contemnit, & si alias per adustionem vel putredinem adsciscat qualitates, plane euadit malignus, & formidabilia causatur accidentia, idque peculiare habet, quod potius blandiendo, quàm violentorum pharmacorum acriori usu tractari postulet. Propterea Aretæus dicebat, non cedere morbos ab humore melancholico oriundos, nisi cedentibus Medicis; & Plato in Timæo, morbos ex humore melancholico certos habere terminos, ad quos antequam perueniant, si medicamentis vehementioribus irritentur, acerbiores fieri, uti videre est in quartanis, quæ si initio acrioribus medicamentis exagitantur, adeo efferantur, ut in duplices triplicesque diffundantur, & demum lethales euadant.

Sub humore melancholico comprehenditur primo sex sanguinis seu crassior limosior magisque terrestris pars, quæ frigida & sicca, eaque vel alimentaria in venis, vel excrementitia, & ad lienem segregata aut alibi perperam diffusa: dein atra bilis ex adustione facis sanguineæ aut bilis cuiuscunque generis aut crassioris & falsæ pituitæ nata. Atra & adusta bilis, medicamenta requirit actuali & potentiali humiditate prædita, quæ placide eius cineream terrestritatem deliniât, & crassitiem sine conspicuo calore aut frigidityte manifesta, attenuent.

*Quomodo
comparata
debeant esse
medicamen-
ta, qua hu-
morem me-
lancholicū
præparent.*

*Materia
præpara-
tium.*

*Acida non
vero aceti
humori
melancholico
con-
ueniunt.*

*Acerrima
& spiritus
tartareos
minerales
metallicos
que non
conuenire
in præpara-*

nient, in id. Cum vero ater ille humor, quo magis incandescit ferociorque euadit, eo cordi & spiritibus vitalibus plus insidietur, odorata & speciali quadam gratia cor reficiētia & consolantia cæteris admiscenda.

Ad temperandam terrestrem siccitatem & squalorem cōueniunt borrago, buglossum, viola, nymphaea, succus pomorum odoratorum fragrantium, Porsdorfianorum, aranciorum dulcium, granatorum, florum tunica, rubi idæi maturrimi, aqua nymphae seu florum aranciorum; quibus ad incidendam crassitiem miscentur acida, qualia superius ad bilis crassioris præparationem sunt præscripta, quæ sunt tenuis substantiæ, quæ incidunt, extenuant, penetrantque, & adiantam frigiditatem penitus insinuant. Vbi acida ab aceto distinguenda. Tantum enim abest, quod acetum in atrabilarii succi præparatione conueniat, ut eum etiam fermentet, ferocire & ebullire faciat. Nam veluti partim frigidum, ita simul calidum, acreque est, & vim fermentandi obtinet, quale ignis seminarium in atrabilario succo etiam reperitur. Conuenit itaque potius humori melancholico, qui fex sanguinis est, & frigidus siccusque existit, dummodo diluatur, aut commisceatur humectantibus. Mirari hic subit, quod spiritu tartari sincero & impermixto tantum empyreuma redolente cum multorum ægrorum, ut ipsemet vidi, nausea & malo successu Paracelsici vtantur in melancholicis &

atrabiliariis affectibus quicquid alia ratione atrabilarii humoris.

Probe aduertendum, humorem quendam tenuem, partim acidum, partim acerbi aluminosi cupreique saporis sæpe in melancholicis & hypochondriacis vi caloris putrefacientis vel æstuantis reperiri, ubi & acidis, & aceto nequaquam vtendum, eaque adhibenda, quæ acorem delinire, acrimoniam cæterasque prauas qualitates retundere possint, qualis virtus non in ferreis aut tartareis remediis, quibus exasperantur & insolent, sed in temperatis & calori natiuo proportionē respondentibus, uti floribus tunica hortensis, borragine, buglossa, violis, cerasiis dulcibus, bacis rubi idæi, succo aranciorum dulcium, granatorum, melle rosato, syrupo cinamomi, melissophylli & corticum citri, reperitur. Hæc præsentē acore & terrestri adustaque siccitate vtiliter administrantur.

Hic etiam, (recte, an inepte, viderint illi) commendant Paracelsici tartarum vitriolatum, spiritum tartari, essentiam chalybis, quorum tamen usus non ultra guttularum aliquot syrupis succisue mistarum assumptionem iniri debet. His eadem intentione adiciunt, nec minoris efficacis prædicant elixir vite Theophrasti.

Haftenus de remediis humorem atrabilarium, sæculentum, adustum qualicumque corruptione infectum & infestum respicientibus transegi-mus, superest, ut quo pacto humor

H 3 melan-

melancholicus frigidus & siccus, siue in venis, siue alibi, cum peccarit, sit temperandus & ad naturæ obedientiam reducendus

Humor
melancholicus
frigidus & sic-
cus ut tra-
dendus sit.

Huc omnia spectant, quæ calidæ & humidæ sunt facultatis, quæque odororum fragrantia & cordi amica qualitate atque anathemias suauiore spiritus vitales reficiunt, quibus propter succi terrestris crassitiam & siccitatem ea, quæ sine euidenti calore aut æstu incidendi & abstergendi facultate sunt prædita, adicienda, quorum simplicium copia si non sit ad manus, ex plurium mixtione tale temperamentum medicamento conciliandum erit, quale huic intentioni respondere possit. Quæ enim huic humori præparando dicata sunt alia in actiuis temperata & humidæ, vel calidæ & humidæ ut borrago, buglossum, viola, flos tunica, alia calidæ & moderate sicca, ut fumaria, cuscuta, alia moderate calidæ vel temperatæ, & mediocriter sicca tenuiumque partium, ut capilli veneris, adiantum, lichen.

Humorem
melancholicum
frigidum &
siccum
preparan-
tia.
Radices.

Horum vero præparantium hæc potissima est sylua: Radices polypodii Quercini, filicis maris, buglossi, acetosæ, graminis, scorzonera, peonia, Cichorei, eringii, liquiritie, altheæ, Elenii, oxylapathi, asparagi, apii, acori veri seu galangæ maioris, rusci, asari, raphani, bryonia, rubiæ, satyrionis, scrophularia, squilla, vincetoxici, anchusæ, Cyclamini, ari, Rhapontici, cartina seu chamæleontis, aristolochie rotundæ veræ, Gentianæ, Iridis, Zarzapariglia, v.

seus Quercinus, santala, lignum Rhodium, lignum hedera.

Herba fumaria, ceterach veri, adiantum vtriusque, capilli veneris, cuscuta & lupulo vel erica lecta, scabiosa, fragaria, stachades Arab. marrubii, Thymi, Epithymi Cretici, lupuli salictarii, lingua ceruina, absinthii, nasturcii, scordii, ruta, centaurii minor, cochlearia, betonica, clynopodii, ari, vermicularis, basiliconis, mercurialis, chamædrios, Chamæpyrios, parietaria, tanacetum, melisse, verbenæ, melissophylli, nummularia cicerbita, scariola, ruta muraria, abrotani, agerati, squinanthi, veronica, hyperici, Nicotiana veræ, arnica, lamii seu vrtica maculosa, Gallis della milza dicta, folia salicis.

Corticis fraxini, tamarisci, cappari, frangula median. Sambuci, Quercus arb. citri. Balneum aque dulcis.

Semen nasturcii aquatici & hortensis, anethi, hyperici, nigellæ atriplicis, fraxini, calendula, psyllii, rubiæ, agni casti, sinapi periclimeni, vrticæ, melonum, acetosæ, lactucæ, maluæ, endiuie, citri, basiliconis, portulacæ, cannabis, erycæ, myrica, semen agrimonie. Rudio dicitur mirabile in hac causa.

Baccæ hedera, alkekengi, fructus tamarisci, Rubi Idæi, iuiubæ, sebesten. passulæ, pistacia, pruna Damascena, cerasa nigra syluestria, rapa, poma dulcia odorata, grana, aurantia, citrea, lupini, ciceres.

Flores borraginis, buglossi, violarum, tunica hortensis, calendula, sambuci, caparum rosarum, genista, stachados, Tamarisci, anagallidis rubæ, anethi, camomilla, nympha.

Cremor

Cremor, essentia & spiritus tartari, tartarus vitriolatus, essentia croci Beguini, acetum passulatum, oxymel simplex, acoratum, squilliticum, elleboratum Iuliani, essentia chalybis, aqua, vinum & oxymel chalybeatum, oxyssaccharum simplex & compositum, aqua lotis, aqua Nicotiana, aqua limacum, serum lactis caprilli, extractum spenis bouis, decoctum galli veteris, raparum, ligni hedera, decoctum vrticamaculosa, cum balsamo sulphuris in hypochondriacis plurimo sero circumfluentibus multum profuisse obseruatum est. Huc referuntur liquor crystalli, lapis Bezoar, confectio alhermes.

Ex compositis accersuntur syrupi de succo borraginis, buglosi, violarum, pomorum dulcium, nymphaeae, granatorum, de melissa Fernelij, Diasereos Andernaci, de lupulo, Bizatinus, de fumaria & polypodio simplex & compositus, florum tunica Palmarij, de succo Rubi Idai, syrup. Matthioli contra melancholiam lib. 3. epist. Syrupus Rudij, cap. de melancholia: acetosus, de portulaca Mesuae, diarrhodon Mesuae, adianthinus Fernel. de melissophyllo, de cinamomo, de quinque radicibus, de cichoreo cum Rhabbarbo, de epithymo Mesuae; Syrupus aperitiuus Mindereri.

Quae ad crassos terrestresque melancholiae succos praeparantur, ea autem vine chalybeatis aut oxymeliti; quae vero ad adustos & incineratos humores, decocto galli veteris, vel pomorum dulcium, aut sero lactis, vel succo borraginis, buglosi, violarum, pomorum redolentium infunduntur vel incoquantur.

Si ex adusto phlegmate natus sit

humor atrabilarius, ea, quae resoluendo incrauant, & quae exsiccant, omnino fugienda. Vti iter vero oxymel simplex miscetur cum syrupis de epithymo, acetoso, de fumaria, endiuiâ, melle rosato, aqua borraginis, buglosi, endiuiâ, &c.

Singulariter in melancholiae affectibus commendant mixturam ex syrupo, rubi Idai, violarum, borraginis, buglosi, pomorum, aqua centaurei, extracto croci, spiritu theriacali camphorato, tartaro vitriolato, spiritu vitrioli, debite remistis.

CAP. XII.

*An medicamenta ex chalybe preparata prosint affectibus ab humore melancholico generatis: quis sit eorum usus ad hypochondriacam affectionem, cachexiam potissimum foeminarum, & omnis generis fluxiones: quod remedia ex eodem praeparantur, cum vel sine calcinatione: sine hac fieri pulueres diuersos & vina chalybeata ad cachexiam, & extracta, tincturas, syru-
pos & electuaria.*

VERUM enim uero cum in humore melancholico disseccando, attenuando, & praeparando medicamentis ex ferro, seu potius & rectius ex chalybe paratis utantur, eaque eximia virtutis esse, & praeter ceteris prodelle affirmant, non otiosum erit, quae-

An remedia ex chalybe profint morbis ab humore melancholico.

quærere, num ferrata remedia rite & bona ratione, & cum ægri salute, quæ summa lex debet esse Medicis, in vsum vocari possint. Et licet chalybem ferrumve alii in actiuis temperatum statuunt, tamen siccissimæ esse naturæ, extra omnem dubitationis aleam est: Quin imo cum ex sulphure adurète, & crassiore Mercurio, tanquam principiis acerrimis, substantiam eius coaluisse anatomia chymica demonstrat, dubium nullum est, quin feruentiore calore prædum, & ad melancholici humoris cruditatem, quæ naturæ molestus est, quæque in siccitate & crassitie eiusdem, aut in attritu succi ardenti calore & molestissimo æstu consistit, cicurandam, non tantum ineptum, sed & maxime noxium sit, quod eundem magis exsiccet, cogat, induret, igniculando amplius efferuescere, incandescere & efferari faciat.

Accedit & alia difficultas, quod ferrea medicamenta nunc aluum turbare, obstructions epatis, lienis, vteri, venarum (nonnulli, sed absurde, pulmonum in asthma) aperire, crassitiem humorum attenuare, incidere; nunc vero dysentericis, caliacis, stomachicis adstrictione sua prodesse passim dicunt.

Neque de nihilo est, quod ea, quæ materiæ & substantiæ crassioris sunt, maius & abolitu difficilius empyreuma per reuerberationes, calcinationes, variasque vstiones ex actuali vel potentiali igne contrahant, quo &

atrabilariis & melancholicis humoribus nocentiora euadunt.

Hac proposita difficultate sciendum, quod è ferro & chalybe optimorum auctorum experientia, & ratione præstantissima componantur medicamenta, & quasi alexipharmaca hypochondriacæ affectionis, & cachexiæ faminarum, & obstructionum, multarumque ægrimoniarum; diuersitatem vero operationum & facultatû in his remediis tum à præparatione, tum à debito eorundem usu dependere. Quippe, quod ipse martis crocus actuali igne præparatus & puluerulentus exhibitus forma ad cohibendas fluxiones fortissime prodest, olea autem & tincturæ ex eodem productæ potenter penetrent, obstructions referent, nec minus adstrictionem quandam imprimant. Vbi tamen accurate notandum, propter summum empyreuma & salia igne actiua maximeque fixa, in hypochondriacis venarum cum phlogosi obstructionibus, minus, quam cachecticis virginum affectibus, conuenire, quod in his per obstructionem frigiditas, oppressio scilicet calore, in illis estuatio summa eodem accenso dominetur. Adhibetur tamen in iis aliquando exigua quantitas non incommode cum commodo vehiculo acumen sufficienter corrigente.

Conficiuntur & adornantur medicamenta ex chalybe, alia per actua-
lem vel potentialem calcinationem, alia absque eadem & sine Vulcani ministerio.

Quomodo medicamenta ex chalybe hypochondriacæ, cachecticæ & dysentericæ conducant.

Remedia ex chalybe parantur vel per Vulcani strenua, vel sine illo.

nisterio. Quæ sine operosa ignitione parantur, ea vel aluum turbant, purgant, vel obstructions aperiunt, aut utrumque præstant. Cuius rei rationem assignat Mercatus, asserendo, ferrum & chalybem constare ex duplici mercurio & sulphure, quorū illa propriam constituent substantiam puriorem, hæc vero alimentum eius nondum plene in substantiam conuersum, adeoque crassius, crudius perniciosiusque sulphur & mercurium existere.

Ex his veram, maturam, percoctam propriamque ferri vel chalybis substantiam obtinere vim abstergendī, aperiendī, obstructosque meatus reserandī, immo propter sulphuris mercuriique copiam, nō leuem purgandī virtutem, idque non peculiari attractrice potentia, sed colliquando, fundendo, attenuando, id, quod viscidum crassumque est; partem vero illam alimentariam, videlicet sulphur & mercurium crudius nondum in ferri chalybisue substantiam satis percocta & cōuersa, facultatem turbandi aluum vehementius & naturæ perniciosam obtinere. Id aquæ chalybeatæ præparatione demonstrat Mercatus; si enim illa, in qua primo extinguitur chalybs ignitus exhibeatur, mirifice aluum turbat, propter crudi Mercurii & Sulphuris vim virosam celerius citiusque in liquorem separatam.

Proinde iubet primam aquam velut noxiam naturæ, & vomitum se-

cessumque virosam qualitate mouentem reicere, & hanc in usum recipere, in qua idem ferrum ante multoties ignitum, sæpius restinguatur, hoc pacto crebrioribus in aqua extinctionibus, conciliari virtutem modice, neque indebite, quod superfluum est, extergendi & educendi, obstructa reserandi, & nihilominus vitæ mirificam corroborandi partes interiores, quid exsiccando simul villos denset, & calorem vniat, remanere contendit. Vnde in dysenterijs & diarrhæis biliosis, calidisque fluxionibus, eximius huius sit usus, cum superflua quidem & nihil præter hæc expurget, & dein intestina languida visceraque roboret, & mirifice confirmet. Demum cōcludunt, eundem chalybem sæpe sæpius extinctū minorem tandem purgandi, & maiorem adstringendi facultatem in aquam suæ extinctionis inducere, quam obræ dysentericis cum syrupo granatorum, cydoniorum, berberorum de agresta & myrtino, exhibeatur. Quod aperte liquet in crocis, qui sublato per calcinationem sulphure & mercurio impuriore minusque substantiali, quibus purgationis disturbium excitatur, validissimam adstringendi vim obtinent.

Sed cū nos raro chalybe ab officina conflatoria recente utamur, & is, quem in usum vocamus vetust⁹ plerumque & multos ignes expertus sit, atque in eo nihilominus obseruemus vim turbandi aluum, simulque deob-

*Aliorum
sententia
de diuersa
chalybis o-
peratione.*

est eam in diuersis in ferro substantiis permanentibus vel aliis atque aliis preparationibus adscribere. Ad quod respondent, metallica vires aliquas habere in promptu & in spiritibus succisque circa manifesta, coagulata forma haerentibus, seu partes quasdam leuiusculæ concretas, & in proxima potentia, aliquas vero in recessu & potentia remotiore, illas volaticas & vi ignis facile exspirare & separari, has non item; illas in aquam chalybeatam primo deponi, vnde, nauseosa, virofa, turbatua & sursum deorsumque purgatiua fiat. Verum hæc ratio priori omnino assimilis est. Siue enim crudum mercurium & sulphur, siue spiritus in superficialibus chalybis partibus primo soluta, pro causa allegemus, hoc manet, sæpius candefactum ignitumque ferrum has perdidisse turbandi & violentius purgandi partes. Quare prodeunt nonnulli, qui statuunt à preparatione aquæ chalybeatæ hæc diuersitatem dependere, quod in quibus non fortiter ignitum, sed modice calfactum & leuiter candens exstinguitur ferrum, virosam potius qualitatem, quam naturam turbent, quam medicamento- sam, qua expectatam opem conferat, acquirant, qualis etiam conciliatur obsoniis, quæ in ferreis æneisue vasibus coquendo comparantur, aut iusto diutius in his asseruatur, præsertim si aceti mixtura sint adornata (vnde Crato è magnatum culinis eiusmodi vasa remouere & sigulinas ex luto ol-

las substituere consului.) Si vero intimitas candefactum fuerit propter actuatam in eo halinitrum & caleham tam vires medicamentarias, & rite purgantes segregari, spiritusque in aquam deponi & ingredi nitrosos attramentososque, quorum sit penetrare, detergere, attenuare, aperire, naturam ad excernendum stimulare, consumere, exsiccare, demumque roborare, atque id eo facilius, quia spiritiosa & non corporea substantia transferatur in liquorem, qui si sit vinum, ratio & res euadit manifestior. Hos autem spiritus medicatos validis ignibus præcipue in ferri limaturis dissipari, vltro fatentur, quamobrem integris ferri chalybisue frustulis ad preparationem aquæ chalybeatæ vtendum censent.

Ex his omnibus vltro citroque agitata & expensis satis liquet, ferri vim noxiam & turbatiuam igne domari, neque igne duntaxat extingui, sed alia atque alia preparatione etiam cohiberi & minui. Vnde Mercatus duplicem potissimum statuit preparationem. Prima est, qua adustione & ignitione sæpe reiterata ferri chalybisue pars superflua tollitur, remanente vtiliore, synceriores magisque correctæ, quod perficitur exstructione crebriore in oleo amygd. dulc. aut vino. Sunt, qui acetum recipiant. Secunda peragitur cum citra vim ignis extenuata, liquata & abscissa recrementitia parte vniuersa limatura substantia aqua vitæ vel aceto comminatur.

*Prepara-
tiones Ferræ
ex Mercat.*

1.

2.

minuatur: Acetum enim totum illud, quod noxium est, ocysime proterit, & consumit. Neque solum acetum, sed infusio coctioque limaturæ in vino, hydromelyte, aliisque corrigentibus liquoribus id præstat, quibus appropriata, partibus, quas curare intendimus, addi possunt. Neque etiam nulla vis præparandi & corrigendi in tritura consistit, uti in comminutione limaturæ affusis liquoribus super porphyrii ide & aqua cotis videre est, in quibus nulla amplius malignitas obhærescit.

Observandum etiam chalybis igniti extinctionem in vino minorem turbandi vim imprimere, quam in aqua, quod illud facultate quodammodo corrigente sit præditum; dein strigimentis seu particulis ignitis rectius, quam limatura candente aquam vinumve chalybeatum confici.

Super sit nunc, ut dispiciamus, quomodo medicamenta ex ferro aut chalybe sine vel cum calcinatione præparentur.

Medicamenta, quæ ex chalybe sine calcinatione præparantur.

Sine calcinatione fiunt aquæ chalybeatæ, aqua cotis, syrupi, pulvères, decocta, tincturæ & essentia; atque hæc ut plurimum ad viscerum venarumque infartus, hypochondriacam passionem, cachexias, aliaque interaneorum vita.

Ratio & modus conficiendi vina & aquas chalybeatas, ut deobstruât, vel adstringant, ex superioribus satis liquet.

Si humores sint crassi, chalybs præ-

paratur aceto, si eger sit debilis & frigidus ventriculo, vino; si calidioris temperamenti, aqua rosacea.

Qui ad ignem præparatur chalybs, cum aluum denset, miscetur plerumque purgantibus, quantumvis viscera vehementer aperiat, & scirrhus discuriat. Rectius vero sub usum eius prolixiorum alternis lubricantia aut ecoprotica dantur.

Eximie præparat humorem melancholicum id, quod sequitur, utile in primis hypochondriacis & quartanariis. *Potio.*
R. tartari candidissimi ℥. ss. coque ex aqua chalybeata aut vini per chalybis usum medicati ℥. ij. donec solvatur: colatura adde spiritus vitrioli rectificati ℥. j. oxymellis squillitici ℥. ss. syrupi violati ℥. iij.

R. limatura chalybis q. v. affunde aquam simplicem sale absint hujus imbutam, stet aliquandiu in loco tepido, dein exsicce-

tur, teratur, denuo similiter imbibatur, idque repete, donec in pulverem tenuem substatum redactus sit. Huius pulveris
R. ℥. iij. radic. Eryngii, Enule campanæ ana ℥. j. Santal. citrini ℥. j. corall. rubeor. ana ℥. ss. Ga-
riophyll. macis, cinamomi, zinziberis ana ℥. iij. ceterach. florum geniste, anthos, epithymi ana p. ij. vini albi generosi tantum, ut quatuor vel quinque latum digitos superemineat, macerentur octiduo, vel in balneo Mariæ digerantur. colentur & saccharo edulcentur, ut fiat vinum cachecticum.

Vinum chalybeatum ad cachexiam.

R. limatura chalybis pari modo præparata, specierum dialacæ ana ℥. vj. sacchari, cui spiritu vitrioli sit conciliatus a-
Optimus ex chalybe putuis ad cachexiâ.

*Electuari-
um.*

cor. $\mathfrak{z}$ v. misce, fiat pulvis cachectic^{us}, quem augere poteris fœcula bryonia, aut adiecta conferua florum calendula in electuarii formam conuertere.

Alii limaturam aceto macerant, donec teri possit, eamque postea eluunt, & super porphyritide in pulverem terunt. Solenander eandem primo aqua, deinde vino, tandem aceto lauat, & cum eodem in mēdios carbonēs collocat, donec exhalet acetum, & chalybs igniatur, qui super marmore in alcohol teri debet.

*Vinum ad
cachexiā.*

R. laminas chalybis igne candentes & liquefactioni proximas, mergantur in magdaleones sulphuris, ut liqueant, excipiantur aceto vel vino. Pulvis collectus in tigillo siccat, & super porphyritide in pollinem leuiget. Huius R. $\mathfrak{z}$ iiij. radic. eringii, rubie tinct. ana $\mathfrak{z}$ vj. Cort. median. fraxini, rad. silicis ana. $\mathfrak{z}$ ss. sem. feniculi, baccarum Iuniperi, granorum alchermes ana $\mathfrak{z}$ iiij. fol. sic. chamadr. ceterach, florum genista ana p. j. Caryophyll. macis ana $\mathfrak{z}$ ij. Cinamo. interior. $\mathfrak{z}$ iij. vini albi generosi $\mathfrak{lb}$ x. stent ad lentum ignē per dies viginti. Valet ad hypochondriacum affectum, cachexiam & hydropem.

*Tinctura
chalybis.*

Non inconcinne Chalybis in sulphure soluti pulueri affunditur acetum destillatum vel radicatū, & reiterata affusione essentia extrahitur, quæ destillatione separatur, & spiritu vini denuo soluitur, quo abstracto affunditur succus pomorum dulcicidorum aut granatorum, cum quo super cineres lento igne in mellaginē coquitur. Hæc vera est chalybis ef-

sentia, cuius vsus in hypochondriacis, melancholicis, & cachecticis est præstantissimus.

R. limatura chalybis $\mathfrak{lb}$ ss. affunde vini o- *Extractum*
primi $\mathfrak{z}$ xvij. pone ad ignē lenē, & modè *chalybis.*
interdum agita vas, tandem ebulliat, donec emergat spuma crassa & pinguis, quam collige: id nouo affuso vino ter quaterque repete. Collectam cum vino spumam coque ad consistentiam mellaginis, ex qua cum melle & speciebus conuenientibus veluti diacurcuma, diarrhodon & similibus electuaria comparant. Alii mellaginē eam ad consistentiam pulueris exsiccant, & sic aliis mistam vsurpant, vel affuso aceto radicato tincturam extrahunt, & hoc per destillationem separato, aqua edulcant, nouoque spiritu vini denuo ad rectificandum extrahunt, & extractum ultimo separant.

Nonnulli limaturam chalybis aceto lotam, & vndiquaque purgatam panno imponunt, & pulueris Caryophyllorū $\mathfrak{z}$ ss. inspargunt, perq; dē & noctem sic asservant, vitreo dein vase excepta in loco calido, affuso vino deponunt ad dies nouem vel decē donec chalybs fere vniuersim colliquescat, cuius dosis $\mathfrak{z}$ ij.

Vel, R. limatura chalybis, aceti vini *Chalybea-*
ana $\mathfrak{lb}$ j. coque in sartagine lento igne sem- *tum mal-*
per agitando spatula ad consumptionem *uaticum.*
aceti, deintere & adde pulueris Caryophyl-
lorum $\mathfrak{z}$ j. vel paulo plus, & in vitrea cucurbita affunde vini maluatici $\mathfrak{lb}$ iij. pone in calore Solis vel fornacis quatuordecim dies fortiter agitando; id ad menses inordinatos

dinatos & lienis affectus comprimis
vtile remedium fuerit. Dosis ℥ jss.

Sunt, qui a quam cotis, quo acun-
tur enses, recipiunt, & chalybem in
ea multoties extinguunt. Hæc lie-
nem consumit; argumen'o sunt fa-
brorum canes illam cottidie potan-
tes absque liene inuenti.

Varia syruporum de chalybe apud
Mercatum exstant genera, e quibus
hic in vſu frequentior est.

*Syrupus de
chalybe.* R. scoria chalybis aqua rosarum præ-
parata ℥ vj. passularum purgatarum ℥ iij.
macerentur triduo in ℔ iij. aqua lupulo-
rum, & cichorei, in quibus decies & ultra
extinctus sit chalybs, elapsis tribus diebus
coque ad tertia partis consumptionem; fa-
cta colatura, adderadicis rubie & rumicis
ana ℥ ij. cichorei, feniculi ana ℥ jss. agri-
monie, capillorum Veneris ana M ij. folior.
sena ℥ jss. Rhabarbar. ℥ iij. (quæ, ne ab
vſu chalybeatorum comprimatur al-
uus, adduntur) facta ebullitione & com-
pressione adde syrupi de duabus radicibus,
de cichoreo ana ℥ ij. sacchari ℔ ij. fiat sy-
rupus.

Pulvis chalybis simpliciter præ-
paratus adiuncto lumbricorum pol-
line viscerum obstructions feliciter
soluit.

C A P. XIII.

De medicamentis quæ ex chaly-
be fiunt per calcinationem ignis a-
ctualis & potentialis. De varijs cro-
ci Martis generibus, oleis, liquoribus,
pulueribus, & vitriolo Martis.

*Medicamenta igne potentiali con-
fecta magis deobstruere, actuali pa-
rata magis adstringere.*

HActenus de medicamentis cha-
lybeatis, quæ sine calcinatione
præparantur. Hic in primis accura-
te tenendum, illa, quæ ex crudo cha-
lybe, dum subtiliatur duntaxat, vel
cum aceto, vino succisue herbarum,
aut salibus appropriatis, præparan-
tur, contra obstructions utiliora es-
se; cætera vero, quæ laboriosa calcina-
tione & reuerberatione fiunt, veluti
croci, astrictorio vſui magis seruire,
quamuis ex vſto & quoque modo
calcinato chalybe nonnulli vltius
progrediendo essentias, tincturas &
olea educant, mirifice viscerum rese-
rationi & confirmationi conducen-
tia, de quibus paulo post.

*Medica-
menta per
calcinationem
fiunt
ex chalybe,
igne poten-
tiali vel
actuali.*

Calcinatio martis perficitur per
mercurium dupliciter, videlicet quan-
do cum eo amalgamatur, vel illi fu-
manti laminæ chalybis imponun-
tur.

*Calcinatio
martis.*

Alio modo calcinatur chalybs, cū
laminæ eiusdem stratificantur, ce-
mentantur & reuerberantur cum sa-
le vel sulphure, vel cum granulatus
in aqua forti soluitur & præcipita-
tur.

De crocis vero martis quomodo
præparentur, quas pro diuersa præ-
paratione facultates obtineant dif-
ferentes, & quæ ex illis medicamenta
porro eliciantur, potissimum erit a-
gendum.

*De crocis
martis.*

Croci fuit solutione, aut corrosione aquarū spirituumue fortium, vel per actualement calcinationem & reuerberationem. Securius vimur illis, qui sola calcinatione absque sulphure & sale ex ferro præparantur, dum adstringendi incidat indicatio.

Quæ solutione & corrosione fortium menstruorum exstruuntur, vehementer deobstruunt simulque adstringendo roborant.

1. Simplici processu talis, qui tamen valde utilis est, paratur crocus. Laminas chalybis tenuissimas candentes exstingue in aceto toties, donec id erubescat, cuius cum habueris quantitatem sufficientem, destilla ad remanentiam coaguli rubri in fundo relictæ, quod in puluerem sicca, quæ si arcte adstringere voles, per diem in igne reuerberii colloca.

2. Vel limaturæ martis $\mathfrak{z}$ j. diger as per noctem in aquæ fortis $\mathfrak{z}$ viij. destilla per alembicū & resultabit croci $\mathfrak{z}$ j. Si ex hoc croco oleum conficere propositum sit, affunde spiritum vini vulgarem, applicatoque alembico cæco, liquor rubescet, quem à facib. decantatum destilla in B. ad oleositatem. Huius guttas octo vel decem mane vesperiq; exhibitas curare hydropem, roborare viscera, hæmorrhagiam qualemcunque ilico sistere, & si vlceribus vulneribusque antiquis cottidie ter illinatur, radicitus sanare, asserunt.

3. Corrosione fit crocus martis, si aqua fortis ex vitriolo calcinato & sale

communi cum tribus argillæ partib. destillata, infusa cochleari ferreo, lento calore euaporet ad consumptionem humiditatis. Hoc pacto efflorescit crocus fuscus ex ferri superficie, qui abrasus & collectus, verum epatis restauratiuū, & hydropis prædicatur remedium. An ex solo vitrioli vel sulphuris spiritu affuso similiter eliciatur, necdum tentavi, alios tamen id frustra conatos fuisse, intellexi.

Croci martis essentia Crolliana ad modum videtur probanda. R. scoriam ferri ceruleam, trita affunde acetum destillatum acerrimum per dies quatuordecim, quod rubedine tingitur, abstrahere in B. & materiā rubeam aqua pluuiali edulcora, quam in arena, modice calcinatam in crucibulo, supra marmor solue in oleum, cuius vsus in omni fluxione, & epatis lenisque obstructione & debilitate.

De crocis, qui igne potentiā seu per liquorem fortium solutionem aut corrosionem fiunt, quique deobstruendi potētia simul præditi sunt, paucillum vidimus, superest, vt euoluamus illos, qui ignis actualis calcinatione & reuerberatione præparantur. Vbi obseruandum est, vocabulum *croci* adeo late ab auctoribus summi, vt fere pro quouis puluere rubicundo quacumq; calcinatione ex ferro vel chalybe præparato, sumant, proprie tamen nomen croci meriti eos, qui reuerberii igne eleuantur, flores puri & subtilissimi, qui maxima præ cæteris adstringendi vi pol-

corrosione
ferri.

Oleū mar-
tis ad epa-
tis lenisq;
obstructio-
nes.

De crocis
qui per
calcinationem
in igne actuali
conficiuntur.

lent, & in diarrhæis, dysentericis, aliisque fluxionibus peculiariter vsurpantur, atq; externe in ulcerum vulnerumque exsiccatione profunt. Optimus vero crocus ad internos est vsus, qui absque salibus corrosiuis conficitur ex sola limatura (a quo tamen vrina pueri prius aspersa vel aceto immersa) per se igne reuerberii florificata & eleuata ita, vt corpus graue fiat arte volatile. Præparatio extat apud Beguinum. Ex ferreis enim lamellis sale cementatis in reuerberio fit ferrum vstum, eiusq; potius calx, quam crocus.

Animaduertere hic erit operæ pretium, limaturam martis cum æquali sulphuris triti parte per quatuor vel quinque horas calcinatam, & interim spatula ferrea, vt sulphur omnino deflagret, agitatam, vim etiā valde aperitiuam obtinere, eamque maiorem, quo minori temporis spatio (videlicet si per dimidium duntaxat horæ) cum duplo sulphuris calcinetur.

Alii limaturam martis cum floribus sulphuris ad rubedinem calcinatam igne reuerberii in tenuissimum purpureumq; puluerem deducunt, quem aceto extrahunt, eoque separato affusione & destillatione aque fontanæ edulcorant, & dein spiritu vini digestum siccant.

Vel acetum quatruiduo affundunt limaturæ, quam siccata calcinant in vase clauso per integros quatuor dies, vt exempta materia in exqui-

situm pollinem leuigari possit.

Aut limaturam igne reuerberii biduo vel amplius adustam, & tritam effundunt in aquam fortiter agitant; quod supernatat, tanquam verum florem colligunt id, quod fundum petit, eximunt, eoque similiter denuo procedunt.

Cum vero Chymiaæ magistri olea & liquores ex ipso Martis croco, cui omnis fluendi potentia ablata videtur, educant, quæstio suboritur, qua ratione, & quomodo id sit possibile. Ad quam respondent, spiritus volaticos ignibus vrgentioribus demum omnes exspirare, verum fixos, & in penetranti parte latentes, etiam in croco adhuc hære, eumq; ad pristinam naturam reduci posse. Experimur tamen, illum crocum, ex quo fortiore ignis vi liquor euocari, aut, qui in humiditatem resolui debeat, necessario immergendum & macerandum aliquamdiu aceto destillato, vrina, spiritu salis, aquis aluminosis, imo menstruis, in quibus solutum sit sal armoniacum, qui clauis est metallorum, vt in oleum resoluitur, quod fideliter postea edulcorare oportet. Huius vsus est ad alui profluvia, si guttulæ aliquot cum oleo nucis muschatæ exhibeantur.

Sunt, qui ferrum acerbis menstruis, veluti aceto destillato, aut spiritu salis penetrantiori, & ignis violentia fractum domitumque spiritu vini sæpius affuso abstractoque resoluant, tincturamque eo ipso auocent.

Quomodo ex croco per actualis ignis calcinationem salis educatur oleum liquor.

Tinctura Martis.

cent, quæ vltiore porro destillatione in oleiformem contrahitur liquorem.

Non inepte quidem aceto destillato vel spiritu salis absque interposita cum salibus reuerberatione, sæpius & reiterato affusis, ita attenuat, vt per se co liquefcere possit. Exempligratia. R. *limatura chalybis* q. v. *affunde acetum destillatum*, digeratur in *balneo Mariae*; peracta digestionem, destilletur ad siccitatem puluerem, qui affuso alio aceto digeritur, & destillatur denuo, quousque in imo sit oleositas, quæ crebra repetitione huius laboris demum comparatur.

Huius vsus est in epatis, lienis venarumque obstructione, atonia, hydropo & fluxionibus.

Liquor Martis.

Paratur etiã liquor Martis ex croco sæpius reuerberato & leuigato, positoque in acetabulo albuminis, vt liquefcant. Vel, crocus cum aqua forti aut aceto destillato confectus, & adiecto sale armeniaco septies aut nouies sublimatus, abstracto sale soluitur in cella, & aqua dulci eluitur.

Interim notandum, quod illa, quæ per sales acriores & aquas fortes ex ferro præparantur medicamenta, caute ad vsum internum vocari debeant, cum aptiora sint ad externa mala, & potissimum ad res metallicas tractandas, comparata.

Oleum croci Martis.

In cucurbita clausa super aquas fortes laminam suspendunt, & in arena viginti quatuor horis ponunt, vt crocus è ferro vel chalybe extra-

hatur, qui aqua calida soluitur, filtratur, coagulatur, & per deliquium in oleum conuertitur.

Vel chalybis scorix affundantur *Oleum acetum* 3 iij. aquæ fortis 3 ij. digeruntur calore mediocri quatuordecim diebus, vt extrahatur rubedo, quod nouo affuso menstruo repetitur: separato liquore, relinquitur in fundo puluis rubeus, cui ablutione aquæ aufertur acedo; edulcoratus ponitur in cella, vt per deliquium soluat in oleum.

Alio modo præparatur, si Martis *Tinctura* limaturam cum sulphure calcines, *Martis.* donec rubescat, deinde per integrum diem reuerberes, aceto tincturam extrahas, coque separato, puluerem abluas, & per spiritum vini denuo extrahas.

Rubeus etiã puluis ex limatura per acetum extractus cum æquali portione salis ammoniaci sublimatur toties, donec colorem rubini acquirat, dein aqua feruenti sal eluitur, & affundendo frigidum subsidet in fundo puluis, qui est balsamus Martis, reiterata aquæ affusione edulcandus.

Alii limaturam chalybis in spiritu vitrioli solunt, crystallos ex soluto coagulant, harum vnam partem cum tribus olei salis mixtam super calore leni vicissim siccant, postea in arena calcinant, donec coloretur: calx hæc in puluerem teritur mortario calido, affusa aqua sal eluitur, spirituque vini & sp. salis seu temperato extracto uo essentia educitur, segregato liquore,

extra-

extractum coloris crocei soluitur loco humido in oleum.

medicis haut inepte aut frivole in vsum accersuntur.

Pulvis rubicundus ex vitriolo martis ad dysenteriam.

Vel vitriolum martis, cuius eadem, quæ crystallorū præparatio & essentia, calcinatur in pulverem rubicundum, cuius dosiſ ʒss. in aqua plantaginis aut vino contra dysenteriam commendatur. Iste pulvis porro soluitur in oleum magnarum virium ad hydropem, icterum, lienosos, & dysenteriam.

Sunt, qui chalybis limaturam cōterant in aceto, addita salis gemmæ ʒj. Et de superaceti ad supereminentiam duorum digitorum affusione macerant, & exempta limatura aliquoties sic procedunt, tandemque in oleum per retortam destillant, cuius dosiſ guttulæ sex cum stomachicis, rite exhibeantur.

His fusius explicatis apparet diuersas facultates è diuersis resultare præparationibus. Quamuis enim ferrea & metallica qualitas naturæ nostræ minus sit accommodata & proprietate inimica, & siccitas interiorque acrimonia hypochondriorum phlogosi, & melancholico atque atrabiliario, & adustis humoribus maxime aduersa sit, tamen si sic corrigi, & in dosi tam exigua cum vehiculis convenientibus exhiberi possint chalybeata remedia, vt de obstructione & contumacis humoris attenuatione plus emolumenti, quam siccitate & feruore damni inferre queant, aliquando à methodicis & prudentib.

De recto usu chalybeatorum medicamentorum.

CAP. XIV.

An in præparatione humorum ad purgationem, tenues serosi & biliosi sint incrassandi: negatiua defenditur, & rationes Auicennistarū euertuntur. An præparatio humorū crassorum, siccorum acriumue etiam fieri possit præſidiis externis, balneo, fomentis, unguentis & exquisita victus ratione.

Præiusquam doctrinam de præparantibus medicamentis claudamus, vna vel altera quæstio eo adprime pertinens erit expedienda. Prima est, an humores tenues, quales sunt serosi & biliosi, ante purgationem sint incrassandi. Princeps tam populi, quam Medicorum Arabiæ, e-
In humorum præparatione an tenues serosi & biliosi sint incrassandi.
 iusq; sequaces cum hypothese hanc constituerint, crassa esse attenuanda & tenuia incrassanda, affirmatiue concludunt, sequentibus inducti argumentis. Primo cocta, non cruda esse purganda; omnia vero coctione crassescere. Secundo bilem acrem temperari frigidis, quib. necessario incrassetur. Tertio Tenuis pulmonum humores spiritu impellente non leuari sursum vt rite expectorentur, nisi incrassentur. Et crassos tenacesque difficulter per rissim reici, nisi attenuentur & detergantur. Quarto tenu-
 K ium

ium humorum à capite delabentium cursum in crassatione impediri. *Quinto.* Tandem in biliosis morbis naturam non initio quo adhuc tenuis & cruda est bilis, sed in fine vigoris, vel principio declinationis, quando coctione facta est crassior, expellere, quem ordinem Medicus imitari tenetur.

Responsio.

Nos, qui contrarium sentimus, veroque conformius esse non dubitamus, ad primum respondemus argumentum, *coctionis* vocabulum adeo late interdum sumi ut & præparationem & coctionem proprie dictam includat. Hæc autem excrementitiæ bili nequaquam competit, quæ sola qualitatium alteratione, si iis naturæ maxime infensus laboret, beneficio caloris nativi aut medicamentorum præparantium auxilio procurata, contenta est, ut expellatur. Proprie dicta coctio ut in sequentibus demonstrabitur, bili excrementitiæ non competit, quapropter illa non est expectanda, neque præparatio ei, quare nunc humor tenuis, acrimoniæ & caloris nocentis expertus, debetur, quia idcirco humores præparantur, ut ad exeundum sint paratiores. Talis vero est bilis tenuis. Satis autem incongrue loquimur, cum dicunt, bilem coctione in crassatam melius expurgari, quod humores coctione non acquirant crassitiem, sed illam substantiæ mediocritatem, cuius beneficio, si viæ apertæ & liberæ fuerint, facilius eiciantur. Deinde cum Hipp. dicit, ad

purgationem requiri, ut corpora singentia, seu fluida, hoc est, interprete Galeno, ut meatus & viæ sint expeditæ & patentes, & humores, qui fuerant crassiores, & ad fluendum incomparati, tenuiores, nequaquam sequitur, tennes esse in crassandos. Quia mobrem si crassi humores sunt subtiliandi, quo euacuentur, tennes non erunt in crassandi, ut euacuatione repugnent, minusque trahenti pharmaco obsequantur. Exemplum humoris expectorandi alienius est, quam ut huc pertrahi & applicari possit. Ibi enim expulsio fit spiritus impulsu, ad quam, ut perficiatur, substantiæ requiritur medioeritas, ne videlicet crassitie & viscositate adhærescente minus cedat, aut tenuitate sua humor eleuatus relabatur. Purgatio autem perficitur tractione medicamenti, & expulsionem naturali per meatus angustos, quæ eo feliciter peragitur, quo tenuior & mobilior existit humor. Argumentum à materia catarrhali tenui ex capite destillante in crassanda valde crassa huc allegatur Minerva. Humores enim à capite torrentius delabentes in crassantur, ut minus fluant, cursusque & illapsus in pulmones inhibeatur interceptaturque, qui vero medicamentis per alium expurgandi fuerint, requirunt attenuationem & subtilitatem, ut facilius effluant & educantur. Ultimo Auicennistarum argumento, satis. Etum est responsione ad primum data.

Bilis

Bilis itaque tenuis, si non alia naturæ aduersa qualitate sit prædita, commodè educi potest, nulla alia præparatione præuia. Et cædo, quid de seroso humore abundante, qui nulla coctione & præparatione crassescat, statuent? Illumne, quia incrassari nequit, in corpore relinquet, aut temere frustra que incrassare al- laborabunt?

Secunda quæstio est, cum præparatio in viarum, per quas pharmaci vis penetrare, & humores attracti recursum erunt, reclusionem humorumq; crassorum attenuatione, glutinosorum incisione & deterfione, siccorum durorumque humectatione & remolitione, actiui atque erodentium contemperatione, quæ omnia internis plurimum perficiuntur remediis, consistat, an etiam dentur externa, quibus eadem præstentur præsidia.

Galenus lib. 3. de loco affect. cap. 7. se balneis frequentioribus victuq; humido & boni succi, nulloq; alio adhibito præsidio, morbos ab humore melancholico, ubi nondum propter temporis diuturnitatem, vacuationi multum restiterit, percurasse, memoriæ prodidit. In eandem inquit sententiam Fernel. lib. 3. meth. meden. cap. 13. cum omne corpus vitioso, eo- que crasso & glutinoso perfunditur humore, eum nonnulli ante purgationem, balneo perinde atque fomento præparare iubent, quo tamen minime prouideantur sudores, sed

duntaxat emolliatur & colliquetur euacuandus humor. Idem ad externa præparantia refert fotum & vnguentum, quibus tandem subiungit victus rationem, qui nec ad externa præparantia, nec interna remedia directe pertineat, medicamenti tamen vicem commodè explere queat. Huc refertur potest aphor. 13. sect. 4. qui ad veratri sumptionem non facile sursum purgantur, horum corpora ante potionem humectanda sunt vberiore cibo & quiete; & lib. 5. Epid. sect. 6. addit aquæ potabilis balneum. De fotu inquit Fernelius, quod suo tepore ac vapore per spongiam, blande calfaciat partem quam- uis, nativumque eius calorem erigat & suscitet, humores, qui eidem insident, & impacti consopiti que sunt, excitet, emolliat, attenuet, colliquet, fluxilesque reddat; ut facile sequantur, quocunque trahat medicamentum. Hoc præparationis genus diuturnis morbis dicit esse accommodatissimum, quod tamè in acuti morbi, velat pleuritidis initio Hippocr. usurpauit, nec calorem, nec fluxionem nouam veritus. Fotui proximam vim dicitur habere vnguentum, ac infirmiores, quod non admodum alte subire valeat; & acutis quidem morbis ex eorum genere, quod attenuando & detergendo refrigeret, nec impense calfaciat; diuturnis vero valentiora, videlicet fotum & balneum, vtrisque autem aptam conuenientemque victus rationem prodesse, & hunc præparandi quo-

que facultate pollere, si attenuans detergensque imperetur, & maxime tenuis parceque exhibeatur, asserit. Detracta enim de consueto cibo portione nativus calor crudos humores concoquit & absumit; frigidos vero crassos & glutinosos visceribus aut venis impactos, partim absumit, partim adeo extenuat, ut etiam sponte nonnunquam procidant.

A tenui victu itaque medicamentum per omne corpus integris viribus facilius penetrat, & sinceris minimeque permistos humores detrahit. Quo pacto itaque crassos, lentos, & melancholicos pituitososque humores Medicorum optimates, balneo, foru, litu & attenuante tenuique victus ratione, præparare doceant, vidimus, ex quibus elucidatio propositæ quæstionis facile liquet.

CAP. XV.

Humores qualitate peccantes indicant purgationem. Hanc determinant natura viventis, & humor purgandus. Ad considerationem naturæ pertinet intueri temperamentum, ætatem, sexum, idiosyncrasiam, consuetudinem, habitum corporis & viscerum constitutionem, vires in acutis & chronicis præsentis & futuras. Quid sit, & quando conveniat purgatio per epicrasin.

PERspecta præparantium remedium, sylvæ ordinis ratio requirit, ut ad purgantia deveniamus, ubi examinanda pharmaca, & quid sit, quod eorum usum indicet, & indicationem determinet.

Purgationem indicat cacochymia; est enim humorum qualitate peccantium euacuatio. Unde sequitur, sana corpora & superfluitatum expertia non ferre usum purgantium, quod sanas carnes colliquant, & disturbia inferant; tempestive autem ea adhiberi, cum leuioribus remediis curatio perfici nequeat, & natura ad causam morbificam discutiendam vel expellendam non sufficiat.

Quamobrem corpora cacochymica, si actu morbo laborant, ut ægra; aut in futuram ægritudinem inclinantia, ut neutra, purgationem indicant necessariam. Decretum itaque & ratum est, prauos humores, & quæ ad utilitatem naturæ redire nequeant, indicare purgationem ex præcepto Galeni lib. 14. Meth. medic. Omne, quod toto genere præter naturam est, & tota substantia à naturali habitu recessit, id se auferendum vel remouendum, si fieri potest dicitur. Et cap. ult. Quæcunque à natura moderatione aliena sunt; ea tollere convenit; quæcunque sub hac se tenent, cæterum quodammodo corrupta sunt, ea rest. tuere, quatenus licet, oportebit. Etiam si vero cacochymia per se semper purgationem, sui que remotionem, siquidem aliter ad naturæ benignitatem redire nequeat, indicet, tamen ubi propter graves

graves causas non semper indicata molienda purgatio, aut si ea admit- tenda, quo pacto definienda & perfi- cienda fuerit, ex certis legibus cum constare debeat, necellum est, quæ generalem purgandi indicationem determinent, videlicet coindicantia vel contra indicantia, & ea, quæ mo- dam legemque præscribant, adiicia- mus & reputemus.

Duo sunt, quæ gene- ralem in- dicationem purgandi determi- nant. Na- tura, & humor purgandus.

Duo autem sunt summa capita, quæ generalem purgandi indicatio- nem certis legibus determinant, vi- delicet vires seu natura corporis, quæ virium causa est & humoris purgandi conditio.

Vires & natura semper sui conser- uationem præscribunt, quamobrem summopere his afflictis purgatio nõ conuenit. Respectu & consideratio- ne virium expendenda cum primis temperamentum & habitus corpo- ris, ætas, sexus, idiosyncrasia, consue- tudo, morbi & symptomata vrgen- tia, & aer ambiens, pro quorum con- stitutione, plenaria minoratiua, reite- rata, parua vel magna, fortis vel re- missa aut iuxta epicrasin administran- da conueniet purgatio.

Tempera- mentum.

Temperamentum & constitutio media purgationib. est maxime con- ueniens: corpora vero sicca, frigida macilenta, laxa, rara, mollia aut nimi- um obesa ægrius easdem ferunt, con- tra robusta & laboribus adsueta; vn- de Aetius lib. 1. serm. 3. cap. 23. præcipit, vtendum purgationibus in his, quibus vires valide, voluntas prompta, qui stomachum

robustum habent, multamque inutilem in eo materiam colligunt; at pingues & graci- les ad purgationem inepti sunt; Insuper qui multo sanguine abundant, quique assiduo animo linquntur & egre reuocantur, & qui ex leuissima occasione cito vomunt: pue- ri item & senes & mulieres, quib. menstrua valde fluunt, & qui valde purum corpus habent, qui certam seruāt victus rationem, quibus alius natura adstricta, vel qui dy- senteria & caliacæ passione facile corripi- untur, omnes hi ad purgationem ineptiores vel inepti sunt. Hippoc. lib. de Helieb. vsu inquit, valide purgantia non conueniunt decoloratis, siticulosis, flatuosis, siccum tus- sientibus, raucedine laborantibus, hæmor- rhagia obnoxiiis, & qui præcordia disenta habent, prauaque vtuntur victus ratione. Huc pertinet considerare an magna crudorum humorum copia adsit cū obstructione & tensione hypochon- driorum, an horum vehemens calor; vnde Galen. qui infirmantur ex crudis cibariis, iisque multis crasis & viscidis, di- stentaque & inflata habent hypochondria, quæ sint immoderate feruida, calida, aut in ipsis visceribus sit inflammatio, ij omnes ad purgationem sunt inepti. Nec minus ab ægro quærédum, difficulter mouea- tur pharmaco purgante, nec ne, dein an duram natura habeat aluum, vel lubricam & fluidā. Illis enim fortio- ra, his mitiora & benigniora exhibē- da. Quamobrem cum corporis tem- peries tam sit varia, vt vix duos liceat eadem regula metiri, si ita ferat mor- bi ægriq; conditio, vt pharmaci vsus requiratur, cuiuscunq; corporis na- tura

tura prius tentanda lenioribus & exploranda. Tutius enim purgationem pariri, quam agrum in precipitum ducere. Obiter hic etiam notandum microchilos, & qui sensile os ventriculi habent, diatridiata iniquissime ferre, contra vero, qui robustiore stomacho, nec adeo acerbis referti humoribus.

*Natura
proprietas
& idiosyn-
crasia.*

Temperamento adscribuntur naturæ proprietas seu idiosyncrasia & consuetudo. Nam ob peculiarem substantiæ proprietatem nonnulli valida purgantia facile sustinent, alii lenibus multum offenduntur, alii solo odore aut umbilici illitu sufficienter purgantur, alii aliis magis delectantur.

Consuetudo.

Consuetudo purgandi valide purgantia minus infesta reddit, ideo eos validioribus purgare non oportet, qui purgantibus adfuerint non sunt, nisi si natura robusti fuerint.

Ætas.

Ætas ad purgandum optima est media, maxime vero inepta senilis & infantilis. Quamobrem pueris & senibus purgantia exhibere non convenit, nisi vires constant, & magna necessitas, magnusque ex cacochymia morbus exigat: abstinendum v. semper à validioribus. Purgantia enim vehementiora senum debilia corpora ob boni sanguinis & spirituum defectum prosternunt, & puerorum rara corpora dissolvunt & colliquant. Hi etiam habent insiram à natura per poros vacuationem, qua non leuem prauorum succorum copiam discutiunt, & sæpe sine vlla manifesta va-

cuatione, per somnos, in acutis bonas crises moluntur, quæ causa est, quod senibus validiora, quam pueris, convenire possint, quod autem nutritici, ut lacrimæ purgandi consequatur, pharmacum exhibetur, pro vacuando puero, id raro succedit, neque etiam valide purgantia nutritici sanæ, aut senæ, Rhabarbarique diluto fortiora exhibenda sunt. Pueris manna, & mel rosatum, dilutum Rhabarbari aut syrupus diaferos similiaque sufficiunt.

Sexum quod attinet, virilis ad purgandum aptior est, validioraque sustinet pharmaca; aliquando tamen secus accidit. Non conveniunt purgantia tempore menstruationis, aut co fluxu laborantibus; neque virginibus & viduis castis ob seminis retentionem & uteri suffocationem valide purgantia danda, quod uterus acrioribus facile irriteretur. Inter feminas gravidæ difficulter ferunt purgationes, & id maxime primis ultimisque mensibus; unde Hippoc. ait: *quadrimestres vsque ad septimum mensem purgabis, sed has parcius ne fetus ligamenta violenter rumpantur*; sunt enim primis mensibus tenera & ruptioni magis obnoxia, ultimis autem pondus ipsius fetus existit gravius. Exhibemus proinde purgantia prægnantibus, in morbis acutis, turgente humore, & urgente periculo, ut maius malum eitemus, matremque & si fieri potest, liberata matre fœtus salutem vindicemus.

Morbi

Morbi.

Morbi ipsi, & symptomata vrgentia, vires magnopere debilitantia, vti vehemens dolor, vigiliae, morsus circa ventriculi orificium, purgationes prohibeant aut modificant.

Vires.

Virium itaque consideratio praecipua est, quod purgandi modum & vim purgantis remedii non raro praescribat. Si enim haec satis valida non fuerint, tamen magna adsit cacoehymiae redundantia, nunquam confertim, sed sensim & partito euacuandum, maxime si non saltem in ventriculo aut primis venis, sed per totum corpus diffusa sit, vt in cachexia. Et eum prauis succi affluentia semper intemperiem comitem habeat & haec potissima sit debilitatis causa (obiecti enim aut facultatis laesa vitio generantur superua & praua) sit, vt qui praua vtuntur victus ratione, multisq; scatent vitiosis humoribus, necessario debiles habeant vires, & facile exsoluantur, cum propter id, tum quod sentina prauorum humorum, a pharmaco mota & agitata prauis putresq; vapores in cor, cerebrum & os ventriculi dispergantur, quodque in his ita constitutis calor natiuus sit languidus parumq; boni sanguinis & spiritus pauci. Adde, quod prauis & acres succi transendo & peragrando partes sensiles dolore mordicando exsoluentem inducant. Hippoc. f. 2. aph. 36.

Aegri rebus sic se habentibus potissimum conuenit euacuatio per epicrasin. Vbi multitudo materiae est,

copiosa requiritur vacuatio, sed quia vires illam non tolerant, partienda & virtus interim reficienda. Est enim per epicrasin purgandi ratio, quae id, quod vitiosum est, paulatim euacuatur, & quod salubre pro eo in vicem restituitur, & conuenit debilibus, conualescentibus, recidiuam passis, & vbi animi deliquia veremur, hystericis, difficulter spirantibus, asthmaticis, suffocationis affectibus obnoxiiis.

Vires considerantur in acutis vel chronicis morbis, neq; tantum praesens earundem constitutio expendenda, sed & futura, si morbus longus, qualisque ea permansura sit. In acuto morbo videndum, quo tenore ad statum peruenire eumque superare natura possit. Vnde aliquando partito sanguis educitur, & pro cocta subacta materiae analogia minoratiua datur euacuatio. Hic singulariter illud Hippocratis attendendum lib. 1. aphor. 3. extremae vacuationes & repletiones periculosa.

In acutis, vbi magna prauorum humorum peruerse corruptorum multitudo est, quae citra primariarum partium intemperiem & magnam virium debilitatem vix existit, & in chronicis diuturnitate temporis materiaeque morbificae pertinacia necessario virtutis oritur infirmitas.

Præsente humorum prauorum conspicua multitudo vires debiles purgationem parua, quae saepe reiteretur, & interim sui restorationem & cor-

Qualis sit per epicrasin purgandi ratio.

Vires quomodo in acutis vel chronicis morbis purgandi rationem definiant.

corroborationem æque necessariam requirunt. Si mediocris earundem constantia amplior, sed & partita conuenit euacuatio.

In morbis chronicis à crassis lentisque humoribus, qui à partium praua dispositione generantur & fouentur, quos ob id necessario comitatur euidens debilitas, concoctio non simul semelque, sed inæqualiter & per partes perficitur, quamobrem pro subacta & digesta portione materiæ, adæquata partito molienda purgatio, ut onere natura leuetur, & quod residuum est, diffletur, via subactioni melior sternatur, coctique humores ulterius in crassari prohibeantur, quod fecus in acutis, cum virium robore fieri oportet, ubi calidi, acres, vniiformes humores vniiformem vnamque coctionem, atque ita vnicam expulsionem critice vel arte factam requirunt, quæ causâ est, quod in morbis melancholicis & spleneticis exacto principio sæpe sit purgandum, teste Hippocrate *lib. 1. de morb. modico*, quod multum educit, non leniente, sed electiuo satis vacuante; cum in acutis raro purgandum, idque diligenti adhibito iudicio faciendum, iuxta *aphor. 24. sect. 1.* sic in pituitosis & quotidianis febribus, ubi inæqualiter coquuntur humores, sæpe & partito educendum. Crassorum itaque humorum inæqualis est massa, cuius partes inæqualiter coquuntur, & ad analogiam humoris cocti partito euacuantur.

Huc etiam spectat accurate expendere flatulentorum affectuum naturam. Si enim flatus vicio materiæ generantur, recte exhibetur purgantia, si facultatis debilitate, discutientibus & roborantibus vtendum. Vnde dolores capitis à flatibus, immodica Venere superfluis vacuationibus, aut animi passionibus, non tentandi purgatione. Similiter si passionibus hypochondriacæ flatulentæ, quod facultas debiliior reddatur, & flat⁹ augeantur, ubi alioquin leuibus pharmacis humores minus cedunt, & vehementioribus efferantur, malignioresque fiunt. Proinde ex sanguibus, spirituosiss, siccum tussientibus, lienosis, flatuosiss, præcordia & latera distenta habentibus, sanguinis eruptiones patientibus, ictericis, ventre debilibus, aurium sonitu infestatis, imbecilles vrinæ meatus obtinentibus, obscure videntibus, caute & discrete danda purgantia. Difficiliter etiâ purgantur laborantes tenesmo, vlcerè & inflammatione intestini recti aut hæmorrhoidibus, vel menstruo. In ictericis ex obstructione potius abstergens & deobstruens, quam cholagogum, & in nephriticis commodius datur leniens, lubricans, viasque dilatans, quam vehementer vacuans & calculum exagitans. In pestilentialibus febribus nimium mouere humores malignos periculo non caret, & raro bene succedit.

C A P. XVI.

Alterum, quod purgationem generaliter indicatam determinat, est humor purgandus. Is coctus, preparatus, vel omnino crudus educitur. Coctionem solus sanguis recipit, ideoque in ijs morbis ante statum nunquam plenarie seu eradicatiue purgandum. Cateri humores sola preparatione contenti, nulla exspectata vera concoctione, quam nunquam recipere queant, quocunque tempore, dum vires ferunt, educuntur. Crudi humores quocunque turgent, siue sanguinei, siue excrementii, recte purgantur plenarie.

HActenus quomodo vires generalem purgandi intentionem determinant, videlicet eam aut inhibeant, aut admittant, & admissam definiant; superest, ut consideretur humoris purgandi specialis conditio. In genere enim omnis cacoehymia, quorumcumque prauorum humorum est redundantia, euacuationem suique remotionem indicat, in specie vero cuius humor, siue bilis, siue pituita, melancholia vel serum, peculiare sibi bique determinatum, & substantiae certa proprietate conueniens indicat pharmacum.

Considerantur itaque in humore, primum eius species, & an simplex

vel compositus; deinde eius substantia & qualitas, regio & situs, & regionis pars, in qua haeret, & tandem motus.

Humoris autem speciei siue vnus, siue duo pluresue, semper aptanda species purgantis pharmac, & humor redundans siue simplex, siue compositus appropriato medicamento expurgandus, biliosus cholagogis, pituitosus phlegmagogis, &c.

Ratione substantiae & qualitatum humor dicitur crudus: vel quo ad substantiam & qualitatem simul, vel quo ad solas qualitates. Cruditas vero illa, qua & iuxta substantiam & qualitates humor dicitur crudus, est ipsius substantiae corruptio, videlicet eiusdem in venis potissimum putrefactio, qua sibi dissimilis quo ad substantiam & qualitates reducitur ad eum fere modum, qui in tumoribus praeter naturam. Quo ad solas qualitates cruditas, quae hic ratione necessariae preparationis consideratur, est in primis vel secundis, uti frigiditate, caliditate, crassitie, visciditate, tenuitate, acrimonia, &c. de quibus *supra*.

Cruditas substantiae & qualitatum vel recipit mutationem ad vtilem naturaeque benigniorem statum, vel non. Eam recipiunt humores sanguinei in venis, videlicet ipse sanguis eiusque partes; non recipiunt ceteri humores, videlicet bilis, pituita, melancholia, quatenus tantum a sanguinis natura recesserunt, ut alimentitiae

L beni-

Qua in humore quatenus

benignitatis nihil amplius obtinentes, ad recrementitiam conditionem abierint. Sanguis itaque & eius partes putrescentes per concoctionem & dominium caloris natiui, quod putredinem cessare facit, manente substantia ad vtiliorem quendam statum reduci possunt, ut videlicet pars eius, quæ non plane sibi dissimilis sit facta, saluetur conseruatione humidi in sicco, reliquum vero, quod integre seruari nequit, in humorem puri plegmonarum respondentem conuertatur. *Tale venarum est excrementum in vrinâ subsidens, & abcessuum puri respondens. Fit enim pus, Galeno teste, ex sanguine in semiuitiosam mutationem degenerante.* Nam, quæ mala omnino est sanguinis mutatio, ea cum graueolenti putredine perficitur, contra, quæ bona absolute & benigna existit, ea est partium corporis nutritio. Harum autem in medio posita est sanguinis in pus mutatio, utpote, quæ nec à naturali tantum, nec solo præternaturali perficiatur calore. Vbi obiter notandum alios post Galenum non male docere, pus bonum, videlicet leue album & æquale, fieri à solo calore natiuo in materiâ talem operante, & puris bonitatem ex eo dependere, si calor natiuus perfecte dominetur putrescenti sanguini, tantumque inesse eidem prauitatis, quantum alieni caloris concurrat. Quod enim ex sanguine corrupto in parte corporis sincerum pus, & in venis puri quidpiam respondens faciat ca-

lor natiuus, id eius robori & bonitati adscribendum. Quare, ut recte intelligatur Galen. sciendum, pus fieri à solo calore naturali agente in materiam caloris præternaturalis participem: *omne enim, quod putrescit sese ipso fit calidius*: deinde pus non semper generari ex materia, quæ continetur extra vasa in tumoribus & vlceribus, sed & ex sanguine in venis corrupto, uti Gal. lib. 1. de diff. feb. cap. 6. & Hippo. lib. 1. de morb. mulier. docet sanguinem menstruû ultra duos tresue menses in venis stabulantem febre supueniente fieri suppurabilem & suppuratum concipere. Recte vero discernenda pus, sanies & ichor. Illud fit ex solo sanguine, aut carne (quod hæc ex sanguine proxime nata & pars sanguinea sit) contusa; unde pus definitur *sanguinis corrupti in substantiam al-* *Puris definitio.*
bam, leuem & æqualem beneficio operaque caloris natiui & spirituum facta mutatio. Quantas itaque sanguis sanguineque partes mutationes ad laudabilem vel mediocre puris generationem vel corruptionem in tumoribus perpetiuntur aut subeunt, tantæ totidemque eisdem in venis per febres potissimum accidere possunt, idque naturæ seu spirituum & caloris dominio, vel opprefione, vel ratione benignæ malignæve putredinis, aliusue corruptionis.

Cum itaque solus sanguis illam admittit, quam Hipp. ad purgationem expectare iubet, concoctionem, sequitur, aphorismum hunc, quo cocta purgare præcipit, non cruda, intelligendum

*Quomodo
verum &
bonum pus
generetur.*

*Concoctio
ad purga-
tionem in
solis san-
guineis hu-
moribus ex-
spectan-
da est.*

gendum tantum de horum affectu-
um curatione, qui ex sanguine san-
guinisue partibus putrescentibus o-
riantur, non vero de iis, qui cæterorū
humorū vicio nati sunt, quod nulla
naturę vel artis ope ad benigniorem
vilemque corpore statum perducī,
nec in pus legitimū, aut ei finitū
quippiam in venis aut extra easdem
conuerti possint.

*Sanguinis
in venis
duplex
cruditas.*

Sanguinis autem in venis duplex
est consideranda cruditas; alia, cum
humor nondum perfectam sanguinis
formam indeptus, sed citra eundem
restitutum est, qualis crudior & pitui-
tosior esse solet; aut cum ultra sangui-
nis naturam progressum, humorque
adustus & biliosus factus, atque ita
non in medio, quæ sanguinis boni
constitutio, biliosorum & pituitoso-
rum substitutum est: alia est sanguinis
sanguineorumq; humorum putre-
do in venis, de qua *superius* actum.

Quo pacto humor in venis sim-
pliciter crudus vel putrescens præ-
parari debeat ad concoctionem re-
tro abūde vidimus, vbi pariter signi-
ficatum est, humores præter sangui-
nem sanguineasq; partes solam qua-
litate cicurationem & contempe-
rationem, nullam substantiæ ex con-
coctione, opera caloris natiui, muta-
tionē in melius recipere, vt illis qua-
litate naturæ aduersarum tempe-
ratio ad expulsionem, quam celerri-
me procurata (sunt enim naturæ ma-
xime infesti & perniciosi) sufficiat.
Quid itaque cruditas humorum, qua

purgandi occasionem respiciunt, in-
dicet, ex his abunde liquet. Si enim
ea sit ex putredine sanguinis sangui-
nearumque partium, exspectanda e-
rit concoctio, nisi materia turgeat.
Turgens itaque materia in initio vel
cocta in declinatione morbi purgan-
da. *Si turget, eodem die purgandum, tar-
dare enim in talibus malum*, quod vires
dissoluantur, & humores huc illucve
impetu fluctuantes in partem prin-
cipem facile deferantur. Debet autem
Medicus tunc potissimum expellere
superuacua, cum naturam habet ex-
pulsionem adminiculantem, quod fit,
cum materiam coxit & secreuit, vel
cum nulla exspectata coctione irri-
tata à qualitate vel quantitate mate-
riæ statim turget ad expellendum.
Nam neque tunc intendit conco-
ctionem, sed expulsionem: & si in-
uita ad concoctionem cogatur, quā-
do ad euacuationem prompta est,
turbatur & exsoluitur. Citra con-
coctionem, vt plurimum, & proprie
humores biliosi acres & maligni na-
turā inordinate mouent, & turgescē-
tiam inducunt, deinde possunt etiam
eandē efficere crassi, frigidi, copiosi,
multi, de quib. *paulo post*. Vt verum sit
in acutis turgere non tantum humo-
res, qui sunt partes sanguinis, sed &
ceteros qualescunque; qui tales exci-
tare affectus comparati sunt. Et vt te-
nues, acres & calidi turgent in acu-
tis, sic multitudo crassorum in chro-
nicis, qui vtrobique euacuationem
postulant.

*Quare tur-
gentibus
humoribus
purgandū.*

*An humo-
re non tur-
gente neq;
etiam plene
cocto ante
statum ali-
quando
purgare
liceat.*

*En morbis
tam acutis,
quā chro-
nicis mino-
ratiuum
utiliter
uari.*

Si vero nulla sit ex humoribus tur-
gescentia, consulto quaeritur, an tunc
in initio & augmento vsque ad sta-
tum purgare liceat? Verum est, na-
turam ab opere concoctionis non ef-
se intempestura purgatione auocan-
dam, nec eius ordinem turbandum,
quod concoctio, quæ quiete perfici-
tur, materiam initio subigat, dein
separet, tandemque excernat. Inter-
rim tamen accurate tenendum, quod
vri humori, dum putrescit, conuenit
venæ sectio, idque in principio, quo
euentato calore & materia ipsa, quæ
sanguini mista, corruptionem subiit,
ex parte vacuata, natura feliciter
concoctionem perficere possit, ita
propter easdem causas pharmacum
purgans initio exhiberi consultum
sit, quale est minoratiuum vulgo
nuncupatum, quo mole superflua,
iuxta primas venas, viasque, & vlti-
rius in secunda regione stabulante
natura exoneretur, & cum semper sit
in actu secundo, id, quod subactum,
& ad euacuationem satis præpara-
tum, pro analogia partis & materiae
edomita leniter educatur, quod qui-
dem in initio recte, neq; in augmen-
to inutiliter fieri potest, cum, quia
releuata tepestiuè hac sarcina, q̄ su-
perflui reliquū est, facilius euincat, tū,
quod cum Medicus semper accurate
diagnoscere nequeat, an tales sangui-
ni mixti sint humores, qui vere ma-
turari, & in benigniorē statum con-
uerti possint, hi, qualescunque va-
cuentur, vt cæteris melius domine-

tur. Videmus etiam in tumoribus ex-
ternis non vno eodemque tempore
omne pus simul gigni, sed per partes,
quæ non inconuenienter partito e-
ducuntur. Obseruandum tñ in affecti-
bus peracutis, & q̄ ex acris feruentq;
materia consistit (dummodo absit
turgescencia) quæ vniuersa simul se-
melque coqui postulat, cum primis,
quia celeriter illi sua percurrunt tem-
pora vniuersalia, & velocissime ad
crisin feruntur, & hæc venis inclusa
ad criticam seruetur expulsionem,
præmissis initio vniuersalibus, videli-
cet competente phlebotomia & mi-
noratiua purgatione naturam non
amplius magnopere turbendam, sed
ad concoctionem fideliter inuan-
dam, eiusque motus diebus impari-
bus & criticis maxime obseruandos.
Quo itaq; morbus acutior celerius-
que vniuersalia tempora percurrit,
eo magis promouenda concoctio &
expectanda critica euacuatio, si ge-
neralia in principio rite præmissa fu-
erint. Quocunque vero morbi tempore vel
turgescencia, vel multitudo opprimens na-
turam, vel concoctio elucet, purgare licet et-
iā humores sanguineos, cæteros autē quo-
cunque morbi tempore, dummodo vires fe-
rant præparatos, quancunque vires fe-
rant.

Est autem minoratiua purgatio, *Quid sit
minorati-
ua purga-
tio, &
quando
conueniat.*
qua materia minor redditur initio
morbi, conueniens humoribus in se-
cunda corporis regione existentibus,
quorum tanta est quantitas (siue
putrescant, siue non) vt timor sit, ne

natura

natur succumbat, & ante integram concoctionem deficiat. Perficitur vero in principio commode, quia inchoantibus morbis, siquid mouendum videtur, moue. Proinde sub initium acutorum conuenit plena purgatio, si materia turgat, quod ex eiusdem motu & lassitudine euidenti apparet; vel minoratiua, si absque ortu gismo seu turgescencia magnū morbum committat. Vtiliter ita humor statim antequam in partem influxit, vel impactus, & coctio nondum magnopere inchoata est, educitur. Sed & accidit interdum in augmento turgere humorem, cum natura semicoctum propter malitiam conetur expellere, quod tamen nimia multitudine pressa nequeat, vel apparere in augmento signa concoctionis, ubi turgente vel cocta vel nimia multitudine grauant materia vtiliter minoratiuum exhibetur: quippe quod morbi tunc ratione multitudinis opprimentis, vel turgescencia vice principii, & ratione concoctionis vicem status gerat. Ex his liquet aphorismum 22. sect. 1. intelligi de humoribus sanguineis, qui veram concoctionem & substantia emendationem recipiunt, quique initio cum turgent vel in fine morbus, quando cocti sunt eraticatione expurgantur. Seruantur autem hi ad concoctionem, nisi turgant, quod per illam, quando initium corruptionis patiuntur ad naturae vtilem statum reduci, aut si eo defecerint, vt pristinam conditionem recupera-

re nequeant, nihilominus in purissimum quippiam mutari, & deinceps commode ad expellendum segregari possint, quod reliquis humoribus non contingit, qui nullo naturae calorisque beneficio siue putrescant, siue nō, ad substantia vtilis bonitatem conuertuntur, nec puris aliquam benignitatem recipiunt, & tota substantia ac qualitate inutiles, adeoque ab vtilibus separati, non tam concoctionem veram, quam expulsionem expectant, & meretur; quam cum natura non intendat, nec Medicus procurare, sed praeparatione adhibita expulsionem moliri tenetur. Hi autem praeter sanguinem humores generant morbos acutos, vel chronicos, & cum nullam substantia emendationem recipiant, si turgent initio statim; si non turgent, praemia saltem praeparatione, siue putres, siue imputres, quocunque morbi tempore, dum modo vires ferant, recte educuntur.

Humores praeter sanguinem generant morbos acutos, vel chronicos, & cum nullam substantia emendationem recipiant, si turgent initio statim; si non turgent, praemia saltem praeparatione, siue putres, siue imputres, quocunque morbi tempore, dum modo vires ferant, recte educuntur.

Quandoquidem vero cum prauorum humorum corruptione & multitudine plerumque sit iuncta virium debilitas, per epicrasin euacuatio saepius conuenit.

Humorum cicuratio & qualiscunque praeparatio alia est à natura, alia ab arte. Illa non semper expectanda propter humoris copiam, motum & turgescenciam, quod multus, tenuis, acris feruidusque humor ad qualemcunque praeparationem vix cōcedat inducias, & continuo expelli postulet. Vbi tamen notandum, humores

Humores sanguinei nunquam nisi vel turgant, vel copia naturam opprimant, vel cocti sint ante statum purgandi.

venenatos, acres vel acutos non ad-
eo vehementibus pharmacis, sed mi-
noratiuis, aut leniētib. aggrediēdos,
ne grauius irritati & commoti mole-
stissimas & vberriimas p̄fusiones flu-
xusque excitent. Crassi terrestresque
humores, quales in quartanis & ter-
tianis nothis aliisq; diuturnis febri-
bus existunt, naturæ & artis fidelem,
quā tamen inæqualiter & iuxta par-
tes magis dispositas recipiunt, suba-
ctionem requirunt, neque initio va-
lide purgantibus, aut iis, quæ simul
& semel omnem euacuāt colluuiem,
tentandi & irritandi, vti *supra* moni-
tum est. Interim etiam aduertēdum,
*non tantum turgere humores calidos, acres,
subriles, biliosos, malignos in acutis, sed &
crassos, frigidos in chronicis,* dum multi-
tudo nimia periculum suffocatio-
nis minantur naturamque ad excre-
tionem sollicitant: quæ sese exonera-
re cupiens variasq; mutationes ten-
rans, quod nimium grauata & impo-
tens sit, Medici auxilium flagitat. Ille
naturæ ductum sequi, & inuitam ad
concoctionem non debet cogere, sed
ad expulsionem iuuare. Tunc enim
hæc cruda non sunt purganda, quam-
diu naturæ legibus res geritur; hæc
autem stimulata materiæ qualitate &
quantitate, sepe istum ordinem tran-
silit, & sese à superuacuis liberare sa-
tagens, humores impellit, qui motus
arte & auxilio Medici iuuandus &
tempestiue promouendus est.

*Quomodo
in chroni-
cis purgan-
dum.*

In chronicis porro qualicunque
apparente materiæ concoctione (la-

te sic nuncupata) seu subactione fa-
cta, minoratiuo & adæquato portio-
ni subiugata pharmaco vtendum,
quia quicquid factum sit excremen-
tum, quo diutius fuerit detentum;
eo magis lædit, & frequenter ac-
cidit deli escere in longis mor-
bis subactæ materiæ signa, quod fa-
cultatis onere pressæ indicium est, &
graue minatur accidens, nisi præca-
ueas. Vnde Trallianus inquit, labo-
randum esse, vt humores ad conco-
ctionem perueniant, neque in vetu-
statem transire sinendi, sed purgandi,
quod diutius in corpore detenti ex
præfidiis calfacientibus & extenuan-
bus magis incrassentur. Etiam si ita-
que Galenus morbos ex crassis hu-
moribus oriundos, quales splenici &
melancholici, leniter tractare sua-
deat, tamen elapsioptimo affectus
impetu & transacto principio Hip-
pocrates ea exhibere iubet, quæ in
exigua quantitate magnam effica-
ciam & purgandi vim possideant, id-
que paulatim & sæpius. Multam n.
quantitatē natura non fert, & lenio-
ribus humor non cedit; de quo etiam
superius. Verum, si quartana vel mor-
bi melancholici alios ex adustione
humorum sequantur affectus, conti-
nuo pro virium tolerancia sufficien-
ter purgare licet. Vltimo videndū, an
hi humores causæ antecedentis, vel
continentis vice fungantur. Si illud,
quocunque tempore, præuia præpa-
ratione recte educuntur. Stultum e-
nim foret expectare, donec in con-
ditionem

ditionem causæ continentis morbum amplificaturæ abeant.

C A P. XVII.

Quomodo humorum motus determinet purgationem. Is est ad extra, vel intra: ab interioribus ad exteriora irruente humore siue malignus, siue benignus sit, nunquam purgandum, dum adhuc est in motu. In variolis & morbillis nunquam, in erysipellate tarde & omnino expulso, in petechijs, cautissime, in scabie finito naturæ motu; malignæ ad exteriora, videlicet axillas, inguina post aures materiæ motus, uti & imperfecte criticus iuuandus. In arthritide materia fluente & dolore seuitente, nil mouendum vehementer. Si materia intro fluat, aliquando omnino non purgandum, ut in catarrho suffocatiuo; aliquando statim, ut in apoplexia, & angina; aliquando tarde, ut paralyti. Motus humorum in acutis iuxta dies est obseruandus.

Quo pacto omnis generis humores ratione cruditatis & concoctionis purgationem plenam vel minoratiuam, eiusque exhibendi tempus modumque determinent, examinauimus, restat, ut quid motus & situs humorum definiant & indicent, dispiciamus.

Cum de humorum turgescencia egimus, ostendimusque orgasmum non tantum benignorum & excrementitiorum in acutis, quatenus sunt tenues & subtiles, sed & crassorum multitudine coaceruatorum in chronicis, motum quadamtenus expendimus, eo videlicet respectu, quo *Quæ in huius motu motu consideranda.* propter acrimoniam & tenuitatem, crassitiam & visciditatem, mobiles, immobilesve, adeoque ad purgandum magis minusve dispositi existant; hic vero ratione motus alia incidit consideratio nempe quatenus ab intra ad extra, & à nobilioribus partibus ad ignobiliores & contra ferantur. Ab interiori ad extra tripliciter feruntur humores, ad cutem & articulos, ad habitum corporis, aut saltè à parte nobiliori ad ignobiliorè. Qui ad cutem feruntur, sunt materiæ malignæ vel benignioris. Utrobique natura irritata etiam ante concoctionem à membris nobilioribus depellit ad ignobiliora, donec ad maxime ignobilem partem deueniat, quæ est cutis. Materia maligna est in maculis febrium malignarum, in variolis & morbillis, benignior in scabie, erysipellate, pustulis, & similibus eruptionibus.

Hic obseruandum, in nulla cutis defædatione incipiente, aut ipso eruptionis impetu siue maligna, siue benigna sit materia, utendum esse medicamento purgante. Nam oportet *Humorum motus, quo modo determinet purgationem, vel inhibeat.* permittere naturæ finire inceptum motum, imò ille potius iuuandus curbitis

curbitis, frictionibus, aliisque ex profundo euocantibus, donec naturæ conatus cesset, quo tempore, si malum vrget, vel purgandum, vel vena secanda, si vires tolerant, neque sanguis sufficienter sit missus, ut eadem releuetur.

*In variolis
et morbil-
lis nunquā
elective pur-
gandum, in
erysipelate
tardissime.*

In variolis & morbillis, neque initio, neque post completum eruptionis tempus, neque vsquam purgandum, quia humores, qui febrem concitant, degenerant in variolas & morbillos, quapropter febris cesset, licet ex suppuratione alia subsequatur, non æque tamen vehemens. In Erysipelate tardissime, & non nisi cum plenarie eruperit, purgandum. Est enim in his omnibus materia valde mobilis. Si maculæ eruperint februm malignarum, & post earondem expulsum, nihilominus febris valde intendatur, ex remanente post eruptionis impetum perniciosi humoris copia, aliquando, sed tamen admodum caute magna; cum præ meditatione purgationem quādam admittunt, continuatis nihilominus ad extrema frictionibus, cucurbitis, &c. Hic tamen accurate distinguendum, utrum maius periculum à venenatæ luis malignitate, an vero ab humorum corruptorum copia impendeat: si hoc, omissis euidenter vacuantibus, omni conatu alexipharmacis, & quæ ad peripheriam pellant, & expellant virosam infectionem, incumbendum. Corpus enim purgantem pharmaco laceßere, & commota

humorum colluie malignitatem exagitare, & in principales partes magis dispergere. (nullum siquidem medicamentum purgans proprietate per aluum extrahit malignitatem venenosam) imprudentis omnino consilii est.

In scabiosis efflorescentiis, licet materia nec maligna, neque febrilis, tamen in principio eruptioni, aut eius motu & impetu haut purgandum. Oportet enim naturam finire captum motum: postea quoduis tempore purgandum, quia quod remanet, uti indies magis magisque augetur, ita & vacuari desiderat, cum nec tota simul sit materia. In his omnibus ad cutem eruptionibus, si purges, ex retrocessu humoris ad intima, oritur lethalis turgescencia, reuocato humore prauo ad viscera, quem natura foras trudebat: tunc enim nec ad aluum protrahitur necessario, & turbata natura, permittit illi fluere in partem quamuis nobilem. Vnde Hipp. Erysipelas retrocedere malum. Quocunque autem tempore fiat erysipelatis, macularum pustularumue retrocessus, alii purgandum suadent; quod tamen in variolis & morbillis, & ubi materia est venenata, locum habere non potest.

Si materia moueatur ad habitum corporis, utpote ad cutem, inguina, axillas vel pone aures, eaque maligna fuerit, veluti in peste, nullatenus purgantem pharmaci vi retrahenda, sed magis omni conatu foras & ad emunctoria vel loca à natura destinata prouocanda

*In scabiosis
materia benigniore ad
cutem irruente, quo
modo &
quando
purgandum*

*In omni
motu humorum ad
extra periculo sum est
purgare.*

In criticis
expulsi-
onibus non
conuenit
purgatio.

uocanda. Similiter etiā si benigna fuerit, ut in criticis imperfectis (perfecta enim sunt per euacuationē omnis materiae morbificae extra corpus) vel aliis a natura ab interioribus ad exteriora materiae expulsionibus, unde in habitu corporis tumores & abscessus, motus ille studiose inuandus, quodque illi deest, supplendum, nihilque in ipso expulsionis actu in contrariū molientiū. Facta expulsionē si imperfecte natura mouerit, nec omnē penitus materiā nocētem extruserit, quod intus superest, commode expurgante pharmaco euacuari potest. *Qua enim vergere materia videtur, ducere oportet, vti ac loci ferentibus. Et, quae iudicantur & iudicata sunt integrē, nec medicamentis, nec aliis irritamentis tentare, sed sinere oportet.*

In motu
humorum
ad articu-
los non cō-
uenit pur-
gatio vehe-
mentior.

In motu humorum & fluxione ad articulos & in ipsa dolorum vehementia, et si sanguis commode mittitur, nusquam tamen purgatio tuta, praesertim, quae calidior, nam & hac humor exagritur, meatus viarumque aperiuntur, fluxiones & dolores concitantur. Lenioribus autem & minuentibus, quae paulatim materiam praecidant, uti fas est, corroboratio interim facta & materia alio translata. Quod etiam corpore valde pleno faciendum. Vbi notandum, initio administranda pharmaca, quae humorem nocentem magis respiciunt, in fine vero, quae vna peculiariter partem affectam cōcernant. Ex quo liquet in articulari affectu non sta-

tim in principio arthriticis vtendum pilulis.

Atque haec de humoribus ad exteriora commotis, superest, ut de iisdem, cum feruntur ad interiores partes, in quas cum vitae periculo decumbunt, veluti in angina & pleuritide agamus.

Hic sub initium continuo purgantibus aliisque instrumentis humorem influentem reuellere & auertere debemus, quod & in luxatis, vulneratis similibusque casibus faciendum, ne humor è toto confertim ad partem confluat. Hippo. 4. acut. ait, purgandum esse vel in morbi principio, priusquam humores confirmentur in aliqua parte, aut postquam ad maturitatem perducti sunt. Quod enim in parte confirmatum est, ante maturationem educi nequit. Sed tamen caute administranda in frontispicio purgantia, ne dum reuellere à parte affecta tentemus, exagitatione pharmaco eruptionem maiorem & decubitus ad partem affectam causemus. Proinde reuulsio, quae perficitur venae sectione, cucurbitulis, similibusque mediis, securius & fructuosius adhibetur, cum leni purgante ex Rhabbaro myrobalanis aliisque, sic comparato, ne exagitet, sed simulac motum, ebullitionē & cursum materiae temperet. Eadem ferme ratio est in suffocante catarrho, ubi clysteria quidem acia, nullae vero purgationes in ipso paroxysmo conueniunt. Obser-

Quomodo
humoribus
intro & ad
mobiles par-
tes motis
purgatio
admini-
stranda.

In catarrho
suffocante
& paraly-
si initio an
quomodo
conueniat
quot purgatio.

In apople-
xia statim
fortiter
purgandū.

quot eod. sauiente pharmacum sumpserint. Pari ratione in paralytis initio clysteria saltem adhibenda, nisi quis ex hemiplexia paraplegiam, aut apoplexiam concitare velit. In apoplexia vero, ubi ad cerebrum cōfertim ruit materia, fori purgatione confestim & acriter purgante ad reuellendum & euacuandum celeriter est opus.

Quomodo
motu hu-
morum in
acutis ra-
tione dīorū
parium
vel impa-
rium ob-
seruandus
& quid
indicer.

Ad motum humoris pertinet considerare tempus, quo maxime cum impetu fertur morbus, in acutis præcipue & continuis febribus. Hippo. lib. 4. de morb. cauere iubet à diebus imparibus, siue criticis, quibus maxime turbantur & mouentur humores; Et subdit, in febribus continuis, qui paribus siue non criticis dieb. pharmaco purgante vsi sunt, nunquam nimium purgatos esse, eos vero, qui diebus imparibus id vsurparunt, profusissime euacuatos & complures perisse. Eadem est ratio temporis paroxysmi in febribus intermittētib. excepta quartana expertinacib. & ægre mobilibus humoribus orta, in qua, si vires ægri consent, non inutiliter ipso paroxysmi die, quo humores turbantur & commouentur, purgatio instituitur.

Notandū.

C A P. XVIII.

Quomodo humorum situs purgandi modum determinet. Regio corporis, in quo situs est, robur medicamenti determinat. Pars vero regionis, nisi per breues & patentes vias cum alio communicet, reitera-

tas iubet adhibere purgationes, nec magnas sensus exquisitus, & dignitas partis violentas non ferunt purgationes. Pars nulla vacuanda, priusquam totum vniuersaliter purgatum sit: & habitualiter affecta sæpe leniterque exhaurienda. Anacephaleosis eorum, quæ de purgatione vniuersim dicta sunt.

PERuentum est ad situm humorum, ut quæ ex hoc oriuntur indicationes, recenscantur. Humor purgandus situs est in vna, vel duabus, vel omnibus corporis regionibus; vel in vna aut aliquot vniis pluriumve regionum partibus. Corpus humanum in tres, vulgo, regiones distinguitur.

Prima incipit à gula, intestina omnia complectitur, & ad medias iecoris partes extenditur, neotericiis sentina corporis dicta, quod præter fræces omnis generis excrementicios humores recipit & gignit, vnde ex iis abundantibus & corruptis caco-chymia, ut plurimum scaturit. Secunda regio à medio iecoris ad tenues singularum partium venas pertingit, in qua, etsi peculiaris sit plethoræ sedes, nihilominus varia quoque subinde nascitur & stabulatur caco-chymia, eaque biliosa, pituitosa, serosa, cum vel sine putredine aut multifaria corruptione. Tertia regio propagines venarum totumq; corporis habitum comprehendit, atque

Quomodo
situs hu-
morum
purgatio-
nem deter-
minet.

Corpus hu-
manum in
tres regio-
nes distin-
guitur.

1.

2.

3.

ea potissimum vitia suscipit, quæ à maioribus venis deriuantur. Primæ regioni ecoprotica & selectiue purgantib. mitiora adsignantur; secundæ minoratiua, & ubi pertinaces ad sunt humores, eorumq; multitudo, efficacior & quodammodo eradicatoria. Tertiæ regioni competunt vehementia, quod leniorum & minoratiuorum vis eo pertingere nequeat, qua de repaulo post vberius.

Situs autem materiæ quatenus in partibus stabulatur, est vel in vna, vel pluribus vnus vel diuersarum regionum, etq; sunt vel principales & nobiliores, aut officinariæ, vel minus principales, & vel acuti sensus, vel hebetioris, & leuiter affectæ, aut habituali quadam imbecillitate laborant. In purgatione partium id strenue obseruandum, ne ab aliqua earum peculiarem moliamur reductionem, priusquam totum corpus æqualiter sit vacuatum. Deinde tutius à partibus euocantur humores repetitis per epicrasin vacationibus, quâ is, quæ conferim sunt, quib. magis ad affectam partem à toto corpore præcipitantur, qua de causa etiam in partium, veluti lateris, colli, faucium, inflammationibus partita sanguinis euacuatio ex ipso loco affecto sine periculo exquisitius educit.

Situm partium, quod attinet, ventri propiores, & quæ per amplas vias cum eodem comunicant, tuto semper purgati possunt. Quæ vero diffusæ sunt, aut profundius locatæ, vel

per exiles angustasue venas cum eodem communicant, nec subitam, nec plenam ferunt purgationem, sed reiteratas & mediocres, quæ causam morbificam ex ipsis locis affectis educant, cum magna & vniuersim semel facta purgatio, potius angores, & totius disturbium, cum animi deliquio committat, quam ex ipsa parte, notatu dignum quippiam educat. Vnde in capitis, pulmonis, thoracis vteri & articularum morbis, & pertinacibus inueteratisque obstructionibus, & melancholicis aliisque grauioribus affectibus, purgatio repetita, & per epicrasin facta conuenit. Et commode hac ratione perficitur, si aliquot ordine diebus detur mediocre pharmacum, naturam non vehementer lacescens & id, quod inhæret, vel infartum est, pedetentim, sine violentia educens.

Materia in diuersis partibus sita, diuersas nonnunquam requirit purgationes & purgandi modos. Alia enim in ventriculo contenta vomitu commode euacuatur, alia ex intestinis per clysteria; alia in venis portione commodius, atq; alia è capite, pilulis feliciter educitur & prout tenuis, turgida, fluxioni idonea vel cocta continuo & plenius, vel prout partim cruda, & partim cocta, vel crassa, viscida, quieta, p ratione præparationis partito euacuatur, qua de re scilicet. *Pars digni.*

Pars, in qua hæret materia, est vel è principalioribus, cuius maior dignitas & functio toti communis, vel

Nulla pars
e rporis
specialiter
purganda
quin euacuata prius
toto.
Partes tu-
zins per epi-
crasin va-
cuantur.

quæ
in
venis
portione
commodius
atq;
alia è capite
pilulis
feliciter
educitur
& prout
tenuis
turgida
fluxioni
idonea
vel cocta
continuo
& plenius
vel prout
partim
cruda
& partim
cocta
vel crassa
viscida
quieta
p ratione
præparationis
partito
euacuatur
qua de re
scilicet.

Pars digni.
or non su-
stinet ve-
hementes
purgatio-
nes.

sibi soli seruit, quarum illa confertim factas purgationes non sustinet, hæc autem equius tolerat, perinde ut pars hebetioris sensus acris, vegetioris autem retusiora postulat medicamina & vacuantia minori dosi.

*Particula
affectus in
hexi vel
jchessi quid
inducet.*

Sed & in considerationem trahenda constitutio particulæ, in qua sita est materia, an videlicet ea sic affecta sit, ut continua generatione aggreget humores superfluos. Tunc enim crebro & per intervalla purgandum, ne coaceruetur materia, & pars mediocriter vacuata ad temperiem roburque, quantum fieri potest, conuenientibus remediis perducatur. Quamobrem in diuturnis capitis affectibus, aliisque, in quibus cotidiana generatione aggregantur humores, summo opere expetit per epicrasin facta vacuatio.

*Anace-
phalosia
eorum, qua
purgatio-
nem pro-
sua desi-
niunt &
determi-
nant.*

Hactenus veram purgandi rationem eliciuimus à duobus scopis generalibus, videlicet humore purgando & assumentis natura, viribusque. Vtri enim cacochymia purgationem generice indicat, specialiter vero quilibet humor suæ naturæ proprietate conueniens & destinatum pharmacum, ita etiam humoris substantia, qualitas, quantitas, motus, siueque, si viriū accedat pensiculatio, omnem purgandi modum determinant & circumscribunt. Ex quibus omnibus deductum, purgantia alia ecoproticta, alia minoratiua, & alia eradicatiua & plenaria esse.

Plenariam & eradicatiuam purga-

tionem indicant, in acutis sub initium orgasmus, aut coctio humorum, post statum circa declinationem. In cæteris vero diuturnioribus materiæ mobilitas, turgescencia, tenuitas, situs vicinior, æqualis in vniuerso constitutio & preparatio, ne videlicet vna pars idonea, altera vero imparata, nondum cicurata aut ferox malaque sit indolis. Eam etiam purgationem requirunt humores maligna qualitate affecti, qui nisi neglecto cruditis incommodo, statim expurgentur stupitis, subito grauius malum aut interneccionem importare solent.

Minoratiuam in acutis indicat materia ad coctionem præparanda. Illa enim administrata, quod restat felicius subigitur & concoquitur. Nisi vero materia sit humoris sanguinei aut ad vnicam æqualem concoctionem & criticam expulsionem asseruetur, quocumque morbi tempore pro analogia præparationis & subactionis cōuenire potest. In chronicis recte usurpatur, ubi materiæ in quaalis est subactio, præcipue cum humores crassi, viscidi, leni, non vno tempore in quacunque sui parte recipiunt commodam ad purgandum dispositionem, vel cum inquitio pars materiæ alia cruda, alia cocta existit, aut crudorum multitudo turgescenciam vel oppressionem naturæ infert: aut cum materia quamuis mobilis, tamen nimis feruida, acris & maligna sit, aut cum eiusdem pars alia tenuis,

alia

*Quando
conueniat
eradicati-
ua purga-
tio.*

*Quando
conueniat
minorati-
ua purga-
tio.*

alia crassa, vel alia in motu & turgida, alia quæta. Cum in diuersis partibus sita cum magna corruptorum multitudo virium debilitati iuncta; & compendio, vbi cunque necessaria per epictasin facienda vacuatio, ibi conuenit minoratiua purgatio.

*Eccopro-
tica duplicia
sunt.*

Eccoproctica duplicia sunt, & vel sola manifesta qualitate agunt, & obuia humectando, abluendo, lubricando, extergendo saltem educunt, vt decoctum malua, althæa, sicuum, item olea, serum lactis, aqua hordei, mel. Aut lubricando, extergendo simulq; electiue, sed blanditer trahendo, paulum ultra primas vias purgant, velut cassia, manna, aloë, mel rosarum & violarum solutiuum, syrupus de succo rosarum solutiuus, puluis tartari albi eiusque cremor.

*Quomodo
eccoproctica
senibus &
pueris ple-
nariis pur-
gationes
præstent.*

Quemadmodum eccoproctica & purgatiua mitiora primæ tantum dicata sunt regioni, & ob id quolibet fere cuiuscunq; morbi tempore tuto exhiberi possunt: & neque ultra eandem vires suas extendunt in mediocri virtutis & ætatis hominibus, ita senibus & pueris, aliisque, quibus virium tenuitas, sufficienter ex secunda etiam regione purgant, iisque pro adæquato, si necessitas flagitat, pharmaco vsuuenire & conducere possunt.

*Quomodo
corpus co-
stitutio &
vires mi-
noratiua
& plena-*

Minoratiua vti secunda assignata sunt regioni, ita mediocri virtutis hominibus tuto præscribuntur, quibus, si paulo debiliior virtus ex tertia & vltima regione consequutione

quadam ducunt, vel electiue trahunt. Vti lenitiua primæ regioni, pueris & senibus atque infirmioribus, ita vehementiora tertiæ regioni atque robustis conueniunt. Et veluti debilibus minoratiua ex tertia etiam regione ducunt, ita vehementiora tertiæ regioni assignata in robustis, qui per se difficulter mouentur, & vbi humor crassus, viscidusque existit, haut magnopere ultra secundam regionem operantur.

Ex his omnibus liquet, vires corporis, & quæ ad earum considerationem adducta sunt, humoremque peccantem, non tantum purgans pharmacum, purgandi modum, tempus & viam, sed etiam, ex quo ordine, nun leniorum, mediocrium aut eradicatiuorum, conueniens purgantis species sit recipienda, indicare, & item, an extrinsecus mouentibus vtendum, videlicet epomphalibus, vel odoramentis certas naturas impellentibus, vel clysteres, glandes & suppositoria applicanda, aut an per os sumpta secessum vomitumque mouentia conueniant.

C A P. XIX.

Quomodo in prima, secunda, & tertia regionis cacoehymia, vel in secunda & tertia cacoehymia, aut plenitudine pura vel impura conueniant venæ sectio & purgatio; & si vtriusque vsus requiratur ultra

precedere debeat: de speciali item partium cacochymia vel superfluitate eximenda.

Quot & quibus modis purgatio vena sectionem, & has purgationem praecedat.

Perlustratis ordine canonibus, qui purgandirationē definiant, proximum est, ut proponamus doctrinā, qua disquiritur purgatio, an venæ sectio præcedere debeat, si vtriusq; simul incidat necessitas. Hic ad humoris situm, qua nam in regione, prima an secunda hæreat, respiciendum. Cum pravi humores seu cacochymia in prima stabuletur regione, simulq; sanguis sit mittendus, adeo ut vtriusque remedii requiratur usus, illa prius leniente & abstergente pharmaco vacuanda, ne venæ sectione recrementa in secundam attrahantur regionem, quod in febribus præsertim pessimum est.

Si vero maior sanguinis mittendi urgeat necessitas, ut in iis, qui anginam, phrenitidem, strangulatum patiuntur, qui percussi sunt, vel ab alto deciderunt, continuo propter affectuum vehementiam vena tundenda.

Quando vtriusq; magna exoritur necessitas & affectus ex primæ regionis cacochymia sit natus primo purgandum, dein sanguis mittendus, ne superabundans eiusdem mali deinceps fiat materia.

Humoribus in secunda regione abundantibus, plethora erit pura vel impura. Illa est ad vasa, vel ad vires; vtraq; sola sanguinis missione com-

minuenda est, donec ad mediocritatem deuentum sit. Impura plethora ex plenitudine & cacochymia mixta, vtrumque vacuationis genus desiderat, ubi attendendum, an plenitudo cacochymia, nū vero hæc plenitudine maior, aut vtriusq; pares sint copię, & num febris absit, vel adsit.

Si par fuerit plenitudinis & cacochymię copia, ita, ut plenitudo sit biliosa vel melancholica, primo secanda vena. In plenitudine quippe biliosa venæ resectione corpus refrigeratur, metusurbationis & obstructionis augendæ tollitur, & copia sanguinis diminuta scilicet purgatio succedit. Melancholica plenitudo parcius id auxilii genus tolerat, id eoque sanguis detrahendus, sed minori copia. Non enim eousque calida existit, ut refrigerationem desideret. Galenus tamen in morbis melancholicis venæ sectionem præcipit, iubetq; sanguinem effluentem inspicere, qui si ater & crassus sit, multum educere consulit. In pituitosa plenitudine omnium minimum sanguinis detrahendum est, quod frigore polleat & semper viribus iungatur debilibus, unde ex venæ sectione cruditas maior. Non igitur administranda ibi phlebotomia, nisi venæ supra modum confertæ graue periculum minentur, eaque tum parce, tum partito, pro virium & diuturnitatis morbi ratione adhibenda.

Impura itaque plenitudo quo simplici

In pura plethora & plenitudine biliosa & melancholica à vena sectione ordinatur.

plici plethoræ propinquior, eo plus sanguinis mittendum, parcius vero & restrictius, quo fuerit impurior.

Eo usque sanguis detrahendus, dum plenitudinis pericula vitentur, reliqua impuritati, dein purgatio accommodanda.

In omni itaque impura plenitudine (habita, uti supra monitum est, ratione pituitosa) à secta vena auspicanda est vacuatio, quia copia imminuta vis purgantis rectius venas absque magna humorum turbatione & exagitatione, permeare potest.

Si vero cacochymia sit plenitudine maior, vel simplex cacochymia sine plenitudine fuerit, in venis, considerandum, an cum corruptione humorum & putredine, atque ita consequenter cum febre: vel, an cacochymia simplex absque putredine sine viscerum magna imbecillitate, & num ex prima regione & viscerum mala dispositione ortum habeat.

Cacochymiam plenitudine maiorem, vel simplicem cacochymiam secta vena quidem imminuere licet, qua humores equaliter prodeunt, & una eademque, quæ antea fuit, humorum proportio remanet, & saltem operis aliquid deponitur, verum posterior & conuenientior, & magis ad propriam euacuatio, purgante medicamento perficitur. Sæpe autem cum præceps morbus est, cuius materia in venis conclusa vel cruda est, vel expeditam non habet viam, per quam facile medicamento purgante detrahatur, eius portionem venæ se-

ctio promptius, quam purgatio demit, qua frequenter scœuitia affectus mitescit, & reliquum natura facilius concoquit. Nullam vero sinceram cacochymiam venæ sectio educere potest, quam obrem postea necessario etiam purgatio conuenit.

Quo autem magis inualefcit cacochymia, eo parcius detrahendus erit sanguis, vel idcirco etiam, quod vires illam comitetur debiliores; benigniores vero sæpeq; repetitæ purgationes idoneæ vacationis vicem sufficienter complent.

Deinde permittitur phlebotomia in cacochymia venarum, cum adeo excreuit, ut vasa supra modum distendens pericula minetur, quæ ex immoderata plethora impendere solent. Sed & utilis etiam in eadem est venæ sectio, cum vicem renellentis & impetum sistentis obit, tunc videlicet, quando ex ruptis, exesis, aperisque vasis ea profilit, vel in partem quampiam abscedit, aut metus est, ne vehementius concitata, & quasi furore corpus exercens in principem quempiam locum deferatur.

Si vero ex impuritate primæ sit prognata cacochymia in secunda regione restagnans, aut ex imbecillitate viscerum scirrhone eadem orta, nequaquam venæ sectio prius administrandæ, raroq; in illis casibus conducit. Quamobrem in his, qui ex iecoris & ventriculi mala dispositione oriuntur morbis, quique esculentorum & poculentorum vitio proueniunt,

*Quomodo
in cacochy-
mia admis-
satur venæ
sectio.*

*Si cacochy-
mia pleni-
tudine ma-
ior.*

niunt, quod prima regio prius magisque impuritate sordescit, & ex illa vitium in venas & habitum corporis irreptit, hæc primum expurganda. Hac ratione in cachexia, leucophlegmaria, hydrope, ictero, atque etiã in aliis plerisque affectibus, quorum impuritas è iecoris vel lienis vitio toti corpori impertitur, sola purgatione vacuandum. Et si enim secta vena hic impurus prodit sanguis, tamen mox impurius alius ex fonte affluit.

*In caco-
chymia prima
& secunda
regionis ha-
morrhoidis
internae re-
clusæ, qua
est ramus
vena porta,
prodest.*

Quocirca non è riuius, sed ex ipso fonte exhaurienda mali scaturigo; verum, etiam si venæ sectio in brachio & extremis non conueniat sordescente regione prima, tamen quia venæ portæ maxima pars eo pertinet huius in ano reclusio, morbis melancholicis & biliosis infestantibus, maximopere prodest, cum aliqui, licet non per omnia vere, febrium intermittentium & hypochondriacæ melancholiæ in hac; continuarum vero & melancholiæ ex consensu totius in caua constituent sedem.

Atq; hæcenus de venarum caco-chymia, quæ necdum putredine infecta vel corrupta sic est, vt febrem produxerit, quomodo videlicet illi utilis sit venæ sectio, aut purgatio, & quo pacto & ordine alterutra administranda, restat, vt de illa, quæ putredine inquinata febrem continuam, vel intermittentem producit, videamus. Galen. lib. 11. meth. medend. cap. 14. inquit, saluberrimum est in febribus venam incidere, non cõtinuis modo, sed omni-

bus, quas putrescens humor concitat, vbi præsertim nec ætas, nec vires prohibent. Leuata namque, quæ corpus nostrum regit, natura, exonerataque eo, quo velut sarëna premitur, haut ægre, quod reliquum est, vincit. Itaque propius numeris haut oblita & coquet, quod concoqui habile est, & excernet, quod excerni possit. Vt tamen id debite fiat superius allegatum in memoriam retinendum erit, num videlicet caco-chymia causa & origo pendeat à viscerum vitio & primæ regionis impuritate; & inspicienda Gal. lib. 2. de differ. febr. c. 11. sententia, qua adstruit, quod omnes, quæ per circuitum redeunt, agnitudines ex membrorum dispositionibus ortum habeant, vnde quarantiss causam & fomentum à liene, cotidianis à ventriculo, tertianis à iecore suppeditari dicuntur; Ex quibus liquido apparet, febribus, siue in apyrexiam, per certos circuitus desinentibus, siue cum remissione & exacerbatione continuis, quod à viscerum dispositione & impuritate depêd. at & foueantur, primo purgationem primarum viarum, primæque regionis (nisi aliud quid vrgentius incidat, quod venæ sectionem celerius suadeat) competere, hac tamen obseruata regula, quod maior necessitas phlebotomiæ sit in febribus cum remissione continuis, vbi vacuata regione prima, confestim sanguis mittendus, secus, quam in pure intermittentibus, quibus vtilior purgatio, quæque etiam sine venæ sectione sa-

pe percurantur, consideratis tamen, & rite omnibus percribratis indicationibus.

In febribus autem pure continuis ex putredine humorum in vasis maioribus ortis, maxima venæ sectionis est necessitas præsertim cum æstus & lassitudo magna, anxietas cæteraque symptomata agrū vehementer lancinant, ubi, sineque nausea, vel vomitio, neque primarum venarum cruditas adsit (alioquin clystima vel lenitium præmittitur) confestim phlebotomia administranda est. Dempra enim plenitudine, calore euentatur, humoris ebullitio & corporis exagitatio cessat, quæ id putredinem inclinabant, vindicantur, putria & inquinata facilius euincuntur, obstructa citius reserantur, quæq; subacta & maturata sunt, per convenientem regionem debito morbi tempore, occasione apparente educuntur, ita ut semper ab illo, quod morbi causa est, aut sine quo aliud, nec curare, nec aggredi audemus, auspiciandum sit. Neque enim febris curari potest, nisi euentatio caloris & perspiratio, & prauarum fuliginum per totum fiat exhalatio. Hæc procurari nequit, nisi expedita obstructione: obstructio non aufertur, quin prius humorum multitudo eximatur: sed ista venarum abundantia celerius non minuitur, quam venæ sectione, quæ, uti dictū, continuo habitū corporis refrigerat, calorem euentat, copiam minuit, putredinem restin-

guit & vincit, cæterisque pharmacis deobstruentibus, maturantibus & purgantibus viam munit.

Quo ordine primæ & secundæ regionis superflua venæ sectione & purgatione methodice eximantur, vidimus, superest, ut perspiciamus, quo pacto magna illa præsidia ad tertiæ regionis abundantiam imminuendam, & demum eam, quæ peculiare inuasit partes, educendam exhauriendamque vsurpentur. Ut tertia regio superfluitatibus laborans, phlebotomia & purgatione rite adhibitis, commode liberetur, contemplanda humoris species, & habenda duarum interiorum regionum ratio. Si enim illa tertiæ abundantia ex plethora impura ortum duxerit, prouisione facta in prima, recte administratur continuo phlebotomia. Maiores enim venæ inanitæ trahunt & minoribus, & hæc ex habitu corporis: quod reliquum est impuritatum in venis & habitu corporis postmodo commode pharmaco purgante educitur, cuius subterfugientes & eludentes vim reliquiæ per ductus peculiare, & cutis spiracula emouendæ.

Cum vero humor magis cacochemicus, & plerumque prima secundæque regio, & ex his viscera ad habitum corporis cutemque, tanquam partem ignobiliorem sua relegent & exonerent superuacua, necessario primum purgante pharmaco istæ duæ regiones simul, & dein, si opus fue-

N rit,

rit, secunda proprie venæ sectione deplenda. Nihil enim ad tertiæ regionis euacuationem mollicendum, siue suæ sibi superfluitatis ipsamet fuerit causa, siue, quod, vt plurimum contingit, ab interioribus eam acceperit, quin primæ & secundæ regioni accurate prospectū fuerit. Quo peracto datur purgans, quod quantum fieri potest, ex habitu corporis generaliter educit, vt dein, quod reliquū sit, sudoriferis aut aliis per ipsas partes peculiariter vacuantibus exhauriatur.

An tuto fiat humorum ad interiora reuocatio ab extremis. Sed hic exoritur quæstio, *An tuto fiat humorum ad interiora reuocatio ab extremis*, quo ab ignobilioribus & externis ad interiores paratur recursus & retractio; & *An etiam humor aliquis ex tertia regione & habitu corporis per alium reduci & euahi possit.* vbi tenendum, quod, prima & secunda regione debite vacuata, & humore non amplius in motu aut fluente cum impetu ad articulos & habitum corporis vel cutem, aut eodem nondum impaeto, sed vel in extremitatibus venarum hærente, aut extra easdem adhuc fluxili, secure & recte purgans pharmacum vsurpetur. Neque est, quod hic obiiciatur Galeni sententia ex lib. 4. de sanit. tuenda, qua adstruit, primæ regionis impuritates non esse ad secundam vel tertiam ducendas, & harum imprimisque tertiæ non reuocandas ad primam, cum hic de tali reductione agatur, quæ simul educat & plane euacuet, pro comperto

enim habemus, ea, quæ in habitu corporis consedere, sensibiliter & insensibiliter discutientibus & euacuantibus facilius rectiusque nunquam educi, quam si prima & secunda regio debite exonerata, & dein ea, quæ ex tertia reduci poterant pharmaco purgante sint euocata. Neque hic dubitandum, ex tertia regione quippiam per alium educi posse, cum iuxta Hippo. oraculum *corpus totum confluxile & transpirabile*, & frequenter obseruemus, pustulas cutaneas & habitus corporei mala veluti leucophlegmatiam, naturæ prouidentia remissa per alium materia, sanari & disparere. Nam veluti primæ & secundæ regionis superflua sæpius in habitum, & ad cutem extruduntur, ita etiam ad interiora, in alium aliquando celeriter convertuntur, eademque naturæ vi euacuantur, quemadmodum in musculorum, abdominis & aliarum partium externarum abscessibus pus per alium euacuari obseruauimus. Interim animaduertendum, cum tutius à centro ad peripheriam moueantur humores, præsertim si partes quædam internæ fuerint male dispositæ, vt in eas humorum agitatorum decubitus sit extremescendus, vel materia sit malignitatis particeps, aut pestifera quapiam labe infecta, consultius esse, vt qualicumque primæ & secundæ regionis facta, dummodo malum largiatur inducias, prouisione, omni conatu ad habitum corporis impellamus.

Caco-

Cacochymia, quæ omnes simul regiones occupat, vel æqualiter eas infedit, vel inæqualiter. Si per omnes simul diffusa omniumque humorum putredo corpus ex æquo iuauit, non magni referre arbitrantur Medicinæ procures, à venæ sectione vel purgatione vacuatio inchoetur, quanquam tutius fuerit primæ regionis purgationem præmitti. Cum vero inæqualiter cacochymia est diffusa, ea in primis exhaurienda regio, quæ vel vehementius premittitur, aut aliis mali initium dedit.

Humorum in parte quapiam superfluitas est sanguinea, vel cacochymica, aut ex his mista, & vel in fluxu adhuc vel inhæret, vel impacta est. Si adhuc in fluxu & sanguinea sit, ad quicunque corporis partem decurrat actutum, & quo pars præstantior, eo celerius venæ sectio tanquam reuulsorium simulque euacuatorium remedium adhibenda. Nec enim purgatio tunc, præterquam eccoproiticum aliquod (si tantisper cunctari liceat) venæ sectioni præmittenda, nec post illam exhibenda, cum materiæ influentis nihil retrahat educatue, nec à tētata fluxione parte eius, quod influxit quidquam euacuet, sed ad fluendum magis irritet. *Omnium autem internarum & primariarum vel cordi vicinarum partium inflammationi, initio cōuenit venæ sectio debite administrata.*

Si sit humor à sanguine diuersus & adhuc in fluxu citiori, nequaquam cōuenit purgatio. Nam siue ad ar-

ticulos confluat, purgatione aggratus athrās fluat, siue à cerebro ad pulmones decumbat, abundantius cum suffocationis periculo irruet; de ceteris, dum in cursu sunt, humoribus idem iudicium. Quando vero per venas adfluit materia etiam si à sanguine diuersa, veluti cum in fauces pulmonesue copiose serosa irrumpit pituita, periculum non leue interminans, tuto adhibetur venæ sectio, tanquam præsidium reuulsorium; quam sententiam Crato in consiliis etiam amplectitur. Cessante fluxionum motu, materia, si qua generalis purgationis, quæ etiam eo directæ fuit, vim effugerit, ea in venis extremis, aut partiū cavitatib. leuiter hæret aut impacta est. Quæ in venis resistat, si sanguinea sit, nili euacuatione generali, qua etiam reuulsio perficitur sit reducta, sectione specialis venæ per viciniam derivatur; si non sit sanguinea, peculiari euacuatione extrahitur. Nam quod vniuersalis purgationis vires elusit & effagit, etiam si extra venas in partem influxerit, dummodo adhuc mobile nec impactum fuerit derivantibus educitur, per ductus naturales vel vias manifestas medicamentis comparatas. Quæ in cerebro hærent, erthinis, apophlegmatismis, foniculis, velicatoriis; quæ in vtero, pellis; quæ in pectore, eclegmatibus & linctis; quæ in epatis gibba diureticis euehantur. Si materia fuerit impacta aut pars naturalibus destituta ductibus, eaque interna, vel exter-

na & in corporis habitu, quæ sensibilibiter & insensibiliter per ipsam partem euacuent (prouisione vti iam ante aliquoties monitum est, totius facta: non enim debet pars ante quam totum euacuari) & discutiant adhibenda. Quæ discutientium & dissoluentium vires contemnunt vel superant, metasthenitis, scarificationibus, ruptoriis aliisque exhauriuntur.

CAP. XX.

Solidis rationibus demonstratur, nullum humorem corruptum recipere veram concoctionem, præter sanguinem, & illam in morbis ab huius putredine & vitio natis duntaxat expectandam, in cæteris, quia inemendabilis sit putredo, humores initio non expectata concoctione, quæ nulla futura est, sola præui præparatione statim purgandos, quid sit vera concoctio, quomodo perficiatur, & quæ eius conditiones.

CVM multis noua videri possit sententia, & à veneranda antiquitate, in qua tñ vere fundatur, abhorretior, quàm de cruditate & coctione & legitima purgandi methodo, protulimus, rem paulo momentosius excutiemus & contrarium adstruentes eorumq; opiniones tantum veris specie picturatas eruderabimus.

Potissima cruditas, quæ in humo-

ribus morbificis consideratur, est omnium Medicorum iudicio ipsamet eorum putredo. Hæc est in sanguine eiusque partibus, vel in reliquis excrementitiis humoribus. Quæ in sanguine est putredo, huic proprie debetur concoctio; hæc enim ille duntaxat corrigitur, ex quo definitur, quod putredinem cessare faciat, manente substantia.

Dupliciter autem restinguit vel inhibet putredinem, videlicet cum sanguinem non nimis corruptum ad propriam naturam reducit, adeoque ad naturæ utilitatem vicissim conuertit (cuius rei exemplum demonstrat Galen. lib. 2. aph. com. 17. in vino corrumpi incipiente, & dein amplius corrupto) aut cum, quæ defecit, ut ad pristinam bonitatem natura quæ utilitatem conuertere nequeat, in pus laudabile vel ei finitimum quippiam commutet. Quemadmodum enim in inflammationibus sanguineis fieri videmus, ita pariter in venis peragi necesse est, emendatur & saluatur humor sanguineus, cum est in via corruptionis aut putredinis, non cum iam computruit. Cæteri vero humores præter sanguinem excrementitii, quando coctione, quæ caloris natui dominio perficitur, ad nullam conditionem, quæ naturæ sint utiles, multo minus alimentales fiant, possint reduci, & quantumcunque reducuntur, nihilominus tamen plus acquirere nequeant, quam ut ad pristinum suum statum, quo ipso per se excrementum

Duobus modis corruptio sanguinis inhibetur.

crementitii & qualitate ac quãtitate præter naturales & expurgandi erãt, reuertantur; quid est, quod non ante eorum corruptionem & vehementiorem putredinem initio statim euacuemus, priusquam deterriam illam ex putore labem acquirantes venenati, exitiosi que fiant, & indicibiles perditionis suæ qualitates, quæ vitæ insidiantur, induant? *Omnis enim humor in corpore humano, quo magis putrescit, eo vicinior veneno & natura infensior euadit*, in primis ille, qui alioquin non naturalis, sed substantia excrementitius erat, quique nulla naturæ vi ita poterit subigi, vt in puri simile quid conuertatur, sed putrescens & putrefactus in inemendabiles nulla caloris natiui artusq; beneficio eluendas noxas facessat. Vti enim bilis putrescens in erysipelate externo, (*erysipelatis enim suppuratio pessima*) malum grauissimum, & atra bilis putrescens eancrum, pituita corrupta depascencia taliaque infert mala, quæ totius substantiæ labem procreat, quomodo isti humores, si in venis putrescant, neque ante, quam vehementius inualescat putredo, educantur, exitiales aut vix ac ne vix eluctabiles efficiant morbos. Vti enim solus sanguis & sanguinei humores putrescentes partim ad naturalē statū redintegrantur, partim in puri finitimam naturam reducuntur, & in abscessibus ex sanguine purum generatur pus, ita putredo cæterorum humorum, nec in externis internisue partibus, nec in

venis villo naturæ artifice beneficio pene corrigitur. Quocirca naturam ducem hic sequi oportet, quæ tales humores in principio etsi crudos, continuo à se reiecit, vt in pestium carbunculis, exanthematibus tumoribusque, variolis & morbillis, & perniciosarum febrium diarrhæis initio excitatis, videre est, in quibus cum nulla coctione eos se domiturā speret, continuo, antequam putredinis virulentia grauius apprehendantur, quæ exitiosiores fieret, pvide eos expellit. Quod nisi Medicus imitetur, certissimam ægro perniciem afferet, si quidem rei periculū & vrgens necessitas plus valet ad indicandum purgationem, quam cruditas humorum ad prohibendum.

Statuimus itaq; verā qualis humoribus corruptis accidere potest concoctionem soli sanguini sanguineisque humoribus competere, in eoque, nisi humores turgeant, eam duntaxat expectandam, antequam purgatio administretur, quia illum natura hoc pacto corrigit, & quod emendari nequit, in puri finitimum quid conuertit, idque separat ad expulsionem, in cæteris autem humoribus sufficere ipsam prauarum qualitatum cicurationem arte calorisque natiui beneficio procuratam, viarumque, per quas ferantur, reserationem. Siquidē omnis humor excrementicius, velut bilis aut pituita excrementitia, iam ante putredinem à sanguineis humoribus segregata, & ad expulsum erat

destinata, neque ob id opus habet, ut concoctionem, qua nequaquam corrigitur, quamque nullam vere admittit, exspectemus. Antequam enim actu fieret morbi causa, indicabat sui remotionem, quocirca cum iam corruptione morbum procreare incipit, continuo eiectionem sui postulat, nisi longiore detentione eum inemendabiles & naturae insuperabiles exitiosasque noxas incurrere velimus. Si enim crudioris humoris expurgatione futurum morbum praecauimus, cur non initio, cum morbum causari incipit, antequam longiori mora perniciosus euadat pari emolumento prudenter foras exturbetur.

Ut autem in praemissa doctrina nihil restet obscuritatis, coctionem in genere vel in specie considerabimus. In genere definitur à Philosopho, quod sit actio quaedam nativi caloris in qualitates, quae patiuntur. In specie respicit generationem mixti, vel modum substantiae in mixto generato, & hac ratione definitur ab Aristotele *lib. 4. meteor.* quod sit perfectio à calore nativo ex oppositis patibilibus propria, scilicet unicuique materia. Perficitur autem, cum calor dominatur in materia, & humidum indefinitum sicco debite permiscet, totumque cū toto, vnit melioris substantiae gratia. Fit itaque concoctio, ut noua substantialis forma acquiratur, vel nouus substantiae modus accidentiumque perfectio. In corporibus vero animatis respicit

cruditatem substantiae vel qualitatum. Illa ratione est media dispositio inter aepsiam & naturalem mixti corruptionem, quae putrefactio dicitur; aepsiae opponitur velut actus, & cū perfectio potentiae & imperfectioni, à qua in actum perfectionis mixtum deducitur, per definitionem humidum sicco opera caloris nativi: putrefactioni vero, quod hac absolute tam elementorum in multis iam concoctis syncrisin dissoluat. In animantibus itaque concoctio duplex est; una, quae respicit alibilis succi generationem, & in substantiam corporis conuersionem, & definitur à Galeno, eius, quod concoquitur, in coquentis substantiam mutatio, vel alteratio in propriam eius, quod nutritur, qualitatem, vel alimentum in substantiam animanti familiarem mutatio; atque haec proprie est pepsis; alia, quae respicit succi alibilis iam generati, quando substantialiter corrumpi incipit, mutationem, ex quo definitur, quod putredinem cessare faciat, manente substantia. Cum itaque sanguis est in via ad corruptionem & semiputridus, formamque adeo iam suam perdidit, ut ad illam reditus non detur, natura partium calore integre superante, cum nequeat in nutrimentum corporis conuertere, mutat in pus, vel ei finitimum quippiam, quod eo laudabilius, quo calor concoquens magis dominatur; & deterius foetidijs magisque putridum, quo is debilius, minusque materiam subigit & superat. Quod vero

Quod putredo.

Quomodo Galeno definitur concoctio.

Pepsis.

Quid sit concoctio, iuxta Aristotelem, & quomodo perficitur.

Differentia vero in abscessibus putredinum dif-
puris & ferentia reperiantur, tot in febribus
putredinis putridis humorum considerari pos-
sanguinis. sunt. Putredo enim in vasis proportionē
 respondet putredini in abscessibus, & pus ei,
 quod subsidit in vrinis. Proinde supe-
 rante calore nativo & vi concoctrice
 venarum putrescens humor perue-
 nit ad illam mutationem substantia-
 lem, ut fiat quippiam puri laudabili
 respondēs, concoctum in vrinis sub-
 sidens, si vis concoquens sit debi-
 lis & humor putrescens, adeo vitio-
 sus & a calore externo affectus, ut ne-
 queat ad meliorem statum virtute
 naturali reduci, colluies prava &
 varia propter materiam corruptam ratione
 oritur, qualis fere in putridis sordi-
 disque ulceribus visitur.

Sanguis etiam antequam externo
 calore ad putrescendum compulsus
 est, vel ea fuit bonitate præditus, ut
 computrescens in pus laudabile con-
 verti possit, vel tali prauitate affe-
 ctus, ut in pus fætidum, liuidum, te-
 nue, saniosumve mutetur. Proinde,
 ut in abscessibus solus sanguis in pus
 vertitur, aut verti potest, dum calor
 nativus dominatur, cæteri vero ex-
 crementitii humores in tumoribus
 præter naturam nequaquam, ita et-
 iam horum neutiquam, siue ante, si-
 ue post putredinem coctio exspe-
 ctanda. Nec enim in meliorem sub-
 stantiam beneficio caloris, uti san-
 guis putrescens abire possunt. Quo-
 enim magis putrescunt, eo naturæ
 perniciosiores evadunt, ut vel initio

putredinis, vel ante eam contractam
 confestim recte euacuentur, cum eo-
 rum corruptio nec arte, nec natura
 edomari possit, minusque curetur,
 quo amplius inualefcit. Superest igitur
 considerare, an per concoctionem
 meliorem aliquo substantiæ mo-
 do donari possint, ubi videndum, an
 putruerint, necne. Si putredinalem
 corruptionem contraxerint, uti in
 externis abscessibus, sic quoque in-
 tus nullam emendationem, melio-
 remque substantiæ modum vix re-
 cipiunt, quocirca præparatione præ-
 uia continuo educendi. Si non com-
 putruerint domitis arte & natura
 qualitatibus continuo eiici refert,
 ne putrescentes grauiora inuehant
 mala.

Proinde demonstratum est, veram
 concoctionem competere humori-
 bus sanguineis, eamque, quæ in statu
 & peragitur, & in declinatione per-
 fecta est, expectandam esse ad purga-
 tionem. Cæteri humores nullum
 naturæ dominium ad substantiæ mu-
 tationem, siue nullam cōcoctionem,
 recipiunt, sed magis magisque putre-
 scentes infensioresque redditi ad de-
 clinationem non permittunt ægrum
 deuenire, nisi fere miraculosa naturæ
 vi aut diuinitus liberetur.

Cæterum me non fugit, Galenum
 & Hippocratem adeo late sæpius ex-
 tendere vocabulum concoctionis, ut
 quorumcunque humorum siue na-
 turalium & alimentariorū, siue præ-
 ter naturalium & excrementiciorum
 quacun-

*Quomodo
 concoctio-
 nis voca-
 bulum late
 excipitur.*

*Tres vera
concoctio-
nis condi-
tiones.*

quacunque mala dispositione affecti sunt, alterationem quandam eo significant. Tamen cum vera concoctio, quam natura molitur, tria requirat, videlicet ut id, quod coquitur, vel in utilitatem naturæ aut alimoniam cedere possit, vel ut alterantis qualitatem (*assimilat enim sibi omne alterans alteratum qualitate vel substantia*) impressam recipiat, vel ut fiat noua humidum siccum definitio & remissio ut caloris natui ad generationem nouæ & melioris substantiæ, solus vero sanguis has condiciones, si corrumpatur, subire natus sit, veram ipsi dūtaxat concoctionem accidere, ratum est. Nec enim ullus humor *excrementitius aut praternaturalis*, sic à natura subigi poterit, ut euidentem solidarum partium substantiæ similem qualitatem coctione sibi impressam repræsentet. Bilis cuiuscunque generis, siue in tumore aliquo, siue vasis utcunque diutine ibi detineatur & elaboretur, neutiquam albicantem, quam à solidarum partium virtute & actione referre debebat, speciem vnam contrahere potest. Sic in pleuritide biliosa flauum non purulentum prodit sputum, & si puris quippiam remissum fuerit, id fieri necessum est, quod sanguinis portio ad morbi generationem confluit, aut ex bilioso sanguine ortum traxerit. Idem de cæteris putrescentibus excrementitiis humoribus iudicium. Nec est, quod de pituita excrementitia putrescente quispiam obiiciat, eam co-

ctione in puri finitimum quippiam mutari, quod istam speciem non ex solidarum partium alteratione impressam, habeat, sed iam ante albicantem & puri similem quandam substantiam habuerit. Bilis sane flaua & atra quacunque ratione mutantur, dummodo in melius eorum mutatio cedat, nunquam alium, quam quem natura primo obtinent, colorem acquirere possunt à partibus solidis. Neque etiam ullam nouam coctionis opera mutationem subeunt humores excrementitii, quia humidum siccum ita definitur, ut noua fiat substantia, quale pus ex sanguine generatur existit. Tota enim sanguinis substantia putrescens vertitur in aliam prorsus naturæ obedientissimam & solidarum partium virtutem sua qualitate exprimentem, quod aliis nequaquam accidere potest. Proinde immotum hoc manet, humores excrementitios, dum sunt adhuc in statu benigniore, nec magnopere putruerint, meliorem quandam quoad qualitates, non vero substantiam, recipere mutationem, seu alterationem, natura vel arte comparatam. Et hæc alteratio, si vocabulum *concoctionis*, quam latissime usurpare velimus, eo ipso denotari potest, cum Galen. & Hip. urinas coctas, sputum pulmonis coctum, bilem coctam sæpe nominent. Et si enim *omne excrementum refert naturam & idam eius partis, cuius est excrementum*, tamen reuera coctum dici nequit, nisi qualitatem solidarum partium vel eius, à quo

CAP. XXI.

Aduersus Salustium Saluianum de cruditate agitur, quæ eius differentia & natura, qui humores sint dicendi crudi: putredinem in humoribus summam esse cruditatem: & quam late à Medicis accipiatur cruditas.

quo excernitur, transmutatum exprimat; Tunc autem sufficienter cicuratum est, cum qualitates eius malæ sunt retusæ, vt necliuidum, fœtidum, nigrum, spumeum, feruidum, aliaque immoderatione excedens prodeat. In pleuritide biliosa sputum flauescens, quam primum apparere bonum est. Sic obseruatum, lienis mala nigris vrinis & deiectionibus salubriter soluta, & febres ardentes deiectionibus biliosis critice finitas. Recipiunt itaque excrementicii humores non veram concoctionem, sed aliquando tale naturæ dominium cicuratione & temperatione malarum qualitatū, vt commodè & salubriter eici possint.

Ab huius rei cognitione & intellectu recta purgationes decernendi methodus, depender, quam, nisi quis arte & vsu obseruet, turpiter impingat, necesse est. Si enim quispiam per aphorismum, quo cocta duntaxat purganda esse, præcipitur, quorumcumque humorum coctionem intelligat & moliatur, si videlicet eorum etiam, qui eam neutiquam recipiant, citiusque, quam hanc admittant, hominem interimant, quinimo, nisi in principio, antequam maiorem ex temporis protelatione malignitatem capebant, & vires ægri adhuc constent, expurgetur, certe is ægrum pessundabit, & in fati vltimi necessitatem pertrahet.

AB hac sententia venerandæ antiquitatis sapientiæ & decretis conformi alienus est Salustius Saluianus lib. 2. de coct. Nouam ille de cruditate cōminiscitur opinionem; eamque definit potentiam propinquam ad actualem putredinem, quæ ortū ducit à caliditate non naturali introducta in sanguinem vt obstructionis.

Crudititas itaque illi consistit in caliditate præternaturali sanguinis, aut massæ sanguineæ, quæ ob id sit in proxima potentia ad putrescendum, & reuera illico, nisi natura & Medicus præueniant, putrescat. Hanc febris antecedentem dicitur causam, humorem vero actu putridum coniunctam esse, qui in continuis putrescat in venis, in intermittentibus extra easdem, adeo, vt causa antecedens febrim tam continuarum, videlicet humores supercalfacti, & in potentia putridi sint semper in venis, putrefacti vero vel in venis, cum febres sunt continuæ, vel extra easdem, cum fuerint intermittentes. Febrē & calorem præternaturale in humore putrido accensum durare asserit, donec

nec putrida materia plane sit consumpta instar flammæ vigentis, dum superpetit ligni vel rei combustibilis patibulum.

Ipsū vero humore putridū nō esse proprie crudum, quia id, quod putridum est, non possit concoqui, aut vlla ratione ad benignitatem naturalem reduci; quod enim concoqui nequeat, crudum dici non debere. Differre præterea venarum putredinem ab hac, quæ est in abscessibus, quod illa sit omnino putrida, quamobrem & cruda dici nequeat, hæc vero sit semiputris, semimala, recteq; cruda vocetur, quod concoctione in substantiam quandam mediam inter naturalem & omnino præternaturalem, videlicet pus, perducī possit.

Quæ opinio videtur pene tot scartere erroribus, quod comprehenditur verbis. Primo enim nullum humorem præter sanguinem supercalfactum recte crudum dici, aut cruditate affici statuit, deinde ex sola supercalfactione istam oriri cruditatem; omnem supercalfactionem & hinc dependētem putredinem ex obstructione oriri, febres omnes ex humoribus sanguinis perfecte putridis nasci. Humorem putridum male dici crudum, quod concoqui nequeat, putredinem venarum maiorem esse illa, quæ sit in tumoribus inflammatoriis, & hanc istius ratione semimalam.

Ad primi paradoxī euerſionem dicimus, humores alios esse alimenta-

rios & benignos, alios excrementitios, alios toto genere præter naturā, & in illis omnibus peculiarem dari cruditatem, quo ad qualitatem vel substantiam. Humores excrementitii quia totius suæ naturæ indole resistente non potuerunt in benigniorem aut vtiliorem substantiam coctione verti, tantum retinuerūt cruditatis, quantum eluserunt vim caloris, omnia in optimum alimentum mutare conantis, quantumque à boni alimentalisque succi conditione aberrarunt, & differunt. Tota autem sua substantia differunt, quocirca illis peculiaris sunt fabricata receptacula, quibus colliguntur, dum per legitimos ductus naturæ opera elidantur, id enim, quod sua substantia alienum est, & in naturæ vtilitatem cedere nequit, se ipsum auferendum dicitur. Hi autem humores etsi tota substantia crudi sint, tamen suos etiam habent vsus veluti bilis in promouenda fecum aluiarum excretionē, & humor melancholicus in cienda fame, serum in deductione sanguinis in corpus; deinde necessario generantur in corpore, quia nullus adeo nobis similis est cibus, ut in sanguineum prorsus humorem, & porro in nostrā substantiam plane sic cōverti queat, quin in hac mutatione remaneant, nonnulla vim caloris concoquētis nō admittentia, quæ merito ob id cruda dicuntur, & excrementorum conditionem subeunt. Non enim crudum est duntaxat, quod coctionem rece-

pturum

*De natura
cruditatis,
& qui hu-
mores pro-
prie crudi
sint.*

pturum est, sed & id maxime, quod eius opera nō mutatur in benignum & vtiliorem naturæ succum, & in inutilem transiit. Isti humores, cum qualitates alienas insuper contrahunt, veluti bilis cum fiat acris, pituita tenuis, crassa, salsa, magis adhuc crudescunt, & demum pessimam extremamq; induunt cruditatem, cum putrescunt.

Atque vt illi humores excrementitii ex alimentis calore natiuo bene habente & proportionato generantur, & aliquem etiam habent vsum, quapropter natura iis receptacula & vias, per quas debite euacuantur, fabricauit, ita hi, qui præternaturales dicuntur, veluti bilis prassina, æruginosa, humor atrabilarius, caloris intemperati, & materiæ vitio prauaque indole generati, nec vsum habent vllum, nec receptacula peculiaris nati, sed semper mali sunt, nulla-que caloris aut artis opera emendari possunt, & ob id, cum primo & per se, tum vero, cum putrescunt, omnium pessima & insuperabili cruditate præditi sunt. Quomodo vero sanguis dicatur crudus, videlicet, quod imperfecte coctus nimiumque pituitosus, vel ultra legitimam coctionis mensuram exustus biliosusque sit, & demum, cum putrescat, *supra* vidimus. Verum enim vero et si Aristoteli specialiter illa saltē datur cruditas, quæ ex hoc oritur, quod calor imbecillis humidum ad mixtionem debitam satis digerere, eiusque spumeas, flatu-

lentas & turgidas partes absumere, & quod reliquum, cum sicco legitime vnire & determinare nequeat, adeoque ipsi per aepsiam ex calore improporcionado seu imbecilli & deficiente in qualitates passiuas definiantur, tamen Medici cruditatis significationem latius extendunt, atque id, quod coctionis imbecillitate vel errore aut materiæ vitio in vtilem aut cum primis nutrimentalem humorem verti non potuerit, crudum vocant. Ita omnia coctionis errata siue facultatis, siue obiecti vitio euenerint, atque tam cachexiam, quæ potius bradipepsie & aepsie, quam cacochymiam, quæ dyspepsie foetura est, ad crudorum genera referunt. Vti enim coctio, quatenus semen prolificum producit, generationi inferuit, & quatenus nutrimentum in animali conficit, & in eius substantiam assimilando conuertit, vt generatum conseruet, ita in humores generationi aut conseruationi aptos omnia permutare contendit, vt quod eius in hac re vim & intentionem effugit, merito crudum dicendum sit.

Ex his concluditur, duplicem esse cruditatem, naturalem & præternaturalem. Naturalis cruditas est in humoribus, qui ex cibis etiam bonis calore natiuo naturaliter agente necessario proueniunt, quod nullum alimentum nobis adeo simile, vt vniuersim, vel in humores alimentarios & sanguinem, vel in substantiam nostram,

Cruditatis duplex.

stram integre conuertere queat. Nihil enim in diuersam naturam simul eorum migrare potest, & omne alterans assimilatur sibi alteratum qualitate vel substantia. Ventriculus naturali sua facultate quæ eiusdem peculiari temperie & idiosyncrasia certa caloris mensura determinata definitur, ex cibo gignit chylum sibi qualitate similem & albicantem, ex qua coctione resultant fæces aluinæ crassiores. Epar peculiari specificoque temperaturæ tono & commensurato calore sanguineum humorem suæ substantiæ similem generat, ex qua coctione bilis ceteraq; excrementa naturalia prodeunt. Et ut nihil subito & non, nisi debitis intercedentibus mutationibus in aliud conuertere potest, ita duæ hæc concoctiones sunt propter tertiam & ultimam, quæ in qualibet corporis parte perficitur, nihilque perfecte nutrire, & in corporis substantiam transire potest, quod tres istas coctiones non pertransierit, & in qualibet, quod alienum sit & inutile deposuerit. Tertia vero hæc coctio, qua nutrimentum in substantiam nutriti conuertitur, à nutritione, qua continuus nostræ substantiæ effluxus & perditio restauratur, nihil differt, & per eandem substantiæ nostræ regeneratio semper in actu secundo est. Humores, qui vnus ex his tribus concoctionibus operam eluserint (vitium enim priorum non corrigitur in sequenti) ita, ut in nulla harum officina aut loco qualitatibus vel substantiæ mutantis contraxerint similitudinē

aut proprietatem, reuera crudi dicendi sunt. Mitior fere & magis naturalis est eorum cruditas, qui non per errorem concoctricis geniti, sed ex materiæ necessitate resultant: sed tamen, quod harum trium vim eluterint, nunquam cum natura in gratiā, ut nutriti metales fiant, redire possunt. Sic bilis quo ad alterantis qualitatem aut substantiam, nullam referens similitudinem, sed huius opera ex materia disposita & inclinante in id, quod est, non vero in chylum vel sanguinem, quod natura intendebat, quæ semper præsumit, quod utilissimum est, procreantes conuersa, in dolis suæ vitio omnem coctionis & perductionis in statum meliorem vim elapsa, merito respectu trium istarum coctionum cruda nuncupatur, quamuis hæc cruditas, cum ex necessitate obiecti in optimam etiam concoctione generentur isti humores, pro naturali habenda est.

Distinguendi proinde humores crudi, qui materiæ necessitate, aut eius vitio, aut errore facultatis concoctricis calore diminuto vel intenso per dyspepsiam vel bradipepsiam generantur. Illorum cruditas quodammodo naturalis est, horum vero, qui errore facultatis aut obiecti improporionati vitio vel labe generantur, grauior existit, vnde cachexia, cacoehymia, & humores præternaturales naturæ maxime infesti & perniciosi, quales atra, æruginosa, porracea bilis, & quæ ex horum censu sunt. Maxima vero & extrema cruditas est

Concoctio
generatio-
nis comple-
mentum
dicitur.

in humorum putredine. Vti enim concoctio fit propter generationem, vel generati perfectionem & conseruationem (vnde generationis complementum dicitur) cum natiuus calor humidum cum sicco vnir, & quod in illo aqueum, spumofum, flatulentum & inutile, consumit & digerit, optimeq; elaboratum cum sicco definit determinatq; & dissidentiū concordiam & symphyin efficit, adeoq; substantiam nouam generat, quod perfecta intēdit coctio, vel certe meliorem substantiæ modum inducit, quod imperfectioris est concoctionis, & quod generauit conseruat; ita cum ille calor innatus generans & conseruans mixtum per externum & præternaturalem euocatur, humidum non amplius suo moderatore conseruatum & *συνφύειν* vnitate & vinculo destitutum, diffluit, & à sicco separatur, syncrasis horum per naturalem calorem hætenus defensa soluitur, ipsa putredo & corruptio rei exoritur, quæ summa & extrema cruditas est. Concoctioni itaque vti cruditas contraria est, ita quod illa procreauit, eiusque magister natiuus calor definiuit, & cōseruauit, huius vi corrumpitur, soluitur & perit, adeo, vt nulla maior possit excogitari vel statui cruditas, quam in putredine. Coctione, qua humidum superfluum consumitur, & quod ad generandam rem utile, cum sicco exacte permiscetur definiiturque, omnia crassescunt, naturalem substantiæ modum, odo-

res, sapes, ceteraq; naturales proprietates consequuntur; putredine vero humidum à sicco separatur & syncrasis ex corruptione innati caloris soluitur, omniaq; fiunt humidiora, substantiæ colligescunt præuindicibilesque qualitates & factores putredinis indiuidui comites oboriuntur; Atque hanc affectionem in humorib. Medicinæ magistri summam cruditatem nominarunt, quamuis vulgo philosophiam tantum ad imperfectam concoctionem referant.

Ex his satis liquet, quam barde & barbare Salustius Saluianus omnem cruditatem in supercalfacto sanguine posuerit, cum nec eius qualisunque supercalfactio inducat protinus cruditatem, sed vel imperfecta elaboratio, vel exustio, aut putredo. Sed nec solius sanguinis accidens est cruditas, neq; vt ille putat, Medicis pro crudo reuera venit, quod quidem nondum coctum, ita tamen comparatum, vt coctionem admittat (sic enim & chylus ratione chymi crudus est) cum ij maxime in humoribus crudi dicantur, qui potissimum coctioni aduersantur, minimeque eius dominium & operationem recipiunt. Cruditas enim Medicis adeo late patet, vt tam id complectatur, quod coctione naturali in naturalem statum perducipossit, quam, quod ipsi maxime repugnat, eiusque & caloris natiui destructionem sequatur.

CAP. XXII.

Definitio putredinis, eiusque differentia: febres generantur, cum putrescunt humores, non cum putruerint: perfecta putredo in humano corpore absque partis corruptione, aut vita superstite non datur. In febribus humores secundum partem, non vero integre putrescunt. De differentiis putredinis humorum in venis & in abscessibus.

Ed progrediamur ad ceteras Saluiani typhomaniās. Ille putridos humores, quamuis februm coniunctas causas, concoqui posse negat, ideoque curandi indicationem ex causa antecedente seu sanguine supercalfacto desumit. Ait vero, non recipere coctionis benignitatem, quod perfecte putruerint, secus, quā in abscessibus fiat, in quibus eos coctione emendari, substantiæ commodationem recipere, & in seminalium statum reduci posse, asseuerat. Hec putredinem, qualis humoribus tam naturalibus, quam præternaturalibus, siue in venis, siue extra easdem accidat, ut dispiciamus, necessum est. Est autem putredo caloris innati seu symphyti mixtum conseruantis corruptio ab externo & præternaturali, quo humidum a sicco suo determinato soluitur, ipsumque perit, & in perfectam, & eam, quæ iuxta partem nuncupatur, diuiditur. Illa mixtum adco corrumpitur, & perit, ut ἡ ἐν τοῖς

profus & euanidum fiat, tandemque nihil præter finum & terram relinquat.

Hæc, quæ ἡ ἐν τοῖς dicitur, vicissim duplex est; alia, quando externus calor non ita dominatur mixto, ut id integre dissoluat, nec omne profus humidum, sed partem tantum euocet; cuius plures porro sunt gradus, prout magis minusve ille dominatur, alia, quæ mixtum quidem totum soluitur, & perit, sed cuius corruptio cum noua generatione coniuncta sit, qualis in febribus contingit, in quibus sanguis putrescit, ita ut pars tenuior in bilem flauam, crassior in atram, aut puri finitimum quippiam vertatur, qualisve in apostematum & ulcerum putredine accidit.

Considerandum proinde, an humores corporis humani in vasis præcipue perfecte vel secundum partem putrescant; Et num febres gignant, cum putrescant, vel cum putruerint, respondeatque putredo venarum putredini abscessuum.

Saluianus statuit, humorem putridum generare, fouere, causamque continentem esse febris putridæ: Humores perfecte putrescere in vasis, nullamque recipere concoctionem, quod secus fiat in accessibus, ubi ἡ ἐν τοῖς corrumpantur, & coctione emendationem recipiant.

Verum Galenus docet, febrem putridam fieri ab humore putrescente, non vero ab illo, qui iam computruit. Et putredinis rationem (videlicet, quæ rursus.

Definitio putredinis.

Febres generantur,

cum putrescunt humores,

non cum iam computruit.

quæ rursus.

Definitio
putredinis
Galen.

quæ, & (psig) vti & morbos ex ea generatos in fieri collocat, non in facto, esse. Quocirca putredinem definit mutationem totius substantie putrescentis corporis ad corruptionem à calore externo seu alieno. Quapropter cum in putredine, fermentatione & ebullitione corruptiua ex calore alieno innatus educitur, febris generatur, iuxta illud Hippocr. sect. 2. aphorif. 47. febres & dolores magis accidunt, dum generatur pus, quàm eodem iam cōfecto. Quando n. putrescit humor, sese ipso calidior redditur calore præternaturali, & cū cōputruit euocato naturali & symphyto calore, expirā. eq; externo, sicciorē & frigidiorē relinquit massam.

Tempestiuum nunc est, vt expendamus, an humores in febribus perfecte & omnimodo putrescant.

Definitio Humores sunt corpora mixta inanimata in vsum corporis animati ex chylo in

epate potissimum caloris natui instrumento genita. Proinde, si simpliciter confidetur, vt mysta totali perfecte q; putredini obnoxii videri poterunt; verum, quia non tantum earum syncitis calore symphyto seu connato, vnique mixto, quatenus homogeneis partibus constat proprio, conseruatur, sed etiam à calore animati, proprio animæ instrumento, qui emphytos dictus, corpori dissimilium partium principium vegetationis tribuit, cuius participatione vita, & extinctione mors definitur, reguntur, defenduntur, & ad meliorem semper statum diriguntur, raro vel nun-

quam in corpore humano, quamdiu iste animalis calor vitam largiens superesse potest, integre putrescunt. Perfectam enim putredinem foetidissimis, venenatis, malignis, principium virale instantem exhalationibus natura nec modico tempore tolerare potest. Experimur enim in gangræna externarum partium, nisi id, quod putridum corruptumque fuerit, continuo remoueatur, malignam affectionem ilico per arterias cordi communicari & extremum vitæ discrimen afferre; quid fiet, si perfecta in vasis cordi vicinis continuisve excitetur corruptio & putredo?

Deinde interiores & principes partes maiori virtute & robore donauit natura, quapropter ea, quæ in venis cordi & primariis partibus vicinis existunt, magis defendit, propterque viciniam fontis vitæ & caloris natui strenuius defendere potest, quam quæ in exterioribus hærent. Id apparet in synocho non putrida, qua sanguis in vasis maioribus cordi vicinis exardescens, & ebulliens absque putredine febrim excitat, cum extra venas in partem infusus aut impactus, statim necessario putrescat. Vasa siquidem cordi vicina & continua, copiosiore & interrupta caloris viuifici irradiatione amplius gaudent, quam partes externæ & remotiores, quibus illa hanc virtutem per exiles extremosque & graciliores ramos è corde deferunt. Adde, quod locus sit locati conseruatio, vnde in venis humores

Perfecta
putredo in
corpore
humano si
ne partis
corruptione
aut mortis
necessitate
dari ne-
quit.

humores proprii optime conseruantur. Mirum itaq; videri potest, quod Saluianus putet, humores grauiori, imo perfecta putredine per febres in venis, minore autē & semimala, qualem pus obtinet, in abscessibus, corripui, horumq; coctione putredinem euinci, illarum nequaquam. Verum enimvero humores in venis etiam suppurari, testis est Hippoc. *lib. 1. de morb. mulieb.* ubi inquit, sanguinem menstruum, qui in venis mulierum per duos aut tres menses stabula ut superueniente febre, fieri suppurabilem, & suppuratum concipere, luculentissime omnium explicat Galen. *lib. 1. de diff. febr. cap. 5.* *Putredo in vasis respondet puritudo in abscessibus, & pus ei, quod subsidet in vrinis;* ex quo sequitur, pares totidemque fere putredinum in febribus esse differentias, quot in abscessibus reperiuntur. Quocunque igitur loco putrescit humor, substantiam mutat, & in materiam eo magis corruptā, naturæ humanæ insensam aduersamque abit, quo à calore natiuo minus superatur, aut quo potius superat externus & peregrinus. In abscessibus si vincat calor externus, humores malignam incurrunt corruptionem oriturque gangræna, si calor nativus paulo magis exsplendescat, tenuiorem vel crassiorē fauorem mellis, sæuo, saniei, alteriue putrilagini simile induit faciē, p̄ conditione materiæ, quatenus sicco & humido definitur. Verum natura & calore partium integre superante pus opti-

mum gignitur, videlicet album, læue, æquale & mediocris consistentię, qualis putredo partem concoctionis obtinet. Eadem non plane superante pus quandoque efficitur liuidum, fatidum, tenue, saniosum, quod exiguum concoctionis repræsentat vestigium.

Non absimili ratione superante calore natiuo & vi concoctrice vasorum, putrescens humor in febribus ad illam peruenit mutationē, ut fiat quippiam puri laudabili proportionē nō tantum respondens, sed & melius, quod in vrinis concoctum postea sublidit. Si vero vis concoquens fuerit debilis, aut humor putrescens adeo vitiosus, ut nequeat ad meliorem statum à virtute reduci, prouenit superfluitas praua & varia, pro materiæ ratione, quæ certam consistentiam, colorem & odorem non habet, ac proinde cruda magisq; putrida manet. Plerumque virtus adeo debilis nō est, ut nequeat aliquam in humore mutationem facere, vnde semiputridum quippiam oritur, non nihil coctionis exprimens, quod tamen multis modis variatur, prout magis minusue à virtute & calore partium superatur. Præterea uti vlcera nonnulla sunt maligna & venenata, ita quoq; humores in vasis venenatam qualitatem acquirere, & fædam, siue fordidam putredinem naturæ inimicam contrahere possunt, quæ quia magis occulta, quam manifesta qualitate agit, & cor potissimum impetit,

in

in vrinis peculiare suæ putredinis notas non semper exprimit. Tandem accidit per febres ardentes & malignas, quædam combustio & assatio humorum in venis, & arteriis, calore in igneum alienumq; conuerso, quæ passio ad putredinem vulgo reducitur, nec pro vera combustione censeri potest. Ex quib. omnib. diluculat, in vasis nō fieri necessario grauiorem, q̃ in abscessib. semperq; perfectā putredinem, vti vult Saluianus: & grauiorem putredinem, qualem quidem natura in externis tolerat, & adiuta sæpe superat, in vasis vita superstitenequaquam, nedum perfectam sustinere posse. Et sic ex Saluiani sententia statuentis, in omni febre humores perfecte, non autem secundum partem putrescere, qualibet febris, præcipue continua, cuius materia vasis inclusa sit, lethalis foret.

Quæ hætenus de humorum morborum cruditate prolata sunt, si ad purgandi rationem applicentur, facile intelligemus illos, qui nullam coctionem recipere aut meliorem substantiæ modum acquirere possunt (*perficitur enim omnis concoctio ut vel noua substantia generetur, vel melior substantia modus producat*) & quo diutius detinentur, maligniores fiant, quales sunt præter sanguinem omnes intra vel extra vasa corruptione morbum causantes, quam citissime sola præuia qualitatū qualicunque cicuratione & corporis præparatione expurgandos esse. Nec enim nouam vi caloris

concoquentis humidi cum siccō determinationem patiuntur, & quo diutius detinentur, maligniores, nocentiores vitæque magis infensi & infesti redduntur.

C A P. XXIII.

Saluiani argumenta, quibus ostendere conatur, minor attuas purgationes in initiis & augmentis morborum nunquam conuenire, vniuersim evertuntur, solideque ostenditur, in pluribus affectib. vtiliter, & in his qui à materia insuperabili multitudine, aut ab eadem indomita & maligna qualitate affecta geniti, & coctionis incapaces sunt, necessario adbiberi.

Vetus est sententia, dato vno absurdo, sequi innumera. Postquam antea defendere & persuadere conatus est Saluianus, omnem cruditatem in sola sanguinis supercalfactione subsistere, eandemque febrium causam antecedentem, humorem vero putrefactum continentem, hunc porro nullam Medico dare indicationem temere pronuntiaſſet, cum tamen *An minora morbi & causæ continentis eadem sit ratio in principio vel augmento morborum conuenire possit.* indicatio; pergit male collocatis & fundatis hypothesib. asseuerare, nunquam ante finem status aut declinationem purgandum esse, & grauiter peccare modernos practicos, qui minoratiuis in principio vel augmento

P morbo:

morbis utantur. Prima eius ratio est talis. Euacuatio tunc vere bona est, cum iste humor peccans, qui morbum facit, educitur: sed talis ante statum finem vel declinationem vniuersalem educi nequit. Ergo. &c.

Respondemus Saluiano ad minorem propositionem, quod ipse met distinguat inter antecedentem & continentem proximam causam, asseuerando, de hac verum esse, quod non nisi cocta, euicta separataque educi queat, de illa minime. Stultum enim est expectare, donec antecedens degeneret in continentem, simulque demum putrescat & morbum grauiorem faciat. Proinde antecedentem recte tollimus mitiore & minoratiua purgatione in initio, ne continenti pabulum suggerat, & tandem profusus in eam degeneret, adeoque morbum vel longissimum, vel oppressis viribus incurabilem faciat.

Sed, ut hac causa accuratius decidatur, & argumentorum à Saluiano productorum solutiones dilucidius commonestentur, sequentia sunt expendenda:

Primo, an humor peccans & morbos febresque committens, semper sit in venis conclusus, & bono sanguini humoribusque alimentis mistus. Et si ita sit, an eius concoctio semper expectanda, & morbi status declinatioque præstolanda ad purgationem. Deinde, num humores peccantes cuiusunque generis qualitate, quantitate, vel substantia ita sint comparati, ut concoctionem suba-

ctionemque & victoriam naturæ recipiant aut expectent. Harum questionum operæ precium est in medium proferre enodationem.

Humor febrem committens, si sit sanguis aut eiusdem pars alimentosa, si in venis conclusus, initiumque utredinis conceperit, & à natura (quam tamen phlebotomia humoris putrescentis parte detracta, deoneramus & subleuamus, ut reliquum facilius subigat, quod illa iuxta Gal. sit humoris putrescentis remedium, ut purgatio concocti subacti vel semiputrescenti & ad excretionem destinati) nihilominus sic regi, gubernari & subigi possit, ut caloris nativi opera saluetur pars alimentosa, & ad pristinum statum reducatur, quodque ad illum reuocari nequeat, istam salutem consequatur bonitatem, ut in puri finitimum quippiam exacte elaboretur, cuius laboris ultimus in statu morbi perficiatur actus, quomodo edomita & ab utilibus sequestrata, sponte aut leui pharmaco educi queat, si, inquā, materia hac ratione subactionis & coctionis capax ad vnicā criticā expulsionem, quam natura sua sibi recepta & usitata lege, nisi impediatur & par sit, molitur, reseruetur, eisdem negotium committendum, ne quicquam tentandum, nec purgatione intempestiua in suo processu ordinario turbandam, nec à concoctione ad immaturorum expulsionem reuocandam censemus. Atque huc facit aphor. Hippocrat. 22. sect. 1. qui de-

de humore tali, & sic constituto, prorsus est intelligendus. Quid si humor peccans vasis inter alas & inguina positus non includatur, & fomentum fomitemq; extra eas à partibus habeat mittentibus; ait enim Galen. lib. 2. de different. febr. omnes, quæ per circuitus redeunt ægri tudines à viscerum dispositionibus ortum habere; si velut ab his primam geniam trahant causam, ita & foueantur, adeo ut tertiana epatis, quartana lienis, cottidiana ventriculi nutritu sustentetur, quomodo ad unicam excretionem eamque criticam feruentur humores, qui nec unica continuataque concoctione vniuersim euincantur & edomentur.

Quocirca causæ antecedentes à visceribus ad venas ituræ, ut fiant continentes, commode educuntur viscerumq; praua dispositio eas produciens corrigitur, & cum natura non vnica vice omnia, sed per partes excernat, ut in circuitibus apparet, quid in eadem via insistat Medicus? & heic ad expurgationem antecedentium causarum artis & naturæ apparatus concurrens, in cicurandis euacuationi reluctantibus qualitatibus sufficere possunt, iuxta illud Hippocrat. corpora, si quis purgare velit, fluida faciat, oportet, quod sit, meatus ab infarctu expediendo, & crassis humoribus attenuatis, cæterisque lege artis temperatis. Quid porro faciemus, si in venis vel extra easdem tanta humorum superpetat multitudo, ut natura concoctione non aggrediatur,

vel eandem exorsa, in principio vel augmento priusquam ad statum peruenire queat, succumbere cogatur. An ibi concoctio expectanda, ubi natura nullam tentare audeat, vel perficere possit: Quærendum itaque, num præstet naturam parte materiæ, quantumvis crudioris initio detracta releuare & iuuare, ut reliquum subigat, an vero permittere, ut frustra expectata concoctione sub onere insuperabili pereat? Quale- ^{Quomodo} ge, cum humorum domina euadere ^{ratione} potest concoctionem humorum an- ^{multitudi-} te euacuationem, eadem horum cum ^{nis humo-} iisdem obruta gemit, & periclitatur, ^{rum insu-} præproperam natura intendit ex- ^{perabilis,} purgationem & expulsam, quem, si ^{qua natu-} ipsamet sui oblita, vel impotens non ^{ra graua-} molitur, arte fieri par erat. Ita rem ge- ^{tur, in ini-} ri, ipsimet apud ægros obseruamus, ^{tio vel au-} & à præstantissimis artis nostræ pro- ^{mento re-} ceribus, & in primis apud Aërium ^{de & ne-} obseruatum legimus, qui in morbo- ^{cessario} rum principio naturæ sponte humores ^{purgemur.} exeuntes, minime cohibendos esse, dicitur, quod hac portione deonerata id, quod reliquum sit, facilius euincit. Ex quo patet, cur, qui fluxionum curandarum methodum præscribunt, tales humores, licet crudos, & in principio morbi fluentes, minime cohibendos esse censeant, sed ita moderandum fluxum, ut sine euidenti virium dispendio commode eorum magna pars elabi possit, statuuntque terminum cohibitionis virium ægri postulationem aut debilitatem

tatem. Ea enim, quæ in vtilitatem corporis eiciuntur, nequaquam intus cohibenda, sed fluere sinenda, ex Aëtii doctissima sententia. Neque enim, quæ initio contingunt fluxiones aut excretiones continuo puræ sunt symptomatice, atque ideo cohibenda. Frequenter enim mixtam habent rationem, quippe, quo ad naturam superfluum exonerante fiunt, in naturalibus censenda, quatenus autem initio extruduntur, symptomatice cuiuspiam rationem habere possunt, si itaque multitudine gravata natura vtiliter in principio partem humorum euacuat, ut quod restat superare, atque ipsam etiam salutem eluctari possit, quidni recte idem faciat eius minister & imitator Medicus? Maior demum est necessitas sub initium ægritudinum purgandi, cum natura à multitudine humorum sic premitur, ut orgasmum, & ex alia in aliam partem propulsionem concitare, adeoque hoc signo dato Medici auxilium continuo postulare nequeat. Quando enim turgescit natura humoribus tantum superat roboris, ut eos impellere possit, sicubi recte eicere datur, quã obrem Medicus in auxilium venire teneretur, cum vero tanta mole premitur, ut eos nequaquam incitare possit, eam celeriter prostratum iri, nisi statim releueretur, in confesso est.

Atque hæc tenus, quomodo ratione multitudinis humorum sæpe in initio vel augmento necessario purgatio instituenda sit, excussimus: nunc

videndum, qui humores eam, quam Hippo, requirit concoctionem ante purgationem, recipere possint. Stultum enim foret, eam expectare in iis, quibus contingere nequeat. Hanc autem solam sanguis eiusque pars alimentales in venis putrescentes admittere nati sunt; ceteri ab eo diuersi nullo naturæ calorisve beneficio huc perducuntur, ut alimenti benignitatem capessant aut in puri finium quippiam vertantur, quam conditionem natura requirit, si vere subigere, concoctione emendare & ad expurgandum digne comparare debeat, quod supra satis superque demonstratum est. Sanguinem vero eiusque partes, quod attinet, etiam si solus hanc dictam recipiat concoctionem, tamen ita constitutus adeoque deprauatus esse potest, ut in vtilem humorem verti, aut in id, quod naturæ victoriam referat, subigi nequeat. Frequenter autem putredo in sanguine ita corrigitur, ut caloris nativi opera, quædam pars ad pristinam vindicetur integritatem, & alia item, quæ id gratiæ recipere nequeat, in puri consimile quid mutetur, fiatque naturæ dominio ad legitimam expulsionem obediens; aliquando tantum prævalet putredo & corruptio, ut nulla vi ad sinceritatem reduci, superarique possit, sed in olidam, fatentem saniosamque colluuiem facessat, unde febres morbi que lethales, nisi initio celeriter occursum & prouisum fuerit.

Humoribus, qui vntus bona concoctionis & subactionis sunt incapaces, in initio & augmento minoratiua vel maior purgatio conuenit.

Humor-

Humores præter sanguinem excrementitii siue in venis, siue extra eadem tota substantia & qualitatibus sunt crudi. Harum tamen quidam dum ad legitima eunt receptacula, commodeque suo tempore per ordinarias recedunt vias, licet in alimonia substantificam verti nunquam possint, tamen naturam male non afficiunt, nisi quantitate excedant, aut improba qualitate vel putredine inficiantur.

Tales vero sunt bilis flaua folliculo, & humor melancholicus lieni deputata, & cerebri ventriculi intestinorumque pituita & serum. Cæteræ vero humorum species veluti bilis porracea, prassina, ætuginosa, llatodes atra, pituita vitrea, similesque ex corruptione per dyspepsiam geniti siue putridi, siue imputres, non tantum simpliciter sunt crudi, sed naturam semper male afficiunt. Ex his quicunque putrescens febrem inducit, uti nimis crebro ipsi Medici cum formidine intuentur, & ægri magnis angustiis experiuntur, nulla naturæ vi ad benigniorem statum reduci potest, & quo ante putredinem longius à naturali statu recessit, eo virulentior & infensior est illa corruptionis ratio, quæ tantum abest, ut coctione corrigatur vel emendetur, ut quo diutius detineatur humor naturam viresq; magis prosteruat, enervet, soluat, spiritus inficiat, ipseque acrius insoleat & ferocietur. Quemadmodum videmus in externis tumoribus

humorem atrabilarium in scirrhus per suppurantia ita efferari, ut canceri virulentiam inducat, & qui cancerum generauit, partem, cui insidet ita corrumpere, ut siue eiusdem ablatione nullum aliud detur remedium: & bilem acriorem in erysipellate exulcerato nunquam benefica suppuratio nis gratiam recipere; ab atrabile autem dysenterias esse lethales, sic sane in venis isti humores computrescentes nullo caloris natui molimine, aut virtute, eo perducere possunt, ut vel in puri finitimum quippiam, quod in urinis sedimentum postea constitutens puri salutarium vlcerum respondeat, vertantur; longius enim detenti insolentiores sunt, & quo magis putrescunt, eo ad malignitatis & veneni naturam proximius accedunt. Quæ etiam causa est, quod natura in affectibus ab istis humoribus ortis tempora vniuersalia ex actione caloris natui in causas morbificas orientis, nullatenus certa definire queat, vel enim coctionem non aggreditur, vel continuo ad expulsam prauitatem stimulat, semperque in ordine & lege, quam alioquin seruare solet, turbatur, præcipitatur. Quis heic, dummodo hilum prudentiæ possideat, coctionem, quæ nunquam ad futura sit, & pro qua certissima mors impendat, expectet? Quis non, dummodo recte agere induxerit, experiatur, ut initio magnam prauorum partem pro virium tolerantia expurget, antequam inemendabilis

& venenata putredo inualecat. Hic itaque, si vspiam regula locum habet, *Initio, si quid mouendum videtur moue.* Neque n. vlla cruditas tm̄ valet ad prohibendum, quantum expectatio concoctionis, & cunctatio ad purgandum, inferat detrimenti. Hic in principio cruda, quoquo modo viresferant, dummodo aliquid perferant, purganda, & anceps periculum potius subeundum, quam permittendum, vt sine ope & auxilio, quod sub initium subministrari poterat, expectata coctione nunquam succedat, & ger in fata concedat.

Ex his omnibus apparet, *aphor. 22. sect. 1.* intelligendum de iis morbis, in quibus natura sua lege & ordine absque perturbatione & præcipitatione agere potest, & quorum tales existunt causæ, quæ eiusdem actionem & subactionem, & coctionem recte nuncupatam recipere sustineat, quæque vniuersim in venis inclusæ ad vnicam criticam expulsionem post statum referuentur, quas cū coctas secretas & excretioni destinatas, nisi natura expellat, tempestiue tunc Medicus aggrediatur.

Quibus sic excussis, qui nerui aut vires sint argumentorū Saluianorū, facile liquet, cumque horum primo satisfecerimus, ad secundum, quod eiusdem farinae est, ventilationem deuoluimur. Est autem tale: *Tunc optima erit evacuation, cum naturam habuerimus adiuuantem; sed hoc non contingit, nisi in vltima parte status: Ergo tunc solum erit*

purgandum. Minorem probat eo, *Secundi* quod in principio & augmento humor bonus & malus sint misti, eos- *argumenti à Saluiano adducti solutio.* que tunc natura coquere intendat, in quo opere, si turbetur exhibitio pharmaco tantum abesse, quod natura talem iuuat purgationem, vt etiam eandem prohibeat: tractu vero temporis, si videat, q̄ humor bonus sit coctus, & malus coqui nequeat, illū tanquam noxium & excrementum separari à bono & expelli: Quamobrem, si tunc exhibeatur remedium, habere nos adminiculantem naturam.

In propositione argumenti Saluiani, non negamus, optimam tunc fieri purgationem, cum naturam adiuuantem habemus. Atqui illa nō semper expectat concoctionem materiae, sed si nimio onere pressa, eam aggredi nequeat, initio magis expulsū & liberationem expetit & iuuat, q̄ impossibilia subactionis tenter. Sed & verborum, quibus vtitur Saluianus, improprietas & contrarietas notanda venit. Persuadere conatur, in declinatione idcirco vacuandum esse, quod cocto & secreto humore naturam iuuantem habeamus, dicitque, humorem bonum malo mistum esse, illum coqui, hunc subigi nō posse, ideoque ad expellendum secerni. Atqui, Saluiane, si malus ille humor coqui nequeat, expurgandus non erit, quia, vt vis, *cocta purgare oportet, non cruda.* Falsum vero dicis, cum ideo humorem malum secerni asseris, quod coqui

coqui non possit, cum maxime ideo fecernatur, quia natura illum coxit & subegit. ante quā enim concoxit, rite fecernere non solet, si sua lege temperit. Valde etiam improprie humorem bonum coqui dicis; iste enim coctione non indigebat, quia bonus, neque morbificæ causæ materia erat.

Si vero ita velis, quod humor iste sit bonus, qui coctione ad utilitatem redire possit, malus, qui non; nihilo minus ille, qui tibi malus nuncupatur, coctionem & subactionem & benigniorem statum subire tenetur, dummodo rite & sine molestia per pharmacum educi debeat. Quid si largiamur, syllogismum tuum concludere, iuxta 22 aph. sect. 1. eo sensu, quo *superius* interpretandum esse cōmonstrauimus, videlicet ut intelligitur de morbis, quorum materia vniuersim venis inclusa ad vnicam post statum euacuationem referretur, tamen multas tibi etiam insolubiles instantias cottidiana practantium rationalis & recepta obiiciet consuetudo. Primo: ipse ais, naturam nos non habere ad perficiendam euacuationem adiuuantem, nisi materia sit cocta. Atqui cum illa nunquam sit otiosa & semper in actu secundo, tam in principio, quam in augmento, erit aliqua pars cocta, quæ analogico minoratiuo sine omni dispendio benigne detrahi possit, quo tantum abest, quod natura turbetur, ut etiam eo ipso releuata, reliquum felicius co-

quat, & statim superet. Atqui si coctate recte purgamus, si tunc naturam vacuationi adminiculantem habemus extuopte, Saluiane, ratiocinio, in principio vel augmento vtiliter, dummodo cum prudentia fiat, purgamus. Deinde in principio si multus adsit humor, naturam premeus, non tantum vtiliter, sed & necessario purgamus, quia ni ita faciamus, verendum, ne in opere subactionis succumbat & superetur. Proinde recte eam in principio ab imminente periculo vindicamus, quo coctionem, quam necdum magnopere aggressa est, haut turbamus, & totam curationis telam porro securius perteximus, quam si eidem, de qua incertum, num auxilio hoc destituta eluctari possit, nec ne, omnia fortunæ committamus.

Demum quid si *supra* al' egatas rationes reducamus, quibus compulsi necessario in initio purgamus, cum morbi causa ex materia præter sanguineos humores praua, indomita, maligna, cuius non tam intendat natura prolixam & ordinariam coctionem, quam celerem cōtinuo expulsionem, quod in plurimis fieri affectibus videmus, cum multitudine & prauitate humorū laceffita, magnam molitur sub principio vacuationem ut cæteris melius dominetur? Nihil enim *paruum criticum est*, & si quid notatu dignum in frontispicio reiiciatur, ne c pure, nec vere symptomatium protinus existit. Cæterum si

isidem

ijdem præsquamur, quibus curamur, & præsquamio sit causa propemodum factura morbum vacuatio, cur non æque tuto eandem in initio morbi vacuamus, quam paulo ante eius insultum crudam recte educimus?

Tertii argumenti discussio.

Sequitur tertia Saluiani argumentatio: Humores, dum coquantur, non sunt mouendi, quod agitatio impediatur concoctionem: cui respondetur, si humor sit quietus nec irritet magnopere, & concoctionem recipere, ipseque æger cum viribus ad statum persistere possit, & ad unicam excretionem criticam materia coquatur & seruetur, procedere argumentum, (fatemur enim, concoctiones in quiete, purgationes motu potius perfici:) alioquin in principio ex materia per purgationem commota, sed valde imminuta, plus commodi accedet naturæ ad superandum, quam ex retentione eiusdem in quiete, cum propter multitudinem aut peruersam qualitatem indomita sit.

Quarti argumenti Saluiani repulsio.

Quarto opponit, naturam non vacuare vtiliter, nec bonas moliri crises, nisi post statum, omnesque ante hunc vacuationes esse symptomaticas, proinde Medicum nihil quin eo superato, recte tētare vacuando; ad id reponimus, naturam initio morbi sæpe vtiliter, & si se ab interitu liberare velit, necessario quandoque istas moliri vacuationes, quæ tamen pro pure symptomaticis accipi non debent, præsertim cum sint materiæ morbificæ, nec vires nimium labefactent.

Quid vero instat, asserendo, hu-

mores crudos esse stables & firmos, in principio maxime; id vniuersale non est, cum in acutis raro sint tales, & cruditas tam in tenuitate, mobilitate & acrimonia, quam crassitie, viscositate & stabilitate humorum consistat. Neque magni momenti obiectio est, qua asserit, ab inflammata & distenta parte purgantis vi nihil detrahi, sed potius maiores affluxus in eandem concitari, quia humori impacto & influxo partibus non deberi vniuersalem euacuationem per aluum, sed specialem per ipsam, cui infidet, partem, nimis notum est. Interea tamen animaduertat ille, Galenum in principio inflammationum ad reuellendum incursum in partem affectam venæ sectioni frequenter iungere purgationem, idque non tam ratione causæ continentis & influxæ, quam antecedentis & influentis. Ineptè quoque ex Galeno lib. 4. de sanit. tuend. adducit sententiam de cruditatibus primarum venarum, in quibus non sit purgandum, cum hæc magis indicent præparationem corporis, ut fluidum fiat ad felicem purgationis successum, quam ut eandem remoretur, aut in venis contentorum concoctionem expectare. Nec ista præparatio, qua corpora fiant fluida, humoresque attenuentur, meatus, viæque, per quas effluere debent, referuntur, pro concoctione, nisi late abuti vocabulo insedit, venire potest. Quæ denique ex Galeno, Hippocrate & Auienna allegat, ut demonstret, in magnis

Ca. 1. 2. 3. 4. rationes Saluiani vniuersim dispelluntur.

Quinti argumenti repulsio.

magnis & ardentibus febribus ante statum non esse purgandā, ea de materia venis inclufa, naturā operā obediēter fufcipientē & vniuerfīm ad criticam expulſionem reſeruanda loquuntur, & intelligenda erunt. Sed ne nihil intentatum relinquat, aliud porro cuibrat; natura non purgat, niſi ſecreuerit, nec ſecernit, priuſquā concoxerit; atqui hoc in declinatione morborum facit, propterea nec in augmento, nec in principio à Medico adminiſtrabitur purgatio. Respondetur, naturam, dum ordinariē & ſua lege agit, nec alia neceſſitate compellatur vel irritetur, ſic procedere; verum, cum ſæpe vſuueniat, naturam poſt ſtatum materiam coctam & ſecretam non expellere, adeoque medicinæ opera hic requiratur, ita contingit aliquando, eandem in principio, cuius concoctionem propter multitudinem vel malignitatem nō erat aggreſſura, vel perficere non poſſet, non emouere, vt idcirco, ſi æger liberari debeat, pharmaci auxilium neceſſario requiratur.

Cæterum, ipſe Saluianus, ſui ipſius & ſententiæ Hippocraticæ non eſt memor, dum cocta purganda eſſe aſſerit, & cruditatem in ſanguinis ſupercalſactione ponit: cruditati enim opponitur coctio, & crudis ad coctionem perductis debetur purgatio, ſanguini vero ſupercalſacto tantum conuenit alteratio & euentatio, nullaque alia vel coctio, vel eam inſequens purgatio; quid itaque de re

perperam intellecta, nec ex ſententiā venerandæ antiquitatis prolata verba & ocium tenet Saluianus?

C A P. XXIV.

Doctrina de minoratiuis purgationibus initio & augmento morborum aliquando vtiliter & neceſſario vſurpandis, auctoritate Hippocratis & Galeni munitur & roboratur, aliorumque, qui eandem impugnant, rationes eliduntur.

VT adductam & firmis munitam rationibus ſententiā de purgationibus minoratiuis & initio, cum videlicet totius morbificæ materiæ concoctio haut exſpectanda, & tamen ſpes ſit acciſa, naturam, quod reliquum fuerit, ſuperaturam, ac priuſquam robur corporis diſſoluatur, febrilis calor vltra modum accendatur, materiæ putredo & malignitas nimio opere inualeſcat, humores exſuperantes in nobilem quampiam partem procumbant, & ſub eorum onere æſtu & malignitate vires fatiſcant, commodè adminiſtrādis, Hippocratica & Galenica venerandæq; antiquitatis auctoritate & decretis fulciamus & circumuallemus, tempeſtiuū eſt.

Hippocrates purgationem eradicatiuam in acutoſū initio, ſi materia turgeat; vel in fine, dum vniuerſim cocta ſit, neque ſponte naturæ eua-

Q euetur.

Quinti ar-
gumenti
ſolutio.

Hippocra-
tus Apho-
rismorum
de purga-
tione vevi-
or intalle-
ctus crui.
1m.

cuetur, saltem convenire *sect. 1. apho-
rism. 22.* docet. Minoratiuam in acutis
sub principium recte exhiberi, *sect. 2.
aphorism. 29. & 30.* perhibet, cum in-
quit; incipientibus morbis, si quid mouen-
dum videtur, moue, vigentibus enim quie-
scere melius est. Nam morborum initio &
fine remissiora sunt omnia. Neque est,
quod quispiam existimet, Hippocr.
hoc aphorismo idem inculcare & vel-
le, quod *22. & 29. sect. 1.* dixerat, cum
his præcipiatur turgescentium eua-
cuatio, quod metus sit, ne in nobi-
lem aliquam partem decumbant, &
deploratum affectum concitent, &
propter motum omnino concoqui
nequeant, quando in quiete coctio
perficiatur. Proinde cum ab istis sum-
mum sit periculum metuendum, &
nulla expectanda concoctio, radica-
tiuam seu plenariam iis designauit
purgationem in prima sectione, se-
quentibus vero ex secunda sectione
allegatis regulis monet, initio acuto-
rum materię aliquid detrahendum
esse, vt ea accisa & minore facta,
quid reliquum fuerit, natura facilius
concoquere possit, vt id Galenus in
comment. vberius explicat, idque in
principio faciendum, quod omnia
tunc adhuc sint remissiora, viresque
minus exhaustæ, & natura in conco-
ctione nondum magnopere occu-
pata.

Conuenit autem minoratiua pur-
gatio in principio, cum propter cau-
sas *superius*, vbi de eadem ex professo
egimus, assignatas, tum etiam quan-

do ægri sanguinis multitudine labo-
rantes venę sectionem abhorreant,
aut propter ætatem aliasue causas nō
admittant, vel cum materia qualitate
peccans tanta redundet copia, vt fe-
bres in immensum exardescere, vi-
resque obrui & dissolui necessum sit,
aut fiat, in partem aliquā interiorem
humorum decubitus, vel maligna
qualitate infecti periculosos procre-
ent morbos, vel summus intolerabi-
lisque ab iisdem causetur dolor.

Qui multitudine sanguinis labo-
rantes venę sectionem reformidant,
vel non admittunt, hos *lib. 4. & 5. de
san. tuen.* Galen. vberius & exquisitius
purgare iubet. Vt enim sanguis præ-
ter illum, qui proprie sic dicitur, hu-
morem tribus in super constat parti-
bus, videlicet melancholica, biliosa
& pituitosa, quarum hæ pharmaci at-
tractione selectina educuntur, ita e-
ius quantitatem purgantium opera-
tione partibus hisce accisis & extra-
ctis minui consentaneum est. Si vero
humores non tantum qualitate vul-
gari, sed & praua malignaque inf. Et
morbos procreent, cum ocysime illi
spirituum substantiam soluendo so-
lidarumque temperiem & naturam
corrumpendo summam virium de-
iectionem afferant, continuo & quam
primum fieri potest, foras eiciendi e-
runt, propterea Galen. *lib. 9. meth.* om-
ne quod corruptum & a natura a-
lienum sit, adeo vt suæ naturæ gratiā
recuperare nequeat, celestime edu-
cere suadet. Et *lib. 1. de febr. differ.* in pe-
stilentia

In peste &
malignis
febris
num &
quomodo
purgatio
conueniat.

stienti aeris statu corpora, quæ red-
undant superfluitatibus, sanant pur-
gationibus, nulla expectata aut præ-
cedente coctione. Et lib. 5. meth. asse-
rit, ex pestilentia quosdam facile per-
curatos, quod præexsiccatum totūq;
corpus repurgatum fuerit, cum non-
nulli ex his vomuerint, & omnibus
venter profluxerit. Quamobrem ve-
teres docent, non verendum esse in
horum morborum initiis cum lethales
& perniciosi sint, purgantium v-
sum, quod tamen moderni & recen-
tiores in febribus malignis à maligna
putredine ortum habentibus locum
dūtaxat habere, imo plurimum pro-
desse, si statim ipsis insipientibus ad-
ministretur, asserunt: non autem in
vera peste, cuius ratio non tam à per-
necia interiorum humorum corru-
ptione, quam occulta venenataq; la-
be initio spiritus & tenuissimas hu-
morū portiones insidente & con-
festim solida penetrante & pessun-
dāte sita sit, quapropter primo, & po-
tissimum alexipharmaca exigat.

Quid sit
euulsio &
purgatio
euulsoria,
& quomo-
do conue-
niat.
in pleuri-
tide quan-
to purgan-
tium.

Humores in partem quampiam
irruentes Gal. lib. 13. meth. purgante
medicamento reuocandos, reuellen-
dos & euacuandos esse, dicitur. Est
autem reuulsio remedium in princi-
piis morborum conueniens, tunc vi-
delicet, cum adhuc influit, nec dum
influxit, vel in partem quampiam im-
pactus sit humor. Ideo Hipp. lib. 2. de
vict. ratio. in acut. tex. 11. decretum re-
liquit, in pleuritide, cum sub septo
transuerso dolor infestauerit, ventrē

vel nigro veratro vel peplio mollien-
dum, aut purgantia exhibenda, quod
dolorem leniant. Et Galenus *sec. 1. commentar. 23.* in maximis doloribus
purgationes adprime commendat,
quod practici in ventriculi intesti-
norumq; cruciatibus, nisi subsit in-
flammatiō, vtilissimum esse, cotidie
experiuntur.

Sed neq; hic desunt, quib. hanc sen-
tentia oppugnant, rationes contrariū
statuentib. inter has prima est, quod
Galenus *si com. 24.* asserat, omnia pur-
gantia esse calida, vnde periculum
sit, ne febrium calor & squalor in-
tendatur: *secunda*, quod si quis velit
purgare corpora, requiratur, vt sint
fluida, & sub initium acutorum, vbi
primo & secundo die occasio purgan-
di elabatur, non suppetere tempus ad
preparationem corporis & humo-
rum. *tertia*, non danda purgantia iis,
qui cruditatibus abundant, ex multis
lentis crassisque eduliis, quibus item
hypochondria flatibus distenta, aut
vrina supra modum calida, aut aliqua
subiectorum viscerum suspecta sit in-
flammatiō: *quarta* crisi expectan-
dam antequam purgemus.

Primam, quod attinet rationem, *Responsio*
respondemus, Galenum de sui seculi *ad primū.*
pharmacis vehementer acerbis & cali-
dis locutum esse, luce vero clarius
constare, ea, quibus hodie pro mino-
ratiuis vtimur, sine omni estu & signi-
culatione blanditer absq; vehemen-
ti humorum & corporis agitatione,
operationem suam perficere, secus,

Q 2 quam

quam veterem illa ignea & fortissima. Vt enim hæc in morbis acutis humores turgentes strenue & radicatus expurgare debebant, sed quieros accendunt, inflammant, exagitant, febrem prouocant, vires fatigant præcipitantque, ita benigniora nostra uni medicamenta, mobiles facile educunt, quiescentium partem sine ulla exagitatione & igniculatione initio vtiliter efferunt, priusquam vires fatiscant, aut febres morbine inualefcent. Neque est, quod reponunt, id commodè initio fieri non posse, quia in tantulo temporis spacio debita corporis humorumque præparatio perfici nequeat, cum principium vniuersale morbi, quo videlicet nullam magnopere coctionem materię natura aggressus sit, non semper vno vel altero die includatur, & interim nihilominus primæ viæ mollientibus, clysteribus, euacuari meatus incidentibus, extenuantibus, acidis & penetrantibus recludi, humores crassi incidi, acres temperari, eaque omnia tam remediis, quam alimentis ad rem pertinentibus patrari possint.

Tertia ratio non tantum prohibet minoratiuorum initio humoribus quiescentibus, sed etiam plenariorum iisdem turgescerentibus vsus & tam in acutis, quam chronicis quocunque tempore velut ex Galen. *com. 2. 4. sect. 1.* patet.

Ad quartam rationem supra multis responsum est, frustra crisin expectari, vbi propter multitudinem

humorum nec coctionem, nec expulsum natura moliri queat, nisi initio purgatione tempestiue subleuetur.

Verum alia insuper ad manus sunt aduersariis, quibus velintur, tela. Sic enim instant. *Febres sunt d. uturna vel acuta, illa coctione vel abscessu, hæc vero critice & potissimum excretionibus, vti narium hæmorrhagia, sudoribus, vomitionibus alique fluxibus, finiuntur, quæ obrem nõ tantum initio, sed quocunque tempore perperam ad curationem illarum purgantium præscribimus.* Sciãtautem illi, nos neutiquam in febrium chronicarum principiis alicuius momenti vacuationes præscribere; ad acutarum vero curationem vbi humorum multitudo, aut peruersa qualitas, vel aliud quid purgationem celeriores flagitet, vtiliter iniungere, non obstante eo, quod natura per alium aut alias vias postea reliquum sit elisura, cum initio sic adiuta & lenata, criticam euacuationem per quamcunque etiam partem intendat, deinde facilius expediat.

Porro ex Gal. *lib. 4. de san. tuen. cap. 5.* instant. *Si sanguis bonus in corpore sit exiguus, plurimi autem humores crudi, nec sanguinem mittendum, nec purgans pharmacum exhibendum esse.* ad quod respondemus nos iuxta Galen. præceptum *lib. 12. meth. cap. 3.* in crudorum humorum copia, præcipue si oris ventriculi adsit offensio & sanguinis boni exiguum, cum necessario magna comitetur virium infirmitas, nec ve-

na sectionem, neque purgationem suadere, tennes autem & biliosos iuxta Galen. libro quos purgare conueniat, si exundent, prauisque qualitatibus renitentes edomari nequeant, dum cetera respondeant, celeriter euacuare. Atqui vltius obiciunt: si non tantum in morbis, quorum materia turget, verum & in his qui ex multitudine vel mala qualitate aut loco aliquo primario & interiore laborant, vtendum sit circa initia pharmacis purgantibus. Hippocrates non scripsisset idem raro in principio vtendum, quod tales affectus creberrime incidunt. Quibus reponimus, nos quam rarissime in initiis morborum talia purgantia, quæ Hippocratis tempore erant vtitata, qualia sunt valde acia calida, febrem magis igniculantia; sed adhibere mitia, æstum febrilem temperantia, & humorum feruorem cicurantia, veluti tamarindos, cassiam, mannam, myrobalanos, infusum Rhabarbari ex sero lactis & similia.

Tandem ex Hipp. lib. 4. de vict. rat. in contrarium afferunt illud: Quibus in principio vrina crassa, nebulosaque existunt, hos annuentibus ceteris purgare conuenit: Quod si vero tennes fuerint, tales non purgabis. Responderetur, Hippocratem præcipere vrinis initio tenuibus, nisi aliud quidpiam vrgeat, atque concoctio in futurum expectetur, purgatione supersedendum esse. Verum oportet nos subintelligere, si multitudo aut praua qualitas, vel locus dignior infestatus vrgeat, purgationemque exigat, omnino hanc admittendam, quod

ex noxiorum euacuatione maior utilitas, quam ex crudorum commotio. ne detrimentum exoriat. Sed & illa ratio, qua nostram sententiam infringere conantur, eandem munit & confirmat. Quando in initio, prodeuntibus vrinis crassis & nebulosis purgare præcipit venerandus senex, nequaquam perpetuum & vniuersale erit, tunc solummodo purgandum, cum materia turget.

Iubet autem primis diebus tales vrinas profundentes purgare, quod coctionis indicia prodant, tenuibus vero iisdem, tanquam morbo admodum crudo adhuc existente, nihil mouere, sed coctionem expectare, corpora quieti permittere, æqualiter tegere, vngere. Tales vero morbi frequenter sunt ex crassis, frigidis & lentis humoribus, quales pituita, & nigra bilis, in quibus plerumque subactionem præstolari consultum, secus, quam in tenuibus, aqueis, biliosis.

CAP. XXV.

Fallopj de concoctione & cruditatibus, de putredinis curatione & minoratiuas purgationes elidendi ratione, methodum medendi euerrens, & veneranda antiquitati obstrepens, opinio refellitur, & quibus illa morbis conueniant, compendio designatur.

Fallopj, ut demonstrat, nusquam initio morborum conuenire

*Coctionis
& crudi-
tatis gene-
ra ex Fal-
lopio.*

nire purgationes minoratiuas (tur-
gentibus eradicatiuas concedit)
inani conatu admodum defudat,
proque fundamento, cui suae af-
sertionis rationes superstruit, exa-
men doctrinae de cruditate & co-
ctione institutum collocat. Quatuor
autem coctionum totidemque cru-
ditatum recenset genera. *Primum*
complectitur coctionem & crudita-
tes ventriculi, epatis, & singularum
partium, ventriculi vitari, ait, coctio-
nem, si chylus crudus vel pituita ge-
neretur; in epate oriri cruditates;
quando chymus sanguisque imper-
fectus aquosus & crudus produca-
tur, tertiam singularum partium la-
befactari, cum secundae humiditates
rite non vertantur in substantiam nu-
triti. *Secundum* coctionis genus in ge-
neratione naturalium excremento-
rum ponit, videlicet, bilis & melan-
cholici humoris, quos bene coctos
esse & naturaliter habere docet, dum
legitimam formam & consistentiam
nacti fuerint; crudos vero, si nimia
crassitie aut tenuitate laborent. *Ter-
tium* facit humorum putrescere inci-
pientium vel semiputridorum con-
coctionem, quorum cruditas semi-
plena vel incipiens putredo. *Quar-
tum* humorum perfecte putridorum,
qua formam suam penitus amise-
runt. *Ultimo* addit crudum id omne
dici, quod alteratione aliqua indi-
geat; concoctum vero, quod passim
in aliquid à calore nativo, sed quia
nimis communis sit hæc appellatio,

cam se negligere proficitur. Hæc co-
ctionum & cruditatum genera re-
spicienda esse docet, ei, qui rite pur-
gationem instituere velit. Primi ge-
neris cruditates adaucto calore nati-
uo corrigi, & pituitam, acidam, dul-
cem vitreamque sola salsa excepta in
chylum, hunc vero imperfectum in
meliorem, & hæc omnia in bonum
sanguinem conuerti, illum vero im-
perfectum vltiore coctione perfici
posse. Idem de cruditatibus in tertia
concoctione resultantibus iudicium.
Hæc crudorum reparationem vo-
cat coctionem in iuuatiuo. Secundi
generis cruditates consistere, vel in ni-
mia excrementorum naturalium
quantitate, aut in eorum crassitie, vel
tenuitate, illam indicare vacuatio-
nem, hanc beneficio caloris coquen-
tis sufficienter corrigi. Terti generis
cruditatem in inchoata vel semiple-
na putredine collocat, qua affecti hu-
mores semiputridi & semimali di-
cantur, illam virtute concoctrice e-
uinci & emendari, adeo, vt, instar ca-
terarum cruditatum, euacuatione non
indigeant, quod exemplo vini ace-
sere & corrumpi incipientis, sed cor-
rectionem admittentis probat; vti e-
nim huius acor & putredo inchoata
iniectione alumine vel sale restingui, &
illud ad substantiæ mediocritatem
reduci, ita & semiputridos humores
ad pristinam integritatem vindicari
opera caloris nativi absque euacua-
tione posse contendit. Atque his tri-
bus generib. cruditatum nullam de-
beri

beti aut conuenire purgationem, sed naturæ committenda esse, quæ ea coctione sufficienter emendare, & reducere queat, persuadere satagit. Superest quarta cruditas, qua humores perfecte putrescant, & naturam formamque propriam amittant, & specie sibi dissimiles redduntur; Hos concoctione ad conditionem quidem benigniorem, qua naturæ sint tolerabiliore, magis obsequentes & minus noxii, non vero ad pristinam omnino integritatem reduci posse, statuit, & hanc caloris operam, concoctionem in nocituo nominat, quæ sit alteratio illius, quod sua natura malignum & noxam inferat. Hoc pacto ait, Galenum definire concoctionem alteratione, quæ cessare faciat putredinem manente substantia, hac ipsa sanguinem putridum in venis vel extra easdem conuerti in pus album, crassum non fœtens; melancholiam in pus vel saniem nigram, bilem flauam, in saniem vel pus flauum. His ita positis concludit, humores tribus prioribus cruditatibus affectos nequaquam exigere purgationem, sed iuxta Galenum *libro de constitutione artis, capite 19.* indicare immutationem & alterationem, cum omne id, quod imperfectum & possit perfici, indicet, vt perficiatur, non autem vt euacuetur: Humores vero sub quarta cruditate plane corruptos, cum concoctione ad naturæ utilitatem, siue pristinam suam integritatem redire nequeant, & concocti atque in pus versi, nihilominus toto genere sint, manentq; præternaturales, vere indicare sui euacuationem. Quod enim ita corruptum est, vt ad naturæ bonitatem redintegrari nequeat, id se auferendum esse dicitur. Vnde sequitur, quod humoribus perfecte putridis & corruptis, tantum debetur purgatio, at non in principio: neque tamen hauri propter illam rationem, quam ex Galeno omnia Medicorum secula hactenus deduxerunt, videlicet, quia nondum subacti, concocti & secreti sint, cum medicamentum purgans æque secretum, quam aliis mistum humorem appropriatum, instar magnetis ex acervo pulueris metallorum solū ferrum trahentis seligar & ducat, sed quod per putredinem perdiderint formam, totamque substantiæ similitudinem, cuius merito à pharmaco respiciebantur & attrahebantur, quapropter initio nullo modo commode edaci possint, sed in fine morborum dūtaxat, quod coctione aliquas amissæ substantiæ qualitates recuperent, quibus receptis maiorem vicissim consequantur cum medicamento similitudinem & specialem familiaritatem, faciliusq; & sine minore agone naturæq; quassatione expurgari & trahi obsequi possint. Hanc verā exclamat esse causam quam obrem cruda in principio morborum non sint purganda, nempe quod ex putredine similitudinem substantiæ, qua respiciebant pharmaca, omiserint,

runt, quam concocta sub morbi finem aliquo pacto recipiant, nonnullas eiusdem perditæ qualitates recuperando.

Hæc Fallopii opinio friuole speculantis philosophema venerandæ antiquitatis callem deserit, præscæ medicinæ fundamenta & veræ methodi regulas euertit, & in principia artis turpiter impingit. Neutiquam enim ea coctionum, quæ recenset, vitia, beneficio caloris natiui adeo corrigi possunt, ut iis affecti humores in ullam naturæ utilitatem cedant, quod ordine in quouis ab illo allegato coctionis & cruditatis genere demonstrabimus.

Cruditates ventriculi nulla ulteriori coctione, aut caloris natiui virtute adeo vicissim corriguntur, ut in beneficium chylum denuo vertantur, quapropter Aëtius & tota Medicorum schola opimum eorum censet remedium, si præpropere in aluum descendant & eiiciantur. Longius enim detentæ nec à calore, quamuis ad aucto, superantur, sed vel nidorosos acidosve ructus, clydone, inflammationes, cardialgias, sputationes, nauſeam, vomitusque concitant, imo assiduitate & continuatione hypochondriacæ passionis fundamenta iaciunt. Nec enim prima coctionis vitia corriguntur in secunda. Et quis unquam vel somnia ausus fuit, in ventriculo per bradypepsiam aut dyspepsiam generatam pituitam aut bilem denuo recoqui, emendari, & in bo-

num chylum iterum conuertere, quod semel factum est excrementum, nulla ope naturæ unquam redibit ad alimentum naturam. Alia res est, sanguis pituitosus, aliud pituita excrementitia, de qua *supra*; vide Galenum *lib. 8. meth. cap. 10.* In secunda coctione ne resultantes cruditates mutilationeque recte recenset. Etiam si enim bilis genera naturaliter habent, tamen, quia ad excrementorum secesserunt conditionem calorisque natiui, omnia in utilem succum conuertere intendentis, vim elaserunt & subterfugerunt, crudis humoribus accensentur, quæ tamen purgationem sui non indicent, quamdiu ea sint mediocritate, ut receptaculis à natura destinatis recipi & asseruari, & debito tempore emitte possint. Neque enim solummodo tunc, cum quantitate excedunt, sui euacuationem indicant, ut Fallopius censet; sed etiam cum qualitate peccant; cum nec illa qualitas solius naturæ beneficio vniuersim corrigi possit, & si opera medicinæ & caloris emendetur, non ideo corrigantur, ut asseruentur humores, sed ut eiiciantur, quia omne, quod corrigitur, ut seruetur, id in naturæ utilitatem cedere debeat, quod si fieri nequeat, ea emendatio est saltē ad expurgationem commodam præparatio, quin imo recte & iuxta artis præscriptū bilis qualitate peccans pharmacum educitur, quod purgatio vere conueniat, & conuenire definiantur humoribus qualitate peccantibus.

Deinde

An quo modo in prima & secunda coctione resultantes cruditates possint emendari, & an potius suis ad utilem naturam statim reductionem, quam purgationem indicent.

Deinde humores excrementitii quā-
primum qualitate peccant, cum
quantitatis naturalis mensuram ex-
cedere incipiūt. Mutile vero & man-
ce recenset Fallopius errores & cru-
ditates secundæ concoctionis, quas
superius ex Galeno veritatis nostræ as-
sertore, & magistro optumo dedu-
ximus. Sanguis enim crudus ideo
est, quod ad debitam perfectionem
non pergenerit, ut pituitosus, aut
quod illā excesserit, & semustus sit,
qualis est biliosus; ille vltiore con-
coctione (quia pars sanguinis ali-
mentalis non pituita excrementi-
tia est) in sanguinem perfectum ela-
borari potest, hic vero purgationem
specificam desiderat, quod superius v-
berius traditum est. Aque absurdus
est, cum illa, quæ committuntur er-
rata in tertia singularū partium con-
coctione & assimilatione seu con-
uersione nutrimenti in substantiam
nutriti, solo beneficio naturæ & ca-
loris natiui, vel alteratione corrigi
posse asserat, sic enim & leucophle-
gmata & anasarca & cætera in habi-
tu corporis vitia absque purgationis
opera expugnari posse, verisimile fo-
ret, quod tamen falsissimum, neque
est, ut in hoc demonstrando tempus
protrahatur & teratur.

De tertio cruditatibus, quas Fallo-
pius recenset, genere, videlicet, de
humoribus putrescentibus vel pu-
trescere incipientibus, partim ve-
rum dicit, partim falsum: Verum di-
cit, quando eos, inchoante putredi-

ne corrigi & emendari posse asserit,
falsum, cum id absque omni euacua-
tione solius naturæ vi fieri decernit,
& eo ipso non tam pro, quam contra
se exemplum vini corruptionem in-
coloratam perpetiētis allegat. Gale-
nus comment. 17. sect. 2. inquit, quod a-
cessentibus vinis vsuuenit, eiusmodi quid-
dam in sanguinis alteratione fieri solet; id
vero tale existit, ubi vīna plane acue-
runt, non iam ad vini naturam redi-
re possunt; verum si tam leui mo-
mento ad id vergant, ut acescere
quidem, sed nondum acetum esse vi-
deantur, ex iis complura pristinam
recepisse naturam, sæpius visa sunt.

Sic in sanguine serres habet. Nam si ipsius *An putredo*
magna facta est corruptio, non iam ad sui *sine vacua-*
naturam redire potest, parum vero à seipso *tione inhi-*
si degenerauerit, vacuato superuacaneo, *beat.*

qui restat, suam recuperare potest naturam.

Et hac de causa inquit Galenus lib. 11.

meth. cap. 15. saluberrimum est in febribus

venam incidere, non continuis modo, sed &

aliis omnibus, quos putrescens humor con-

cit, ubi præsertim nec aras, nec vires pro-

hibent. Leuata namque, quæ corpus no-

strum regit, natura, exonerataque eo, quo

velut sarcina premitur, haurit agre, quod re-

liquum est, vincet. Itaque proprii muneris

haurit oblita & coquet, quod concoqui habile

est, & excernet, quod potest excerni. Et eo-

dem lib. cap. 8. inquit: Tanquam in iis cor-

poribus, quæ non viuunt ac putrescunt, pri-

imum quantum eorum iam computruit, se-

parant, dein ei, quod reliquum est, in frigi-

dum aerem sublato, perspirationem refri-

gerantem moliantur; ita utique & putre-

R

dinem

dinem que in vitiis est, sanabimus, id scilicet, quod iam corruptum est, omni ratione vacuantes, quod reliquum est, moderatu motibus & refrigerante perspiratu ad exactam symmetriam reducentes: ac vacuationem quidem illius per urinam, deiectiones, vomitum & sudores moliemur. Ex quibus Galeni sententiis clare dilueulat, nec inchoantem putredinem, nec eam, qua humores propriam iam perdiderunt formam, inq; aliam transuere colluuiem, & corrupti sunt, abque euacuatione corrigi aut sedari posse. Propterea Studiosis Medicinæ & Praxeos Candidatis hæc fanatica Fallopii sententia & falsum introducentis opinio, qua veræ curationis methodus euertitur, Medicus in errorem, ager autem in exitum perducitur, summo studio fugienda. Talia autem, quæ in humanæ salutis detrimentum vergunt, scribere, aut medicinæ initiatis persuadere, est cædori, qualis inesse viro bono debet, labem aspergere, & conscientia vulnus infligere. Vbi enim de redimenda vite hominis agitur, melius est, veritati cedere, quam nouis & perniciosis productis opinionibus ingenii laudem venari, & acrimoniam mentis vulgo ostentare velle. Sed redeamus eo, vnde dilapsi sumus.

Perperam statuit Fallopius, totalem vel *καθολικὴν* in corpore dari putredinem, quod *superius* satis superque demonstratum est. Putrescunt autem humores secundum partem ita, vt corrupta forma alii vel tolerabiles &

naturæ aliquam victoriam remonstrantes generentur, quale pus est vel alii quauis corruptione indicibili inquinati producantur. In ista vero mutatione, qua sanguis in pus vel alios humores perniciosos migravit, adeo forma omnesque eius perire qualitates ab ea dependentes, vt nihil benignitatis nutrimentalis, nihilque pristinae bonitatis superfit, excepto hoc, quod in pure vel puri simillimo (licet & ille tempestive euacuari debeat, ne detentus novos morbos vel recidivas procreet) maior iam obedientia & eicuratio sit, quã obrem & ad educationem paratior. Atque hinc non exigua Fallopiianæ opinionis absurditas patet, quod dicat, per concoctionem recuperare humores perfecte putridos formaque substantiali spoliatos tales qualitates, & similitudinem pristinam, vt commodè à medicamento attrahantur, cum à priuatione substantiæ, siue formæ substantialis ad habitum non detur regressus, & similitudo illa, qua humores respiciebantur à medicamento, (vt quidam arbitrati sunt) in ipsa forma vel ab ipsa, quam proxime dependebat, adeo hac perdita illam petire, & illa non nisi hac reducta redire posset. Vt itaque humores putridi amissam formam concoctione non recuperant, ita neq; similitudinem hanc, quæ à formæ in materia presentia dependebat, recipiunt.

Et quid respondebit Fallopius ad hoc, quod ipse affirmat pus vel puri finitimum.

finitimum quippiam ex sanguine putrescente generatum in venis facilius educi sub morbi finem medicamento purgante specifica vi & substantiæ similitudine humorem peculiarem trahente, cum nullum detur pharmacum hæmagogum seu proprietate sanguinem vacuans & trahens, quando adhuc in integritate constitutus sit. Neq; n. uti phlegmagoga, cholagoga, & melanagoga, ita quoq; sanguinē vi specifica educentia, inveniuntur, quod ille natura thesaurus & caloris nativi fomes non sui, nisi maximopere redundet euacuationē, sed custodiam & asseruationem postulet. Si itaque nullum reperitur medicamentum, quod sanguinem in integritate constitutum proprietate expurget, nequaquam pus ex sanguine putrescente natum si coctione aliquas sanguinis cōditiones vicissim acquireret, vllō pharmano specifico educi poterit.

Quin imo ex ratiocinio Fallopii potius sequetur initio, cum humores putrescere incipiant, neque omnino propriam substantiam vel ab ea dependentes qualitates deposuerint, sibi bique nondum prorsus dissimiles facti sint, esse purgandos, cum tunc adhuc maior supersit similitudo cum medicamento, quam cum perfecte putrefacti formam penitus suæque substantiæ modum & rationem deposuerint, & postea siue coctione, siue vltiore sui corruptione in aliud quidpiam tota specie diuersum sint

conuersi. Atque hoc pacto non quod ipse intendebat Fallopius, sequeretur, sed contrarium potius, idque eo magis, quod & ipse affirmat, medicamentum humorem crudum non separatim æque trahere proprietate uti coctum & separatim.

Verum enimvero, quod idem pretereā cōminiscitur, cæteros humores putrescentes æque uti sanguinem in pus verti, eo ipso non minus, quam ante venerandæ antiquitatis decretis & veritati obstreperit, quippe quod solius sanguinis privilegium sit, ita posse excandescere, talemque concipere flammam, ut febrem committat absque sui putrefactione, & si putrescat solus in pus purulentamque materiam in venis sine extra easdem conuertere possit, quod cæteris humoribus negatum est. Humor enim melancholicus putrescens in externis cancris & carcinomata generat, & in Scirrho, si tentetur suppurantibus, tantum abest, quod in pus vertatur, ut etiam in cancrum degeneret. Bilem in erysipelate exulcerare & suppurare pessimum, quod gangranam minetur, nisi fideli cura gubernetur; nec tñ bilis ibidem suppurat, sed *subiecta caro à bile erosa in pus vertitur*. Dicebat autem Fallopius, humorem melancholicum coctione verti in pus nigrū vel potius saniem nigram, & bilem in pus saniemue rubram. Sed hæc non sunt notæ naturæ superantis & concoquentis, vel bonæ concoctionis, sed cruditatis & malitiæ materiæ signa. Pus enim in vlcerebus, eique respondens sedimē-

tum in vrinis nisi album, læue & æquale, cruditatem corruptionemque humoris; & si nigrum liuidumue, caloris extinctionem, materię indomitam malitiam & necrosin totius vel partis significat; cum tali humorum in venis corruptione natura nec superesse, nec vita consistere potest, & hominem interire necesse est. Humor autem excrementitius putrescens eam acquirit malitiam, vt nulla caloris natiui opera vel beneficio, in pus puriq; finitimum, siue in venis, siue extra easdem conuerti possit, & quo magis putrescat, eo similior veneno fiat; tantum abest, vt perfecte in venis, siue sanguis siue alius quispian humor, putrescere queat, quod perfectam horum putredinem tolerare simulque superstes esse nequeat. Cum vero prædicat Fallopius, bilem vtramq; præter sanguinem in nigram rubeamque saniem mutari, admodum inepte & improprie eam pus nigrum vel flauum nominat, quod inter saniem & pus maxima sit differētia. Hoc enim si legitimi notas referat, semper bene visitur, coctionisque & securitatis signum est, illa vero è contrario semper corruptionis & cruditaris indicium, siue in vlceribus reperta, siue intus in visceribus venisque hæreat, siue per alium prodeat. Quod insuper addit, bilem flauam, acrem, maleolentem coctione reduci in statum mitiorem, vt acrimoniam deponat, pallidior fiat, foetorem exuat, cum mica salis est accipiendum. Nam fo-

etorem, qui à putredine fit, emendare nequit natura, acrimoniam nondum putrescentis mitigare potest, in pus autem conuertere putrescentem ei nequaquam possibile est. Qualitates imputridæ bilis nonnullas vt calorem tum maxime, cum remediis conuenientibus iuuatur, cicurare & benigniorem temperiem conciliare posse, largimur.

Proinde immota manet mea exoraculis diuinæ vetustatis deprompta sententia, solū sanguinem putrescentem, eiusq; partes, quæ in pus purique finitimum quippiam conuerti possunt admittere illam concoctionem, quam exspectare iubebat Hippocrates, antequam purgationem eradiciuam medicamento instituamus, ceteros vero præter sanguinem humores siue excrementitii naturales, siue præternaturales si morbum committant, præiua corporis eorumque præparatione, quam citissime euacuandos, antequam putredine inficiantur, quæ & magis maligni & peiores fiant, & incurabiles morbos producant.

Naturales excrementitii corruptione in præternaturales degenerant, & hi putrescentes conditionem pessimam vimque deteriam acquirunt. Satiùs itaque ipsos initio quantumuis crudos, euacuari, quia à natura eo ipso, quod per se excrementitii erant, iam dudum separati fuere, quodque natura hos nulla coctione emendare, aut in utilem statum conuertere possit, neque etiam intendat, sed potius expulsionem decernat. Neque enim putrescentes, si putredinem inhibere

hibere vel abolere posset, vltcrius, quam ad pristinam cōditionem, quā ipsa iam ante excrementitii inutiles, noxii & euacuandi erant, reducere valeat.

Qui illa, quæ hætenus pro mino-
ratiua purgatione initio morborum
methodice adhibēda, disputata sunt,
momentosius expendat, is vtri sen-
tentia in curandi processu insisten-
dum sit, recte intelliget, & sibi facile
persuadebit etiam alios dari crudos
humores, è quibus æque graue peri-
culum ægrotanti imminet, nisi in-
ter initia statim expurgentur, quam
exturgentibus: seu ex quorum va-
cuatione initio facta plus commodi,
quam ex coctione expectata redun-
dare possit. Isti vero humores vel tan-
ta copia grauant naturam, vt nisi
dempta aliqua eorum parte, nulla
concoctio sit expectanda; vel sunt
tenuēs & parati ad exeundum, vt si-
ne molestia, quantumuis crudi, ini-
tio eiici possint, vel mala qualitate
adeo infesti, vt eos quam citissime
expellere ipsa suadeat necessitas,
vel sunt in motu ad partes principes,
aut tales, quæ has facile in consen-
sum trahunt, eoque vel actu ruunt,
vel mox ruituri sunt, veluti sese offer-
re solent in inflammationibus fienti-
bus, aut parte grauiter icta, aut phle-
gmone quacūq; incipiente, si eam
amplam fore metuamus, vel in vehe-
mentioribus doloribus capitis, au-
rium, oculorum, thoracis, abdomi-
nis, articulorum vulneribus vel vlce-

ribus malignis depascentibus; quibus
aut erysypelas aut ossium corruptela
iuncta est, vel luxationibus & fractu-
ris. In his omnibus curationem à va-
cuatione aut purgatorio pharmaco
exhibito, aut secta vena, prout alte-
rum altero magis conuenire indica-
mus, auspicatur Galenus lib. de cur-
rat. per sanguin. miss. & lib. 4. meth. cap. 6.
& lib. 6. meth. c. 5. atq; id optima ratio-
ne, quia vniuersalia particularibus
præmittenda, & quidem in curatio-
num initio. Purgatio enim & venæ
sectio respectu topicorum & parti-
cularium remediorū initio cum ma-
teria à toto vel parte illabitur, nec-
dum influxa impactaque quiescit va-
cuationis vniuersalis, simulque re-
uulsionis rationem & vim habet.
Sunt etiam omnes causæ anteceden-
tes, quacūque, si res moram patitur,
præuia præparatione, remouendæ,
quia continentes fouent, & in earum
sortē ppropere transeunt, quamob-
rem etiam, vbi humores morbifici
venis aut parti cuiuspiam inclusi: in
principio & augmento morborum
commode & necessario exhibentur,
quæ in ventriculo, intestinis, mesen-
terio, cauo iecoris, liene, locisque vi-
cinis continentur, educant, quod his
remotis vltior ad sedem continen-
tis causæ affluxus prohibetur, natura
que sarcina sublata alacrior efficitur
ad cæterorum concoctionem, & via
sternitur, vt concocti porro felicius
educantur. De venenis assumptis ini-
tio statim vomitu expurgandis vi-

R 3 de

*Enacepha-
leosis argu-
mentorum,
quib. com-
pulsus Me-
dicus mi-
noratiuam
purgationē
initio vel
augmento
& metho-
dice admi-
nistret.*

de Dioscoridem lib. 6. à capite 1. vsque
ad 34.

C A P. XXXVI.

*Qui humores proprie turgeant,
& quomodo orgasmus, & quibus
morbis peculiariter excitetur, qua-
re turgentes statim sint purgandi,
quidq; horum purgationem inhibe-
re, vel recte determinare possit, &
quo pacto euacuentur per epicrasin.
Quo pacto utiles sint in initio acuto-
rum alui fluxus.*

Cum de turgentibus humoribus
dictum sit, eos iuxta Hippocra-
tis oraculum initio purgandos esse,
querendum, quinam vere pro tur-
gentibus & orgasmum concitanti-
bus veniant, & cur in principio sint
purgandi, & an hisce dominantibus
id semper faciendum?

Solis acutis morbis accidere hu-
morū orgasmum, & in horum prin-
cipio tantum purgationem eradica-
tiam conuenire, Galen. in commen-
tar. 2. 4. sect. 1. docet. Illi humores dun-
taxat turgere, hoc est, in corpore im-
petuose discurrere, & errabunde huc
illucque vagari possunt (loquimur
cum Galeno & Hippocrate, neque
cum Fallopio multum laboramus,
rectiusne dicatur, natura vel humo-
res turgere) qui acrimonia sua inte-
riora stimulant, vt de parte in par-
tem compellantur, ne certo loco diu

commorentur, & qui tenuitate, sub-
tilitate, & mobilitate sua corporis du-
ctus penetrare, vndiquaque facile
deferri, adigi & oberrare possunt, ad
quod inepti sunt crassi & frigidi. Ca-
lor enim & acrimonia motum, frigus im-
mobilitatem & segnitatem conciliat. Istius-
modi vero humores morbos solum-
modo acutos cum vehementia cele-
riter sua tempora vniuersalia percur-
rentes generant. Proinde necessum
est, solis morbis acutis ab humorum
subtilium acriumq; copia na. is pro-
prie accidere turgescientiam, & pro-
pter hanc ipsi competere purgatio-
nem. Ait enim loco citato Galenus in

*Quib. mor-
borum acuto-
rum initio ali-
qua-
do nos utilem
moliri posse pur-
gatio-
nem; in diu-
rnis vero mor-
bis, qui à
crassiorib. &
lentis procrean-
tur suc-
cis, semper ma-
turationem ex-
spectan-
dam. Idem sect. 2.
aphor. 19. & in
Isago. cap. 13.
dicat, ægritu-
dines acutas à
sanguine fere &
bile proficisci,
chronicas à pitui-
ta & melancholia.
Et lib. 8. de
decret. Hippocr. &
Plato c. 16. asserit,
acutissimas & arde-
ntissimas febres fieri
à bile flaua: & com.
in 2. progn. Hip. t. 46.
affirmat, proprium
esse bilis flauæ, vt
acutas accendat
febres. Ex quibus
Sole meridiano
clarius elucescit
ratio, cur in mor-
borum grauium
initiiis alui fluxus,
quamuis crudorum
humorum plurimum
sæpe prosit, quæ
enim est turgescen-
tiæ humorum, ea-
dem quoq; alui istius
fluxus est causa.
Nam veluti natura
cum materię
subtilioris acrimonia
& copia*

stimu-

*Qui humo-
res, & quo-
modo tur-
gescant.*

*Qua ratio-
ne utilissi-
mi sunt in
initio mor-
borum a-
cutorum a-
lui fluxus.*

Stimulata in corpus hinc inde eam impe-
lit & expellere festinat, sed in expellendo à rectis viis, per quas ege-
ratur, in his motibus aberrat, & sic discursum & oberrationem humorū per corporis partes efficit, quam tur-
gescentiam vocant, ita si statim in ordinariam viam compellat & expellat, oritur alui fluxus, naturam à materia aeri, instabili, vagabunda, nullamque coctionem recipiente liberās. Quod ni sua sponte natura faciat, sed humores in corpore turgere sinat, Medicus oraculo Hippocratis monetur, propter graues causas ilico eorum purgationem moliri. *Quam salubriter itaque humores turgentes initio purgantur pharmaco, tam viles sunt in principio natura vi excitati alui fluxus.* Atque ut in declinatione natura salutariter humores concoctos elicit, eademq; cessante Medicus per pharmacum idem molitur, ita in eorundem initio turgentes vel copiosos, nisi eadem sponte sua rite euacuet, Medico id recte peragendum relinquit. Isti vero fluxus initio excitati ratione temporis & cruditatis, symptomatice, auxilii vero & utilitatis, quam ferunt, gratia, naturales censendi sunt, vnde aliis mixti nominantur. Nec minus eo ipso etiam probatur in principio non tantum necessario humores turgentes, quod vago motu in corpus oberrent, sed & idcirco, quod ut plurimū sint biliosi, talesque, qui nec coctionem recipiant, nec in vllam naturæ utilitatem à calore nativo conuer-
ti

possint. Quamobrem siue turgescant, siue quiescant, recte purgantur, antequam plene putrescant, grauioremque & longiorem ac periculosum inferant morbum. Possunt enim, quia tenues, quia ad fluendum apti, & ob malitiam suam à benignis humoribus, vel iam separati vel facile separabiles, atq; à natura magis excretioni, quam coctioni deputati, vnde eam sub initium adiuuantem & propitiam habemus, medicamento rite & commode expurgari.

Verum quid causæ est, cur Hippo. *Galenī sententia cur humores turgentes initio purgandum, si materia incitet, eodem die, differre in talibus malum: aph. 10. f. 4. Galen. in com. triplicem affert rationem, quarum prima est, ne hinc inde in corpore discursans materia, in partē quandam nobilem decumbat, deinde, ne dum differamus purgationem, vires interea collabantur, ut sustinenda purgationi sint impares, & humores nihilominus, propter malitiam & copiam corrigere nequeant; & deum, quod febris mirifice incrementum putredine humorū inualecente sit acceptura, quodq; iidem propter motum, nullius concoctionis, quæ in quiete perficitur, sint capaces. Nec tamen immerito etiam queritur, cū humores sint tenues calidique & eorū formidetur imperus in principes partes, cur non æque iubeat Hippoc. venæ sectionem, qua calor & feruor prompte euentatur & fluxiones à mem-*

membris nobilibus celeriter reuel-
luntur & auertuntur: an idcirco, quod
bili uti humori qualitate peccanti
magis conueniat pharmacum sele-
ctiue purgans? si enim qualia oportet,
purgentur, confert; & quod bilis sangui-
ne misso uti adempto fræno, ut plu-
rimum efferatur maioresque motus
cieat. Necessario quoque indagan-
dum, an materia in acutis turgente in
initio semper purgandum, & num id
semel vel iterato fieri conueniat, &
an validis mediocribusque pharmaca-

*An turgescen-
tibus
humoribus
semper pur-
gandum,
& quid per
illa verba
Hippocra-
tis intelli-
gatur, in
acutorum
initio raro
& diligenti
cum præ-
meditatio-
ne esse pur-
gandum.*

Hipp. s. 1. aph. 2. 4. ait raro & per initia
purgandum, idq; diligenti faciendum
cum præmeditatione. Gal. in cōmen-
tario vniuersalem ponit regulam, ad
quam collimare debet, quicumq; re-
cte purgans, medicamentum præ-
scribere & exhibere volet. Maiorem,
inquit, ex infectorum humorū vacuatione
utilitatem consequi oportet, quam sit detri-
mentum, quod ex medicamentis purganti-
bus corpus necessario accipit. Maiorem vero
utilitatem esse continget, si & citra mole-
stiam, & totus humor noxius infestusque e-
uacuetur. Citra molestiam purgabimus,
si corporis dispositionem, humorum appa-
ratum, virium mensuram, qualitatem &
quantitatem rite æstimemus. Hec enim
nisi recte comparata sint, aliquando plus
poterunt ad prohibendum purgationem,
quam turgentium humorum indicatio ad
præcipiendum. Dispositionem corporis, quod
attinet, fluxile id esse debet & vias lubricas
per quas humor purgandus elabatur; nec
hypochondria flatibus distenta nec sub iisdē

vel in ventre viscera inflammationis susce-
pta, vel phlogosi æstuantia, ita ut vrina su-
pra modum calida & ignea prodeat, nec
cruditatibus ex multis crassis, lentis edulius
abundare. Humores primarum venarum
viarumque sint tenuati & omnis lentoris
expertes, medicamentum vero ipsum qua-
litate haut nimium acris & calida, & ra-
tione virium non omnino vehementius, sed
ex eorum ordine, quæ caloris & feruoris
expertia, blande tamen & adequatò hu-
morem noxium educunt.

Virium cum primis magna habenda est ratio. Valida enim aut medio-
cres sufficientem tolerant purgatio-
nem, detrita omnino nullam: & his
prostratis omni remediorum appli-
catione supersedeat Medicus, Deoq;
& naturæ negotium committat, nisi
quidquam Christianæ charitatis gra-
tia moliri sustineat, quod tamen edi-
to prognostico ad c. luminiæ eui-
tandam, fieri par est. Imbecilles vires
aliquam pro suo modulo, sed exquisi-
ta cōsideratione administrandam,
permittunt purgationem. Vnde A-
ctuarii lib. 3. meth. cap. 8. inquit, et si ea-
dem materia in corpore turgat, tamen in
omnibus non est idem virium robur. Qua-
re nec eodem modo tolerant purgantia: sed
quidam facile sustinent vacuationem: a-
liorū vires ante exsoluntur, neq; eam con-
fertam tolerare valent. Proinde illis semel
aut bis exhibenda sunt medicamenta: hi
paulatim euacuandi. In omnib. vero facilita-
tem in purgando ante expendere oportet, ne
timere & inconsiderate ijs, qui prompte
purgantur, valida, ijs vero, qui egre, debi-

*Actuarii
de purga-
tione tur-
gescentium
sententia.*

ita praebeantur. Illa enim *ipsae*, quibus fuerint exhibita *et* agere *et* agere minuantur, his vero agitantia & commouentia humores, interdum ad partes principales transmittunt, deterioreque affectionum ansam praebent. Gal. lib. 9. meth. cap. 10. eleganter & praeclare tradit, quomodo sint tractandi, qui cum humorum corruptorum abundantia debiles obtinent vires; sic enim ait, Ergo, quod corruptum est, alienum à natura est, quod tale est, id se auferendum dicitur. Si igitur cum virib. imbecillis corruptela incidit, utique quod affectus remedium est, id cum virtutis custodia pugnat, siquidem affectum vacuandum esse praecipit, idque vel vena incisa, vel purgatione. Harum autem neutrum ferent vires imbecillae. Quoniam autem in omnibus illis repugnantibus incerta succurrendi ratio est, alias insanabilis omnino affectus relinquitur, alias spatio & aegre, idque si magnum natum sit Medicum, sanari poterit. Oportet namque ubi indicationes ita sibi aduersantur, & paulatim, quod vitiosum est, vacuare, & paulatim inuicem, quod salubre est, pro eo reponere. Vocant vero Medici eiusmodi vitiosi succi curationem, Graece *ἐπιπύκνωση*. Quomodo autem vires & corporis constitutio purgationem definiant, vel determinent, & quo pacto *ἐπιπύκνωση* instituenda, vide supra. Quamobrem si virtus constet, viae sint patentes & liberae, cruditas maxima crassorum absit, nec inflammatio vlla ventrem inferiorem ob-

deat, nec flatus hypochondria tendant, vel suspendant, omnino turgent humores, quam celeriter ex lege superius dicta expellendi fuerint.

C A P. XXVII.

De vniuersalibus & particularibus morborum temporibus. An in paroxysmis februm semper, an aliquando, quib. & quomodo conueniat purgantia. In continuis cum & sine remissione & in intermittentium tali complicatione, ut nullum videatur intermissionis spacium, quo tempore purgandum. In quartanarum & februm ab humorum crassitie & pertinacia dependentium paroxysmis vomitum & purgationem per inferiora conuenire posse.

IN purgationib. decernendis & adhibendis triplex spectatur tempus, videl. morbi, anni, & diei. Tempora morborum sunt duplicia, nempe vniuersalia, quae totius morbi partes constituent, vel particularia, quae accessionum in morbis periodos definiunt, & utrobique eodem, principii, incrementi, vigoris & declinationis nomine indigitantur. Vniuersalia morborum tempora ex operatione caloris natui in humores, horumque coctione & cruditate potissimum dependent. Quomodo & quo tempore in eis purgationem moliri conueniat, prolixè haecenus disputatum &

S demon-

Quomodo
fiat purga-
tio per e-
picrasin.

Quib. con-
ditionibus
humores
surgentes
statim sint
vacuandi.

Quid vni-
uersalia
morborum
tempora
constituant.

demonstratum est. Vt vero ex cruditate & coctione definiuntur tempora morborum, sic etiam purgandi. Dicebat enim Hippoc. *cocta esse purganda, non cruda, nec initio morborum*; proinde non ante illud tempus, quod certa humorum coctione definitur, & status aut declinatio nominatur, purgatio decernenda erat. Verum cum multa interueniant, quorum opera coctio impediatur, & nihilominus humores quocunque modo affecti siue crudi, siue cocti, aut superati, nisi protenus eiciantur, agrum incertissimum vitæ discrimen præcipitant, præter coctionem consideratur turgescencia, copia, motus in partes nobiles athroos factus, mala qualitas vel dispositio nullam subactionem aut naturæ dominium admittens, situs, & humorum constitutio, quatenus causæ antecedentis habent rationem. Turgentes enim ipse Hippocrates non expectata coctione in principio purgare inbebat; copia, si naturam obruat vanum, & cum ægri periculo coniunctum concoctionem expectare. Quorum talis est dispositio, ut veram, de qua prolixè egimus, concoctionem non recipiant, quosque natura potius excernere, quam retinere & subigere tentet, quiq; retenti & à calore tentati magis effeantur, quam mitescant, primo quoniam tempore & quacunque affulgentie vel parata occasione educere tempestivum est. Permittere, ut humores causam antecedentem constitu-

entes in continentem & proximam morbi causam degenrent, à ratione alienum est. Qui in primis viis & proximis locis consistunt, quacunque præparatione præiis, quocunque ferre morbi tempore, recte vero semper in principio & augmento efficiuntur. Influentiam in nobilem quandam partem humorum reuulsio, quæ tum venæ sectione, tum purgatione, pro eiusdem natura & qualitate perficitur, remedium est initiis morborum conueniens. Et cedo, cum ex actione caloris natiui in humores horumque coctione & subactione tempora morborum constituantur & determinentur, quomodo humoribus, qui vel turgescencia, aut copia, vel mala qualitate suaq; indole nullam concoctionem recipiunt affectum causantibus, vllum morbi tempus præter principium, & vllam purgandi occasionem obseruare aut colligere fas sit? Soli enim morbi salubres, & quorum materialis causa naturæ dominium recipit, vniuersalia quatuor tempora percurrunt, & in his de finitè sua lege & ordine agit. Primo coquit, dein teparat, tandem purgat, vel instam purgandi occasionem Medico decernit & relinquit. Atqui ubi talis benefica non est materia, ut hanc caloris & naturæ operam recipiat, in iis ægrimo- niis, nec vlla tempora definire, nec definire & sua lege agere potest; sed vel obruta multitudine succumbit, aut irritata mala qualitate turbata agit, in operatione sua deficit, ancipiti-

*Cum ex co-
ctione ma-
teria orian-
tur morbo-
rum tem-
pora, & si
mul indi-
catio pur-
gandi, ne-
cessario illa
materia.
qua coctio-
nem non
recipit in
initio ex-
purganda
est, quia ad
declinatio-
nem mor-
bum perue-
nire non
admittit.*

que conatu omnia facit, & nisi iue-
rit, subito aut quacunq; euacuatione
humoris anomali nullam naturæ or-
dinariam determinationem recipi-
entis subleuetur, omnino fatiscit.
Quo vno argumento illi, qui omni-
um pariter humorum coctionem ad
purgationem expectandā, nullamq;
euacuationem in principio morborū
tentandam esse statuunt, permoueri
merito debebant, vt ab hæresi sua, æ-
gris pernitiōsa sibi que parum hono-
rifica vel vtili desistant.

Quo vniuersali morborum tem-
pore purgationes administrandæ sint,
vidimus; num vero in accessionibus
& particularibus febrium tempori-
bus eadem exhibendæ, indubium à
multis vocatur & disquiritur. Sunt,
qui nullis non rationibus & aucto-
ritate freri accessionis tempore phar-
maca propinanda esse contendunt
tali vtentes ratiocinio; quod materia
à natura sit attenuata & in motu, vt
expellatur, & quod hæc plerumque
in paroxysmis vacuationes molia-
tur, qua via & methodo Medicus in-
sistere, eamq; imitari merito debeat.
Et quod si accessionis tempore pur-
gare non sit licitum, in multis grauif-
simisq; febribus, quarum tamen cum
ex cacoehymia natæ sint, purgatio
præcipuum sit remedium, eadem ne-
quaquam administrandæ foret, & sic
præstâtissimo defraudaremur in hæ-
rū curatione remedio, nō sine lethali
& exitiosa ægrorum calamitate. Sic
enim in febribus, quæ nullas perio-

dos certas, nullasq; remissiones ha-
bent, quales sunt synochæ & conti-
nentes, quæque vna finiuntur accef-
sione, qua humores in vasis maiorib;
cordi vicinis continenti incendio il-
lud vitale principium caloremq; na-
tium igniculantibus putrescentes
vna interrupta serie, aut ex toto ab-
sumuntur, aut concoquantur, vel v-
trumque patiuntur, aut quæ quidem
periodos & exacerbationes remissio-
nesque habent, nullas tamen inter-
missiones interpolatas vt ad apyrexia-
m & in febricitationem deueniant,
experiuntur, quales sunt continuæ
tertianæ, quartanæ, cottidianæ, aut,
quæ quidem ex pure intermittentiū
seu ad in febricitationem deuenien-
tium sunt genere, verum, quod qua-
lis cottidiana & tertiana duplex, quar-
tana triplex, quarum accessiones sese
mutuo accipiunt, ita vt cum vna non-
dum finita sit, altera ingruat; nulla
daretur purgandi occasio, cum tamē
illæ absque purgationis opera, quod
ex cacoehymia ortæ sint, omnino
non, aut rarissime, idque fortuito aut
solius naturæ supra modum robustæ
beneficio curentur.

His rationibus stabilitam opinio-
nem auctoritatibus quoque Galeni,
Hipp. Auicennæ, Tralliani, Aetii que
muniunt. Galenus libro, quos purgare
conuenit, in accessionibus per superiora, in
intermissionibus per inferiora purgandum
esse docet. Hippocrates in quartanæ
paroxysmo primo vomitorium ex-
hibet, & aliquot interpositis diebus

An in par-
ticularibus
morbis
accessionib;
exhibenda
purgatio-
nes.

purgans pharmacum per aluum. Avicenna lib. 4. fen. 1. tract. 2. cap. 64. in quartana qualibet, potissimumq; illa, quæ ex adusto phlegmate ortum ducit (opinatur enim ex quouis humore per adustionem induente naturam atrabilariam aut melancholicam generari quartanam) paulo ante ingruentes paroxysmos vomitoria exhibere præcipit, si modo æger facile vomat, quo circa vomitum nominat radicem curationis quartanæ. Tral-
 lianus libro 12. capite 8. crassis in orificio ventriculi hærentib. humoribus, laudat vomitum in accessionum initiis, & quod tunc potissimum eo moueantur humores, nauseam parientes & stomachum rodentes, quib. simul reiectis, paroxysmi minuantur & portione materiæ deterioris vna remota, quartanæ sæpe finiantur. Idem sentit Acrius Tetrab. 2. serm. 1. cap. 84. recensens eos, qui crebris vti vomitionibus, partim à quartana pectoris vindicati, partim in statum tolerabiliorem perducti sint. Hæc opinio etiam si quandam probabilitatis speciem præ se ferre videatur, tamen omnino nec admittenda, nec prorsus sequenda fuerit. Rationes, quod attinet, quamuis materia in paroxysmis moueatur, sitq; attenuata & calfacta, tamen medicamento aluiduco ad ventrem trahenda non est, quod natura in istis motibus ad peripheriam expellat, & sæpe vna ad stomachum ubi nauseam, vomitumque parit, rarius ad aluum. Proinde si paroxysmi

tempore detur pharmacum purgans, natura turbatur & ab opere subigendi expellendique è venis in corporis habitum auocatur, contrarii excitantur motus, videlicet à centro ad circumferentiam, simulque ab hac ad centrum, quod natura impune non sustinet; & cum eodem tempore à paroxysmo infestatur, pariterque à medicamento lancinatur, mirifice vires conuelli necesse est. Demum cum in paroxysmis teste Galen. com. 3. in lib. 1. Epidemiorum, crises fieri solent, nequaquam inisdem infestantib. purgatio instituenda, quæ enim iudicantur & iudicata sunt, non debent moueri. Et sit ita, quod natura sæpe in paroxysmis moueat euacuationes, non tamen sequitur, purgationes idcirco simul instituendas, quia primo explorandum, quid vires ferant, dein, quid adhuc ignoretur, per quas vias natura sit factura vacuationem, num per secessum, vomitum, sudores, vt plurimum enim per spiracula cutis aut vomitum expellit. Si vero natura ad aluum inclinaret, sufficientem molituræ superflui expurgationem, fieri posset, vt accedente pharmaci stimulo hypercatarsis excitaretur, & æger in summum virium dispendium præcipitaretur. Naturæ itaque motus erit præstolandus, qui, si sufficienter promoueat, vltius nõ est impellendus, sin minus, nequaquam in paroxysmo (quamuis vomitu deficiente naturæ conatus tuto iuuari possit) aluiduco stimulandus erit.

Alteram,

Si in paroxysmo febrium dentur purgantia, contrarii humorum motus naturæ turbant & deiciunt.

Alteram, quam prætendunt rationem, si ad Lydium lapidem fricemus, nullius quoque momenti apparebit esse.

Febres enim, quæ ita sunt continuæ, ut vnica interrupta sibiq; semper æquali accessione perdurent ad finem, aut quæ quidem remissiones, nullas tamen instar pure intermittentium intermissiones habent, aut quæ quidem natura intermittentes sunt, ita tamen duplicatæ, triplicatæue, ut vnum quasi continuum morbum paroxysmis sese mutuo & catenatim excipientibus, constituent, sua habent etiam purgandi legitima & iusta tempora, si rem recte putemus. Sunt, qui distinguant inter vrgentis necessitatis casum & liberam eligendi commodum purgandi tempus potestatem, hoc nos in intermittentibus potiri asserunt, in illis vero necessitati ita consulendum esse, ut exhibeamus pharmacum ratione exigētis & indicantis cacoehymię, cuius operatione etiam si natura commoueatur, maius tamen oriatur commodum, quam si eo non exhibito & retenta materia morbifica fatalia quæuis & sæpe certissimam ægri ruinam cogamur expectare. Vnde ex Galeno concludunt satius esse, aliquando cum nonnullo periculo aliquid facere, quam permittere, ut nullo tentatus remedio æger in fata concedat; & sæpe eligendum esse illud, quod minus noxium est, ut euitetur hoc, ex quo grauior noxa incidere potest. Verum hæc responsio ex omnibus istis mor-

bis tales producit statuitque affectus, in quibus omnia dubii plenissima, & in quorum curatione vix, ac ne vix methodice procedere liceat, cum tamen Hippocr. & Galen. longe aliter nos docuerint. Quod itaque synochas febres seu continentes attinet, de iis maxime; sunt enim acuti & peracuti, Hippocrates præceptum reliquit aphorif. 29. sect. 2. Incipientibus morbis si quid mouendum videtur, moue: vrgentibus autem quiescere melius est. Et huius rei rationem, proxime sequenti aphorismo, quod circa initia & finem morborum omnia sint remissiora, in vigore autem vehementiora. Eo ipso voluit diuinus senex monere, tempus mitius, & quo æger symptomatis minus affligatur, ad purgationem instituendam eligendum esse id, quod sit initium & finis, cum in principio natura nondum ad luctam cum morbo, quæ inchoatur in augmento, & in vigore maxima est, descenderit, & quod in declinatione certamen edomitis vitisque causis morbificis, excretioni destinatis, finierit, de qua doctrina vberius superius actum est. Si vero incidat necessitas, uti si neglecta in initio purgatione, alio etiam tempore, videlicet in augmento compellamur eandem administrare, semper ista diei pars ad hanc rem perficiendam erit eligenda, qua obseruauimus ægrum meliuscule habere, quaque minus affligitur. Galen. in morbis maxime continuis certas dierum partes seu horas, quibus ægri mitius & tolerabilius habeant, docet. In cæteris con-

Quo tempore in pure continuis & synochis, & quando in continuis remittentibus seu tertianis & quartanis continuis vacandum.

tinuis, non extoto æqualibus, sed certas remissiones habentibus, res per se plana est, videlicet illud tempus intercalare, quod accessionibus interiectum, quo accidentia sunt remissiora, purgationi destinandum esse. Intermittentes adeo duplicatæ, triplicatæve, ut accessiones sese mutuo excipiant, illud cedant tempus, quo prior paroxysmus declinare incipit, neque tamen alter confestim inuadit, quod uti in fine & principio morborum vniuersali, ita & paroxysmorum particularium omnia sint remissiora, ubi sic dirigendum negotium, ne in vigorem proxime sequentis paroxysmi maxima purgationis operatio incidat. Vti enim morbi sua vniuersalia, ita & quælibet accessiones sua eiusdem naturæ particularia obtinent tempora, & quemadmodum in statu vniuersali, sub cuius finem maxime crises contingere solent, nihil mouendum, sed naturæ negotium committendum, ita etiam particulari accessionis statu seu vigore, naturæ lucta est cum morbifica materia, quam tunc maxime subigit, & expellere cōmode molitur. Quapropter neque tunc per pharmaca ab opere auocanda & turbanda, quæ etiam verissima ratio est, cur in accessionibus non sint exhibenda purgantia, quod suas operationes ipso statum tempore essent excitatura.

Auctoritates medicinarum procerum allegatas, quod attinet, iis nihil aliud docetur & traditur, quam vomitus

in accessionibus particularibus & conuenire, & excitari tutius posse, in solius autem quartanæ paroxysmis vtiliter etiam pharmacum aluducū interdum dari: quæ sententiam vti per se rectā & vtilē esse non ignoramus, ita eandem amplexamur & defendimus. Cum enim natura in paroxysmorum initiis vel statu sæpe excitet vomitus, & in iisdem ad cutem & ventriculi partes superiores excutiat materiam, qua reiecta æger multum leuatur, morbusque minuitur, haut inuuliter in accessionibus vomitoria non nimis vehementia, cum animaduertimus, materiam sursum verge-re, naturamque ad expulsionem non sufficere exhibemus, eiusque conatum iuuamus. Imo experimur, febres diurnas & contumaces, quales tertianæ nothæ, quartanæ & cottidianæ, nisi vomitorii efficacia in accessionibus, cum natura suo more materiam crassam, lentam, viscidam, & indomitam sursum mouere annuitur, laccuantur, & coadunatio naturæ remediique opere, eadem quasi cum aliqua violentia exturbetur, vel quam longissime protrahi, aut ægrum prorsus conficere, vel sæpe nullam aliam curationem recipere, ut non in scite Auicenna dixerit, vomitum esse radicem curationis quartanæ, & Galenus in accessionibus purgandum per superiora, in intermissionibus per inferiora. Quomodo autem, & qua ratione vomitus in accessionibus quartanæ & cæteris febribus conueniat, vide supra

Quomodo in quartanis febribus à crasso & persina. et humore ortu vomitus & purgatio conueniant. Vomitus radix est curationis quartanæ.

cap. de vomit. Solam autem quartanam in accessibus aliquando etiam purgationem per inferiora vtiliter admittere, diuini senis oraculo promulgatum & experientia multiplici comprobatum est. Materia istius febris crassa, faculenta & subfrigida terrestrisque est, nec facile medicamentis etiam fortioribus tentata obsequitur, vel cedit, in accessione vero mota, agitata & quodammodo tenuata & calfacta naturæ pharmacique concurrente operatione promptius minoreque molestia educitur, facultas commodius iuuatur, morbusque citius euincitur. Vnde & Fernelius ait, præstare ante accessionem, quam mox ab ea & pridie quartanæ, quam post die medicamento vti. Non semel in empiricorum curatione obseruauimus, quartanarios ab aliis derelictos & multis mensibus febrem contumacem & quasi incurabilem possidentes, vel ipso antimonio vitrificato vel eodem cum nitro calcinato & in paroxysmorum initiis vel paulo ante eorum insultum exhibito, quam facilliter & celeriter à rædioso pertinaci & chronico affectu liberatos esse. Hac eadem ratione dieb. acutorum morborum imparibus, imo decretoriis, quibus tamen natura non erat decretura purgationes fiunt vberiores & expeditiores, paribus autem tutius perficiuntur.

CAP. XXVIII.

Quo anni tempore, qua diei ho-

ra, conuenientius sumatur purgantia, qua tempestas commodior, quæ siderum ortus, coniunctiones & luna schemata obseruanda: an paulo post sumptum pharmacum recte cibis exhibeatur: an cibis commisceri vel inter fercula sumi rite queat, an differendus cibus, dum omnis operatio absoluta.

NON leuis incidere posset dubitatio ei, qui ex aphorismo 47. s. 6. didicerit, vernū tempus euacuationibus, quæ venæ sectione & purgatione perficiuntur, conuenientissimum, æstatem vero incogruam esse, iuxta Aph. s. 4. sub canicula & ante caniculā difficiles & molestæ sunt purgationes, & diuersum videat dictare eundem Hipp. s. 4. aphor. 4. vbi docet, æstate superiorem, hyeme vero inferiorem ventrem potius vacuandum esse. Hæc antiphenomena & contrarietatis quippiam præ se ferentia vt recte explicentur & concilientur, tenendum, tria generalia munera esse totius medicinæ practicæ, videlicet conseruationem, prophylaxin seu præseruationem & therapeian seu curationem. Conseruatio debetur facultati & perficitur similibus; præseruatio conuenit causæ morbi facturæ vel causæ antecedenti continentem aut proximam fouenti; curatio, proprie dicta ipsi morbo. Conseruatio perficitur similibus, quando substantiæ nostræ ex actione caloris natiui in humidum dissolutione cōtinua effluuium salubri diætæ re-

Tria munera medicinæ practicæ, conseruatio, præseruatio, curatio.

Quod sit
conserua-
triciis mu-
niti.

ta reficitur; eaque in suo, quantum possibile est, statu conseruatur; deinde cum excrementa, quæ ex alimentorum in substantiam per cōcoctionem conuersione resultant (similia enim plane non sunt alimenta, ideoque mutatione indigent, in quæ id, quod assimilari nequibat, reiectaneum & excrementitium euadit) debite expelluntur, ne coaceruata morbi-
ficis causis materiam subministrent, & tertio cum leuiora minusque sensibilia contracta à causis necessariis externis, vel internis corriguntur, animalq; ne præpropere siccescat vel consenescat, prohibetur.

Quomodo
curatio
perficiatur.

Curatio & præseruatio perficiuntur contrariis; debentur vero contraria primum morbo, deinde causæ propter morbum, quæ vtrique sui sublationem per contraria exigunt.

Curatio proprie debetur morbo eiusque causæ formali & continenti, quæ vnā eandemque cum morbo habet indicationem, quippe, quod ea posita ponatur morbus, & remota remoueatur.

Præserua-
triciis officiū

Præseruatio peculiariter debetur causæ antecedenti, quæ duplicem habet respectum; vel enim in corpore existit & nondum actu morbum produxit, sed nō auferatur, pductura est. Corpora vero talem causam sustinētia nondum quidem sunt ægra, sed tamen in morbum procliuia & in medio statu inter exacte sana & actu ægrotantia; vel iam morbum genuit eundemque fouet, & hæc est proprie

morborum in fieri, quæ causam suam in motu habent; ex priori oritur pure præseruatiua, ex posteriori mista indicatio, ex præseruatiua partim, & partim curatiua. Ait enim Galen. *sect. 2. com. 22. vbi causa, quæ morbum peperit, abest, ibi sola facti morbi curatio restat.* Vbi contra causa morbum nondum committit (exempli gratia plethora, quæ inest in corpore) eiusdem remotio ad artis partem spectat, quæ prophylactice à prouidendo seu præseruando dicta est. Quando vero iam morbus facit, id tum quodammodo ex prophylactice & therapeutica mistum est. De morbo siquidem quantum faciendum restat, id ne fiat, prouidere oportet, atque hoc artis prophylacticæ munus est; quantum vero iam factum est, propria indiget curatione.

Causa itaq; antecedens est in corpore vel sine morbo, vel cum morbo. Morbus est in fieri vel in facto; illius prohibetur ulterior generatio & fomentum, si adimatur causa antecedens; hic vero etiam si non amplius ab antecedentis fomentatione dependeat, neque in generatione adhuc sit, tamen non nisi ea remota & exempta curari abigiq; potest, ut in illo generantis, in hoc causæ, sine qua non, rationem habeat.

Quando itaque causa antecedens sic existit in corpore, ut morbum nondum actu produxerit, sed eo profecit, ut producere possit, eius remotio præcise vocatur præseruatio, quæ re-
cte

quid sit
aferuatio
oprio di-
a.

Et definitur, causæ morbos facturæ ablatio. Cum vero causa morbum actu produxit, eius quidem, quod genitum est morbi causæque gignentis sublatio ex præseruatione & curatione mistam quippiam existit, & tamen curationis nomine simul comprehendendi & exprimi potest, teste Galen. lib. 9. meth. c. 2.

His perspectis, facile liquet, quæ sit mens diuini sensus in aphorismis superius allegatis, speciem quædam contrarietatum præ se ferentibus. Quando enim Hippoc. *Peræconuenientissime* & Galenus in comm. *autumno quoque non inconuenienter fieri purgationes asseruit*, idque his commodius, quam cæteris anni partibus, non intelligunt purgationes quatenus ad curationem morborum actu in corpore existentium & iam genitorum adhibentur, sed quo ad causas, quæ quidem nondum genuerunt morbos, atque non remoueantur, producturæ sunt, eximunt, atque sic ab iisdem præseruant.

Purgationes itaque præseruationis gratia conuenientissime vere & autumno dari, curationis vero eausa æstate potius per superiorem ventrem, hyeme per inferiorem educere, & cum quilibet morbi quocunque tempore incidant, pro natura & indole horum, indicationumque necessitate, quouis tempore hoc vel illud vacationis genus rite adhiberi asserunt. In præseruationibus enim cum necdum morbi præsentia urget, merito rationem tempestatis habemus, qua naturæ facile

vel ægre purgationes ferant, in curationibus autem morborum iam instantium ubi potissima saluus ratio in materiæ morbificæ ablatione consistit, cum impossibile sit, vllum remoueri morbum, manente, quæ eum genuit, causa, stultum est expectare tempus vernale aut hyemale, ante cuius aduentum ægri sæpe è medio ferantur.

Etiamsi vero rei Medicæ auctores sic distinguant & doceant, purgationes præseruandi gratia administrandas in vernum vel autumnale tempus differendas esse, tamen illud pro vniuersali & stricta regula haut tenendum arbitror. Si enim signis euidentibus appareat, subesse causas, quæ morbos graues & periculi plenos celeriter inducere possint, & externæ internas varie mouere soleant, vt etiam incertum sit, citius, an tardius eos producturæ sint, & iuxta tritum illud;

Ægrius eiicitur, quam non admittitur hostis:

Non arbitror, purgationem, quæ eadem tempestiue reiiciantur, longius differendam, neque expectandum, donec morborum causæ actu fiant, sed æque, vt in morbis, quouis tempore, methodice expellendas esse. Maius enim periculum ex morbo, quam ex temporis inconuenientia oritur.

Atque in quo versatur vtens in rem præsentem debite alterari potest, ne vel calor æstatis, aut hyems frigus nimium incommodent. Proinde sci-

An præser-
uandi cau-
sa purgatio
non nisi
vere &
autumno
recto aut
conuenienter
insti-
tuatur.

te monet Hollerius, diligenter notandum esse tempus, quo solet redire morbus, nec dicendum, quod purgatio vel venæ sectio sit potius instituenda mense Maio, quam alio. Nam si quis mense Maio sit febribus obnoxius, aut alicui morbo, anteuerendum Martio vel Aprili; si mense Aprili, occurremus Februario vel Martio.

Cur vero æstiuo tempore sub canicula & ante caniculam difficiles & molestæ sint purgationes, Galenus triplicem attulit rationem, videlicet, quod tunc corpora & humores spiritusque sint ab ambientis calore feruida, quæ si medicamentis purgantibus, ut plurimum calore quoque pollutibus agitentur, facile febres incurrent: quodque propter spirituum & humorum ab æstu dissolutionem naturæ sint debiliores, & exhibitis pharmacis contrarii motus, quos iniquissime ferant, excitentur, calore ambientis ad peripheriam & medicamento ad centrum corporis materiam trahente. Vulgo autem illud æstatis spacium, quod à fine Iunii vel initio Iulii inchoat, & decimo quinto die Augusti terminatur, medicamentorum purgantium vsui, maxime insensum esse fertur. Notandum tamen, aphorismum allegatum potissimum locum habere in regionibus calidissimis, nisi que, in quibus vixit Hippocrates, cuius seculo etiam validis calidisque & vehementer agitantis remediis utebantur; nos ve-

ro cælo magis temperato fruente, & benigniora, quibus præsertim aëre sicco & feruente utamur, ad manus habentes, hoc ipso tantopere non obligari, cum experientia cotidiana aduertamus, non adeo vehementia aut insolita sequi symptomata purgantibus pharmacis hisce diebus apud nos usurpatis. Hyeme difficilius procedere purgationes in consuetudo est, quod corpus frigore ambientis sit magis condensatum, meatus constipati humores pigriores & quasi concreti, ad motum ineptiores, & in profundum protrusi aliisque sicca & dura.

Vernum itaque tempus primario, dein autumnale euacuationibus vniuersalibus administrandis valde opportunum est, quod in illo corpora aëris feruore non debilitentur, nec spiritus exhaustantur, humoresve ad peripheriam ferantur, neque et am densentur, coagulentur, alique siccantur & constriquantur, sed suauiter omnia laxentur, humores fundantur fluxibilioresque fiant. Natura enim, uti in plantis verno tempore, sic & hominibus repurgat, coquit, utile ab inutili fermentatione humorum excitata separat, quam occasionem Medicus animaduertere debet. Vnde Galenus præcipit, horum, qui integra sunt valetudine, sed postea egrotaturi, nisi vacuentur, ineunte vere anticipandam euacuationem per phlebotomiam, si plethoricis morbis corripiantur, vel per purgationem, si morbis sint ab hu-

morum

*Quanta
utilitas ex
vernali
purgatio-
ne redun-
dat, & cur
ea adeo sa-
lubris.*

morum corruptione pendentibus obnoxii. Hoc pacto se complures à morbis præseruasse, iisque incolumitatem defendisse, qui alioquin quotannis ægrotarant, ipse testatur. Hac ratione Melancholicos, canctosos, elephanriacos, quotannis horum morborum insultus passos ab imminenti- bus iisdem vernali purgatione humoris melancholici, apoplecticos, epilepticos, asthmaticos, pituitosos, arthriticos, cum magno furore, bilio- sum; qui cum tumoribus frigidis pi- tuitosorum vacuatione præseruauit. Monet autem eos, qui morbis ten- tantur à bile pallida natis, sub veris finem; qui vero ex crassis humoribus patiuntur, quales sunt melancholici, epileptici, apoplectici, ineunte vere vilius purgari, & simul innuit, hos, qui à crassa materia certis anni tem- poribus, aut interuallis redeunt ex- periuntur, non solum vere, sed & au- tumno ad maiorem cautionem esse purgandos. Est enim autumnale tempus post ver ad purgationem ap- tissimum, quia vires in eo sunt vali- diores, quam tempore æstiuo, idque ob deferuescentem aeris calorem & meatus liberiores, fluxibilioresque quam hyemali tempore humores.

Quæ anni partium eadem quoque tempestatum est ratio, Austrina con- stitutio, quia calida & humida est, corporaque humectat & laxat, hu- mores liquefacit, aluumque prom- ptiores reddit, ad purgandum magis est accommodata. Aquilonia vero

frigida & sicca corpus & excrementa siccat, retentricem firmans, & orga- na stringens ineptior est. Et cum quorundam syderum ortus repenti- nas aeris afferant mutationes, quib. corpora sic disponantur, vt pharma- ca purgantia difficulter ferant, aut iisdem iusto ampliora excitentur al- ui profluvia, eosdem & nonnullas cõ- iunctiones obseruare necessum est, & cum primis, quando Arcturus & Pleiades cum Sole oriantur, vt & canicula. Similiter obseruanda æ- quinoctia omnia, vt & nouilunia & plenilunia. Magnas enim operantur mutationes in aërem & hæc inferio- riora, Phæbisoror, cuius efficacia vel ex solo maris æstu & ad crescen- tem, decrecentemque lunam incre- mento decrementoque satis apparet, Quamobrem, nisi summa necessi- tas urgeat, his temporum tempesta- tumque articulis differendæ aut com- perendinandæ purgationes.

Hactenus, quo morbi & anni tem- pore purgantia conueniant, super- est, vt dispiciamus, qua diei hora re- cte vsurpentur. Matutinam artis no- stræ architecti, nisi quid impediât (in morbis tamen, qui per circuitus suos faciunt paroxysmos, illud tempus præcise obseruari nequit) eligendam præscribunt, quod coctiones pera- ctæ, vires somno & nutrimento ro- sectæ, ventriculus vacuus, excremē- ta deposita, & illa hora sit cæteris na- turæ temperatio. Verum cum quæ- dam phatmaca purgantia, longe, quæ-

Quomodo
sic ratio
tempestatu
et ortus
syderum
coniunctio-
num certa-
rum & lu-
nae schema-
tum habet-
da in pur-
gando.

Qua diei
hora con-
uenienter
dantur
purgantia.

Quare au-
tumno &
quid pur-
gare con-
ueniens.

dam breuiante cibum recte sumantur, imo quidam cum cibo & a cibo eadem propinent, manifestum est, non semper illam recipi horam. Quæ paulo ante cibum exhibentur, sunt de genere leniter, sed tamen electiue purgantium, vel ex vehementiorum classe. Illa idcirco dimidia vel integra hora ante cibum exhibetur, quia calor natiuus, cum partim alimentosam contineant substantiam, veluti manna, cassia, tamarindi, in alimentum facile conuertat & eorum vim purgatricem celeriter euincat, quod, si post eorum usum exiguo temporis interposito cibaria exhibeantur, quæ eum sua iucunditate & familiaritate ab actione in pharmacum & eius subactione ad sui concoctionem auocent, præcauetur. Quamobrem tanto auiunt temporis spacio differendum cibum, donec incalcescat, attenuetur & colliquefeat pharmacum, dein eundam offerendum, vt natura ab illius subactione auocetur, & interim dum ei negotium est cum alimento subigendo, pharmacum actuatam operationem suam perficiat. Hoc pacto natura relicta vi medicamenti integra, cibum rem sibi magis familiarem adoritur, cumque coquit, pharmacum vero humores attrahere & alium mouere permittit.

Vti paulo post assumpta leuiter vacuantia, quo eorum operatio promoueatur, ita etiam post vehementium pharmacorum usum exhibetur cibus, & cum primis ptisana, vim le-

niendi & detergendi habens, antius cicerum cum saccharo, vel galli veteris, tunc præsertim, cum mordicationem oris ventriculi, dolorem feruoremque circa stomachum & epat & vapores caput petentes eiuq; grauedinem & pulsationem excitent. Galen. comment. in lib. de viâ. acutor. r. 13. inquit, maxime quidem ventris ori, quod & stomachum vocant, vt in purgantium medicamentorum potib. illud maneat, consulere oportet: præsertim cum febricitantibus tale quippiam propinatur. Præcipue autem ne offendatur caueamus, si non syncerum offeratur medicamentum, sed cum aliis, quæ eius malitiam hebetare nata sunt temperatum mistumque. Omnium enim catartecorum natura, corporum, quæ purgantur, naturis est contraria, atq; vt quispiam dixerit, lethalis vel deleteria. Vt autem succi papaueris, mandragora hyoscyami & similium simplicium, quæ nobis & substantia & virib. aduersa corpus perimere possunt, exiguum assumentes portionem, magnam percipimus utilitatem: Sic & purgantium medicamentorum, quorum natura corporibus nostris inimica est exiguum aliquam partem præcedentes ad suppetias ferendas vtimur. Quo item modo in horum medicamentorum potu semina quædam, quæ boni odoris, miscemus: quæ & malitiam obtundunt & operationem eorum non impediunt, tenuandi incidendiq; facultatem obtinentia, ita vt crassos incidant humores &

vias,

Quaratio-
ne paulo
post assum-
pta phar.
maca com-
mode detur
cibus.

vias, quib. euacuatio fit, aperiant; sic & à sumpto medicamento ptisanam sorbere confert. Nempe purgans medicamentum ipsum, tanquam exiguum sit, ad ventris quidem fundū peruenit, sed, dum transit, stomachus & quæcunq; ventris sublimior pars, non qualitatem purgantis medicamenti modo, verum & substantiæ, quæ in transitu hæret, aliquid assumens, vehementer læditur. Ptisana igitur cremor superingestus commoditatem affert, nempe detergere & deorsum trahere, quod viæ adhæret, & qualitatem medicamēti, quod his adhæret partibus, tum contemperate, tum permutare potest. Ex his liquido constat, iuxta veteris sapientiæ oracula, assumptis vehementer purgātib. malam interiori corpori qualitatem affricantibus, non modo vtile, sed & necessum esse, vt paulo post assumantur, quæ eandem detergere, delinire, interiora liberare, munire & saluare possint, quod ptisana, iure cicero vel galli antiqui & similibus commode perficitur. Cū itaque dictum sit, remedia lenientia & vehementia paulo ante cibum commode dari, arbitramur, illa ordinario prandii tempore seu paulo ante exhiberi posse, hæc vero, etiam post eorum vsum indultus sit cibus, quem tamen non tam ad pastum, quam interiorum defensionem, & cicurationem malignæ qualitatis in medicamento assumi demonstratum est, nō nisi matutinis horis, nisi aliud obster,

exhibenda esse. Verum cum magna Medicinæ magnatum pars in illa sit opinione, cibum ab assumpto pharmaco non esse dandum, nisi id fiat paulo post huius assumptionem, idq; ex causis allegatis, cæteroquin differendam ferculorum exhibitionem, dum plenarie omnis sit operatio absoluta, & tunc in principio pastus detergentem sorbitionem dandā, quæ medicamento reliquias eluat & quod decet impellat, relictamque qualitatem & tædia demulceat, nec ante id tempus exhibendum quicquam cibi, ne medicamenti permissione corrumpatur aut eiusdem operationem inhibeat, quærendum est, recte ne faciant, qui tribus vel quatuor horis ab assumpto pharmaco, quæ vulgaris hodie inualuit cōsuetudo, exhibent sorbitiones, aut infusa abluentia vel detergentia, non expectantes ultimam eius operationem. Cui quæstioni vt satisfiat, responderetur elapsis tribus vel quatuor à sumptione horis medicamenti debite præparati operationem, quatenus tractione excercetur, plenarie finiri, licet irritatio à pharmaci qualitate ventriculo & interioribus partibus impressa inhære possit & materia attracta nondum omnis sit expulsa. Eiectio enim sit vi naturæ materiæ qualitate & quantitate aggranata. Si itaque dicto tempore offeratur iutulētum ferculum, quod attractæ materiæ reliquum est in ventriculo & intestinis, magis eluitur & ad exeundum cibi liquidioris

An cibus differendus dum omnē excernendū actum purgatio absoluerit.

appellu protrusum impellitur, quo
& operatio medicamenti vberius
promoueri obseruatur & eiusdem
obherens interioribus qualitas, hu-
morumq; attractorum reliquia ab-
stergentur, ne cibum postea corrup-
pere, appetitumque euertere possint.
Non est itaque necessarium praestolari
vltimam excretionem, vt ea peracta
demum cibus exhibeatur, saepe enim
illa pro naturarum diuersitate & re-
medii viribus vel compositione ad
decimam vel duodecimā ab assum-
ptione horam protrahitur, neq; cer-
to semper sciri potest, pluresue sedes
secutura sint. Proinde sufficit exhi-
bitionem cibi differre, donec medi-
camenti vi attractrix posuerit, neque
ea amplius impediri possit. Vt enim
attractio dum est in operatione iuru-
lenti & quibuscunque cibus impe-
diri potest, ita expulsio attractorum
humorum & quiquiliarum iisdem
promouetur.

*An cum
cibu vel
inter su-
mendum
recte den-
tur pur-
gantia.*

Hoc themate discussio aliud efflo-
rescit, non minus percunctatione di-
gnum, videlicet, an nō cum cibus, aut
inter eos aliquando purgantia recte
dari possint, Et num vinum nodulis,
puppis, seu sacculis purgantibus affu-
sum sub initium mensae bona cum
ratione exhibeatur. Sunt, qui vtrum-
que male fieri allerant, & facere pro-
hibeant, his inducti rationibus, quod
vis catartica cibo obtundatur, quod
concoctio cibi impediatur, quod ille
crudus & inconcoctus iusto citius
remedii vi expellente eiciatur, quod

attractis a medicamento vitiosis hu-
moribus inquinetur, quod fiant cō-
trarii motus cibi, videlicet concocti
distributione & attractione in venas,
& humorum prauorum eodem tem-
pore, per easdem expulsionem, quod
commodè fieri nequit, quod merus
sit, ne vel praepropere cibus cū phar-
maco pellatur in venas & epas, ob-
structionesque pariat, vel prauī hū-
mores in ventriculum & epas attra-
cti, cum eodem ferantur in corpus.
Propositas difficultates vt expediamus,
& quid sequendum sit, de-
monstremus, tenendum, si nihil re-
fragetur, purgans medicamentum
maturinis horis ieiuno ventre sumē-
dum, nec nisi attractionis operatione
finita cibum ingerendum, multo mi-
nus cum cibo id sumendum esse. Ve-
rum, cum creberrime vsuueniat Me-
dicum incidere in agros, qui interiorum
partium, quas aluit & praeterla-
bitur pharmacum, sensu acerrimo
sint praediti, vt nullius sinceri conta-
ctum ferant, eaque spirituum & te-
xturae raritate & teneritate, vt ex eo
continue pathemata vehementia &
viriū iacturam, totius naturae concus-
sionem, & quasi euerfionem expe-
riantur, & quaedam pharmaca ea sint
vehementia, vt etiam robustioribus
nequaquam, nisi cibus mista exhiberi
tuto possint, vel debeant, recte me-
hercle veneranda antiquitas hunc
inuenit modum, eumque vti com-
modum & necessarium rationi con-
sentaneum, & experientia com-
pro-

probatum retinuit, quod quibusdam naturis non syncera decreuerit, & quædam propter vehementiam nemini, quin cibis admista, propinet. Hoc instituto Galenus lib. 13. meth. cap. 15. epithymum, polypodium, enicum, Helleborum nigrum, ptisana incoxit, ut coctione vis edometur, & cibi mixtura eiusdem vehementia retundatur, non enim amplius, quam ab epate blanditer subducere intendebat. Similiter 1. de alimentorum facult. parum scammonij ex ptisana datum parvisime purgare asserit. Ex quibus liquet, si tenerioribus naturis citra ventriculi & coctionis impedimentum danda ex necessitate sint, quæ paulo fortius operentur, ea cum cibis exhibenda esse, tutoque id Galeni exemplo & bona cum ratione fieri posse.

Responsio
ad argu-
mentum
in contra-
rium.

In contrarium producta argumenta, si rem recte putemus, facile colliguntur. Ad primum respondemus, tantam vim catartici cibis misti sese exserere in delicatiorum purgatione, quanta iis vltro sufficere possit. Et quæ vehementiorum pharmacorum virtus vix ac ne vix cibis ita edometur, quin in robustis cum aliqua insolentia etiam operetur. Ad secundum dicimus, cibi concoctionem propter admistum pharmacum non impediri, quod eodem temporis tractu, quo illa perficitur, medicamentum à natura subigatur, solvatur, attenuetur, & ad exserendam actionem, quam cibo magna ex parte concocto inchoet, disponatur. Proinde cibus &

illud, quod in cibo utile, non minus corrumpi potest, propter attracta recrementa, quam ob fæces, quibus adhuc chylus ante potiore à venis attractam neque separatam mixtus erat. Et venæ vi non trahunt, nisi id, quod in chylo utilissimum & nutritioni maxime aptum, ita etiam nec fæces naturales, nec allectos à pharmaco humores, quocirca neque impuratur, nec inquinatur. Et videmus, naturam id semper intendere, ut amplectatur utilia sibi quæ familiaria, quæ omni vi & conatu attrahit, superuacua autem expellat, eodem ex loco, vtilibus, quibus mista erant, reservatis; sic vomitu sæpe eiciuntur humores pravi, terentis, quæ ingesta erant, alimentis. Neque hos contrarios motus præter naturæ ordinem esse, eamque huiusmodi turbamur censendum, cum eodem tempore à venis iisdem mesarai & tractionem alimentis pro intestinis ventriculo & mesenterio, simulque recrementorum expulsionem fieri docta sit Medicorum sententia, quamvis superiores magis chyli sincerioris tractioni, inferiores fœculentorum eductioni inserviant. Vanus itaque metus est de digestionis alimentorum crudorum in corpus unde nascantur obstructions, cum medicamenti expurgantis motus distributioni & digestionis sit contrarius, potiusque eius eiectionis cum humoribus, quam distributio in corpus extimescenda. Ex quibus omnibus apparet, nihil aduersus ve-

terum

Ad 2.

*Vina pur-
gantia ex
puppis &
nodulis in-
ter fercula
optime
conueniunt.*

terū rationalem processum & vsū facere, si pharmacū supra adductis conditionib. cibo mixtū deest, simulq; apparet, vina nodulis, puppis aut sacculis purgantibus medicata, non minus ratione suffragante, quam experientia successum comprobante recte exhiberi posse, etiam initio prandii iis præsertim, qui naturæ tenerioris aut delicatioris, alio modo vsurpata pharmacā moleste ferūt, aut quib. ex ventriculo, primis venis & epate materiā infartā modeste educere consilium est. Id, quod clarissimus Brunerus consil. 45. faciendum esse monet, dum ait, cotidie in prandio talis vini in rem presentem debite comparati haustum primum non solum educere materiam ex ventriculo & epate, sed etiam obstructions in vniuerso corpore maiori efficacia aperire, attracto scilicet à mesareo potu medicamentoso, qui sine nausea assumitur, & à natura auide attractus altius penetrat, & sine violentia propter commistum cibum obstructions expedit, & viscera blande expurgat. Haec ille. Vina itaq; medicata naturæ gratiora, lente & citra virium iacturā purgant, naturā minime debilitant, potenter penetrant, insigniter aperiunt, instarq; longorum & magistralium syruporum & apozematum à veterib. vsurpari solitorum sese habent, & æque cum cibis, quam ante, sumuntur, prospero cum successu in ictero, hydrope, cachexia, melancholia hypochondriaca, febrib. intermittentibus, obstructionib. menses terii, epatis, lienis, renum & vterum a-

liisq; ægritudinibus vsurpantur. Vti vero quædam electiue purgantia cum cibis vel sub initium mensæ, ita etiam nonnulla lubricantia, quæ aperta qualitate & lubricitate aluum mouent, primo pastu vsurpari debent, quod vtiliter ab iis obseruatur, qui naturā siccam minusque obsequentem aluum habent & hinc variis accidentibus obnoxii sunt.

Quomodo itaq; ante cibum multo tempore videlicet horis matutinis aut paulo ante, vel cum cibo, quibusue diei horis medicamenta purgantia rite sumantur, vidimus: superest, vt cognoscamus an à sumpto cibo etiam conuenienter assumantur, quo maxime pertinet quæstio, num recte exhibeantur pilulæ cephalicæ à cæna; de qua re pro nostri instituti ratione lib. 3. huius tractatus agimus.

CAP. XXIX.

In quot casibus permissum sit ad animi deliquium emittere sanguinem: an etiam aliquando purgare ad lipothymiam fas sit: solidior & paucis hætenus intellecta aphorismi 22. sect. 1. explicatio traditur: nunquam ad animi defectionem absq; periculo procedi posse purgando, grauib. rationibus demonstratur: quousque vero progrediendum, liquido ostenditur.

Non inutile in proscenium ducitur thema, quo quaeritur, An ad animi

animi deliquium aliquando purgare concessum sit, & quidem tale, quod non ex vitioso humore in officium ventriculi conflante & lancinante, vel ex metu, sed vacuationis magnitudine vi pharmaci potentioris excitata suboriatur. Affirmatiua

Affirmatiua.

videtur adstruenda ex aphorismo 22. sect. 1. Hippocr. que vacuantur, non sunt estimanda copia, sed si que oportet, vacuentur, & facile ferant; atque ubi ad animi deliquium etiam educere conuenit, faciendum, si agrotus par esse possit. Hunc tam de venæ sectione, quam purgatione tradere, videntur sentire interpretes. Prima fronte cursumque intuenti pene de sola purgatione tractare videtur, cum ait, vacuationem non esse estimandam quantitate, & venæ sectione humorum magis quantitate peccantium euacuatio peragatur. Verum, licet sumorum etiam virorum sit opinio, aliquando ad animi deliquium purgare fas esse, idque ex hoc aphorismo deducere & palliare conentur, tamen grauib; de causis, & donec aliter ab eruditioribus ipsa-

Negatiua.

Euacuatio ad animi deliquium in quibus habeat locum.

que aliorum, non mea experientia ad oculum edocear, ab iis dissentire cōpellor. Galenus in commentario istius aphorismi vacuationem ad animi deliquium in tribus casibus locum habere, demonstrat, videlicet in maximis inflammationibus, febribus ardentissimis, & vehementissimis doloribus, è quibus febris æstuosissima & inflammatio magna vix ac ne vix mediocrem, idque initio, & summa cum

cautione admittunt (nisi humores turgeant) purgationem, tantum abest, vt ad animi deliquium tolerant.

Proinde Galenum vacuationem, quæ *in maximis doloribus.* venæ sectione perficitur in his solum modo intelligere, necesse est. Restat

itaque quætere, num in summis doloribus æque purgatio ad lipothymiam, quam venæ sectio continere aliquando possit, iuxta Hippocratem, qui ait, in doloribus proximum ventrem purgandum, & sanguinis ventrem, seu proximas loco affecto venas, scindendas esse, & ex Galeni vltima periodo comment. 23. sect. 1. ubi refert, se nullum nouisse præsentius remedium in maximis doloribus illa vacuatione, quæ ad animi deliquium fiat, cum ea tamen distinctione, vt intelligatur phlebotomia, an purgatione vti conueniat; vnde deduci posse videtur, aliquando ad lipothymiam, in summis doloribus hanc vrsurpari posse. Verum Hippocrates, etiam si commendat purgationem, qua doloris causæ remoueantur, tamen eam non ad virium vitalium deliquium intendere ibidem iubet, & Galenus non asserit, purgationem talem in summis doloribus adhibendam, cuius violentia animi deliquia oboriantur, sed ait, distinguendū esse, quo remedio, venæ sectione, an purgatione, talis ad lipothymiam instituenda fuerit vacuatio, & rem hoc loco in medio & indeterminatā relinques relegat nos ad commentarios, quos de phlebotomia conscripsit, ubi lib. de cu-

randi ratione per sanguin. miss. c. 12. inquit, nihil aequae artem medicari in agendo coniecturalem efficere, vti cuiusque rei quantitatem. Quod enim laboranti praebendum sit medicamen, bilem flauam aut pituitam, vel serosum excrementum euacuans, exacte nouimus; ceterum quantum praebere debeat, nescimus; atqui talis exhibitio postea corrigi nequit. Nam, quod semel in ventrem deuoratum est medicamentum, quo minus omne deuoratum sit, fieri non potest, neque possibile est, vbi plus, quam conueniat, iam purgetur homo, partem oblata auferre. At in sanguinis missione summum id bonum est, euacuationem, dum velles, posse sistere, ac rursus, quo videatur tempore, fluere sinere quoad vsque recte habere appareat. Vbi enim multa euacuatione opus est, nec tamen vires hanc ferant, partiri eandem conuenit. Ceterum, quando feruentis sanguinis inest plenitudo, acutissimam ascendens febrem, subito & simul euacuare expedit, eamque inire tentandum, vel ad animi deliquium vsque, virium modo inspecto robore. Ex ijs enim necessario aliqui animi deliquio refrigerati, & toto corpore defluentibus madoribus, alioque rupta, celerrime morbo liberati sunt. Hactenus Galenus. Ex quibus liquido patet, eum nullam in villo etiam grauissimo affectu admittere purgationem ad animi deliquium. Et ratio ex Galeno deducenda, id facile nobis suggerere & insinuare potest. Venę sectio enim, quatenus vacuatio est, ad animi deliquium extendenda, necessario indicatur à morbi magnitudine & virium robore. Vbi vero magna

vacuatio facienda, ibi magnam humorum quantitatem adesse necesse est. Inquit enim Galenus commentar. 23. sect. 1. seu sponte seu nostra opera vacuatio fiat, eodem modo mensuramque statuisse oportet. Quomodo enim molestum humorem pro qualitate ratione (id est, speciem peccantis humoris) euacuare oportet, sic profecto vacuationis quantitatem humoris vexantis copia respondere par est. Vti vero boni sanguinis copia vacuationem ad animi deliquium admittens nunquam sine praestanti virium robore inuenitur, ita copiosa multitudo prauorum humorum nunquam fere existit, nisi cum euidenti magnaque virium debilitate; quatenus abest, quod vacuationem magnam & ad animi deliquium admittat, ut etiam parua, partitam & quae per epistaxis supra fieri diximus, rix toleret. Nec minus in prompta ratio est, cur in humorum prauorum multitudine non sit ad animi deliquium facienda purgatio, vti in plethorica constitutione, quod vires agitatione & profusione spirituum & humorum, cum sint inanitate propter viscerum naturalium intemperiem, summa debilitatis omne fundamentum, recolligi, spiritusque refarciri & regenerari continuo nequeant, adeoque ipsarum lapsus & extinctio prorsus sequatur ad magnam euacuationem, in plethorica vero constitutione, visceribus temperatis, robustisque fulta spiritus magis conferuentur è vestigio, qui dissipati sunt, regenerentur, atque hoc eo citius, quod natura mole

grandi

grandi deonerata, leuius meliusque habeat, vnde nō solum noua virium recolectio, sed & tantum augmentum, vt morbum ipsum frequenter protinus expellat. Ex quibus omnibus apparet, cur aliquando concessum profundere sanguinem ad animi deliquium, & nunquam purgandum id, nisi cum animantis extremo periculo tentari posse.

Explicatio
22 s. Hippocraticum aphorismum, quod attinet, pauci veram eius sunt assecuti sententiam; ipse n. bimembris est: Prior pars vti ex ipsis Galen. incomm. verbis liquet, de purgatione agit, eamq; incomm. vsque ad hæc verba (quod deinceps in litera sequitur) de humorum qualitate peccantium educatione interpretatur, vti conspicuū est recte textum intuenti. Posterior pars, cuius explicationem Gal. inchoat à commemoratis verbis de euacuatione, quæ sit per sanguinis missionem, præcipit, quod non obscure innuit Galen. Ait enim ad lipothymia vacuandi mensuram in tribus tantum casib. definire licet, videlicet in maximis inflammationibus, in febribus ardentissimis & doloribus vehementissimis. Atqui superius demonstratum est, his nequaquam competere vehementem purgationem, ex quo necessario sequitur, secundam aphorismi partem de vacuatione intelligi, quæ perficitur phlebotomia, & hanc duntaxat, si vires sint robustæ, ad animi deliquium extendere concessum esse.

Verum cum antea dixerimus, hu-

morum redundantiam indicare maguam vacuationem, humoribusque bonis & sanguineis virium robur, prauorum autem multitudini necessario adesse summam debilitatem, quæritur, si accidat, quod tamen rarius contingit, vt cum humorib. corruptis virium adsit mediocritas, an tunc liceat ad animi vsque defectum purgare.

Ad quam quæstionem respondetur viribus vtrinque constantib. facilius sequi lipothymiam ex sanguinis profusione, quam ex humorum qualitate peccantium magna vacuatione, quod ille sit naturæ thesaurus, & spirituum ampla cum eodem profundatur substantia: vacuatione enim ad animi defectum facta non tantum plethorica mole exoneratur natura, sed & spirituum & caloris abundantia profusione vniuersus habitus refrigeratur eo vsque dum vires fatiscent. Cum itaque ultra id, quod plethoram constituerebat & naturam grauabat, euacuando proceditur, naturæ & calori spiritibusq; vim inferri necesse est. Loquor autem de iis, qui nō aliam ob causam facile, si sanguis mittatur, animo deficiunt. Purgatione autem humorū qualitate peccantium, si ad exeundum satis comparati, viz liberæ, naturaque fortis, omnem simul colluuiem educere, vires non tam prostermit, quam erigit, quia si qualia oportet, vacuentur, confert & facile ferunt, iuxta Hippoc. oraculum, quocirca eradicatiuas eua-

cuationes initio acutorum cum humores turgent, & in fine ipsis vniuersim concoctis & edomitis recte institui *supra* demonstratum est. Si itaque ad purgationem subsequi debeat lipothymia, oportet pharmacum ad eo esse vehemens, vt prater conuenientem peccantium humorum integram euacuationem, hypercatarsin, stomachi intestinorumque rosiones, cordis angustias, viscerum interiorum exagitationem & quassationem, conuulsiones aliaque formidabilia accidentia excitet, vnde extremum agro periculum creati necesse est. Atque vt in id vnice incumbendum est Medico, vt sic conformet naturaeque & humoribus accomodet purgationem, ne ea mala inferantur, ita nequaquam vlli in mentem venire debet, vspia aliquam institui posse purgationem ad animi deliquium, quae mortalium cuiquam prodesse queat. Et vt in sanguinis missione ad animi deliquium, quam tamen in manibus habemus, nisi consideratissime agamus vires ex pulsu & aliis signis, attente obseruemus, agro summam accessimus calamitatem (notat enim Galen. lib. 9. meth. 6. 10. & lib. de curand. rat. per sang. miss. cap. 12. se duos vidisse in Medicorum manibus, multos prae virium debilitate postmodo occubuisse, aliquos naturali virtute mirifice debilitata temperamentoque supra modum refrigerato in malum corporis habitum, aqua intercutem, iecinoris & ventriculi atoniam apo-

plexias aut deliria incidisse) ita purgatione, quae naturam fortius violentiusque adoritur, & in arbitrio nostro non est, vt motum eius sistere, & ne grauiora symptomata excitet, prohibere valeamus, ad animi deliquium facta, extremum agro periculum fatalemque vt plurimum necessitatem conciliari nemo sanae mentis non percipit, cum primis, quod ea pharmaca, quae tam violentas purgationes efficere nata sunt, maligna & nostrae naturae maxime aduersa sint.

Ad lipothymiam nunquam esse purgandum, satis superque demonstratum est; quousque igitur procedendum, & quis sit legitimae purgationis terminus, porro dispiciendum erit. Humorem qualitate peccantem, siue morbum genuerit foueatque, siue eundem daturus sit, vniuersum, idque simul & semel, vel partito euacuandum esse, haecenus constat. Eo enim vacuando progredi necessum est, vt vel prorsus eximatur, vel tantum non relinquatur, quod vel nocere amplius possit, aut natura euincere nequeat. Quae enim a morbis relinquuntur, reciduas facere consueverunt aph. 12. §. 2. Et impura corpora quousque plus nutrueris eo plus laeseris. Verum, sufficienter illum esse eductum & pharmacum suo munere satis perfunctum, ex quo intelligere debeamus, quaeritur. Si itaque illa, quae in corpore morbos causantur aut causatura erant, iique specie humores, qui naturam male afficiebant, hoc est, si quae alia oportet,

Quousque
purgatione
sit procedendum.

ter,

tet, vacuentur, & ad eorum vacuationem sequatur naturæ releuatio, morbi expulsio, hoc est, si ægri facile ferant, & melius inde habeant, utilis erit purgatio, cuius tres sunt differentia, videlicet obscura, manifesta & perfecta. Obscura exiguum peccantis humoris portionem detrahit, quæ quia conueniens est, ægrum manifeste leuat. Manifesta insignem humoris portionem exturbat, à qua ægrotus se ipso leuior apparet; perfecta nihil humoris peccantis reliquum facit, quæ ab omnibus vel saltem præcipuis, quibus affligebatur symptomatibus, æger vindicatur, somnusque placidus non ex virium imbecillitate, sed peccantium humorum exoneratione sarcinæque releuatione subsequitur, appetentia redit, sitisque (dummodo ea nulla præfuerit ex ventriculi calida siccaque constitutione, aut statim ex acrimonia & caliditate assumpto medicamento nata sit, aut ex materia calida acrique infestaret, quæ expurgata eadem mitescat) sufficienti humorum prauorum educatione exoriatur. His enim sublati, vltiori medicamēti adæquati actione siccatur ventriculus vnde desiderium humidi. *Perfecta itaque purgatio ex symptomatum sedatione, & eorum, quæ illa excitant, quo ad speciem & copiam peccantium humorum, debita egestione iudicanda est.*

Perfecta purgatio ex quibus iudicanda.

C A P. XXX.

Quo modo & qua forma sumenda pharmacum purgans, quid ante & post sumptionem faciendum, quomodo nausea & vomitus arcenda, an medicamento indormire liceat, quando mouendum corpus & quid præstet motus, quid faciendū, si non sufficienter operetur, aut operatione omnino frustretur; cur iurulenta exhibeantur.

PHarmacum, quod à secunda vel tertia regione purget, aliquot horis ante cibum matutino tempore assumi debet; non frigidum, quod offendatur ventriculus; non tepidum, quia relaxaretur ad vomitū mouendum, sed calidum, vt citius in actum deducatur, altius penetret, stomachumque minus perturbet. Calor enim naturæ familiarior & gravior est.

Quo modo & forma sumendum pharmacū.

Forma liquida ventriculi latera aluit, altius faciliusque penetrat, vndiquaque eum tangit & ferit, potentius detergit, & infartus expedit. Proinde medicamenta valida, in forma liquida debili purove existente ventriculo conueniunt; Forma solida diutius in eo commoratur, tardius operatur, calidis siccisque naturis humorique melancholico expurgando est inconuenientior, à partibus remotioribus & superioribus felicius potentiusque trahit. Solida forma

V 3 tardius

Quid ante
& post
sumptionē
faciendum.

tardius, sed validius; liquida citius, sed infirmius purgat: Ante sumptionem præmanso garyophyllo, ingratum medicamenti saporem retundimus, & ne reuomatur, reliquias vino odorato eluimus, frustillum cydoniati aut nucis muscatæ mastica-
mus, quod & saporem porro obscu-
ret, & os ventriculi roboret, naribus rostitam panis aceto rosaceo mer-
sam ad mouemus, oua frigida super guttur apponimus, & quia odorata ventriculum roborant, nauseamque arcent, uti graueolentia subuertunt, ea, quæ iucundi sunt odoris, uti rosas, mala citria, iridem Florentinam & aromatica odoratiui obicimus, aqua rosacea faciem aspergimus, si adhuc de vomitu sit metus, fascia ex linteo, acero rosaceo imbuta collum obducimus. Fallopius ait, se expertum, ad morsam duntaxat capra omnem nauseam continuo sedari. Corpus in quiete seruandum, donec vis medicamenti in actum deducta attractio-
nem & expulsum humorum inchoet; tunc autem mouere expedit.

Quomodo
nausea &
vomitus
pharmaci
arcentur.

Quando
copius mo-
uendum.

An medi-
camento
indormire
liceat.

Hic questio incidit, an sumpto pharmaco indormire liceat, quæ, ut rite soluat, tria sunt considerata, videlicet facultas & forma medica-
menti, vires corporis, & ipsum tem-
pus. Si medicamentum sit ex vehementiorum classe, sub quacunque forma assumatur, somnus concedi potest, ut ferocia, calore ad interiora reuocato melius edometur, & in actum perductum citius è ventrieu-

lo, in quo id iusto deuius hære-
haut consultum, eiiciatur. Fortibus aut mediocribus in solida forma, vel uti pilulari exhibitis somnum inire licet, ut caloris vi liquentur, & tem-
porius operari incipiant; Quæ sunt mediocris virtutis, si in forma boli aut potionis assumpta fuerint, nequaquam somnus admittendus, nisi imbecillis sit, qui assumat. Tem-
pus conceditur robustis robusta & solidiora pharmaca vel imbecillibus mediocria in solida forma sumentibus, quod sufficiat, dum à calore natiuo vis medicamenti ad operationem excitetur. Operante pharmaco regulariter non est dormiendum, re-
tineretur enim, quod vacuari debebat, & somnus vltior medicamēti vires plane consumeret. Conuenit autem somnus absoluta purgatione, quo restitueretur vires; vel cum enormius operatur medicamentum, ut insolens euacuatio sistatur, & vires non deficiant. A vomitorii usu, antequam suam perfecerit operationem, neuiquam somnus admittendus.

Debet autem, qui pharmacum sumpsit, se continere in loco temperato. Aer enim æstuosus & feruidus calidus humores ad cutē prouocat, agit, febresq; accendit. Frigus densat coarctatq; vias, ut torpidi humores segnius promoueantur ad exitum. Aer flatibus expositus liberior & apertus imbecilla præsertim corpora valde turbat.

Sed si iusto tardius sequatur operatio

Quid faciendum, si medicamentum non operetur sufficienter.

Motus qualem & quomodo usurpandus à sumpto pharmaco.

Vim motus quomodo.

ratio medicamenti, eaque diminute fieri videatur, nec intentioni respondeat, ad tria Medici confugiunt videlicet ad agenda, assumenda, & subiicienda. In agendis est motus. Ait enim Hipp. *seff. 4. aph. 15. cum ell. horum citare voles, corpus moue: cum vero sistere, somnum cōcilia, nec moue, nam quod quies sistit, id motio citat.* Debet vero motus fieri tempestiue & moderate. Non suscipitur, priusquam in actum deductum sit medicamentum, eiusque vis iam trahere & natura attractum impellere cōperit, quod ex ventris turbatione, astu vel commotione percipitur. Citius enim si moueamus, excitabitur vomitus, aut actio medicamenti impiedietur, distracto ad exteriora calore vim pharmaci gubernante. Deinde motus debet esse moderatus, quo non excitetur lassitudo viresque fatigentur, aut excite- tur sudor, & materia ad peripheriam feratur, quæ ad centrum vergere debebat, sed solū exagitetur & fluxilior fiat ad exeundum per aluū. Tria vero motus commoda recenset Hollerius, quod videlicet medicamenti vim ad venas, epar, cerebrum aliasque partes laborantes deferat, quod fundat & liquet materiam, fluxilemque & sequi paratiorem reddat, atque ita commoueat, vt sursum deorsumue & quorsum tracta fuerit, facilius exeat.

Ad assumenda referuntur iuscula eluentia, abstergentia, lubricantia, emollientia. Habent autem illa à sum-

pta purgatione triplicem respectum: vel enim à sumpto pharmaco fortiore, cuius qualitates & reliquæ in officio stomachi obhærescunt, dantur ad abstergendum, malitiamque pharmaci obtundendam. Sic Galen. *In quibus si assumptis eiusmodi fortibus ptisanam aut alia iurulenta sorbere præcipit: vel exhibentur purgatione absoluta, vt si quæ in intestinis medicamentorum & humorum reliquæ adhuc latent, prorsus descendant, neve alius, quod plerunque fieri assollet, à purgatione nimis siccetur, & eiusdem sequatur obstructio, quodque debili propter pharmaci vim ventriculo liquida & coctu facilia facilius subigantur.* Tertio nostram, de qua hic agimus, intentionem exsequuntur, si tribus vel quatuor à sumpto medicamento horis cum videlicet in actum sit deductum, & humores ad exeundum lenti tardiores & pigriores fuerint, exhibeantur, vt eos aliquando abstergendo, lubricando, ad descensum & exitum procliuiores faciant. Id præstat decoctum cicurum rubeorum, ins pulu cum saccharo rubro, ius galli veteris cum duobus ouorum vitellis, aut similia carniū iura cum pauxillo mellis propter absterfionem.

Quæ subiiciuntur, duplicia sunt; aut enim intruduntur in anum, vt suppositoria & glandes, aut infunduntur, vt clysteres. Illa communiter & simpliciter fiunt ex solo melle cocto & ad duritiem inspissato, vel componuntur ex pulueribus melle com-

In quibus si assumptis eiusmodi fortibus ptisanam aut alia iurulenta sorbere præcipit: vel exhibentur purgatione absoluta, vt si quæ in intestinis medicamentorum & humorum reliquæ adhuc latent, prorsus descendant, neve alius, quod plerunque fieri assollet, à purgatione nimis siccetur, & eiusdem sequatur obstructio, quodque debili propter pharmaci vim ventriculo liquida & coctu facilia facilius subigantur.

mistis, videlicet ex speciebus *hiera picra* Gal. gutta gummi, trochis. alhandel, sale gemma, elleboro, &c.

Clysteres infundendi comparantur ex abstergentibus, stimulantibus & ad inferiora prouocantibus, vti ex decocto hordei, origani, hyssopi, calamenti, Mercurialis, betæ, marrubij, rutæ, centaur. minoris, absinthij, agrimonie, beronica, carduibenedicti, cui misceri possunt mel rosatum, simplex aut solutium, benedicta laxatiua, *hiera picra* Galeni, diacatholicon, sal, saccharum rubeum.

Hoc pacto vim medicamenti tardius actionem suam exerentis, nec debite operantis instigandam & adiuuandam censent.

At, si contingat, pharmacum purgans plane sua frustrari actione, quid tunc faciendum sit, non cuius obuium est. Sunt, qui eadem die eiusdem exhibitionem repetunt, quod tamen Auicenna & Fallopio censoribus maximo discrimine non caret. Fieri enim potest, vt hausti prius medicamenti vis latitet, si quidem in observationibus est, quod, quæ pridie sumptæ fuerant, postridie sufficientes effectus ediderint. Quod, si quispiam hoc non attento, eodem die aliud eiusdem efficaciz superaddat, is violenter concurrentibus vtriusque pharmaci operationibus in extremam calamitatem præcipitabit summentem. Proinde, si morbus detinendas, aut præseruationis gratia sit exhibitum purgans, eodem die nihil aliud, quam quod ad accelerandam

& instigandam tardioris vim agendum suauissimum, tentabit. Quando vero ex eo, quod suo fine sit frustratum pharmacum ægro discriminē singulare impendet, tunc ipsa necessitas aliud exhibere suadet, & tale quidem, quod è mitiorum seu benignorum sit genere. Sic à pilularum nihil proficietium vsu Fallopius mannam in iure solutam exhibet, alii electuaria lenientia propinant. Sed cum vehementia remedia, vt diagridium trochisci, alhandel, & similia exhibentur plena sua dosi, vt sola operationem, quam intendimus, perficiant, vel aliis miscantur granorum paucorum pondere, vt eorum vim remissioem & seignioem in crassiore hærentem substantia extimulent, quæritur, an ne hac ratione, videlicet non vt plenam purgationem perficiant, sed torpidam assumpti catartici vim excitent paucorum granorum pondere, cum pulpa passularum, manna, conferva violarum, aut in rotulis vsurpari possint. Id sane commodè fieri bono cum successu, iam multis annis expertus sum. Nam cum omne remissum remittat intensum, pure lenientia prius frustra sumptum pharmacum, non tam iuuabunt, quam coërebunt, nisi forte lubricando, ablucendo & tergendo magna quantitate exhibita, quicquam proficiant, quamuis neque tunc electiuam tractionem iuuare possint.

Quid faciendum, si actione sua frustratur medicamentum.

CAP. XXXI.

*Purgatio difficulter & moleste
succedit merito pharmaci non pro-
portionati, quo ad speciem, quanti-
tatem, vel qualitatem, vel ratione
naturarum varie dispositarum &
non uniformiter sese ad medica-
menta habentium; vel propter hu-
morum constitutionem, peruer-
sam.*

Purgandi actus sinistre succedit ra-
tione medicamenti, humorum,
vel naturæ utentis. Medicamentum
si proprietate humorem peccantem
non respiciat, diuersum à noxio edu-
cit & hunc proritat, diffundit, exagi-
tat, excitatoque tetra vapore corpus
distendit, inflat, turbat & maximo-
pete laceffit. Vnde Hipp. 4. aphor. 2.
inquit: purgantium medicamentorum v-
sualia è corpore educenda, qualia sponte
gario, quod etiam prodeuntia, iuuant: contrario vero
specificum modo exeuntia sistenda. Et 7. aphor. 29.
si leucophlegmatica detento sortis diarrhaa
superueniat, (videlicet pituitæ albæ ef-
fluxus) morbus soluitur. Et 6. aphor. 14.
vel, quod hydrope detento si aqua è venis effluerit
in ventrem, morbi solutio; videlicet cum
in quantitate nimis viscera adhuc sana sunt. 6. aphor. 17.
exigua vel ophthalmia laborantem alui profluvio cor-
excedent: ripti, bonum. Et 4. aph. 38. quibus biliosa
vel praua sunt deiectiones, ijs superueniente surditate
aut vehi- desinunt & quibus surditas adest, ijs super-
mentiore fuerit qua uenientibus biliosis deiectionibus finitur.
litate.

Si medicamentum humorem qui-
dem peccantem respiciat, sed ex be-
nigniorum sit classe aut quantitate
nimis parua assumptum, aut exsole-
tarum virium, vel corruptæ materiæ
humorem mouet non promouet,
turbat, non vacuat, tormina, vertigi-
nes, inflationes, disphoriam totius, a-
liaque disturbia procreat, & nihil no-
tatu dignum educit. Immoderata
vero quantitate sumptum, aut mali-
gnæ qualitatis particeps, & incor-
rectum, qualia colocynthis, elleborus, ve-
hementer agrotum lancinant, viref-
que conuellunt, & initio quidem, sed
cum difficultate qualia oportet, eua-
cuant, & nisi cohibeantur in effrænem
efferuntur hypercatarsin, quæ cum
humore noxio naturalem pariter at-
que necessarium violenter diripit, &
vltius progrediendo de corporis
substantia nonnihil euellit, vnde ci-
tra hæmorrhoidas sanguis sincerus,
intestinorum tamenta, vel pingue a-
liquid loturæ carnis aut liquamini si-
mile in excretis cernitur; Hinc cor-
poris defatigatio, lassitudo, capitis
dolor, vertigines, febres, torsiones,
cardialgiæ, æstus, anxietas, iactatio
corporis, perturbatio, dysenteria, te-
nesmi, conuulsio, summa virium ex-
solutio, lipothymia, spiritu ceu natu-
ræ thesauro vi direpto aut malignita-
te pharmaci oppresso.

Ratione naturæ vel dispositionis
corporis quibusdam sinistre succedit
purgatio. Et illa dispositio est natura-
lis vel morbosa. Quidam ex primor-

*Sympto-
mata pur-
gationis
nimia.*

*Quomodo
ratione di-
positionis
naturæ
purgatio
sinistre
succedat.*

X diis

*Varia na-
tura sum
propria sa-
tes, quarū
merito ali-
ter atq; ali-
ter medi-
camentis
haustis af-
ficiuntur.*

diis adeo teneram & exquisiti sensus interiorum partium & texturam obtinent, ut leui pharmaco grauitur afficiantur, nullumque alicuius potentiae aut excedentis qualitatis participes impune tolerant. Ea sunt nonnulli idiosyncrasia, ut solo odore aut epomphaliis seu vmbilico admotis vbertim pergentur, quibus, si quispiam incaute pharmacum leue propinaret, in extremas difficultates praecipitaret. E contrario inueniuntur, quorum extrinsecus apparet tennella virtus, & constitutio infirma, & nihilominus acutis vehementibusque pharmacis maiori dosi exhibitis vix ac ne vix mouentur. Obseruatum est pariter, alios, quibus integre apparent vires, laudabilisque videtur inesse constitutio, mediocri sumpto pharmaco in virium exsolutionem lapsos. Sunt porro a natura quidam sic affecti, ut leuioribus pharmacis, videlicet soluto cassia, vel manna sufficienter moueantur, & a medicamentis vehementioribus & diagridiatis neutiquam impellantur. Macilenti acriter feriantur medicamenti qualitate praua, utpote, quae prompte sese insinuet in partes solidas. Acriū humorum copia scatentibus molestae accidunt torsiones, maliq; vapores partes principes offendunt. Quibus partes circa vmbilicum & imum ventris extenuantur & contabescunt, his per inferiora difficiles succedunt vacuationes. Sic quibus hypochondria tumida, suspensa, inflata, inflammata vel obstru-

cta, (de quibus supra) periculosa sunt purgationes. Quibus ventriculus adeo plenus humorum, ut in iis demergatur pharmacum, eiusque vires suffocentur, irrita erit usurpatio, aut subsequetur vomitio. Si calor natiuus adeo debilis, ut in actum ducere, aut vis expultrix tam languida, ut quod attractū sit, expellere nequeat, quod saepe vsuuenit senibus & conualescentibus, neque tunc probe succedere purgatio queat. Multo maxime difficiles iniuria & molesta sunt purgationes iis, quibus abscessus in pulmonibus, ictere, renibus alijsve sedibus delitescit. His enim concussis non modo dolor ingrauescit, sed & eruptionis & defectionis virium metus incutitur. Quocunque vitio labefactatae sunt interiores corporis partes, quia imbecilla existunt, facile medicamenti qualitate aut acrimonia percelluntur. Summa, corpus aut magna labe, aut morborum humorumve copia vehementer pressum & languens vi medicamenti concidit, quemadmodum ruinosae ades instaurando forte concussae, mox vniuersae corruunt. Itaque (ait porro Fernelius) in his omnibus, qui aut imbecilles sunt aut agre ferunt vacuationes, pro medicamine expedit inedia victuque oportuno blandiri, aut agrum, si nequeat, in integrum restitui, sublata morbi portione lenare. Sic & inique succedit purgatio, quibus corpora non sunt fluida facta, viaque, per quas humores purgandi transire debent, nondum patentes & expeditae, ita ut ventriculus humorum copia sit nauseabundus, medicamentumque vomitu

eu protenus reicere molitur, & intestina coarctata, crassis faecibus obstructa humorum cursum impediat, qui retenti & subsistentes, ventris torsiones, fastidia, vertigines, corporis iactationes animique defectiones moueant. Pariter si mesenterii, viscerumque meatus, per quos sunt educendi humores, occlusi vel infarti fuerint, quod à plurimis crudis humoribus euenit, dato pharmaco, tormina, cruciatusque circa vmbilicum, torsiones & animi deliquia excitantur, parumque educitur. Sunt enim crassi, inepti ad motum, & pigri, viasque omnes, per quas id, quod medicamentum attraxerit, efferri debebat, obstruunt, & sic neque ipsi educuntur, & aliis sunt impedimento, vt tradit Galen. lib. 4. de san. tuen. c. 5. ideoque si quis corpora purgare velit, fluida faciat; iuxta Hipp. oraculum.

Humores tripliciter difficilem faciunt purgationem, substantia, quantitate & qualitate.

Quomodo ratione humorum difficulter succedant purgationes.

Substantiae vitium corruptela est; & prauorum corruptorumque humorum copia semper est cum imbecillis viribus. Illa quidem sui vniuersam remotionem indicat; hæc vix tantillam vacationem ferunt. Hoc est, quod dicebat Hippo. prauo vtentes alimento si purgentur, statim deficere. Quales enim fuerunt cibi, tales insunt humores, quibus concitatis tetri vapores in partes feruntur principes, unde spiritus corrumpuntur, conciduntque; nec minus prauis humores

per sensiles delati partes lipothymias concitant. Magna humorum referti cacochymia, si valido medicamento, quamuis virium mediocri sint robore, ad vniuersalem vacationem tententur, in vita discrimen adducuntur. Ideoque paulo citra modum subsistere, quam ultra procedere, tutius est. Grauius enim hac camarina mota spiritus exsoluuntur, corpus concutitur, torsiones inferuntur, humores varie miscentur, viresque concidunt. Empii & hydropici, auctore Hipp. cum vruntur vel secantur, si pus vel aqua vniuersim effluat, omnino moriuntur. Quæ autem mala vniuersalis euacuatio magnæ cacochymiae in corpore restagnantis, aut saltem vehemens eius agitatio & commotio procreet, Fernelius paucis perstringit, cum ait; lipothymia, quæ purgationibus ob humorum acrimoniam & intestinorum torsionem interuenit levis est; grauis vero, quæ ob concitati humoris tetrum vaporem in corpore principesque sublatum partes; grauior ob malignam venenatamque pharmaci qualitatem, grauisima, quæ ob immoderate purgationis violentiam. Vti itaque constantibus viribus pauca cacochymia vniuersim simul detrahi potest, si humor paratus & viæ patent; sic imbecillis iisdem pauca haut vniuersim, & multa partito & per epicrasin educenda, veluti in leucophlegmatia, cachexia, similibusque affectibus, de qua re superius vberius.

Quatuor modis lipothymia purgationibus succedentibus superuenit.

Quomodo vero humoribus crudis & incoctis non iusto tempore, nec debite motis, vel in aliqua parte fixis,

aut conclusis, vel ab interioribus nobilioribusque ad cutem partesque exteriores fluentibus & pharmaco retractis aut crassis, viscidis, acerbis, acutis, minimeque preparatis, medicamento deiectionis exhibito improspera succedat purgatio ex superioribus satis conspicuum est.

CAP. XXXII.

Quare pharmacum purgans alium, quam quem specificè respicit, humorem, & præter hunc unum, duos vel omnes aliquando extrahat; non esse generalem quandam in medicamentis facultatem omnes ex æquo humores respicientem.

ET si quodlibet electivè purgans determinatum humorem extrahat, nihilominus per se non unum tantum, sed plerumque duos humores (inter quos tamen unum propriissime respicit) purgat, veluti *Rhabarbarum* primo bilem, dein serosos humores, *senna* primario melancholiam, secundario pituitam; *aloe* bilem & pituitam; per accidens autem horum quodvis omnes sæpe humores purgat, idque his potissimum de causis; primo, quod electivè purgantia non tantum formali proprietate determinatum humorem seligente & extrahente prædita sint, sed & qualitatem quandam habent naturæ, quasi infestam & lacerantem, qua eandem,

ita irritant, ut non tantum humorem, quem ex proprietate trahunt, expellant, sed quemcunque fere abundantem, & sua mole vel vi & indole gravem, una extrudant. Id volebat innuere Hipp. cum inquit: *Si eodem homini, idem medicamentum quater in anno voles exhibere, hyeme enomet pituitosissima, vere liquidissima, æstate biliosissima, autumno nigerrima.*

Secundo purgatur per accidens humoralis, quam ille quem per se respiciebat & ducere debebat, cum hic minime preparatus, crudus, crassus, glutinosus in densa vel obstructa parte coercitus, vel in remotiore positus, aut viæ minime patentes fuerint. Tunc enim obuium quicquid & ad fluendum aptiorem aggreditur, aut cuius maior exundat copia, educit. Ita si quispiam è capite bilem educere conetur, medicamentum eo directum cæteros humores in primis viis proximioribusque locis subsistentes una & citius vacuabit, magna enim purgationes ex remotioribus locis vacuantes, è propinquantibus obuia secum etiam euerunt. Tertia causa est in dosi & facultate medicamenti. Illa est deficiens, vel exsuperans. Deficiens facultas & dosi facit, ut aut non pertingat eo, unde trahere debebat humorem, sed si quis alius in proximo hærebat, eum educat; vel ut multitudine humorum obrutum plane sua frustretur actione & (uti volunt) in humorem purgandum ipsūmet vel pravas superfluitates vertatur.

tatur. Vehemens pharmacum, in quo vis maligna, qualis *colocynthis*, si eius exigua dosis obruta superetur, in putredinem veneno finitimam abit. Benignius, quale *serum lactis*, *prunorum pulpa*, *castia*, *manna*, in alimentosam vertuntur conditionem: verum duo posteriora apud calidas naturas facile in bilem, vti omnia dulcia, facessunt.

In medi-
amentum
vertatur in
humorem
urgendum.

Mediocre pharmacum veluti *agaricus* in pituitam, *sena* in melancholiam, *aloe* in bilem, & sic in eum humorem, actione sua frustratū, vertitur, quem proprietate respiciebat, & adducere debebat. In quo multi formalem medicamenti proprietatem, qua humorem purgandum respicit, consistere, & quod ei affine sit, concludere satagunt, cum in habentibus symbolum facilis sit transitus. Ita dictitant, magnetem trahere ferrum formali proprietate, quia in ferri conseruatur scobe, ac si eodem nutriatur: inueniuntur enim & generantur magnetes in ferri mineris. Inde patere aiunt, quomodo totius substantiæ proprietate cognati sint humores & pharmaca, cui ratiocinationi, si insistendum foret, ea, quæ venenatæ aut malignæ fuerint naturæ, potius malignos & venenatos ducent humores, qualia sunt è vehementissimorum classe, *colocynthis*, *peplium*, & quia in eosdem vertuntur, si à natura superantur, pariter atque *agaricus* in pituitam. Sed hæc parergōs.

Aliaratio
affinitatis
& familia-
ritatis me-
dicamenti
cum hu-
more.

Aucta medicamenti dosis præter determinatum humorem, etiam a-

lios educit. Vbi tamen obseruandum, quod licet sit aucta dosis & duplicata vel triplicata, indeque maior & vehementior sequatur actio, non tamen duplicetur, aut triplicetur, vel exaltetur eius specifica facultas, aut gradus: nihil enim supra sua speciei virtutem per se agit. Quod itaque quantitas medicamenti aucta actionem intendit, quamuis non supra gradum à natura inditum; contingit, quia in maiori copia & mole diuturniorem habet actionem, & minorem resistantiam; propter resistantiam enim fit, ut idem nunc intensius, nunc remissius agat; veluti in *pipere* & *cardamomo* videre est, cuius magna quantitas diutius & consequenter violentius alterat, quod quamuis vim suam etiam eo intendere possit, ut interficiat, tamen non ultra tertium agit gradum; habitum enim corporis diu multumque sine intermissione alterando naturæ violentum euadit.

Propter dosin itaque auctam pharmaci benedicti vel benignioris, neque satis correcti (qualia sunt mediæ regioni dicata) sequitur euacuatio etiam aliorum humorum, quos non respiciebat medicamentum, utque tum actione diuturniore post determinati euacuationem perseverante, quæ cum similes non amplius inueniat, alios adoriatur, primoque ad fluendum paratior, dein cæteros inuadat. Propter auctiorem vero dosin vehementioris remedii, aut eius male conuenientem usurpationem, ma-

Gna oritur hypercatarsis, cum non tantum humore proprio violentius detracto alios aggreditur, ac primum tenuiorem atq; ad fluendum promp-
p iorem, deinde, qui crassior pigrior-
que, sed & ipsum sanguinem, quem tanquam suum natura thesaurum a-
nidius amplexatur & defendit, ma-
gna exagitatione & irritatione reclu-
lis venarum oscillis exturbat. Sic
cholagogum primo bilem, deinde
pituitam, tertio loco melancholiam,
postremo sanguinem educit. Phleg-
magogum primo pituitam, deinde
flauam, tertio atram bilem, & ultimo
sanguinem prolicat. Melanagogum
primo atram, dein flauam bilem, ter-
tio pituitam, tandemque sanguinem
profundit. Vim autem, qua alios præ-
ter determinatum humorem eua-
cuet quodlibet purgans, non adscri-
bimus alicui proprietati tractrici v-
niversalicum Fernelio, sed magis ex-
pultrici, quod illa exagitata & irrita-
ta malefica pharmaci qualitate, com-
motos humores non aliter, quam in
alui profluuiis à vitiosa superfluitatū
qualitate & copia lacerata fluxio-
nes excitās superfluas, sine lege & or-
dine exturbat.

CAP. XXXIII.

*De hypercatarseos seu immode-
rate purgationis signis, accidentijs
& causis: de eiusdem curatione me-
thodica, & remedijs adpropriatis,
internis & externis: de narcoticis*

*eorumque compositione & tempe-
stiuo usu. Ladani opiatu elegans
& probatissima structura candidè
communicatur.*

Hippocrates sect. 2. aphor. 37. in-
quit, qui integra sunt corporis vale-
tudine, medicationes egre molesteque fe-
runt, quod (Galeno interprete) cum
pharmacum exhibitum familiarem & quē
respicit, ad propriatum humorem in sano
corpore non inueniat, sanguinem colliques-
& carnes, vt ex iis sibi quicquid proprium
& familiare est, attrahat, quo ipso spiritus
dissipat, contenta sana violenter quassat,
naturam confundit, vertiginem, tormina
animique defectiones excitat. Idem ea-
dem de causa accidere necessum est,
cum præternaturalibus humoribus
præsentib. natum comparatum phar-
macum exhibetur, quod adeo inten-
sæ virtutis & fortitudinis sit, vt post-
quam superuacuos penitus eduxerit, *Causa hy-*
residua adhuc & vltiore polleat fa-
cultate, qua actionem suam in sanas *p. rsatar-*
dirigat partes, & innocentia adoria-
tur, primumque tenuioribus, dein
crassis eductis, vasisque debilitatis &
venarum oscillis relaxatis, aut vio-
lenter a pertis, erosive mordicatione
& tractione perseverante sanguinem
vitæ thesaurum tandem profundat.
Natura enim vi medicamenti violen-
tioris quassata, prostrata & turbata
vna cum vitiosis bonos humores ve-
luti pertusum dolium simul effluere
permittit. Hypercatarsi hoc pacto
medicamento imprudenter exhibi-

*Fernelii o-
pinio de ge-
nerali om-
nes humo-
res concer-
nente pro-
prietate nō
recipitur.*

et mota, idq; vel non satis correcto, vel excedent dosi, aut naturæ virib. & proprietate haut congrue exploratis, succedunt facultatum omnium prostratio, spirituum dissipatio, caloris nativi resolutio, sudores frigidi, frigus extremorum, humorum naturalium & præternaturalium profusio, primariorum nobiliumque partium, in quarum integritate virtus & vita consistit, atonia, animi deliquia, syncope. Signa itaque superflue purgationis sunt eductio humorum violenta primoque peccantium, deinde innoxiorum, tandem ipsius sanguinis: & accidentium commemoratorum irruptio.

Signa & effecta hypercathartici.

A vehementiori, acri & maligna qualitate prædito pharmaco nec satis methodice exhibito ista accidentia generari, nullum est dubium, sed quomodo illa, quæ ex mediocrium classe, excedenti dosi propinata eiusmodi symptomata excitare queant, cum nihil ultra suæ speciei virtutem agat haut satis perspicuum est. Non difficile est ei inuenire causam, qui nouit medicamenti cuiusq; speciem certos habere facultatum gradus, ultra quos actionem non extendat, nisi quantitate immoderata propinetur. Maiori enim copia diutius agit, naturam sine intermissione afficit, minorem reparitur resistantiam, illudq; efficit (& plus etiam) quod in mediocri dosi vehementius moliri possit.

Superpurgatio curatur, si vim me-

dicamenti superfluum tempestiue infringamus, malitiam retundamus, acrimoniâ temperemus, impressam maleficam qualitatem abstergamus & eluamus, eius exitum promoueamus, ventriculū & intestina & viscera corroboremus, venarum relaxata & aperta oscilla constringamus, irritationem continuam vi medicamenti insolentioris partib. inductam cōsopiamus, immoderate excitatum à toto affluxum reuellentibus auertamus. Mitigamus, eluimus, retundimus & frangimus vim medicamenti atrocioris mucilagine sem. psyllii vel cydoniorum, soluta in aqua rosarum, maluæ, aut violarum addito modico olei amygdalarum dulcium; lacte amygdalarum dulcium, & quatuor seminum frigidiorum maiorum cum sem. papaueris, pul. tucula ex lacte cum amylo, oriza & similibus. Abstergimus decocto hordei, passularum, cremore ptisanæ, sero lactis, saccharo rubro cum aqua hordei, vel lacte, hydromelite, decocto sanugraci.

Curatio violentæ hypercathartici.

Indicatio nes curatiua.

Si interim à fluxu vel medicamento acri corrosio vel excoriatio intestinorum sit facta, conueniunt illa, quæ acrimoniam temperant, leniter abstergunt & consolidant. Et in hoc casu valent mastiche, gummi tragacanthi leuiter tostum, arabicum, in htiocolia, terra sigillata, syrupus corallorum.

R. Gummi tragacanthi leuiter tostii ℥ij. lactis thalybeati ℥iij. misce, dentur. *Portiones.*

℞. Pulueris mastichis ℥v. syrupi cydoniorum ℥℥. de althea, de symphyto Fernel. ana ℥j. de papauere ℥℥. misce.

Dolor:

Dolor, acrimonia & desidendi indefinens necessitas si flagitet, ad narcotica confugiendum, tunc præsertim, cum vires periclitari cœperint.

Quando & quomodo narcotica sint exhibenda.

Narcoticorum summa indicatio est virium imminens prostratio, ob vigilias continuas, dolorum diritatem, desidendi motum continuum, fluxumque immoderatum. *Vires enim conservare est vitam ipsam servare.*

Circumspecte & accurata cum consideratione sunt exhibenda opiata, quamobrem ea usurpanda erunt, quæ artificiose præparata sint, & quibus fuerint iuncta viscerum primariorum tonum fulciantia. Non debent autem exhiberi, cum vires summo opere languent & admodum prostratae sunt, cum calor natiuus valde extenuatus aut iam extinctio ni proximus; quod quidam non attendentes fati, quod alioquin imminerebat, accelerati suspicionem, non sine magna nominis sui ruina in se deriuarunt. Dantur etiam tutius in morbo calido, quam frigido, sed nec pueris, nec senibus, nec grauidis.

Opii optima correctio.

Ladanum Opiatum.

Vsurpatur hodie frequenter id, quod ladanum opiatum vulgo, aliis nepenthe nominatur. Optima opii ad compositionem huius recipiendi correctio est eiusdem artificiosa quædam torrefactio. Hinc multi tanquam eleusinum sacrum celant, suæque inuentioni tribuunt; Verum, qui libros Galeni de compositione medicamentorum secundum loca euol-

uit, ei obscurum esse nequit veterum decreto sic corrigi.

Basin compositionis constituunt opii correcti & specierum diambrae cum spiritu vini maluatici facta extractio. His pro sua quilibet intentione adiacit tot tantaque, ut multiformes circumferantur, & prostant eiusdem confectiones aliter atque aliter materiatae & præparatae. *Ladani*, quo vror, & cuius à multis annis vsus mihi probatissimus, cuius à gr. iij. ad ix. vel x. requirente necessitate, dosim feliciter exhibemus, descriptio talis est.

Mense Martio vel Septembri *Ladani o. cipe iustam copiam radicum hyoscyami, cum germinibus tenellis, has contunde, & lege artis succum exprime, eumque, ut sit instar vini rubicundi optime clarificato & filtrato. Huius succi clarificati R. ℞ j ℔. in quo dissolue opij Thebaici optimi ℥ iij ℔. opij nostri ex floribus rubicundis, papaueris hortenensis præparati ℥ ij. omnia rite dissoluta filtrantur & inspessentur. Huic simul inspessito succo vel opio super fundo succi citri, aranciorum, & aceti vini ana q. s. ut tribus digitis superemineat, stent in loco calido, donec tingantur, tinctus liquor effundatur, & nouus assundatur, idque repetatur, donec omnis essentia extracta sit. Colorati succi filtrantur, & ponantur in cucurbita vitrea in loco calido, vel supra arenam, donec fere omnis humiditas euanescat, & essentia opii in fundo mellis instar remaneat. Huic essentia miscetis extracti mumie, extracti castorei ana ℥ j. (per spiritum vini præparatorum) & extra-*

ctum

Etum ex sequentibus speciebus factum. R. specier. diambra ꝑ j. arom. ros. diamosch. dulce. diaxyl. ana ꝑ j. l. letific. Gal. letificant. Rhasis ana ꝑ iij. vnicornu veri ꝑ ij. his superfundespiritu vini rectificatu, & tincturam reiteratis vicibus extrabe, hunc tinctu spiritu superfundes extracto opij, mumia, & castorei, & per B.M. separato, & manebit in fundo mellis instar ladanum, quod pedetentim in loco calido indurescat, quod & antequam id fiat (si nobile & efficacissimu velis esse) miscebis magisterij perlar. & corol. ana ꝑ j. l. essentia succini per spiritum vini facta & essentia croci ana ꝑ j. l. Refrigeratis & induratis omnibus adde olei cinam. ol. core. citri arancioru. Gariophyl. calami ana ꝑ j. ol. anisi, cymini, fœniculi, carui ana ꝑ j. moschi ꝑ j. ambra ꝑ iij. in spir. vini sol. balsami macis ꝑ j. l. in vsum fœminaru hystericarum sine moscho & ambra parabis.

Huius ladanu R. gr. iij. iij. vel v. pro natura, ætate & conditione ægri, misce theriaca Androm. ꝑ j. & fiant pilula, vel bolus cum conseruafarum rubearum.

Vel R. Philon. Roman. ꝑ j. aromatici rosat. ꝑ j. fiat bolus.

R. Philon. Rom. ꝑ ij. cum tñ j. iusculi optimi fiat clyster subiciendus, quo reiecto detergens succenturietur.

anguinis
luxum
santia.

Ad sanguinis fluxum cum narcotica, si flagitet vsus, tum vero lapidem hematitem, acaciam, semen sumach, sophia chyrurgoru, plantago, hypochistidem, terram sigillatam, crocum & eiusque oleum, succum plantaginis aut ꝑ ij. sal. prunella ex syr. papaueris vel myrtino commendant.

Sed neq; q̄ extus applicantur, sunt negligenda. Proinde cõueniunt placeta

rosacea à destillatione aquæ relictæ, Extus ap-
vino rubello calente & puluere mastichis pistillo ca-
chis aspersæ, aut gr. mastichis pistillo ca-
lido agitata, & soluta cū modico tere-
binthina corio induta, & puluere co-
riandri mirtillo. balaustior. nucis muscate
& ladanu aspersa, & in forma scuti ap-
plicata. Vel emplastrum ex ladanu de
crusta panis, cydoniis conditis, mica placeta
Noribergica tosta, granis iuniperi torrefa-
ctis, cū oleo absinthij, cydonioru mastichino,
stomachali & modico terebinth. & cera.

Viscerum interim, vt debite confir-
mentur, habenda est ratio. Danda ita-
que corroborantia ex myua cydonioru,
diacydonio simpl. carne myrobalanoru con-
ditorum, condito sorborum & cornorum,
conseruafarum, florum tunica, syrupo co-
rallorum, cornu cerui preparati, lapide Be-
zoar. speciebus de gemmis.

Roboran-
tia visce-
ra.

Somnus & quies imperanda vel
concilianda ægro. Quæ enim motio ciet, quies.
illa sistit, & moratur quies, multoq; ma-
gis somn⁹, per quæ actiones animales
tam sensuum, quam motus voluntarii
feriantur. Hip. f. 4. aph. 14. & 15.

Reuellentib. & auertentib. annu.
meratur quæcunq; à centro ad super-
ficiẽ corporis partesq; exteriores aut
alias vias materiam pertrahunt. Auer-
tio perficitur frictionib. ligaturis, bal-
neis, sudore, vomitoriis, diureticis.
Sudorifera balneis præferuntur. Hęc
in corpus alioquin mirifice exhaustu
& fatigatum amplius soluunt, spiritus
dissipant, totiusq; compagem quasi
laxant, & tardius ad cutẽ promouent
ea, quæ intus fluunt, illa cum theria-

Auertentia.

cam plurimum recipiunt, quæ purgationum impetum frangit, humoresq; efficaciter ab internis ad cutem propellant, minore virium dispendio maiorque emolumento operantur & hypercatarsin sistunt.

CAP. XXXIV.

De dysenteria eiusque causis, differentiis, signis & methodica curatione: an & quomodo in dysenteria purgandum: varia experta & secreta omnis generis remedia, & notabiles aliquot curationum observationes traduntur: Paracelsi opinio & remedia, empiricorumque pharmacarecensentur.

Cum ad hypercatarsin non raro fluxus alui dysentericus subsequatur, visum fuit huius naturam, causasque breuiter delibare, & curandi modum, quatenus huic instituto seruiat, annexere.

*Quid sit
dysenteria.*

Est autem dysenteria fluxus alui cruentus ex ulceratione intestinorum, quo primum faeces, cruor, mucosa, adiposa, pinguis & ramenta intestinorum, pellicula seu ephelcides, & cum tempore caruncula omnisque generis humores sub propria vel alia per corruptionem acquisita forma, chylosa, purulenta, foetida, putrida, saniosa demumque instar loturæ carniū & cadaverosa prodeunt liquamina. Ulceratio intestinorum producit a materia acris, mordente, salia, putrida, eroden-

*Dysenteria
causa.*

te, septica, sine illis sint humores a toto corpore, vel parte quapiam diffluentes, siue alimenta ingesta, seu medicamenta.

Humores a toto vel parte dilabentes critice aut symptomatice in alui feruntur, idq; in febribus malignis, ardentibus, pestilentialibus, & ab universis venoso genere, corporis habitu, capite, ventriculo, liene, iecore, mesenterio, aliisque partibus. Eos vero oportet esse acres, mordaces, acutos, vel salsos ut abradere & erodere; viscosos & lentore præditos ut ad ulcerationem inducendam, hæere diutius possint; quales sunt bilis flava, vitellina, porracea, æruginosa, aut pituita falsa, per adustionem, putredinem, vel humoris amari commissionem genita; aut melancholia adusta, putrida, atrabilaria, aut sanguis corruptus, acutus, biliosus, aut sanies virulenta, aliq; humores manifesta vel indicibili qualitate & lædendi facultate affecti & infesti.

Medicamenta huius affectus causa sunt, si incaute sumantur, quæ acris & erodenti vi sunt prædita, qualia colocynthis, esula, scammonium, adamas, vitri pulvis, antimonium, hydrargyrus, aquæ fortes, sublimatum, aliq; prædicta facultate participantia, quibus accensentur venena.

Si itaq; pharmacum purgans acrimonia vehementiori præditum, incorrectum exhibeatur, intestina exulcerare, & dysenteriam excitare potest, tunc maxime, cum humores

acres,

acres, indomitos, magno agmine ad intestina compellit aut etiam in hypercatisin agrum præcipitat.

Alimenta vel sua natura sunt talia, vt in prauos mordacesque succos facessant, vel per se quidam bona, sed quæ in corpore vel extra prauitatem illam acquisiuerunt, qua affectum hunc inducere possunt. Natura talia sunt omnes pene horarii fructus, mustum, cereuisiæ recentes, impuræ, pisces stagnorum & lacuum, alium, porrum, sinapi, raphanus, salamenta.

Quæ per se bona erant cibaria, illa asseruatione & repositione corrumpi, situm, rubiginem & aliam malam qualitatē acquirere, vel sinistra præparatione noxia fieri possunt, dum in vasis æneis, cupreis coquuntur, asseruantur, in sartagine, & oleis friguntur, vel alia ratione in edulium minime conueniens rediguntur.

In corpore ex bonis alimentis prauum nascuntur humores propter viscerum intemperiem, ingestamve copiam & cruditates continuas. Nihil enim æque ad prauum succi generationem facit, quam cruditas continua. Cibalia in succos tenues, vnde morbi acuti; alii in crassos, vnde chronici oriuntur, degenerant.

cibis, pharmacis violentioribus & acutis erodentibus, septicis causticisq; medicamentis, & venenis. Vlcus productum contenta & allabentia continuo expellit, dolore, calore, & inflammatione materiam ex vniuerso corpore allicit, ad intestina, quæ cum excrementorum receptioni eorumque expulsionem destinata sunt, facilius euenit, quod à toto & parte qualibet superuacaneæ eo relegentur quicquiliæ.

Vlcus, quod fluxum sequitur, à copioso acrim, erodētium & virulentorum transitu oritur, & sic frequenter diarrhæa præcedit, cuius feritate intestina adeo afficiuntur, vt in dysenteriam transeat. Differt enim diarrhæa à fluxu dysenterico, quod in hoc non solum fiat cuiuscunq; materiæ excretio, sed & intestina simul sint vlcerata, quamobrem sanguis, ramenta, & demum purulenta egerantur.

Ratione vlceris dysenteria est in fieri seu fiens, & facta. In illa primus constituitur gradus, cum adipola, pingua, quibus pro seuto transeuntium acrim humorum & ad faciliorem duriorum stercorum exitum erant obliterata intestina, modici sanguinis rimis aspersa. Secundus, quando ramenta membranosa interiore tunica derasa instar epidermidis cum sanguine eiciuntur. In facta vero non tantum ramenta cum sanguine, sed & erosa tunica secunda carnosiore, carunculae prodeunt cum saniosis purulentisque vlceris profundioris recre-

*Diarrhæa
quomodo
differat à
dysenteria.*

*Differentia
& gradus
dysenteria.*

Differentiæ gradusq; dysenteria, ab vlcere & excretis constituuntur. Vlcus præcedit, vel sequitur fluxum dysentericum. Quod præcedit, à causis potissimum externis generatur, videlicet ab ingestis acris corruptisq;

mentis. Vlcus illud ratione suæ profunditatis & constitutionis benignū vel formidabile & malignum euadit. Cū ad tertiā penetrarit vlcera tio tunicā, sanationis spes penitus sublata est.

Gal. lib. 14. meth. *Uti vero ex specie humoris generantis, genera vlcum, ita ex crassitie & acrimonia profunditas oritur.* Pravi humores vlcera gignunt profunda, intemperata, putrida, callosa, maligna, cacœthea, inflāmata, varicosa, fistulosa, serpentina, quæ quicquid boni adfluit nutrimenti, sua labe conspurcant, vnde cū tempore malo colore, fætido odore, cadaueroso putore, infecta liuida nigraq; prodeūt, febre, æstu, siti, corporis iactatione necessario comitante.

Signa vlcum in superioribus intestinis.

Vlcera tio in superioribus vel inferioribus, intestinis aut medio horū, vtrisque; videl. correptis aut in vniuersis simul existit. Si in superioribus, tenuibus, sit intestinis, biliosa, porri colorē habetia, variegata, excrementa magis cruda, sanguinem nigriorē, stercoribus valde remixtū, cum magnis doloribus, deiectionem longe precedētib; excernuntur. Cruor & ramenta tenuiora absque putredine excretis valde sunt mista, sitis, vomitus, cibi fastidium, febris, cordis anxietas, angustia, cardinalgia, lipothymiaque superueniunt. Propagata & ampliata exulceratione, animi deliquia inualescunt, frigidum sudant, ad interitum properant.

Signa vlcum crassorum in testinorum.

Si vlcus sit in intestinis crassis statim à dolore sequitur deiectio, stercora egeruntur multa & sincera, quibus cruor supernatat, & exeunt pin-

guia, aliquando spumosa & cum flatibus, cibum magis expetunt, & si febris superueniat, oportet vlcus esse magnum & malignum.

Pessimæ sunt dysenteria, quæ cum sordibus pelliculas multas eiciunt, late enim grassari & serpere vlcera tionem, indicio est. Excrementa porri formia, nigra, acria, graueolentia, saniosa, cadauerosa, pessima. Dysenteria ab atra bile lethalis, quia cancrusū est vlcus. Vlcera caua, vetusta, callosa, labrisq; induratis, insanabilia. Citius curantur, quæ à bile flaua; ægrius, quæ à pituita crassa; ægerime, quæ ab humore melancholico, insanabilis atrabilaria, & quæ fit post abscessuum eruptionem.

Prognostica.

In curatione dysenteria duo sunt respicienda fluxus & vlcus. Cum in confesso sit, nullum curari posse morbum, manente, quæ eum genuit & fouet causa; nulla vlcis poterit recta perfici sanatio, nisi fluxionis præcedat remotio. Hic remouetur deriuatione, reuulsione & euacuatione materia. Nulla recte administratur deriuatio, ante reuulsionem, neque reuulsio ante euacuationem totius, quod vniuersalia in methodica curatione rite præcedāt. Nec enim materiæ ad vlcus affluxus coerceri potest, nisi plenarie eius exhausta & diuersionibus. Quādiu superest materia, non cessat ad locum imbecillum delabi. Quamobrem si ante debitā euacuationem adstringentibus vtare, vlcus amplius doloremque acerbiorē efficiet, inflammam-

Curatio dysenteria.

flammationem & febres accerses, aut
materiæ in nobiliorem partem decubitus
promouebis. Vnde Galenus
lib. de ven. sect. aduersus Erisistr. cap. 6. ait,

*Qua superueniant
mala ex in tempe-
stiuo ad-
stringenti-
um usu.*

non paucos se vidisse, qui dysenteria, varicibus & hamorrhoidibus opera imperitorum medicorum immaturo & prepropere cohibitis, atra bile vel insania fuerint vexati, aliqui nephritide aut pleuritide correpti, nonnulli vomitione sanguinis, hamoptoe, apoplexia & hydropse extincti. Et Hippoc. refert in *Coac. prenoti. dysenteria in tempestiue suppressa abcessum in costis, visceribus aut articulis fieri: biliosum in articulis, sanguineum in costis & visceribus.* Vide Holler. in *schol. lib. 1. de morb. interior. cap. 43.* Et casum puellæ memorabilem apud Fernel. *lib. 6. pathol. cap. 9.* Proinde affabre dicebat Aetius, non esse intus cohibenda, quæ in emolumentum totius recte eiciuntur. Quo circa liquido constat, nullum materiæ morbificæ fluxum quatenus talis, recte curari adstringentibus, sed euacuatione eius, quod fluit aut fluere natum est, methodice sisti, nullumq; dari locum adstringentibus remediis in methodica curatione, nisi extraordinarie, videlicet cum vires nimia profusione confertim facta collabuntur. Præterquam enim, quod superius enumerata mala causentur, fluxum non tam cohibent, quam augēt, quia materia primo aliquamdiu violenter coercita, postea violentius erumpit, quodq; adstringentibus occlusæ venæ melaërica, & distributione chyli impedita maior fiat ingestorum ef-

fusio. Corporis raritas & celer cibi distributio ventris densitatem, impedita vero digestio aluum fluidam solutoremque facit.

Sed cum nequeat fieri vniuersalis euacuatio, quin materia transeat & feratur per partem ulceratā qua mirum in modum vlcus exacerbari & grandescere necessum sit, doctaque & trita sit Galeni regula *lib. 13. meth. med.* materiam non ducendam ad locum affectum, sed à tentata fluxione particula, quam longissime reuellendam esse, imo Hippo. *sect. 1. aph. 21. per vias & loca conuenientia* humorem purgandum educere iubet (oculis enim laborantibus non conueniunt errhina, neq; affectis ex influxu pulmonibus apophlegmatismi) multi in dysenteria nequaquam purgantibus utendum esse contendunt. Verum,

*An purgā-
tia in dy-
senteria
conueniant.*
quia vlcus non sanetur, nisi remota, quæ id genuit vel fouet, causa, hæc vero sic disponi possit, vt absque omni vlceris ampliore offensione per partem affectam cōmode educatur, quid obstat, quo minus in methodica curatione procedamus, eamq; ab vniuersalis materiæ euacuatione aspiciemus? si causa, quæ vlcus produxit, non fuisset effera & acrioris particeps qualitatis, non dysenteriam, sed diarrhæam duntaxat genuisset, qua corpus, materiæ nocentis copia exoneratum in statum quendam meliorem perductum esset. Quando itaq; illa sic temperatur & mitigatur, vt noxiam erodentemque vim depo-

nat, tuto elicitur: imo remedia, quæ
materiæ acutam qualitatem tempe-
rant, retundunt, eamque innoxiam
& mitem faciunt, simul vlcis dolo-
rem compescunt, eiusque æstum &
feruorem atq; intemperiem demul-
cent, & ne latius serpat, efficiunt.
Pharmaca autem, quæ humoribus sic
dispositis euacuationis gratia dan-
tur, ex eorum sint genere, quæ blan-
de nec cum violentia educunt, vlcus
sine mordicatione abstergunt, & ad-
strictionem roburque partium post
se relinquunt, qualis vis est in *Rha-
barbaro & myrobalanis*

Rationes in contrarium adductæ
aliquid ponderis haberent, si phar-
maco purgante maior inferretur no-
xa, vlcus amplificaretur, fluxus auge-
retur, inflammatio accèderetur, do-
lorque intenderetur: verum hæc non
tam augentur mala, quam cum ipsa
fluxione cessante omnia remittant.

Dysenteria fit ab humore moto,
sed non satis promoto, & in intestinis
hærente, cum molestia, dolore, & la-
be tarde transeunte. Proinde vti o-
mnis fluxus materiæ inutilis diminu-
tus est iuuandus, ita arte hic est pro-
mouendus, ne diutius ibidem hæ-
rens, acredine, salsedine & erodente
vi amplius vellicet, maiorem labem
imprimat, neq; nouus concitetur af-
fluxus; quo effecto cessante videlicet
dolorum & accidentium cæterorum
diritate, & humorum affluxu ad vlc-
ris curationem recta procedere licet.

Axioma therapeuticum, quo præ-

cipitur, materiam nō esse trahendam
ad partem affectam, tunc maxime lo-
cum habet, cum laborans particula
sic est formata, vt nullas vias nulla-
que habeat emissaria, per quæ humor no-
xiuseici possit, quamobrem attra-
ctus ibidem necessario permaneat,
morbumque mirifice augeat. Atqui
si pars laborans ita sit disposita, vt e-
missarium habeat patentissimum, per
quod attracta materia iam ante cicu-
rata, temperata, celeriter educi queat,
sitque à natura alias sordium & in-
quinamentorum vacuationi destina-
ta, vti intestina, contra methodi ca-
nones non erit eam huc transferte,
præsertim quando nec commodius
nec expeditius per aliam conuenien-
torem viam euacuare queamus.

In purgantium administratione id
attendendum, vt initio statim con-
stantibus adhuc viribus & vlcere nō
dum grandiore exhibeantur lenia,
nequaquam vehementia, nec calida
aut acria, sed ita temperata, vt adstri-
ctionem, siccationem, roborisque
beneficiū aliquod post se relinquunt.
Sedulo cauendum, ne illa exhibean-
tur, quin humoribus satis edomitis
eorumque acrimoniæ & mordacita-
te retulis. Qua autem ratione & re-
mediis id perficitur, iisdem simul vl-
ceris dolor componitur, neue gran-
descat, inhiheretur, intestina obli-
nuntur, muniantur, ne si quid adfluat vel
transeat rei acrioris, prompte la dan-
tur.

Commendantur in hanc rem sy-
rupus

Intellectus
verus re-
gula, qua
præcipitur,
materiam
non esse
trahendam
ad partem
affectam.

Preparan- rypus iuiubinus, violaceus, de succo portu-
cia & tem- laca, pomorum dulcium, de mucilagimbus
perantia gentilis, cydoniorum, de althea Fernelii, de
humorum symphyto eudem, de papauere, rosarum,
acrimonia phantaginis, absinthii. &c.

& feritate in dysen-
teria. Hæc purgante potione feliciter
 vlus sum.

Purgantia R. Rhabarb. select. ʒij. agar. trochisc.
 ʒij. cort. myrobal. citrior. ʒss. nuc. musc. ʒj.
 sem. cimini torref. ʒj. spica ʒl. infund. in s.
 q. aqua plantag. agrimonie, absinth. ana p.
 a. coque, cola, exprime. Colature ʒ. ʒvj.
 quib. misce syrupi cydon. de absinth. ana ʒss.
 f. potio pro duabus vicibus.

Potiones R. Rhabarb. select. ʒj. vel ʒiiij. pul. cor-
purgantes. nu cerui gr. vj. syrup. cydonio ʒss. aqua plan-
 tag. ʒiiij. misce.

R. Rhabarb. select. ʒiiij. cinam. ʒl.
 nuc. musc. ʒj. aqua fol. quercus, tormen-
 tila ana ʒij. Infundantur sex horis dein fer-
 uescant, & fiat colatura cum expressione
 forti, cui adde syrupi rosarum solutiui
 ʒj.

R. Decocti hordei torrefacti ʒiiij. Rha-
 barb. ʒiiij. syrupi rosarum solutiui, aceto-
 fitatis citri ana ʒl. misce f. haustus.

R. fol. agrimonie, cichorei ana M. x.
 flor. violar. rosar. ana p. i. fol. sen. mund. ʒ
 iiij. sem. anis. ʒj. decoquantur, in colatura
 infunde Rhab. elec. ʒj. santal. citr. ʒj. ex-
 pressionem facta dissolue syrup. de cic. b. com-
 pos. ʒj. Rhab. ʒj. f. potio.

R. Rhabarb. elect. ʒj. santal. citr. ʒl.
 Infundantur in ʒiiij. decocti vel aqua plan-
 tag. & endiuia, expressionem facta adde sy-
 rup. de rosis siccis aut cydonior. ʒl. pul. Rha-
 barb. ʒl. rasura cornu cerui ʒj. f. haustus,
 detur.

R. pul. mechoaca ʒj. corn. ceru. gran.
 vj. aq. fol. quercus ʒiiij. syrup. cydoni. ʒl. mi-
 sce.

R. Extract. mecho. ʒss. vel ʒij. cum pul.
 mastich. f. pil. nu. viij.

Ad prime commendatur syrupus *Syrupus*
 de myrobalanis ad dysenteriam, cuius *myroba-*
 hæc est descriptio. R. aq. plantag. ci- *norum*
 chor. ana q. s. myrob. citri. chebul. Indor. re. *ad dysent.*
 cent. ana ʒvj. Rhabarb. selectis. ʒxij. ma-
 ceris incisi ʒj. squinant. ʒl. flor. prunell.

syl. p. j. l. mentha p. ij. sem. anis. infundantur
 omnia calidissime per biduum vel triduum,
 colatura, adde syrup. ros. solut. sacch. clarif.
 ana p. æ. coquantur leui igne ad consisten-
 tiam syrupi, addendo sub finem aqua cina-
 mom. vel syrup. de absynth. ʒl.

R. aq. hordei ʒ viij. myrob. citrin. ʒiiij.
 chebul. ʒj. Rhab. ʒij. flor. violar. prunell.
 rosar. ana p. j. infundantur horis tribus ca-
 lide, colatura R. ʒiiij. syrupi de myrob. ʒj.
 pul. Rhabarbar. ʒj. maceris gr. v. f. hau-
 stus.

R. Rhabar. elect. ʒj. squinant. maceris
 ana gr. iiij. absynth. nostrat. gr. v. myrob.
 chebul. citrinor. ana ʒiiij. succi rosarum
 absque saccharo, aqua plantag. bis destillat.
 ana ʒj. Infundantur calide per noctem
 manecolentur ad vsum.

Sequentibus præfidiis nobilem
 quendam, aulæ celeberrimæ satra-
 pam, dysenteria laborantem, qui plu-
 ribus frustratentatis remediis iam co-
 deuenerat, vt diei spacio amplius,
 quam sexagesies aluum deponeret,
 & cruenta purulentaque excerneret,
 SS. Trinitate auspice feliciter percui-
 raui.

R. Her-

Observatio
curationis
dysenteria
vehemen-
tioris.

Lac amygdalinum.

Pilula laxativa.

Pilula antidy-
sentica.

Electuari-
um.

Pulvis.

R. Herb. herniaria, scabiosa, sanicula, alchimilla, hederaterrestr. ana M j Radic. symph. maior. ℥ ij. althea ℥ ss. sem. anisi ℥ ij. Hord. mūd. torref. p. ij. coq. ad tertias, colatura R. ℥ ij. quib. adde amygdal. dulc. de-
cort. ℥ iij. sem. pap. alb. ℥ v. sem. q. frigid. maior. ana ℥ ss. manus Christi perlat. ℥ ss. f. lac amygdalinum.

Delibato hoc lacte dolor mitiga-
batur, fluxum feritas remittebat, ma-
teria ad expulsionem commodio-
rem, quam sequentibus pilulis insti-
tuebam, p. parabatur.

R. pul. Rhabarb. select. ℥ ij. ℥ ss. myr-
rha, Thuris, cornu cerui prepar. ana ℥ ss. te-
rebinth. Venet. ℥ j. cum s. q. syrup. de ab-
syn. h. f. pil. num. xxxvj. f. pil. purgantes.

His tertio vel quarto in quartum
diem utebatur, assumendo qualibet
vice decem vel duodecim.

R. pul. myrrha, thuris, cornu cerui pra-
parat. terebinth. ad duriciem cocta & trita
ana ℥ ss. croci Martis opt. prep. ℥ iij. pulu-
crystal. prepar. ℥ j. terra sigill. ℥ j. ℥ ss. Extr.
tormen. ℥ j. Elect. requi. Nicol. ℥ v. ladan-
opi. ℥ ss. cum s. q. syrupi de absynth. f. pil. ex
qualibet dragma num. xv. dentur sig. pil.
anti dysentericæ.

R. confer. rosar. antiq. ℥ j. f. marmill.
Hisp. ℥ ss. miclet. Nicol. ℥ ss. Rob de symph.
℥ ss. pul. cornu cerui prepar. ℥ ij. croci &
opt. prepar. ℥ v. extract. torment. ℥ j. pul.
crystal. igne candefacti & aceto toties ex-
stincti, donec in pollinem redigi possit ℥ ss.
pul. nuc. musc. torref. ℥ iij. cum s. q. syrup. de
symph. f. mixtura.

R. pul. nuc. musc. torref. cimin. torref.
ana ℥ j. gummi Arab. tragacanth. ana ℥ ij.
misce, de f. sig. pulvis cibo aspergendus,

Alteri, præparatione & purgatio-
ne humorum præmissa concinavi,
quæ sequuntur.

R. vitellor. ouor. coctione indurator.
num. xx. pul. nuc. musc. ℥ ij. radic. torment.
cyperi, bistorta ana ℥ ss. cornu cerui vst. ter-
ra sigillata, masticis ana ℥ ij. aq. plantag.
agrimon. absynth. aut vini rubelli siptici
ana q. s. fiat destillatio in arena; cuius R.
℥ v. syrup. corall. rub. ℥ ss. extract. torment.
℥ ij. Misce pro singulis dosibus cotri-
die vsurpandis.

Aliud magnatibus in dysenteria
variisque aff. ctibus vrile.

R. corall. rub. in alcohol laugiatorum
super porphy. ℥ iij. ponantur in phiala, ei-
que instilletur succus berberorum, donec
imbibatur pulvis, & fermentatione solua-
tur, dein affunde succi limonum defecati ss.
℥ xx. fiat digestio in B vel fimo per dies 10.
vel 12. donec menstruum contraxerit colo-
rem rubicundum, fiat per chartam empo-
reticam filtratio cuius ℥ ss. ℥ ss. addendo
succu depurati ss. cydon. vel in eius defectu
miua ℥ vj. succi berber. sacch. rosar. ana
℥ xij. misce & exhalatione lenta reduc in
syrupum, cui immittatur nodulus conti-
nens ligni aloes. santali citr. ana ℥ j. ambræ
gris. ℥ ij. mosch. oriental. ℥ ss.

Aliud. R. pul. rosar. rub. siccæ. ℥ ij. ra-
dic. filipend. ℥ vj. consolid. maior. ℥ ss. Tro-
chis. granor. actes ℥ v. trochis. de smarag.
℥ ss. terra sigill. ℥ ss. sem. anth. rosar. plantag.
ana ℥ ss. nuc. musc. torref. ℥ v. Croci Martis
℥ j. syrup. cydon. de rosis siccis, de hederater-
restri ana ℥ j. syrup. corall. ℥ vj. sang. sym-
phyti ℥ ss. Extract. Tormentilla ℥ ij. mi-
sce.

Pilulas de cera frequenter cum
suc-

Alia pro-
bat reme-
dia.

Antidy-
sentica cum
specificum.

Successu vsurpani ad vlceris intesti-
nalis sanationem.

R. Cera aq. hedera terrestr. lota ʒ ij.
Terebinth. aq. plantag. lota ʒ j. myrrhe ʒ j.
amyl. ʒ l. thuris terre sigill. ana ʒ ij. boli
armen. ʒ j. pul. cancror. vstor. maxill. lucii
vstar. ana ʒ j. fl. sulphur. opt. prep. ʒ j. opii
parum torref. ʒ l. cum s. q. mīua cydonior.
f. pill.

Ad dysenteriam epidemicam, ma-
lignam & contagiosam à Medicis Phi-
lippi Sigismundi quondam Osnabur-
gens. Episcopi in aula Iburgensi præ-
scribebantur sequentia, quæ non
absq; singulari ægrorum commodo
vsurpata fuere.

R. Rob. baccarum sambuc. berberor. a-
na ʒ j. conseru. rosa. rub. veter. symphyt. ma-
ior. ana ʒ l. Trochisc. de terra sigill. corall.
rub. preparat. nuc. musc. testa ana ʒ j. spe-
cierum rosa. & nouell. diarrh. abbat. diatri-
on. sant. ana ʒ l. cum succo cydoniorum, fiat
opiata.

R. pul. rad. verbas. torment. an. ʒ l. sem.
planta. lapathi rub. an. ʒ iij. gigart. passul.
maior. nuc. musc. torrefacta ana ʒ v. corall.
rub. ʒ j. cinamo. Succini alb. ana ʒ iij. Ga-
ryoph. ʒ l. terra sigill. Crystall. in pollinem
reducti ana ʒ v. Trochisc. de smarag. ʒ ij.
Tenuiter trita misce, f. puluis, cuius dosis
ʒ j. vel ʒ ij.

R. radic. tormentill. Ireos Illyrica ana
ʒ vj. zedoaria ʒ ij. bistorta ʒ iij. sem. ace-
tesa, plantag. carduibened. napi ana ʒ j. fl.
ocymi, citri ana ʒ ij. cort. citri sicca ʒ ij. boli
Armen terre sigill. Lemnia ana ʒ iij. cina-
momi ʒ j. in pul. trita, misce. Dosis ʒ v.

Montuus puluerem ex crystallo

æ ruginosa bilis frænum esse ex Con-
ciliatore asserit. R. margar. corall. ana
ʒ j. smarag. saphyr. granat. ana gr. v. spodi
de canna, rasura eboris ana ʒ l. crystall. ʒ l.
fol. auri num. vj. sacch. rosati ʒ ij. f. pul. do-
sis cochleare j.

Diutina maceratione & coctione
ex limatura cornu cerui affuso vīno
vel aqua extrahitur mucilago, in dy-
senteria curanda admiranda effica-
cia.

Quando virium languor & fluxus
vehementia ad narcoticorum vsum
me compulit in magnatibus hoc ipso
feliciter vsus sum.

R. confect. alcher. specierum diamarg. Eleuariū
frigid. ana ʒ l. puluer. lap. Bezoar. ladan. elegans.
opiat. ana gr. xv. theriac. Androm. vet.
ʒ j. l. terra sigill. ʒ ij. corall. rub. preparat.
ʒ j. cum syrup. cydon. f. mixtura, de qua
detur ʒ j. cum syrupo corall.

Præparantur itaq; remedia ad dy-
senteria ex sem plantag. sumach. nastur. farrago ex
torref. cym. torrefact. coriand. prep. anthe. quibus re-
rosar. soph. chirurg. acetosa, papauer. hyo- media ad
sciami, oriza. psyllio, cidoniorum; ex granis comparan-
chermes, myrti granatorum ex glandibus, tur.
cydonijs, piris austeris, granatis, cornis, sor-
bis, berberis, moris, mespilis, cerasis, fructi-
bus rubi, vua crispa, nuc. musc. gigart. vua-
rum passular. baccis tilia, cynosbati, oxya-
chantia, osib. mespill. farina fabarum, fru-
ctibus rosarum lanuginosis, cum semine &
foliorum vnguibus.

Ex herbis pilosella, pyrola, sanicula, Herba
virge aurea, Lisimachia, Herniar. polygon.
fragar. agrimon. bursa pastor. alchimil.
balsamin. sophi. chirurg. solidagine, poten-
rilla

tilla, hedera terrest. Gnaphal. amarant. millefol. equiset. plantag. filic. phyllir. clemati: polemon. lunari. pilosell. ophiogloss. rorell. Epatic. tragopogi. nummul. verbenæ.

Foliis quercus, rubi, lentisci, myrti, oleæ, salicis, populi ligustri; corticibus mespili, querci, berberorū, malicorū; moscho quercino, prunellor. sylvestr. mespili, vſnea vel moscho cranei microcosf. santalis.

Radices.

Radicihus consolid. alcea, althea, tormentilla, pentaphylli, bistorta, nymphaea, rubie tinct. Garyophyll. filicis, acetosa, lappa, verbasci, cyperti, Rhabarbi. pimpinell. sanguisorba, china, filipendula.

Lapides.

Lapide Bezoar, hematite, crystal. præpar. smaragd. saphir. granat. coral. bolo armen. terra Lemnia vel strigensi, succino, spodio, thure, mastiche, myrrha, matre perlarum, hypochistide, rasura eboris, amylo.

Cineres.

Cinerebus leporis, turturis cera impleti & in clybano rosti, cochlearum cum testis vſtarum, cancrorum fluuiatil.

Medica: ex animalib.

Vermibus terrestribus, ichtiocolla, sperm. ranar. exsiccatō ossibus humanis vſtis, epate lutra, arietis, lupi, siccato, cornu cerui, priapo ceruino, mumia, coagulo leporis & hedi, alb. graco, oculis & mandibul. lucii, intestinis lupi, Blatta bizantia, pelliscul. interior. stomach. Gallin. ouorum luteis induratis, rasura sepie, oui vitello aceto cocto.

Gummi.

Gummi arab. tragacanth. Iuniperin. sarcocolla, sang. drac. acacia.

Aqua de-
still.

Aqua fol. quercus plantag. pyror. agrestium vel austeror. extract. & sang. symphyti, extr. tormentilla, succo tragopogi, plantag. decoct. cort. mespil. cort. rat. querc.

folior. populi, vitriolo martis, oleo ferri.

Syrupis de althea symphyto pilosella, de rosissicis, absinth. eupator. agrest. gr. nator. ribia, oxyachant. berber. papau. Violar. granat. de mucilag.

Trochiscis de terra sigill. de succino, de berberis, ramich, de spodio, granor. actes, diarrhod. pil. de bdellio. Marmillada diacydon. simpl. diacod. Micleta Nicol. triphera minor.

Speciebus diarrhod. Abbat. diatrion. santal. diacoral. Theriaca Mithridat. Philon. Persico, Romano, Reque Nicola. pil. de cynogloss. laudano opiato, nepenthe.

Hactenus proposita est methodus & remedia, quibus sanetur dysenteria, quæ potissimum ex vlcere superiorum & gracilium intestinorū orta est. In cuius recta curatione primum humores affluxi & affluentes & affluxuri, temperantur, simulque vlcis dolor & sensus acer consopitur, intestina muniantur: dein instituitur euacuatio remediis, quæ nec violenter, nec vehementer in vicinia & vlcere hærentē & fouentē humorem eluūt, affluxurum aut motu lento decumbentem simul, sed tam modeste educūt, nec tamen à toto perniciousiter attrahūt. Vniuersalis, euacuatione debite præmissa, auersiones à centro ad peripheriam, & ad urinam deriuationes molimur, simulque ad vlcis extensionem, siccationem & consolidationem accingimur. Simplex vlcus siccantibus & sine mordacitate adstringentibus, detergentibus, quæ (quod maior in vlcere putredo & corrosio,

eo fortiora esse conuenit) curatur. Quam methodo rite procedendum, nisi vehemens fluxus, doloris acerbitas, & inde oriunda virium reclipis opitata admiscere suadeant. Hæ intentiones, quibus remediis expleantur, supra numero se recensimus.

Auertentia & ad peripheriam debita præmissa euacuatione exigentia non parum in dysenteria, potissimum epidemica conducere meo exemplo comprobare & contestari possum. Anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo nono grassante dysenteria epidemica maligna (præcedenti anno horridum in morem sæuierat pestis) cum admodum adolescens scholam Hannoueranam frequentarem, me quoque ista lues, quæ immensam hominum multitudinem obtruncabat, & inter pecudes, etiam vaccas & porcos adoriebatur, inuasit, ut non semel, qui mihi ministrabant adstantes, suprema occiderent. Erat autem ista dysenteria aphthis, angina, anituberculis, recti intestini procidentia stipata, ingenti dolorum torminumque ferocia sæuiens, secessuum & desidendi crebritate vehementer lancinans, febris iracunda æstuans, quibus ad extrema pene suspiria conficiebar. Accedebat præter cætera etiam hoc mali, ne vlla calamitas sola foret, quod adstantes imperiti puerili mea simplicitate abutentes empiricorum curationi me sublicerent, qui sine ratione & methodo, suo more me tractabant, &

tantum non funerabant. Rebus ad extremum Parca iam pene occante, redactis, imploro loci Medicum celeberrimum, senem venerandum, Doctorem Mithobium, qui annis & ætate grauis, mittebat filium eiusdem artis Doctorem percelebrem, quorum consilio lenepurgans pro virum superstitie modulo hausi, cuius operatione sub noctem finita potiùcula extheriaca, cum bolo Armeno, terra sigillata, aqua plantaginis & foliorum quercus exhibetur, quo absorpto placide soluor in somnum, quali toto morbi decursu non eram perfunctus. Euigilans sentio madorem in ambitu corporis ad extremam tabetudinem iam ante consumpti, quem scabies biliosa, ardens pustulis rubentibus minutis & acuminutis totum corpus adeo respergens, ut nec volis manuum, nec pedum plantis, parceret, subsecuta est. Ex hoc continuo cœpi melius habere, vires reduces sentire, appetitum recuperare, & bona de sanitate postliminio vindicanda spem concipere, neque diuina me deseruit gratia. Scabies illa ingenti ardore, noctu præfertim, ac si in vrticeto voluerer, igniculabat, qua desæuiente, summa cuticula deglumabar, capillorum defluuium ad glabritiem patiebar, vixque vngues penitus adhærebant. Recitavi hæc historiam, ut iunioribus demonstrarem, quid diuersio, & in contrarium abductio humorum tempestiue instituta possit in hac agrimonia.

Z 2

Quo-

Curatio dysenteria,
qua est in
intestinis
superiorib.
**Enematum
differentia.**

Quomodo medicamentis per superiora haustis pertrahatur dysenteria curatio, haecenus dispeximus, ubi notandum, illa potissimum prodesse, quando vlcus in superioribus haeret intestinis. Eodem vero in inferioribus existente magis proficere & necessario adhiberi, quæ per inferiora subiiciuntur, qualia sunt clysmata. Hæc in quadruplici sunt differentia: vel enim abstergunt & siccant; vel adstringunt, consolidant, aut leniunt, doloremve inducta narcosi compescunt.

I. Abstergentia.

Abstergentium materia sunt hordeum, fursures, ficus, saccharum Thomæ, serum lactis, mel, hydromel, resina vitello oui soluta, liquiritia, ciceres, pisa, lupini, lentes, parietaria, absinthium, centaurium, beta.

R. hord. mund. fursur. ana M. j. radis. liquir. althea, ana ℥ j. sol. agrimon. heder. terrestr. parietar. absynth. ana M. f. cicer. rub. lupin. sem. fenugr. ana ℥ l. lini ℥ iij. flor. rosar. melilot. ana p. ij. mellis rosati ℥ j. coque in s. q. aqua vel seri lactis, colatura R. ℥ xij. quibus misce sacchari rosati ℥ j. vitellouor. num. ij. f. clysm.

Validioribus si fuerit opus detergentibus, addunt abrotanum, vnguent. Apostol. Egyptiac. muriam, lixiuium. Sed non temere ad hæc transeundum, Pinguia & oleosa arceantur abusu, quod vlcus sordidius reddunt.

Absterfo vlcere ad siccantia, adstringentia & consolidantia deueniendum, quorum materia superius magno numero proposita est.

R. Radicum bistorta, consolidæ maioris, Siccæ tiliæ, tormentilla ana ℥ j. Herb. polygoni, pilosella, agrimonia, Herniaria, sanicula, hederæ terrestris, verbasci, virgæ aureæ ana M. j. capular. gland. nuc. cupress. balaustror. fol. rosar. rub. ana ℥ j. lentium decort. ℥ s. orizæ torrefactæ, vel hordei parum tosti p. l. Coquantur in lacte vel iure capitis veruecini; colatura ℥ l. lb. i. adde vitellor. ouor. coctione induratorum n. ij. succi plantag. ℥ j. vel amyli ℥ s. aut boli armeni, terra sigillata, tutiæ, sanguinis draconis, gummi, tragacanth. in pollinem tritorum ℥ j.

Clysteres lenientes parantur ex lacte vel iure extremorum seu pedum capitis vitulini aut veruecis, cui incoquantur radices altheæ, maluæ, sem. psyllii, cydoniorum, fenugr. lini papau. albi, flores meliloti, camomilla, verbasci, rosarum addito sauo hircino, caprino, hadino, ceruino, vitellis oui amylo.

R. Radic. verbasci, althea ana ℥ j. sem. psyllii, cydon. papa. alb. lini plantag. fenugr. ana ℥ iij. flor. camomil. verbasci, rosar. rub. anap. gummi tragacanthi ℥ j. orizæ p. f. coquantur in s. q. lactis, colatura lib. i. adde vitellorum ouor. n. ij. saui hircini ℥ j. f. virgente doloris vehementia ex narcoticorum classe poteris addere pil. de cynoglossa ℥ s. vel Requiri Nicol. ℥ j.

In horum omnium usurpatione attendendum, quod quamuis inferioribus intestinis lætis magis usurpandæ sint potiusque iuuent, quæ subiiciuntur tamen negligi non debeant ea, quæ per os assumuntur & contra. Et cum intestina exquisito sensu sint prædita clysteribus detergentibus.

**Curpin-
guia vi-
sanda.**

tibus siccantibusque semper lenientia, quæ nec vlcus sordidius reddere, nec cius siccationem consolidationemque inhibere possunt, miscenda esse, nec temere vehementer detergentia sincere & impermixta infundenda.

Restat, vt empiricorum & Paracelsicorum remediorum mentionem aliquam faciamus.

Paracelsica dysenteria & fluxionum cura. Paracelsus lib. i. Paragraphor. dysenteriam aliasque alui & quascunque corporis fluxiones, sine extra sine in corpore de parte in partē fiant, morbos dissolutos nominat, horūq; curationem (attendite an non Paracelsi sui immemor cōtraria contrariis curanda esse doceat & contestetur) habere vnicam intentionem, videlicet vt materia fluens coaguletur. Verum hic obiter notetur plane irrationale & empiricum esse ante debitam vacuationem, adstringentibus seu coagulantibus vti.

Ipsi in hoc genere remediorum præ cæteris placet oleum auri. Mihi (silentio dictum) magis aurum ipsū, sed non ad dysenteria curationem. In morbo porro dissoluto talem proponit coagulandi rationem. R. *Seminis & locustarum filicis ana ℥ss. sanguinis Tracon. ℥j. sinapis, croci Martis ana ℥ij. Tragacanth. in aq. vel succo plantag. soluti q. s. pro missione.* Dosis huius statuit ab ℥j. ad ℥j. s. credo dragmam legendam.

Nota, hic Paracelsum per sanguinem Traconis intelligere venas ru-

bentes carbonum, quorum vsus est in f. brorum officinis, vt interpretatur Toxites.

Alia eiusdem coagulatio. R. *Croci reuerberati, chalybis post solutionem ℥j. sem filicis ℥ss. (alii addunt æquale pondus Tanaceti) bolipurgati ab aquositate, ℥ij. Tragacanth. dissoluti in decoctione plantagin. f. trochisci pondere ℥j. dosis est vna mane, meridie & vesperi.*

Alia, R. *Trochiscor. predict. ℥j. ladani puri ℥vj. liquoris corallor. magnet. ana ℥j. Theriac. descriptionis Paracelsi q. s. f. bolus, dosis à ℔j. ad ℔jss.*

Alia, R. *huius boli ℥ss. liquoris orizei (auri) ℔j. liquoris carnis q. s. f. haustus.*

Aliud, R. *liquoris Martis ℥j. liquor. orizeigr. x. liquoris filicis ad pondus omnium, dosis ab aureo vno ad sesqui aureum. Quod potro ait, omne ex mineralibus paratum remedium, siue flores sint, siue croci, conducere ad morbos dissolutos, quocirca stibii flores audacter miscet medicamentis ad horum curationem concinnatis, id magnam apud intelligentes fidei obediētiam, apud imperitos credulitatem requirit.*

Empirici ex farina triticea, pulvere *Empirica remedia.* nucis muscata cum vitellis & albumine ouorum, adiecto nonnunquam semine sēphio chirurg. & modico lactis conficiunt massam, ex qua super tegula vel latere calfacto coquunt placentulam ægro deuorandam.

Alii decoquunt gummi Arabicum in cereuisia tenui, quam pro potu ordinario exhibent.

Alii radicem consolidæ stuppæ inuolutam, & sub cinerib. tostam exhibent, vel puluerem glandium torrefactarum, aut corticem arboris vel radice quercus siccatum, & in tenuem puluerem tritum, cum lacte aut alio conueniente liquore propinant. Sunt, qui vinum aut decoctum prunellorum sylvestrium aut corticum radic. prunell. aut corticum mespili commendunt. Syrupus & rob acacie nostratis in usu est apud multos.

Quidam panem triticeum tessulatum concisum in cera fringunt, eaq; frustula comedere iubent.

Rectius alii orizam torrefactam & tritam in puluerem aqua macerant, & addunt oui vitella, cum albuminib. & modico lactis compatantque placentulas in sartagine, aut ex farina triticea fabarumque cum oui vitellis & albumine formant bolos, quos in sartagine fringunt.

Tritum est remedium, quod ex malo cydonio excauato & cera, cum tragacantha repleto, tostoque paratur. Vulgus rasuram priapi ceruini, puluerem lumbricorum terrestrium, decoctum aut gelatinam ichtiocollæ, aut pultriculam ex amylo & amygdalilis usurpat.

Veteres non formidarunt ex acacia, hypochistide, gummi Arabico, balauistijs, succo plantagin. licio, Rheo culinaria, glandibus, prunis sylvestribus, bacis myrti, gallis, cornis, cachleis vstis, cortice pini sem. bioscyami, opio torrefacto, mespilisque, formare trochiscos ad dysenteriam.

Victus rationem quod attinet, ea admodum frugalis esse debet, ne

quantitate grauans, aluum ad exonerandum iusto citius impellat, & sic fluxum augeat, vel qualitate aciore, & salia excretionē irritet. Conueniunt in vniuersum cibi & potus, qui acrimoniam humorum obtundere & mitigare, cursumque eorundem ferocientium quodammodo inhibere possunt. Ex horū genere sunt cydonia cocta, ptisana ex hordeo parum torrefacto, pultricularia ex amylo, oriza, iura extremorum ab animalibus, perdicum, carnes assate, oua ad duritiem cocta, lacticina debite parata. De lactis usu, vide auctores.

CAP. XXXV.

Methodi medendi succincta & dilucida delineatio traditur; de origine, necessitate, & causis compositionis medicamentorum, de inuentione basis & requisitorum ad eam perficiendam necessariorum agitur.

IN methodo medendi ad duo potissimum collinat Medicus, videlicet naturam ægri, & affectum præter naturam seu morbum. Illa conseruationem per similia; hic remotiorem per contraria exigit. Affectus præter naturam in latiori significatione ipsum morbum eiusque causam & symptomata à morbo catenatim dependētia simul complectitur. Causa triplicem habet respectum; vel cum adest, necdum actu morbum produ-

*Rationalis
methodi
medendi
breui deli-
neatio.*

produxit, & tunc eius remotio est à morbo impendente aut futuro, præseruatio, vel cum iam generauit morbum, & eundem simul fouet, vt sine eius remotione curari nequeat, nullus enim curari potest affectus, remanente, quæ illum genuit, causa, & sic propter morbum requirit sui per contraria sublationem; aut denique habet rationem continentis, atque sic vnā cum morbo indicationē, quippe, quod vti eius rationē constituit, ita ipsius remotione ille continuo vna tollitur. Morbus itaque & causa continens vnā eandemque habent indicationem, videlicet sui per contraria expulsionem. Symptomata vti à morbo dependentiam habent, atque ad eius elisionem vna tolluntur & euanescent, ita per se nullam præscribunt aut indicant curationem, nisi ex accidenti, quatenus viribus periculum minantur.

Remedium morbo causæque contrarium sic debet esse comparatum, vt sua vi vtrique expugnare & elidere possit, & simul naturæ partique affectæ, quæ sui conseruationem indicant, sit conueniens & adpropriatum. Vt vero morbum rite euincere queat, necessum est, ei viribus par esse. Quod enim minoris est efficaciam, eundem expellere nequit, maiori virtute pollens, contrarium, ei, qui præfuit, affectum inducet. Medicamentum morbo contrarium, & ex indicatione essentiam morbi inuentum, si ita sit comparatum, vt eum

per se solum expugnare possit, alia præter hoc accersenda non sunt, sed simplex simpliciter adhibendum erit. Nam cum simplicia intentioni sufficiant, composita in usum vocare nefas est, dictante Hippocrate.

Si vero sic comparatum, vt morbum quidem ex aduerso respiciat, & oppugnare natum sit, sed interim vel nimis intensum, aut remissum, vel aliena quadam naturæ infensa, vel ad rem non necessaria qualitate præditum, si item naturæ partique affectæ non satis accommodatum, vel ad propriatum, plura, vt adaptetur, & determinetur, primo indicatū requiruntur, vt ex simplici per plurimum ad necessarias intentiones complendas admixtionem fiat compositum adæquatum. Vbi tenendum id, quod à morbo primo indicatur, per vnā simplicemque contrarietatis ex natura affectus resultantem indicationem vere esse

De origine, necessitate, & causis componendorum medicamentorum.

Basis indicatur à natura & essentia morbi.

quæ

quæ methodus curatiua præscribit, necessum est, plura simplicia in vnam aliquam formam medicamenti reducere, quod morbo, parti affectæ, & ægro prorsus sit idoneum. Vnde eliquet causa, quæ compositionem medicamentorum instituere compulerit.

Vidimus itaq; morbi speciem indicare remedium ipsum seu basin, & quæ eum determinant, referri ad dirigentia & corrigentia, quocirca de duobus vltius despicere oportet, de ipsa videlicet remedii basi, & his, quæ eam determinant.

C A P. XXXVI.

Basis speciem, qualitatem gradū & dosin indicat morbi species, qualitas & excessus. Simplex basis à simplici affectu indicatur, & ex vno vel pluribus genere similibus, vel diuersis & contrariis simplicibus constat. Compositus affectus compositam basin indicat, ex basium pluralitate oritur medicamentum polychrestum, gradus apertarum qualitatum, & virium in his, quæ formali & occulta facultate operantur, quomodo indagantur.

Descriptio
basis.

Basis est radix & fundamentum medicamenti, à quo primaria totius actio proficiscitur, & cuius gratia cetera omnia miscantur. Circa basin considerantur

eius substantia, & quæ eandem dirigant, corrigant, faciliunt, quomodo & quæ quantitate miscenda, quæ, vti simplicis, ita & compositi mixtura & dosis.

Indicatur vero basis species & qualitas à morbo, gradus à morbi quantitate & excessu. Debet enim omnis excessus per æqualem excessum contrarii curari, veluti, si morbus duobus gradibus frigiditatis excedat, medicamentū exhibeatur in secundo gradu calidum. Idem autem designant gradus remediorum in medicamentis aperta qualitate agentibus, quod ordines in formali & occulta proprietate operantibus, qualia sunt purgantia & alexipharmaca. Nam vti vires medicamentorum & quæ inde æstimantur eorum exhibendorum dosis in iis, quæ manifestis qualitatibus agunt, ex ipsa primorum mixtione, atque horum in mixto proportionem designantur, ita quorum actio ab occulta & specifica formæ proprietate perficitur, facultas & dosis ex operandi modo tanquam à posteriore experientia sola inuestigato dependet. Et quemadmodum quatuor numerantur gradus medicamentorum aperta qualitate agentium, quorum quilibet suas habet in initio, medio, & extremo designatas mansiones, sic tres numerantur electiue purgantium pharmacorum ordines, iuxta ternas corporis regiones, quas singuli sua vitant & respiciunt. Et in quolibet constitutorum certa est latitudo, in-

Species, qualitas & gradus basis à morbi qualitate & quantitate indicatur.

Quomodo basis tam specifica, quam occulta facultate agentium inueniatur.

tra

tra quam limitata dosis minor, media & maior exhibetur pro indicationum postulato & determinatione.

Gradus qualitatū aptarum simpliciter nomen habent.
Gradus aperta qualitate agentium cognoscuntur ipso sensu, vel æstimatione proportionis primorum in mixto coalitorum.

Prior cognoscendi modus traditur à Galeno lib. 5. de simpl. facul. cap. 27. ubi primum statuit ordinem si obscure; secundum, cum manifeste; tertium, quando vehementer; quartum cum intensissime gustum tactumue afficiunt, quod sequentibus antiquitatis verba expressit:

Primus dicatur, qui in sensus non dominatur,

Sensibus æquato gaudet natura secundo,

Tertius excedit, sed cum tolerantia laedit,

Destructor sensus nescit procedere quartus.

Alio modo gradus cognoscuntur ex ipsarum partium æquali vel inæquali in mixto mensura, & proportionem. Partes seu gradus æquales constituuntur ex æqua omnium partium distantia & proportionem. Ita medicamentum temperatum æquales partes caloris & frigoris siccitatis & humiditatis habebit. Nimirum si summus gradus sit quatuor partium in temperatis, duæ erunt partes caloris totidemq; frigoris; si duodecim sex caloris, totidem frigoris. In imtemperatis vero tantum vnus contrarii

semper corrumpi debet, quantum alterius generatur. Proinde calidum in primo gradu dicitur, quod vno gradu vicerit temperatum, in secundo quod duobus, in tertio, quod tribus, in quarto, quod quatuor. Vt igitur intelligatur, in quolibet remedio quor partes vtriusque sint, nimirum calidi & frigidi, primum à tota graduum latitudine scilicet quatuor, auferatur numerus propositi gradus, deinde dimidium relictæ numeri addatur numero dati gradus, & prodeunt partes qualitatis prædominantes, alterum relictæ dimidium erit quantitas partis alterius contrarii in mixto. Ita calidum in primo gradu habebit duas partes cum dimidia caloris, sed frigoris vnâ & semis. Calidum in secundo gradu tres partes caloris vnâ frigoris, calidum in tertio gradu tres partes caloris cum dimidia, frigoris mediam, in quarto gradu omnes quatuor partes caloris & nullam frigoris. Proinde, vt in prima simplicium mixtione naturali omne intensum intendit remissum, & remissum intendit intensum. Sic & in compositorum ex simplicibus primis artificiali mixtione comparatis idem contingit. Quæ est ratio in primis qualitatibus, eadem quoque in secundis & tertiis, nisi quod secundæ & tertiæ viribus primarum, quarum contemplatione constant, agant. Atque ita vires compositionis rite internoscuntur ante confermentationem, quæ mutua actione ingredientium, sese

Aa inuicem

inuiem refragentium & contemperantium nouam & incognitam vim producit, sola experientia indaganda.

*Morbi
similares
ut plurimum
aperta qua-
litate agē-
ria; causa
specifica vi
operantia
potissimum
exigunt.*

Paulo antedictum est, morbos & causas morificas basin remedii indicare; ubi aduertendum, morbos similes (excepto pestilentium venenatorumque genere) poscere remedia ex eorum classe, quæ manifestis qualitatibus agunt; causas vero morborum, ut plurimum illa, quæ ex quarto medicamentorum sunt ordine & occulta formæ proprietate operantur; qualia sunt purgantia, & etiam illa, quæ vel ad vacuandum disponunt & præparant materiam, vel quæ id, quod vniuersalis purgationis vim effugerit, educunt, diaphoretica & diuretica dicta, quæ omnia secundi & tertii remediorum ordinis virtute primarum qualitatum operationem suam perficiunt.

*Differentia
basis.*

Basis est simplex, vel composita. Quemadmodum enim affectus alius simplex, alius compositus existit, ita basis, quæ affectui respondere debet, alia simplex, alia composita erit. Simplex basis est, quæ vnā habet intentionem vnāque actionem edit, ad quam perficiendā sufficit vnum simplexque remedium, vel plura, quæ in eundem actum pariter conspirant. E si plura simplicia ad vnā basin, quæ simplicem affectum respicit, vnāque actionem edere debet, concurrant, nihilominus illa pro simplici est habenda. Cum simplici affectui

vnum aliquod solitarium simplexque remedium nō inueniatur, necessarium est, plura misceri, ut quod in vno vel altero desideretur, cætera conferant, quo fiat adæquatum. Basis illa simplex dicenda est, quæ vnā simplicem intendit actionem, siue ex vno simplici remedio affectui adæquato; siue ex pluribus in vnā eandemque intentionem simul facientibus constructa sit. Et uti ex remediorum multitudine basis composita dici nō debet, ita ex vnitāte non statim simplex basis affirmanda est. Fieri enim potest, quod vnum simplexque remedium diuersis viribus præditum, duarum basium seu compositæ basis vicem gerere possit. Sic Rhabarbarum, aloë, absinthium, vim habet cholagogam & simul adstringentem, quibus duabus facultatibus, si affectus indiget, veluti cum flaua bile orificium ventriculi obfideatur, iisdem commode vtimur. Simplex itaque basis est, quæ vni affectui opposita, vnā simplicemque illi affectui sufficientem edit actionem. Composita vero est basis, quæ ex pluribus numero remedijs diuersarum basium ad diuersos complicatosque affectus prestare valentibus constat. Vnde vnum remedium ex diuersis basibus conformatum ad morbos compositos diuersosque valens, polychreston nominatur.

*Simplicitas
basis ex
simplici
operatio-
ne
dependet.*

*Qua simp-
plex.*

Composita

*Origine
dicamēti
polychrestū*

Simplex basis pluribus in vnā eandemque actionem conspirantibus constans & directa, construitur ex genere similibus vel contrariis, sæ-

pe enim euenit, simplicia non esse ad manus affectui adeo contraria, ut eius proportionem certo adæquent, sed vel ipsum superent, aut sint inferiora viribus. Basis ex similibus eiusdem generis construitur deficiente quantitate vel qualitate. Ratione quantitatis, cum quidem medicamentum simplex, quo ad qualitatem æquipollens datur, sed eiusdem non superet iusta dosis, quam ob rem addatur tantum alterius similis facultatis, quod defectum suppleat. Operatur enim vite remedium quodlibet in certa sua dosi. Sic si anodynum ex camomelo præparare vsus flagitet, neque iusta huius ad manus sit quantitas, defectum adiuncta meliloti portione supplemus. Ratione qualitatis deficientis ex pluribus genere & facultate similibus construitur una basis, quando non datur simplex vnum exacte gradibus suis proportioni morbi respondens. Si enim in morbo frigido duorum graduum infra duos gradus calidum exhibeamus, morbus non aufertur penitus, si vero in tertio gradu calfaciens demus, victa frigiditate morbifica, vnum caliditatis præternaturalis gradum introduceamus. Eiusdem proinde generis, sed diuersorum graduum calida simplicia sic sunt miscenda, ut ex mixtione remedium inferioris & superioris facultatis resultet id, quod morbo æquipollens & per omnia adæquatum esse possit. Hic inseruit regula, quod *omne remissum remittat intensum, & o-*

mne intensum intendat remissum, ad medium vtriusque. Quocirca si defit remedium simplex in secundo gradu calidum, ex vno, quod primi gradus, & altero, quod tertii sit calidum, commixtis emergit medicamentum in secundo gradu calidum. Eadem est ratio in secundis & tertiis qualitatibus, quod hæc viribus primarum agant, earumque virtus ab his dependat, & in his fundetur. Sic eiusdem facultatis, videlicet rosa & galla adstringentis, apium & semen melonis diureticæ, id, quod intensum est, intendit remissum & contra. Eadem quoque ratio est illorum, quæ quartæ facultatis feruntur remedia, qualia sunt purgantia. Et si enim formis, quarum proprietate operari dicuntur, nihil sit contrarium, nihilque contrarietate sua earum actiones directe impedire vel remittere possit, tamen cum nulla forma substantialis vel materiæ immersa sine ministerio qualitatum sit efficax, & hæc potissimum sint illud, per quod operentur, instrumentum, domitis pharmaci purgantis qualitatibus intensioribus, actionis violentia remittitur. Cum formæ ratio sit occulta, actioque supra elementarium qualitatum efficaciam inde proficiatur, sit, ut qualitates illæ, per quas hæc actiones perficiuntur, etiam reuera sint & dicantur occultæ, in quarum natura rerum sympathiæ & antipathiæ fundantur. Et si vero hæc ita se habeant, tamen occultas qualitates non aliunde, quam

Virtus intensiva, intendit remissam, & sic remittit illam in secunda tertius & quartis medicamentorum virtutibus, quam primam.

varia varie remistorum miscibilium ex primis ortorum compositione, mixtione, peculiarique idiosyncrasia cuiusque formæ ad vires speciales edendas. vtili & comparata ortas esse credimus. Cum enim *formis nihil contrarium sit*, & he purgantium facultates iis remittantur, quæ manifesta primarum vi occultas obtundere valent, omnino necessum est, illas ex peculiari idiosyncrasia primarum coaluisse. Vnde sequitur magnam rationem medicatricium facultatum ex primis earumque varia remissione dependere, ubi tamen formis cuiuslibet, quæ qualitatibus, tanquam instrumentorum operationem dirigunt, & virtute sua promouent, suum tribuimus.

In similium simplicium genere adferimus *omne intensum intendere remissum, & contra*. quod in iis, quæ primis, secundis & tertiis facultatibus agunt, ostendimus, & in his, quæ quartis operantur, quoque fieri demonstrauimus. *Epithymi* virtus ad purgandum melancholiam intenditur adiecta *sena* vel *belleboro*, horumque vicissim remittitur potentia *epithymo*, ordinata certa sua cuiusque in hanc rem dosi, de qua *postea*. *Cnici* phlegmagogi vis intèditur *agarico*, & *turpeitho*, *Rhabarbari* cholagogi modico *scammonio*. Atque ita etiam in purgantibus intensioribus vehementia remittitur, additis mitioribus eiusdem ordinis, & mitiorum facultas exaltatur, adiectis vehementioribus.

Hactenus, quomodo basis ex simplicibus genere similibus, sed diuersorum graduum constituitur, restat, ut demonstremus, quomodo ex his, quæ non vnius vel similis generis & qualitatis, sed diuersarum aut contrariarum sint naturarum, commixtione conformetur.

Temperato, si opus sit, remedio, neque tale quippiam continuo habere potes, duo contraria facultatis eiusdem ordinis, eodem pondere misce, exempli gratia, *rosam* & *spicam*, habebis, quod intendis. Pari modo ex simplicibus contraria naturæ, quæ sigillatim & per se sola adhibita affectui curando forent nocentissima, si certa quantitate misceantur, accommodatissimum cõficitur remedium. Huius rei complura à Galeno in lib. de composit. medicament. producantur exempla, ex quibus sequentia sunt deprompta. *Oleum* p se omni vlceri est nocentissimum, quia humectat, & sordes parit. *Vlcus* enim omne *siccantia* & *abstergentia* requirit. *Chalcitis* vero, quia vehementer rodit & siccatur, ex aduerso quoque noxia est; vtrisque mixtis tamen oritur appositum, & conueniens ad vlcera remedium. Galen. lib. 3. meth. dicebat *oleosa* & *pinguia* reddere *sordida* & *male olentia* *vlcera*, & in *cacochymico* corpore *putria*, *aruginem* vero erodere, ex oleo, cera & *arugine* mistis fieri remedium replens *vlcus*. Sic ex temperamentis duobus aduersis vnum fit conueniens. Perinde ex secundis qualitatibus, emplasticum cum de-

tergente

tergente vel epulotico mistum, facit
farcoticum: Ex farcotici mitione cū
adstringente sit glutinans, ex adstringen-
genti cum valde siccante epuloti-
cum.

In horum omnium siue sint simi-
lis facultatis, & diuersorum gradu-
um, siue contrariarū qualitatū mix-
tione, diligenter attendenda sin-
gulorum quantitas, æqualis, vel inæ-
qualis, pro cuius ratione medicamēti
vires multifariam variant, & magis
minusue intenduntur aut remittuntur.
Quando ex similium qualitatum
simplicibus intensioribus, & remif-
sioribus sit mixtura, vti ex *rosis* leniter
adstringentibus cum *galla* vel *alumine*
& *balaustris*, si æqualis sit illarum cum
his mixtura (veluti *rosarum* & *alumi-
nis*) medicamentum oritur, quod sit
in medio extremorum, si *floris* pon-
dus triplum aut quadruplum, fiet mi-
tissimum, si contra *alumen* ista quan-
titate copiosius additum fuerit, ve-
hementissimum orietur, atque adeo
varium & diuersum pro maiore vel
minore cuiuslibet quantitate. Simi-
liter cum contraria paris gradus aquali
quantitate permiscetur oritur tempera-
tum, si inæqualibus miscetur portionibus,
varius compositorum diuersis viribus præ-
dictorum oritur numerus.

De basi
composita.

Tantum de simplici basi. Quia vero
nihil in composito, quod non prius fuerit in
aliquo simplici, basis composita dici-
tur, quæ ex plurium simplicium basium in
vnam medicamenti formam redactarum
coadunatione constat. Componitur au-

tem basis propter vnum vel plures af-
fectus. Vnus ille est, vel cum sua cau-
sa, & difficilibus symptomatibus vi-
res conuellentibus, vel non: *simplex*

affectus, simplex requirit remedium; sua *Basis com-*
posita indi-
catur à cō-
positis affe-
ctibus.

stipatus, quæ illum produxit, causa &
symptomatibus vires prosternti-
bus, & aliquam hoc pacto curationis
partem requirentibus, tam causa &
symptomata, quam ipse affectus pe-
culiare suam requirunt basin, vnde
earundem compositio oboritur. Plu-
res affectus in eadem vel diuersis in-
sunt partibus. In eadem est intempe-
ries cum materia, vlcus cum intem-
perie, obstructio iecoris cum calore,
tumor inflammationis ex solutione
vnitatis, intemperie cum humore &
læsa conformatione constans. Plures
morbi in diuersis partibus sunt im-
pliciti, connexi, & consequentes. Im-
pliciti morbi sunt, quando communi

Morbi im-
PLICITI.

opera eandem facultatem lædunt,
quales in asthma & pleuritide con-
currunt. Connexi, cum alter ex na-

Connexi.

tura prioris generatur, ita pleuriti-
dem necessario sequitur febris, orifi-
cio ventriculi affecto coarctatur ce-
rebrū. In his nō sufficit medicamen-
tum simplicis basis, sed tale, quod ex
pluribus compositum cuiuslibet af-
fectus indicationi respondeat. Vo-
lentes itaque remedium multis
affectibus simul utile componere,
id tot debet constare basibus, quot
actiones ab eodem expectamus.
Hoc pacto polychrestorum medica-
amentorum inuenta est compositio.

tio, qualia sunt *theriaca*, *mithridaticum* & complura alia.

C A P. XXXVII.

Basin indicatione à natura affectus desumpta, inuentam conuenientem & accommodatam reddunt coindicantia à parte affecta eiusque dignitate & officio situ, & consensu, & natura acri atque ab ipsa basis substantia, qualitate & constitutione exorta.

De coindicantibus basin, ut sit conueniens omnibus requisitis remedium perficientibus.

Cum de basis constitutione & quomodo ipse affectus primo & perse eam indicet, pro re nata sit actum, consequens est, de coindicantibus sine illis, quæ basin ita moderantur & determinant, ut parti affectæ & naturæ acri conueniens fiat medicamentum, videamus. Non enim sufficit, basin morbo adæquate contrariam, & tantæ facultatis, ut eum expellere possit, inuenisse, sed requiritur etiam, ut sic comparata sit, ne naturæ acri vel temperamento partis, dum affectum elidere molitur, nonam inferat iniuriam. Debet itaque morbo esse contraria, & naturæ parti que affectæ conuenire. Coindicantia, quibus dirigitur & conformatur basis, ut naturæ acri & parti congruentior sit, vel ab ipso medicamento basin constituyente, vel à naturæ acri, vel à parte affecta desumuntur.

In parte consideratur primo dignitas, temperamentum & sensus. Parte digniore, cuius functio toti communitis, qualis ventriculus, eparque, laborante, solis relaxantibus non utimur, ne robur visceris dissoluatur, sed adstringentia miscemus, aut quæ substantiæ proprietate eandem respiciunt & confirmant, quippe principis partis robur semper est conseruandum, licet affectus contraria exigat. vid. Gal. lib. 13. meth. Quandoquidem autem optima partium corroboratio sit temperamēti, à quo actio prima perficitur conseruatio, semper sui custodiam indicat temperies partis, quare si curatio temperamento contraria est, veluti si iecur, quod est substantiæ porosæ & dissolutioni idoneæ, labore obstructione valide extenuantia & dissoluentia nō adhibentur, necessarioque corroborantia & adstringentia miscuntur. In ventriculi pariter iecorisque tumoribus solis relaxantibus neque puris resoluentibus utendum est, propter actionis, quæ toti inseruit, necessitatem, & partium dignitatem, quamobrem illo affecto absinthium, hoc vero læso agrimoniam admiscemus. Similiter ubi plurimum cum temperamento partis pugnat morbus, non solum adhibenda remedia vehementia, sed etiam in primaria quapiam affecta, quæ eius temperamentum conseruant. Cerebrum e. risypelate laborans non tantum vehementioribus indiget, sed etiam, quæ partis robur & temperiem tuentur.

In

In parte exquisitè sentiente, acuta, acuta & valida remedia non administranda, sed hæc temperanda, adiectis etiam corroborantibus, ne vires dolore solvantur, aut alia membra in consensum trahantur. Consideranda

Situs partis
quid indi-
cat.

porro etiam connexio, situs, & consensus partium, ad remotiorem aut in profundo sitam non facile deducit ut, nec integris virib. penetrat medicamentum, nisi quippiam, quod vehiculum præstet, misceas, quod tribus potissimum modis fieri solet, primo addendo ea, quæ substantiæ proprietate parti affectæ sunt familiaria, ut ab illa trahantur, & sua sponte ad eandem prompte ferantur. Cephalica mista vim remedii ad caput; pectoralia ad pulmones deferunt: frangentibus calculum *cantharides*, cardiacis *buglossum*; pectoralibus frigidis, *hyssopum*; nephriticis calidis *sem. quat. frigida*; cephalicis *betonica*, *stachadem*; epaticis *agrimoniâ*, *cichoreum*; spleneticis *scolopendrium* seu *ceterach* verum additur. Hic prætereundum non erit, quadam remedia quibusdâ partibus adeo familiaria esse, totius substantiæ proprietate, ut nō tantum partes ipsas respiciant, & ad eas inclinent, sed simul eorum affectus percurent vicemque basis & basin dirigentis simul expleant. *Cerebrum leporis* apoplecticis & paralyticis prodest, *pulmo vulpis* phthisicos iuuat, *epar lupi* epaticos, *ossa humana* ossium fracturis & arthriticis prosunt, *vesica ouilla* vel *caprilla* vsta, aut *testiculus leporis* micum

Deducen-
tia virtu-
tem basis
ad partem
affectam.

Quæ sim-
ulari &
normali
proprietate

inuoluntarium curat, *cameli & musse- morbos san-
la cerebrum* siccatum ex aceto potum nant.
medetur epilepsiæ, *galerita elixa* vel
assa colicum cruciatum sedat, *intesti-
na lupi* affectibus intestinorum, *pellis-
cula stomachi Gallinae* ventriculo, *capita
apum, muscarum & murium* vsta alope-
ciam sanant, *os de corde cerni* & *aqua
cordis vituli* destillata cordis agrimo-
niis succurrit.

Secundo miscentur, quæ basin per meatus naturæ obstructione aut compressione angustos deuenire possunt, in partes, si opus sit, remotissimas, essentia suæ tenuitate, vel acrimonia, in obstructionibus viscerum misce-
tur *acetum*, in affectibus pulmonum *bolo armeno* & *tragacantha* additur *mana* vel *fucus liquiritia*, in inflammationibus & doloribus capitis *acetum*, quod alias iisdem noxium, confunditur *oleo rosato* ad penetrationem iuuandam; & in externis porro eadem de causa remediis sæpe pro re nata additur *euphorbium*.

Tertio à tritura & laugatione medicamentum acquirit maiorem penetrandi vim, uti videre est in *Rhabarbaro* & *asaro*, quæ subtilissime trita lotium mouent, *crassiusecule* comminuta aluum ducunt. vbi observandum, non satis esse deuenire ad partem affectam id, quod basis vice fungitur, sed etiam necessum fore, ut ibi hæreat, donec in actum recte deduci & operari possit. Quamobrem in vlcetibus asperæ arteriæ misceamus *tragacanthum* & externis remediis *ceram*, *resinam* & *picem*.

Con-

Consensus stomachi cum cerebro & corde facit, ne impendio refrigerantia misceamus stomachicis, sed quæ peculiari proprietate illas parte respiciunt.

Natura ægri quomodo determinet basin.

In ægri natura & circa illam considerantur temperamentum, proprietas, sexus, ætas, consuetudo, vitæ genus, de quibus *supra* mollibus pueris, eunuchis, mulierculis & delicatis, debentur mitiora, duris, siccis, baulis, agricolis, nautis, venatoribus validiora; mediocribus mediocria, consuetis fortiora; in cognatis temperaturis mitiora, in contrariis validiora.

Quomodo ratione ipsius basis, quæ eam commodè determinent, addantur.

In medicamentis ipsis seu basibus potissimum considerantur substantia, & qualitas, eorumque, quæ ad harum conformationem idoneam accersuntur, proportio & dosis.

Ratione substantiæ liquidis sicca miscemus, ne diffiluant, siccis liquida, ut penetrent; crassis viscidisque attenuantia, incidentia, ut *acetum*. Aspera leuigamus, & viscidis miscemus, veluti in affectibus oculorum. Medicamentis tenuioris substantiæ, & facile resolubilibus aliquid crassioris & viscidioris, ne euanescat, quæ facile putrescunt, aut corrumpuntur, *sale*, *mel-le* vel *saccharo* conseruantur.

Qualitas medicamenti nimis intensa vel remissa est, & vel maligna, vel superuacua, vel iniucunda vtenti. Quorum vis in crassa materia hæret, ea acrioris additione intenditur, quæ actiora & vehementiora sunt,

contrarii vel crassioris & viscidioris, uti validiora pleraque permixtione medicamenti sibi similis, sed remissioris vel contrariæ qualitatis retunduntur. Ita *agarici*, *Rhabarbari*, *turpethi* ignauior vis purgandi, quia in crassa hæret materia, acrioris & extenuantis permixtione exstimulatur. In *turpetho* & *agarico* virtus catartica excitatur & agendi celeritatem acquirit, addito *zinzibere* aut *sale gemme*, in *Rhabarbaro spica*, in pilulis adiectione aliquot granorum *diagridij*. Similiter medicamenta in primo gradu calida intenduntur permixtione calidorum in secundo & tertio gradu.

Vehementia remedia mistione contrariorum vel similium remissionis gradus contemperantur. Violentia purgantium mitigatur contrariis, cum vis *scammonij* *tragacantho* *malove cydonio* infringitur. Sic in *diaphenico* eadem remittitur *dactylis*, in *diapruno* per prunorum pulpam, in *diarrhodon* laxatio *succo rosarum*: aut cicoratur similibus; sic *scammonij* actus en retunditur *manna*, *Helieboro*, *epithymo*, *polypodio* & *folij*, *sene*.

In confectiione aromatici *Garyophyllati* calor intensus *Garyophyllorum*, *piperis*, *galange*, contemperatur, non solum permixtione *rosarum*, *santalij*, *trochiscorum diarrhodon*, sed etiam *liquiritia*, remissum enim remittit intensum.

Maligna qualitas benignioris adiectione delinitur, aut contrariis infringitur & temperatur. *Opium* castigatur *croco* & *castoreo*, *colocynthidis*, oleo *amygda-*

amygdatarum aut *tragacantho*. *Ellebori* malignitas, quæ ventriculum afficit, *aniso*, *dauco*.

Superuacanea qualitas eliditur per alteram contrariam. Si sola requiratur humectatio, & detur medicamentum frigidum humidum, debita permixtione calidi & humidum frigiditatem superuacaneam temperabimus.

Iniucunditas remediorum corrigitur grato odore, sapore, colore, de quibus apud Practicos.

Tenendum vero, corrigentia, quæ acuumt, vel minuunt facultatē basis in minore quantitate addenda. *Vulgo basis proportio ad acuetia & minuētia est tripla.*

Quæ malignitatem basis occulta naturæ proprietate corrigunt, ut plurimum æquali quantitate assumuntur.

Quæ vero manifestis qualitatibus non necessaria aut superuacanea remouent, qualia potissimum oppositis viribus constant, æquali aut maiori.

Dirigentia sequuntur rationem basis. Quò enim hæc fuerit debilior eiusque quantitas maior, eo dirigentium sit minor, adeo, ut frequentior aut decupla sit basis ad dirigentia. Contra, quo basis vehementior, eiusque dos minor, uti *scammonij* & *colocyntidis*, eo dirigentium quantitas debet esse amplior, & vel basi æqualis, aut paulo maior, quo modo *stachas* ingreditur *pilularum cochicarum*, quò id *cephalicæ* vocantur, constru-

ctionem. Nam vis medicamenti dirigentis valida non est, & in exigua dosi ad partem affectam aliorum medicamentorum vires deducere nequit.

Quæ conseruationis, formæ, aut suauitatis gratia compositis permiscuntur, basin nec nimia quantitate obtundere, nec aliena qualitate peruertere debent, sed virtute sua aut vires basis iuuare, uti *mel* in syrups & electuariis aliisque compositis calidis extenuantibus abstergentibus; aut viribus basis nihil, vel quam minimum resistere, ut *saccharum* in syrups, *iulepis*, aliisque compositis frigidis, *cera*, & *oleum* in vnguentis & emplastris.

Totius compositi facultas ex omnibus eius partibus ante fermentationem, iuxta *supra* commemoratas regulas, post fermentationem experientia & usu cognoscitur.

C A P. XXXVIII.

Noua purgantis remedij dosin nec à quoquam satis explicata inueniendi traditur ratio. Species humoris speciem pharmaci purgantis, (an cholagogum vel melanagogum) situs ordinem, videlicet lene, mediocre, vel vehemens, & simul dosin ipsam, si consideratio copie humoris accedat, designat. Hæc moderantur, & determinantur coindicantia à viribus, ætate, natura,

& idiosyncrasia. Qua dosi pharmaca simplicia ad mixtionem concurrere debeant: quomodo ea inuestigetur in compositis.

VT plenam de recta purgandi methodo earumque constructione tractationem perficeremus, quæ breuiter de medicamentorum compositione dicta & producta sunt, inspergere necessum fuit, tempestiuum nunc erit, specialius de constituenda & definienda purgantium dosi transigere.

Dosis estimatur ex facultate basis, hæc primo indicatur à morbo, ut magnus morbus efficacem seu magnam basin, paruus paruum requirit; & ut magnam basin, ita & eiusdem dosin pro virtute & efficacia eiusdem formandam requirit. Sed ut in purgantibus id efficacius dispiciamus, ubi non ipse morbus, sed causa morbi, videlicet humor qualitate peccans indicat, necessum est insistere principiis & fundamentis *superius* traditis. Humor superfluus & peccans indicat genus pharmaci purgantis, situs seu regio, & regionis aliquod membrum designat, ex quo eiusdem generis ordine, primo, secundo, an, tertio, videlicet, an ex lenientium, mediocrium, vel vehementium censu id sumendum, dosinque, si consideratio copiarum humoris accedat, maxime determinat. Nam simplicia pharmaca non in qualibet, sed in certa quantitate &

dosi ex assignata sua efficaciarum regione attrahunt superflua. Minima dosis nihil mouebit, iusto minor potius turbationem, quam purgationem promouebit. Nimia quantitas, etiam si quodlibet remedium non agat ultra gradum & virtutem sue speciei, propter diuturniorem à maiore copia actionem & infestationem minoremque resistentiam, hypocatares demum excitabit. Quamobrem sua cuique definita est dosis, ultra & infra quam parum aut nihil mouebit, quæ omnia potissimum dicta sunt respectu eorum, qui inter pubertatem & decrepitam senectam constituti mediocres purgationes haut difficulter tolerare possunt. Dosis cuiuslibet certa constat latitudine. *Rhabbarum* in forma pulueris purgat bilem ex secunda regione corporis mediocris ætatis hominibus, cum primis ex epate, à ℥j. ad ℥ij. In hac latitudine vires & natura agri aut hominis purgandi dosin moderantur. Si homo robustior viresque per morbum haut nimis exinanita, humorque præparatus, ad ℥ss. vel ℥ij. licet transcendere. Si vero vires infirmæ, ægerque naturæ debiliore, quamuis humor satis magna exundet copia, non extrema, sed remissiore pharmaci dosi utendum erit.

Existente humore in secunda regione partim crudo, & partim cocto, aut eodem in remotioribus aut diuersis eiusdem partibus & locis sito, eorum, quæ ex secunda regione purgant, non ex-

terna

rema, sed media dosi eaque metho-
dice repetita conuenit. Hic aduer-
tendum, quod in debilioribus &
maxime imbecilib. corporibus, ut &
in senibus & pueris (de qua re *superius*
etiam dictum) ea, quæ primæ regioni
destinata erant purgantia, ex secun-
da, & quæ secundam attingunt ipsi,
ex tertia satis euacuare. Ex quo de-
ducitur, pueris & senibus eorum, quæ
ex tertia regione ducunt, nullam con-
uenire dosin, quamuis more recen-
tium castigata, & refrænantibus cor-
rigentibusque mista aliquot grano-
rum pondere non infelicitè sæpe ex-
hibentur; vidi extractum *ellebori nigri*
& *diagridium* præparatum aliquot
granorum pondere, non tantum im-
pune, sed & bono rei cum successu
tenerioribus datum.

Quemadmodum itaque humoris
species, & eiusdem si uis ipsam reme-
dii speciem, & ex quo ordine sumen-
dum, & dosin indicant, ita vires, &
quæ circa has considerantur, videli-
cet ætas, naturæ idiosyncrasia, varia-
que corporis dispositio, tempus, &
cætera, de quibus *supra* actum, coin-
dicant, vel contraindicant, & indica-
tum moderantur ac rite determinant,
ut, si fuerit recipiendum cholagogum
ex eorum genere aliquod maioris mi-
norisve efficacitæ aut primi, secundi,
tertiæve ordinis determinetur, &
cum dosi remedii cuiuscunque or-
dinis certa constet latitudine, ut in
huius minore, medio vel supremo
gradu detur. Facultas robusta maio-

rem medicamenti vim & dosin, me-
dia, mediocrem & mediam, imbecil-
lis minimam definit. Proinde ætas
media atque florens medicamentum
efficacius & maiorem dosin (astima-
ta videlicet cuiusque latitudine) ad-
mittit, sed ea, quo extremis vicinior
fuerit minorem, omnium minimam
infantis & senilis. Pueri enim pro-
pter naturalem humiditatem facile
in diarrhæam, aliumve ventris flu-
xum prolabantur, vel ob corporis
molliciem & raritatem dissoluuntur,
& senes, quibus tempore iuuentutis
adstricta fuit aluus, quia, velut pueri
facile diarrhæa corripiantur, viresque
possident imbecilliores, instar pue-
rorum sunt habendi. Quibus aluus
adstrictior & cruda aut uegeta sene-
ctus, hi mediocria tolerant. Qui ita-
que nouit, in qua quantitatis latitu-
dine quodlibet purgans simplex ex
deputata sibi prouincia proprium
humorem ducat, is, si tempus mor-
bi, vires & naturam ægri, humo-
ris cruditatem, coctionem, co-
piam, partisque situm, & quæ *supra*
dicta sunt, de indicantibus purgatio-
nem, respiciat, facile definiet, ex quo
ordine, & qua dosi quodlibet exhi-
bendum sit.

De eradicatiuis purgationibus hic
notandum, quod etsi humor sit in se-
cunda regione copiosus, dum vires
& natura ægri tolerant, non tantum
ea exhiberi tuto, quæ summa dosi ex
secunda purgent, sed, & illa in medio-
cri dosi dari posse, quæ tertiam attingant,

gant, aut illa oportune acui posse his, quia tertiam respiciunt.

*Quum d'
composito-
rum dosi
inuestige-
tur.*

Similiter in compositis remediis si quot doses purgantium vnius plurimumue specierum ingrediantur constructionem totius compositi, si item corrigentium, refranantium & acuentium vim, quatenus pharmaci purgantis basin constituentis facultatem coerceant, corrigant, intendant, vel remittant, eaque, quæ modo de simplicis remedii determinatione dicta sunt, examines, facile cuiuscunque pharmaci compositi sub quacunque forma dosin inuenire & definire valebis.

*Qua ratio-
ne simpli-
cia ad mi-
xtionem
concurrere
debeant.*

Qua dosi ad mixtionem concurrere debeant purgantia simplicia, de quorum mensura definitum est, explicandum restat. Miscentur vero æqualia æqualibus, vel æqualia inæqualibus; æqualia vocamus, quæ æqualis virtutis sunt, & ex vna eademque regione, siue vnum siue diuersos purgant humores, vel quæ in eadem dosi vulgo præscribuntur, sic dosi *agarici* & *turpethi* est æqualis. Æqualia miscentur, si lenientia lenientibus, mediocria mediocribus & valida validis confundantur.

Quando æqualia æqualibus miscentur, totius compositi quantitas nunquam excedit iustam vnius dosi: tantum enim de cuiusque portione detrahendum, quantum reliquorum quantitate suppletur. Si duo lenientia mediocria aut valida miscantur, cuiusque duæ sumuntur partes, seu

media cuiusque dosi; si tria, tunc cuiuslibet dosi sumitur pars tertia. Vbi notandum, cuius facultatis medicamentum maxime necessarium sit. Si bilis & pituita æquali copia peccent & per mediocria fuerint expurganda, cum *Rhabarbari* & *agarici* seorsim dosi vsitata sint ζj , cuiuscunque erit assumenda ζj , at si plus phlegmatis, quam bilis præsto sit, augeatur dimidium dosi vsitatae *agarici* & diminue *Rhabarbarum*, ita vt porrigas *agarici* $\mathfrak{D} iij$, *Rhab.* $\mathfrak{D} ij$, quod in omnium purgantium mixtionibus obseruandum, videlicet eius maiorem ad compositionem recipiendam copiam, quod humoræ maiori abundantia intestinam proprie respicit. Cum æqualia inæqualibus miscantur, tunc vel lenientia mediocribus, aut lenientia validis, vel mediocria validis miscantur. Si lenientia mediocribus aut validis miscantur, vtriusque ea est dosi, quæ separatim: quod lenientia ultra primam regionem non magnopere purgant, nec mediocrium aut validiorum vim in tertia & secunda regione promoueant, imo omne remissum remittat intensum & contra.

Si mediocria cum validis miscantur, id propterea fit vt valida tantum excutiant & acuant mediocrium vires, vel vt æquali vi eosdem diuersos humores purgent. Si illud videlicet vt hæc illa acuant, tum valida mediocrium vsitate dosi granorum aliquot pondere adiiciantur. Si æquali vi cum mediocribus purgare debent, tunc vtrius-

utriusque vfitata dosi dimidia pars est affumenda. Si vnum mediocre & duo vehementia aut vnum vehemens & duo mediocria commiscenda, singulorum duntaxat tertia pars recipitur, si quidem omnia eundem ducant humorem vel eam diuersos, & qualiter tamen abundantes. Diuersis autem humoribus inæqualiter abundantibus, eius augenda dosi, quod exuberantem præ cæteris purgat humorem.

Hæc omnia strikte obseruantur in mixtione illorum pharmacorum, quorum alterum alterius vim & actionem non impedit; in his enim, quorum alterum remoratur alterius operationem, semper augenda est compositi dosi.

Quemadmodum aliæ qualitates à contraria vel remissiore retunduntur, ut calidum à frigido, vel minus frigido, ita etiam facultas purgandi miscet, quando soluentibus miscetur, quæ vel non solvunt, vel in soluendo infirmiora sunt. Quocirca sicut mutatur ratio virium in purgando, sic etiam mutatur dosi. Nam quauis in aliquo medicamento pur-

gante composito accipiuntur, quæ in summo sunt ordine purgantia, qualia *scammonium, colocynthis, elaterium*, tamen quia hebetantur mixtura aliorum, deducitur totum medicamentum ad secundum ordinem purgantium, proinde liberalior est dosi illius, quod ex pluribus commixtum, quam syncerorum seorsim, vel iunctim exhibitorum.

Studiosè itaque attendenda præparatio, compositio & fermentatio, quippe secundum has non raro alia, quam descripta sit, constituenda est compositi quantitas. Sic medicamentorum coctura ob plurimam exhalationem suadet totius compositi pondus in descriptione positum, pro breuioris diuturniorisue coctionis, ratione imminuere. Diuturna fermentatio & adiecta medicamenta, quæ malignam purgantium qualitatem corrigunt, insinuant, compositi ante inuentam dosin augendam esse; Ideoque maiore dosi exhibentur pilulæ aureæ, quod eorum compositio, nem ingrediatur *aloe & mastiche*, quæ purgantium vim frænant.

F I N I S L I B R I P R I M I.

AVRORÆ MEDICORVM

IOANNIS FREITAGII

LIBER II.

CAPVT I.

Purgantium pharmicorum differentia, quæ primam regionem euacuant præparantibus & purgantibus diuerso respectu accensentur, & vel apertis solum, vel simul occultis agunt qualitatibus. Illa proprie ecoplotica dicuntur, & in amplâ quantitate, vt operentur, sunt assumenda.

T ad ipsam purgantium classem descendamus & sigillatim horum quodlibet expendamus, ordinis & instituti ratio requirit.

*Purgantiũ
differentia.*

Quemadmodum corporis humani fabrica in tres regiones diuisa est, ita purgantium tres referuntur ordines, vt ea, quæ primæ regionis superuacua educunt, nequæ ultra eam magnopere vires suas extendunt in mitiorum sint genere; quæ vero ad mediam regionem pertingunt secundi generis, è quorum censu etiam mi-

noratiua superius recensita, quæ inter validiora & mitiora medium nata sunt locum, in tertio ordine existunt, quæ ex tertiâ corporis regione trahunt, qualia sunt validissima, quo & eradiatiua pertinent.

Quæ primam vacuant regionem duplicem habet respectum, vel enim, quia primas vias nempe ventriculum intestina & venas mesaraicas à superfluitatibus liberant, vt his, quæ in secunda & tertiâ regione hærent, purgandis superfluitatibus liquidior pateat exitus, præparantibus adsignantur, iuxta aphoris. 11. s. 2. corpora si quis purgare velit, fluida faciat, oportet; vel quod è prima regione seu dictis viis

*Qua primâ
regionem
expurgât,
triplicem
habent re-
spectum.*

locis.

locisque superuacua auferant, & per aluum excludant, purgantibus accensentur, & sic vicissim, quatenus purgant, in duplici sunt differentia. Hoc enim manifesta qualitate, aut formali seu formam proxime consequente vi & proprietate efficiunt.

Manifesta qualitate purgantia obuium quemlibet humorem & recrementa primarum viarum euehunt, cætera omnia formali proprietate humorem hunc vel illum electiue foras trahunt, in quibus pariter id obseruandum, quod vna vel sesqui hora ante cibum sumpta felicius vberiusque operentur, & priores meatus ad epatis vsq; regionem rite perpurgent, quemadmodum à vespertino ingesto alimento sumpta in forma, præsertim pilulari, rectius à capite ducunt. Vocantur autem illa vulgo hypactica, siue lenientia & ecoprotica, quod fæces communes primo euacuent, suntque in quadruplici differentia, vt alia lubricantia, abluentia, detergentia aut comprimentia dicantur.

Ecoprotica quadruplicia.

Lubricantia.

Lubricantia lenta pinguique substantia prædita, sunt modice calida, qualis vis in althea, malua, atriplici, spüchia, prunis dulcibus, iure carnis vitulina, gallina, caponis cum vitellis, ouorum, passularum, iubarum, & item in omnib. oleosis & pinguib. quæ concentricem lenigant, & ingesta transfluere permittunt.

Abluentia.

His cognata sunt abluentia & detergentia, quorum illa magis aquæ

naturæ superficiem partium expurgant, minusque mordent, & calfaciunt, vt ius galli veteris, serum lactis, aqua hordei, hydromel, ius brassicæ mercurialis & betæ, hæc vero plus calfaciunt & exsiccat, altius penetrat, tenuiores meatus subeunt, vellicant, abradunt, qualia sunt potissimum nitrosa & amara, vt centaurium minus, aristoteliæ, & nonnulla dulcia quadam acrimonia prædita veluti mel.

Comprimentia improprie lenient. Comprimentis accensentur. Idcirco enim purgare feruntur, quod vasa contrahendo humores contentos exprimant, qualia sunt tamarindi, myrobalani, mastiche; quo sine in vltima mensa aut post cibos exhibetur, cydonia, pyra, &c.

Quæ manifesta & simul occulta qualitate seu proprietate formali vna agunt, ea magis hunc illumve primæ regionis humorem cum excrementis communibus & obuiis educunt. Sic lubricando & simul electiua proprietate blande alliciendo bilem ducunt, cassia & manna, detergendo vero aloë, cuius vis ad mediâ epatis regionem pertingit, & terebinthina, quâuis non tali, qua aloë acrimonia & siccitate prædita sit. Pari modo puluis tartari albi, & cremor, cristallusque eiusdem & tartarus viriolatus, pituitam bilemque educunt. Cremoris, si altius purgare velis, dragmæ vni tria vel quatuor diagridij grana adde.

Abluendo purgant, & simul electiue purgando bilem & aquas ducunt flores & horum infusa, videlicet violarum.

Comprimentia improprie purgantibus accensentur.

Quæ manifesta & occulta qualitate simul purgant primam regionem.

rum, rosarum, persicorum, acacia genista, lupuli, cerasorum. Habent enim fere omnes flores recentes (si nimis calfacienti-um quosdam excipias) propter aeream, quam participant substantiam, vim quandam laxandi.

Quod autem tamarindos & myrobalanos adstringendo purgare dic- tent auctores, admiratione di- gnum est, cum illos, ut adstringendi vim minuant & corrigant, ex sero la- ctis exhibeant, hos oleo amygdalarum dulcium fricent præparentque, quo impedimentum facultatis formaliter attractivæ remodeant; unde eos spe- cifica proprietate, non compressione vel vasorum expressione, quæ vacu- di actum inhiheret, educere neces- sum est.

Pituitam è prima regione & sæpe ulterius purgant semen carthami, geni- sta, rad. Aristolochia, myrobalani, chebuli, emblici, bellirici; melancholiam fuma- ria, lupulus, polypodium, epithymus, cre- ti, mercurialis, cuscuta, genista, squilla, my- robalan. Indi. Bilem semen psylli, eiusque cremor, absinthium, ageratum, myrobal. citrini, succus rosarum pallidarum.

Manifesta
solum qua-
litate va-
cuantia,
ampla qua-
ritate, ut
operentur,
danda.

Quæ manifesta duntaxat qualita- te lubricando & abluendo, vel deter- gendo obuia, è primis viis recremen- ta educunt, maiore copia sunt hau- rienda, qualiter aquæ minerales as- sumuntur, idque pondere aliquot li- brarum, ut defectus attractivæ virtu- tis quantitate vberiori suppleatur. Sic etiam decocta mercurialis, malua, althea, ficum, galli veteris, serum lactis, &

similia, trium vel ultra librarum pon- dere haurienda præbent. Cætera, quæ quidem lubricant, vel abluunt, sed qualitate simul occulta trahunt, vnciarum pondere saltem dantur. Ve- rum alii his, quæ primas vias eua- cuant, etiam illa electivæ purgantia, quæ clementer ex secunda regione educunt, quæalia sunt, Rhabarbarum, agaricus, sena, mechoaca, non satis con- grue accensent. Obseruandum ta- men, quod quamvis in fortioribus naturis ultra primam regionem haut strenue agant, & in mediocribus ex secunda, cui proprie dicata sunt, pe- culiariter trahant, tamen in debi- bus locum iusta & magnæ purgatio- nis, uti & in senibus, puerisque, ubi considerate & ex arte administran- da sunt, suppleant.

C A P. II.

Tribus corporis regionibus sua sigillatim assignata sunt purgantia. Cuiuslibet regionis purgantia in tri- plici sunt ordine: omnium sigillatim pharmacorum doses recensentur.

I N genere primo tenendum, quod ut plurimum simplicia leniter pur- gantia & primam regionem respici- entia vnciarum, mediocria, quæ se- cundam concernunt dragmarum, vehementiora, quæ tertiam scrupu- lorum & granorum pondere dentur. Supra ostensum est, quod medicamē- tum uti peculiarem regionem spectat,

Generales
purganti-
doses.

sic

sic certa dosis latitudine ex eadem euacuet, adeo, ut id, quod infra minimam detur nihil, quod ultra summam exhibetur, immodice purget, inter quæ extrema & mediocritas & non parua maioris minorisque est differentia, quæ omnia pro naturæ ætatisque ratione humorum educendorum quantitate & qualitate viriumque ægri modulo æstimanda & emetientia.

Purgantiū
ordines &
doses.

Proinde eorum, quæ ex qualibet regione purgant pharimacorum tres sunt ordines & cuiuscunque tres vicissim doses, videlicet minor, mediocris & maxima, ubi non excluditur illa, quæ inter minimam & mediocrem maximamque intercalaris est.

Doses quo-
rumlibet
purgantiū
speciales.

Primum regionem, quæ euacuant, manifesta vel specifica formæ proprietate id perficiunt. De illis *supra* actum; quia vero nihil acuminis aut qualitatis noxiæ habent, uti ius galli decrepiti, serum lactis, decoctum ficuum, prunorum, sebesten, mercurialis, aqua thermales horumque similia, ad libras dantur.

Quæ manifesta & occulta proprietate simul agunt & *isdem* ex prima regione vel etiam paulo ulterius ducunt, in tres distinguuntur ordines, eorumque quodlibet certam præterea habet minoris, mediæ & extremi quo ad dosin, latitudinem.

Doses eorū,
quæ ex pri-
ma regione
ducunt.

Purgantium ex prima corporis regione ea, quæ primi sunt ordinis, dantur ab vnciis duabus & tribus usque ad sex, ut minima dosis eius or-

dinis sint ℥ ij. media ℥ iij. maior ℥ vj. vel vij. in horum mitiorum ex æquum minus, in vehementium, & quæ tertiam spectant regionem errore periculosis peccatur.

In primo gradu primi ordinis existunt *syrupus solutivus ex infusione florum rosarum, violarum, acacia, persicorum, cerasorum lupuli salicarii* (habent enim flores recentes pene omnes aerem teneramque substantiam, qua aluam solvant) *mel rosarum violarumque laxativum.*

In secundo ordine ducentium ex prima regione partim dantur ab ℥ j. ad ℥ iij. uti *succus rosarum, violarum, manna*, partim à ℥ vj. ad ℥ jss. vel ℥ ij. sicut *tamarindorum pulpa* ab ℥ j. ad ℥ jss. *castia pulpa* à ℥ vj. ad ℥ jss.

Quæ in tertio ordine ex prima regione ducunt, ea dragmarum pondere exhibentur, neque in substantia ad vnciam ascendunt.

Fumaria pulvis à ℥ iij. ad sex; *succus* ab ℥ ss. ad ℥ ij. in infuso (videl. ex sero lactis) ℥ ij. vel ℥ iij. *Absinthii pulvis* datur à ℥ ij. ad ℥ iij. *succus* à ℥ iij. ad ℥ ss. decoctum, quod sero lactis & fumaria intenditur, ad ℥ vj. vel viij. eadem *centauræi* ratio est, pauci sunt pulveres simplices, qui dragmæ pondere primæ regioni vacuandæ sunt comparati, excepto tartaro & eius cremore, qui à ℥ j. ad ℥ jss. datur.

Quæ ex secunda regione corporis electivæ ducunt, pariter in tres dispescuntur ordines: quæ primi sunt ordinis, dantur in substantia dragmarum pondere & fere conveniunt cum his,

Doses eorū,
quæ ex se-
cunda re-
gione du-
cunt.

Cc

quæ

Doses eorū,
quæ ex se-
cunda re-
gione du-
cunt.

quæ in tertio ordine ex prima regio-
ne trahunt. Sic *epithymum* datur in
substantia à ℥ij. ad ℥iij. vel ℥iiij; in in-
fuso ad ℥j℥. vel ℥ij. *aloe* datur à ℥ f. ad
℥ij. vel paulo amplius, *psyllii semen* in
substantia à ℥j. ad ℥iiij. *polypodium* à ℥.
iiij. ad ℥ v. in infuso ab ℥j. ad ℥ v. *myro-
balani* à ℥ij. ad ℥ v. in infuso à ℥ v. ad
℥j. vel ℥x. *seminis carthami* medulla
datur à ℥j. ad ℥ij. *tritum semen* infun-
ditur ab ℥ f. ad ℥j℥.

Quæ ex secunda corporis regione
in secundo ordine purgāt, illa in for-
ma pulueris à ℥j. ad ℥ij. dantur, uti fo-
lia *sene*, *agaricus* *Rhabarbarum*, *mechoa-
ra*, *lapis armenius* affabre lotus, *semen
genista*, *opopanax*, *sarcocolla*. *Iris nostras*
datur in substantia à ℥j. ad ℥ij. *succus*
eiusdem ab ℥j. ad ℥ij. *asarum* in sub-
stantia à ℥j. ad ℥j℥. in infuso à ℥ij. ℥ij.
ad ℥ f. *Cyclaminus* in subst. à ℥iiij. ad ℥ij.
℥ij. *succus* à ℥ij. ad ℥ f.

Hic notandum, quod mediocris
vel summa dosis in forma pulueris
exhibendorum, si dupletur, plerum-
que recte cōstituatur dosim infunden-
dorum. Sic mediocris dosis *agarici* &
Rhabarbari in forma pulueris est. ℥j℥.
quocirca recte infunduntur ℥iiij. vel
℥ f. pariter de reliquis statui potest.

Quæ ex secunda regione in tertio
ordine ducunt, ea ℥iiij. vel ℥j℥. pon-
dus raro excedunt. *turpethum* datur à
℥j. ad ℥iiij. in forma pulueris. *lapis la-
zuli* dextre lotus à ℥ f. ad ℥j.

Doses eorū,
quæ ex ter-
tia regione
ducunt.

Quæ in primo ordine ex tertia re-
gione euehunt, raro dragmæ pondus
adæquant. *Hellebori nigri* præparati

puluis à quibusdam (cum periculo
tamen conuulsionis) datur à gr. xv. ad
℥ f. Turius extractum iite concinna-
tum à ℥j. ad ℥j℥. exhibetur. in infuso
conceditur ℥j. ad ℥ f.

Hermodyli in subst. à ℥ f. ad ℥ij.
vel ℥j. in infuso à ℥j. ad ℥ij.

Esula cortex in puluere à gr. v. ad gr.
x. *lac* à gr. iij. ad gr. vij. Commodius
datur extractum à ℥ f. ad ℥ f. pro ex-
purgandis hydropicorum aquis.

Quæ in secundo & tertio ordine
ex tertia regione educunt, granorum
pondere duntaxat exhibentur.

Gutta gummi datur à gr. vj. ad 10. 12.
vel 14. & sæpe ultra.

Diagridium à gr. vj. ad 10. vel 12.

Euphorbium à gr. iij. ad 12.

Elaterium à gr. iij. ad ℥ f.

Mezereum seu *coccognidium thymelææ*
semen datur à gr. viij. ad ℥j. in infuso
vel decocto à ℥ f. ad ℥j.

Ricini seu *cataputia maioris grana* po-
tissimum, in usum veniunt. Illa ex-
hibentur à numero quinquena 10 ad
quindenum, trita & cocta in iure
pulli antiqui. *Lathiridis* seu *cataputia
minoris grana* dantur à gr. vij. ad gr. x.
vel xii.

C A P. III.

*Lubricantium & primas vias
euacuantium seu eccoproticorum &
lenientium catalogus & sarragore-
censetur.*

Q Voniā purgantia vulgo dispe-
scuntur in lenitiua & solutiua
seu

Seu mitiora & vehementiora omnium in specie, ac primo lenitiuorum, dein solutiuiorum genus, naturam, virtutem exhibendi modum, & conuenientem dosin lustrabimus, & ex hoc ad ea, quæ ex his componuntur, progressum faciemus.

Lenientia, vti dictum, vel manifesta duntaxat qualitate primarum viarum ductus humectando, molliendo, lub. icando, vel nitrositate extergendo, obuia quæque, promiscue educunt, vel adiuncta quadam vi formali peculiarem & specificum simul humorem efferunt.

Quæ manifesta qualitate aluum promouent, magna mole, vt ea simul naturam irritent, nec ab hac superentur, vsurpari debent, ascendendo ad librarum quantitatem. Hoc pacto *serum lactis*, in quo dulcedo quadam emolliens & acido irritans inest, ad quinque vel sex libras exhiberi potest, vti & aqua thermarum, quæ copia sua aluum vrinasque cient, & qualitate sulphurea, falsa, aliave simul incitant; & lac, ius veruecis pinguioris, aut galli veteris nitrosius, aut ius primæ caulium cocturæ, qua superficialis eorum nitrositas educitur, secundum enim decocti propria sua interiore substantia terrea adstringunt. *Decoctum mercurialis* ad ℥ viiij. vel ℔ j. datur & ultra (valet cum primis ad hypochondriacam passionem) sic & *althea*, *liquiritia*, *spinachia*, *malua*, *ficum*, *passularum*, *iuiubarum*, *aqua mulsæ* ex copioso melle; *vitella duorum ouorum* cum

iure pulli & sale *succus liquiritiæ* ad ℥ β.

Huc pertinent ius *cicerum rubeorum*, quod datur ad ℔ j. *lac asininum*, *caprilum*, *ouillum*, *vaccinum*, ius *brassicae*, cum oleo & butyro, & *succus* eius pondere ℥ iij. *oleum amygdalarum dulc.* *amararum*, *oliuarum*, non *omphacinum*, *irinum*, *mustum*, *castia pulpa*, vel *manna*, paulo ante cibum sumpta, *decoctum prunorum dulcium*, *passula decoctæ* ex vino cretico cum *saccharo*. *sebesten* numero xx. cocta, & cum suo iure assumpta, *vuarecens* per diem asservata, vt turbatiuam humiditatem exsuat *tartari* ℥ j. ex iure *caninum*. *Ficus recentes* seorsim, vel cum nitro comestæ, *pruna dulcia recentia*, *mora nigra matura*, eorumque & *radicis succus*, *fraga matura*, *mala omnia dulcia*, *styrax* ex *oxymelite*, *therebinthina* ad ℥ l. *siliquarum pulpa interior* vel *decoctum* ex iure. *Semina citri recentia* numero xl. comestæ, quæ & *saccharo* ob-

Contra pī-
cam.

ducta, si sumantur, grauidarum malaciam sanant. *Semina auranciorum*, *limonum*, *pomorum Adami* cæterorumque aluum subducunt. *Amygdala dulcia* & *amara* copiose ingesta, cæterorumque fructuum nuclei. *Caro suilla* & *porcellorum* cum *passulis* & *melle* cocta. *Menarum* & *anguillarum* caro & *decoctum*; *ius piscium petrosorum*, cum vino, oleo, butyro, porro & sale. *Ius conchylium paruorum*, *cochleæ marinæ* & *terrestres* cum porro, oleo & sale, *æstreorum* ius & caro. *Vinum Creticum* aut *maluaticum* cum oleo vel butyro (valet ad ventristormina) *dua vncia butyri*, cum totidem mellis vncis mista. *Lac* cum melle vel

saccharo. Serum lactis cum melle vel saccharo. Vinum Creticum cum melle. Butyrum cum saccharo. Lentium ius primum laxat, secundum adstringit. Phaseoli recentes cocti, cerebrum animalium, præteritum suillum. Blitum & caulicula matura, eorumque decoctum. Cucurbitarum asparagi & succus cum nitro & melle. Succus brassicae sariua 3 iij. cum 3 j. nitri & mellis despumati 3 j. succus cucumeris, lactuca, spinachia, scandix, decoctum caparum & allij. Sem. nastur. 3 ij. foliorum eiusdem 3 j. radix struthij, dracunculi minor. ad 3 iij. Radix asphodeli pulvis, flores, succus, decoctum. Raphanus ante cibum comestus vomitum ciet, post sumptus aluum ciet. Decoctum squillæ, acetum squilliticum ad iij. cochlearia. Vinum eiusdem ad sex, pro crassa ventriculi pituita. Paneracium Dioscoridis, capparescenditi copiose assumpti. Absynthij decoctum & pulvis ad 3 l. cum melle Hyssopi pulvis cum ficibus, & decoctum cum mulsâ Tragoriganum, Peucedani succus ab 3 j. ad 3 iij. immoniacum ventrem mollit; polij pulvis ad 3 iij. & decoctum ad 3 vj. pilule ex chamæpyri & ficibus ad 3 iij. vrtice foliorum decoctum semen & radix. Cynoglossi folia in vino cocta. Decoctum balani myrsifici seu ynguentarij & oleum balaninum ad 3 iij. Decoctum radice vitis sylvestris, semen enicuriusum, & succus in iure pulli, medulla seminis decorticati ad 3 j. vinum dulce ænomeli seu mulsâ ad 3 vj. Pollio Romulus intus mulsâ, & foris oleo vitæ ad C. annos protractit. Bupthalmi radix, decoctum hor-

dei & prifana eiusdem cremor. Decoctum marubij cum aqua & sale. Vel pulvis eius 3 ij. cum 3 l. salis ex melle ad tussim cum absynthio ad vteri mala. Decoctum lychnidis sylvestris ad 3 iij. decoctum fol. lapathi, & radice labrusca. Lac ficuum collectum & siccatum, a 3 j. ad 3 j. Lac caprifici, cerasia dulcia eorumque succus dixerunt veteres maluum, quod molliat aluum.

Cauliculi teneriores, sambuci decocti, & medius cortex colore viridis coctus vel puluerisatus 3 ij. pondere baccae ebuli, sambuci & cini earum. Spondylium, simulacis, clematidis decoctum, radix ari hypophastis radice succus, conuulsioni, tremulis & hydropicis medetur, simulque purgat. Nitrum crassam ducit pituitam & vermes necat. Salia omnia stimulando laxant; centaurium, chamædri, mercurialis, lupulus, napæ, semper perforata, cortex & succus, radix Thapsie, hyssopus, thymus, aristolochia, matricaria, beronica, Thymbræ, ocymisemen. Scordium vermes necat, aquas expurgat. Pulueris eius datur 3 j. & decocti manipuli 3 iij. fotu impositi cum alliaria tollunt vteri strangulatus. Coralina & semen sementina vermes & l. quidas materias ducit. Terebinthina 3 ij. ventrem mollit, pectoris affectus tollit, obstructions aperit, vrinam mouet. Decoctum & semen marrubij, atriplicis lampfana, narcissi, radix ari. Hametrocallis, bacca bidera, Thlappa, piper minore quantitate minusque tritum, soluit aluum, contrario modo vrinas mouet. Summa, liquida, lubrica, mollia, pinguis

pinguia initio mensa sumpta aluum aper-
tam seruant. Plinius ait, inter cibos bibe-
re facit ad aluum emolliendam.

C A P. IV.

De lenientibus primas vias ex-
purgantibus, & modeste simul bi-
lem flauam ducentibus.

Cassia.

Cassia pulpa datur pueris sesqui-
dragmæ pondere, imbecilib. &
pregnantib. ℥j. validiorib. ℥jss. vel ℥ij.
Quia vero sit flatulenta ad vaporem de-
cocti sem. anisi vel fœniculi extrahitur,
vel parum cinamomi eidem miscetur,
aliquando propter intestinorum de-
bilitatem grana berberis adiciuntur.

Quibus
aff. tribus
profit cassia

Quia in primo ordine calida & hu-
mida ferit, sitim sedat, pectoris &
gutturis asperitatem lenit, eorumq;
abcessus resoluit, renum calorem cū
decocto liquiritiæ sumptum tempe-
rat, calculi generationem prohibet,
sanguinem purificat. Exhibetur tuto
ad primarum viarum bilem educen-
dam in febrium acutarum initio. Si
crassior humor pectori, vel renibus
impactus fuerit, deterfionis gratia e-
ius, qui thoraci inest, hyssopus addi-
tur, qui flatu discutit & attenuat, el
ubi tanta non opus est caliditate, ap-
ponitur radix liquiritiæ aut capillus
Vener. Si ad renes & vias urinarias
eius perducenda vis, vt crassa inde e-
ducatur pituita, diureticis & calidis

attenuantibus miscetur. In morbis
calidis vbi multa humorū crassities,
datur cum fero lactis. Humoribus
vitiosis, ventriculi tunicis altius im-
pactis ℥j. cassia adduntur electuarij hie-
rapicæ ℥ij. vel specierum eius ℥ij. Si sic-
cior existat ventriculus, cassia lubri-
citas augetur oleo amygd. dul. Ante ci-
bum duarum vel trium dragmarum
pondere sumpta iis, quibus pigrior
est aluus simpliciter aperit & laxat.
Cum ex longinquiorebus viis alicui-
us humoris in morbis acutis tem-
pore calidiore euacuationem desi-
deremus, ex fero lactis propinari po-
test, aut addi ad vacuandam pituitam
agaricus, ad melancholiam & bilem
sena & diagridium, vel horum loco dia-
phanic. confectio. Hamech, vel electuarii
de succo rosarum ℥j. Quia vero illis,
qui ex humiditate & frigiditate de-
bilem, laxum, nauseabundumq; ha-
bent ventriculum & intestina læuia
aluumque fluentem, tormina flatu-
que excitat, anisum vel cinamomum, aut
quæ modeste adstringunt & viscera
roborent, qualia sunt mastiche, spica,
semen citri, Rhabarbarum tamarindi, a-
loe, biera, diacatholicon miscetur. Con-
uenit potius iecori, bili æstuantī & in
febre ardente, in vesicæ & renum fer-
uoribus, & vbi corpus squalidum cæ-
lumque æstuosum. Non conuenit
arthritis laborantibus, & in renum
vesicæque vlceratione. Exhibetur vt
plurimum in forma boli, aut cum iu-
re pulli gallinacei, vel decocto accō-
modato. Benignum & innoxium est.

Cassia quo-
modo cor-
rigatur.

Cassia quæ
bus conue-
niat vel
non.

Cc 3 medi-

medicamentum, quod omni ætati, pueris & prægnantibus tuto datur. Ferunt nouum cassiæ genus ex Brasilia adu. hi, cuius pulpa $\frac{3}{4}$ l. plus purget $\frac{3}{4}$ j. orientalis & vulgo vsitata.

Tamarindi.

Tamarin-
dorum
tempera-
mentum
virtus
usus &
correctio.

Tamarindi sunt in secundo ordine intenso vel initio tertii frigidioris & siccorum. Bilem & adustos humores purgant, quamobrem cutaneas exulcerationes & sanguinis adustione patientibus, lienosis, scabie & lepra affectis vtiliter dantur. Valent ad bilis efferuescentiam, furorē demulcent, sitim caloremque epatis & ventriculi temperant, conueniunt febribus acutis. Eodem modo, quo cassiæ, pulpa horum extrahitur. Conferua tamarindorum saccharo conditorum vti & pulpa saccharo remissa datur ab $\frac{3}{4}$ j. ad ij. vel iij. & quia his, qui ex frigiditate sunt debili laxoque ventriculo infensiores, sunt, additur anisum, cinamomum, macis, gariophylli zinziber, cum quibus in bolum redigitur. Infunduntur etiam ab $\frac{3}{4}$ ij. ad $\frac{3}{4}$ iij. iij. vel v. in aqua cichorei, additis corrigentibus, cuius colatura cum saccharo exhibetur. Languidam & tardam eorū purgandi vim proprietate quadam acuit serum lactis præsertim caprilli. Macerantur vero in sextuplo liquore, postea fricantur & semel feruescunt (diuturna enim coctione

Tamarin-
di in febrili
bus condu-
cim amittunt) danturque ab $\frac{3}{4}$ ij. ad $\frac{3}{4}$ v. Infunduntur etiam in succo lupuli & sumaria. Conuenientiores sunt in

febribus acutis, temporibus & temperaturis calidioribus, quam cassia & manna, quæ in calidis naturis facile in bilem transeunt. Tenuem sine omni exagitatione bilem educunt, ardorem febrilem sitimque extinguunt, vomitum sistunt, phreneticum tutorem demulcent.

Manna.

Manna veteribus mel aerium dicta, calida & humida primo gradu, bilem clementer & blande admodum educit, vt puris, senibus & prægnantibus tuto detur. Conueniens est medicamentum in morbis pectoris, pleuritide & peripneumonia, expectoratum, glæ, asperæ arteriæ & pectoris asperitatem laeuigat, aperit, mollit & sitim restinguit. Infantibus, bimulis vel etiam iunioribus duarum vel etiam trium dragmarum pondere, ex iure pulli grandioribus innoxie $\frac{3}{4}$ l. adultis ab $\frac{3}{4}$ j. ad $\frac{3}{4}$ iij. Et vltra secure propinatur ex iulculo prunorum vel decocto pulli gallinacci. Vis eius intenditur affusa syri rosacei $\frac{3}{4}$ j. vel $\frac{3}{4}$ j. aut adiecto vno vel altero scammonii grano.

Manna
virtus &
usus.

Manna
conducit
morbus pe-
ctoris.

Sebesten.

Sebesten, quæ & myxaria vocantur, prunis dulciora iisdem plus laxant & exacte sunt temperata. Ex his blandum euacuans conficitur, quod ventrem emolliendo obuia quæque è viis educit & è venis mesaraicis, pinguis bilem extrahit. Si numero triginta in iure pulli decoquantur, aluum

aluum emolliunt bilemque ducunt. Eodem numero possunt conteri & per incerniculum colari, additoque saccharo in forma boli exhiberi. De coquantur etiam cum *passulis & prunis*. pulpa vulgo datur pondere x. vel xii. dragmarum.

Sebesten
vrina ar-
dori pectori
& asperi-
tatis me-
dentur.

Eadem fere præstant, quæ *castia medulla*. vtiliter dantur in febribus biliosis; linguæ aspredinem corrigunt viscoso suo lentore, tussi & laboranti pectori succurrunt, vrinæ ardoribus ex bile & pituita falsa medentur si num. 40. in iusculo aliquo coquantur, aut horum pulpa cum saccharo in formam electuarii redacta deuoretur.

Pruna.

Pruna etiam si cholagogis annumerentur, tamē haut notabilem vim educendi bilem, sed aluum duntaxat mouendi possidet, quam obrem dulcia Iberica, quæ catalonica dicta eligenda sunt. Acida enim quamuis humidiora, tamen adstrictionis non sunt expertia. In febribus & biliosis affectibus vtiliter vsurpantur. Pruna, *passula, & sebesten mista*, vtiliter vino, dein saccharo incoquantur, cuius postea dantur quinque vel sex cochlearia. Prunorum pulpa vulgo exhibetur ab ʒjss. ad ʒij. Maior tamen quantitas innoxie dari & plus mouere potest.

Rosæ.

E rosis eligendæ sunt pallidæ, &

moschatæ, incarnatæ maximeque odoræ, non rubræ & inodoræ, quippe, quod hæc in primo frigide & in secundo gradu sicca sint, illa vero calide ordine primo, amaræ & detergentis sint facultatis obstructions expediant, & ora venarum crebro vsu non secus atque *aloe* referent. Harum succulentia siue per expressionem, siue infusionem, in alium liquorum prolecta, benigne bilem flauam, & aquas citrinæ educit, obstructo iecoti, ictero, cachexia, hydropi incipienti, febribusque lentis conuenit. Virtus intenditur, si succi ʒj. misceatur cum ʒij. vel ʒij. *seri lactis* adiecto non omento cinamomi, spicæ vel anisi. Ex nouem infusionibus conficiatur syrupus, is triam vnciarum dosi satis clementer è primis viis serofos & biliosos humores educit. Idem syrupus è succo conficitur, eodemque pondere exhibetur. Ad horum confectiorem recte colliguntur folia rosarum matutino rore delibuta. Notandum vero syruporum istorum vires laxantes facile exspirare, nec ultra sextum propemodum mensem durare. De his vide latius libro 3.

Rosæ sunt
hydragoga,
medentur
hydropi, i-
ctero, cache-
xia & ob-
structione
ie-
cori.

Syrupi ro-
sarum.

Notandum.

Flores violarum, persicorum, acaciæ. Viola frigida primo, & humida secundo ordine reiterata maceratione deponunt virtutem laxatiuam rosis æquivalentem, & succum quoque, si exprimantur, pari vi purgandi præditum. Qui ex septem vel nouem paratur infusionibus syrupus quatuor, qui ex succo trium vnciarum pondere aluum ci-

tat,

*Violarum
usus est in
febris &
morbus pe-
doris cali-
dioribus.*

Persicorū.

*Florum
acacia.*

tar, bilemque ducit. In morbis pe-
doris calidioribus præstans eius est
usus, uti & in cephalalgia calida, vi-
scerumque inflammationibus, febris
æstuosus, morbis biliosis. Rosato
magis humectat, somnum conciliat,
sitim restinguit, gutturi adspersita-
tem lenit.

Ex multiplici florum persicorum
infusione, aut ex succo pariter confi-
citur syrupus, qui in biliosorum &
melancholicorum morborum ini-
tiis utiliter exhibetur. Sed & hic
quoque recens in usum vocandus
est, quia cæterorum instar gressu
temporis laxandi vires amittit.

Hodie in usu frequenti est syrupus
florum acaciæ simili modo con-
cinnatus. Hi syrupi commode præpa-
rantur, si florum aquis destillatis aut
infusionibus cum saccharo ad consi-
stentiam syrupo convenientem per
coctis par succorum pondus modica
coctione unendum adiciatur.

C A P. V.

*De aloe eiusque virtutibus &
noxis, de congruo usu, & quomodo
intus extusq. usurpata, contrarias
perficiat operationes, quod ventri-
culo & intestinis proprie dicata, in,
ante, & post cibum rite usurpetur;
quæ pacto iuxta veteres & neote-
ricos corrigatur, in essentiam exal-
tetur, insuccetur, & utilissima ex
eadem fiat remedia, omniumq. fere*

*pilularum corpus & plurimum basin
constituat.*

ALoë calida est in initio secundi,
& sicca in tertio gradu, medio-
criter adstringit, & vehementer ama-
ricat; primo bilem, dein pituitam vē-
triculi & intestinorum educit, tūni-
casque extergit, adstrictione sua sto-
machum roborat, primarum vena-
rum viscerumque infusus expedit,
humores & interiora à putredine
præservat, ut etiam in scorbuto &
morbis ab humorum putrilagine o-
riundis, ex eadem præparentur reme-
dia. Confert peculiariter nausæ,
cruditati, & quibus ventriculus at-
que præcordia multo crudo confer-
ta sunt humore, voracibus frigidis,
humidisque corporibus, quæ abun-
de siccant. Ultra iecur purgandi vir-
tutem vix protendit. Auctores non
contenendi tradunt eos, qui crebro a-
loen usurpant, à gravium morborum
insultibus securos, eiusque usum non
minus inter, quam ante & post cibum
utilem, & naturæ fel esse, quo noxia
detergantur, & præterea omnium
pene pilularum fundamentum seu
basin, quod de mole substantiæ &
compositione potissimum intelligē-
dum est, constituere, alacriter purgā-
tium insolentiam, & ne ventriculum
nimis offendant, cohibere. Gal. lib. 8.
de compos. med. s. 1. inquit, ubi humiditas
ventriculi tunicas exporrigit, aloepicra v-
tilis est, expurgans humiditatem. Omnino
autē sic affectus accessio nausea plus vel mi-
nus

*Aloes qua-
litas aper-
ta & vir-
tus forma-
lis.*

*Aloe ven-
triculo po-
tissimum
inservit.*

mus adest. Non autem habet vim purgato-
riam fortem, sed eorum, quæ sunt circa al-
uum, & si ampliore pondere sumatur ad lo-
cos circa epas conscendit, non tamen totius
corporis purgatoria est. Ut stomacho sit ac-
commoda, & medicamentaria aloes vis
infringatur, additur mastiche. Cinamo-
mum, quod tenuissimum partium est, ad-
iicitur, ut ventris meatus aperire, at tenua-
re, crassos viscososque humores extergere
queat, quos ob purgatoria facultatis imbe-
cillitatem alioquin ducere nequit. Biliosa-
rum ventris affectionum optimum est phar-
macum, adeo, ut sæpe vno die stomachicos
persanarit. Mesue non modo bilem, sed &
pituitam purgare asseuerat, & proinde red-
undantia bilis æstuanti ventriculo succur-
rere, eumque & caput mundare, usum cot-
tidianum à mortiferis morbis tueri, cum
myrrha à putredine vindicare, icterum sa-
nare, sensus intellectumque acuere, ex lacte
sumptam vermes necare. Communis
est sententia, visceribus omnibus ex-
tra pulmones, vesicam vel aluum, ca-
riem sentientibus opem ferre, nec ef-
se, quod quispiam interaneorum a-
nimalia, utpote vermes, lumbricos,
ascarides & similia, vel in ventre pro-
gigni, vel in hoc ipso permanere pos-
se vel credat, vel metuat, si aloes cre-
bro sumpta fuerit, cum nihil in viuo
homine viuere permittat, nisi, quod
ad eius partes vel vitam spectet: ca-
put catarrhis obnoxium & humido
fumantique ventriculo respondens
euacuare, eiusque usum familiarem
ab omni arthritide, cum recremen-
ta circa viscera restagnantia, & abitu

loes mi-
ca vir-
es & o-
ationes.

loes est
mrium
cifica
tidotus.

arthri-
e prafer-

ad articulos molitura, sensum blande
exhaustiundo, cum capitis fluxiones
minuendo præseruare, capite grauatis,
lippientibus, stomachi dolorem,
ardorem, nauseam & subuersionem,
intestinorumque morsus, sentienti-
bus, præter rationem pallidis, & su-
perfluitatum, præsertim biliosarum
& pituitosarum ventriculo & intesti-
nis impactarum eductione indigen-
tibus conferre. Dioscorides lib. 3. cap.
22. de externo eius usu tradit, aloem
spissare, siccare, corpora densare, sic-
cam glutinandis vulneribus vtiliter
inspergi, vlcera ad cicatricem perdu-
cere, & cohibere, exulceratis genita-
libus peculiariter mederi, disrupsa
puerorum præputia iungere, condy-
lomata rimasque sedis ex passo sana-
re, hæmorrhoidum abundantiam &
languinis eruptiones sistere, pterygia
ad cicatricem ducere, ablutionem e-
ius ex vino vel aqua rosarum aut suc-
co fœniculi abstergere, oculos & la-
crumas stringere, liuores & maculas
cum melle tollere. Ex quibus porro
concluditur, aloem interius aperire;
exteriorius arctare, glutinare, siccare &
stringere, illotam abstersione magis
purgare, quam adstrictione robora-
re, lotam magis adstrictione robora-
re, quam abstersione purgare. Mesue
in aloes laudibus & virtutibus recen-
sendis prolixus est. Aloem, ait, id ha-
bere prærogatiuæ, quod cum alia
medicamenta purgantia, membra,
virtutum mineras debilitent. hæc de-
bilia confirmet, & vires roboret, imo
D d quod

quod aliarum medicinarum sit rectificator, quod mixta purgantibus eas rectificet, nocumenta remouendo, quoniam ex parte substantiæ suæ opponatur subtilitati & acumini earum, & ex parte sui effectus eas in soluendo iuuat; & ex parte proprietatis suæ, quod de ipsarum malicia est, in membra imprimi prohibeat, ipsamet tamen sit tardæ solutionis. Summa,

Aloe naturæ balsamata.

aloe fertur natura balsamus cunctos humores succosque, siquidem naturales adhuc fuerint, conseruans, præternaturales euacuans, medios emendans, vniuersos putrefieri & corrumpi prohibens. Atque hæcenus virtutes, quibus humano corpori prodest, recensuimus: superest, vt & noxas, quas,

Aloes noxa.

nisi rationaliter adhibeatur, imprimis, demonstremus. Non conuenit extenuatis & macilentis, calidis siccisque naturis, & cum primis resiccato nimis ventriculo, & in vniuersum, vbi sola intemperies siue ea calida, siue frigida absque humore affligit, in his enim adhibita & exhibita in tabitudinem perducit. Inutilis & noxia, est senibus, intestina, corio resiccato similia possidentibus, vti & febricitantibus. Interaarum venarum & præcipue hæmorrhoidalium oscilla aperit, epatis parenchyma & syncrasiam longo vsu debilitat & soluit, quippe, quod mollis, id texturæ, ac si ex sanguine coagulato coagmentatum fuerit, & venis, quarum origo & fundamentum existit, intertextum sit pluribus. Scaliger exercitat. 160.

sect. 3. ait; qui negant aloë recur offensam, experientia scutica digni sunt, hoc per annos quadraginta compertum habemus. Quamobrem Mesue me ipsum adscriptorem statui necessario noto commemorare, quot ab empiricis & pharmacariis, sed etiam Galenistis in pericula & morbos aloës vsu coniectos exenimus & pernicië manifesta. Cui ad stipulatur Fernel. Aloe nocet sapati, cuius venas tenues amarore & acrimonia vellicat, podicem corradit, aperit, hæmorrhoides. Aduersissima igitur illis, qui sanguinem vomunt, aut exscreant, aut quouis modo ex aluo vel vtero profundunt: inutilis denique est calidis & siccis extenuatisque corporibus, nisi quum iugens est humidorum excrementorum prouentus. Nec puero apta, nec pragnanti iuta, nec senis excrementis vacuo conueniens. Notandum etiam, quod Forestus obseruauerit, aloë frequenti vsui, qui natura sunt calidiore, faciem pustulis defædare.

His positis tria in disquisitionem necessario veniunt: primum est, quomodo aloë hausta venas an magis conspicuas referet, cum apposita & extus adhibita earundem abundantiam & sanguinis eruptiones sistat, exterarumque venarum oscilla elaudat, vlcera cicatrice obducatur, rimas sedis ex passio sanet, immo etiam pora sanguinis reiectiones cohibere iuxta Dioscoridem possit.

Sunt, qui respondent, aloë recludere hæmorrhoides, quod acutos educat humores, quorum acrimonia in transitu venarum ora pungantur

&

& dehiscant. Serapio id intelligendum putat non de quacunque venarum refectione, sed de harum peculiariter, quæ sunt in ano. Trincauellius arbitratur, aloem ideo sanguinis sputum sistere, & ora venarum sedis aperire, quod à tenuiore eius substantia, in qua sita est amaritudo, partes terrestres & adstringentes ad membra spiritalia facilius deducantur: ad anum vero tenuiores facilius, terrestres difficilius. Pro exemplo adducit *centaurium maius* ex Gal. lib. 7. de simpl. facul. qui eo hæmoptosia curari & vteri venas potenter resecari ita, vt abortus conciteretur & fœtus mortuus eiiciatur, asserit, & non esse mirum, effectus oppositos ab vno medicamento provenire, quod diuersis partibus & aduersis quodammodo constet facultatibus. In hunc fere modum Scaliger quoque respondet. *Aloe*, inquit, igne suo atque glutino venarum oris apposita operculum imponit: eodem calore venas aperit. Hunc ad modum natura partita est operas atque vices in iis, quæ condidit; vt idem non solum diuersum sit diuersis speciebus, sed etiã eodem in corpore alias atq; alias comparet affectiones. *Mirrha* nonne matricis venas aperit? ea tamẽ scissis apposita cohibet sanguinis fluxum. *semen cannabis* genitale semen in homine adurit, gallinas efficit fecundas.

Prima responsio nodum nondum soluit, quod ab acrioribus medicamentis & bilem pungentesque hu-

mores vberius educantibus nihilominus hæmorrhoides non referentur iis, quibus ab *aloes* vsu id accidere obseruatum est.

Trincauellii ratio contrarium potius, quam id, quod intendit, suadere videtur. In tenuiore enim substantia maior est acrimonia, quam in crassiore, & amara crassioris, acria tenuioris sunt substantiæ. Duæ ad pectus sunt viæ, vna recta per asperam arteriam, qua tenuior *aloes* portio facilius penetrare potest, altera, quæ per mediũ epar & venas eo deducit, & hac pars terrea crassior potius deferetur, quod in tantorum anfractuum transitu tenuioris substantiæ vires pessundari & consumi verisimile sit. Galeni tamen & Scaligeri ratio magis ad rem facere videtur, quod non inepte statuunt, vnius rei diuersas diuersarum & oppositarum virium partes diuersos in vno humano corpore effectus edere posse, vt in *Rhabbarbo* etiam videre est, quod in liquorem, cui infunditur, tenuioris suæ substantiæ vim purgantem deponit, & in crassiore sua portione adstringentem facultatem reternat.

Verum neque sic satisfactum esse videtur; quomodo enim *Rhabbarbarum* & alia tenuioris suæ substantiæ vires exsuant & exserant, liquido pater, sed cur *aloe* sua acrimonia in tenuiore & acutiore parte sita venarum mesaraicarum in ventriculo & intestinis ora non æque, vt in ano adoritur? Eiusdem enim venæ sunt pro-

pagines, vna eandem essentia, neque situs inferior aut superior aliam naturæ adfert conditionem, si quis regerat ex proprietate aloen sic agere, prompta est responsio, eandem necessario in vnam eandemque rem ab vna eademque causa proficisci actionem. Magnes trahit ferrum quocunque loco positum. Superest itaque partium in vna re diuersis virib. præditarum diuersitas. Quocirca querendum, cum causa naturalis (vti aloë à calore natiuo) in actum deducta actionem non suspendat, cur aloë eius partis virtutem, qua venas ani referat, non exferat in ventriculo & intestinis, cur eandem cohibeat, donec ad anum deuentum fuerit, cum necessario in tenuiore parte hærens ea vis promicare debebat, antequam eo perueniret, aut saltem æque in idem obiectum à calore actuata uniformiter agere. Non sum, qui hiscere auserim, tantis scientiarum magistris imbecillitatem suam confitentibus, interim censeo aloen quo magis cruda & à calore natiuo minus igniculata fuerit, eo plus astrictionis habere. Crassiores enim eius partes caloris nostri opera, cum assumpta fuerit, sic acciuntur, vt præter amariciem deposita demum in longo transitu adstrictione, & ingenito secundi gradus feruore ad tertium euecto, eiusque corpore partim, quasi adusto & incinerato, mirificam acrimoniam & venarum oscilla operiendi facultatem consequatur, quod vti in calidis na-

*Cur aloë
ani venas
potissimum
referat.*

turis citius, in aliis tardius fit, ita in omnib. hæmorrhoides non prouocant nisi ex conspicue turgeant & illa à calore valde acuat. Accidit autem ab aloë id venis ani potissimum, quod tum demum ex diuturniore mora in longo itinere per varios anfractus acutam qualitatem acquirat. Sic mel in corpore bilefcit & diuturnitate acrius redditur. In cæteris medicamentis, quibus iam ante inerat acrimonia, natura eandem, quam um potest, mitigare conatur, in aloë vero propter materiæ dispositionem, excitat. Et rara sunt, quorum vis ad anum vsque pertingit, nisi illa admodum vehemens insit, qualis in *euphorbia*, quæ caloris nostri opera subigi nequit. In *snapi*, *capis* & aliis extus efficacibus acrimonia vi naturæ subigitur, quorum vero pinguis & terrea est substantia in longo transitu non tam convincitur, quam accenditur.

Extus apposita aloë dominantem exferit terrestris crassiorisq; substantiæ vim adstrictoriâ, qua venas claudit & cicatrices inducit, nec enim ibi à calore natiuo ad tantum acumen perducitur, eamq; alterationem subire potest. Quæ etiam ratio est, quod peccatoris venas apertas claudat; quod recenti vi recta in pectus penetrante fieri, qua adstrictionem venas contrahentem insinuat, & simul facultatem siccantem, ne sanguis corrumpatur, conferat, fieri necessum est.

An Aloë vtiliter ante cibum, cum cibo, & post cibum sumere queamus, nihilque

*Quomodo
venas
claudat
aloë.*

*An aloë
ante, cum*

Et post ci-
bum vite
utiliter su-
mat.

nihilque id facere veter, vii multo-
rum fert sententia, porro inquiren-
dum est

Semihoriorum vel integra hora ante
pastum, recte & tuto exhiberi potest
aloe, quod lenientia omnia, & quae non
magnopere ultra primas venas suam la-
xandi virtutem extendant, si paulo ante
mensa rationem initam sumantur, vberius
& felicius operentur, quam si triplum eorum
multo ante tempore fuisset assumptum: sic
aloes vel Rhabarbari 3 s. dimidia ante ci-
bum hora deuorata luculenter satis
euacuat. Aloe autem, quia ventri-
culum confirmat, coctionem cibi
paulo post ingesti non turbat, sed in
fundo residens, absque ingestorum
tumultu & agitatione descendit. Ve-
teres ceteroquin post assumptum
pharmacum vehementius & quali-
tatis perniciosae, cibum non nutrien-
di, sed maleficam vim delinendi, &
ex ore ventriculi abluendi & deter-
gendi gratia obtulerunt, & hoc pa-
cto prisanam & similia isto fine exhi-
buere.

Verum, sumitur aloe recte sine
improspero successu in prandio vel
cena cum cibus? Medicamenta ex
secunda vel tertia regione corporis
ducentia iuxta dosi cibus miscere, ne-
mo Medicorum orthodoxorum pro-
bavit vnquam, quod cum iusto ci-
tius & ante perfectam concoctio-
nem in ventriculo exturbent, & hunc
vellicando amplexum debitum in-
hibeant, alios interim è toto humo-
res huc conuocent, & alimento mi-

secant, ventrem exagitant, nauseam,
vomitum anxietatesque creant.

Et si vero Galenus lib. 13. meth. me-
dic. cap. 15. pharmaca cibo miscuit, &
epithymum, veratrum nigrum, polypodium
vel enicum ex prisa coctum sorbere
iubet, & de alimentorum facultatibus,
scammonij modicum ex prisa datum
parcissime purgare ait, tamen eo ipso
non vult inculcare vel persuadere nu-
tritionem & purgationem eodem
tempore rite fieri, sed tantum demon-
strare, vehementia pharmaca nulla
ratione secuius, & sine minore natu-
rae concussionem & vellicationem dari,
quam si misceantur alimentis, quae ei-
dem grata, & acrem purgantem vim
retundere, & ut sine insolentia spera-
tum effectum edant, efficere possint.
Oseruamus etiam non raro, exis-
tentibus in ventriculo pranis humo-
ribus ingesto cibo, illis tanquam no-
xiis, & alienis vomitu subito reiectis,
hunc vnice retineri & comprehendere.
Non absimili modo heri potest, quod
medicamentum in cena vel prandio
sumptum cum humoribus, quos at-
traxit, à natura reiciatur, cibo gratio-
re & utili seruat. Non tamen hæc
ita dicta velim, ac si receptam veram-
que tempore matutino & ventricu-
lo vacuo exhibendi purgantia legem
inuertere aut inclinare tentem, sed vt
indigitem, posse etiam pharmaca ali-
quando cum cibus & inter cibandum
certis rationibus postulantibus innoxie
exhiberi.

Reuertimur ad aloem, de qua ex-
perien-

Quomodo
pharmaca
vehemen-
tia interdū
cum cibus
dentur non
improspere.

perientia & ratione constat illam vnam fere & solam cum cibus sincere sumptam hoc habere privilegium, quod innoxie transeat, neque cibum corrumpat.

Quamvis autem veteres de sola aloe id prædicent, tamen recentiores de vinis suis medicatis, quibus non extreme vehementia est purgantibus sunt infusa, & cum primis vino absinthiti laxatio experientia fide adducti idem affirmant. Et quis in praxi vel mediocriter versatus, non observavit, initio mensæ primum vel secundum haustum laxativorum vinorum, sine coctionis & naturæ disturbio commode & copiose corpus evacuare, præcipue vero primam & secundam eius regionem, & maxime illis convenire, qui per ventriculi imbecillitatem sensumque acriorem, sincerorum purgantium contactum difficulter ferunt. De qua re *superius* uberius; vide etiam Brunnerum *consil. 44.*

Aloe ceteroquin præ reliquis id prærogativa habet, quod à cena vel cibo detur innoxie Oribasii, Auicennæ, aliorumque classicorum auctorum & experientia testimonio. Cum enim non tam euertat, quam confirmet os ventriculi, si rite præparetur, tuto post cibum dari potest. Lenientia cætera, quæ lubricando aut alia vileniter solvunt, paulo post cibum ingesta in alimentum vel humori purgando correspondentem colluviem vertuntur. Vehementia pharma propter ventriculum undiquaque am-

plēctentem cibum cum ad fundum descendere nequeant, & vel in orificio fluctuent, vellicent, & coctionem turbent, nauseam, vomitumque accersant, & cibum inquinant, à pasto sumi non debent. Omni enim industria hoc agit Medicus, ut acrioris medicamenti substantia & qualitas ex orificio ventriculi deorsum promoveatur, quod fieri nequit, si à cibo sumatur. Et quamvis hæc ita se habeant, tamen experimur quotidie, illa purgantia, quæ non tam offendendi & turbandi vim quam corroborandi virtutem possident, vtiliter ad capitis affectus & catarrhos à cena dari, idque non propter hanc rationem, quam alii assignant, alii, ut indigna refutant, quod cum vaporibus cibi vis medicamenti feratur in caput, sed propter consensum superioris orificii cum cerebro maximè, optime sursum agant, & ex eodem summa tranquillitate educant noxia.

Quis neget, à cibo saluberrimum esse usum pilularum de succino Cratonis? quis inficias eat, hæc & alia complura hoc pacto vtiliter usurpari, & fructuose à cerebro ducere, simulque caput vnice roborare? certum est, à cena & ante somnos catapotia deuorata, quamvis imbecillia, copiosius tamen his, quæ in vehementiorum sunt ordine à cerebro purgare.

Tandem ad tertiam de aloe considerationem deuoluimur, videlicet, quomodo in usum commodiorem debite præparetur, quod tripliciter

Pilula leniores à cena fructuosè sumuntur ad effectus capitis.

Tripliciter aloe ad vsum commodiorem præparatur.

perficitur; primo cum noxæ proditi-
uitate earum partium, quibus in-
fensa est, & offendere potest, corri-
guntur; secundo cum sic adaptatur,
vt basis sit plurium remediorum, vel
vt ceterorum, quibus miscetur, simul
sit corrigens, partesque interiores v-
na muniat & confirmet, tertio, quan-
do conformatur vt ad aliam atque al-
liā pro diuersa præparatione & mix-
tura partem corporis viscius diriga-
tur.

Medicorum plurimi, ad quam inie-
tionem indispensandam triplici vtun-
tur præparatione. Prima est, cum in
puluerem trita affuso conuenienti
liquore à sordibus sabuloque ablu-
tur. Veteres illotam Aloen. magis ex-
tergere & gnauius purgare, lotam
vero multum de vi medicamentaria
deponere arbitrati sunt.

*Aloe illata
magis ex-
tergit.*

Verum etiam si nō eamus inficias,
aloen. illotam vetriculi parietes inte-
stinorumq; gyros, & primarū venarū
tubulos magis extergere, ramen lo-
tam & per proxime recensendas præ-
parationes in essentiam deductam
magis electiue & specificè imo singu-
lari benignitate copiosius ex partibus
corporis profundioribus & venoso
genere educere, assueueramus. neque
enim venerandam antiquitatem i-
ste præparandi modus latuit, nec à
neotericis primum inuentus est,
vti Thrasonica quorundam fert ia-
stantia, sed ad vsum crebriorem id-
que auspiciatō ab his vocatus est.

*Lotam
magis pur-
gare.*

Purgata itaque à sordibus aloë &
trita & in liquore conuenienti infu-
sa maceratione soluta succus illius
innatans, quæ purior essentia est de-
cantatur, & à subsidentia sece-
nuntur, eo aliquoties repetito, quod ef-
fusus & sequestratus est purius, le-
ni calore inspissatur, humore per Bal-
neum Mariæ vel miti euaporatio-
ne extracto. Infusus liquor, si fuerit
vinum Rhenanum, maluatium vel
horum spiritus, ventriculum magis
confirmabit, & calfaciet; si absinthi-

*Aloes pri-
ma præpa-
ratio &
correctio.*

to.

*Aloes præ-
cipua noxa
& quo pa-
cto ha cor-
rigenda.*

Noxæ, quas inferre potest, *supra*
sunt commemoratæ, videlicet, quod
ani venas proprietate quadam resi-
gnet, quod senibus siccisque & cali-
dis naturis sit aduersa, diuturna vsur-
patione epatis syncrasiam corrup-
pat & nuda intemperie seu calida seu
frigida laborantes ad tabitudinē per-
ducatur. Postremum quod attinet, id
omnibus electiue purgantibus commu-
ne est, quod sola intemperie laboran-
tibus sint noxia, quæ propter ipsa me-
dendi methodo, quæ per indicatio-
nes procedit ab horum curatione ar-
centur. Cessante indicatione cessat indi-
catum, vbi non adest humor super-
fluus, ibi neque purgatio est necesse-
ria.

Sed an ita præparari possit, vt ho-
minibus calidæ vel siccæ temperatu-
ræ, aut senibus, si ex humore super-
fluo indigeant vacuatione, & item e-
paticis aut hæmorrhoidū fluxui ob-
noxii fiat utilis, minusque offendar,
indagandum erit. Hoc in studio &
studio non infructuose desudarunt

Quomodo
aloe prepa-
retur, ut
epati cre-
bro vsu sit
innoxia.

Quomodo
senibus fiat
innoxia.

Aloes opti-
ma prepa-
ratio est e-
ius in essen-
tiam dedu-
ctio.

Et ad laxandum & abstergendum e-
rit accommodatior aloë. Dosis sic pre-
parata est à ℥ f. ad ℥ j. liquorum, qui-
bus lauatur, defecatur & infunditur,
temperies, eandem sic emendare po-
test, ut nec sicciorebus calidioribusq;
naturis purgatione opus habebis,
neq; epati crebriore vsu nocere, aut
venas podicis vexare queat. Proinde
rosarum, endiuia vel cichorei suc-
co lauat, aut sinceriores extrahunt,
& ut podicis venas iis, quibus facil-
lime offenduntur, minus infestet, *ma-
stichis, bdellij aut tragacanthæ* adiectione
temperatur. Ut se humi siccitatem mi-
nus offendat lota & purgata, cum
bdellio tribus diebus lacte nutritur, aut
eidem infunditur, & si opus, cum ex-
tracto mechoaca vel Rhabarbari, aut si
conditio fert, cum therebinthina, quæ
senibus minus nocet, & omnes viscerum ve-
narumque infartus expedit, in pilulas cõ-
formatur. Omnium convenientissi-
me preparatur aloë, si lota & per affu-
sionem liquorum, ut dictum est, in
essentiam redacta, porro succis vtili-
bus imbuatur. Et si enim lotæ & es-
sentificatæ, alii aromatum mixtione,
ut cinamomi, spica, macis, gariophyllo-
rum purgandi vim tardiores acue-
runt, acrimoniam, & si quid noxæ
adhareat, adiecta mastiche vel bdellio
correxerint, tamen virtus eius nec fe-
licius intenditur ad largam sine omni
naturæ concussione purgationē, nec
operatio ad peculiare cum partes,
tum humores accuratius dirigitur,
aut si quid corrigendi insit, commo-

dius emendatur, quam per succorum
conuenientium imprægnationem,
quæ præparatio vulgo aloes insuccatio
vocatur. Hoc pacto comminutæ &
tritæ affunditur succus rosarum, re-
siccata massa, tertium & amplius ea-
dem operatio repetitur, & sic confi-
citur aloë rosata in morbis & naturis
calidioribus sine offensionis aut da-
mni illius metu exhibenda. Ne hæ-
morrhoides offendat, succo verbasci
aut violarum imbuitur; ut cali-
dum epar respiciat, neque diutur-
niori vsu noceat, intingitur succo ci-
chorei, endiuia, taraxici, florum epatica al-
ba; ut epati frigido conueniat, succo eu-
patorii, agarici, chamædrios, ut lieni &
sanguinis impuritati auxilietur, succo
fumariæ; ut stomacho melius pro-
sint, succo absinthij: si serosos humores aut
bilem purgare est in animo, im-
buitur succo rosarum pallidarum vel in-
carnatarum, vel florum persicorum: si
sanguinem purgare & à cacochymia
liberare insedit, affusione reiterata
aqua cichorei, endiuia, agrimonie extrahe-
tincturam aloes, & illam imbue succis
debite defæcatis & præparatis florum
violarum, primula veris, persicorum, rosa-
rum pallidarum, cichorei, buglossi, hyperici,
calendula; si à cerebro, nervis & ocu-
lis educere sit propositum, nutrias
succo fœniculi, rosarum rubearum, betoni-
cæ, melissæ, maioranæ. Essentia aloes hoc
modo imptegnata, adde extracta vel
decocta purgantia, veluti sena, Rhabar-
bari, ellebori nigri, agarici, & his pariter
imbutis ad maiorem correctionem
olea

Aloes rosa-
ta præpara-
tio.

Aloes essen-
tificata in-
succatio.

Olea destillata vel pulueres aromatum & massam pro pilulis confice. Præstantissima est, quæ sequitur aloes insuccatio, R. aloes socotrina à sordibus repurgata quantum velis, hunc primo succo rosarum prouincialium vel pallidarum sexies imbue & exsicca, postea succo violarum, florum, persicorum, prunorum syluestrium, nouellorum germinum, lupuli, sumariae endiuia, florum genista, vnoquoque horum semel imbui debet aloeo eo ordine, quo haberi possunt, si vero aliquot simul habere licet, tum aequalibus partibus mixtis affundi debent, hac tamen conditione, vt quot succi permixti sint, tot fiant insuccationes. His omnibus peractis sequens infusio bis terve affundi debet, iterumque exsiccare. R. Turbith albi ℥j. Rhabarb. agar. trochisc. ana ℥j. fol. sem. Alexand. ℥ij. Radic. ellebor. nigr. preparat. ℥j. angelica, Aron. ana ℥j. enula ℥j. cort. frang. ℥j. tamarisci ℥j. sem. fenic. fenugrac. ana ℥j. spica Ind. cinam. ana ℥ij. macis ℥j. zinzib. ℥j. Infundatur in s. v. q. s. videlicet quantum ad aloem insuccadam sufficit, stent in infusione in vase vitreo bene cooperto per biduum, postea colentur, & exprimantur fortiter. Colatura hac iterum bis terve imbuatur aloeo, & exsicceatur reponaturque ad vsum; sic præparata in vsum rite vocatur simpliciter, aut aliis denique sequenti modo remissa.

Pilula de aloes insuccata leniores.

R. Aloes insuccata ℥j. Rhabarbar. electi aqua cinamomi aspersi. agarici trochiscati ana ℥ij. extracti ellebor. nig. Quercet. ℥j. extract. enula campan.

calam. arom. ana ℥j.

Ol. cinam. ℥j.

Sirup de pom. laxatiui q. s. formetur massa, ex qua fiant pilule, de qualibet dragma num. xv. suauiter hæc ducunt è toto corpore.

Fortiores sunt hæc.

R. Aloes insuccata, mass. interior. pil. hiera cum agar.

aurearum,

Trochiscor. u. alhand. ana ℥j.

diagrid. ℥j.

olei maioran. ℥j.

ambra grisea gr. iiii

cum s. q. syrapi de cichor. cum Rhabar. f. pil. num. lxx. aequalis magnitudinis.

Non alia ratione veteres decoctis acuatium & corrigentium purgantiumve imbuerunt, aut pulueribus tali virtute præditis aloem composuerunt. Ex hoc genere sunt pilule alephagina secundum descriptionem Mesuæ & Euricii Cordi, quæ & operâ basis, & corrigentis, roborantis, dirigentisque, si aliis misceantur, nauare possunt.

Miscentur etiam pulueres cum aloeo ad eandem intentionem, qua succis imprægnatur. Cum præter laxationem calfacere volumus stomachum, aromata; cum roborare mastiche, rosa. spica; cum validius detergere azarum, myrrha; cum coctionem amplius iuuare, crocus adduntur. Et hoc modo coagmentata est compositio hiera picra.

Vt ventriculo magis approprietur aloeo, adduntur species hiera picra, mastiche, & certas partes.

Pilula de aloes insuccata fortiores.

Aloes præparatio & directio ad certas partes.

Ee

che,

che, myrobalani citrini, vt in pil. assaireth; vel mastiche cum agarico, vt in pilulis mastichinis, vel miscentur species diamoschi dulc. agaricus trochisc. cum maluatrico subactus, vt in pil. de aloe lota; vt melius extergat, etiam additur mirrha; vt corroboret magis coctionemque inuet, aromata, veluti in pil. stomachicis Alkindi. Vel fiunt pil. ex aloe cum oleis express. nuc. musc. macis. Vt maior sequatur operatio, aliquot diagridi grana stimuli loco apponuntur, vt in pil. de aloe & mastiche. Si ad epar dirigere velis, adiace Rhabarb. succum absinth. agerati, trochisc. diarrhod. vt in pil. de Rhabarb. de Eupator. Ad obstructions lienis expediendas, confer ammoniacum, succum samariae, extract. zarsae pariglicae, extract. ellebor. nigr. tincturam chalybis, de quibus omnibus in progressu & sigillatim lib. 3. vberius agetur.

CAP. VI.

De absinthio eiusque differentiis, qualitatibus & virtute ad viscerum, praecipue ventriculi & epatis mala, & de remediis ex eo ad interiorum infartus, cachexiam, hydropem, & ceteritiam, de potestate bilem primario & pituitam purgandi simulque corroborandi.

Tria absinthii genera, iuxta Dioscoridem.

Dioscorides tria absinthii descripsit genera, vulgare, marinum seu seriphium & santonicum; Seriphium hodie in usum non accersitur, san-

tonicum veterum quale fuerit, non satis liquet. Semen, quod hac tempestate contra lumbricos frequenter usurpatur, nec seriphii, seu marini, vt falso putauit Antonius Musa Brassauolus, nec Santonici veri, quod cum neutra horum descriptione, qualem eam tradidit Dioscorides, congruat, sed herbae cuiusdam, quae ob seminis, quam profert copiam, se mentina vocatur, cuius semen in officinis sine zina, zedoaria, granella, santonici, sanctum & santolinum vocatur. Huius seminis decoctum dragmarum duarum aut pulueris dragma vna exiure aliquo sumpta non solum lumbricos expellere, sed & ventrem sufficienter euacuare auctor est Antonius Musa Brassauolus. Hodie potissimum in usu sunt absinthium vulgare, & ponticum Galeni, cui facie & viribus montanum Romanumque nostrum per omnia respondet, & a nostratibus non incongrue surrogatur. Dioscorides absinthio tribuit vim calfaciendi & adstringendi, & nihilominus bilem, quae stomachum & ventrem infedit, expurgare, vrinam ciere, crapulam coercere, prodesse doloribus stomachi & inflationibus ventris, fastidia discutere, arquatos curare, promouere menses; vinum absinthite frequenter potatum incolumitatis esse auctorem, succum vero stomachum male habere, & capitis creare dolorem asserit. Gal. lib. 6. de simpl. facult. inquit, absinthium habere adstrictoriam, amarum & acrem simul qualitatem, ex cal-

Quid sit semen zina.

Vires absinthii iuxta Dioscoridem & Galenum.

excalfacere, extergere, roborare, exsiccare, ac proinde biliosos humores è ventre propellere, calidum esse in primo, & siccum in tertio ordine; & lib. xi. meth. medic. cap. 16. ait, cum duplex in omni absinthio facultas & qualitas sit, utique in pontico astringens qualitas non parua est, in reliquis amara quidè qualitas est vehementissima, adstrictio vero aut plane obscura, aut prorsus nulla sentitur. Duplici proinde constat substantia, vna calida, amara, nitrosa, cuius ratione facultatem obzinet purgatoriam; altera terrea & adstringente, qua partes cogendo roborat, presertim exsiccatum. Quoniam vero caliditas eius est superficialia, ab ea prius depromitur actio detergendi & purgandi; à terrea vero posterior adstrictionis sequitur.

Absinthii bitem vacuat per aluum & vrinas. Educit itaque è tunicis ventriculi & intestinorum bilem easdemque simul roborat instar aloes; Mesuæ vero auctoritate bilem etiam è venis & epate prolicit & per vrinas pariter exigit. Pituitam an pariter exigit, & an illito eadem ventriculo conueniat, dubitatur. Auenzoar pituitam quoque vacuare contendit; Galen. pituitam in ventre contentam nihil iuuare, neq; si eadem in thorace vel pulmone contineatur, quod in eo adstringens, quam amara facultas valentior sit, proficitur: & lib. 6. de san. tuen. cap. 9. inquit, absinthio vis est extergendi adstringendique, & talis, ut sordes tunicarum detergat, non quod altius est imbibitum, extrahat, velut aloë. Quamobrem aduersum est ijs, qui pituitosum in ventre

habent succum, quod eum magis adstringendo affigat, quam detergat, qua ratione & sola aloë non sufficit, vnde facta est compositio, quæ picra dicitur, acrimonia & calore crassos humores incidens, detergensque. Ut autem recte intelligatur Galen. tenendum, quod cum loquatur de absinthio habente maiorem adstrictionem, quam amarorem, quodque magis corroboret viscera, solamque bilem, non etiam pituitam educat, de Pontico sermonem cadat, in quo adstringendi facultatem absterforie vel parem vel maiorem assererat, secus, quam in altero vulgari, in quo amaræ qualitatem vehementissimam, adstrictoriam vero obscuram vel nullam fere sentiri tradebat. Vnde liquet, si purgare amplius & bilem pituitamque simul educere propositum sit, vulgare absinthium recipiendum esse, quia primario bilem, dein etiam pituitam eliquet & educat; & roborationis viscerum maiore incidente necessitate poticum vsurpandum, quod quidem valide confirmet & nihilominus deobstruat, tergat, bilemque per vrinas exigit. Porro omne absinthium quoquo modo sumptum cachecticis, ictericis & hydropicis prodest. Quippe in causa calida bilem educendo per aluum & vrinam ex accidenti refrigerat, & nihilominus viscera roborat, in frigida causa calfaciente sua virtute simulque attenuante & roborante purgat, aperit, roborat, coctionem promouet, sanguinem emundat, emendatque & superflua expellit. Mat-

Omne absinthium cachecticis ictericis & hydropicis prodest.

*Virtus ab-
sinthii ad
hydropem.*

thiolus absinthium commendat in hunc modum: Paniceum efficacem vim habet ad aquam intercutem ut mihi iam sapius experimento compertum est. Equidem noui quosdam hydropicos quasi deploratos, qui ex longo esu comarum saccharo ad sexuatam sanitati sunt restituti; Et Erasius tomo quarto antiparacelsico absinthii virtutem his verbis extollit: Curant aliquando asciticum pauperem incredibili ventris pedum & pudendorum tumore laborantem alterna succi Iridis & absinthii exhibitione, pedum scarificatione & sudorem prolicientibus remediis. Prodest syrupus de absinthio ℥ ij. pondere cum decocto maiorana, rosamarin, ligni aloes & mentha sicca. Cum obstructionis est suspicio, addo oxymel scyllinum.

*Vtus absin-
thii ad hy-
dropem.*

*Absinthii
facultates
præstantis-
sima.*

Idem vinum absinthie Murlati in eodem casu commendat. Ut compendio rem dicam, absinthium prodest decoloratis, ictericis, cachecticis, hydropicis, imbecille tumidumque iecur & stomachum habentibus, bilemper aluum & vrinas exigit, ventriculi & intestinorum dolores colicosque cruciatus componit, vterinas effusionem mitigat, matricem emundat, cruditates discutit, singulem compescit, vomitum sistit, appetitum reducit, flatu digerit, ad intermittentes quasunque vri ad inueteratas febres & viscerum obstructus optimum remedium. Infusum ex vino Hispanico vel maluatico ad ventriculi affectus & colicam datur. Ex eius & fabarum sarmenti, iuniperique cinere lixiuium facit ad hydropem. Decoctum ex hydromelite grumos sanguinis in vesica soluit, opij, cicuta, fungorumque do-

*Absinthii
in hydro-
melite co-
ctum gru-*

mat virulentiam, ex aceto ad mala mesenterienis valet, contra pestem cum ruta, salvia, nucleis inglandium & aceto, pollet sumptum ante cibum, arcet ebrietatem, nauseam marinam, enecat vermes. Succus absinthii pondere ℥ f. cum ℥ j. theriacæ tribus horis, ante insultum quartanæ exhibitus eandem maximopere infringit, aut si tempestiue detur, plane pellit, dummodo eius usus ter quaterque repetatur. Vniuersum porro sanguinem à putredine conservat & vindicat. Iis, qui colicæ passioni obnoxii sunt, ex Aetii consilio, nihil salutaris vini absinthiaci vsu continuato. Ad prædicta omnia extractum rite præparatum minori quantitate efficacius existit. In vulgari vsu sunt syrupus, trochisci, extractum, sal & vinum absinthie. Sal ad malignas & pestilentes febres conducit.

*Ad quartanæ re-
med. ex
absinth.*

*Vini absinthii vsus
ad præser-
uationem
à dolore
colico.*

*Extractum
absinthii
& sal.*

CAP. VII.

De centauro minore & maiore.
Illud bilem & pituitam purgat, febres pellit, neruorum vitii opitulatur, viscerum obstructiones expedit, vermes & menses exigit. Hoc qualitatibus inuicem contrariis est præditum, medetur fluxibus, soluit obturata, & sanguinem coagulatum, pectoris affectibus conducit.

Centaureum minus, quod vel ter-
ra propter summam amaritudi-
nem,

nem, & febris ga, quia bilem exigendo febres pellat, dicitur, calidum & siccum est in secundo gradu; amarum in eo sperat qualitas, cui modica iuncta adstrictio, expers est omnis mordacitatis, folio & flore duntaxat, in usum venit. Bilem crassosque humores per aluum exigit: si manipuli vnus decoctum exhibetur iuxta Brassi uolum educit bilem, ut uero vna ducat p. tuitā, paulo plus sumendum erit. Iuxta Dioscoridem & Galenum non tantum bilem & crassos humores educit, sed & eius Ischiadicis infusum biliosa & crassa educens tunc maxime prodest, ubi adeo vehementer operetur, ut etiam cruenta euacuet. Unde liquet centaurium ex eorum esse numero, quæ sanguinem usu immoderatione ducunt, siue id efficiat oscillorum venarum relaxatione, siue proprietate quadam specifica. Sed nec solum ius infusum ischiadicis doloribus subuenit, sed succus eius epotus, vel herba ipsa ex hydromelite decocta peculiariter neruorum vitiis succurrit. *Florum & foliorum decoctū* utiliter tertianariis datur, quod bilem per aluum expurget, obstructions referet. Quamobrem decoctum, succus & tractum centaurei minoris specifica cum huius febris, tum cæterarum lentarum, & obstructionum epatis, lienis, renum, uteri & morborum aliorum infarctu dependentium remedia prædicantur, quemadmodum absinthii & gentiana.

Ad Rheumaticos etiam affectus & verminosos commendatur, menses ducit, & usu immoderatiore foetum excludit. Stomachum roborat & colicos cruciatus abigit. Quoniam uero propter amaritiam cum modica adstrictione medicamentum est vehementer siccatorium siue mordacitate vulnera magna glutinat ulcera dysepulotica, maligna & cacoethica mundat, & ad cicatricem perducit, fistulas sanat, durities emollit, cum oleo partibus contusis emplastri modo impositum præsentis remedio est.

Centaurium maius, quod officina *Centaurii maius* vulgo Rhaponticum vocat, Arabes cum minore confundunt, & vnam pro utraque herbam non sine grandi errore tradunt, quod cetaurium maius ad tertium gradum caliditatis & siccitatis accedat, gustu sit acre cum dulci quadam adstrictione, expers omnis amaritudinis, quæ in minore redundat. Vti sapore contrarias qualitates, ita & in usu contrarios demonstrat effectus, teste Dioscoride & Galeno. Acrimonia enim, qua menses prouocat, foetum viuum corrumpit, mortuum expellit, caliditatis est opus. Cum vulnera glutinat, & sanguinem spuentibus pondere duarum dragmarum haustum auxiliatur, astrictiōnem ex terrena crassa que frigidityte dependentem comprobat; Omnibus vero qualitatibus, cum ex alto lapsis & coagulato sanguini, ruptis, conuulsis, pleuriticis, dyspnæ,

Ec 3 seu

*Centaurii
minus bile
purgat &
ciuitam.*

*Ischiadicis
infusum
prodest.*

*Neruorum
vitiis op-
tulatur.*

*Pellit fe-
bres, obstr-
ctiones sol-
uit.*

*Pellit ver-
mes & in-
uat stoma-
chum.*

*Contrariis
qualitatib-
us prædi-
tum.*

*Virtutes
centaurii
maioris.*

seu spirandi difficultati ac ruffi inueterata medetur, agit. Nec enim illic euacuare solum, quod præter naturam est, oportet, sed partem quoque euacuata in robore & confirmare. Armonia cum modica dulcedine soluit, adstrictio roborat. Auctore Matthiolo radix rhapōtica vtiliter datur hydropicis, ictericis, iecinorosis, tum in vino macerata, tum in puluere trita. Camerarius quoque prædicat succum radicis ad cachexiam, & epatis vitia, & ad horum curationem frequentem eius esse usum Noribergæ, memorat. Cum adstringentibus ad dysenterias, & alui fluxus, cum terra sigillata, bolo Armena, mumia, spermate cete & Rhabarbar. ad sanguinem coagulatum propinatur.

C A P. VIII.

De nasturcio, lupulo Hyperico, Thlaspi, chamædri, lychnide sylvestri, Thapsia, Tragorigano.

*Nasturcium
purgat bilē.*

*Conuenit
splenetici
& scorbuticis.*

Nasturcium calidum & siccum ordine tertio adurentis participes est facultatis, instar sinapi. Huius si M. j. decoquatur, & iuris 3 iij. exhibeantur, copiose satis bilem educunt, Dioscor. & Galen. testibus. Semine duarum dragmarum pondere potum, idem præstat, sed quia stomachum conturbat, adduntur stomachicæ roborantia. Excalfacit, attenuat, incidit, extrahit, resoluit. Confert asthmaticis ex oxymelite, & spleneticis

scorbuticisque cum aqua, vel decocto conuenienti. Vulgius ad variolarum morbillorumque expulsam cum semino aquilegia ex decocto ficum propinat. Extrinsecus applicatum rubificat, & ex alto trahit, unde capitis & coxæ doloribus prodest. Succus in aurem dolentis lateris instillatus, sedat dentium dolorem. Visum & animum exacuit, unde mentis torpore affecti ad nasturcium usum relegantur. Nasturcium aquatici semen sanguinem coagulatum omnium optime soluit, & torrefactum alui fluxionibus medetur.

*Expellit
variolas.*

*Sedat den-
tium dolo-
rem.*

Lupulus.

Lupuli veteres Græci non meminere, sunt autem, qui lupum salictarium Plinii esse arbitrantur. Mese ait, lupulum flauam bilem expurgare, sanguinem mundare, eus inflammationes extinguere, fierique valentiores, si sero caprino maceretur. Syrupus ex succo ictericiæ medetur, & in febribus a bile & sanguine valde prodest. Calidus fertur recessu primo, & siccus secundo. Flores, folliculi, & radices, excalfaciunt, liccant, aperiant, extenuant, absterunt, repurgant, sanguinem mundant, febribus diuturnis ab obstructione viscerum ortis profunt. Expurgant iecur, lienemque, & ab infarctu liberant, hydropicorum aquas per alium pelunt, menses vrinasque cient, scabiem, serpigines, lichenes, alphas & cutis vitia tollunt. Turiones elixi ex aceta-

*Lupulus
flauam bi-
lem purgat
& sangui-
nem munda-
t.*

*Iecur de-
obstruit,
febribus
medetur.*

*Cutis vi-
tium mede-
tur.*

Atram bilem praparat & purgat. rii sumpti ventrem laxant, sanguinem purificant. Semen interterraneorum animalia necat. Atram quin etiam bilem, digerit & educit, unde morbis ab humore melancholico oriundis summopere confert.

Fuchsius de virtutibus lupuli. Fuchsius lupulum utramque bilem purgare, pituita hydropicorum per aluum educere, succum eius crudum ventrem magis mouere, minus expedire obstructions, coctum obstructions expedire, minusque ventrem subducere, radicem iecoris & lienis infartus tollere, flores fotu & infellu urinas citare auctor est.

Hypericon.

Hypericon vulgo *perforata*, & *fuga demonum*, *androsenum* & *ascyrum* nuncupatur. Calidum siccumque est in initio tertii ordinis & tenuis essentia; extenuat, digerit, purgat. Semen dragmæ pondere haustum bilem educit. Calculos præterea eiicit, & lumbricos venenis & venenosorum morsibus resistit, menses urinasque eiect. prodest ischiadicis. Farina seminis cum succo polygoni vel aqua plantaginis ad sanguinis reiectiones datur. Decoctum hyperici febres tertianas & quartanas abigit. Floribus & semini inest facultas ad omnia interna & vulnera, exceptis iis, quæ sunt in capite sananda, quocirca oleum, in quo flores & siliquæ prægnantes macerata diuque insolata fuerint, recentia vulnera mirifice sanat. Id autem me-

lius perfici, si oleo terebinthina infundantur, asserunt. Galenus vult, semen esse purgantis facultatis, folia vero extergentis & siccantis, & ad ambusta prodesse, quæ vino incocta magnorum vulnerum glutinatorium efficiunt.

Vsus internus est ad sanguinem coagulatum, miscetur etiam potionibus vulnerariis, summam vim habet resoluendi, aperiendi, glutinandi, cohibendi. Sal Hyperici pleuriticis & calculosis auxiliatur. Aqua hyperici destillata epilepticis & comitialibus confert. Oleum hyperici vulnera sanat, & nervosorum partium lationibus mirifice prodest. Illitum fluxus & dolores dysentericorum compescit, cum oleo anethi cruciatus colli mitigat. Contra phantasias & tempestates à nonnullis gestatur. Balsamorum & oleorum ex hyperico compositiones, vide apud auctores.

Oleum hyperici ad vulnera incisorum neruorum, combustionē ignis, dolores femoris, vesicæ, & remorantem urinam. R. Summat. Hypericæ turescentis ℥ iij. macerentur in vino odorifero tribus diebus, bulliant deinde in vase duplici, obturato orificio, hinc exprime, & recentis par pondus in uice, iterumque macerato, & exprime, idque tertium facito, & si vinum minuatur, aliquid adde; Recipe dein terebinth. ℥ iij. olei veteris clari ℥ vj. croci ℥ j. coquantur in vase duplici ad vini consumptionem, postea exprime, & à sedimento mundatum oleum repone.

Oleum vulnerarium insigne. R. Olei

Hyperici semen bile purgat, febres abigit calculos, venena vmesque pellit.

Oleum hyperici ad neruorum vulnera, adustionem remorantem urinam.

Oleū vul-
nerarium
insigne.

Olei oliuar. ℥ ij. vermium terrestrium mundatorum ℥ v. florum & summitatum hyperici ℥ s. flor. centaur. minor. & capitū trifolij odorati ana ℥ ij. gummi elemi ℥ j. aestiuo soli exponantur. Nonnulli parum aqua vite, in qua benieuini quicquam soluerit, alij terebintina aliquid addunt.

Thlaspi.

Thlaspi bi-
lem pur-
gat. men-
sciet, ab-
scissus in-
ternorum.
pit, praefer-
uat à mor-
bis conta-
giosis.

Ad calculum.

Thlaspi, quod & *thlaspidion*, capsellam, scandulaceumque nuncupant, calidū siccumque; est in principio ordinis quarti, attenuat,urit, extrahit, prouocat, incidit. Semen mansum os & linguam sinapis modo vellicat. Herba & seminis decoctum bilem purgat. Semen duarum dragmarum pondere ex iusculo potum eam copiose educit, adeo, vt sursum deorsumque saepe exturbet: menses ciet, foetus enecat, internos abscessus rumpit; prodest ischiadicis infusum educens sanguinolenta, calculos expellit. A peste quinetiam & morbis contagiosis venenatisque praeferuat, miscetur antidotis, & rabidorum canum moribus vtiliter imponitur.

Chamaedris.

Chamaedris
bilem va-
cuat.

Chamaedris siue *trisago* aliis *quercinola* seu parua *quercus* dicta in tertio calidorum & siccorum ordine constituta est; plus tamen siccare, quam calefacere fertur. Amartitudinis & acrimoniae particeps est. Theophrasto & Brassauola auctoribus bilem pur-

gat. Manipuli integri decoctum ad ℥ vj. exhibetur. Siccata etiam herba in forma pulueris exhibetur. Brassauola ex centaurio minore & chamaedri pilulas conformat. Theophrastus lib. 9. cap. 10. radicis eiusdem partem vnam superius, alteram inferius purgando bilem ducere commemorat. Galeno lib. 8. de simplic. facult. lienem colliquat & absuit, menses ciet, humorum crassitiem incidit, viscerum obstructions expurgat, ictericis mirifice prodest. Quod eius decocto aliquot diebus potu tertianae profligantur, herba febrium & febrifuga nominatur. Semen ℥ j. pondere sumptum bilem per vrinas euacuat, & vermes pellit, vti & vinum, in quo macerarit herba. Prodest frigidis cerebri morbis, capitis doloribus diuturnis, comitialibus, veteriosis, melancholicis, stupidis & conuulsis. Ieiunis acerrimi modo sumpta, instar *stordei* pestem arcer. Plinio incipienti hydropi succurrit, splenem ex aceto consumit, vrinæ difficultatibus auxiliatur, & efficacis est aduersus venena. Vinum chamaedrite & decoctum eius 60. diebus rite perpurgato corpore potum, podagricos sanat.

*Viscerum obstru-
ctio-
nes expedit.*

*Febres pel-
lit.*

*Prodest
affectionibus
cerebri frigidis.*

*luuat po-
dagricos.*

Lychnis sylvestris.

Calida & sicca est in secundo ordine completo. Semen eius à ℥ j ad ℥ ij. bilem per aluum expurgat, teste Dioscoride, Plinio & Brassauola. Decoctum foliorum ex vino inuat hæmoptoicos rivos.

*Lychnis bi-
lem purgat.
luuat hæ-
moptoicos
& dysente-
ricos.*

ptoticos & dysentericos. Herba scorpi-
onibus imposita torpidos reddit.
succus semine violentius per aluum
purgat.

In calidorum tertio gradu com-
pleto acrem & vehementer excalfa-
cientem facultatem habet cum hu-
miditate. Tam cortex radices, quam ip-
se succus lacteus ex aqua mulla potus
bilem vehementer purgant. Theo-
phrastus succum cortice validiorem
esse & sursum deorsumque purgare
statuit. Corticis dantur ℥ij. cum semi-
nis anethi totidem. succi expressi ℥ss. suc-
ci lactei sponte effluxi ℥ss. Caute & cum
religione hæc usurpanda. Trahit et-
iam violenter ex alto foris usurpata,
vnde alopecias explet. cum aquis cere
& thuris portionibus sugillata liuoresq;
tollit.

Tragoriganum.

In initio tertii ordinis calidorum
siccorumq; constitutum, gustu sub-
acre, excalfacit, aperit, digerit, inci-
dit, resoluit. Decoctum iuxta Dio-
scoridem & Brassauol. bilem flauam
educit; ex vnciæ vnius in aqua deco-
cto exhibentur ℥vj. succus exhibetur
à ℥ij. ad ℥ss. Omnia origana bilem
trahere, asserit Dioscorides, sed He-
racleoticum atram exquisitius, cre-
ticum vero & tragoriganum magis
flauam. Lienosis ex aceto potum
prodest, menses proprie ciet, peri-
pneumonici & pleuritici è melle lin-
gendum præbetur, stomacho fasti-
dienti, acida ructanti & infirmo con-

ducit, nausæ marinæ medetur. Se-
men origanicretici, quod ad nos etiam
exportatur exquisitissimum remedi-
um est ad frigidos ventriculi & inte-
stinorum affectus, eiusque oleum stil-
laticium fragrantissimi halitus idem
paratius præstat. Origanum confert
obstructionibus lienis, epatis, vesicu-
læ fellis, pectoris & vteri, crudo nau-
seabundoque ventriculo lienis attra-
educit, menses aperit.

C A P. IX.

De Psyllio & eius qualitate con-
tra Arabes: semen ducit bilem: O-
mnibus ex calore & inflammatio-
ne præcipue articulorum & capitis
doloribus medetur faucium asperi-
tati, dysenteria & fluxionibus bi-
liosus opem fert.

Psyllii semen Arabes superficiete-
nus frigidum & interiore substan-
tia acre & exurens esse arbitrati sunt,
eique quartum caliditatis gradum as-
signarunt, & ad veneni deleterii se-
pticiq; naturam euexerunt, sed quã-
tum hac opinione à veteribus Græcis
recesserunt, tantum errare ipsis pro-
clive fuit. Nulla enim quartigradus
caliditas, quæ non tactu, quod omni-
no fieri par est, vel saltem gustu per-
cipi queat. Atqui ea nec gustu per-
cipitur, & iam tot seculis eius com-
probatum est salutaris vsus, vt merito
illa Arabum sit explodenda opinio.

Ff Audien-

Audiendus proinde Galenus, qui psyllii semen admodum salubre & frigidum in secundo, in passivis temperatum esse statuit, licet alii exiguum caloris participare arbitrentur. Mucilago eius aqua fontana extracta aut infusio datur cū syrupo violato aut saccharo. Infunditur à ℥ij. ad ℥℥. Bras-sauolus cinamomum, vel macim aut stomachica addi iubet. Hoc pacto bilem educit, & rite exhibetur in febribus ardentissimis cum sit intolerabili, inflammatis spiritibus; medetur & pectoris & faucium asperitati.

*Mucilago
sem. psyllii
bilem du-
cit.*

*Ad dolores
capitis &
articulorū
ex causa
calida.* Psyllii semen maceratum mucilagine edit ad omnes inflammationes, sed proprie ad articulorum calidos dolores cum primis salutarem, & auctore Plinio utiliter fronti & temporibus ex aceto & posca, capite dolente illinitur. Adeo refrigerat, ut in feruentem aquam eius feruorem continuo restinguat. Fertur abigere pulices, vnde etiam herba pulicaria nominatur.

*Ad faucium
asperitates
& fluxiones
calidas.* Mucilago seminis psyllii, cydoniorum & papaueris albi cum saccharo penidii in formam electuarii redacti, asperitatem faucium, & calorem temperat, fluxiones calidas suspendit.

*Ad febres
ardentiores.* In febribus vehementioribus sitim & calorem mitigat cum syrupo violatum vel aqua hordei, & simulac bilem suauiter leniterque educit.

Ad dysenteriam. Torrefacto in sartagine semine psyllii affusus liquor haustus intestinorum, dolores, erosionesque & fluxus alui biliosos & calidos, & inde natus dy-

senterias perfanat, calcis, euphorbii, & cantharidum acrimoniam septicam consopit.

CAP. X.

Tartarus ad digestiuorum & purgantium ordinem refertur, archymici recte vniuersalia digestiua ex tartaro conficiant; de usu eius ad febres chronicas, viscerum obstructions & hydropem. De tartaro vitriolato, spiritu, mixtura tartari vitriolata, horum compositione & usu. Spiritum tartari non conuenire anginae, pleuritidi, phthisi, paralyti, uti volunt Paracelsi chymici, sed maxime nocere varia ex tartaro remedia.

Tartarum fex vini, res notissima, accedit, quam proxime ad naturam mineralium. Optimum, quod ex vino veteri & forti concretum est. Calidæ & siccae temperaturæ, purgat, consumit, abstergit, laxat. Simplex eiusdem, pulvis depuratus per abluitionem vel solutionem ecopropticis & paulo vterius, quam primas vias purgantibus remediis accensetur. Vti penetratione obstructa referat, ita ab intermissione euacuat, cæterisque medicamentis, quibus vel præmittitur, vel coniungitur, aditum ad vteriora & interiora parat.

In forma pulueris dragma vnus pōdere, ut paulo pl⁹ exhibetur ex insculo puli vel galli, ut primas vias expurget, & primarū obstructions recludat,

*Tartarus
preparan-
tib. & pur-
gantib. m-
rito acern-
seur.*

*Quomodo
per se &
aliis mistis
exhibetur.*

Asteria
uluerum
na cum
artaro
&
acoforum
talli vete-
us ad hy-
ochondria
os.

Ad crassos
umores
incidendū
& viscerū
infartus
tenosos &
marciana-
ios.

Remedia
hymiatro-
rum ex
tartaro.

cludat. Quod si altius purgare placet, adde *diagridij* gr. ij. vel iij. vt aliorum vires iunet & promoueat, miscetur pulueribus *sena* diuersorum auctorum vti Montagnanæ, Brassauolæ, Wieri & aliorum, ex tartaro, *sena*, *diagridio*, *epithymo*, *Garyophyllis*, *aniso*, *mace*, *cinamomo* pro varia variorum intentione varie compositis. Pari modo decoctis veteris Galli in vsum hypochondriacorum præparatis, additur cum *sena*, *polypodio*, *cuscuta*, *epithymo*, *ceterach* vero *fumaria*, *sem. carthami*, *anisi*, *carui*, *sale gemma*, *radicibus ellebori nigri*, *scorzonera*, &c. vnde satis liquet, ad viscidos, crassos, melancholicos, & pituitosos humores incidendum, abstergendum & educendum, & ad viscerum præcipue epatis, lienis, primarumque viarum infartus & consequenter lienosis, quartanariis, hypochondriacisque perutile esse. Chymiatrum in Tartaro ad essentiam sinceriores perducendo & penetrantiora ex eodem remedia tam ad viscerum purgationes, quàm obstructiones, seu ad dirigentia, præparantia & purgantia remedia componendum, strenue elaborarunt. Ex quo interna & externa sunt producta medicamenta. Quæ internum spectant vsum, sunt simplicia, velut cremor tartari & crystalli, aciditas tartari, spiritus & oleum, vel composita, vt tartarus vitriolatus, qui magisterium tartari Beguino, & mixtura tartari vitriolata.

Ex his omnibus, cum digerentia,

tum purgantia cudentur. Cremoris vel crystallorum tartari ꝑj. si tria vel quatuor grana *diagridii* adicias, alium debite promouebit. Tartarus vitriolatus efficacius purgat vnius dragmæ pondere cum *diagridij* gr. ij. vel iij. ex iusculo quodam sumptus, quod in febribus intermittentibus haut male conueniens remedium est.

Per se vero & sine alterius purgantis adiectione cremor crystallusve tartari, & tartarus vitriolatus tartarique spiritus sunt generalia Chymicorum digestiua ad omnium humorum & quorumcunque viscerum, & viarum obstructionum præparationem & resolutionem: id vero, quo iure, quæue iniuria, ipsi viderint. Nec enim quomodo bilis flauæ, æruginosæ, vel alterius feruescentis, & ebullientis, neque quomodo atrabiliaris exandescens, acris, vitriolata, & penetrantissima tartarea sint mitigatiua, cicuratiua & temperantia, ratio vlla vel experientia vndiquaq; accersita vnuquam demonstrat, aut conuicit.

Imo his omnia fuisse exasperata, in Anremedibilibiosis, atrabiliaris & candescensibus affectibus, non sine ægrorum calamitate sæpe obseruatum est. Quæ & atrabiles vtilitas tartareorum & vitriolatorum spirituum in teneriorum nervorum obstructionibus, & paralyti, quorum substantia textura & temperies acrim acidorumque vim nequaquam tolerat? Rectius indicationes à parte affecta desumendas, quid videlicet partis temperatura, constructio, sensus

Tartarus
cuiusq; cre-
mor & spi-
ritus gene-
ralia chy-
micorum
digestiua.

Anreme-
dia ex tar-
taro humo-
ribus acris
& atrabi-
lariis præpa-
randis &
num in pa-
ralysi, uti
vult Crol-
lius, con-
ueniant.

Paracelsi-
sta fatui.

Virtutes
tartari vi-
triolati.

Aduersus
contuma-
ces & diu-
rurnas fe-
bres reme-
dium in-
signe ex tar-
taro vitrio-
lato.

& natura perferant, didicissent, & non tam turpiter impingerent, quod fieri neces- sum est, cum neglectis rationalis methodi regulis Paracelsica fatuitate morborum corporumque curandorum rationem ex medicamentorum prapparatione, eorumque consideratione venamur, & solam meden- di artem in remediorum spagirica prap- ratione sitam esse, impudenter cominisci- mur. Non refragamur, ubi crassi, pituitosi, terrestres & atrii humores visceribus vis- que inhaerent, & natura negotium facies- sunt, vtiliter haec commemorata in vsum vocari, comunia vero & absoluta omnium indifferenter esse digestiua, pernegamus. Do- sis tartari vitriolati est ℥ i. ad ℥ iij. cum iusculi gallinae ℥ v. vel vj. vel cum vino & decocto passularum. Huius vsum pra- dicant in omnibus viscerum obstru- ctionibus, ictero, mensium retentioni- bus, splenis duricie, hydrope. Peculiariter vero in calculo & renum opi- latione, quod tartarum soluat, & cui- dentissime expellat. Pariter in hypo- chondriaca melancholia potissimum esse remedium, quod in venis mese- raicis congesta melancholica excre- menta per aluum expurget, calorem epatis & lienis contemperet, ad fe- bres chronicas & pertinaces arca- num non dari praestantius, asseuerat, quam si extracti scammonij per S. V. pra- parati gr. v. vel vj. vel vij. cum scrupulo vno tartari vitriolati exhibeantur, vel cum mēstruum scammoniae tinctum fun- datur super puluerem tartari vitriola- ti, & abstrahatur vicissim leni balnei calore, qua ratione essentia scammo-

nii cum tartaro vitriolato vnitur, quod Ad
eximium aduersus contumaces & in-
ueteratas febres est remedium. In hy-
drope & peste commendat tartarum pestem.
vitriolatum cum theriaca & aqua cardui.
benedicti. Alii Chymistae crystallos vel
cremorem tartari aliter prapparant, &
vt supra ceteros quippiam se pere vi-
deantur (solam enim medicina scientiam
in nudis remediorum prapparationibus ple-
rique veteris philosophia ignari consistere,
persuasi sunt) alio donant nomine aci-
dum vel essentiam tartari facientes. Ex
cinere salidis lixiuium conficiunt idq;
reiterato affundunt tenuiter trito,
donec omnes ductae sunt (alii affun-
dunt S. V.) faeces, neque amplius tin-
gatur lixiuium, pollinem defaecatum
in aquam pluuiam destillatam immi-
tunt & coquunt, donec cremor su-
pernatet & lateribus valis adhæreat,
cuius siccati ℥ s. propinat; ad concili-
andam suauitatem addunt essentiae ci-
tri vel aranciorum ℥ s. vt operetur per
aluum, diagridij aliquot grana.

Supra memoratis digestiuis insu-
per accensetur mixtura a tartari vitriola-
ta, quae nonnullis mixtura de tribus vo-
catur, quod ex tribus constet spiriti-
bus, ad triplices nostros, vitalem, na-
turalem & animalemm accommoda-
tis, videlicet ex spiritibus aquae theria-
calis camphoratae quinque parti-
bus, spiritus tartari rectificati tribus, &
spiritus vitrioli correcti parte vna. Huius
mixturae in pestiferis & contagiosis
pertinacibusque capitis morbis, vi-
scerum obstructionibus & asthma-
tibus infusa.

Mixtura
tartari vi-
triolati
compositio
&
v. us
ad
morbos pe-
stiferos co-
ntagiosos
asthma &
viscerum
infusa.

mirandos, si recte vsurpetur, effectus experimur.

Spiritus aqua Theriacalis camphorata preparatur, si *Theriaca Andromach. veter.* ʒ v. *myrrha rub.* ʒ ij. *croci Orient.* ʒ s. affundatur spiritus vini rectificati & penetrantissimi ʒ x. & ex alembico, in quo suspensa ʒ ij. *capbura*, fit destillatio primo igne lento in B. M. tandem auctiore, qui labor tertia cohobatione reiteratur, donec oleum Theriacale prestantissimum vna prodeat, quod tãquam pretiosissimus balsamus secernitur & asseruatur.

Spiritus tartari & vitrioli preparationes apud Crollium, Beguinum passimque apud Chymicos extant.

Spiritum tartari in retentis mensibus cum aqua *artemisia*, *florum borraginis*, vel vino *Sabinato* portigunt, in paralyfi cum arcano *melissa*, ita enim totum corpus penetrare & à pituitosa colluie nervos liberare fertur; In hydrope exhibetur cum spiritu vitrioli confectus ex aqua ebulli & soldanella; in pleuritide & angina cum aqua cardui *Mariae* & *papauer rheadis*. Ad lepram præterea & morbum Indicum commendant.

Sed quomodo in pleuritide & angina acutiore à feruidis humoribus feruentissimus iste tartari spiritus conueniat, miserum ægri experiuntur, cum nec in vera paralyfi, vbi tamen superior mixtura quadamtenus admitti posset, satis rationaliter adhibetur. Et cum tot præstantia diuina benignitate inuenta & cumulate indulta sint remedia, tam ipsos nervos

& spinæ medullam, quæ quasi elongatum sit cerebrum, quã hoc ipsum respicientia, eaque proprietate quædam confirmantia, & spiritus animales iucundissima odoris fragrantia reficientia, pituitam consumentia, quis furor, & quæ audacia est, ad tam acuta, nervis & cerebro inimica, foetida, quorum acumen adeo exquisiti sensus & texturæ tenerioris partes non tolerant, confugere, naturamque omnem penitus his ipsis prostertere? Exasperabitne iste tartareus penetrantissimus & acutissimus spiritus in angina & pleuritide inflammationem ab acutis & acerbis humoribus genitum? An sanguinis & humorum orgasmum, feruorem, æstum & ebullitionem acerbis, feruidis & igniculantibus ampliusque iracunde concitantibus curabis? Qua methodo? Qua artis lege? Quo dictatore? Hippocrate, an Galeno? Soli Paracelsicæ conscientiæ toti antiquitati oppedenti hic obsequendum. Quid sana mens & ratio nõndum omnino phrenetica sentiat, cum eo vesaniæ & tyrannidis prolabuntur, vt tartari vitriolique spiritus ad phthiſeos & peripneumoniam curatiorem offendant & vsurpent?

In præparatione tartarei spiritus vna prodit oleum, cui fere eisdem, si rectificari & fætor adimi queat, cum spiritu vires tribuant.

Paratur & aliud tartari oleum per deliquium ex eodem calcinato ad albedinem vel ex sale eiusdem. Illud

Ff 3 con.

Spiritus tartari
usus
ad
mensis mo-
uendum,
hydropem,
lepram,
luem Gal-
lic.

In paralyfi
& angina
& pleuri-
tide non

concurrit ad præparationem tartari vitriolati, alioquin extrinsecus eius est usus ad maculas faciei, impetiginem, scabiem, & cutanea vitia.

Eius quoque guttulæ aliquot adduntur menstruis vegetabilium essentias extrahentibus. Tincturæ quinetiam rerum aliquarum, (videlicet corallorum & gemmarum) huius affusione à menstruo separantur & præcipitantur.

Pulvis tartari ad corroborandum stomachum.

Ad stomachi affectus pulverem ex tartaro præparant, ut sequitur. R. Tartari, salis nitri ana ℥ iij. fundatur in tigillo, fufis pededentim inice frustula sulphuris viui, ut desuper comburantur, deinde spiritum vini affunde, eundemque per B. M. vicissim abstrahere. Huius salis medicamentosi R. ℥ l. matis, Galangæ, cubebæ ana ℥ vj. misce, dosis ʒ j. cum vino.

Hydroticū ad hydropē ex spir. tartari.

Hydroticum ad hydropem. R. Spiritus tartari redificati, aque gentianæ, aquæ Theriacalis ana ℥ j. spiritus vitrioli, olei sulphuris ana gutt. xv. misce, dosis à ℥ ij. ad ℥ l. cum vino anteingressum laconici.

Specificum purgans Paracelsi ex tartari vitriolique spiritibus cum proprio sale animatis vide apud Crollium.

C A P. XI.

Terebinthina aluum euacuat primas vias purgat, epas, renes, vesicā, matricem, pectusque exterget, viscerum obstructionibus medetur, Remedia ex eadem parantur ad af-

fectus cerebri & nervorum videlicet epilepsiam, paralyin, & ad arthritidem, raucedinem, tussim, asthma, pleuritidem, phibisin, colicum cruciatum, renum & vesicæ ulcerā, ardentem, & purulentiam mictionem, ischuriam, calculum, oppilationes uretræ & vesicæ, gonorrhæam, matricis impuritates, menses remorantes: de spiritu terebinthinæ, balsamo sulphuris terebinthinato, rubino sulphuris, oleo arthritico & vulnerario aliisque expertis & præclaris ex illa oriundis remediis agitur.

Terebinthina est lacruma arboris Terebinthi, in cuius defectu per multos annos larigna resina usi sunt, sed, quia hac tempestate genuinæ copia suppetit, merito hæc in usum reuocata est. Eligenda est odorata, candida, pellucida, vitreo colore in cæruleum nonnihil vergente, gustu subamara. Resinarum omnium natura est, calfacere, mollire, discutere & expurgare, adeo, ut rufi & tibi per se, vel cum melle linæ, conueniant, vitia pectoris expurgent, urinam ciant, cruda concoquant, ventrem emolliant, laterum doloribus illitu adpositæ & sumptæ medeantur, lepras cum arugine, atramento sutorio, & nitro tollant, pruritui genitalium sint utiles, cum melle & oleo purulentis auribus conducant, malagmatis & acopis remediis misceantur. Inter resinas autem

Terebinthina delat.

Resinarum omnium virtus in genere.

odore

Store Dioscoride præstantissima est *terebinthina*. Etiam si vero Galenus, *lentiscinam*, quæ *massiche* vocatur præferat, quod propter pauculam, quæ illi inest, adstrictionem stomachi, ventris & iecoris imbecillitati & phlegmonis conveniat, quodque sine mordacitate deficiet, cum minime acris & nihilominus tenuium sit partium: Et *Strobilina* resinam calore prævalere asserat, tamen advertendū est, cum non repugnare Dioscoridi, sed statuere *Strobilina* duntaxat *terebinthina* cæterisque resinis calidiorē, & interim nō dissentire ab hoc, quod *Terebinthina* inter resinas, quāvis calore non prævaleat, sit optima tanquam medicamentum ad multiplices usus accommodatum. Resinas omnes calfacere & ficcare, *Terebinthinam* in secundo caliditatis & siccitatis ordine subsistere in confesso est. Galenus hanc modica adstrictione participare, & propter amaritudinē, quæ illi inest, digerere & abstergere atq; ob partium tenuitatem plus cæteris ex profundo attrahere, & simul emolliendi vim præclaram possidere censet. Vnde patet, cur ulceribus & vulneribus tantopere prodest, & vnguentis emplastrisque vt plurimum misceatur. Miti enim suo calore superflua digerit, coquit, puris generationem iuvat, & leniter abstergendo siccandoque ulcerum caua, carne replet, sordes, quia amara, tum sumpta, tum admota expurget. Ad aliud uero etiam refertur medicamenta, quod

benigne ventrem moneat & superflua educat. Heurnius inter chologoga eam recenset, an recte, nec ne viderit ille. Vsu & observatione constat, pituitam falsosque humores copiose educere, & quicquid in primarum viarum ductibus iecoris, lienis, renum & vrinariorum meatuum vasis obhareat, simul efferre.

Conducit potissimū vitiis cerebri, nervorum, articularum, splenis, pectoris, laterum, renum, vteri, intestinorum. Galen. lib. 5. de san. tuen. cap. 8. docet, *Terebinthinam* nucis ponticæ magnitudine vel amplius sumptam non solum citra noxam aluum solvere, sed & viscera omnia, lienem, iecur, renes, pulmonesque extergere: quocirca pro cuiusque natura & ætate æstimanda quantitas exhibenda *terebinthina* ad soluendum ventrem & viscera extergenda & expurganda. Auicenna præscriptum Galeni sequitur: moderni à ℥ ij. ad ℥ vj. vel integram vnciam procedunt. Quandoque duas vel tres *Terebinthina* dragmas cum *Rhabar.* ℥ j. asperso saccharo in forma boli exhibent.

Terebinthina plerumque laetatur (si lotio ad intentionē necessaria est) aqua stillaticia herbarum, quæ respicit illam partem, à qua purgare potissimum instituimus.

Cerebro nervis & articulis cum purgando tum roborando intus & extus usurpata maximopere confert.

Terebinthina ℥ ss. per se, vel cum melle &

Terebinthina cerebro, nervis, intestinis, pectori, renibus, vtero & obstru-ctis visceribus conducit.

Terebinthina temperata & vni-
purgandi.

Terebinthina ad paralyfin quomodo usurpetur.

le & aqua Iue diluta purgans appropriatum fertur in paralyfi, cui quidā species hierapicre addunt, quod minoratuum saepe reiteratum vtile est initio paralyseos cum vehemētia, & humores ad maiorem illapsum & influxum agitantia nondum conueniant.

Rondeletius pilulas suas de Beniouin ad paralyfin, dolores iuncturarum & epilepsiam vtilis cum Terebinthina conficit.

Pilula de beniouin Rondeletii ad epilepsiam, paralyfin & iuncturarū dolores.

℞. asafetida ℥ij.

Castorei,

Beniouini,

Opoponacis,

Sagapeni ana ℥l.

Trochisc. alhandel ℥j℥.

Sem. ruta agrestis

Radic. galanga

Calami aromatici

Spica nardi

Celtica ana ℥j.

Cinamomi

Mastichis

Sarcocolla

Mirra

Croci

Esula ana ℥iiij.

Agarici trochiscati ℥iiij℥.

Cum s. q. terebinthina fiat massa, cui adde parum mellis squillitici & Iue arthetica ℥j℥. stachados ℥j. si ab articulis magis educere, adde Hermodact. & Zinzib. ana ℥l. si ad epilepsiam usurpare voles, carnes squilla assata ℥j. & sem. pao. nie ℥l.

Ad arthritici paroxysmi præcautionem pil. Cratonis.

R. Terebinth. Cypria ℥l. coque in aqua malua, donec albescat, dein adde pul. Rhabarb. ℥iiij. Iue arthetica, succini albissimi ana ℥j. succi liquiri. ℥j. misce, fiant pil. inuolue pulueri cinamon. Viatur quindecim diebus.

In Scholtzianis consilio L. extat descriptio electuarii cerebrum nervosque mirifice corroborantis ex Terebinth.

R. Cerebri leporini recentis in sartagine frixi lib. i. succi saluis, radicis acoriana ℥iiij. Cinamomi, Gariophyll. piperis ana ℥l. Terebinth. lota, aq. chamapy. ℥iiij. sacchari aq. Chamapy. l. quæfacti q. s. f. electuarium. Quæ ad nervorum & articulorum vitia extus adhibenda ex eadem præparentur remedia, post recenscebuntur.

Ad pectoris affectus ex causa potissimum frigida & phthysicos initium Dioscorides Terebinthina cum melle liquidum commendat, Alii cum hydromelite vel aqua mellis stillaticia exhibet. Auicenna docet pectoris doloribus emplastri ritu impositum conferre: vlceribus pulmonis & tussi antiquæ, per se sumptum, vel cum dulcib. tradit Serapio. Manlius Alexandrinus in comment. super Mesuen describit lohoh ex butiro, melle & Terebinthina, quod Diabutirum vocat, cuius virtus est tergere, fundere & expectorare.

Nonnulli ex Terebinth. ℥j. vitello oui, butiri recent. ℥ij. mellis ℥l. remissis faciunt lambile, aut ad siccam tussim miscent

Pilula de Terebinth ad præcautionem ab arthritide.

Electuarium de terebinth. ad paralyfin.

Ad phthysin & pectoris affectus.

Diabutirum Manlii.

Ad raucedinem & uulsum. miscent terebinth. saccharum & insulsum butyrum; Ad raucedinem vitellum oui cum insulso butyro saccharo, penidio, pulpa passularum, syrupo violarum vel iunubino.

Ad uleus pulmonum. Ad detergendum siccandumque uleus pulmonum exhibemus non infeliciter terebinthinam ex ouo sorbili cum modico florum sulphuris.

Optima ad phthisin remedia. Ad phthisin R. Succu liquiritie in succo vel syrupo hederae terrestris soluta ℥ ij. Terebinth. Veneta ℥ ss. mellis rosati ℥ ss. styrac. calamita ℥ ij. florum sulphuris ℥ ss. syrupo de symphyto ℥ l. de hederae succo ℥ ss. Remisce. Velperi de sequenti sumat. R. Mirrha, thuris, styrac. calam. Terebinth. ana ℥ ij. hili Armeni ℥ iij. Requiei Nicolai ℥ ss. diacody ℥ ss. misce.

Ad asthma & orthopneam. Ad asthma & orthopneam Doctoris Henr. Brucei. R. Radic. enule conditae ℥ iij. Terebinth. Veneta ℥ ss. milipedum prap. ℥ ij. syrupo de marrubio ℥ ij. oxymellis squillitici ℥ ss. misce.

Aëtius ad tussim veterē, orthopneā & phthisin conficit lambilia ex Terebinth styrace, mirrha, croco, centaury, iride, ammoniaco, opopanace, Galbano, pipere, sem. vrtice, nasturcij, ruta, agrest. Gentiana, aristolochia, squilla, spuma nitri, farina erui, melle, mulsa, sapa, millepedibus, sulphure, marrubio, Hyssopo, pulegio, calamenth. quibus opium interdum adiicit.

Idem ad arteriæ & pulmonum ulcera puris & sanguinis reiectiones, destillationes in pectus & expectorationem eorum, quæ in pulmone continentur, præscribit sequens remedium.

R. Terebinth. croci, thuris, mirrha, tereaster, cinamomi, nucum pini liquirit. ana ℥ iij. amomi, tragacanth. carnis palmul. ping. ana ℥ iij. spica nardi ℥ ij. cassia ℥ ij. costi ℥ j. Galbani obul. iij. mellis lb vj. misce.

Ad dyspnæam ex crassa pituita. R. Terebinth. aqu. scabiosa lota, dum albescat, ℥ vj. pul. sem. fenic. ℥ ij. radic. Irid. ℥ j. sacchar. cand. albiss. ℥ ss. fiat pasta, dolis pro tempore ℥ ij.

Ad asthma & hydropem pilulæ ex Terebinth Doctoris Schroteri. R. Terebinth. aqu. Hyssopi diligenter lotam, adde aquæ Hyssopi lb j. ebulliant ad aquæ consumptionem, dein proiice in aquam hyssopi frigidam, malaxetur addendo radic. Ireos ℥ j. harum vsu dilatatur pectus, pituita abstergitur, & vrina, quæ violaceo prodit odore, vehementer promouetur.

Ad asthma & orthopneam commendantur balsami sulphuris terebinthinati guttulæ v. vel vj. cum syrupo violato. Ex hoc balsamo ad eisdem vsus præstans extrahitur tinctura.

In pleuritide cruda R. Terebinth. Venet. ℥ iij. vel ℥ ss. soluat in pari quantitate vitelli oui, addendo aquæ tusilaginis ℥ iij. scobis dentis apri ℥ ij. Nonnulli addunt saccharum candi, & aliquot vncias olei amygdalarum dulcium.

Quidam quinquies exhibendo balsamum sulphuris terebinthinatum cum decocto vrtice obstructions splenis soluit, & syelismum materia ad urinas vias translata, curauit.

Ad colicam passionem R. Terebinth. cruciatum.

binth. Veneta $\mathfrak{z}$ l. ol. amygd. dulc. $\mathfrak{z}$ j. de-
tur cum aqu. malua. Si ex causa sit fri-
gida, vtiliter sumitur cum vino malua-
tico aut aliquot guttulis olei anisi, carui,
cort. aranc. destill.

Ad mesa-
raicarum
obstructionem.

Ad venarum mesaraicarum anti-
quam & pertinacem obstructionem
vix præclarius inuenitur, quam hoc
ex terebinthina remedium. R. Tere-
binth. Cyprie $\mathfrak{z}$ l. lauetur aqu. absinth. &
ruta, dein adde puluer. cinamon. & nuc.
musc. ana $\mathfrak{z}$ l. ol. amygdalar. dulc. $\mathfrak{z}$ ij. mi-
sce, fiet accuratius, & etiam ad cache-
xiam foeminarum magis dirigitur, si
addideris limaturam chalybis rite prepa-
ratam. Roborans & aperiens hoc est.

Ad viscera
in infar-
tu.

R. Specierum dialac. diacurcum. ana $\mathfrak{z}$ l.
Trochif. de eupator. de Rhabarb. ana $\mathfrak{z}$ j. am-
mon. in aceto squillitico soluti $\mathfrak{z}$ ij. sagapeni
 $\mathfrak{z}$ l. chalyb. prepar. $\mathfrak{z}$ j. vel tinctura chalyb.
 $\mathfrak{z}$ l. pul. marub. absinth. pont. ana $\mathfrak{z}$ l. Tere-
binth. Veneta q. s. f. pilula.

Quæ pectori conducunt, ea renibus &
vis meatibusque vinaris, ut plurimum
quoque prosunt. Vfus itaque terebin-
thinæ primarius est in calculo, Ischu-
ria, dysuria, stranguria, vlcere renum,
vesicæ & impuritatibus maricis.

Ad vlcera
renum &
vesicæ.

Ad vlcera renum, mictum puris
& vrinæ acrimoniam R. Terebinth. ad-
duriciem cocta $\mathfrak{z}$ vj. radic. treosflor. masti-
chis electa ana $\mathfrak{z}$ j. sarcocolle, terre sig. ana
 $\mathfrak{z}$ j. succini albiss. prepar. corail. rub. prepar. ana
 $\mathfrak{z}$ j. fol. salvia min. equiseti. flor. rosar. rub.
ana $\mathfrak{z}$ ij. sacch. rosati & abul. $\mathfrak{z}$ j. dosi $\mathfrak{z}$ ij.
cum aqua malua, infestante dolore,
adde opij torrefacti $\mathfrak{z}$ j. Vel R. Terebin-
thin. cocta $\mathfrak{z}$ j. cornu cerui vsti prepar. $\mathfrak{z}$ l.

succini alb. prepar. $\mathfrak{z}$ ij. terre sigill. $\mathfrak{z}$ j. sac-
chari in syrupo rosarum aut violarum can-
defacti $\mathfrak{z}$ j. misce. f. puluis.

R. Terebinth. Veneta aqu. viol. lota
 $\mathfrak{z}$ j. Trochisc. Gordonij & de alkekengi ana
 $\mathfrak{z}$ iij. Rhabarb. $\mathfrak{z}$ ij. cum pul. liquiritia, fiat
massa, ex qua formentur pilula.

Aqua lactis nephritica R. Lactis Aqua la-
recentis lb viij. Terebinth. lb l. mellis puri
lb j. misce, & destillentur. dosi $\mathfrak{z}$ v. vel
 $\mathfrak{z}$ vj. confert in paroxysmo nephriti-
co, dysuria, & Ischuria præmissis vni-
uersalibus.

Ad vrinæ ardorem & calculum da-
tur terebinthina ex aqua malua lota, cum
spermate cete & syrupo de althea, vel cum
syrupo iuinibino aut violaceo.

Ad Ischuriam $\mathfrak{z}$. Terebinth. lota & Ischuriam
benedicta laxatiua ana $\mathfrak{z}$ iij. vel $\mathfrak{z}$ l.

Ad calculum in angustis renum Calculum
vel vterum hærentem. $\mathfrak{z}$. ol. amygd. obhærent.
dulc. $\mathfrak{z}$ ij. Terebinth. $\mathfrak{z}$ iij. aqua malua aut
vini maluatice $\mathfrak{z}$ iij.

In vlcere renum & vesicæ vrinæ q;
acrimoniam.

$\mathfrak{z}$. Terebinth. Ven. aq. plantag. lota $\mathfrak{z}$ l.
Trochiscor. alkekengi sine opio $\mathfrak{z}$ ij. Requici
Nicol. Diij. pul. terre sigillate, boli armeni.
ana $\mathfrak{z}$ j. Thuris, mastichis ana $\mathfrak{z}$ ij. cornu
cerui prepar. $\mathfrak{z}$ j. succini albiss. $\mathfrak{z}$ ij. sirac. $\mathfrak{z}$ j.
glandium torrefact. $\mathfrak{z}$ j. syrupo de althea
Fernel. $\mathfrak{z}$ l. de symphyto $\mathfrak{z}$ ij. papau. $\mathfrak{z}$ ij.
Misce f. electuariam. Chymici phlegma
Terebinthinæ cum syrupo de symphyto
prolixè commedant ad interiorum,
præcipue vesicæ & renum vlcera. $\mathfrak{z}$.
vini maluatice $\mathfrak{z}$ l. croci $\mathfrak{z}$ j. in hoc solue opii
 $\mathfrak{z}$ l. Sicut per noctem mane leniter euaporet
humor.

humor agitando spatula ad ignem. dein ad-
de Terebinth. Venet. ℥ij. pul. Terebinth. ℥i.
mirrha ℥iij. florum sulph. opt. præp. ℥iij.
thuris. succini albiß boli armeni, terra si-
gillata, cornu cerui præpar. ana ℥j. sarco-
coll. ℥ss. cum syrupo de symphit. spil.

Ad arden-
tem & pu-
lulentam
infectionē.
Etionem ex vlcere vesicæ ℥. Terebinth.
cypria ℥vj. mellis ℥j. vini maluatici ℥iij.
vitell. oui vnus, misceantur rite, vt fiat li-
quor lacteus, derur viginti diebus pro
dosi ℥vj.

Ad sopiendum dolorem. ℥. Tro-
chisc. alkekengi cum opio ℥j. radic. consol.
Terebinth. indurata ana ℥ij. sacchari ℥v.
cum mucilag. tragac. f. trochisci. vel R.
Terebinth. Cypria ℥i. vitell. oui vnus mel-
lis ℥j. agitentur in mortario, donec albescat
instar lactei cremoris, dein adde aqua pa-
rietaria, florum fabarum, vini albi ana
℥ij. syrups de aceto sitate citri ℥j. vel de al-
thea dosi ℥j.

Ad acrimoniam lotii. R. Terebinth.
lotia ℥i. specier. diatrag. frig. ℥ij. misce cum
syrupo de althea.

℥. Terebinth. ℥i. sacch. candi ℥ij. sy-
rupi de limonibus parum f. massa dosi a-
liquot diebus ℥j.

Ad passio-
nem nephriticam ℥. O-
lei Terebinth. q. s. euaporet in scutella vi-
trina, aperto igni imposita, vt in colophoniam
inspissetur, que puluerisata & extracta
spiritu vini, menstruoque remoto euadit
balsamus, cum pluma regioni renum
illinendus.

Ad calculum & arenas exigen-
dum.

℥. Terebinth. cypria aceto squillitico

lotia, ℥vj. ammoniaci in oxymelite squilli-
tico soluti ℥v. pul. succini oculor. cancro-
rum præp. boracis ana ℥ss. sem genista ℥ij.
spermat. cete ℥i. tartari vitriolati ℥i. mi-
sce, & fiat massa, aspersis, si sit opus aliquot
guttulis syrup. de althea, ex qua formentur
pilule.

Ad præseruationem calculi eiusq;
materiam remouendā celebres sunt
pilule de terebinth. Cratonis.

℥. Terebinth. aq. rosarum lotia ℥j. *Pil. de tere-*
pul. Rhabarb. ℥iij. cinamo. ℥j. succini albi, *bintina*
ceterach, liquir. ana ℥j. Misce f. magdaleon *Cratonis.*
pil. dosi ℥ij. vel iij. singulis septima-
nis.

Vel ℥. Terebinth. aq. scolopend. lotia *Bolus.*
℥ij. Rhab. ℥ij. succini albiss. ℥i. pul. cina-
mo. & liquir. q. s. fiat bolus pro vna
dosi.

Ad calculum ℥. spiritum & oleum
Terebinthina mixta in vase vitreo digere
aliquot septimanis donec vniantur, dein in-
funde marmori frigido vt in colophoniam
eant, quam spiritu vini extrahere, & cum
essentia oculorum cancri aceto, vel, oleo
salis tartari primum, & dein per spiritum
vini denuo extracta, eoque separato in ole-
um essenziale redacta exhibere.

Ad præseruat. à calculo. ℥. Tereb.
℥j. pul. ceterach. leporis combusti ana ℥i. off.
mispilor. cerasorum ana ℥ss. sacch. cand.
℥ij. fiat pasta, dosi ℥j. ante coe-
nam.

Terebinthina cypria aqua betonica de-
cies lota & cum saccharo in pastam reda-
cta pondere ℥ij. bis in mense data à
calculo præseruat.

In spiritus terebinthinæ ad exigē-

Gg 2 dum

Cautio in
usu spiri-
tus terebin-
thina ad
calculum.

dum calculum vsu caute proceden-
dum. Video complures practicos hic
errorem errare & committere gra-
uissimum, cum eum ad curationem
mali nephritici ex causa calida orti
propinant. Ersi enim arenas & sabu-
lum calculosque interdum minores
exturbet, tamen tanto vicissim calo-
re corpus renum inflammatur & indu-
rat, materiamque calculi eo attrahit,
vt decuplo plus arenæ lapidumque
deinceps generet, quam expulerit,
& diathesin calculosam inexpugna-
bilem relinquat, præterquam, quod
vrinæ acrimoniam intendat & exas-
peret. Commodius vero exhibetur
cum vehiculis temperatis.

Ad Gonorrhæam ℞. Terebinth. aq.
nymphæa lota ℥i. succini albiss. ℥v. croci
martis ℥j. cornu cerui præpar. farina fa-
bar. ana ℥iiij. sem. sumach. ℥iij. Thuris,
mastichis, boli armeni ana ℥j. Trochisc. al-
kekengi ℥vj. cum modico, si sit opus, syru-
pi myrcini f. pil.

Ad gonor-
rhæam.

Ad Gonorrhæam acrem & viru-
lentam, expertum.

℞. Tereb. Veneta aqua nymphæa lota
℥iij. cornu cerui præpar. boli armeni ana ℥j.
mirrha, thuris, succini albiss. ana ℥i. storii
sulph. ℥i. croci martis optime præpar. ℥iiij.
aurei pul. in auersa foliorum ceterach par-
te hærentis & in pixidis, qua asseruantur
fundo collecti ℥iiij. sem. sumach. ℥iij. papa.
lactuc. ana ℥i. Requei Nicol. Trochisc.
alkekengi ana ℥i. cum syrup. papau. misce
f. pil.

Vel ℞. Trochisc. de carabe corall. rub.
ana ℥j. sem. papa. alb. cydonior. plantag. a-

na ℥j. cornu cerui præpar. Rhabarb. tost. ana
℥i. Terebinth. puluerisata ℥i. f. puluis, de-
tur pro dosi ℥j. cum aq. plantag.

R. Gummi Arab. Tragacanth. carab.
mumia, glandium, boli veri, radic. nymphæ.
consolid. maior. chyna ana ℥j. bacc. hedera,
sem. papauer. alb. Rhabarb. correfact. ana
℥i. cornu cerui præpar. gummi anima, san-
guinis dracon. ana ℥ij. nucifla, sem. plan-
tag. oculor. cancr. ana ℥i. cum terebinthi-
na succo limonum lota fiat massa; dosi
℥j. bis in die mane & vespere exhibenda.

℞. Gummi guaiaci ℥ij. succini albi ℥j.
mastich. olibani tragacanth. caphura ana
℥j. Requei vel Philon. ℥i. sang. dracon. ℥ij.
misce f. massa cum syrupo violaceo. dosi
℥i. Aetius addit semen viticis, cannabis,
ruta, lactuca, glandes Aristolog. rotund.
tormentillam.

Sunt, qui terebinthina puluerem
quindecim diebus cum lacte exhibe-
ant, idque pro se creto habeant.

Cum ad abstergendum & exigen-
dum impuritates matricis, vnde fre-
quenter suffocationes oboriuntur,
& simul impellendum remorantes
menses præclaram vim habeat tere-
binthina, sequenti modo eam recte
exhiberi compertum est.

℞. Herb. sauiæ M. f. bulliat in vini f. Ad impu-
q. hac colatura ter lauetur terebinth. cypria ritatos ma-
℥j. quam deinde semel insuper allue aceto tricu &
squillitico & adde pul. rad. rub. tindor. Ga- menses pro-
riophylorum, maris ana ℥j. ol. amygd. a- pellendos.
marar. ℥i. misce cum saccharo, detur in
pixide. Huius, præmissis vniuersalib.
sumat septem diebus ante tempus
menstruum.

mentum cottidie ꝓ j. & superbibat haustum cicerum rubeorum cum pauco croci. Adhibeantur mane & vesperi pedilotia ex balneo conuenienti & frictiones eorundem, & applicentur ventosæ femoribus.

*ilula ad
emoran-
as menses.*

Vel R. Terebinth. aq. fauina lota q. s. pul. aristoloch. rotunda, mirra ana ꝓ s. aloes ꝓ iij. salis gemma ꝓ j. extract. splenis bouis ꝓ iij. f. pil. Si cuilibet dosi addideris tria vel quatuor grana diagridij circa tempus consuetum mentum, strenue promouebis.

Ad articulorum affectus conficiunt pilulas ex hermodactilis, euphorb. ellebor. nigr. turpeth trochisc. alhand. ana ꝓ iij. lu. arthetica, stœch. ana ꝓ iij. salis nitri ꝓ ij. cum s. q. terebinth. f. massa.

Restat, vt de externo terebinthina vsu dispiciamus.

Quomodo, cum extergat vlcerum & solutionum continui sordes auferat, & miti calore pus generet (vnde vulgare Chirurgorum linimentum Sytersalblein dictum ex terebinthina, vitello oui & oleo) vsurpetur, & diuersimode cum ammoniaco, bdellio, sarcocolla, mirra, thure, aliisque ad vnguentorum & emplastrorum compositionem misceatur, videantur auctores.

Externa & terebinthina remedia. Ad scabiem R. Syrac. liquid. succi lapath. acuti ana ꝓ s. terebinth. lota, butyri loti ana ꝓ s. succi limonum ꝓ j. cerusa lota, sulphuris viui ana ꝓ s. salis tost. ꝓ j. misce in mortario plumbeo. Ni respondeat expectationi, adde sublimati ꝓ s. ad eandem valet phlegma terebinthina.

Ad neruorum resolutionem, arti-

culorum contractionem materia in musculos, tendines, commissurasque influxa R. Radic. pyrethri, nuc. musc. Gariophyl. contus. ana ꝓ ij. florum salvia, hyssopi, rosmarini, stœchad. spica Nard. ana ꝓ j. rad. Hermodact. aristolochia ana ꝓ j. permistis adde aqua vite lb j. macerentur vna, & adde Therebinth lb j. reponantur omnia in alembico vitreo destillentur, seruetur aqua & oleum in vsu.

Oleum arthriticum.

Alii idem oleum arthriticum hoc pacto comparant. R. Radic. pyrethri, meu, calamint. aromat. peucedani, ana ꝓ s. Hermodactyl. aristoloch. rotund. ana ꝓ j. herb. salui. chamapyt. betonica, rosmarini, stœchad. Arab. ana M. j. spica Indica, Nardiana ꝓ iij. nuc. musc. Gariophil. ana ꝓ s. mastichis, baccarum lauri ana ꝓ vj. florum hyperici, salvia, lauend. ana M. s. sassafras ꝓ j. incisis & contusis affunde s. v. lb iij. macerentur viginti quatuor horis loco calido, dein affunde terebinth. lb iij. macerentur iterum per horas viginti quatuor, sapiusque agitentur, postea destillentur per cineres, aqua & oleum seorsim excipiantur & reseruentur.

Aquam antipodagricam miræ vitutis, ex spiritu vini, melle, terebinthina, castoreo, tartaro, sale fuso, phlegmate, vitrioli & lixiuio sarmecorum destillatam vide apud Quercetanum in pharmacop. dogm. cap. 7. Alii non inepte eandem ex mirra, mastiches, thuris, bdellij, opopanax, ammoniaci, mumie ana ꝓ ij. vitrioli lb j. mellis lb ij. tartari ꝓ j. per retortam destillant. Alii caphuram & aquam sambuci affundunt & ossa humana in super addunt.

Aqua antipodagric.

Chymicioleum terebinthina cum oleo salis commendant ad contracturas.

Oleum Terebinthinae rite præparatum & ad spiritus subtilitatē perductum maxime valet in morbis frigidioribus, vti tussi & dyspnæa ex materia crassiore, calculo renum & vesicæ eū aqua haliacabi, cum syrupo violarum & hedera terrestris ad vlcera pulmonum & phthisin. Valet ad colicam ex pituita & flatibus seorsim, vel eius ꝑ℞. cum electuario benedictæ laxatiue ꝑ℞ ij. vel ꝑ℞ iij. exhibita. Oleum terebinthinae ꝑ℞ j. pondere pueris aluum mouere, grandioribus ꝑ℞ j. sufficienter per inferiora purgare vulgo censent.

Rubini
sulphuris
preparatio
& virtutes
insigniores.

Per spiritum Terebinthinae præparatur rubinus sulphuris, cuius supra mentio facta est, admirandæ virtutis. Spiritus ille affunditur floribus sulphuris & lenta digestionē extrahitur Rubinus, qui leni destillatione separatur à suo menstruo & denuo pariter per spiritum vini extrahitur separaturq; unde vera sulphurea tinctura resultat, nobile remediū ad thoracis affectus putridos, ad ventriculi colique dolorem, matricis laniationem, vesicæque mala. Cum vino decoctionis alij ad vrinæ suppressionem, cum aqua tamarisci ad lienis vitia, cum aqua & sale pimpinella vel vino decoctionis raphani & modico Theriacæ ad pestem conducit. Viscera & articulos humorum abundantia obritos & putredine affecta membra curat. Fissuras ani pe-

culiari vi contrahit, fistulas, proci-dentiam, mariscas, pruritum, apostemata, leni illitu sanat, totum corpus à putredine & malefica impressione tuetur.

Ex duabus partibus florum sulphuris & caphura parte dimidia, assis olei terebinth. partib. tribus in cucurbitam stricti orificii immixtis per digestionem, ebullitionem in arena paratur balsamus, qui vulnera & vlcera glutinat, tumores emollit & discutit. De cæteris balsamis vulnerariis, & quæ præterea ad externos affectus ex terebinthina parantur, remediis, consule auctores.

Balsamus
terebinthinae
vulgaris.

C A P. XII.

Rhabarbarum benedictum & benignum est pharmacum, bile clemēter educit, & simul viscera præcipue epas, cuius anima dicitur, roborat, dysenteriae, cachexiae & hydropi, hæmoptosi & sanguinis retentioni peculiariter medetur. De eius extracto & oleo.

Radix Rhabarbara inter benedicta purgantia præstantissimum est pharmacum, calida & sicca in initio secundi ordinis, bilem è media corporis regione & pituitam consequēter educit, absque vlla naturæ concitatione aut vehementia. Propter suæ substantiæ diuersitatem & diuersas præparationes alias atq; alias & con-

Rhabarbarum ex
diuersis
substantiis
est compositum.

trarias etiam edit operationes. In superficialibus & externis partibus, ac reas, igneas & tenuioris est substantiæ, quæ epatis, folliculi fellis & viscerum obstructions, referat, bilemque educit, in penitiori sui corporis recessu, crassioris, terrestris, & aqueæ naturæ magis est particeps, quam obrem ventriculorum & viscera roborat mirificeque confirmat.

Dosis. In forma pulueris simpliciter, adiectis *spica* aliquot granis datur à ℥j. ad ℥ij. ut bilem primario pituitamque purget. Innoxie exhibetur debilibus, senibus, pueris, grauidis, omnique ætati, & porro tertianariis vermiculantibus, imbecillem stomachum, quem abstergit & roborat, habentibus, cachecticis, hydropicis, epaticis. Propter substantiæ suæ diuersitatem exacto purgandi munere ventriculorum & viscera vniuersim confirmat. Modice torrefactum (Rondeletius censet tostione nimia vires purgandi disperire) datur in dysenteria ad causam materialem acrem & erodentem auferendam, & simul constringendum fluxum. Quod si à tostione metuas exsolutionem virtutis purgantis, & de nidore quodam ab igne contrahendo, exhibe puluerem *Rhabarbarum* cum aqua plantag. & syrupo cydoniorum.

Ad præparandum. Si cum aliis, quæ epatis cæteraque viscera deobstruunt & corroborant, misceas, aperiendo & roborando mirifice illorum vires adauget & promouet. Ex hac intentione nati trochi-

sci de Rhabarbaro, & hac ratione ingreditur compositionem diarrhod. Abb. dialacca, diacurcumæ, syrupum de eupatorio, trochiscos de absinthio, de eupatorio. Quibus morbis cõducatur. Omnibus, quæ ab epate propendent malis, videlicet febribus biliosis, diuturnis, ictero, cachexiæ, hydropi eorumque causis, videlicet epatis obstructioni, intemperiei & scirrho medetur, cum primis si intemperies frigida subsit, vnde anima & vita iecoris dictum est *Rhabarbarum*. Sanguinem blanditer emundat. Guilhelmus Placentinus commemorat, se sola *Rhabarbari* masticatione cachecticos complures & hydropicos curasse. Quicunque itaque ratione copar laboret, siue imbecille, obstructum, vel impurum fuerit, in *Rhabarbaro* inuenit remedium. Si vero solummodo ex epate & venis educere bilem & pituitam intendas, sine aliqua post purgationis operam adstrictione, vel confirmatione, sola maceratione in conuenienti liquore, quale serum lactis aut aqua endiuia vel cicchori cum vino, cui modicum *spica* adiectum sit, vis purgans educitur, quæ alioquin coctione exsoluitur. Si puluerem *Rhabarbari* misceas cum radice curcumæ, rubiæ, mumie, oculi cancrorum & similibus remedium excellens ad casum, quod coagulatum sanguinem soluat & ne nouus erumpat cohibeat, efficies. Sanguinem reicientibus eodemque à qualibet parte promanante totius substantiæ proprietate confert, singultum sistit & vomitum lenit.

Rhab. anima iecoris.

Cachexia & hydropis peculiare remedium.

Puluis & remedium ad casum & sanguinem coagulatum.

Ad hæmorrhoides & sanguinis profusum.

niter torrefactum ex succo vel aqua plantaginis confert vomitioni, lienteria, dysenteria, spuro cruento, ruptis & contusis.

Ex Rhabarbaro comparantur syrupus de cichoreo cum Rhabarb. Syrupus de Rhabarb. Solenandri, pilule de Rhabarb. de eupatorio, confectio diarhabarb. seu Raved. seni, rotule de Rhab.

Extractum
Rhaba.

Extractum Rhabarb. conficitur affusa aqua Cichorii, Endiuia, centaury, minor. cum gutt. aliquot olei tartari. Illud frequenter acuitur diagridio, gutta gummi vel elaterio in mortario, affusis spiritus vitrioli & olei anisi, cinamomi, feniculi & aliquot guttis solutis. Oleum Rhabarbari purgans ad quartanam & febres putridas scabiem Indicam aliaque mala complura vide apud Tabernæmontanum lib. 2. cap. 6. historia stirpium.

C A P. XIII.

Scammonium purgat bilem, & aquas citrinas cum precipitantia, malignitate & viscerum omnium quassatione. Quinque recensentur noxæ, quibus natura nostræ aduersatur. Varij correctionum iuxta veteres & recentiores traduntur modi. Chymici optimam correctionem in essentia extractione consistere arbitrantur. Quomodo optime extrahatur & componatur diagrydium, ut innoxie & simul ubertim opereatur. De ratione extrahendi pur-

gantia omnia, & cuiuslibet adpropriato menstruo: de recta panchymagogorum preparatione. Virtutem purgandi non inesse pharmacie vi principij salini. Acriter purgantia non esse adstringentibus corrigenda.

Scammonium calidum & siccum Scammonii qualitas & potentia. Sest in tertio gradu, acrimonia insignis particeps, fastidiosa & naturæ aduersa qualitate præditum, visceribus & cordi inimicum, bilem educit primario, dein serosos humores & pituitam, sed cum violentia & actum suæ virtutis præcipitando, adeo, ut potius ex partibus remotioribus, acutos, calidos, acres & tenues humores, quam è ventriculo & vicinia inhaerentes euocer, interim stomachum ingrata qualitate subvertit, & lancinat, intestina rodit, viscera turbat & concutit; intempestive & inconsiderate datum, spiritus & humores exagitat, inflammat, febres accendit, oscilla venarum recludit, hypercatasim, cruentas deiectiones & animi deliquia excitat, dysenterias procreat; Quamobrem nec in febribus, nec senibus, nec pueris, nec gravidis, nec imbecillibus, nec calidis siccisque naturis, nec ubi viscera infartulaborant, plurimæq; in venis hæreant obstructions, tutus eius est usus.

Veteres, & in his Aegineta & Mesu- Quinque
sue quinque noxas, quas sumptum
corpori
scammonii
nei noxæ

torpori imprimat, recensent. Flatus mordaces excitat, vsque adeo ventriculū laceſſentes, vt ſumentibus nauſeam commoueat: Acrimonia & calore ſpiritus inflammat, quo fit, vt facile febres excitet iis, qui viſcerum obſtructionibus & humoribus putreſcentibus obnoxii ſunt: Immoderata attrahendi & aperiendi facultate venarum oſcula nimis reſerat: Acri ſuo ſucco inteſtina abradit, tormina & dyſenteriam tenefmumq; concitat: cordi, iecori, & ventriculo totius ſuæ ſubſtantiæ proprietate eſt inſenſum. Ex quibus omnibus liquet, ſcammonium nunquam eſſe exhibendum, quin ſit correctum, niſi animas negociari, & Chriſtianam charitatem abicere decretum ſit.

Dodonai
p Taber-
amontani
e ſcammo-
ii tempe-
atura opi-
io deſcri-
itur.

Dodonæus eūq; ſequutus Tabernæmontanus tēperati caloris ſcammonii ſtatuunt, ſed oportet illum, q̄ tale de ſapore & qualitatibus illius iudicium perhibet, ſenſu carere, vel æneū palatum, aut fungum pro lingua & exenſum ventriculum habere; Imo proriſus anæſtheſia laborare, quietiam in ſcammonio correcto, quod diagrydium moderni vocant, naturæ adueſam vim, acrimoniam & faſtidioſam qualitatem non perſentifcat. Neque eſt, quod quiſpiam de adulterato, *tithymalli lacte, ſcammonio*, id duntaxat verum eſſe affirmet, & quod à Dioſcoride eius uſus integræ dragmæ pondere præſcribatur, cum nulum vel etiam ex ſinceriffimo ad noſ feratur, cuius doſis vltra 12. vel 15. gra.

na robuſtiſſimis tuto & innoxie datur.

Quamobrem cum fere potiffimas ſelectiue purgantium compoſitiones ingrediatur, & vel baſin, vel acumen iſtis præſtet, vnice prouidendum & curandum, vt verum, ſincerum & non adulteratum, vel ſophiſticatum habeamus ſcammonium, deinde vt rite corrigatur, & maligna vis corporique inſenſa qualitas emendetur, & auferatur, atque innoxium reddatur ſumentibus.

In corrigendo proinde ſcammonio vnice laborandum, & omnis impendenda eſt induſtria; vbi primo tenendum, quod vis eorum, quæ craſſæ ſunt ſubſtantiæ, cum propter hanc ignauior ſit, ad operationem acris & extimulantis mixtura intendatur. Id, quod irritat & extimulat, vel ſola aperta qualitate agit, quamobrem *agarico, zinziber, & ſal gemma, & Rhabarbaro ſpica* iungitur, vel purgandi facultate acutiore, quo nomine *diagrydium* etiam cæteris purgantibus, vt ignauam eorum vim exſuſcitet & proritet, miſcetur iuxta regulam ſuperius traditam, quod *omne inſenſum intendat remiſſum, & contra.*

Vehementia vero & acri acutaque qualitate prædita pharmaca miſtione contrariorum aut in remiſſiore gradu conſtitutorum ſimilium tēperantur & corriguntur.

Purgandi vehementia in occulta vel manifeſta virtute conſiſtit. Cum enim purgantia, vt ſupra definitum eſt, non

Hh

tantum

Quid sit,
quod in
purgantib.
corrigatur
ut eorum
vehementia
infringatur
& malitia
retunda-
tur.

An detur
quippiam,
quod occul-
ta & speci-
fica vis for-
malis pur-
gandi vir-
tutem ni-
mis inten-
sam remis-
tere possit.

tantum vi tractrice specifica, quæ magis à formæ proprietate dependet, humores purget, sed & virtute irritatrice prædita sint, qua naturam stimulant, ut, quod attractum sit, celerius expellatur, apparet, ea, quæ maximam purgandi vim habita & intertio summoque selectiue purgantium ordine constituta sunt, etiam appetas qualitates summas & acres & acutas possidere. Quocirca videmus, Medicos fere tantum occupatos in eo, ut manifestas qualitates violenter purgantium temperent, & cecurent, quo peracto se suo officio probe perfundos esse existimant.

Sed cum vis purgandi à formæ proprietate & efficacia promanans assimiletur tractioni magneticæ, quaritur, si violentior ea, quam naturæ conveniat, pharmaco insit, an specifico remedio remitti possit, vel debeat, quemadmodum tractrix vi in magis retunditur succo alij affricto, & num tale detur pro quolibet insolentiore purgante cecutando.

Ego ingenue fateor, me nullibi neque apud ullum auctorem rei medicæ inuenisse vel legisse remedia proprietate quadam specifica purgantium tractionem cohibentia aut moderantia, nisi forte nobis quispiam *theriacen* obiciat, quæ proprietate quadam omnium promiscue purgantium violentiam inhibere prædicatur, cuius rei ratio, quamvis peculiares post fermentationem vires acquirere verum sit, ex ingredientibus aperta qualitate agentibus, af-

signari potest. Proinde restat, ut maiorum exemplo ea adhibeamus corrigentia, quæ manifestas violenter purgantium qualitates excedentes restrenant. Cum enim illa virtutem pharmaci tractricem eo ipso iuvent, quod irritent & stimulent naturam ad efficiendum id violenter, quod peculiari & specifica proprietate prolectum est, sit etiam, ut earum vi edomita mitiget horum expulsio, & neq; furens vel impetuosa sequatur exturbatio.

Corrigitur itaque scammonium contrariis vel sui generis similibus purgantibus, sed in remissione gradu collocatis, ita Plinius cum *aloe* (quæ omnium purgantium correctiva superius nominata est) alii cum *Rhabarbaro* exhibet, aut cum *casia*, *manna*, *tamarindis*, *mirrobalanis*, *syrupo violarum*, *mucagine psyllii*, varii correctionum per contraria sunt modi à veteribus & neotericis excogitati & adhibiti. Mesues ita emendat, ut quinque, quas recensuit, noxis totidem quoq; correctionum opponat modos. Mordaces eius flatibus tollit coctione in *malo cydonio* ex-

Prepara-
tio scam-
monii d-
sue.

Preparatio scammonii d- sue.

& oscula venarum aperiendi facultas hypercatarses excitans, cicuratur adstringentibus, uti mastiche, malo cydonio eiusque succo & myrobalanis. Et odendi & abradendi vis mitigatur humidis & lentis, qualia sunt tragacantha, bdellium, oleum amygdalarum aut rosaceum, psyllij spissamentum, prunorum pulpa. In hunc finem nonnulli a potio scammonio hordei iusculum cum modico saccharo, super bibendum præbent, ut celerius a ventriculo & intestinis abstergatur, descendat, & eiiciatur. Contravirulentiæ primariis visceribus inimicam addunt ea, quæ totius substantiæ proprietate viscera roborant. Ex his illa Valerii Cordi præparatio est confecta, qua primum oleo violato aspergitur, & maceratur scammonium, deinde in excauato & impastato cydonio assatur, tandem affuso cydoniorum succo, in quo myrobalani infusi fuerint, loco calidiore sensim exsiccaur. Scammonium hoc pacto correctum, vulgo diagridium nuncupatur. Quidam exhibent malum illud cydonium, in quo percoctum est, alii scammonium cum pulpa cydoniorum in infusione rosarum pallidarum cocta, ita ut ʒij. pulpe accipiat gr. vj. scammonii. Nonnulli exhibent cum conserua rosarum gr. vj. vel septem, & pro conditione & ætate sumentis plus minusve, vel gr. v. cum Rhabarb. ʒ ij. & castia pulp. ʒ vj. aut totidem vel plura grana cum manna ʒ l. syrup. violar. ʒ vj. aqua plantag. vel endi. ʒ j. Formant etiã trochiscos ex Rhab. ʒ j. Trochis. de absinth. & diagridia-

reparatio
Cordi.

Varia præ-
paratio &
exhibitio
scammonii.

na gr. vij. cum syrupo de eupatorio. Ex harum rerum contemplatione orta sunt elegantes veterum compositiones, videlicet Electuarii diaprini laxatiui, in quo corrigitur porro diagridium prunorum pulpa, castia, tamarindis, in quibus cæterisque pulueribus: Electuarij de succo rosarum Mesue & Nicolai, in quibus frænatur effera vis succo rosarum, manna, trochiscis de spodio, de berberis, santalis, caphura. Electuarij de sebesten, in quo mitigatur pulpa sebesten, prunorum, penidijs, seminibus frigidis maioribus & succo angurie: diacydonij laxatiui Fernellii & Augustanorum, & diaphanici, in quo cicuratur dactylis, aceto maceratis & penidijs: Electuarij de psyllio, in quo domatur mucagine psyllij, castia, tamarindis, tragacantha, amylo, gummi Arabico, spodio, sunt alij, violis.

Sed hic quaeritur, An vtiliter ad-
dantur vehementer adstringentia
his, quæ virulentam & malignam
corpori qualitatem imprimere, inte-
stina vellicare & arrodere, suaque in
corpore mora grauem virium con-
fusionem & dispendium creare affe-
cta sunt? Cui quaestioni recte respon-
detur, quod si illi recte faciunt, qui id
vnice moliantur, ut talia sumpta ex
orificio ventriculi eiusque & intesti-
norum tunicis præpropere extergan-
tur, ut ante maioris violentiæ impres-
sionem descendant & eiiciantur, ne
diuturniore in corpore mora nõ tan-
tum purgationem grauissimam exci-
tent, sed & intestina concutiant, vel-
licent, & vires prosterant, necessum

Quæ com-
positiones
diagridij
recipiunt,
in quibus
accurate
corrigatur.

Acrior
purganti-
bus non esse
miscenda
adstringen-
tia.

sit, plus damni afferre diuturna intus detentione peradstringentia, quæ omnis malitia reuiuiscit, & ad operandum suscitatur, quæ iisdem nonnihil cohibita erat. Quæ ratio est, cur primarii quidam Practici pulueribus hellebori miscent diagridii aliquot grana, videlicet, vt præpropere è corpore eiiciatur.

Cum quibus rite
miscetur
& exhibetur
scammonium.

Indeliquido apparet, succo & pulpa cydoniorum, granatorum, prunorum, eorumque, quæ actrimoniam humiditate & frigiditate temperare possunt rectissime corrigi scammonium, & cum pulpis & succis casia, prunorum, sebesten, passularum, tamarindorum, rosarum, mucagine psyllii, manna, iisque, quæ feruorem & acumen restinguunt, & simul eius in corpore detentionem non moliantur, rite exhiberi. Ex quorum censu, quæ modice & leuiter adstringunt, non sunt expungenda, neque etiam cætera superius memorata corrigentia, quatenus non violenter contrahunt. Vtilissime itaque datur cum his, quæ blande laxant, & simul quadam humiditate & frigiditate contemperant. Galenus cum ptisana exhibet, vel cum sero lactis lib. 14. meth. med.

Quomodo
neoterici
& chymici
ari correctionem
scammonii
instituant.

Haftenus, quomodo veteres recte ratione scammonii malignitatem emendare conati sunt, vidimus, restat, vt cognoscamus, qua via recentiores & plerique ex Chymicorum censu eiusdem correctionem instituant. Hiper extractionem syncerioris essentiae affuso aliquo menstruo id moliantur.

Verum de commodo & rite conuenienti menstruo inter illos non conuenit. Qui in chymicis laboribus post Paracellsum primi desudarunt spiritu vini purgantium pene omnium, tum cæterarum rerum vegetabilium essentias educere, & extracta conficere annexi sunt. Procedente tempore obseruarunt, sic præparata extracta sæpe minus ipsis in substantia exhibitis pharmacis operari, vt compulsi fuerunt, alia, veluti Rhabarbari, senæ, cæterorumque mediocrium, diagridii quadam sophisticatione acuerere. Quocirca aliam extrahendiam inuenerunt, videlicet per hydromel aquosum, vinum canarie, serum lactis, aquam pomorum redolentium, betonica, endiuia, anisi, ylmaria, carduibenedicti, fumaria, & similia, quibus guttulæ aliquot olei tartari per deliquium coccinatti admistæ fuerint. Folia senæ, aqua vel succo pomorum redolentium, fumaria, aut feniculi, agaricum, aqua cinnamomi, Rhabarbarum, endiuia aquis extrahunt, & nulla fere purgantia recte spiritu vini extrahi, præterquam scammonium, colocynthidem & elleborum, quibus id peculiare, quod in hoc tantquam adpropriatum menstruum essentiam suam procluius deponant, afferunt. Cuius rei rationem Chymicorum quidam non infimæ classis assignat talem. Facultas purgantium hospitatur in sale mercuriali, ea itaque desiderat simile menstruum, cuius symbolum est idem cum eo, quod extrahendum est.

Spiri-

Spiritus autem vini sulphureus est naturamque sulphuris retinet: ille itaque extrahit ex rebus id, quod suæ naturæ est, nimirum sulphur, sales intactos relinquit. Is itaque ad eorum potius extractionem facit, quorum essentia consistit in sulphure, qualia sunt diaphoretica, non autem purgantia. Hoc ratiocinio inuento Chymici quidam sibi mirifice placent, verum nec veræ solida que philosophiæ id consonum est, neque cum multorum primariorum chymiatricorum sententia conuenit. Si enim in sale seu principio salino, uti est cuiuslibet misti elementum, vis purgandi consistit, veluti Paracelsi chymici eandem huic assignant, necessarium erit, rem quamlibet ex sale, tanquam tertia sui parte constantem ratione istius principii purgatiui aluum mouere. Atqui id falsum esse quis nescit? quamobrem oportet, ut dicant, sal, siquidem verum sit in eo vim purgandi inesse, *Rhabarbari* aliorumque purgantium id peculiare habere, quod aluum moueat, & electiue hunc illamue humorem educat. Cum vero à sale quatenus tale & commune principium rerum existit, non proueniat hæc facultas, sed quatenus sit *Rhabarbari*, *sene* vel *agarici* aut alterius pharmaci sal, omnino sequitur, illam oriri ab ista causa, per quam *Rhabarbarum* ceteraq; purgantia sint id, quod sunt. Atqui *Rhabarbarum* per suam formam tale est, & modus operandi sequitur modum essendi. Tria ista

chymicorum principia et si concedere mus, nihilominus, virtutem illam suæ naturæ eorum conditionem, formis ut adsignemus, recta ratio dicat. Et quamuis dicatur chymicis formalia, tamen substantiæ ratione non habent suis naturis sublimiores facultates, (sunt enim cuiuslibet rei materia, in quam resoluitur ipsis quodlibet mixtum) & si quæ talia in ipsis inveniuntur & inhaerent solutis & vinculo mixtionis expeditis, à forma mixti superesse necessum est. *Qualitates enim à forma dependentes non statim illa per-eunte ab ipsis mixti partibus recedunt.* Sic piperis in sanguine hærens sub alienæ formæ dominio subiugata qualitas, permanet. Et quid demum opus esset, formis, à quibus potissimæ rerum operationes dependent, si his, ut faciunt chymici, principii omnes tam manifestarum, quam occultarum virtutum actiones acceptæ sunt referendæ? Imo forma, quæ maxime energeticum est principium & in materia qualitates conuenientes operatur, per quas tanquam instrumenta idonea agar, plane ociosa foret. Hac via in absurdas opiniones & errorum inexplicabiles labyrinthos incidere necessum est nouatores, qui *Paracelsi* sputa lingentes, à venerandæ antiquitatis veritate veritatisq; regulis & methodo deflexerunt. Neque tantum isto modo nouæ opinionis falsitas demonstratur, sed ex ipsis eorundem fundamentis ostendi potest. Quis enim Medicorum adeo puer est in chymicis

Non à principio salino, sed forma dependet purgandi facultas.

micis, ut ignoret, extracta, fieri per digestionem à calore tepido materiae humidæ affusæ, quæ vinculum rei adeo soluat, ut substantiam subtiliorem concipiat & imbibat, quam postea tincturam vocant, in qua tria adhuc inhaerent indiscreta principia, separata à partibus crassioribus. Extracta itaq; non conficiuntur ad vnum seorsim principium, sed puriorem educendam rei substantiam suis adhuc elementis constantem, in qua energia maior, quod à crassamento liberata facilius in operationem exciteatur, minusque negotii naturæ facessat. Gluckradius chymicorum non infimus addere vetat salia extractis, (secus, quam vulgaris fert consuetudo, quæ horum mistura eadem acuerre docet,) quod illa magis adstringant, quam purgent. Quocirca si vis purgandi non est in sale mercuriali volatilis, neque in fixo, nequaquam erit in ullo sale. Atqui in horum neutro inest, quia ipsi chymici asserunt, vim purgantium non transcendere alembicum, quod utique fieri conueniret, si illa virtus in sale volatili & mercuriali haereret; Et quia fixum coagulatumque adiacere vetent purgantibus, quod magis adstringat, quam laxet. Et si spiritus vini naturæ potissimum sulphureæ ea imprimis extrahit, quorum essentia potior in sulphurea parte consistat, quo iure Quercetanus loco aquæ vel spiritus vini potius assumere iubet *hydromel* vel *aquas vlmariæ*, quibus aciditas succo limonum

conciliata sit, ad compendiosiores extractiones *ligni sancti*, & eorum, quæ sulphureæ & aluminosæ sunt naturæ. Nunquid *aqua vitæ* (iuxta regulam chymicorum tritam) plus participas *sulphuris* ex sulphurea potissimum essentia constantibus *felicius* educeret substantiam diaphoreticam? Illa demum opinio reclamatur communibus Paracelsicorum decretis, qui vim purgandi *mercurio*, diaphoreticam & diureticam *sali* adscribunt. Et quid si in & à sale vis purgandi, cur non *sal Rhabarbari*, *sene*, aliorumue purgantium chymice preparatum, & syncerrissime educit in minima etiâ quantitate, utpote corporis vinculis & reliquorum principiorum, quibus eius vis retardabatur commercio solutâ, ubertim per aluum purgat? Chymici tribus principiis rerum efficaciam & operationem assignant eaque artificio chymico educunt, ut virtutem, quæ cuilibet inest, in illo seorsim consequantur, & liberam solutamque & synceram cum eodem exhibeant. Si virtus *Rhabarbari* à sale, necessum est *Rhabarbari sal* purgare idque in dosi quantilla, quantum enim salis ex integri *Rhabarbari* ℥j. vel ℥jss. educitur, tantum rite purgare consequens est. Atqui hic euentus contrarium docet. Cæteram causam reddant illi, cur spiritus vini sulphureus non extrahens è pharmacis sal catarticum, nihilominus vim purgandi ex *colocynthide*, *hellebero* & *scamoneo* educat, ut asserit Gluckradius, & confeciales.

Tandem

*Extractio
scammonii
per spiritum
vini mali-
gnitatem
eius non cor-
rigit, sed
acuit.*

Tandem, vt ad rem propositam reuertamur, non inius inficias, essentiam satis accurate educi per spiritum vini, sed an ista extractione sufficienter emendetur malignitas, in dubio est. Vis enim acris, maligna, venas aperiens, intestina arrodens, viscera quassans, spiritus humoresque inflammans & exagitas, malignitatem in penitiora insinuans, non tam mitigatur, quam intenditur menstruo spiritus vini affuso. Sola itaque extractio per spiritum vini ad correctionem malarum qualitatum scammonij sufficere non videtur. Quercetanus in tract. de spagirica medicamentorum preparatione, & Heurnius, essentia vel oleo mastichis spiritu vini extracto infundunt & digerunt scammonium, quo separato, affundunt denuo spiritum vini corallifatum, circulatione in balneo Mariæ per dies decem facta menstruum educunt, & extracto in fundo relicto misceantur essentia corallorum, margaritarum, croci, olei, anisi, cina nomi, fiat mixtura ad ignem, cui adde essentiam aloes & myrobalanorum. Exhibetur cum oleo amygdalarum dulcium. Sed neque hæc preparatio propter feruide calidorum affusionem & mixtionem satis tuta est. Hoc attendens, postea ipsemet Quercetanus in Pharmacopœa dogmatica cap. 14. veram, inquit, scammonem fieri preparatione cum succo limonum depurato, in balneo M. feruenti dissoluto, & per linteum transmissio; vel eam in phlegmate vitrioli toto suo spiritu imprægnato, sitam esse,

quod hoc spiritu vera illorum simplicium preparatio perficiatur, quæ exsuperari calfaciendi facultate prædita sint. Idem quoque verum euphorbii, cæterorumque gummatum corrigens esse asserit. In hanc modum phlegmate vitrioli integro suo spiritu imprægnato, vel eam succo cydoniorum, pomorum curtispendulorum aquis, acido sulphuris vel ipsius vitrioli spiritu tinctis & acore infectis, optime præparatur Euphorbium, scammonium, & con- similia. Crollius scammonio puluerisato affundit succum rosarum depuratum, guttulis aliquot spiritus vitrioli tinctum, & siccat, & denuo imbibit, idque vicies repetit.

Etiamsi vero superius dixerimus, scammonium per spiritus vini affusionem in essentiam limpidiorem redactum nondum satis præparatum, & a malignitate vindicatum esse, tamen eo ipso exquisitissimam fieri extractionem, non negauimus, cui, si addatur illa, quæ ferociam & maliciam eius temperant, nusquam vlla accuratior ad usum inueniri, vel in mediū produci poterit. Proinde hoc modo rem aggredimur. Scammonium affuso spiritu vini extrahere, tinctum decantare & succo cydoniorum, ribium, berberorum, vel pomorum curtispendulorum cum saccharo ad talem coque spissitudinem, vt in scutulas more gelatina fundi possit. Sic diacrylonium, diaribium, diaberberorum purgans gratissimi saporis bonæ sine vlla violentia efficaciam præparatur.

Ab hac præparatione non aliena est

*Vera scam-
monii præ-
paratio, iux-
ta Chy-
micos.*

*Optima
scammonii
in iucun-
dissimam
formam præ-
paratio.*

Elegans
scammonii
preparatio
à Crollio
tradita.

est illa Crollii, qua scammonium per reite-
ratas imbibitiones & exsiccationes cum
succo rosarum preparatum extrahitur spi-
ritu vini optimo, qui essentia tinctus per
balneum euocatur, remanente in fundo
scammonii extracto, cuius ℥ j. adduntur
succo Cydoniorum depurati ℥ iij. succi ro-
sarum rubeorum ℥ j. quæ in vase conueni-
enti mista spatulaque agitata lento calore
ad succorum exhalationem & consistentiã
talem, vt pilule inde formari possint, co-
quuntur. Ex his præparationum mo-
dis alii haut absimiles inuenti sunt.

℥. Diagridii.

Mechoaca ana ℥ iij.

Sem. anisi,

Spice,

Cinamomi,

Mastichis ana ℥ l.

Fiat extractio cum S.V.

Electuarii
diagridii
tum suauis
& inno-
cens.

Coque cydria ex aqua, expressi iuris cape
℥ viij. sacchari semissem, lento igne ad con-
sistentiam redige, cola, & adde extractionis
precedentis, tot scrupulos, vt singulis vnciis
respondeat extracti scriptulum vnum, coque
in consistentiam & typos; dosis ℥ l. vel
℥ iij.

Vel per spiritum vini extrahe scammo-
nii ℥ j. interim pulpam citri mali vel po-
morum dulcium præpara, vt sit instar succi
suauissimi, cape ℥ x. succi cydoniorum pu-
re colati & saccharo misti, solue aqua ro-
sacea, colatura paulatim super prunis misce
pulpam & extractum effunde in formas &
sine coagulare. dosis ℥ ij. Diagridium a-
qua vel succo rosarum extractum mite e-
uadit purgans.

De virtute extractorum purgan-

tium non eadem omnium est opinio.

Duncanus Liddellius in arte medica lib.

5. cap. 14. fatetur, per spagiricas extra-

ctiones inimicam vehementer pur-

gantium qualitatem corrigi, sed vim

catarticam minui & in benignis pe-

ne exsolui. Quamobrem requiri, vt

cuiuslibet pharmaci extractum dili-

genter præparetur, & quomodo qua-

que dosi operetur, accurata habeat-

tur ratio, quod constat, neque extra-

ctum Hellebori nigri Quercetani, nec

Rhabbarbari scrupuli vnus, vt vulgo

persuasum est, pondere purgare, nisi

diagridii aut extracti scammonii vel al-

terius validioris permistione adulte-

retur, vel exstimuletur, & scammonii

extractum pari pondere, quo diagridii-

um assumptum, multo clementius &

ex locis minus remotis bilē euacuare.

Præterea ex Rhabbarbari semuncia plus

elici extracti, quam ex integræ vnciæ

mechoacæ hermodactylorū, vel sesqui-

uncia agarici, cum tamen Rhabbarbari.

extr. minori dosi, quam vllum cate-

rorum aluum subducit. Lobelius in

aduersariis, chymelea, chamelea brassica

marina, & turpethi extracta solitaria

fere nullam purgandi vim habere as-

serit, cum alias quoque segniter na-

turam moueant; Horum vim pur-

gatricem arbitrantur hæere in succo

crasso, qui nisi diluatur & attenuetur

conunctorum potentia, atque adeo

exstimuletur, sit ignauus. Sunt enim

veluti lenta venena, teste Libanio,

quæ tarde naturam stimulant, inte-

Eiusmodi

De virtute
extractorū
purgantiū
varia opi-
nionis.

Eiusmodi extracta non oportet coagulare, sed adiectis correctivis in menstruo suo asservare, imo sunt de numero eorum, quorum ante mentio facta est, quæ stimulo diagridiato indigent, ut præpropere e corpore eiciantur, ne mora diuturniore virus quoddam imprimant.

Vt autem rite asséquamur id, quod per extractiones purgantium molimur, videlicet. ut synceriores rei substantiam elicientes, vim, quæ alias in vaciæ quantitate hærebat, contrahamus ad dragmæ unius portionem, necessarium est, ut cuilibet extrahendæ rei idoneum & appropriatum affundamus menstruum, talis efficaciæ, ut per omnia penitus penetrare essentiamque intimam elicere & deinde sine dispêdio extracti commode vicissim auocari possit. Neque enim quodlibet menstruum cuiuslibet purgantis appropriatum & adeo familiare est, ut eius substantiam subtiliorem, vi purgandi præditam, uti par erat, extrahat & attrahat, neque eundem omnia agendi processum admittunt. Rhabarbari enim vis purgandi cum in tenuissima eiusdem substantia (secus, quam de turpetho, mechoaca agarico & Thymelæa ante dictum est) hæreat, sola maceratione absque ullo feruore caloris, & sine forti expressione, qua crassior simul & adstringens exit substantia, educitur. De menstruo alii aliter statuunt. Nam vino & aqua endiuia mistis extrahunt, cui, ut facilius extractio fiat, guttulas aliquot olei tartari per deliquium

facti addunt: quod in omnis vegetabilis extracti præparatione observari iubent. Vsu ipso & experientia, quo menstruo commodius cuiusque essentia extrahatur, quodque magis ad propriatum sit, ediscitur. aquam absinthii, centaurei minoris aut chamædrios, quia referuntur ad illa, quæ bilem purgant, magis ad educendam Rhabarbari substantiam, vel decoctum herba in aquis propriis in duplici vase comparatum hic appropriatum existimarem. Quorum aquas habere possumus, his eorundem extractionem fieri commodissime arbitror. Alii Rhabarbarum, senam & similia extrahunt per aquam cinamomifacam, aut illa, per quam oleum cinamomi vel anisi factum fuerit. Sunt, qui recipiant aquam tartarificam hoc ritu præparatam. ℞. aquæ fumarie, Endiuia, vel absinthii lb. iiij. pul. tartari albisimi & præparati ℥ iiij. vel plures, coque, donec tartarum solvatur; de coctione colata & crystallis segregatis, affunde pulveri senæ & coque in diplomate, (Rhabarbarum coquendum non est, sed macerandum duntaxat) decoctionem exprime; expressionem affunde nouo pulveri, & procede, ut ante. Tandem coagula per distillationem. Hac ratione extractum esula, turpethi, ellebori, conficere poteris. Conficiuntur & alio menstruo. Destilla aquam ex Guaiaci decocto, in hoc decoque helleborum, senam, aliaque, in clauso vase digere (Rhabarbarum macera, exprime, cola) liquorem clarum à fecibus decanta, destilla ad mellis crassitudinem.

Elegans
extractorū
comparan-
dorum ra-
tio videlicet.
senæ, Rha-
barbari,
esula, tur-
pethi, her-
modactylo-
rum, elle-
bori & si-
milium.

Extractio
Rhabarb.
iuxta Li-
banium.

Rhabarbari extractio Libaniana talis est, Cape ligni Guaiaci vel sassafras scobem, aquam endivia fumarie, centaur minoris, absinthii q. s. decoque iuxta artem, & in decocto solve tartari preparati quantitatem iustam, pone in cucurbitam, & cinamum in receptaculo, destilla. Aquam destillatam cum cinamomo in suo vase assume, pone Rhabarbarum cultello concisum & non tritum in cucurbitam, affunde destillatam aqua ad tres vel quatuor digitos, digere, donec coloretur. Effusa hac, adde novam, donec non amplius tingatur. Tinctis menstruis novum immitte Rhabarb. & per sex septemve dies vase clauso loco calente matura, tandem exprime, expressum liquorem lenissimo balneo destilla ad mellis consistudinem.

Error in
panchyma-
gorum
prepara-
tione vul-
garis.

Ex his patet male ipsos procedere, qui polycrasta extracta & panchymagoga componentes supra diversigenis pharmaca confusa & mista, vnum idemque affundunt, ministrum, quod impossibile sit, id omnibus simul adeo esse adpropriatum, ut cuiusque sigillatim essentiam rite educat; Proinde consultius faciunt, qui cum cuiusque extractionem proprio cuilibet menstruo adornant, tincturas dein omnes confundunt, & per destillationem, liquores separant, hunc in morem.

Descriptio
panchyma-
gogi ratio-
nalis.

R. Mechoaca opt. ℥ iij. extrahe spiritum vini, Rhabarbari ℥ j. extrahe aqua cinamomi seorsim: alio vase per stillaticium liquorem guaiaci, extrahe agarici & sena ana ℥ l. & eodem tempore infunde esule, trochiscorum albandel, diagrid, ellebor nigri ana

℥ j. aqua anisi, per quam sit factum oleum, horum omnium extractiones confunde, digere in diplomate per dies aliquot, sedimento facto clarum transfunde in cucurbitam: Relicto succo affunde S. V. misce, digere, clarum coniunge precedenti, repete id tertio, transfusiones omnes destilla usque ad syrupi consistentiam. Dosis est ℥ s. cum vino absinthii, adecta mastiche & cinamomi extracto, fac pilulam. De ceteris simplicium purgantium extractis sigillatim tractatur, ubi seorsim quodlibet describitur.

C A P. XIV.

Haecenus de cholagogis, denotumur ad melanagoga. Fumaria atrabilarios humores & salsos modeste educit. Contrariis praedita est substantiis. Quamobrem extergit, aperit & mundat viscera, simulque roborat. Omnes sanguinis impuritates exhaurit, morbosque ab iisdem dependentes, veluti febres, scabiem, vitiliginem, cacoehymiam, lepram sanat. Hypochondriacis & scorbuticis opitulatur. Succus praecipue in usum trahitur.

Fumaria Graecis καπνός & καπνιστής, officinis fumus terrae, herba est vulgo cognita, sed tantae utilitatis, quantae notitiae. Dicitur autem fumaria, quod succus oculis, ut eos illustret, inditus, instar fumi mordeat.

Fuma-

Fumariam bulbosam, & non bulbosam vulgo faciunt, illa aristolochia nuncupatur, pluresque sub se complectitur species. De non bulbosa, quæ in vsum potissimum trahitur, præteritis cæteris istis speciebus, paucis disquirere instituti nostri ratio postulat.

Hæc specifica purgandi facultate, & manifestarum qualitatum temperie utili insignita est; de qua inter auctores solida nondum exstat consensus, aliis ei calidam, aliis frigidam assignantibus. Auicenna, eumque sequutus Dodonæus frigidam in primo, & siccam in secundo; Fernelius & Platearius calidam in primo, & siccam in secundo gradu statuunt. Prorsus autem frigida censeri non potest, quod amaritudo cum acrimonia modica gustu deprehensa caloris argumenta & effectus sint. Proinde Mesues diuersæ illam substantiæ facit, cuius pars superficialis amarore & acrimonia prædita caleat, interior vero acerbæ & adstringens de frigore participet. Vnde præclarus eius vsus & utilitas resultat, quod viscerum, lienis & epatis infartus expediat, horumque laxam imbecillitatem & atoniam corrigit, maximo pere eadem confirmet & roboret. Quamobrem Mesue porro inquit, non modo aluum saluit, sed & viscera destruit, roborat, contrahitque distentos eorum villos. Inest enim ipsi à substantia calida amaritudo, & acuitas pauca, quare facta est subtiliatiua, aperitiua obstructo-

rum, & solutiua naturæ, & à substantiæ frigida stipticitas, aggregatio & confortatio. Ab hac sententia non alienis est Galenus lib. 7. de simplic. facult. ubi eam facit calidam, acriam. aque participare qualitate, & tamē acerbæ siue adstringenti simul præditam asserit. Auicenna, quamuis propter stipticitatem pronunciauit frigidam, tamen propter amaritudinem caloris esse participem, concedit. Virtus eius formalis est, primo adustos & biliosos, dein & salios, cæterosque acres, vt inquit Platearius, humores per aluum blande educere, & simul per urinam biliosa strenue exigere, vnde sanguinem proprie purgare dicitur. Confert ad omnes affectus à viscerum debilitate, obstructione horum, quæ & sanguinis impuritate natos, quod ipsamet aperiat, eorum atoniam corrigit, robur restituat & impuritates, quæ referta sunt totamque sanguinis massam infecerunt, per aluum & urinas blande sensimque expellat. Eius enim virtus, quæ bilem & adustos humores educit, non modo ad epas, sed & ad venas explicatur & operatur. Quacunque enim labe infecta sunt viscera, eandem humoribus ab se genitis imprimunt, & quocunque vitio corripuntur humores, idem vitiis visceribus affricant. Ad impetiginem, scabiginem, pruritum, scabiem, lichenem, aliaque cutanea mala ab adustis & biliosis humoribus nata, carcinomata, caneros & fistulas sanat; ad incipientem lepram conducit; est enim

li 2 magna & lepram.

Auctorum
diuersa de
fumaria
qualitate
opiniones.

sententia
de sua.

Fumaria
viscera de
obstruit,
purgat, ro-
borat om-
nes sangui-
nis impu-
ritates ex-
haurit &
morbos ab
his depen-
dentes sa-
nat.

Ad scabiem
& lepram.

Ad febres
ab humori-
bus vltis.

magna scabies parua lepra, & incipiens in-
choansque lepra magna scabies. Vltiter
vsurpatur ad febres ex bile, cum fla-
ua, tum atra & adusta natas, & a visce-
rum obstructione dependentes; ad
chronicas item & quartanas ab Aui-
cenna præcipue commendatur. Nec
minus hypochondriacis affectibus
ab iisdem causis exortis, cum succe-
su adhibetur. Interim ventriculum,
iecur, cæteraque interna viscera mi-
rifice roborat hypochondriacis, quos
simul infestabat scorbutus, quique a-
liis remediis diutine exagitati essent,
succum fumarie & cochlearie aquis por-
tionibus ex sero lactis caprilli verno tem-
pore prospero euentu exhibui.

Ad hypo-
chondria-
ca mala &
scorbutum.

De correctione fumarie non est,
quod admodum solliciti sumus, blan-
de enim & modeste officium facit, &
ab operatione qualicumq; post se ad-
strictionem relinquit, & teste Mesue
omni noxa caret, quo fit, vt usurpan-
tibus nullum pariat incommodum.
Platearius propter frigidam, quam si-
mul obtinet, partem, ventositatem
aliquam excitare censet, quam ob-
rem cum semine feniculi succum eius-
dem exhiberi iubet. Primario autem
commendatur succus, herbaque re-
centis, & adhuc virentis usurpatio.
Serapio tanto meliorem, quanto vi-
ridior sit, exsiccatam vero nullius ef-
ficacie esse pronuntiat, forte, quod
virtus eius in superficie tenetiori
substantia sita, si non rite asserueretur,
vel siccescentis continuo aut paulo
post exspirat. Matthiolus tamen ea-

Succus fu-
marie po-
tissimum
valet & v-
surpatur.

dem siccata plebeium quendam, vti
consueuisse ad stomachum roboran-
dum, ventremque simul lubrican-
dum commemorat. Is herbam resic-
catam condebat, & subductionis al-
ui gratia melicrato inspersam, stoma-
chi vero roborandi causa cum vino di-
luto assumpserat. Vim itaque super-
stitem in herba, quamuis siccata re-
manere, necessum est, cuius etiam sa-
por indicium facit. Et nota, trita, ra-
tionique consona est sententia, herbas
naturæ calidæ exsiccatas (nisi diuturnitate
plane elanguerint) valentiores viridibus, est
enim siccitas limæ caloris; frigidas & hu-
midas, quo viridiores, eo vegetiores, esse.
Proinde ab illa virtute, quam calore
& specifica qualitate exserit, nisi ve-
tustate exfolescat, parum remittit.
Virtus eius intenditur sero lactis vel
infusione senæ & similibus. Tota herba
cum floribus & semine in vsum ve-
nit; optimam vim possidet succus, qui
cuiusque planta anima dicitur, eoq; vete-
res, vtriusque Mesuen, Serapionē, Pla-
tearium, aliosq; videre est, vlos fuisse
constat. Recentiores iuxta Mesuen
ab ℥℥. ad ℥ ij. exhibent, Serapio ad ℥
iij. & ultra procedit. Pulsis a ℥ iij. ad
℥ v. in catapotia reductus vel iuri me-
licratone inspersus exhibetur.

Succus an-
ti-
ma-
plantæ.

Dosis succi
fumarie.

Herba recte infunditur vel mace-
ratur, cum decoctionem magnam
non ferat. Manipulus vnus vel ℥ j℥. mace-
ratur in feri lactis caprini ℔ j. postea ferue-
fit ad vnam alteramque leuem ebullitio-
nem, colatur & dantur ℥ vj. Si epatis in-
fartus expediendi & stomachus pur-
gandus

gandus roborandusque, absente fe-
bri vino infunditur. Verno tempore
eius decoctum vel infusum ex sero la-
ctis vel succus mensis spatio vsurpatus
vniuersam totius sanguineæ massæ
impuritatem & cacochymiam tollit,
emundat & emendat, & quia corpus
humoresque à putredine liberat, me-
tuentibus lepram aut initia eiusdem
contrahentibus, eius vsus hoc pacto
initus summopere prodest, quo ra-
tione permoti recentiores ad luis
Gallicanæ infectionem simili modo
z iij. cottidie iterato exhibent. Qui-
bus humorum frigidorum inest re-
dundantia, eius ad sanguinis emun-
dationem datur eadem dosi totidem
diebus ex hydromelite. Succus eiusdem
z iij. sanguinem coagulatum educit,
vermes necant, ictericiam cum aqua
ceterach, vel herba eiusdem & absinthii de-
coctum ex sero lactis perferant.

Vt exquisitor fiat purgatio, feri la-
ctis, in quo decocta sit fumaria recipi-
unt z v. quib. infundunt per noctem
calide sol. sen. Alex. mund. z f. Rhabarb.
z j. colatura expressa miscent syrupi rosa-
rum solutini aut manna z j.

Ad humorem melancholicum v-
ti etiam pituitosum in orificio ven-
triculi obhærescentem & nauseam
doloremque excitantem, & ad frigi-
das epatis lienisq; obstructions seu
ex frigidis causis Platearius succi z ij.
vel iij. cum semine faniuli & mastiche
propinat. Idem succi eiusdem z ij. vel
tres cum z j. pulueris radices esula præpara-
ta exhibet ad hydropem & leuco-

phlegmatiam, alii aquam florum sam-
buci & saccharum addunt.

Eodem auctore Hermodactyl. z ij. Ad arthri-
cum succo fumariæ arthriticis dantur, & e-
tiam herba ipsa in vino cocta articulo dolen-
ti, cataplasmatibus vice imponitur.

Succus afferuatur liquidus vel in-
spissatus. Liquidus oleo infuso, di-
ctante Serapione perdurat. Inspissati
ad prædicta mala pleraque per opor-
tunus est vsus. Solenander sect. 3 con-
f. i. succum inspissatum cum cheriaca, spe-
ciebus diarrhodon, syrupo de succo acetosa
& de fumaria ad sudorem mouendum,
præmissis vniuersalibus in curatione
scabiei exhibet. Ibidem decoctum

ex fumaria scabiei exigenda conue-
niens proponitur. ℞. Cichoreæ cum ro-
to fumaria, acetosa, lupuli agrimonia, re-
centium ana M. j. absinth. rosmarin. ana
cymas duas vel tres, incoque in sero recen-
ter multum lactis ad quartam partem consum-
ptionem, & instilla aceti sambucini vel ro-
sacei cochlearia duo vel tria, huius feri
synceri vel cum z j. syrupi de cicho-
reo cum Rhabar. haustu mane & ve-
speri cottidie bibat ad aliquot dies:
alibi addit sassafras cortic. frangula, fra-
gariam, cuscutam, epithymum, scabio-
sam.

Ad viscerum infartus & hypochon-
driacam affectionem, scorburum &
quartanarios decoctum Galli vete-
ris & syrupus consequens condu-
cunt.

℞. Radic. turpeth. alb. gummos. z vj.
Hellebor. nigr. præpar.
Polypod. Quercin.

Li 3

Asari

Succus fu-
maria in-
spissatus
prodest ad
sudorem
mouendum
in scabie.

Decoctum
& Petio o-
ptima ad
scabiem &
viscerum
impurita-
tes.

Ad visce-
rum infar-
tus, hypo-
chondriacā

quomodo
ecce su-
aria v-
rpatum
niuersam
anguinis
massam ab
impuritate
liberare &
utilia præ-
parare morbum
illucum
aut.

Id icteri-
am, san-
guinem
coagulati-
um vermes.

Exquisita
anguinis
purgatio.

Ad hydro-
am & leu-
cophlegma-
tiam.

passionem
Eschorbutū
decoctum
galli vete-
ri.

Asari
Peucedani ana ℥℥.
Acetosa,
Centaur. minor. ana ℥ij.

Herb. cochlearia
Epithymi,
Fumaria,
Scolopendria ana M. j.
Veronica,
Capillorum Veneris ana M. f.

Cort. frangule ℥℥.

Radic. capparum.

Tamarisci ana ℥ij.

Fol. senæ Alexand. ss. ℥j℥.

Flor. borrag.

Buglossi,

Anthos ana p. j.

Sambuci p. ij.

Sem. fraxini ex corticati,

Pastinaca ana ℥ij.

Sem. anisi ℥℥.

Cremor. tartari ℥vj.

Passul. ℥j℔.

Trita infartiantur gallo, coquantur & preparantur, vt moris est. Huius decocti ℥v. affundatur ℥j. syrupi sequentis pro dosi cottidie vsurpanda.

℥. Succor cochlearia recent. ℔. j.

Acetosa ℥x.

Nasturcii hortensis,

Fumaria,

Becabunga ana ℔. f.

Vini Rhenani ℔. j.

Radic. Turpeth ℥j.

Rhabarb. ℥i.

Fol. senæ Alex. ss. ℥iij.

Cremor. tart. ℥℥.

Zinzib. ℔ iij.

Sem. anisi ℥℥.

Spica ℔ ij.

Infundantur, ebulliant leniter, exprimantur, colatura adde sacchari q. s. f. syrupus.

Ex fumaria prostant vsualia, conserua florum, syrupus simplex ex succo, & compositus, & pilulæ de fumaria dictæ.

C A P. XV.

Polypodium melancholicos & pituitosos humores clementer educit: stimulo indiget, intestina, lienē, articulos & pectus respicit. Proprietate quadam ad colicum dolorem valet. Eius ex iure Galli veteris, cum suffragantibus herbis decoctum, facit ad asthma, hypochondriacam & colicam passionem.

Polypodium seu filicula præfertur, quæ quercuum radicibus & antiquis cæduisque adnascitur salicibus; in muscolis vero petris, & muris ruderibusque vetustis proueniens, excrementitia scatet humiditate, qua ventriculum grauat & subuertit.

Sunt, qui in tertio calidorum siccorumque ordine collocent; alii in acrius temperatum statuunt; Hali cumque sequutus Fernelius secundum caliditatis & siccitatis gradum attingere voluit. Galenus lib. 8. de simplic. facult. dulcem simul & austeram vincentem habere qualitatem, vt facultat-

cultratis sit admodū desiccantis, sine morfu tamen asseuerat. Mesuæ vehementer exsiccat, extenuat, abstergit & soluit, sed nauſeæ & subuerſionis aliquid, dummodo sit incorrectum participat. Melancholiam potissimum & phlegmaticos, crassos viscososque humores educit, sed imbecilliter & elementer, idque ab intestinis, liene, & articulis. Fernellius etiam à pectore propter dulcedinem, euocare cenſet. Vt à remotioribus locis quicquam educat, eius inuētur, & valde intendatur virtus, necessum est. Corrigitur his, quæ aromaticam vim habent, veluti Zinzibere, cinamomo, semine feniculi, dauci, anisi, aqua mellis. Exhibetur in substantia à ℥ij. ad aure os quatuor, cum aqua mellis iuxta Ruſſum Ephesium & Meſien. Decoquitur vero commodissime (mediocrem enim, non nimiam coctionem ſuſtinet) in iure Galli, vel gallina, cremore ptisana, brodio paſſularū, & cum ſeminibus ſupra dictis in ſero lactis.

Etſi vero Manardus contra Meſuen dictiter, etiam per ſe exhibitum polypodium nullam ventriculo inferre iniuriam, tamē addere illa, quæ vim corrigendi habent, quod & hæc ſimul virtutem eius intendant, tutius eſt. Auerrhoes polypodium tutum eſſe remedium & epithymo præſtantius dictita.

Meſue auctore educit choleram nigram cum facilitate, & phlegma craſſum mucilaginofumque & materias iuncturarum, confert colicæ paſ-

ſioni ſecundum omnem modum admiſtrationis, & duriciæ ſplenis proprie cū epithymo & ſale indo, & ad Melancholicas febres cum aqua mellis. Platearius in iure pulli vel galli vel ſero lactis cum prunis, violis, ſemine anisi & cymini coquit, & ſi intendere voles, colicæ paſhermodactyl. ſubtiliter tritorum ℥ ij. adicere iuber.

Ad duriciem, inflationem, & obſtructionem ſplenis, & hypochondriacas paſſiones, maxime probatur decocta Galli veteris, cum polypodio, ſena, epithymo, thymo, ſaturia, cuſcuta radice, ſcorzonera, acori veri, aſari, ellebori nigri, bugloſſi, cremore tartari, ſale indo, ſem. anisi, feniculi, paſſulæ.

Fernellius etiā lib. 5. meth. med. c. 6. polypodium præter id, quod craſſos lentosque humores extergere, expedire, atramque bilem craſſiorem ſenſim expurgare & nimia etiam aſteritate præditum eſſe ſtatuat, tamen craſſam pituitam, quia lenis & dulcis ſit, è pectore & pulmonib. ſimul detrahare aſſumat. Cum vero Galeno recte aſteritas dulcedinem ſuperet, neceſſum erit polypodio in hunc uſum exhibendo, addere & dulcia & pectoralia, uti ficus, paſſulas, enulam, baſiliconem, botryn, hyſſopum, capillum Veneris, marrubium, ſatureiam, origanum, ſemen carthami, eaque hydromeliti incoquere. Et hoc pacto colicæ paſſioni ex cauſa frigida impendio quoque conuenire polypodium, ratio & experientia adſtruit.

Ad lienis affectus morboſque ab

Confert proprietate quadam ſioni.

Et duriciæ ſplenis. Decoctum polypodii ex iure Galli veteris ad hypochondriacam paſſi. nem.

Polypodii virtus quomodo pectori magis appropriatur.

Decoctum polypodii ex iure veteris Galli ad hypochondriacam colicamque paſſionem aſſumat.

Polypodii melancholicos primo, in & phlegmaticos humores purgat.

ius corre-

ſis.

res ex Meſue.

*Syrupus po-
lypodii ad
lienis mor-
bos.*

attra bile oriundos, & sanguinem à ni-
gra vltaque fece purgandum extat
lycupus de polyposio in dispensatriis,
& alius item in Shetziatis, conf. 229.
R. Fol. sen. passullar. minor. ana ʒ capill.
Vener. polypod. t. rt. ar. alb. ana ʒ iij. aqua
femaris, carduibened. buglofi ana ʒ iij. mi-
sce, & stent per noctem in infusione, mane
leuiter coquantur, exprimantur, colatura
ʒ iij. addé mellis rosati solutiu, vel manna
ʒ ij. misce clementer purgat.

*Dentifri-
cium.*

Vino affunde spiritum sulphuris,
vt acescat, huic immitte radiculam po-
lypodij per xxiiij. horas, hanc sicca, &
vt ere pro dentifricio. Firmat, mun-
dat, emendat, & candorem inducit:
singulare hoc est.

Emplastrū.

Emplastrum ex eodem iuxta Dio-
scoridem & Serapionem confect lu-
xatis, & nervorum attritionibus, ri-
misque inter digitos, & hamorrhoi-
dibus.

C A P. XVI.

De Epithymo & herbis cognatis.

*Epithymum atram bilem pri-
mo, dein etiam pituitam modeste e-
ducit, è cerebro, corde, liene & pra-
cordiis, prodest melancholiae, epile-
psia, syncope, quartanis, hypochon-
driacae passioni, lienis obstructioni,
tumori, quartanis, cancro, elephan-
tiasi, lni Gallica. De cuscuta & ca-*

*pillamentorum herbis adnascen-
tium generibus agitur.*

E Pithymum verum, esse capilla-
mētum inter se multiplicatum, *Quid sit.
pithym.*
& sine radice thymo adnascens, ei-
demq; se circumuoluens, apud Græ-
cos Arabesque medicinae magistros
nullum est dubium. Quid de Dio-
scoridis lectione eiusque loci expli-
catione sentiendum sit, videatur
Matthiolum in commentar.

Epithymum auctore Galeno lib. 6. *Vires &
de simplic. facult. calfacit & siccit ordi-
ne tercio; constat partibus igneis,
quibus inest acumen, & terreis sub-
tilibus, vnde leuis stipticitas. Habet
itaque vim interprete Mesue subti-
liatiuam, resolutiuam, aperitiuam,
oppilationum, & confortatiuam vi-
scerum. Eandem, quam thymus,
habet facultatem, sed ad omnia effi-
caciore. Ille quidem strenue incidit, *Virtuti-
m.*
obstructiones epatis & viscerum sol-
uit & expurgat, crassam lentamque
pituita à pulmone & thorace, anhe-
losis & asthmaticis, cum melle datus
expectorat, menses ciet, foetumq; ex-
pellit, epithymū vero hæc omnia effi-
caciū præstat. Præterquā, q̄ singulari
pprietate p̄ reliquis melanagogis hu-
more melancholicū attrahit, vt auctor
est Mesue. Imbecilliter tamē & tarde
purgat, & calidis siccisque naturis æ-
stium sitimque creat immoderatam.
Intenditur eius purgadi facultas ad-
iecto salenitri, gēma, zinzibere, & simi-
lib. quæ exstimulandi vim habēt, vel
acutius*

Quomodo
distymu
necidatur,
et vali-
lius par-
te.

Selectio.

Epithymu
creti-
cum pra-
fertur, du-
cit humo-
res melan-
cholicos à
corde, cere-
bra, liene.

Quibus
morbis o-
puitur.

acutius purgantibus ut *hellebori nigri* modico. Ad remittendum calorem & siccitatem mitigandam, pro calidioribus temperamentis, infunditur, coquitur vel exhibetur cum *sero lactis*, *docto passularum*, *violarum*, *borraginis*. diuturnam ebullitionem vel cocturam non fert. Ad usum eligenda sunt folia & flores, qui in superiore capsula par- te, in qua asseruatur, reperiuntur, quæ in fundo sunt capillamenta, non ita purgare creduntur. Eligitur & præfertur Creticum; eiam si vero humorem melancholicum primario ducat, tamẽ secundario quoq; phlegma extrahit. Omnib. ab humore melacholico & arrabulario oriundis affectibus præcipue in capite, corde, liene, & p- cordis conducit. Proinde ad melancholias, epilepsiam, diuturnos capitis dolores, vertiginẽ, cordis tremorem, animi deliquia aliaq; ægitudines arrabiliaris cõfert. Omnib. splenis infirmitatib. medetur, videl. inflationi, obstructioni, scirrho: mirifice pdest hypochondriacis & quatuor tanariis, & ad oppilationes renũ, scabiẽ, pforam, leprã, elephantiasin, vlcera maligna & atra, cancerum, carcinomata & luem venereã, sanguinem ab humore adusto, atro & terrestri defæcat. Auicenna ad spasimum commendat. Serapio censet, eius usum præcipue salutarem esse melancholicis, pluresque eorum percuraticum *absinthiam* cõiunctum fuisse. Platearius decoctum *epithymi* cum *lapide lazuli* ad quartanã propinat, & contra syncopen ex fumositatẽ

(parcite manes Ciceroniani) melancholica syrupum ex *epithymo* & *sena* præscribit. Folia cataplasmati vice lieni imposita eandem extenuant, cũ vino & oleo cocta pubique imposita stranguriam solunt. De *thymo* vero notat Aetius, quod pulueris eius ʒij. cum *oxy-melite* exhibetur per alium exigant pituitam, & calidos, acres, biliososq; humores, & conueniat in erysipelate & arthritide biliosa.

Hic animaduersum duo esse genera capillamentorum herbis quibusdam instar tenuium sarmentorũ adnascuntur, quorum omnium hoc cõmune est, qd nullis ex terra ortæ aut fruticatẽ nixque radicib. adnascuntur aliis herbis, ac si nullam proprie herbam nullamue rei certam specie constituerent. Vnum crassiorib. maioribusq; sarmentis, alterum gracilib. filis constat, vtrumq; naturam & constitutionem herbæ, cui adnascitur, quodammodo æmuletur. Nã, quod *thymo* circumuoluitur, *epithymum* gracilius est, *thymi* naturam etiam si valentius sit, magnopere participat. Simili modo, quod *stabe*, *thymbræ*, *absinthio*, *gramini*, *chamedri*, *eryngio*q; adnatum *epistabe*, *epithymbræ*, *epispartum*, seu *epigenistrum*, *epabsinthium*, *epagrostis* nominatur. Hæc autem sibi viribus adeo correspondet, vt id, quod in *thymbræ*, *stabe*, *satureia* natum sit, pro vero *epithymo* si vsus exigat, substitui possit, affirmet Matthiolus. Quæ grandioribus adnascuntur herbis, constant maioribus filamentis, vt quod rube

Aetius.

De variis
capillamẽ-
torum her-
bis adna-
scentium
generibus
& viribus.

Kk *epibalon*,

epibalon, & lupulo epibryon, quod lino adnatum epilinum, angina lini, linodesmum, & podagra lini dictum est. Hæc vero maiora crassiore filo & stamine constantia omnia sub cassutha vel cuscutha comprehenduntur.

*Cassutha
qualitas &
vires.*

*Viscera ab
infartu li-
berat &
roborat,
icteritia
medetur,
atra &
crassa at-
tenuat.*

Cassutha itaq; pro alia atq; alia, cui adnascitur, herba vel planta, aliam non tamen toto genere ab aliis facultatem diuersam trahit. Est vero calida primo & sicca secundo ordine, aperit, abstergit, non nihil adstringit, amaroris & adstrictionis cuiusdam simul particeps, unde visceribus, quorum infartus expedit, & tonum substantiæ vna conferuat, firmatque, impendio salubris & utilis est, obstruendum iecur & lienem aperit, humoris Melancholici crassitiem herba, & semen incidit, morbum regium soluit, vrinam pellit, venas pituitosis & biliosis exonerat humoribus, bilem absinthio mista deiecit, si decocti selibra cum sacchari semuncia bibatur, puerorum febribus medetur. Quod vero antea commemoratum de epithymo, idem de cuscutha quoque verum est; nempe hanc eius, cui implicatur & adnascitur, herbae facultatem quandam participare. Quæ enim lino impexa reperitur, ea cæteris suæ familiæ speciebus humidior est, quæ genista ad crescit vrinam aluumque promptius mouet. Vulgo ad lienis affectus ea præscribitur, quæ è lupulo vel eryca colligitur: Rubo adnatam cæteris ad viscerum infartus expediendum & roborandum magis ad-

positam esse ferunt. Iecur quippe & lienem, & folliculum felleum, & renes aperite, & ex eis venosoque genere pituitam bilemque per aluum & vrinas exigere, icteritiæ mederi, diuturnas tertianarum & quartanarum per sanare, & in primis puerorum febres auerruncare, Mesue auctor est. Epithymus tenuitate substantiæ & qualitatibus, videlicet caloris & siccitatis valore præstantior est, cuscutha, adeo ut hæc epati, ille lienem conuenientior videatur, ut quod ille lienem, hæc epati præstet. Debent enim, quæ lienem adhibentur remedia, maioris efficaciam & penetrantiora propter succi, quam colligit crassitiem, Epatica vero ob visceris nobilitatem & substantiæ texturam (est enim quasi sanguis cancretus) non peracuta & fortia, & semper quadam adstringendi roborandique virtute & proprietate prædita esse.

*Cuscutha o-
pati, epiky-
mus lienem
conuenien-
tior est.*

*Quomodo
epatis &
lienem re-
media de-
beant esse
comparata.*

Omnia vero cassutharum genera, præsertim si cum absinthio vsurpentur, quartanis cottidianis febribus, viscerum noxis & sanguinis impuritati mederi, in confesso est. Aquam eius multis ordine diebus, sex vnciarum pondere haustam morbum Gallicanum, si ab vsu eiusdem quoties sumserit, sudorē cieat æger, per sanare, imò hac ratione omnes sanguinis venarumque impuritates & febrium radices materiamque expelli & elidi, peritiorum fert assertio.

*Cassutha-
rum vir-
tus ad san-
guinis im-
puritates,
quartanæ,
viscerum
mala, &
morbum
Gallicum.*

CAP. XVII.

Myrobalanorum diuersa genera, diuersos specificè purgant humores: eorum præparatio debita: & extractio, quam tradit Mesue, qui primus sincerioris è vegetabilib. essentia extrahende modum inuenisse videtur. Myrobalani purgante & roborante substantia constant, in qua eorum parte vis purgans insit. Virilia & specifica ad dysenteriam purgantium paradygmata traduntur.

Myrobalani quid.

MYrobalani sunt arborum diuersarum fructus, in quinque genera distincti, prunis, ac si de horum sint familia, haut absimiles. Quelibet species peculiarem habet arborē, in qua succrescit, natalitiam. Magnitudine & colore, quo ad externa, potissimum distinguuntur. In eo cōueniunt, quod manifestam possideant qualitatem viscera & naturam roborandi, & simul formali polleant facultate aluum soluendi, & supuacua expurgandi. Sunt vero omnia myrobalanorum genera frigida in primo, & sicca in secundo gradu, iuxta Mesue sententiā, quamuis exigua maioris minorisq; frigiditatis ratione differre velint. Salutaris eorum est vsus, quod vniuersim intellectum acuunt, cor recreant, tremorem eius sanent, spiritus reficiant, stomachum & intestina laxa corroborent, cōtrahantq; & emundent, æ-

stu eneruata refocillent, epas confic-
ment, superfluitates putridas consu-
māt, anhelitum cōmendent, senectutem arceant, iuuentutē protrahant, colorem corpori concilient elegantiore, odorem faciant iucundū, hilaritatem generent, naturamq; totam mirifice fulciant. Bilis quin etiam feruorem reprimunt, & eos peculiariter iuuant, qui temperamento sunt calidiorē, quod flauī potissimum præstant, & eandem bilem etiam proprie detrahunt.

Formalis, quæ ipsis inest virtus & proprietates euacuandi humores & expurgandi corpus, admodum suaui & mitis est, nulla perturbatione naturæ & viscera, dum operatur, afficiens, & quia nobiliores, dum euacuant, partes, præcipue ventriculum, intestina & epas roborant, specificum dysenteria constituant remedium. Myrobalani flauī magis bilem flauam, indī & nigri melancholiam & atrabilarios humores, chebuli vero Emblici & Bellirici pituitam ducunt. Vnde veterum, qui apud Platearium extant, versus.

Myrobalanorum species sunt quinque bonorum,

Citrinus, Chebulus, Belliricus, Emblicus, Indus:

Primo trahit choleram citrinus, phlegma secundo,

Chebulus, è contra Belliricus Emblicus æque

Illud; & in nigram choleram niger imperat Indus.

Kk

z

Etiam si

Virtutes myrobalanorum.

Specifica virtus purgandi, myrobalanorum.

Etiam si vero absq; omni corporis conuulsione & detrimento purgandi officium faciant, tamen illis, q; viscerum obstructionib. obnoxii vel affecti sunt, incōuenienter exhibentur, dein his, qui crassis, viscidis, im- pactis & alte incuneatis scatent humo- rib. Et quoniam adstringentis sic- cantisq; substantiæ sunt, stomachi vil- lis facile inhaerent, atq; in eodem ve- stigia corrugationis relinquunt. Ob- structionum discriminē vt declinetur, permittis iis, quæ tenuioris subtilio- risq; sunt substantiæ & diuretica fa- cultatis exhibentur. Præsentib. infar- tib. nequaquam exhibendi sunt. Pro- inde sero lactis cōmode infunduntur, aut succo sumariæ vel absinthii addita spi- ca, melle, & similibus. Ne vero ventri- culi intestinorumq; fibris adhereant & corrugationis post se vestigia relin- quant, cum oleo amygdal. dulcium, viola- ceo, aut sesamino ipsis substantiæ mol- licies & lubricitas conciliatur. Mace- ratur in oleis & subinde fricantur, hinc in umbra siccantur. Mesue affundit oleum amygdal. dulc. in quo nutritos & subinde fricatos aliquādiu in sole vel lento calore siccatur, id triduo tem- poris spacio aliquoties repetit, & ex hoc denuo triduum in aqua sacchara vel sero lactis cum pauco sacchari ma- cerat, in quo trita, mitigata, & in pul- pam redacta, trochiscos conformat. Non abs re est, quod alii in iuscu- lo pinguiori maceratos exhibent, vel cum passularum pulpa aut melle pas- sulato, quod ipsis iuxta Mesuē ad-

propriatum est, & lenitatem conci- liat, quo nomine etiam cum manna, cassia, conserua & syrupo violato propi- natur. Quamobrem Platearius in- quit, ad purgandam choleram damus ex cassia & tamarindis in aqua resolutis & percolatis, cui mixtum sit serum, in quo per noctem maceratis puluis myroba' ano- rum. Aut resoluitur cassia & tamarindo- rum pulpa cum manna in aqua, colatura addatur saccharum, & fiat syrupus, cui in- fundantur myrobalani, virides & maturi si sint ad manus, vel in defectu horum sicca- ti, in eoq; intumescerent & extensi seru- entur ad vsum, quorum vnus si deuoretur, su- perbibitis aliquot syrupi istius cochlea-ibus, debilitate cordis laborantes & in syncope proclines adprime iuuat.

Penitius rem considerans Mesue accuratorem inuenit myrobalano- rum rectius ad vsum transferendorū præparandi modum, quem sic tradit. Sunt quidam, qui separant in eis, quod est secundum speciem ab eo, quod est secundum materiā: & est modus solemnior: infundunt n. myrobalanorum partem vnā in decem partib. feri lactis caprilli, ponuntq; per dies octo in vase vitreo stricti orificii, postea vni- ta colatura cū forti confricatione & expres- sione facta sensim aquā superflua exhalare permittunt. & sic vel simpliciter asservant, vel alius pharmaci pro intēione & vfu ad- iectis inspissari sinunt. Nūquid verus hic extrahendi vegetabilium virtutem & essentiam penitiorē modus describi- turq; dicitur est, q; neoterici, & ex iis sigillatim chymici nonnulli suum & huius seculi inuentum extractionum

Extracti
Myroba-
lanorum fa-
ciendi mo-
dus à Me-
sue inuen-
tus.

con-

Quomodo
ut rite pur-
gandi a-
ctū excer-
ceant, my-
robalani
sint præpa-
randi.

Myroba-
ni Trochi-
scati.

conficiendarum rationem esse gloriantur, & falso clamitant.

Sed de vera ad vsum feliciorum præparatione quid sentiendum sit, ut aperiamus, tenendum, in myrobalanis diuersarum substantiarum non vna & æquali virtute constārium esse compositionem. Cortex enim & ipsa eorundem substantiæ caro sicca, frigida & adstringentis est naturæ, quod vero substantiæ gummosi inhæret, id ipsum est, in quo humores pituitosos biliososque blande educendi virtus residet. Et hæc est causa, quamobrem, cum in liquore conuenienti non nimis feruenti, calide tamen macerantur myrobalani, dilutum vberius purget. Vnde Mesue ait, infusio eorum competit, quando solum queritur solutio, & scito, quod decoctio eis acquirit vehementiorem oppilationem, quā sola infusio. Quocirca scite ingerit Placarius, myrobalanorum puluerisatorum Zijss. ponimus in aqua calida non nimis feruente aut ebulliente, quia consumeretur tota gummositas, per quam purgant. Hactenus Placarius. Quos equidem miror, plerofque rei medicamentariæ scriptores adeo oscitanter inspicisse & excussisse. Sola enim maceratione calida gummi, quod inest, soluitur & colliquescit; accedente autem ebullitione & coctione pertiniaciori vis adstringētium corticum & temperies substantiæ carnulentæ frigidioris sicciorisque in ipsum liquorem transire compellitur. Si vero in substantia exhibentur cum conue-

nientibus & supra memoratis vehiculis, modice purgant, nec parum adstrictionis post se relinquunt, quamobrem eorum decoctum aut puluis conuenit in dysenteria, & ubi acres, acutæ tenuiumque humorū fluxiones infestant, quæ alioquin, nisi hoc modo tractentur, torrentius precipitantur. Hæc itaque rei summa est: *Infusio sola duntaxat purgat, coctio nonnullam cum purgandi vi importat adstrictionem; puluis exhibitus soluit & adstringit, combustio vel assatio pure stringit.* Ex his etiam præclare liquet, illud myrobalanorum genus felicius vberiusque purgare, in quo gummi copiosius inesse apparet. Huius vero maiorem vim contineri, & plus reperiri in chebulis, auctorum obseruatione & autopsia demonstratur.

Cæterum priusquam ab hac materia recedamus, non præter rem erit, commonstrare, quam inscite faciant, qui adstringendi & contrahendi vim in myrobalanis corrigere annuntuntur tamarindis, Rhabbarbo vel agarico adiectis, cū hic ventriculi villis eque adhæreat, & se insinuet, illud substantiæ suæ parte crassiore & potiore, per omnia eodem modo, quo myrobalani adstringat; Tamarindi autem frigida siccaque temperiei, similem pene atque myrobalani ad operationis suæ felicitatem requirant præparationem, & adminicula. Nec inutile erit disquirere, num recte faciant, qui suadent, & commendant mixturas myrobalanorum cum dia-

Cum diuersa in myrobalanis sint substantiæ, quid sit illud, in quo purgandi virtus consistat.

gridio, ob id, quod illi huius acumen & ferociam retundant, hoc vero eorum segnitie & imbecillitatem irritet acuatque. Qua in re, ut quod ad usum saluberrime faciat, obtineamus, sciendum, illis pharmacis, quæ maligna & immani qualitate, quæ visceribus insultare possunt, prædita sunt, nequaquam addenda corrigentia, quæ adstringendo earum effrenem potentiam coerceant, quippe quod horum opera diutius in corpore permanere, furere, & malignitatem longius exferere, altiusque imprimere compellantur, sed talia, quæ ex aduerso qualitates acres & malignas mitigent & permulceant, & lubricando simul viam faciant, ut minore molestia celerius exeant & egerantur, de cuius argumenti genere *superius* est actum vberius. Modestiorum autem *myrobalanorum* præparatorum vim, adiectis aliquot *diagridij* granis non inepte acui fatemur, illos vero ad huius correctionem rite & recte misceri, adseuerare non possumus.

*Citrinorum virtus
& operatio.*

In *flavis myrobalanis* illi præferuntur, qui in viridi plane & plene flantesunt, ponderosa, fatta, gummis maxime intus respersa exiguum habentes officulum. Hi bilis feruorem maxime reprimunt, eandemque peculiariter expurgant, ventriculū, cor & iecur roborant, hæmorrhoidibus profunt, eisque proprie conducunt, qui sunt temperamenti calidioris. Fricantur core ad oculorum collyria

cum *vine acerba*, aut *rosarum aqua*, vel *feniculi succo*, quod oculorum inflammationes reprimant, lacrimas sistant, defluxionesque cohibeant. Horū puluere sanantur vlcera addita *resina, lentiscina, seu mastiche*,

E *Chebulo*rum censu recipiuntur, qui reliquis crassiores colore nigro, purpurascēte, cortice crasso, & qui in aquam proiecti continuo fundum petunt. Pituitam hi expurgant, intellectum acuunt, visum faciunt illustriorem, præsertim *saccharo* asservata ventriculū emendant & confirmant, vtiliterque exhibentur aqua intercute affectis & febribus diuturnis afflictis.

Embelici ante cellunt, qui in maiora, crassiora, densiora, ponderosiora que frustra diuiduntur, quique minus ossis, quam pulpæ habent. Extrahunt pituitam, cor & cerebrum roborant, intellectum augent, ventriculū à pituita aliisque noxiis humoribus expurgant & confirmant, sitim extinguunt, vomitiones cohibent, & ad cibum appetentiam inuicant.

Inter *Bellericos* excellunt ii, quibus cortex est crassus, quique crassi densi & graues sunt. Cum *emblicis* eandem obtinent facultatem, conferunt etiam iis, qui pus expuunt, & ad fluxum hæmorrhoidum superfluum, & capillorum casum, iisque, si à lotionē inspergatur puluis, nigrorem conciliat.

Chebuli conditi, inquit *Mesue*, minus purgant, plus corroborant, contrarium faciunt

*Chebulo-
rum electi
& efficacia*

*Embelico-
rum utilitas.*

*Bellericorum
natura.*

faciunt inconditi, modum condiendi
vide ibidem.

Ad dysenteriam

℞. flor. rosar. rub.

fol. plantag. ana p. j.

Radic. liquiritia ℥ j.

passul.

Tamarindor. ana ℥ vj.

myrobal. citrinor. ℥ ss.

coquantur in hydromelite

colatura infunde Rhabarb. ℥ j. ʒ j.

spica ʒ l.

Fiat expressio, & adde syrupi cydonio-
rum vel de rosis ℥ j. detur.

Felici cum successu sequentem v-
surpauit.

℞. Rhab. ℥ iij.

agar. trochis. ℥ ij.

myrobal. citrinor. ℥ l.

nuc. mosc. ʒ ij.

sem. cymini torrefacti ʒ j.

Infunde inf. q. aque plantagin. absinthij
agrimon. ana p. x. calefac, cola, ex-
prime.

Colatura ℞. ℥ vj.

Quibus misce

syrupi cydonior.

de absinth. ana ℥ l.

Remisce, fiat potio pro duabus vicib. us.

℞. myrobal. citrinor. ℥ iij.

chebulorum ℥ ij.

passular. ℥ j.

spica ʒ l.

Bulliant in aqua plantaginis ad ℥ iij.
exprime fortiter, & adde puluer. Rhabarb.

ʒ iij. sacchari parum. fiat haustus.

℞. aque hordei ℥ viij.

myrobal. citrin. ℥ iij.

chebulor. ℥ j.

Rhabarb. electi ʒ iij.

flor. violarum,

prunellorum,

rosarum ana p. j.

Infundantur horis tribus calide.

Colatura ℞. ℥ iij.

syrupi de myrobal. ℥ j.

pul. Rhabarb. ʒ j.

macis gr. v.

Misce pro haustu.

Ingrediuntur vero myrobalani com-
positionem confectiois Hamech & ma-
gnam pul. Arabicarum partem con-
stituunt, miscentur aggregatiuis, & de
Rhabarbato, & de Eupatorio, Lucis, sine
quibus, stomachicis, alkindi, Mesue ale-
phangini & de opopanaco. Peculiares
de quinque generibus myrobalano-
rum conformauit pilulas Nicolaus,
& cum hæmorrhoidibus maxime
conferant, recipiuntur copiose in
compositionem earum, quæ de bdel-
lio nuncupantur. Eximia quinetiam
virtutis syrupus de myrobalanis magi-
stralis existat ad dysenteriam, qui su-
per lib. i. cap. describitur.

C A P. XVIII.

Sena primario humorem melan-
cholicum, deinde crassam pituitam
è liene, mesenterio & visceribus co-
piose, sed benigne educit. Quo pacto
corrigatur, præparetur, & rite v-
surpetur. Coctionem non tolerat,
omni ætati innoxium est pharma-
cum.

cum. *Omnia sensuum organa roborat.*

Sena veteribus incognita, vel saltem ab illis ad posteritatem non descripta, nomen accepit à Mauritaniis, quod posterius seruarunt, Persis *abalzemer*, ab Arabibus primum in usum accersita, calida & sicca est, in initio secundi gradus. Vti *Rhabarbarum* anima iecoris, *agaricus* medicina securitatis, *aloe* fel naturæ, ita *senæ* omnium sensuum organa purgare & adprime roborare dicitur.

Senæ specifice purgandi virtus re dicitur. Euacuat autem primo & proprie humorem melancholicum & atrabilarium, dein pituitam crassam, & consequenter ceteros humores; ultra secundam corporis regionem vis eius non magnopere extenditur. Trahit autem singulariter à liene, mesenterio, hypochondriis atros, crassos, viscosos, lentosque humores, sanguinem emundat & emendat; Est pharmacum senibus, pueris, grauidis, delicatis, imbecilibus, omnique pene ætati omnino conueniens, naturæ familiæ & domesticæ, infensæ cuiuscunque qualitatis expertus. Veteres obstructions, sese in venas insinuans expedit, obduratos tumores euacuat, vnde diuturnorum atque lentorum morborum, quos viscerum impuritas aut vetus emphrax genuit, quales sunt febres chronicæ & pertinaces, melancholicæ, vitiliginis, impetiginis, scabies, epilepsiæ, singulare remedium est, sensusque omnes exacuit.

Innoxio operatur.

Quibus morbus conueniat.

Neque enim orificium ventriculi aut eius substantiam & intestina offendit, ut Mesue putauit, quod moderate calida & sicca adstrictionem & amariciem quandam gustantibus representet. Flatus & hos consequentia tormina non excitat, nisi per accidens, videlicet frigidus viscososque humores versando, & in flatus conuertendo, aut quod crassos tenacesque humores ad intestina deducat; qui ægre & vix sine sensu doloris e gyris eorum protruduntur. Arabes obseruarunt post se relinquere adstrictionem, quocirca lubricantibus mistam exhibuerunt. Vulgo, ut stomachus confirmetur, neque noxam, quæ tamen, ut dictum, haut metuenda est, capiat, additur *zinziber*, *cinnamonum*, *Garyophylli*, *semen anisi*, & ut vis eius segnior extimuletur, *nicrum*, *sal gemme*, ut leniendo sine torsionibus crassos educat humores, miscetur ea, quæ lubricando exitum iuuant, quamobrem infunditur, maceratur, & exhibetur cum *sero lactis caprilli*, iure *pinguiore galli vel capri*, cum *decocto prunorum*, *iniubarum*, *vuarum passarum*, *althææ*, *polypodii*, *florum violarum*, *borraginis*, *maluæ*, vel cum *manna*, & *castia*. Ad morbos calidos sero commode infunditur, ad frigidos aqua *f. maris vino* & similibus.

Utrum folliculi cum semine, an vero folia maiore purgandi vi prædicta rectius in usum vocentur concertant auctores. Fernelius & Serapion primas tribuunt folliculis & semini, contra-

Quomodo recte corrigatur & exhibeatur.

Folliculi, an folia a usum recte contra-

contrarium maxima pars auctorum
tuetur. Matthiolus, vt componat li-
tem, asseuerat, se experientia didicif-
se, folliculos & semen ante plenam ma-
turitatem succulentos, nec in herba
flaccescentes, si decerpantur, atq; as-
seruentur, idem prestare, quod folia,
in proprio vero caule arefactos om-
nem cum succo & virore virtutem
amittere, vnde vsus obtinuit, quod
folia recipiamus. Præstat vero *sena*
Alexandrina *Egypti*, vel quæ aduehi-
tur *Mecha*. Rectius infunditur, quā
coquitur, quod vi purgandi coctio-
ne facile euanescat. *Brassauol.* id ve-
rum esse duntaxat, cum minore co-
pia coquitur, maiori quantitate nihil
virium disperdere arbitratur. Sed
cum partium homogenearū eadem
sit natura, id, quod particulis acci-
dit, cumulo earum insolens esse ne-
quit. Infunditur additis corrigenti-
bus & separatim stipitibus & impuri-
tatibus, ab ℥ i. ad ℥ vi. pro vna, & pro
duplici portione ad ℥ j. idq; commo-
de in iure carnis gallinæ, sero lactis caprilli,
aqua fumarie aut alio conuenienti li-
quore, vel decocto fernidis, vt per
noctem in loco calido, vase arte
clauso asseruetur, mane calfiat, &
sponte intepescens fortiter exprima-
tur. Huius colaturæ vulgo ℥ iij. vel
iiij. cum manna vel syrupo rosarum laxa-
tione aut electuariis lenientibus acuen-
tibusve, si occasio postulat, exhibent,
vt aluum simpliciter laxet, ℥ ij. vel ℥ iij.
linteolo laxiore exceptæ parū coquū-
tur & crebro exprimuntur in iure

prunorum.

Matthiolus *folia sena* cum *Rhabar-* *Sena infra-*
baro & *agarico* infundit decocto *guaiaci*, *sic in deco-*
quo ad quadraginta dies poto, sine *Ho guaiaci*
sudoris profusione se curasse gallica- *sanat luem*
na lue infectos, testatur.

Pulueris sena ℥ ij. exhibentur cum
iuribus supra nominatis, addito *zin-*
zibere, *cinamomo*, *sale gemma*.

Hinc varie præparati pulueres cō- *Puluerum*
positi in vsu sunt, qualis *Montagna-* *sena vario-*
næ, *Brassauoli*, *Wieri*, *Andernaci*, *rum aucto-*
Trincauelli, aliorumque, qui vulgo *rum mate-*
præparantur ex *sena*, *epithymo*, *cina-*
momo, *garyophyllis*, *Galanga*, *sem. anisi*,
tartaro, *nitro*, *sale gemma*, cum vel sine
diagridio. Prostant insuper syrupi de
sena, & *electuaria*, *pilula*, *extracta*. Talis
est syrupus Matthioli ex *sena* viridi
compositus, & syrupus *sena* *Fiora-*
uanti, & *Heurnii* & *Augustanorum*,
& *Renodei* *diaseumatum* seu *diabalze-*
mer à *Perlicadenominatio* dictum,
& *electuarium de sena* *Nicolai*: eam
quoque excipiunt, *electuaria* *diacathol.*
Nicol. de manna, *Hamech*, de *psyllio*, *diaci-*
don. laxati, *passula laxatiua*, *pilula* *Impe-*
ratoris, *lucis maior*, de quinque generibus
myrobalanor. decoctum Gereonis, & *Galli*
veteris, *extractum Quercetani* & *Heurnij*,
vinum laxatiuum Quercetani. *Extractum*
sena simplex rite præparatur affusa a- *sena quo-*
qua vel succo pomorum redolētium, quod *modo pare-*
huius & plurium vegetabilium men-
struum idoneum censent, si instillen-
tur aliquot guttæ *olei Tartari* per de-
liquium facti. Cæterum, quia o-
mnium sensuum organa confirmare
Ll perhi-

sena non
olerat co-
tionem.

Dosis.

Extractum
sena quo-
modo pare-
tur.

perhibetur *sena*, lixiu is cephalicis etiam miscetur.

CAP. XIX.

Lapidum melanagorum historia. Quomodo differat Armenius a lazulino. An ille huius sit materia, quae eorum differentia, & uter fortius purget, quo pacto uterque praeparatur lotionem, ut innoxie & sine violentia operetur. Quibus morbis conducant. Lapis lazuli duplici virtute est instructus, melanagoga & cor viresque confirmante ac reficiet. Ad utramque operationem praestandam diuersa praeparatione opus est.

Lapis, qui Armenii appellatione indigitatur, quomodo id nominis indeptus sit, auctores in explicatū reliquerunt. Nec enim hac tempestate copiosum eius in Armenia esse prouentum, nec antiquitus facultatem & vsum ibi primo inuentum constat. Idem praeterea nomen obtinuit, qui alibi & praesertim è Germania metallifodinis vbertim eruitur, quod notis omnibus Armenium repraesentet, & pari facultate purgandi atrabilarios humores, teste infallibili clarissimorum virorum experientia donatus sit, quamobrem eiusdem esse generis, siquidem locus & regio essentiam rei non immutet, recte concluditur. Brassauolia examine purgantium testatur se expertum esse, lapidem Armenium ex Germania allatum, lotū

& praeparatum, eosdem edidisse effectus, quos ille, qui ex Armenia Venetias asportatur vel asportari dicitur.

Lapidi cyaneo seu caeruleo, quem Lazulum vulgo vocat, cōgener cognatusque videtur, quod cum eodem in hisdem non modo proueniat metallorū mineris, sed & adeo promiscue simul oriatur, ut caerulei frustū vel particulā, nō modicum Armenij contineat, & ē conuerso; Quā ratione ducti, clarissimi quidam auctores censuerunt Armenium nil aliud esse, quam materiā caerulei nōdum à calore in viscerib. terre ad vltimam perfectionem elaborati, veluti misli fori & chalcitis, nil aliud esse creduntur, quam calchanti materia.

Discrepant autē colore, consistentia & agendi intensione. Armenius ex viridi in caeruleum inclinat, maculis viridib. caeruleis, & saepe etiam nigris distinctus est. Lapis lazuli integre cyaneus seu caeruleus est, & nunc aureis, nunc argenteis radiat punctis, vel stellis, praeratione metalli, cui adharet vel conascitur. Lapis Armenius friabilis est, quod ex sup. allegata ratione liquere potest, nec ea, quā Lazulus, soliditate praeditus; requirit n. Dioscor. ad integritatem Armenii, ut sit levis, caleulorum expers, aequabilis seu planissimus & friabilis. Demum virtutis intensione siue ab aperta, siue occulta qualitate differunt. Armenius in principio secundi gradus calidus & siccus perhibetur à Mesue, Lazuli in tertio. Auicenna & Mesue maiorem purgandi atrabilarios humores facultatem

Armenius creditur esse materiam caerulei.

Differentia Armenii & caerulei lapidis.

Arme-

Armenio assignant, de qua sententia non nihil dubitationis recte rem ponde-
deranti incidere possit. Si enim ista
pharmaca intensioris sunt ad purgan-
dum virtutis, quæ cum specifica for-
mæ proprietate acriores ex elemen-
torum communium syncrifi acutio-
resq; possident qualitates, necessum
est, lazulum Armenio prævalere. De-
inde, cum operatio rei essentiam ef-
sentiaq; perfectionem sequatur (vri
enim quodlibet se in esse, ita habet etiam in
operari) necessum erit, quod in genere
perfectius est, id quoq; maiori effica-
cia & operandi potestate esse affectū.
Lapis Armenius vero lazuli materia,
inchoatio & rudimentum non ine-
pre statuitur. Accedit & hoc, quod
recentiores ratione & experientia du-
cti, minorem assignent dosin lapidi
lazuli, quam Armenio. Quæ enim in
minori dosi æqualiter vel plus ope-
rantur his, quæ maiore in eundem fi-
nem vsurpantur, ea intensiori virtu-
te prædita esse omnino par est. Nec
obscure affirmant, qui id observa-
runt, lapidem lazuli fortius concita-
re vomitum, quam faciat Armenius.
Cæterum non dictum scriptum ve id
velim, ac si summorum artis nostræ
architectorum auctoritatem con-
uellere induxerim, sed quod ea, quæ
in his relegendis inciderint dubia, le-
ctorem celare noluerim.

Lapis Armenius iuxta Mesuene est
calidus & siccus in principio secundi
gradus, resoluit, abstergit, turbat, &
subuertit stomachum, educit per vo-

mitionem & secessum. Collutione
multoties reiterata qualitatem il-
lam, qua nauseam & anacartasin
concitatur, deponit, & blande, sed ta-
men sufficienter educendi humores
melancholicos potestatem retinet.
Veteres Græci ante Alexandri & Aë-
tii secula id vel ignorarunt, vel haut
commonstratum posteris, silentio præ-
terierunt. Anicenna recte substitui
Helleboro censet, quod in eo æqualis
vis, minore tamen violentia, si dextre
præparetur, insit educendi bilema-
tram. Idem lib. de virtutibus cordis, tra-
ctat. 2. asserit, sanguinem cordis pur-
gate, & vapores à spiritibus vitalibus
abstergere.

Aëtius lib. 2. cap. 47. crassum san-
guinem habentibus exhiberi, & ex
decocto centaurei minoris, morbo sacro
obnoxiiis & furiosis dari iubet. Me-
sue electiue bilem nigram è cerebro
efficaciter ducere, & ex hoc ad ægri-
tudines præcipue melancholicas, vi-
delicet maniam, melancholiam, ver-
tiginem, capitis dolorē, epilepsiam,
morbos item timoris & suspicionis,
ad lepram, vitia splenis, cancerum,
morpheam nigram, & melancholi-
cas febres conducere asserit. Lapi-
dis Armenii virtutem in delicienda
atra bile & melancholicis affectibus
curandis, præ cæteris exprimit Ale-
xander Trallian. lib. 1. cap. de melanchol.
ubi sic inquit: Quod si Hiera data nihi-
lominus infestare videantur melancholica
imaginationes, sine ulla cunctatione lapi-
dem Armenium dare festinato. Noui e-

Ll 2 nim

ter lapidū
rius edu-
at melan-
cholicos hu-
vires.

Differetia
Armenii
& lazuli
lapidis.

Lapis lazuli
i fortius
urgat, quā
Armenius.

Armenius
lapidis hi-
storia & ex-
plicatio.

Letione vis
insolens
mitescit.

Atram è
cerebro &
corde edu-
cit bilom.

Quibus af-
fectibus con-
ducatur.

vsus, uti-
litas & ra-
tio exhibē-
di lapidem
lazuli.

nim ex veteribus antiquiores ad veratrum album properasse, vbi affectum ab aliis purgantibus imminui nihil penitus conspicerent. Verum ego lapidem Armenium veratrum albo praefero, atque licet utentem experientia ipsa cognoscere, quomodo, praequam efficaciter etiam sine molestia & periculo purget, quorum nihil album veratrum habere nouimus. Si igitur res postulat, non modo infra per aluum, sed etiam per vomitum fieri purgationem, lapidem illotum exhibere conuenit. Sit autem modus ipsius ℥ iij. aut paulo amplius pro viriū simul & noxi humoris ratione. At si ager purgatione per superiora non admodum indigere videatur, sed per imū ventrem totum vitiosum humorem exire conducat, tunc lapidem eluere oportet vsq; ad duodenas (vetus legit quinquagenas) vices. Cum enim id fecerimus, neq; turbationem stomachi, aut compressionem lapidis excitare potest. Quinetiam minori molestia nigrum terrestremq; humorem vacuabit, ut paucis praeteritis diebus adiumentum ex eo nobis accessisse percipiamus. Dato autem ex eo ℥ v. vel vi. ut plurimum ex aqua tepida, semper ex cognatis dictis coniectura deprehendes, an plus minusve exhibere debeas. Quod si agrum adhuc bis requirere suspiceris, cum fiducia exhibeto, neq; enim calorem habet, aut siccantem admodum, aut aliam quampiam ipsi insidētem qualitatem amarant vel venenosam, ut ager ideo medicamentum bibere detrectet. Si sint, qui humidam remedium formam auersantur, in catapotia redigere oportet. Si vero libet etiam picra aliquam insignem partem admisceto, aut etiam ex aliis quibusdam, quae purgationem magis promoueant. Et non renūtiatur. Haec

nus Alexāder. *Pilulae de Lapide Armenio* in vstituto nostro dispensatorio Cordi describuntur.

Trallian. lib. i. cap. 16. pilulas de lapide Armenio consignat, quarum descriptionem illi, qui iusta lance eam examinant, mendo esse arbitrantur. Quae hodie extat talis est.

℥. Hierapicra

Epithymi ana ℥ ss.

Agarici

lapidis Armeni ana ℥ iij.

Garyophyll. gr. xx.

Ab illa variat, quam ex Alexandro tradit Aetnarius, & item Mesue cap. de cephalalg. Accedit, quod antiquus interpres pondera variat. Proinde cum lectio corrupta & scammonii excedat quantitas, hoc stylo a medicinae magistris correctum est.

℥. Hierapicra

Epithymi ana ℥ iij.

agarici,

lapidis Armeni loti ana ℥ iij.

scammonii ℥ ij. vel ℥ j.

Garyophyllor. gr. xx.

Excipe succo citri vel Rhodomelite, dos ℥ ij. aut ℥ j. Mesue etiam tradit pilulas de lapide Armenio ex Gabriele. Diasena Nicolai etiam lapidem Armenium & lazulum recipit.

Recta utriusque preparatio haec est: Teruntur in mortario, abluuntur aqua communi, siccantur in sole vel cineribus calidis, sculis, rursusq; abluuntur & siccantur, donec aq. limpida remaneat, idq; non modo decies, sed & vigesies, si opus fuerit, iteratur. Vnde Plateat. inquit, signum perfecta lotura est,

Pil. de la-
pide lazuli
Tralliani.

Lotione re-
iterata quo-
modo plena
prepara-
tur uterq;
lapis.

cum aqua non amplius inficitur; & alius addit, si nec colorem vel saporem aliamue qualitatem ab ea ducat. Tandem quin- quies vel sexies aquis cordialibus, veluti borraginis, buglossi, rosarum abluuntur, aut eorum succis inbuuntur. Hoc modo præparatis lapidibus, ea, quæ virtu- tem incident & irritant, addi debent, vt Garyophylli, hiera, diagridiū salnitri & consimilia. De trituratione plus susti- net lapis lazuli, quam Armenius. Neque sunt hi lapides, vt quidam sinistre senserunt, venenati aut mali- gna qualitate præditi, vt propterea vsus eorum reformidari debeat, plu- rimum enim, si dextre præparentur, morbis ex humore melancholico profectis conferre obseruatum est.

o lapide lazuli cyane-
Lapis Lazuli optimus est, qui per- fectissimum cyaneum colorem ha- bet, & guttis aureis interlitus vel stel- latus est, cui nullus alius adhæreat lapis, neque facile frangatur. Secun- dum locum obtinet, qui argenteis punctis coruscat; & hic apud nos fre- quentior est. Iuxta Mesuen est cali- dus & sic⁹ in tertio gradu absteigit, incidit, adurit, vlcera, est septica pu- trefacientisq; facultatis. Proinde, nō lotus psilothri vim habet, lotus vero pilos conseruat, elongat & in palpe- bris generat. Galenus lapidem la- zuli deiectionis facultate valere, non ignorauit, sed quod specialiter hu- mores melancholicos seligar & eua- cuet, præteriu it id, quod magna se- dulitate Arabes explorarunt & poste- riari commendarunt.

Formalis & specifica vis in eo du- plex est; alia, qua humorem melan- cholicum proprie educit, & alia, qua cor & spiritus vitales mirifice robo- rat & recreat, vnde latificanibus, & spiritus humore, vapore vel maligni- tate atrabilaria vexatos serenantibus miscetur medicamentis, vt quoquo modo adhibitus, melancholicis affe- ctibus mederi, & contra eosdem na- turæ gratificari videatur. Platearius ad melancholicas passionēs, quarta- nam, vitia splenis, & hamorrhoides exhibet cum decoctione sene & semiculi. *Educit hu- morem me- lancholi- cum & a- trabilarium.* Mesue docet, quod solutione educat melancholiam, & humores adustos, venas & sanguinem ab iis emundet, & non lotus per vomitum & alium humores crassos & Melancholicos educat; præcellens auxilium agri- tudinibus timoris & cordis conferat, pectus & pulmonem expurget, asth- mati à crassis humoribus conducit, febres melancholicas pellat, hamor- rhoidibus recentibus medetur, à le- pra præseruet. Serapio addit, quod sumptus & suppositus menses pro- uocet. Platearius monet, non esse puluerem eius miscendum potioni, ne fundum perat & sumentē eludat, ideoq; è cochleari exhibendum, aut in pilulari vel electuarii forma dan- dum, optime vero purgare melan- choliā, si præmisso decocto sene post tertiam vel quartam sedem exhibea- tur lapis lazuli.

Altera virtute, qua proprie cor re- spicit, impendio illud roborat, eiusq; *Virtus ro- borandi cor & reficiendi spiritus & vires.*

agritudinibus presenti remedio est, tremorem & synocopen sanat, timores Melancholicos abigit, animam dilatat, & (vt Mesue loquitur) mineram gaudii in ea facit.

*Ad agritu-
dines cordis
& passiones
melancho-
licas.*

Platearius docet, quod contra cardiacam passionē detur cum succo borraginis & cum puluere de corde cerui, cōmendatque contra omnes passiones melancholicas. Mesue tradit, quod ex sapientib. quidam ipsum post ablationem posuerint in confectionib. lactitiæ, & proprie dragmas octo vni libræ confectionis miscuerint, & cum succo buglossæ depurato & vino subtili antiquo exhibuerint, pro presenti & solenni remedio ad egritudines melancholicas.

*Preparatio
lapidis la-
zuli vt vel
modeste
purget, aut
posita vi
catartica
ex roboret,
vires ful-
cias.*

Vt autem pro cordiali rite vsurpetur medicamento, alia requiritur eiusdem preparatio. Nam veluti lotio crebra potestatem ferociter vacuandi, & vomitus concitandi aufert, deorsum autem benigne purgandi conseruat, ita vsitio eiusdem omnem catarticam vim abolet, & virtutē, qua cordi inseruit, seruat & acuit. Vritur autem in cucubulo, dein teritur & multoties in aqua, primum cōmuni, deinde cardiaca veluti rosacea aut alia conuenienti abluitur, siccatur, rursusque reiteratur ablutio & siccatio, donec aqua remaneat limpida.

Micari hic subit magni nominis scriptores tradere modum extrahendi essentiam ē lapide lazuli ei; ē crudo vel vsto, aut vtrolibet modo preparato indifferenter assignare virtutē

purgandi. Quidam n. in catino candefactum hunc lapidem sexies restringunt spiritu vini, conterunt, in marmore lauigant, eluunt aqua dulci, crassamentum & innatantem alienam leuitatē reiciunt. Exsiccato assundunt spiritum vini, essentia extrahunt, coagulant, eamq. affusa aqua melisse per digestionem rectificant, & pro vltiore correctione assundunt essentia margaritarū, corallorū, croci, oleū cinamomi, Caryophyllorum. Quemadmodum vero hæc preparatio vtilissima est, cum lapidē lazuli ad vires cordis reficiendas, & spiritus eiusdem per animi deliquia & mœrores melancholicos afflictos consolandū exhibemus, ita omnino inidonea est, si purgationē humoris melancholici moliamur, q. vt lotio efferam vim purgandi tollit & benignā relinquit, sic vsitio hanc penitus auferat, & virtutem, qua cor fulciat, eiusq. spiritus serenet & rectet, non modo seruet, sed promoueat. Qua ratione compulsus clarissimus Renodæus lapidem lazuli vstum recipit ad compositionem confectionis alchermes.

Neq. Mesue huius cōpositionis auctor & naturæ scrutator circūspectus & argutus tantā huic confectioni dosin lapidis miscuisset, si nuda lotionē dūtaxat paratus, supstite in eo vi purgatrice debuisset recipi, id, q. ex Mesuei verbis & auctiore dosi coniectare licet; ait n. recipiendum non tantū lotum, sed & pparatum, nostræ relinquens industriæ perpendendum, quod lotio nuda non sufficiat tunc, cum remediis miscetur pure roborat-

tibus

*Quomodo
lapis lazuli
recte pra-
paretur in
confectione
Alchermes
& cordia-
lia medi-
camenta
ingredien-
tur.*

illis ad fulciendum vires cordis, sed quod alia quadam insuper præparatio necessario requiratur, quæ vim purgandi adimat, & roborandi confirmet. Quapropter dosin adeo amplam posuit ut intelligamus inutile fore confectionem ad roborandum cor, nisi debite præparetur lazuli lapis, quæ vitione demum præstamus. Id si peniculatorius expendissent, qui pondus lapidis lazuli præter mentem & intentionem auctoris adeo minuunt, aut nobilissimam compositionem suspectam reddunt, vel omnino reiciunt, quæ lapidem lazuli purgante adhuc instructum virtute recipiendum existimarunt, aut, qui compositionem quidem retinet, cæterum nuda lotionem præparatum in eandem recipiunt, variisq; hoc ipsum rationibus palliare conantur, facile ex his sese labyrinthis explicare potuissent.

Verum illi perperam faciunt, qui non vltum pro medicamentum cordiali simpliciter roborante exhibent, aut remediis cardiacis hoc nomine mitterent, ita vicissim non leuiter cespitant, qui vitione eundem ad purgandum præparant. Quod animaduertens Quercetanus ad hunc vltum sola contentus est lotionem, & eloto pulueri affudit aquam melissæ vel buglossi, factaque digestionem eius diuaporationem leni calore procurat exsiccatum affundit spiritum vini & circulat in B. M. per dies viginti, quo separato per lenem distillationem, essentia relicta addit extractum margaritarum, corallorum, croci, olivæ, & Garryophyllorum.

Mesue præscribit pilulas de lapide

lazuli; eundem quoque recipiunt Inda & pil. lucis minores, & pil. Auicennæ ad dolorem capitis maiores & minores, & Hieræ Abbatis, & electuarium Renodæi diabelæmer seu sennatum.

Neque expers eius est confectio Paracelsi ad hydropem & urinæ mala, conducens.

℞. Serapini, ladani ana ℥ss. Galbani, Confectio lapidis lazuli, hermodactylorum ana ℥ss. Paracelsi de lapide lazuli ad hydropem. conferue rosarum q. s. dosis ℥ss. De reliquis consule auctores.

C A P. XX.

De Helleboro nigro & albo. Neger humorē melancholicū crassum, atrabilarium & pituitam viscosam, lentam & sanguine visceribusque infusam vel infartam & incuneatam educit. Quomodo, ut innoxie operetur, iuxta veteres & neotericos recte præparetur, infundatur, extrahatur, ex eodē decocta, infusa, extracta, syrupi, electuaria, pilule apozemata, & specifica remedia ad cephalæam, hemicraniam, melancholiā, maniā, epilepsiam, hypochondriacam affectionem, lienis duritiem, quartanas erraticasq; febres, hydropem, scabiē, lepram, cancras, vitiliginē, elephantiasin, aliāq; deplorata mala proponuntur. Vti damones helleboro eiciantur. De virosa hellebori albi natura, & vomitoriis ex eo parandis, & secreto quodam ad asthma.

Helle-

Nomina.

Qualitas.

Selectio.

Helleberum nigrum Dioscoride auctore melampodium etiam nuncupatur, à Melampo caprarum pastore, qui hoc ipso Prati furens filias curasse fertur: nominatur *veratrum*, quod mentem verrat. Ad tertium caliditatis & siccitatis gradum confcendit.

Dioscorides præfert id, quod ex Anticyra asportatur, unde puerbio, quo parum prudentes Antycyram relegamus, factus est locus. Matthiolus sepositis, qui albo, & altero, qui herbaceo est flore, utpote exigiam purgandi vim habentibus, in usum vocat Helleborum purpureo flore decoratum. Hoc in Austria, Styria & Carinthia copiose provenit.

In Germania passim ad usum expetitur & præscribitur Styriacum. Soli calique Germanici clementior indoles mitiorem producit eo, qui in locis calidioribus & squalidis provenit. Gustu est acre & feruens, exergentis & calfacientis facultatis. In usurpando meticulousior fuit Mesue, qui tantum robustis corporibus & tempore verno pene exhibendum concedit. Fernelius in magnis morbis & naturis calidis eius duntaxat usum admittit. Vnde Brassauolus scribit, multis ad sua usque tempora seculis, neglectum esse elleborum, doneciple usum eius vicissim tentarit & salubriter reducerit. Matthiolus ineptiam eorum ridet formidinem, qui elleboro uti verentur, seque vel sexcentis hominibus eius dilutum ab-

Usus Hellebori redu-
ctus patri
memoria.

que villo incommodo exhibuisse, testatur, cuius etiam unica exhibitione tempestive & methodice administrata quartanarii percurati sint. Hic advertendum, Mesuen & Fernelium loqui potissimum de Helleboro in substantia dato, non de infuso, & iis, quæ ex eodem per infusionem artificiose extrahuntur, pharmanis. Hoc pacto eius vehementia adeo cicurari potest, ut tuto pueris & imbecillibus in salutem successum detur. Pulvis autem, uti ipse fatetur Matthiolus, diluto longe fortior est, & naturis robustis potissimum, iisque qui pertinacibus affliguntur malis, convenit. Veteres, teste Actuario, ita præpararunt, ut radicis fibras in aqua macerarent & exempta medulla lignosa, in umbra resiccarint corticem, eiusque ad 3j. exhibuerint pulverem, cum seminibus odoratis ex passo, vel aceto mulso. Dioscorides cum diagridio & sale exhibet, qui modus Italis modernis ut plurimum comprobatur, quod, si qua in eo recondita virulentia, quæ mora diuturniore intus visceribus imprimetur, stimuli adiecti præcipitantia celeriter cum ipso pulvere foras proficiatur. Brassauolus 3ij cum Zinziberis, mastichis, rosarum rubearum, anisi, dauci, caphura ana gr. iij. exhibet è infuso quodam & interdum integram dragmam cum oxymelite aut saccharo borraginato, convenientissime vero omnium cum infuso, quo sorbili, aut iuxta veteres, cum ptisana. Inter simplices corrigendi modos præfertur

Veteru
preparata
& exhibi
di modi.

fertur ille, quo vel in malo cydonio excavato & pasta clauso coquitur, vel reterata affusione & maceratione succi cydoniorum idētidem lente siccat. Ille succus seu vinum Cydoniorum specificum eius corrigens prædicatur, iuxta Camerarium, Tabernamontanum, & Augustanos.

Veteres in copassum desudarunt, ut sine vlla difficultate tuto exhibere possent helleborata; Hic regula supra tradita iterum attendenda, quod quorum vis in acuta, acris & penetrante sit substantia, horum correctio perficiatur us, quæ acrimoniam & feroces has qualitates mitigare, contemperare & retundere nata sint, quæ de re vberius cap. de diagridio actum. Quocirca omnes istæ præparationes Hellebori, quæ fiant per acria & acuta menstrua, qualia spiritus vini, aqua & spiritus anisi, aromaticum, & horum olea, quæq; perficiuntur immisione in raphanum, ut hic denotetur (nisi vomitorium & turbatoriū ex albo vel nigro expetas remediū) mirifice reprobantur. Siquidem tantum absit, ut illa vim acutam & ferocientem hellebori coerceant, vel inhibeant, ut etiam insolentior & vehementior horum additione mixtura, extractione vel qualicunque præparatione euadat. Quamobrem Augustani fideliter notant, extractum hellebori nigri per aquam calentem tinctura radicum prolecta, factum, mitius meliusque operari, quam id, quod eductum sit per menstruum acrius, veluti aquam anisi vel spiritum vini cum aromatica, q̄

pro ellebori correctione adiunguntur, malitiam eius acuant & exorbitantem purgandi vim intendunt.

Idem quoque clarissimus Languis peruidit & observavit, cum pilulas conformet ex essentia ellebori per aquæ calētis macerationem educta, quæ euaporante sensim humore ad mellis consistentiam & adperso mastichis demum puluere in massam redigatur.

Infusio rite fit in iusculo Galli, caponis vel decocto conuenienti, additis semine faniculi, anisi, vel in sero lactis, decocto polypodii, & hydromelite.

Crato succis borraginis, pomorum redolentiū & melisse hoc pacto infundit.

℞. Succi pomorum dulcium. ℔. j. ℥.

Borraginis,

Melisse ana ℔. ℥.

Florum borraginis,

Violarum ana p. j.

Folior. sena,

Epithymi Cretici,

Hellebori nigri ana ʒ. ℥.

Decoquantur lento igne secundum artem, & fiat Syrupus, cui imponatur nodulus.

Ex cynamomi,

Garyophyllor.

Crocī,

Specierum aromati. rosati,

Diamoschi dulcis ana ʒ. ℥.

Huius vnciis tribus adde manna ʒ. j. & utere secure in imbecillibus.

Qui sequitur, meæ descriptionis est. ℞. Succiflorum. borraginis,

pomorum redolentiū ana ℔. j.

Mm Citri,

Extractio
Hellebor.
nigr.

Infusio.

Syrupus
Cratonis
iucundus
& utilissi-
mus ad af-
fectus me-
lancholicos.

Syrupus de
Helleboro
ad atrabi-
larias agri-
tudines o-
mnium
prestantis-
simus.

Citri,

Granatorum dulcium,

Aranciorum dulci ana ℥ iij.

Rubi Idei ℥ ij.

Cerasorum nigrorum ℔. l.

Syrupi de corticibus citri ℥ ij.

Florum Garophyll. seu tunica horten-
sis, qui ocelli vulgo nominantur,

Nymphaeana p. f.

Sem. citri,

Basiliconis,

Cinamomi,

Croci ana ℥ j.

Pul. radic. Hellebor. nigri stiriaci præp. ℥ iij.

Misceantur liquores & effervescent ad ignem, feruidis infunde pulveres, & reponere per tri-
dium in loco mediocriter calido, vase opti-
me clauso, dein cola cum expressione, cola-
tura depurata coque, adiecto sacch. modico in formam syrupi, vel lenta exhalatione
ex leniore calore redige in formam extracti.

Hac via extrahitur vel præparatur
omnium rectissime, & eo potissimum
dirigitur, ut sit remedium aptum mor-
bi ex melancholia, & atra adusta que
bile progenitis. Si vero ad cerebri &
neruorum à pituitoso humore profe-
ctos affectus dirigere est animus, ad-
dantur succi melissæ, calendula, florum li-
liorum conuallium, primula veris seu her-
ba paralytis, succus cerasorum nigrorum,
paonia, cum floribus lauendulae, stachados,
anthos & modico ligno sassafras seminum
que paonia nigrorum.

Alia Helle-
bori præpa-
rationes.

Alii cum aqua anisi coquunt, donec
liquoris pars maxima sit consumpta, expri-
munt, colant, colaturam cum syrupo rosa-
sarum solutio ad consistentiam spissiore

super igne moderato reducunt. Sunt,
qui radices hellebori in aceto rosato mace-
rant, (recte nec ne, illi viderint) & re-
siccatas sufficienter præparatas esse, confi-
dunt, è quibus tincturam affusis limonũ &
pomorũ redolentiũ succis extrahunt, quib.
decantatis denuo rosarum pallidarũ succo
inundant, eumque superfluo eius vi impræ-
gnatum ceteris miscent, digerunt, & liquore
superfluo ad consistentiam debitam euocato
extractum parant. cuius ℥ j. cum extra-
cti confec. Hamech & gr. aliquot diagridii nigri.
non inconcinne exhibetur.

Extractus
Hellebori

Electuarium Herholdi tale est.

℥. Radic. ellebori nigri præparati ℔. l.

Succi borraginis,

Buglossi ana ℔. j.

Radic. feniculi,

Cichorei,

Asparagi,

Petrosilini ana ℥ vj.

Sem. quatuor frigid. maior. ana ℥ j.

Iuinbarum,

Sebesten ana ℥ l.

Extractus
Heroldi.

Affusa sufficienti quantitate feri lactis fiat
decoctio in vase duplici, colatura exhalet ad
consistentiam electuarij vel extracti.

Vide insuper electuarium diabolobor-
um purgans Quercetani in pharmacopœa
restituta, & syrupum Helleboratũ minorẽ,
& maiorem, qui proprie antiepilepti-
cus fertur, & vinũ Helleboratum, & præ-
parationem quintæ essentia Helleb. nigr.
per propriam aquã ex viridi herba ex-
tracta, & confectiõẽ Balsami Helleborini,
quem mirifice euehit. His iunge syru-
pum helleborinũ Heurnii; Oxy-mel Helle-
boratum Iuliani tantopere a Gesnero
præ-

prædicatum notius est, quam ut hic recenseri debeat.

Matthiolus cōmendat Helleborismū suum ad affectus melanchol. & præcipue quartanam; Desc. ipso extat lib. 3. epistolarum ad Georg. Hanschium.

Syrupus de Helleboro Heurnii.

℞. Radic. ellebor nig. ℥ j.
succipomor. dulc. ℥ x.
Radic. bugloss.
borrag.
polypodii,
epithymicret. ana ℥ j.
foll. cul. & foliorum sene ana ℥ vj.
flor. borrag.
buglossi,
lupuli,
fumariæ ana p. j.
Herb. capill. Veneris,
agrimonie,
chamadr. ana M. j.
schazanti ℥ l. cum liquore suffici-
enti fiat decoctio ad ℔. ij. quib. adde, succi
pomorum redolentium, sacchari albi ana
℔. ij. f. syrupus.

Vide syrupum rosatum laxatiuum compositum seu helleboratum Montani in dispensatorio Augustano.

Extractum
Hellebori
compositum
Extractū compositū ellebori nigri.
℞. fibrarum radic. ellebori nigri preparati
℥ ij. Fol. sene ℥ vj. Turbith. myrobal. omn.
ana ℥ j. Trochisc. alhandel ℥ vj. florū vio-
larum, rosarum rubearum, epithymi ana p.
ij. specier. latificantis Gal. ℥ ij. succi depura-
ti fumariæ, pomorum redolentium, & seri
lactis ana q. s. fiat digestio per octiduum,
dein colentur, exprimantur, depurentur &

in formam extracti redigantur.

Purgans specificum Crollii ad Hydropem.

℞. Radic. Helleb. nigr. ℥ iij. colocynth. ℥ ij. Specificum
extrahatur essentia cum S. V. (inter extra- purgans ex
hendum spuma secernatur ellebori venena- helleboro
ta) dein separetur spiritus relictæ ad crassi- Crollii.
tudinem melleam massa, cuius ℞. gr. iij.
Mercur. per ol. præcipit. gr. ij. Misce formen-
tur pil. Sed ita hoc usurpare, magna &
effrons audacia est, cum tutiora equi-
ualentia sint ad manus, veluti infusio
& decoctum Augustanorum.

℞. Cortic. ellebor. nigri prepar. ℥ ij.

Sem. anisi,

fœniculi ana ℥ j.

Cinamomi,

Gariophyllor. ana gr. iij. fiat infusio, do-
sis ℥ iij.

℞. Cortic. Hellebor. nigr. præp. ℥ iij. Sem.
anisi. citri, Gariophyl. ana ℥ s. f. decoctio l. a.
Huius ℞. ℥ iij. confect. Hamech ℥ s. f. syrup.
de fumar. compositi ℥ l. Mesue meticu-
losius vtitur helleboro nigro. Fibras eius in
tereniabin seu manna pulpa macerat per
horas octo. quib. exemptis illam per linæum
colatam exhibet, vel in melle passulato, iure
galli carniūque infundit, coquit & assusa
pitana propinat. Optime insuper mi-
sceri cum polypodio, epithymo, & sale In-
do docet.

Haly consignat prædicatque pilu-
las pro extremo ad cancrum, lepram
& morpheam nigram præsidio.

℞. Hierapicra ℥ xij. Helleb. nigr. & poly- Pilula Ha-
pod. ana ℥ v. Stach. epithymi ana ℥ vij. a li de Helle-
garici, lapidis lazuli, salis Indi, colocynth. boro ad
ana ℥ iij. dosis à ℥ j. ad ℥ ij. harum ve- Cancrum
& Lepræ

Mm 2 hemen.

herentiam mitigat haustus aqua hordei, decoctum passularum, mellis, Gallinae carniū cum oleo amygdal. dulcium.

An per propriam aquam rite & recte extrahatur essentia hellebori, nō iniuria dubitatur, cum non tam fiat accurata correctio, quam exquisita extractio.

Quomodo veteres elleborum præpararunt, vide apud Aetium terrab. 1. serm. 3. c. 129. & 130.

Singulariter etiam commendatur hellebori ex vino & melle decoctū in morbis pectoris à frigida causa, quale est asthma.

Decoctum Galli veteris helleboratum tale vtiliter hypochondriacis & scorbuticis paratur.

℞. Radic. ellebor. nigri præpar.

Decoctum
Galli vete-
ris Hellebo-
ratur ad
hypochon-
driacam
affectionem
& scorbu-
tum.

asari,
peucedani ana ℥ ℥.
Turpetbi ℥ vj.
acetosa,
centaur. minor. ana ℥ ij.

Herbar. cochlearia,
epithymi Cret.
fumaria,
scolopendria ana M. j.
Veronica,
capillor. Vener. ana M. ℥.

Cert frangul.
radic. cappar.
tamarisci ana ℥ ij.
Folior. sena Alexand. mund. ℥ j℥.
flor. borrag.
bugloss.
anthos ana p. j.
sambuci p. ij.

Sem. fraxini decorr.

pastinaca ana ℥ ij.

anisi ℥ ij℥.

Cremor. tartari ℥ j.

passul. corinth. concis. ℥ j℥.

Incisa & tusa misce. quib. infarciatur venter Galli veteris mundati, coquatur ad carnis deliquium, ius expressum colatum exhibeatur cum tartaro vitriolato, essentia chalybis, elixir vita Theophrasti, Trochisc. de capparibus.

Apozema Helleboratum anthypochondriacum.

℞. Radic. Cichorei,

Endiuie,

scorzonera,

eryngii ana ℥ ℥.

Rat. Petroselin,

feniculi ana ℥ ij.

Cortic. tamarisci

fraxini ana ℥ ij℥.

Rad. polypod. Quercin. ℥ vj.

liquiritia ℥ v.

Sem. dauci,

aquilegia,

anisi ana ℥ ℥.

carthami conquassati ℥ j.

passularum corinthiac. ℥ j℥.

fol. sena Alexand. mund. ℥ ij.

epithymi Cret. ℥ j℥.

Herb. cichorei,

ceterach,

Endiuie,

Veronica,

adianti hi nigri ana M. j.

lingua ceruina,

carduibenedicti ana M. ℥.

Coquantur

Apozema
Hellebora-
tum ad
Hypochon-
driacam
affectionem.

Coquantur addendo acetisquillitici ℥ij. in f. q. aque ad lb ij. colentur & ex aquo diuidantur, vni parti colaturæ infunde radicem ellebori nigri, styriaci preparati ℥vj. Garyophyl. ℥ss. coque ad dimidii consumptionem, exprime & serua; alteri adde myrob. chebul. Indor. preparat. ana ℥ij. coque, & in fine decoctionis adde agaric. trochisc. ℥vj. Rhabarb. ℥ij. spica ℥ss. in petia ligatorum, mane co funde vtramque colaturam, bulliant parum, & exprimantur, dein misce syrup. Bizantini, de scolopendr. ana ℥ij. oxyacch. squillit. syrup. violar. ana ℥ss. f. apozema.

Ex variis hæcenus recensitis remedium formulis & præparandi modis facile liquet, eleborum adaptari posse, vt omniætatæ & naturæ commode exhibeatur, grauioribusque morbis altæ radices agentibus vtilissimum fiat remedium.

Propria vero eius est virtus humorum melancholicum, adustum, crassum, atrabilarium, viscolamque pituitam, siue visceribus visque internis firmiter incuneatam, siue in remotioribus partibus suam educere, & morbos inde natos, velut insaniam, melancholiam, maniam, sodam, epilepsiam, hæmicraniam, hypochondriacosque affectus persanare. Mesue ait, peculiarem esse antidotum & heriacam ad lepram, scabiem, vitiliginem, herpetem, ad duriciem & tumorem splenis, febres quartanas, antiquas & longas, confert ægritudinibus iuncturarum, eandem apostematibus, scrophulis,

doloribus & resolutis. Emendat cerebrum totumque caput, instrumenta sensuum, nervos & viscera aperit, vrinam mensesque ciet. Ad hydrophem fuisse eius vsum solennem, testantur versus Propertii:

Helleborum frustra, cum iam cutis agra tumescit:

Poscentes videas; venienti occurrere morbo.

Actuarius lib. de compos. medic. inquit: veratrum nigram flauamque bilem è toto corpore trahens, deorsum, nec tamen citra vllam difficultatem pellit. Ideo febribus circuitu redeuntibus & diuturnis obui-

cinus. Datur infanientibus altera caluarie parte, & subter caput diutine cruciatis, commodissimum præsertim visceribus, vtero & vesicæ deiectionum medicamentum postulanti- bus. Maxime eius virtus est peculiari- ter educere, quicquid sanguini com- mistum eundem corrumpit; ideo veterascentibus arquantis morbis vtile est, & quibus in superficie asperitates emergere, vt lepræ & vitilignes; commodum quoque elephantia laborantibus, adeo vero ad maniam, quæ suprema furoris species est, & melancholiam confert, vt antiqui- tus in prouerbiu abierit, caput elle- boro dignum. Neque præter rem est com- memorare, multos adeo furiosos & demones, vt pro dæmoniis vulgo sint habiti, hoc ipso persanatos, vt sua testatur Braslauolus experien- tia. Et licet Diabolum a te humana & phisicis remediis, haut eiici posse,

Mm 3 probe

Virtus hel- lebori iux- ta Actua- rium.

Virtus & formula propriæ Elebori nigri.

Apocrypha
Hæc ad
Hypochondriacos
dicitur
essentia

Helleborū probe sciamus, tamen Langio in *Epi-*
extrahendo *stolis* asseuerante obseruatum est, ma-
atrabila- lo genio obsessis. quibus helleboro
rium hu- dato atrabilis extracta & expurgata
merem, qui esset, exorcismo dein adhibito feli-
Diaboli cius Dæmonem vipote balneo suo,
balneum quale fertur humor melancholicus
& sedes, esse, destitutum expelli & relegari.
ipsum ei- Vnde Erasmus Rotærodam. in oratio-
tius expelli ne de laude medicina tantam huic arti-
facit, unde vim tribuit, vt Dæmonia eiicere pos-
fuga Dæ- sit, quod an herbarum occulta virtu-
monum te fiat, aut Diabolorum quorundam
recte voce- tur.

crassior natura sit, quæ harum facul-
 tatem non toleret, in medio relin-
 quit; apparet tamen, *elleborum* rectius
 nominari *fugam Dæmonum*, quam hy-
 pericon, quod etsi non ipsum malum
 genium, tamen eius, in quo nidificat,
 stabulum & balneum & puluinar ei-
 iiciat. Peuceus enim testatur *lib. de*
Diuinat. generib. à melancholicis, ma-
 niacis & multis epilepticis non pro-
 culabesse Diabolum.

Paracelsus *Helleborum* supra omnes
 herbas commendat & euehit, vti-
 lemque tam ad præseruationem, quam
 curationem multorum morborum
 asserit. Præseruari enim cottidiano
 foliorum in vmbra siccatorum vsu
 cum modico *sacchari* hominem ab o-
 mnibus morbis internis, vt pote in-
 flammationibus, tumoribus, infe-
 ctionibus, impuritatibus, vitam pro-
 longari, & defensiuum esse senectutis,
 si quispiam ab anno quinquagesi-
 mo cotidie mane & vespere eius,
 quantum tribus digitis capere potest,

assumat; à ingi huius vsu senium instar
 lunæ (videte, quicquid est domi ca-
 chinorum) decreſcere ad præfini-
 tum mortis terminum. Hanc her-
 bam reddere ætatem vegetam, con-
 ferre vitam diuturnam, præseruare
 ab omnibus infectionibus, putredi-
 nibus, apostematibus & corruptio-
 nibus, & conseruare hominem in eo
 statu, quo sit editus, proximeque ad
 naturam balsami accedere, idem au-
 ctor est. Quod ad virtutem curandi
 morbos arbitratur, quicquid per hæc
 radicem expurgari nequeat, id nulli
 alii cedere, & in ea delitescere verum
 fundamentum curationis quatuor
 morborum principium, videlicet
 epilepsie, apoplexie, hydropis, & po-
 dagræ. Et cum epilepsia crudorum
 humorum expurgatione non abiga-
 tur, hæc radix duplici potestate pol-
 let, vna, qua crudæ superfinitates ex-
 trahantur; altera, qua specificè ipsum
 epilepticum corpus educatur. Pari
 modo arthritidem sanat, quod vide-
 licet totius corporis fluxiones natua
 vi extrahat & curet, atque in hoc ca-
 su *acorus* & *Garyophyllata* adduntur. Nec
 minus vniuersa in eadem sita est apo-
 plexie cura, ad quam nulla alia præ-
 paratione opus habet. Omnes
 enim angulos & meatus corpo-
 ris percurrit, vt locum affectum
 inueniat, & causam lationis extur-
 bet. Genuinum quinetiam hydropis
 existit, eodem auctore, remedium
 vnice à natura ad tollendas aquas de-
 stinatum, quas ita euacuat, vt non
 redeant,

*In ellebori
 sita est in-
 xta Para-
 celsum cu-
 ratio qua-
 tuor mor-
 borum
 principa-
 lium.*

*Paracelsi
 spermole-
 gia de elle-
 bori laudi-
 bus.*

redeant, quod cetera hydragoga non possunt. Hactenus Paracellus.

Internum hellebori vsum vidimus: superest, vt dispiciamus, quomodo extus applicetur. Vti intus vsurpatum Helleborum, ad morbos cutaneos eximium præstat auxilium, sic foris medetur vitiligini, alphis, leuce, impetigini, ex aceto illitum Dioscoride teste, scabiem sanat, & cum lacrima pini, cera, thure & oleo cedrino in fistulam callo induratum, demissum, extrahit callum, quo fine etiam puluis inspergitur. In aurem demissum auditus grauitatem aufert, carnem vicerum excrecentem absumit, menses inditum trahit, partus necat. Decoctum ex aceto collutione dentium dolorem mitigat, orisque mala persanat. Tempore pestis siue sub anthrace cauterio, siue sanis alibi cutis aperiatur, si radix ellebori nigri imponatur ad sese extus è toto saniem pestilentem pertrahit. Non minus recte, quam vtiliter Dioscorides præscribit cataplasma ex farina hordeacea, vino & Helleboro hydropicorum ventri imponendum. Conficitur quoque sternutamentum tam ex nigri, quàm albi radicis puluere, cum ciclamino, hyssopo, semine nigellæ, nasturtij, pyrethro, mace, addito quandoque moscho, vel, si acutius velis, modicis euphorbij granis.

Helleborum album.

Calidum & ficcum in ordine tertio vehementissimum & strangula-

torium est medicamentum, terribilia inducit symptomata, vomitum indomitum, conulsionem, & syncope, quamobrem ab eo, tanquam lethali pharmaco abstinere suadet Mesue. Herophilus cõparat duci, quod bilem & pituitam vehementer & violenter educat.

Hippocratis autem seculo adeo celebre & vsitatum fuit, vt nullo fere frequentius vli sint pharmaco, sed quomodo illud præpararint, atque innoxium reddiderint, nõ satis constat, nisi quod Galen. alibi tradat, si bras hellebori raphano esse insigendas, & hunc per diem naturalem in oxymelite macerandum, postea succum è raphano expressum vel oxymel, in quo infusus fuerit raphanus confixus radiculis, assumendum. Id autem vomitum vehementer concitare, vulgo notum est. Matthiolus et si pulueris vsu interdicit, tamen dilutum quamplurimos absq; incommodo sumere refert.

Heurnius ex eo construit hoc pacto:

℞. radic. Bryonia,
cyclamini ana ʒ iij.
ellebori albi ʒ i.

Vomiticiũ
Heurnii.

Puluerisatis, affunde S. V. digere, destilla lente, siccat pulueri denovo affunde, idque ter repete. Pluma apicem huic liquori immerge, eumque vino maluatico elue, quod propinatum ilico concitabit vomitum. Hoc in methodo meden. tradit, & quod sequitur in epistola ad Hericium à Bra. M. D.

℞. radic. Hellebor. alb. crassiuscule tusi
ʒ i.

Aliud eiusd.
dem.

Hellebori
albi vis vi-
rosa & exi-
tiosa hu-
mana na-
tura.

Eius præpa-
ratio ex
Gal.

℥ l. immitte in fio. am, & affunde vini Hispanici Petrosimem ℥ j. expone solibus aestiuis. Id cochlearis mensura exhibitum, valde morietur vomitum, nec vehementer affligit. Si semicochlearaliis laxantibus mitum exhibeas, præclare alium absque vomitu educit. Linæibz quinetiam additæ eius aliquot guttulæ empyematicis expectoratum copiose mouent, quæ intentione ad asthmatis curationem sequens ad prime comparatum est.

Præstantissimum ad asthma & empyema remedium, secreti loco habendum.

℥. passular. mundat. ℥ iij.
liquiritiæ rasæ ℥ j.
mellis despumati ℥ ij.
sacchari candi ℥ v.
v. ni Hispanici ℥ vj.

Bulliant, ut fiant instar conditi, cui in vitreo vase miscetantum spiritus sulphuris, acidi per campanam preparati, ut gratum atorem acquirat. Huic aliquot guttulas vini maluatini macerationis Hellebori instilla. Teneat passulas in ore masticandas. Vel quoties easdem in os recepturus es, guttulas duas tresve instilla.

Cæterum cum veteres tantopere virtutem ellebori albi commendarent, Petrus Salius lib. de affect. partium, cap. 19. eius usum reuocare conatur, variosque præparandi modos fuisse docet.

CAP. XXI.

Carthami semen purgat pituitam & serosos humores; quo modo id veteres præpararint correxerint & usurparint. Specificum est re-

medium ad dolorem colicum. Pectoris affectibus & hypochondriacis malis, viscerum obstructioni & ictericia, anasarca & hydropi medetur. Electuarium diacarthami solidum, tabulatum, & emulsio suauiter purgās, aliæque ex eadem remedia proponuntur.

Semen & flus carthami in usum *Seminis d. l. am.* duntaxat trahuntur. Melior plantæ huius pars est semen, cuius delectus est, ut sit candidum, angulosum, læui ac duro cortice, alba, plenum medulla, quæ oleosa, pinguis, & non rancida sit. Graue præterea esse debet, & per submersionem probari; quod fundum non perit, relegationem meretur. Calidum & siccum est *Facultate & temperies carthami.* in secundo gradu, quamvis Galenus in tertio calidorum ordine collocarit, qui fortassis aliquo ex æstuationibus locis profecto deceptus est. Nonstrate nullum tanti caloris argumentum sensui præbet. Extenuat, abstergit, aperit, digerit, flatus pellit, sed incoactam parit nauseam & ventriculum subuertendo vomitum concitat. Pituitam & aquosos humores educit, quamobrem tussi, & asthmati, colicæ passioni, & hydropi viscerumque obstructionibus & ictericiæ à crassa pituita potissimum profectis medetur.

Duabus porro noxis est præditum, *Correctio.* vna, quæ nauseam & vomitum prorit; altera quod segnius humores educendos

dos promoueat. Prima emendatur iuxta Mesuen adiectione aromatum, & eorum, quæ ventriculum roborant, qualia sunt *semen anisi*, *fœniculi*, *galanga*, *cinamomum*; secunda corrigitur mistione horum, quæ vim in crassiore seminis substantia delitescentem & coercitam provocant, accuuntque, & sunt vel purgatiua actiora, vel aromata tenuitate, & aerimonia incidentia, qualia *cardamomum*, *zinziber*, *sal gemma*, & similia.

Medicamentum veterum ex carthamo.
Dioscorides succum contusi seminis cum hydromelite vel iure gallinacio exhibet, aut ex eodem cum amygdalis, semine anisi & melle cocto placentulas conficit ad emolliendam aluum ante cœnam sumendas.

Paulus ex medulla ꝯ x. & cardamomi ꝯ iij. pilulas format. Mesue suspendit in oxymelite tam simplici q̃ squillitico, q̃ rite & rectissime omnium fieri asserit. Nec minus bene medulla decoquitur in iure galli vel gallina cum aromatibus. Idem præscribit electuarium ex medulla aureis xij. penidiorum aur. iij. cardamomi, zinziberis ana aur. j. formantur portiuncula instar nucum iuglandium, quæ exhibitæ, à pectore deorsum maxime educunt. Euacuant enim carthami semen pectus eductio-
Carthamus à pectore optime educit pituitam sursum & deorsum.
tione pituitæ sursum & deorsum facta. Sursum egregie eupcat, quod iuxta Mesuen conficitur ex medulla se-

Electuariū ex carthamo Mesue expectorationem promouens.
minis carthami adiecta tertia amygdal. & sexta parte pinearum, & cum melle cocto squillaque succo in electuarii formam redigitur. Illud magni momen-

ti est in asthma & orthopnœa. Oleum è semine expressum pectori & ad vocem emendandam conducere auctor est Mesue.

Dodonæus & Matthiolus ex medulla seminis carthami & melle simplicem linctum præscribunt.

Ad morbos pectoris vtiliter iure galli veteris oxymeliti, vel hydromeliti; ad colicam passionem decocto galli cum sale nitro, vel hydromeliti, rite infunditur. Valet enim proprietate quadam ad colicam ex pituita cum decocto galli assumptum, vel per clyisma injectum.

Ad pectoris affectus, colicam & hypochondriacam passionem, viscerumque obstructions ex semine carthami, liquiritia, polypodio, elenio, sena, angarico, hyssopo, chamadri, epithymo, marubio nitroque gallo veteri infarctis paratur decoctum.

Oleum è cnico expressum cum vino maluatico sumptum specificè prodest ad dolorem colicum.

Olei sem. carth. ꝯ iij. cum puluere anisi & cinamomi sufficienter purgare pituitam, auctor est Brasauolus.

Pharmacis hydragogis vtiliter miscetur ad hydropis & anasarcae curationem.

Coctionem tolerat medulla, quæ cum expressione ita per setaceum adigenda est, vt potior eius pars liquori misceatur, quo scilicior succedat operatio.

Ad icteritiam ꝯ j. medulla exhibetur.

Na

tur

Oleum express.

Semen carthami propriate

quod ad valet ad colicam

passionem.

Decoctum Galli veteris ex sem. carthami & aliis ad colicam, hypochondriacamque passionem,

affectus pectoris & viscerum infarctus.

Ad hydropem & anasarcam.

Ad icteritiam.

tur cum syrupo de absinthio, flores pariter ad hanc eandem & ad epatis obstructions cum hydromelite. Horum & calendule florum conserua, specificum remedium cōstituunt, characterem vtrinque, siquidem ei quidquam tribuendum, exhibentes.

Extractio. Extrahitur commodè aqua vel spiritu anisi, corticum aranciorum vel cinamomi.

Delicatulis & qui alioquin medicamenta respuunt iucunda confici potest emulsio ex decocto seminis fœniculi, anisi, & cinamomi, cui miscantur semina carthami ad formam lactis adiecto saccharo & pauxillo aqua cinamomi trita. emulsionem virtutis & efficaciam maioris si desideres.

*Emulsio
elegans
suauiter
purgans.*

℞. rad. mechoac.
Turpeth. alb. opt. ana ℥j.
Sem. anisi,
fœniculi,
Cinamomi ana ℥j.
Fiat decoctio, colatura ℥xj. misce.
medulla sem. carthami ℥ij.
amygd. dulc. decort. ℥ss.
aq. cynamo. ℥v.
fiat emulsio.

Elegans est compositio à carthamo nomen habentis electuarii diacarthami Arnoldi Nouocomensis, quod podagricis, hemitritico, asthmate, & hydrope affectis, & ex bile, pituita; pariter prouenientibus morbis adprime conuenit, dosis ad ℥vj. excurrit. Nec minus utilis, quam iucundus est vsus extracti diacarthami vel cnico-pharmaci Andernaci, cuius descriptio

in Augustano aliisque extat dispensatoriis. Diacarthamum in forma solida hoc modo comparatur.

℞. Medull. sem. carthami ℥iiij.
manna ℥ij.
diagrid. opt. ℥vj.
specierum diatrag. frig.
carnis cydonior. ana ℥j.
Turpeth ℥jss.
Zinziberis ℥ss.
sacchari albiss. ℥xx.

*Diacar-
thamum
in forma
solida.*

Fiat confectio in tabulis, quarum singula semuncia pondus contineat.

vel:

℞. diagrid.
rad. turpethi ana ℥j.
medul. sem. carthami ℥ss.
Cinamomi,
Zinzib.
specier. diatrag. frigid. ana ℥ij.
Cort. citri,
carnis cydon. condit. ana ℥j.
sacchari albiss. ℥jx.
candi ℥j.

*Tabula
diacarthami
laxativa.*

Fiant tabula, quarum dosis à ℥jss. ad ℥iiij. Imbecillibus, delicatis aut obstructionibus alui obnoxiiis utile est ficus sex vel septem medulla seminis carthami repletos deuorare, commasticatis aliquot cinamomi frustulis aut pauxillo cardamomi. Si aluus sit obstructa, sumantur hora vna ante cibum, & capiantur sub initium mensæ cibi liquidiore.

Galen. lib. 5. de sanit. tuend. c. 8. senib. alui pigritia vel constipatione laborantibus prescribit cnicum cum ptisana, aut ficus pingues cum semine cnici detra-

*Purgatio
senum.*

his

Etis vtrinquē cuticulis & paripondere mi-
stis. Medulla seminis datur in substantia
à ʒj. ad ʒij. semen ipsum cum corticibus
tritū in iure pulli vel mulsā ab ʒl. ad ʒjss.
infunditur & coquitur, cuius cola-
tūrā dantur ʒvj. dosis florum est à ʒ.
j. ad aureos duos.

Psittaci pro alimento vsurpāt semi-
na enici, & nihilo plus mouētur circa
alium, quam si alio sibi consueto ve-
scantur pabulo.

C A P. XXII.

De aristolochia vera & notha.
Rotunda vera, pituitam primo, &
deinde bilem purgat. Ex hac adse-
runtur præstantissima remedia ad
epilepsiam, orthopnæam, asthma,
pleuritidem, laterum dolorem, ca-
tarrhos, dolorem ex ventriculi aut
lienis inflatione, menses resistentes,
secundas fætumque mortuum ex-
pellendum, arthritidem & febri-
um rigores.

puerperis, quia hærentes secundas,
lochia, & reliquias à partu propelle-
re valeat. Aristolochia calens in ter-
tio gradu, & sicca sunt in secundo.
Rotunda minus terreæ materiæ pos-
sidet, & subtilioris est substantiæ, id-
eoque ad obstructions, viscerumq;
infartus paratior & penetrantior, q̃
longa est, quamuis vtraque aperitiua
obstructionum resolutiua & attra-
ctiua virtute valeat. Longa vide-
tur plus caloris in substantia ma-
gis terrestri & crassiore obtinere, vn-
de minus, quam rotunda abstergit,
digerit, proinde commodior eius est
vsus, vbi modica indigemus abster-
sione, vti in carnis exulcerationi-
bus.

Purgandi vim in rotunda præfer-
tim obseruarunt Arabes Medici, &
quod pituitosos humores primario,
& dein biliosas superfluitates edu-
cat, pondere dragmæ vnus vel ʒiij.
idque sine omni molestia & commo-
tione, relicto post se in visceribus ro-
bore cum sit omnis malignitatis ex-
pers. Nulla proinde indiget corre-
ctione, nisi quispiam pro stimulo
grana aliquot salis gemmæ aut nitri
preparati vel similium quippiam adii-
cere velit. Quia vero crassam pitui-
tam potissimum incidit, attenuat, &
purgat, statusque mirifice digerit, ad
quoslibet ex iisdem natos morbos
adprime conducit. Vnde affectibus
cerebri, neruorum, pectoris, ventri-
culi, intestinorum, lienis, viscerum &
matricis, quales epilepsia, spasmus,

Qualitas.

*Rotunda
pituitam
& bilem
purgat.*

*Quibus
morbis
conducit.*

ARistolochia est vera vel spuria.
Veræ apud Dioscoridē tres sunt
species, rotunda, longa, & clemati-
tis. Spuria vulgo apud nostrates ari-
stolochiæ nomen obtinuit, quæ ta-
men est de genere fumarie bulbosæ.
Veræ autē aristolochiæ in vsum de-
bent recipi, eaque potissimum, quæ
rotunda est, & dicitur. Aristolochiæ
nomē obtinuit, quod ἀρίστη τῆς λοχίης,
id est, optima & conuenientissima sit

cōuulsio, neruorum cōtussio, ruptio, asthma, orthopnæa, laterū dolor, singultus, cardialgia, colica vētosa & pituitosa, lienis inflatio, dolor & obstructio, menses remorātes, secundæ deventæ, vteri impuritates, primario conducit. Arthriticis vtiliter adhibetur, vlceribus putridis, malignis, fistulis; cōtusioni lacertorū, medetur. facit contra venena, abigit rigores febrium, & contra diurnas lentasque earundem ægimonia a contumacibus humoribus & obstructionibus ex lenta crassaque causa prognatis recte exhibetur. Id etiam peculiare habet, quod spinas & surculos extrahat.

Ad epilepsiam pulvis componitur ex

Pulvis ad epilepsiam.

Aristolochia rotunda vera ℥vj.
sem. pœonia nigr. ℥ij.
sacch. alb. ℥j.

Alii eum auctiorem faciunt adiectis succino albisimo, vngula alcis, visco quercino, radice pœonia, dictamnio, craneo mirrocosmi, cornu cerui preparato. Sequens mixtura ad epilepsiam valde probatur.

Medicamentum praeclarum ad epilepsiam.

℥. oxymellis squillitici ℥j.
mellis rosati colati,
syrupi de corticibus citri ana ℥jss.
extract. carduiben.
corticum citri ana ℥j.
extract. calam. aromat. ℥ss.
Aristolochia rotund. vera ℥ij.
spiritus cornu cerui,
liquoris visci Quercini,
extracti Theriacalis ana ℥j.

spiritus vitrioli ℥ss.
mixtura vitriolata ℥j.
aqu. Cerasorum nigrorum,
pœonia,

florum tilia ana ℥j.

aqua epilept. Langii ℥ss.

spiritus Theriac ℥ss. Misce.

Pari ratione ad conuulsionem, paraly sin, neruorumque atoniam vlturpari potest. Exhibetur pulvis ad neruorum & capitum musculorum vti & lacertorum contusionem & spasmus cum oxymelite, vel hydromelite. Pectori & pulmonibus, auctore Mesue, conuenit secundum omnem modum administrationis, quod crassam & viscidam pituitam putredineque ibi delitescens accurate educat, & commendatur in hanc rem extractū præcipue in asthma, cum oxymelite squillitico exhibitum, quod nec in orthopnæa & pleuritide crudiore inueniens esse queat. Platearius ad asthma singulariter commēdat mixturam ex aristolochia partibus duabus & dimidia gentiana cum melle.

Ad orthopnæam & pleuritidem

Ad laterum dolorem commodè bibitur cum pulvere mirrha aqua mellis & carduibenedicti.

Ad dolorem laterum.

Mesue ut pectus repurget, iniungit suffitum ex sandaracha & aristolochia aquis partibus per embotum recipiendum.

Ad cerebri humiditates exsorbendas roburque conciliandum & fluxiones à pectore ad partes inferiores auertendas, à Cratone pilula de succino cum aristolochia compositæ sunt.

℥. succini

ilula
rationis
fucino
d Catar.
bos & vi-
apeforis.

℞. succini albi,
mastichia elect. ana ℥ ij.
Aloes rosatae ℥ v.
agari. trochiscat. ℥ j℥.
Aristolochia rotund. ℥ ℥.
ol. feniculi gutt. v.
ol. nuc. musc. expressi ℥ ℥.

Cum syrupo de betonica f. pil.

Ad d. l. rē
inflatio-
nem stoma-
chi.

Contra dolorem stomachi seu Car-
dialgiam, inflationem, singultum &
passionem colicam, commodè exhi-
betur puluis vel extractum Aristolochie
rotundæ cum decocto florum camomille
Romane.

Aetius Tetrab. 3. ferm. i. c. 27. inquit,
Aristolochia longa siue rotunda dragma
pondere pota inflationem ventriculi soluit,
& tarde concoquentes iuuat ex ovo sorbili
puluis assumptus mirifice ad recurrētes sto-
machi dolores facit. In hanc rem se-
quens comparatur potio.

Potio ad
inflationē
& dolorem
ventriculi.

℞. Aristolochie rotund. ℥ iiij.
sem. anisi,
carui ana ℥ v.
agarici trochisc. ℥ ij℥.
flor camomill. Rom.
centaur. minor. ana M. ij.
croci gr. vj

Coquantur in iusculo carniū, fiat po-
tio addendo sacchari parum; vel

Remedia
ad dolorem
ventriculi
ex inflatio-
ne.
Pilula.

℞. Aristolochie rotund.
sem. ameos,
cimini ana ℥ ℥.
cinamom. ℥ j.
zinziber. condit. ℥ ij.
castorei ℥ j.
Terebinth. q. s. fiant pilulae

Potio.

Aut ℞. Theriac. Andromach ℥ ij.

Mithridat. ℥ j

pul. aristoloch. rotund. ℥ ℥.
vini generosi vel maluat. q. s.

Fiat potio.

Ad dolorem ex inflatione splenis
datur pulueris ℥ j. vel extracti ℥ ℥. ex inflatio-
cum oxymelite acorato aut aqua cardui-
ne splenis.

benedicti. Ad obstructionem eiusdem,
ex pulueribus vel extractis aristolochie,
gentiane, centaurei minoris cum ammo-
niaco, trochiscis de capparibus & tartaro
vitriolato fiant pilulae, quæ & in diu-
turnis febribus seu quartanis & ter-
tianiis nothis conueniunt. Ad paro-
xysmum inflationis & doloris lienis.

℞. Oxymellis ex acoro Mattholi vel oxy-
mel. simpl. ℥ viij.
extract. acori veri,
aristolochie rotund. ana ℥ ℥.
extract. elenij,
ci. borei ana ℥ j.
absinth. gr. vj.

aq. scolopendrie,
cuscutæ aua ℥ ij.
cinamom. ℥ ℥.
Misce.

Commode dolenti & tument
lieni extus applicatur cum conueniē-
tibus. Ictericam, epatis, lienisque ob-
structiones cum rubia, squilla, Anchusa,
& cyclamino iuxta Aetium rite pro-
pellit.

Fernelius lib. 7. meth. meden. ex ari-
stolochia pilulas, quæ summam inci-
dendi & detergendi facultatem ha-
beant, epilepsiæ, paralyti, asthmatis,
tussi veteri, iecoris renumque inci-
pientis scirrhi, suppressis mensibus &

Nn 3 foetui,

fœtui, secundisque excludendis, hyme naturisque pituitolis conuenientes præscribit,

Pilula.

℞. Aristolochia rotund. vera ℥j.
radic. Gentiana,
mirrha electa ana ℥iij.
aloes,
cinamomi ana ℥c.
zinZib. ℥j.

Cum oleo amygdal. dulcium fiunt pilula.

Dosis ℥jss.

*Ad menses,
secundas
& fœtum
mortuum
expellendū.*

Ad expurgandum vterum eiusque impuritas extergendum, menses, secundas & fœtum mortuum expellendum cum pipere & mirrha, exhibetur, quo modo grauidis lochia subsistentibus, dictatore Dioscoride impendio promouet, quod & supposita pelli forma etiam grauius facit.

Ad arthritidis curationem aristolochia à Mesue, Auicenna, Serapione, aliisque sapientiæ nostræ architectis valde commendatur, vnde sequaces hanc composuere tragæam;

*Ad arthri.
idem
Tragæa.*

℞. chamadr.
chamapyt.
centaur. minor.
saluie,
betonica,
Gentiana,
aristolochia rotund. ana ℥j.

Guaiaci optimi duplum ad pondus reliquorum omnium. Sunt, qui non inscite ossium microcosmi puluerem adiciant. Datur cottidie ℥j. cum aqua mellis per aliquot menses.

Crato in eundem finem paulo a-

liter componit.

℞. Aristoloch. rotund. ℥j.

centaur. ℥iij.

Gentian. ℥vj.

Mei ℥v.

Hyperici ℥vj.

petroselini Macedon. ℥c.

agar. albiss ℥ij.

Rhapontici vel eius loco Rhabarb.

veri ℥j.

Misceralii aliter describunt. Hic vero etiam febrium rigores paulo ante paroxysmi insultum cum oxymelite squillitico haustus mitigat vel arcer.

Contra serpentum & venenatorum animalium morsus & assumpta venena datur ℥j. cum vino,isque plagis vtiliter imponitur. In externis tantum valet, vt, si hac radice carendum sit chyrurgis minore auspicio & facilitate artem suam exerceant.

Antiquis, putridis malignis & fraudulentis vlcetibus remedium præbet vtilissimum, fistularum sanationi decoctum & puluis cum herba fistulari perforata, vinca peruinca, hormino, sabina, saluia, hedera terrestri, origano aliisque appropriatis conducit, cuius generis potiones vulgo parantur à generosis & nobilibus nostræ gentis matronis, quæ & aristolochia longa ad dracuntios communiter dicuntur dictos experientia non fallaci cum herbis commemoratis & insuper tanaceto lumbricisque terrestribus & vermiculis in spongiis cynosbyri reperti vtiuntur.

Serapio ad vlcera fraudulenta & sordida commendat aristolochiam, eaque

*Ad febrium
rigores &
paroxysmos
inhibendos.*

*Contra
morsus &
assumpta
venena.*

*Ad vlcera
putrida &
maligna.*

*Potiones
ad fistulas
& dracun-
tios.*

eamque purgare & carne replere ait, si cum *treos puluere* & melle misceatur. Dentibus mobilibus affricus puluis confirmat, & tollit sordes. Accurati-
d dentes
mobiles,
aurium
lucra.
tius id præstat *acetum decoctionis cum eo-
dem puluere*. Mixta *hydromelli* persanat aurium vlcera, & confirmat auditum. Apposita cum melle & sale pau-
Contra
morsu
a summa
tueria.
co, confert podagricis, & contulioni lacertorum, spicula; surculos, & of-
de aristolo-
bia notha
in summa-
ia vernali
sium squamas illita vel pro cataplasmate admota educit, cum *cypero* & mel-
Patroni
at fistulas
de dracua-
tore.
le narium interiorum cancrum persanat.

Mirabile est, quod scribit Dodo-
de aristolo-
bia notha
in summa-
ia vernali
næus, fumo foliorum *aristolochia* re-
creari & refici febricitantes, pueros
fientes accipere recreationem, & fu-
gari dispellique Dæmones. Qui vo-
let, credat, vel experiatur.

Tantum de *Aristolochia vera*, se-
de aristolo-
bia notha
in summa-
ia vernali
quitur notha, quæ species est *fuma-
riæ vernalis*, duumque exstat gene-
rum. Vna maior est, semperque
cauam, altera minor, solidam habet
radicem, & magnitudinem nucis mu-
scatæ non adæquat. In eorum gene-
re solidior & minor præfertur. Am-
bæ in tertio calidorum, & secundo
siccorum sunt ordine, habentq; vim
abstergendi cum moderata adstri-
ctione, quæ foliis & radici pariter in-
est, vnde ad epatis imbecillitatem &
obstructionem vtilissima earum est
vsurpatio. A 3 j. ad 3. jf. assumptus
pulis radicis ex iusculo quopiam
purgat pituitam.

Cum vino haustus prolicit sudorẽ,

& vrinas, pollet contra venena & ve-
nenatorum animalium morsus, sup-
pressos fæminarum menses promo-
uet, & fœtum mortuũ expellit, icte-
ricæ medetur, instar veræ *fumariæ*
sanguinem purgat, vermes enecat,
abigitque.

Herba & radice cum melle decoctum e-
iusque puluis assumptus ad multos or-
dine dies cancrum curat, fistulas &
vlcera interiora exterioraque persa-
nat, commodumque præstat vulne-
ribus quibuscunque auxilium. Et
cum characterem vel signaturam, vti
recentiores vocant & volunt, viti-
tis sua cauitate ostendat radix, expe-
rientia compertum est, eam solutio-
nibus continui, fistulis & vulneribus
tam recentibus, quam antiquis, seu
vulceribus patridis & cauernosis, &
hæmorrhoidibus apertis (cauam) &
clausis tumentibusque (minorem)
ferre præsentissimam opem. Proinde
emplastris apposite miscetur. Deco-
cto eius ex vino, si vlcera partium se-
cretarum & alia putrida, fistulæque
lauentur, rite persanantur, præfertim
si puluis à lotionem quacunque insper-
gatur, carnes putridas consumit, &
nouam generat. *Decoctum ex vino
& aqua*, gingiuarum & faucium vlce-
ra consolidat. Vtiliter ad tumores ea-
rundẽ gargarizando vsurpatur, si *dia-
nucum* misceatur. Cum *aceto* elixa ra-
dix dentes & gingiuas firmat.

Fistulæ lotæ decocto, & puluere
resperse sanantur, si æger bibat cere-
uisiam, vinumve, in quo eadem ra-

dix

Ad cancriũ
fistulas,
vlcera &
vulnera.

Ad hæmor-
rhoides a-
perias &
tumentis.

dix suspensa & macerata sit. Cum unguento populeo pulvis rite applicatur tumentibus & dolentibus hæmorrhoidibus. Melle remissa & emplastri modo appolita omnes continui solutiones sanat, carnemque generat. Ex pulueris ꝑ. Caloes epatica & calis viua ana ꝑ. ij. cum melle factum linimentum tollit cancerum narium & polypum.

*Ad vuln-
ra neruorū
& quacun-
que alia
unguentū*

Ad vlcera & vulnera emplastrum conueniens paratur, si oleo lumbricorum incoquatur radix, & colatura addatur terebinthina cum puluere aristolochiæ longæ, veræ, cauæ & nothæ, aloë epaticæ, puluere lumbricor. terrestr. & modico croci. Hoc ipso omnis generis continui solutiones & neruorum etiam vulnera sanantur. Cū itaq; hæc radix adeo sit æmula virtutum aristolochiæ veræ, neque multum abludat externa specie, haut inscite vel immerito Germani nostri eidem assignarunt nomen aristolochiæ nothæ, & in defectu veræ hanc bona cum ratione surrogant substituuntque, quicquid contra clarissimum & immortali laude dignissimum Fuchsiū renascentis isto sæculo medicinæ restauratorem suo more dicat Matthiolus.

C A P. XXIII.

Serapinum extrahit crassam viscidamque pituitam, & hydropicorum aquas. Respicit cerebrum, neruos, vesicam vterum, intestina & neruosas partes. Pertinaces visce-

rum & pectoris infartus expedit. Medicamēta proinde ad dyspnæam, paralyfin, epilepsiam, hæmicraniam, cephalæam, hydropem, vteri motus, & menses mouendos, quartanam, dolores articulorum, aliaque mala, proponuntur, & quomodo extrinsecus adhibeatur, docetur.

Serapinum cum cæteris cognatis gummatibus, videlicet ammoniaco, sarcocolla & opopanace vim quandam purgandi crassos viscososque humores à cerebro, neruis, articulis, vtero & intestinis obtinere non est, quod putemus ignorasse Græcos, sed vel conticuisse, aut scripta, quibus id commemorarint, ad posteritatem intercidisse, censendum est. Mauritani Arabes in hac parte auctores non vani, quo minus in Græcorum monumentis prædictum inuenere, eo luculentius eorum vires, tam apertas, q̃ occultas, & sola experientia dignoscendas expresserunt. Neque est, quod illis fidem inuideamus, cum id, quod scribunt, experientiæ testimonio medicinam facientibus cotidie confirmetur. Et sane magna pilularum ab Arabibus traditarum farrago ab usu medico exterminanda foret, si in eo falsi essent. Cum cognatæ sint naturæ obseruamus pari modo, quo nos visita te quinque herbas aperientes, Paracelsum quinque gummata simul nominare & præscribere. Conueniunt in

in eo, quod omnia sint calidæ sic-
cæq; naturæ, & pro sua quodlibet in-
dole magis minusq; digerat, emol-
liat, resoluit & cerebro, vtero, neruis
neruosis partibus, intestinis, articu-
lis, pectori, vesicæ & eorum morbis
ex frigida intemperie conducit,
quodq; omnibus viscerum obstruc-
tionibus & scirrhis, & ad omnes tu-
mores induratos externos quarum-
cunq; partium, præcipue iunctura-
rum & eorum dolores conferant.

*differentia
ummatil.*

Differunt primo iuxta gradus tem-
peraturæ, deinde quod *serapinum* seu
sagapenum, & *ammoniacum*, *galbanum*q;
sint succi plantæ ferulaceæ, sed *serapi-
num* ferulæ in Media, *ammoniacum* fe-
rulæ iuxta Cyrenæ Africæ prope Am-
monis oraculum, unde etiam nomen
contraxisse videtur, *galbanum* ferulæ
in Syria nascentis, *opopanax* autem pa-
natis herba succus, & *sarcocolla* arboris in
Perside prouenientis. Quidam sunt
in illa opinione, e ferulis stillantes
succos vnus eiusdemq; esse generis,
& ex eo differre, quod diuerso cælo
soloque succreuerint vnus quidem
speciei plantæ, ex quibus profluxere,
quo nomine & illæ nonnihil varie-
tatis repræsentent. Hinc nata est sen-
tentia, qua cum Auicenna multi sta-
tuunt, *galbanum* verti demum in *saga-
penum* ac si illud sola imperfectione
ab hoc distet & discrepet.

*Serapini
qualitas.*

Sagapenum, quod officinis *serapi-
num* nuncupatur, calidum in tertio
& siccum in secundo gradu, parti-
ceps amaritudinis & porraceæ acri-

monis compositum ex substantia
subtili ignea & terrea, in qua subtili-
tas dominatur. Est, vt loquitur Me-
sue, resolutiuum, carminatiuum,
ventositatum grossarum subtiliati-
uum, extenuatiuum, solutiuum &
prouocatiuum. Crassam & viscosam
pituitam à neruis & iuncturis simul-
que bilem & hydropicorum aquas
dragmæ vnus pondere potum edu-
cit. Cerebro, neruis, & neruosis par-
tibus, vtero, vesicæ, iuncturis & pe-
ctori cum primis operam suam dica-
uit, quarum partium morbis ex cau-
sa frigida ortis impendio opitulatur.
Proinde peculiari virtute cerebrum
neruosq; emundat, crassa & viscosa
excrementa ab his extrahit, & hac
ratione cephalæ, hemicranie, epi-
leptiæ, paralyti, oris distorsioni, con-
uulsionibus & vertigini confert, ner-
uorumque dolori & spasmo mede-
tur. Affectibus inueteratis à crassa &
pertinaci causa opitulatur. Siquidem
viscosi & tenaces humores vi gum-
matis demum soluantur, fundantur,
attenuentur & discutiantur, dosis à
℥ij. ad ℥iiij. vel v. & ultra. Ad mate-
riam crassam è pectore euacuandam
(validissimæ autem illud purgat) &
dolores laterum dantur ℥ij. ex de-
cocto elenij vel ruta, concinnus horum
succo nutritum & imbutum datur.
Galenus lib. vij. de composit. med. sec. loca
c. 3. ad dyspnæam & tussim tale refert
ex Antipatro:

℥ Styracis ℥vj.
Terebinthi ℥ss.

00

Ad dys-
pnæam &
tussim An-
tipatri.

*Sagapenu
crassam pi-
tuitam &
aquas du-
cit.*

*Quas respi-
ciat partes
& quibus
prosit mor-
bis.*

*Ad expe-
ctorandum
crassam pi-
tuitam.*

opopanax,

sagapeni,

galbani,

Iridis Illirica,

mirrha ana ℥ ij.

sem. hyoscyami albi obolos iij.

opii obulos v.

Ad tussim. Ibidem ad omnem tussim expertū:

℥. anisi ℥ j.

costi obol. iij.

mirrha ℥ j.

castorei,

galbani,

sagapeni,

piperis albi,

sem. hyoscyami,

opii,

succiliquiritia ana ℥ j.

Cum passo redige in pilulas ciceris magnitudine sub noctem dandas.

Ad phthi- Idem ibidem ad phthisin:

sin.

℥. suc. hypocistid.

mirrha ana ℥ viij.

castorei ℥ vj.

succi Rhois ℥ ix.

sagapeni ℥ vj.

succi papauer. ℥ viij.

anisi ℥ ix.

sem. hyoscyami ℥ viij.

styracis ℥ vij.

croci ℥ x.

liquoris Cyreniaci ℥ ij.

sem. dauci ℥ viij.

marrubij ℥ j.

sortis mandragora ℥ x.

piperis longi ℥ viij.

albi ℥ v. f.

verbenaca supina ℥ j.

mellis cocti q. s.

Serapio ad oppilationem pectoris, pulmonis & tussim præscribit sequens:

Serapionis
ad pectoris
obstructionem
mcs.

℥. aloes ℥ f.

succiliquiritia ℥ iij.

sarcocolla,

anisi,

apii ana ℥ ij.

Rhabarb. ℥ j.

aristolochia longa,

castorei ana ℥ v.

sem. harmel ℥ j.

scammon. ℥ ij.

agarici,

serapini ana ℥ iij.

papauer. ℥ j.

granorum pini ℥ ij.

Cum mucilagine psyllii f. pilula. Dosis aur. ij.

Ex decocto betonica datur ℥ j. serapini ad hemicraniam, paralyfin, epilepsiam & vertiginem.

Serapio ad paralyfin conformat pilulas;

Ad paralyfin
sin pilula.

℥. ammoniaci,

bdellij,

serapini,

aloes,

castorei,

sem. harmel ana ℥ iij.

euphorb. ℥ iij.

colocinth. ℥ vj.

Eiant pilule cum aqua porri. Dosis ℥ j.

In epatis scirrho & lienis uterique obstructionibus, & mensibus suppressis pilulae foetidae & de sagapeno maximopere conueniunt, præterquam

quam quod ab articulis & spina & coxarum commissuris & à cerebro valide educunt. De pilulis ex sagapeno ad iliacam à Rhase & contra colicam passionem à Paracelso traditis in cap. de colocynthide videmus. Rhases præter has lib. de antidot. ad colicam sequentes præscribit:

Pilula Rase ad colicam passionem.

℞ a'oes ℥ x.
scammonii ℥ iij.
colocynth. interior ℥ iij.
salis gemmae ℥ ij.
serapini.
sebram ana ℥ iij.

Sunt doses decem.

Potum, vel clysteribus inditum sagapenum coli doloribus à frigiditate & flatibus mirifice auxiliatur. Ad iliacam & colicam passionem sequens mixtura apprimè commendatur.

Pilula ad colicam passionem.

℞. pul. radic. panacis ℥ ij.
mirrhæ,
serapini,
spondilii,
galbani,
piperis,
pyrethri,
croci ana ℥ j.

Cum melle fiat mixtura. Plerique nigellam, sal gemmae vel nitri & cinamomum addunt.

Variarum de serapio pilularum descriptionem & paradigmata, quas vel ingreditur, vel quarum basin constituit, vide apud Auicem. lib. 5. tractatu primo cap. 9.

Ad paralyin hæ impendio commendantur.

℞. Gummi serapini,
opopanacis,
ruta,
castorei,
mirrhæ,
extracti vel succi leuistici ana p. æ.
Cum succo iua arthetica vel herba paralyis f. pilula.

Pilula ad paralyin specifica.

Pro curatione hydropis sequentes præscribit Peucerus.

℞. succi elenii ℥ xvj. cui infundantur spica mastichis ana ℥ iij. bulliant ad consumptionem medietatis, in decocto colato nutriatur sagapenum, f. pilul. harum compositio ex Mesue cap. de serapino sumpta est, qui ibidem aliud etiam ad hydropem remedium formare docet; colocynthidem euacuare iubet & implere aqua cum pauca spica & mastiche, & dein coquere ad consumptionem tertie partis; & hoc liquore nutrire & insuctare galbanum, atq; cum decocto myrobalanorum exhibere, quod præstans sit auxilium & de medicinis magnis aduersus hydropem. Vel

℞. sagapeni succo elenii nutriti ℥ ij. Trochisc. alhandel ℥ j.
diagrid. gr. v.
salis gemmae gr. iij.

Pilula ad hydropem.

Cum syrupo rosarum solutio fiat pilula pro duabus dosibus. Ad obstructions splenis, epatis, & hydropem pilula Serapionis

℞. Rhabarb.
mirrhæ,
bdellii,
ammoniacci,
serapini,

Alia ad obstructions epatis & lienis.

O o 2 masti.

mastichis,
 Thuris,
 aloes,
 castorei ana ℥j.
 radic. rubia,
 gentiana,
 costi,
 lacca ana ℥ij.
 cinamomi,
 spica,
 croci,
 piperis ana ℥ij.
 sem. apii, anisi ana ℥j. terantur cum
 succo caulis.

Vel:

℥. centaur. minor.
 chamad. polii,
 sem. anisi, mastichis,
 cinamom. squinanthi,
 asari, croci,
 cassia lignea ana ℥v.
 serapini, bdellii, salis Indi ana ℥ij.
 Fiant pilula, quas, si acutere velis, adde
 epithymi ℥j.
 agarici ℥ij.
 aloes ℥ij.
 colocynth. ℥ij.

Ad hydro-

Ad hydropem & flatus crassos,
 ℥. sem. apii, mastichis, cinamom. ana ℥ij.
 radic. aristolochia long.
 acori,
 gentiana ana ℥j.
 salis Indi.
 serapini ana ℥j. ℥j.

Alia eiusdem Serapionis fortius
 soluentes;

℥. arisvsti, lacca munda,
 epithymi, salis Indi ana ℥vij.

mezereon,
 succi epithymi,
 eupatorii,
 bdellii, serapini ana ℥v.
 euphorbii,
 cymarum squinanth. centaur. min.
 chamadr. sem. apii, petroselini,
 asari,
 mastichis, spica, cinamom. croci,
 cassia fistula, aristolochia rotund.
 Gentiana ana ℥iiij.
 Aloes ℥vij. polii, agarici ana ℥vj.
 rad. lilii caelestis, liquiritia,
 myrobat. citrin. ana ℥ix.
 Rhabarb. ℥v. f. pil. Dosis cui-
 cunque ℥l.

Ad uterum impurum & inque-

rum.
 ℥. pilul. mastich. ℥i℥.
 agarici trochisc. ℥℥.
 serapini ℥ij.
 castorei ℥j.

Cum succo ruta, fiat massa, cui insil-

lentur olei succini gutta vj. vel
 ℥. serapini puri ℥j.
 castorei pinguis ℥℥.
 cum succo ruta f. pil.

Ad promouendos menses has mi-
 hi comparaui & composui, quibus
 quæ methodus exigit, debite præ-
 missis, iustoq; tempore, felicissime
 vtôr.

℥. Galbani,
 sagapeni,
 ammoniaci in oxymelite squillitico
 solutorum ana ℥j.
 pul. mirrha, piperis,
 borasis,

sauine,

Ad uterū
 impurita-
 tes & mo-
 tus.

Pilula ad
 mouendos
 menses sul-
 sistentes
 mea de ser-
 apionis.

sauna, vel succi inspissati, vel bac-
carum eius ana ℥ ij.

Extractorum splenis bouis ℥ ii ℔.

Gentiana

centaur. minor:

Croci ana ℥ ij.

Extracti Theriacal.

Tartari vitriolati ana ℥ ℔.

Cum s. q. mellis anacardini f. massa, cui
instilla olei succini destill.

olei lauend. destill. ana gutt. viiiij.
formetur pil.

Serapinum, inquit Mesue bibiturum
& suppositum prouocat menstrua,
sed foetum interficit, confert, dolori
matricis & praefocationi eius; ad tu-
morem obstructionemq; lienis ℥ j.
datur cum oxymelite simplice vel squilli-
tico, ad subuersionem vteri tantun-
dem cum aqua absinthij, ad promo-
uendos menses cum hydromelite: ad
vrinae suppressionem & contra ve-
nena assumpta aut morsus serpen-
tam animalculorumque venenato-
rum cum aqua ruta, scordij, vel tanacetij.

Mirifice itaque viscerum, vide li-
cer epatis, lienis, pectoris, renum,
vterique obstructions & contuma-
ces inf. r. us expedit, & a crassis vis. o.
sisque humoribus morbos diutur-
nos imprimantibus vindicat, vnde
in febris quartanis aliisque chro-
nicis affectibus auspiciato vtimur, si
cum oxymelite, extracto gentiana, cen-
taurei minor. tartaro vitriolato, aliisque
id genus debite componatur. Hinc
Quercetanus consignat pilulas Ca-
milli ad quartanam.

℥. sagapeni ℥ vj.

ammoniacy ℥ iiij.

Extract. trochisc. alhandel ℥ j.

scammon. prapar. ℥ ℔.

salis gemma ℥ i ℔.

Addolorem iuncturarum pil. Sera-
pionis.

℥. Hierapicra.

Turbidiana ℥ ℔.

Rad. satyrion.

Hermodact.

Meizabaran.

bdellij ana ℥ ij.

salis indi ℥ iiij.

Serapini

sem. apij ana ℥ ij.

seitargi,

origani persici

Zinzib. ana ℥ iiij. cum succo caul.

f. pil.

Antidotum podagricam praestan-
tissimam Aetius Tetrab. iiij. sermon. 4.

c. 47. describit, constantem centauro
Rhapon. sabina, galbano, sagapeno, Tere-
binth. trochiscis de vipera, trifolio bitumi-
noso, cardamomo, thymo. origano, stoecha-
de, calamemtha, osibus bubalis vssis, & si-
milibus.

Plures id genus descriptiones &
formas remediorum venerandae an-
tiquitatis ex serapino v su probatissi-
mas tam ad articulorum, neruorum
& cerebri, quam vteri ceterorumq;
viscerum vitia vide apud Serapion.
tractatu vij. de antidotis c. 17.

Quandoquidem vero ipse Mesue
fateatur, serapinum indigere correcti-
one, quod epar & ventriculum non-

O o 3 nihil

Pilula ad
quartanam.

Contra ar-
thritidem.

Antipoda-
gicum.

Correctio
sagapeni.

nihil offendat necessum est, vt de modo emendandi dispiciamus. Mesue decocto myrobalanorum vel succo enula nutrit & imbibit, sed eius virtutem decocto colocynthidis intendit. Recentiores ex Paracelso arbitrantur, sagapenum ceteraq; affinia gummata latis corrigi, si in aceto soluta per setaceum exprimantur & affusa deinaqua roacea aceti qualitas eluatur, fiatq; extractio essentia per spiritum vini alii extracta puriore parte per vini spiritum lente eundem exhalare permittunt, & cum modico sacchari ad consistentiam coquunt. Redissime omnium pręparatur ad morbos cerebri, neruorum, pectoris, articulorum, & vteri à frigidis humoribus obortos, si vino solutum & purgatum extrahatur aquis cephalicis vel apoplecticis Langii, Brucei vel nostra nobis vlitata & experta matricoccephalica.

℞. Herb. saluia recent. ʒ xij.

melisse,

matricarie,

ruta recentium ana ʒ j.

mentha crispa ʒ b.

Rosmarini ʒ iij.

maiorana ʒ b.

Cinamo. ʒ i.

Garyophyllor.

granor. paradys.

nucis condit.

Zinzib. ana ʒ vij.

Cortic. citri ʒ b.

castorei ʒ b. ʒ iij.

olei laurini per express. ʒ iij.

spica ʒ b.

Aqua matricoccephalica expertissima ad cerebri neruorum & vteri affectus.

Spiritus vini Rhenani opt. ℞. 12. fiat digestio debita & destillatio in B. M.

Extrinsecus eius quoque multiua. ^{vsus externus.} rursus est vsus. In vino solutum & emplastri ritu impositum dolores lateris mitigat, confert tussi & anhelitus difficultati, vti haustum, sic & illitum. Conuenit etiam in pleuritide. Contusionibus medetur in aceto & succo rutę solutum, cum oleo rutę pellit dolores dolesi, ex aceto squillitico vti sumptum, ita & ad motum lienis durities per sanat, scrophulas pariter & membrorum duriciem, nodos oculorumque hordeolos aceto solutum soluit & dissipat. Articulorum compaginibus quomodolibet admotum, dolores mirifice sedat, eosque praesertim, qui à crassis humoribus etiam si in coxendicum profundarumque partium abditis locis, stabulentur. Potum vel clysteribus inditum coli doloribus succurrit, peffulari forma suppositum secundas & menses euocat.

Oleum sagapeni destillatum sumptum, impositum suffitum matricis eleuationem & inquietudinem reprimat, ^{modocung;} ^{vsurpatu,} & ad neruorum articulorumq; dolores & agrimonius exquisita est antidorus. Emplastrum ad hydropem, quo solo Archigenes se percurasse hydropicos testatur, exstat apud Aetium Tetrabil. iij. sermon. 2. c. 23.

℞. coccognidij ʒ x.

colocynth. ʒ viij.

succi cyclam. siccat. ʒ xvj.

sammon.

Oleum sagapeni quomodocung; usurpatu, sistit suffocationes ab utero.

seammon.

elaterii.

piperis albi, mirrhe ana ℥ iiii.

polypod. ℥ viij. absinthii ℥ xvj. fellis
tauri ℥ xv.sagapeni ℥ viij. olei cyprini q. s. Fiat
emplastrum.

CAP. XXIV.

Galbanum quoquo modo usur-
patum intus extusve adhibitum
uteri mala & intestinorum dolores
à frigida causa placat. Cōuulsionibus
omnis generis medetur. Epilepticos
& ex utero suffocatas excitat, lienis
dolorem, tumorem & scirrhum re-
mouet. Vermium, venenorum &
bestiolarum venenatarum est anti-
dotus. Galbani descriptio & usus
ad parasin & colicum dolorem.

Galbani, quia multis imperfe-
ctum videtur Serapinum, & ma-
gna cum gummatibus purgantibus
sit cognatio, historiam breuiter inte-
xemus, quamuis ad pharmaca sele-
ctiue purgantia, de quibus hoc ope-
re pertractare decretum est, proprie
referri non debeat.

Calidum est in gradu secundo cō-
pleto, vel principio tertii & siccum
in initio secundi. Conspicuum emol-
liendi, discutiendi, attrahendi, statuf-
que discutiendi facultatem possidet.
Conuenit vtero, pectori, lieni, ner-
uis, tumoribus induratis, misceturq;

unguentis vulnerariis. Vtero con-
uenit ascendenti vel deorsum præci-
pitato suffitum, admotum, vel sum-
ptum. Vtero suffocatas & paroxy-
simo epileptico correptos suffitus per-
nates excitat. Scruiente vtriusque af-
fectus paroxysmo dentur olei galbani
destillati guttulæ vj. vel vij. cum aqua
theriacali, pulegii vel matricosephalica
proxime antecedentia cap. consignata. Si
fortius incitamentum desideres, ad-
de guttulam vnā vel alteram olei
succini. Verumenimvero, quod ex
galbano prolectum est, histericis quā
proprie conducit. Quibus deglu-
tiendi superest facultas instante, vel
scruiente paroxysmo aut ringente v-
teri dolore, quinque vel sex pilulas se-
quentis formulæ deuorent.

℥. serapini ℥ j.

Galbani ℥ ij.

asa fetida ℥ j.

olei succini gutt. iij. misce f. pil.

Muliercula inferioris Saxoniae ex
Galbano, asa fetida, castoreo, scordio, allio-
cum succoruta nodulum in usu familia-
ri habent, quem exigente necessitate
naribus obiciunt, & simul ex galbano,
asaque fetida cum oleo de castoreo inspersis
modicis olei succini guttulis emplastrum
umbilico & vtero apponunt, quo a-
scensum & irruptionem ad superiora
eiusque dolorem & inquietudinem
componunt. Vti fumus & nidor gal-
bani naribus immixtus vterum ascen-
dentem deorsum fugat, ita præcipi-
tatum subitus inuolans, & in mulie-
bria penetrans sursum contendere
impellit.

Uteri malis
præcipue
conuenit.

Ad exci-
tandū suf-
focatas ex
vtero, &
epilepticis
sedandum.

Pilula ad
suffocatio-
nem vteri.

Qualitas
galbani.

impellit, quomodo & menses & secundæ & partus etiam euocantur.

Mirum autem videri cupiam possit, cū aromatica iucunditate allicientia & penetrantia vteri penetralia menses euocent, quod fœtida, quorum nidore & retro halitu in sese contrahitur & refugit, venasque artius adducere & claudere compellitur, eosdem non sistant. Sed cum experientia testetur, his etiam duci menses, vterumque resolui arbitrandum, quod quemadmodum aduoluatur & sese explicet, gratam aromaticitatem auide secleretur & attrahat, oraque venarum eo relaxet, ita fœtidis irritetur ad soluendum venas & excutiendum secundas & fœtum, vtrobiq; halitu penetrantiori calido & acri acriter iuuante & stimulante.

Ad exigendum menses, secundas, partum & urinas. Ad promouendum menses insuper & partum exhibent solum galbanum, vel cum mirrha & ammoniaco, quibus & secundas & fœtum mortuum molamque educere conantur. Hæc autem solvantur cum vino, vel aqua, pulegii, ruta, aut succo fœniculi. Conuenientius exhibetur cum oleo amygdalarum dulcium addito croco, quomodo etiam ad vrinæ suppressionem conducit.

Ad asthma. Ad tussim veterem, asthma, & spirandi difficultatem optime facit, si in pilulas conformatū defur, vel cū terebinthina & melle lingatur. Si vero tussis oriatur ex humore tenui confertim irruente, qui pectoris summam angustiam creet, ex galbano purgato, styrace,

mirrha & opio ana p. æ. affersis vini medicinali guttulis formantur pilulæ, pilis minoris magnitudine, quarum tres sub ingressam lecti sumptæ, tussim sedant & fluxionis torrentem inhibent.

Ad lienis dolorem, tumorem, & scirrhum ex frigidityte, flatu crassius humoribus natum datur ℥j. galbani ex oxymelite atorato vel squillitico præsentanea ope, ego aristolochiæ rotunda vera vel radicis gentianæ puluerem adiacere soleo, extus applicatum perinde operatur.

Ad omnis generis conuulsiones hauritur cum aquis cephalicis, & ad tendinum articularumq; contracturas ex hoc vel alio liquore: Cum saccharo penidij sumptum enecat vermes, solum cum vino. Et sumptum resistit veneno, infringit toxici vires. Et qui virulentia infectis telis percussus sunt, medetur, ad virosarum bestiarum morsus facit, & singularis iuxta Auicennam fertur theriaca aduersus venenata, quo nomine ingreditur ampla dosi confectionem Dialcordii Fracast. minoris tamen ad ea efficaciam, quam serapinum, nidore serpentes fugat, nec peruncti punguntur, cauo denti immissum, vri & auribus infusum, dolorem sedat. Ad hæmicraniam & vicini dentis dolorem auribus infunditur vel inseritur pilula ex galbani gr. vj. ladani opiat. gr. ij. vel tribus conformata. Vtilissimū vero tam intus sumptum, quam extus applicatum est remedium aduersus Colicam & Iliacam.

iliacam & colicam passionem & præfertur illam, quæ eo deuenit vt paræsin generet. Pilulis ad sopiendum hos cruciatus & simul remouendam eorum causam, his vti soleo.

Antidotum ad colicam. $\mathcal{R}$. Serapini in vino maluatico soluti $\mathfrak{z}$ ij.

Galbani $\mathfrak{z}$ ij.

mirrhe $\mathfrak{z}$ ij.

piperis $\mathfrak{z}$ j.

styrac. calamit.

Euphorbij ana $\mathfrak{z}$ ß.

Castorei $\mathfrak{z}$ j.

Extracti panchymag. Croll.

Trochisc. albandel.

diagrid. ana $\mathfrak{z}$ ij.

opij Thebaici parum torrefacti $\mathfrak{z}$ ij.

gr. v.

ol. nuc. musc. express. $\mathfrak{z}$ ß.

Spiritus nitri gut. viij.

ol. cort. citri distillat. gut. v.

fiant pilule, ex qualibet dragma num. xv. datur $\mathfrak{z}$ ß. vel $\mathfrak{z}$ ij. optimo cum successu mihi sæpius probato, si velis, superbi be olei amygd. dulcium $\mathfrak{z}$ ij. vel iij. Illæ dolorem compescunt & vitream pituitam intestinorum tunicis inuiscatam, perq; eorum anfractus & mesenterii corpus diffusam copiose absque vlla molestia simul educunt. Ad

Antidotum ad colicam. colicam ex vitrea pituita obortam vixdum præstantius obseruari remedium. Aetius describit antidotum Nicolai Isotheani aduersus colicos cruciatus.

$\mathcal{R}$. croci $\mathfrak{z}$ ß.

mirrhe

spica nardi ana $\mathfrak{z}$ ij.

costi,

piperis albi,

longi,

galbani ana $\mathfrak{z}$ j.

cinamomi,

succi mandragoræ,

castorei ana $\mathfrak{z}$ ij.

sem. dauici $\mathfrak{z}$ ij.

opobalsami vel succedanei $\mathfrak{z}$ iiij.

sagapeni $\mathfrak{z}$ ij.

castie $\mathfrak{z}$ ij.

Cum melle despumato misceatur, detur fabæ magnitudine ex hydromelite, cui incocta sit ruta, ex eiusdem relatu sequentia sunt Archigenis:

$\mathcal{R}$. mirrhe stactæ,

opoponacis

succi Cyreniaci,

croci,

pyrethri,

galbani,

sagapeni ana $\mathfrak{z}$ viij.

olei picini $\mathfrak{z}$ j.

mellis despumati q. s. dosi $\mathfrak{z}$ j. cum cretico calide composito dolore exhibe Theriacam, vel

$\mathcal{R}$. sagapeni,

mirrhe,

galbani

pyrethri,

croci,

spondilii ana $\mathfrak{z}$.

rad. panacis viij. excipe melle cocto,

datur cum vino decoctionis chamæpyreos.

Aetius Tetrab. iij. ser. ii. c. 28. vol. Polychre- vulosis, colicis, anhelosis, splenicis, stom. Aetii- vrinæ difficultati, comitialibus & tre.

Pp

more

more affectis vtero strangulatis commendat, quod sequitur.

Pilula.

℞. medulla scilla crude,

Ammoniacy

Iridis ana ℥ l.

Galbani ℥ xxv.

opopanax ℥ xij.

Gummata solue in aceto, & ex omnibus mistis fiant catapotia, quorum dosis sit ℥ j. è vino vel aceto mulso, vide id generis, loco citato, plura.

Vtiliter galbanum extrinsecus vmbilico imponitur ad dolorem colicum & viscerum intemperiem. Mercat. lib. 3. de intern. morbi. curat. c. de colico aff. Galbani ℥ β. soluit in olei rutacei ℥ iij. & addit gallie muschat. Zibetti ana ℥ β. moschi gr. v. Crato in Epist. 141. Galbanum soluit in q. v. essent. Et addito castoreo & colocynthide vmbilico imponit, ventri autem toti fomentum ex melle & lacte caprino inducit, simulque zheriaces ℥ l. cum calami aromat. & s. exhibet. Idem ex Galban. Elemi & Edera gummi oleique laurin. ana p. æ. Oleum vmbilico illinendum destillat, quod alii hoc pacto accuratius se parare arbitrantur.

℞. Oleorum Galbani ℥ l.

hedera ℥ iij

Terebinth. ℥ j. Mixta denuo destillantur ad vsum. Illud cum priori membris paræsi conceptis & intestinis intemperatis tuto imponitur. Præstantior euadit balsamus, si ex galbani ℥ l. & olei terebinth. clari mixtura destilletur oleum, cui deinde affundatur olei lauend. ℥ j. & repetatur destilla-

tio, vnde balsamus emergit generosus, qui affuso spiritu vini aliquamdiu circulatus, euadit penetrantissimus, & præstantissimum ad dolores colicos, si cū oleo saponis Veneti, mixtis & pauculis spiritus caphura guttulis vmbilico illinatur.

Galbaneti prima inuentio, etsi Cratoni doctissimo, & infallibilis experientie viro adscribatur, tamen ex Arnoldi Villanouani Breuiario cap. de paralyse paucis mutatis deprompta videtur.

Galbanum emplastri modo applicatum, hemicraniam mitigat, ossium fragmenta & squamas vulneribus extrahit, ictus scorpionum sanat. Ut capitis dolori efficacius medeatur, mirram & ladanum admiscet.

Apostema: a cruda, dura, & incotta impositum maturat.

Ad dolorē ischiadicū paratur emplastrū ex galbani ℥ xij. visci aucupū, & terebinth. ana ℥ viij. cum puluere cimini, quibus aliquando mirram & radic. ireos addunt.

Ex aceto impositum nodos tophaceos articulorum & arthriticorum tumores tollit. Strumas inchoantes delet, p se, vel cum resina pini & cinere vitis mistū emplastriq; ritu impositū. Panos præterea sanat, & cum nitro & fermento impositum carbunculos extirpat. Ad testiculorū tumorē

℞. Galbani,

Ladani ana ℥ l.

olei lilior.

camomelini ana ℥ j. pulueris cimini & cera ana ℥ l.

Pessus

Eximia ad
colicos cru-
ciatus li-
nimenta
& reme-
dia.

Galbaneti
inuentio.

Ad capiti
dolorem.

Ad ischia-
dicum do-
rem.

Ad tumorē
testiculorū.

fios ex
bano ad
ss &
um mor
em ex
hendū.
 Pessus ex solo galbano vel suffitus eius cum castoreo & blatta Bizantia vel cum helleboro & castoreo exceptus per embotum in vterum extrahit fœtum mortuum, molam & si quæ eius cauitati interna sint adnatæ massæ carnulentæ.

ulcera
vulne-
pturas-
 Conficiuntur præterea vnguenta & emplastra ad vulnera & vlcera ex galbano, ammoniaco, bdellio serapino, cerebintina, mirrha, mastiche, thure, sanguine draconis, lithargiro & oleis. Emplastrum ex galbano in vino rubro cocto cum puluere nucum cupressi permixto valet ad rupturas & hernias. Tali & pedum rimas perfanat, quod constat ex galbano, tragacantha, axungia caprilla & oleo violarum.

Cæterum cum ad cerebri, neruorum, vteri & neruorum partium spiritu prægnantium refectionem maxime faciant odorata, quandoquidem his & os ventriculi & cerebrum eiusque spiritus affatim recreentur, eaque vterus adeo auide aucupetur, ut cum violentia ad impressionem diaphragmatis iis occurrat, dum naribus obiciantur, & impendio delectetur cum in congressu virili virgæ illinantur, adeo ut & semen exploitum promptius hauriat & citius fecundetur, fœtida ex aduerso ventriculum offendant, nauseam pariant, subuertant, cerebrum percellant, vterum repellant, & quasi horrore perculsum fugent, quomodo gummata hæc odoris terribini cerebro, neruis, vtero, stomacho &

intestinis adeo fidelem operam præstare possunt? præstare autem hanc cottidie experimur.

C A P. XXV.

Ammoniacum pituitam crassam ex mesenterio, visceribus, cerebro, neruis & articulis ducit, obstructions ad miraculum reseruat. Absolutissima ad asthma, orthopneam & morbos pectoris ex crassa pituita recensentur remedia. Nec minus præstantia ad inueteratas pertinacesq. iecoris & lienis obstructions & scirrhus proponuntur ex eodem præsidia, menses suppressos & remorantem vrinam pellit, embryonem eijcit, arthriticis opitulatur, extrinsecus adhibitum viscerum & partium apostemata duricies & tumores soluit suffitu & pessus menses secundasq. euocat, valet ad dolorem arthriticum & ischiadicum, vlcera purgat & consolidat.

Ammoniacum calidum in fine & siccum in principio secundi gradus, mollit, calfacit, extrahit tubercula, duriciesque discutit. Qui hæcenus dixerunt Græcos ignorasse vel subticuisse vim purgandi horum gummatum, illi Dioscoridem inspiciant lib. 3. cap. 28. disertis verbis profitentem, quod ammoniacum potum soluat aluum.

Studet autem cerebro, nervis articulis, & cum primis pectori, lieni, utero, viarumq; & viscerum obstructionibus operam suam legavit. In his crassam viscosamque pituitam digerit, & extrahit, dragmā vnius vel ℥ iij. pondere potum. In anhelitus difficultate & obstructione brōchio- rum pulmonis seu asthmae & orthopnae apprime cōuenit. Exhibetur cū aqua vel syrupo de hyssopo, decocto helenii, oxymelle simplici aut squillitico, vel cum melle simplici linctum. Platearius monet, utile esse, ut prius emolliatur pectus, syrupo vel decocto altheae, butyro, semine lini, branca vrsina. In hunc usum confectum est electuarium Oribasii diabutrum ex melle & butyro; vel ex saccharo, butyro & terebinthina. Præparato pectore datur ammoniacum vtiliter cum supradictis vel ex ovo forbili. Hæc cum primis commendantur pilulae.

℥. Gummi ammoniac. puriss. ℥ ij.

*Pilula
præstantis-
sima ad
asthma &
orthopnae.*

Terebinth. Venet. ℥ viij.

extracti croci ℥ l.

specierum diaphysopi

diambra ana q. s.

f. pil.

Non minus vtiliter conficiuntur eadem ex ammoniaco, terebinthina, agarico & melle.

Francisc. Ioel orthopnoicos multos se hoc ipso curasse testatur, quod

℥. Zedoariae ℥ l.

Gummi Ammoniac. ℥ ij.

flor. sulph. ℥ iij.

croci ℥ l.

Coque in lb. j hydromelitis ad medias, detur crebro cochlear vnum.

Aliud.

℥. ammoniaci ℥ j.

oxymellis squillit. ℥ j.

syrupi de hyssopo ℥ l.

ol. sulph. per campā præp. gutt. viij.

misce.

In paroxysmo asthmatico.

℥. extracti Croci,

Eleni ana ℥ j.

dissolue aqua vitæ, & adde

oxymellis squillitici. ℥ iij.

succi liquiritiæ inspissæ. ℥ vi.

agariri trochisc. ℥ l.

ammoniaci ℥ iij.

olei anisi ℥ l.

Remisce in formam syrupi.

In eodem casu ℥. oxymell. squillit.

℥ ij. ammoniac. ℥ j. Croci ℥ iij. misce. Vel olei ammoniaci gutt viij. cum grano moschi propina ex vino Tabacino hoc pacto parato.

℥. vini dulcis, Hispan. vel malaat.

melicrati cocti ana lb. viij.

fol. Tabac. siccat. ℥ l.

Radic. Elen. ℥ iij.

polypod. ℥ iij.

Affligente asthmatico paroxysmo vtiliter datur pilula, vel solutum ammoniaci, vel eiusdem oleum cum mixtura sequenti.

℥. aqua vita pectoral. vel aq. anisi lb. l.

oxymellis squillit. ℥ j.

syrup. de cinamo. ℥ l.

extracti croci ℥ j.

spiritus sulph. acidi ℥ j.

moschi gr. vj.

*Syrupus
Adparoxysmum
asthmaticum
cum suffocatum.*

*Vinum
Tabacini.*

Exper-

Expertum est Cardani remedium.
℞. sem basiliconis ℥iij. coque in aqua sca-
biosā ℥iij. donec dehiscant, fiat colatura,
cui misceantur moschi gr. iij. attrahatur
vapor faucibus, exhibita prius mi-
xtura commemorata cum oleo ammo-
niaci. Interea recte applicatur se-
quens pectori emplastrum.

mplastrū
ad asthma-
applicā-
ad pectori.

℞. Emplastri oxycroci ℥ij.

ammoniaci,

caranna ana ℥i℞.

Euphorb. ℥℞.

piperis,

aronis,

salis nitri ana ℥ij.

ol. Garyophyll destillat. ℥℞.

diacolocynth Quercetan. ℥℞.

ol succini alb. destill. ℥℞.

Ad orthopneam expertum.

℞. Ammoniaci in oxymelite squilliti-
cosoluti ℥iij. pul. radic. Zedoar.

Aristoloch. rotunda vera,

mirrha ana ℥iij.

sem. nasturtii,

sinapi ana ℥i℞.

aqua theriacal. opt.

syrup. de cinamo. ana ℥℞.

lobosani & experti,

syrup. de succo Nicotian. ana ℥iij.

extracti croci ℥j.

lobos ex aro ℥℞.

spiritus sulph. acid. ℥℞. Misce.

Admodum probatur balsamus sul-
phuris terebintbinatus cum oleo ammonia-
ci, & sequentes etiam pilulæ.

Pilulæ.
℞. ammoniaci puri,
sem. ruta sylvestr.,
fol. abrotani,

rad. Aristoloch. rotund.

florum sulph. cum aloë, mirrha &

croco sublimat. ana ℥j.

cardamo ℥i℞.

canella.

radic. angelic.

Iridis Florent. ana ℥ij.

cum oxymelite f. pilula.

Ad purgandum è pectore.

℞. massa pill. de agarico ℥ij.

ammon. boni ℥℞.

Trochisc. alhandel. gr. ij.

extracti cinamo. gr. iij.

fiant pilule, conspergantur cinamomi
pul. & dentur ex brodio Zinziberis.

Galen. lib. 7. de comp. med. secund. lo-
cac. 3. ad tussim humidam.

℞. styracis,

Galbani,

ammoniaci,

castorei,

opij ana p. æ. f. pil.

erui magnitudine.

vel ℞. styracis ℥j.

succi liquirit. inspiss. ℥ij.

opij,

croci,

mirrha ana obolos tres, excipe passo

& fiant pilule.

Ad lienis & epatis affectus præ-
stantissima ex ammoniaco componun-
tur remedia. Hieronymus Montuus

in anasceue morborum cap. 31. inquit, ad

obstructionem epatis & lienis ammoniaci

℥ij. tribus diebus exhibiti ad miraculum
iuuant; semper enim vitiosos humores per
ventrem ducit, & hydropis in arcet.

Ad dolorem lienis ex inflatione ℥

Pp 3. ij. cum

Pilula
crassam pi-
tuitam è
pectore
purgantes.

Ad tussim
humidam.

Ad epatis
& lienis
obstructio-
nes mira-
culose in-
uat ammo-
niacum.

*Ad dolorē
lienis ex
inflatione
& scirrhu
eiusdem.*

ij. cum modicis olei anisi vel anethi de-
still. guttulis exhibentur. Scirrhu eius-
dem medetur, quod ex foliis cappa-
rum summitat, tamarisci & sale nitro
cum ammoniaco remistis componitur.

Epatidis lienisque scirrhum incipien-
tem solvunt, & cachexiam hydropis-
que initium sanant pilula, quæ

℞. specier. dialace.
diacurcum. ana ℥ j.

Troch. de eupatorio,
de Rhabarb. ana ℥ j.

Gummi ammoniac. in aceto squilli-
tico soluti ℥ ij.

sagapeni ℥ l.

chalyb. prap. ℥ j.

pul. marrub.

cymar. absinth. pont. ana ℥ l.

Terebint. q. s. f. pilula.

Vel;

℞. Troch. de absinth.
de capparib.

Alia. specier. diacurcum.
diarrhodon Ab. ana ℥ ij.

salis absinth.

cichorei,

geniste ana ℥ j.

ammoniaco in aceto rutaceo soluti ℥ j.

Tinctura chalyb. & syrup. de eupator.
q. s. f. pilula.

Vel:

℞. ammoniaci in aceto squillitico solu-
ti ℥ ij.

Alia. Trochif. de eupatorio,
de Rhabarb.

de cappar. ana ℥ j.

Extract. centaur. minor. ℥ ij.

gentiana ℥ j.

chalyb. prap. ℥ l.

specier. diarrhod. ℥ j.

— Diamb. ℥ l. cum s. q. syru. de cich. cū
Rhabarb. f. pilula.

℞. Ammoniaco in oxymel. squil. solut. ℥ j.

sagapeni ℥ ij.

pul. mirrha ℥ ij.

nitri prap. ℥ l.

Tartari vitriolati ℥ j.

fecul. Aronis,

bryonia ana ℥ j.

Extract. Gentian.

centaur. minor.

absinth. ana ℥ ij.

tinctura chalyb. ℥ j.

Cum s. q. syrupi de absinth. f. pilula.

Huc faciunt, quæ ex ammoniaco
compositæ à Quercetano describun-
tur.

℞. aloes prap. ℥ iiij.

Gummi ammon. in aceto squillit.

soluti.

mirrha prap. ana ℥ l.

masticis,

specier. diatrionsant. ana ℥ j.

croci ℥ ij.

salis fraxini,

absinth. ana ℥ iiij.

Cum syrup. de succorosa. pallid. f. pill.

Ad lienis affectus prisce æui sapi-
entes pilulas vel trochiscos forma-
runt ex ceterach, cort. capp. baccis hedera,
sem. & radic. periclymini, cyclamino, sem
hyperici, synapi, vrtice, nasturc. rubia, gen-
tiana aristolochia, aro, squilla, panace, a-
saro, dictamno, struthio, mirrha, cum am-
moniaco, galbano, sagapeno, opoponace.

Ad incipientem cachexiam, ven-
triculi,

*Pilula mea
compositio.
nis experta.*

*Pilula ex
ammonia-
co Querce-
tani.*

*Veneranda
antiquita-
tis remedia
ad lienis
pertinaces
affectus.*

triculi, iecoris & lienis imbecillitatem, obstructionem & impuritatem vsu probatissimæ sunt, quæ

R. aloes præpar. ʒ i.

pul. Rhabarb. ʒ ij.

ammoniacy ʒ iij.

mirrha ʒ j.

crocī ʒ ij.

Cum s. q. syrupi de absinth. f. pil.

Ad pestilentis aeris infectiones conformantur pilulæ vulgo Ruffo adscriptæ, ex aloes & ammoniaci partib. duabus; mirrha parte vna. Neminem harum effectu vnquam frustratum fuisse testatur Paul. Aegineta. Si quis efficaciores velit, ad virus cauendum & vt tempore dysentericæ epidemicæ etiam profint, addatur succinum, bolus & corall. rub. cottidie vsurpentur.

Vrinam hydropicorum confertim ducit, quod

℞. aristolochi.

mirrha,

absinth.

sem. abrotani,

Iridis,

cenchrios ana ʒ iij.

anisi,

cedridum,

rad. panacii,

pyrethri,

ammoniacy,

cardamomi ana ʒ j.

Cymini ʒ ij. & obol. j. misce.

Id præterquam, quod lotium strenue promouet lumborum dolori & articulorum affectibus, pleuriticis, peripneumonicis, tetanicis, quarta-

nariis cum aceto mulso medetur iuxta

Aetium Tetrab. 3. serm. 2. c. 24.

Ad dolorem colicum Gal. lib. 9. de comp. med. s. l. c. 3.

℞. succi centaur.

castorei,

sqilla assat.

piperis alb.

longi,

mirrha,

ruta hortens.

hyssopi,

Iridis Illyr. ana ʒ ij.

Crocī,

ammoniacy,

rad. acori,

phu pontici,

Zinzib.

Veratri alb. ana ʒ j. excipe aceto mulso.

Cerebri, nervorum articulorumque affectibus etiam mirifice opitulatur ammoniacum. Auicenna ait cum melle aut aqua hordei potum conferre dolori iuncturarum & sciaticæ, promouere vrinam ad sanguinis vsq; excretionem, mederi ischuriæ, interficere & educere ascarides, menstrua cingere, embryonem seu viuum seu mortuum educere.

Serapio asserit, conducere epilepsiæ, purgare viscidam pituitam & aquas citrinas, corrigere medicinas laxatiuas. Ad Ischiadicum dolorem.

℞. serapini ʒ ij.

ammoniacy ʒ iij.

gutta gummi gr. vij. vel viij.

cum succo enulæ vel Iuæ f. pilulæ.

Ad colicū
dolorem.

Pilula ad
Ischiadicū
dolorem.

In

Externarum
ammonia-
co remedia.

In externis ammoniacum ad solutio-
nes cōtinui & inueterati prētās fer-
tur remedium, vt emplastris pene
omnibus merito misceri debeat, car-
nes quippe saniosas consumit, & sa-
nas gignit.

Sarcoticiū
est.

Clauos, nodos & trophos emollit,
discutit, educit, spinas & tela impres-
sa extrahit, vino acetoue solutum, sed
efficacius cum melle, aristolochia rotun-
da, & croco.

Ad Tumo-
ris mam-
milar.

Strumas consumit, & omnis gene-
ris apostemata in cocta maturat cum
lana succida impositū. Soluit, discuti-
t vel maturat mammillarum mulie-
brium tumores, & cum aceto illitum
lactis abundantiam minuit: post illi-
tum si folia lactucae imponas, plane
consumit & aufert.

Cum melle faucibus interioribus
perunctum anginam sanat, foris ap-
positum dolores gutturis & colli
sanat.

Ad apostemata ventriculi, intesti-
norum & lienis.

Ad viscerū
apostemata
& cirrhus.

℞. ammoniaci ℥ ij. β.
bdelli ℥ j. β.
olei sesamini ℥ iij.
thuris,
croci,
mastichis.

castorei ana q. β. Mis. f. emplastrum.

Cum galbano solutum in aceto rosa-
to vel sambucino confert indurato ie-
cori.

Ad indu-
ratum lie-

Ad induratum lenem prodest lini-
mentum ex opopanace, ammoniaco, vn-

guento de althea, Agrippa & oleo capparo-
rum, vel emplastr. ex ammoniaco in aceto
squillirico soluto cum terebinth. galbano,
fermēto, ficibus, fructibus tamarisci, ruta,
nitro, & ol. capparorum, quod ex Rhase
transtulit Hieron. Montuus.

Linimentum ad lienis scirrhum
Foresti valde solenne & celebre.

℞ ammoniaci ℥ vj.

bdelli ℥ ij.

pingued. anseris

gallinae ana ℥ ij.

radic. cyclamini,

furfurum frumenti ana ℥ jf.

ceterach,

agni casti,

cort. rad. cappar.

Tamarisci ana ℥ ij.

ol. capparum,

amygdal. amar. ana ℥ iij.

succiradi. bryon.

vel. cyclam. ℥ l.

Dissoluantur gummata in aceto squilli-
rico, & olea cum pinguedinibus bulliant v-
na cum succo ad huius consumptionem, tā-
dem adde pulueres & modicum cera ad con-
sistentiam linimenti. Emplastrum se-
quēsidem pro secreto habuit ad scir-
rhosam lienis duritiem.

℞. ammoniaci dissoluti in aceto ℥ j.

vng. de althea,

empl. de meliloto ℥ l.

furfurum frumenti opt. cribrat. ℥ j. ad idem.

pul. radic. bryoniae sicca,

Ireos sicca. ana ℥ l.

pinguedinis anatis,

anseris,

gallinae ana ℥ iij.

bdelli,

bdellij,

Galbani,

ol. Irini ana ℥ i℥.

Bulliant leuiter in mucilag. lini & fœnugr. vt ad formam debitam coeant, adde cera ℥ iij. Terebinth. & resina pini ana ℥ l. f. ceratum.

Aliud, quo tumorem & scirrhum monstrosum scroti persanauit.

℞. Limacum cum testis contus. nu. xv.

stercoris capril. p. j.

mellis ℥ ij.

acet. ℥ iij.

Radic. bryonia ℥ iij.

cyclam. ℥ i℥.

althea ℥ j.

aristoloch. rotund. vera ℥ l.

herb. parietaria,

absinth.

abrotani,

ruta ana M. i℥.

furfurum tritici p. j.

flor. camomill. Rom. p. ij.

pul. Lupinor. ℥ ij.

fœnugr. ℥ i℥.

baccarum lauri ℥ j.

sem. cimini ℥ l.

aluminis ℥ iij.

nitri prap. ℥ ij.

Ammoniati,

Galbani in aceto solutor. ana ℥ v.

Coque in s. q. lixiuii & aquae fabrorum ferrata ad formam cataplasmatum, addendo

ol. absinth.

rutacei,

anethiniana ℥ j.

rosacei ℥ l.

Hoc cataplasma noctu imposi-

tum fuit, de die gestabat empla-

strum, quod

℞. ammoniaci,

galbani ana ℥ l.

caranna,

Tacamahac. ana ℥ ij.

aloes,

mirrha ana ℥ j.

Terebinth. ℥ i℥.

styracis ℥ ij.

nitri prap. ℥ j.

flor. sulphur. ℥ i℥.

spirit. Terebinth. ℥ j.

ol. ruta destill.

carui ana gutt. vj.

Mellis rosati q. s. ante vsum cataplasmatum & emplastri recipiat, vaporem acetii ex lapide candenti vel recrementis carbonum fabrorum ignitis.

Ad tumores bubonesq; & stilentiales.

℞. ammoniaci ℥ i℥.

serapini.

bdellij ana ℥ vj.

fermenti acris ℥ j.

ficuum num. xij.

sem. sinap.

radic. pyrethri ana ℥ ij.

Euphorb. ℥ ij.

Gummata cum fermento solue in

aceto & f. emplastrum.

Suffumigium ex ammoniaco, galbano & asa fœtida educit menses, idem facit pessus ex theriaca, galbano serapino & ammoniaco, ad partus difficultatem educendū paratur ex ammon. opopan. Helleb. aristoloch. long. & rotunda, pulpa colocynth.

Q9

Observatio notabilis.

Ad tumores bubonesq; pestilenciales.

Suffumigium ad menses & partum mortuum educendū. Et supposito-
ria.

ana p. e. cum succo cucum. asinini, ruta & felle bubalo. Ad promouendum secundas vtiliter conficitur ex opopanace, galbano, ammon. & succo malua. Ad dorsi dolorem soluitur cum oleo ruta, ad tendinum cruciatus applicatur cum diachylo, thure & mastiche.

Ad dore
dorsi.

Ischiadicu.

Ad Ischiadica tormenta ex ammoniaco, opopanace, bdellio, radice narcissi, nitro, oleo syconio seu cucum. asinini & iij. pul. vitrioli formatur emplastrum.

Balsamus Cratonis ad dolorem arthriticum.

℞. mastichis.
thuris,
mirrha,
ammoniacy,
opopanacy,
bdellii,
mumie ana ℥ ij.
vitrioli ℔ j.
mellis ℔ ij.
Tartari ℥ ij.
spiritus vini ℔ ij.

Balsamus
Cratonis
ad arthri-
ticum do-
lorem.

Fiat mixtura, digestio & destillatio, illinatur pluma.

Ad Ischia-
dicum do-
lorem ve-
teribus
metasyn-
arita pro-
bantur.

Ad Ischiadicum dolorem metasyncrita & rubrificantia veterib. admodum probantur. Aetius ex ammoniaco, Terebinth. euphorbio, nitro, pyrethro, opopanace, galbano, thure, synapi, mirrha, iride, sanugrao, colocynth. sem. ruta, sulphure, alumine fiscili, cardamomo, pipere, visco, medulla cerui, adipe, styrace, oleo syconio, pice arida, vel ex cineribus caulium brassica, ligni ficulnei, sarmenis vitis, pice, sulphure, & axungis, conficit.

Ad Ischia-
dicum do-
lorem ve-
teribus
metasyn-
arita pro-
bantur.

Ad podagricos hoc Philagrii summe commendatur ab Aetio.

℞. Galbani ℥ xxxij.
croci ℥ xvj.
ammoniacy ℥ xl.
thuris ℥ xx.
cera ℥ lxxviiiij.
pice arida ℥ lxxv.
ol. rosati ℥ xlvij.

Galbanum, ammoniacum, & thus cum aceto terito; f. emplastr. quo instante & composito dolore vtinur, quod repulsoriam vim paucam propter acetum & crocum habeat, concoctoriam, discussoriam, & moderate resiccantem ob crocum, galbanum, thus, ammoniacum, picem. Fluxum itaque moderate pellit, digerit, coquit & contenta discutit, vt podagricis, inflammationibus sit aptissimum. Ad leniendum dolorem, vel instante paroxysmo, alii addunt opii ℥ j. Pastillus ex acacia frequenter sufficit ad inflammationes, praecipue si non adsit humorum nimia multitudo.

Emplastrum
ad podagra

℞. acacia nigra,
flaua,
glutinis piscium ana ℥ xxxij.
ammoniacy,
glaucii ana ℥ xvj.
aloes ℥ xv.
thuris ℥ viij.
veratri nigri,
albi ana ℥ vij.

Trita in aceto squillitico redige in pastillos, quos tempore vsus solue in succis plantagininis, polygoni, oxylapathi, agrestis, & in mortario plumbeo agita, donec crassescant.

Huc

Huc refer emplastrum diachalci-
teos, & quod sequitur

Emplastrū.
Ad dolores
articulorū.

℞. calcis viua,
thuris ana ℥ iij.
Terebinth ℥ liij.
ammoniacy,
spuma nitri ana ℥ iij.
floris lapid. asis ℥ ij.

cera,
olei ana q. s. hoc sorbet collectiones
& dolores circa articulum.

Ammoniacum delet oculorum
maculas ē lacte muliebri, ex vino illi-
tum, clarificat visum, cum galbano tol-
lit hordeolum, faciei pustulas persua-
nat cum thure, mastiche, nitro saponē ve-
neto, vtiliter vmbilici rupturæ eiusq;
prociuentiæ & tumori imponitur.

Ad inueterata vlcera paratur em-
plastrum ex ammoniaco, bdellio, galbano,
opopanace, seuo ceruino, vsino, piee græca,
thure, mastiche, lapide calaminari, mirrha,
aristolochia rotunda, batitura cupri, li-
thargiro.

Ut excidant
dentes.

Ut excidant dentes conficitur illi-
tus ex ammoniaco in aceto squillitico so-
luto & adipe rana arboreæ; quidam ad-
dunt euphorbium.

C A P. XXVI.

Opopanax crassos & frigidos hu-
mores à cerebro, oculis, neruis & arti-
culis ducit. Conuenit paralyti & ad
spasmū totius, neruorumq;, & mu-
sculorum contusionem, & asthma
pectoris & laterum dolorem conso-

pit. Specificè medetur oculis, gona-
græ & ischiadico affectui quoquo
modo adhibitum succurrit. Vermes
pellu, venenatorum animalium &
canum rabidorum morsus sanat, fe-
brium imminentes insultus restin-
guit, ad dysuriam, ischuriam & lac
in ventre coagulatum facit, nodos,
trophos & apostemata digerit, ape-
ritur.

Opopanax est succus concretus radi-
cis Panacis Heraclei, ex qua tem-
pestiue vulnerata pfluit & colligitur. *Opopanax
quid. Temperies.*
Galeno calidus in tertio, & ficcus in
secundo gradu, Mesuæ calidus sic-
cusq; in tertio, Serapioni in secundo.
Per omnia æmulatur & conuenit
cum serapini qualitate & viribus,
eundemque corrigendi modum re-
cipit. Sunt, qui hydromelite, decocto ru-
te, vel vino præparant & exhibent. Et-
iam si à longinquirib. ducat partib. *Virtus &
efficacia.*
crassos humores, tamen segnior eius
vis incitamento & stimulo quodam
indiget rei irritantis manifesta quali-
tate, vel occulta purgandi virtute.
Extenuat, resoluit, abstergit, emun-
dat, crassorum flatuum est, vt loquū-
tur, carminatiuum, conducit oculis,
cerebro, neruis, articulis, seu iunctu-
ris, pectori, lieni, intestinis, matrici,
vesicæ. Ab his partib. specifica purgā-
di, pprietate crassos, viscosos, pituito-
sos humores educit, & peculiari vir-
tute tēperaturē discutit, cōsumitq;, vt
affectib. frigidis ab humorib. lētis, fa-

Quibus
partibus &
affectibus
conducit.

Qq 2 milia-

miliare dicatumque sit remedium.

*Oculis
specificis
conducit.*

Opopanax quoque modo usurpatum conducit oculis, nebulas discutit, & visum illustrat, collyriis mistum. Pari ratione, cerebro, nervis, & iuncturis studet. Proinde epilepsie, paralyti, spasmu, & consimilibus malis opitulatur.

Ad paralytin commendantur pilulae, quae

*Ad paralytin
pilula*

℞. Opopanax,
ruta,
serapini,
castorei,
piperis,
succo vel extracti leuistici,
mirrhana ʒj.

*Ad spasmu
totius.*

Cum succo herbae paralytis fiat massa, ex qua conformantur pilulae. Doses ʒj. cum hydromelite alternis vel tertia nocte. Ad spasmum totius iniiciuntur ʒij. cum oleo rutacei ʒxij.

In paroxysmo arthritici doloris Aetius Tetrab. 3. ser. 4. cap. 4. exhibet ʒj. vel obolos tres opopanax, cum ʒj. castorei ex hydromelite vel vino, aut succum

Ad ischiadis & gonagra doloru.

Cyreniacum erui magnitudine.

Mesue & Serapio aureum vnum seu ʒiiij. exhibent ad podagram, gonagram, & proprie ischiadis dolorem.

Pilularum de opopanaxo virtus & usus est ad resolutionem & incontinentiam nervorum, spasmum, cynicum, gonagram, podagram, articulorum dolores, morbosque nervosarum partium frigidos. Descriptio passim exstat in dispensatoriis.

Alia eiusdem Mesue exstat tract. 7.

de antidot. cap. 17.

℞. ammoniaci,
bdellii,
serapini,
opopanax,
aloes,
castorei
seminis barmel, id est, ruta sylvestris ana ʒiiij.
euphorbii ʒij.
colocynth. ʒvj.
terantur & ʒpil. cum succo porri.
dosis ʒj.

Ad nervorum musculorumque contusionem datur cotidie ʒi. vel ʒiij. opopanax ex vini & aquae vermium terrestrium aequis partibus.

Ad nervorum musculorumque contusionem.

Pectus emundat a crassis & viscosis humoribus, confert tussi veteri & difficultati anhelitus & laterum pectorisque doloribus. Platearius adstruit pilulas ex gutta opopanax compositas valere contra asthma frigidum simpliciter datas, vel cum ovo sorbili.

Ad pectoris dolores & veterem tussim.

Optimum ad idem est, si in succo marubii per noctem resolvarur & colatum cum melle exhibeatur.

Ad asthma.

Ad hydropem & splenis magnitudinem exhibet Mesue ex melle, in quo per tres menses maceravit. Alioquin uti serapinum succo enule nutritum vel imbutum rite propinari potest. Platearius per noctem in succo sambuci maceratum cum saccharo praescribit, vel in succo feniculi noctu maceratum & solutum mane cum saccharo ad colicam & iliacam passionem usurpat. Lactis in ventre coagulum soluit.

Ad hydropem.

Ad dysuriam & ischuriam & lactis in ventre coagulum.

Cum

Cum melierato datur ad dysuriam, ischuriam, vesicæ scabiem & contusionem. Ad Ischuriam fiunt pilulæ ex opoponacis ℥v.

syracis,

auellanarum ana ℥iiij.

piperis gr. viij.

Menses, secundas, foetum viuum & mortuum & molam educit cum melle solutum & sappositum. Suffocationi ex utero auxiliatur & eius inflationem duriciemque abigit, Fumus eiusdem galbanique & fellis tauri per inferiora exceptus foetum extrahit mortuum. Venenis assumptis aduersatur & ad venenatorum animalium videlicet serpentum, canumq; rabidorum morsus cum puluere aristolochiæ rotundæ confert, & vtiliter extus inflictiis eorundem vulneribus imponitur.

Ad morsus
venenato-
rum ani-
malium &
canum ra-
bidorum.

Ad ver-
mes.

Ad febriū
insultum
reprimen-
dum &
abolēdum.

Cum melle & absinthio datum necat interitiorum vermes, ad insultum paroxysmi febrilis sistendum datur ℥℥. cum aceto hora vna ante inuasionis articulum, quod si vniuersalibus prius rite adhibitis, aliquoties ordine fiat febris demum dispareret. Mesue eodem in succo apij soluto dorsum simul perungi iubet.

Aceto decoctionis opoponacis si colluatur os, dentium mitigatur dolor, quo sine etiam horum cavitatibus ex ipso facta immittitur turundula.

Cum aceto & succo apij impositum soluit duritiem lienis; emplastri veroritu admotum scrophulas & nodos iuncturarum discutit.

Ischiadico

Gonagræ, podagræ, & proprie

ischiadico dolori quoquo modo adhibitur, extrinsecusue emplastri ritu impositum, in eundem vsum vulgo ex succo caulium, melle, sale & opoponaco conficitur emplastrum. Imponitur & solum cum pulpa passularum.

dolori quo-
que adhi-
bitū prodest

Ad morbum coxendicum inueteratum, distorsiones & resolutiones paralyticorum, Aetius.

℥. ol. veter. ℔. ij.

syracini,

laurini,

Irini ana sexuncem:

Terebinthina,

Euphorbij,

ammoniacy,

castorei,

piperis,

opoponacis,

galbani ana sextantem:

medulla ceruina trientem, Misce.

Acopon Aetii ad podagricos, arthriticos & ischiadicos expertum & confidenter vsurpandum.

℥. Phs,

marina,

ægypti ana ℥℥.

ammoniacy,

Thymiamat. ana sextantem:

alum. scissi ℥v.

eruginis ℥iiij℥.

Terebinth. quincuncem.

spuma nitri alb. trientem:

opoponac. ℥v.

galbani ℥ij.

medulla ceruina ℥v.

olei cyprini,

olei melini ana trientem:

Qq 3

cere,

Ad gona-
græ, poda-
græ & Is-
chiadicos
dolores.

cera,
mellis ana quincuncem.
ol. veter. lb j.

Aliud eiusdem.

℞. opopanax quadrantem & ℥ iij.

Terebinth. ℥ iij.

ammoniacy ℥ xv.

assyri ℥ xvij.

arug. ℥ xvj.

propolis ℥ xv.

alum. scissi,

ladani,

aristoloch. rotund. vera,

lacruma hederae ana ℥ v.

spuma argenti ℥ j.

salis ammoniac. ℥ ij.

caphura ℥ j.

colophonia, olei, cera, ana quadrantem.

Ad arthritidem & paralyfin Actius vnguentum parat ex ammoniaco, galbano serapino, bdellio, opopanax, euphorbio, terebinthina, melle, nitro, rad. cucum. sylvestr. bryonia, veratro albo, castoreo, pipere, sabina, pulegio, fol. & bacc. lauri, rorem marino, aristoloch. cypero, arugine, aloë, agarico, hermodact. verbena, squilla medulla, styrace, ladano, nardo costeo, sapone, ruta, cardamomo, panace, sale, alumine, axungia leonis, vulpis, vrsi, oleisq. conuenientibus. Horum mistione debita sunt linimenta, quibus humores admodum digeruntur. Et per mediam cutem attrahuntur.

Ad membrorum distorsiones & nodos.

℞. opopanax in aceto triti,

Terebinth ana ℥ j.

propolis tenera quadrantem.
vel picis totidem.

Opopanax præterea omnes tumores & apostemata etiam pestilentialia aperit.

Emplastrum ex Gummatibus D. Wolffii ad serophulas & scirrhusos tumores emolliendum, resoluendum & discutiendum.

℞. radic. bryonia,

Cyclaminis,

Elenii,

cucum agrestis ana ℥ j.

coquantur in aceti & vini ana p. a. dein pistentur, & per setaceum trahantur, tunc adde

pul. rad. tridis,

mirrha,

olibani,

ma stichis,

croci,

aristoloch. rotund. ana ℥ i ℥.

florum camomill. Rom.

sambuci,

meliloti ana p. j.

opopanax,

sagapeni,

ammoniacy,

galbani in aqua vita dissolutorum ana ℥ ℥.

gummi hedera,

styracis calamit. ana ℥ iij.

euphorbii ℥ v.

sem staphisagr. ℥ i ℥.

argenti viui salina ieiuni hominis extincti ℥ ij.

ol. lilior.

de vitell. ouor.

assyri ana ℥ v.

adipis

Empla-

strum D.

VVo ffr.

serophu.

& scirr.

feru.

triqu.

cera.

hzo.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

℞.

adipis anserini,
anatis,
suilli,
medull. cruris vituli ana ℥ j.
mucil. ag. sem. lini,

fanugrac.
rad. althea ana ℥ j.
misce cum terebinth. & cera f. empla-
strum.

Opoponacum demum antiquis
vicerib. & fistulis maximopere con-
ducit, carnem generat, eamque nu-
dis ossibus superinducit quadam, vti
ferunt, peculiari virtute. Putrida, an-
tiqua, disepulorica & fraudulenta vl-
cera persanat; Mesue describit ad
hæc mala vnguentum de lino.

℥. opoponacis,
mellis,
olei rosacei,
vini ana ℥ iij.
li b. g. iij.
aloes epaticæ,
sarcocolla, rasura linei panni veteris
ana ℥ j.

Misce fiat vnguentum.

CAP. XXVII.

Sarcocolla pituitam à cerebro,
oculis & nervis ducit. Specificæ ocu-
lis quoquo modo sumpta vel adhibi-
ta medetur. Ophthalmiam, lippit-
udinem & epiphoram sanat. Vul-
nera & recentia veteraque vlcera
optime glutinat.

S Arcocolla est lacruma arboris
Persicæ, calida in secundo, & sic-

ca in fine primi gradus; pollet specifi-
ca virtute à forma dependente, &
manifesta ab elementariis qualitati-
bus materiæque conditione proma-
nante.

Illa purgat cruditates pituitosas & *Facilem*
crassos viscososque humores, à cere- *specificam*
bro, nervis, articulorum & coxendi- *manifestam*
cum cavitatibus, à pectore, pulmone
& oculis. Elementarium qualitatum
vi, & materiæ dispositione, emplastica
habet substantiam, nonnihil a-
maricantem, teste Galeno libro 8. de
simplic. facult. ut citra morsum exsic-
cet, & vulnera glutinare valeat. Me-
sue docet, ei inesse vim maturatiuam,
resolutiuam, conglutinatiuam, munda-
catiuam, & incarnatiuam. Quia
emplastica est, & adiunctam calidita-
tem possidet, idcirco maturat, dige-
rit & resoluit apostemata, & propter
eandem terrestrem emplastica sub-
stantiam, dummodo sequenti modo
præparetur, videlicet, si acrimonia in
qualicunque amatore hærens tem-
peretur, oculorum fluxiones sistit,
lippitudines & ophthalmias persana-
nat. Et cum sit calida & sicca simul-
que vi emplastica prædita, glutinat
vulnera, vlcus enim omne curatur
siccatione. Cum vero amara pariter
sit, putridas carnes, & veterum vlce-
rum sordes, putrilaginem, saniem-
que consumit, & recentes carnes
succrescere facit.

Prodest itaque oculis, auribus, ce- *Quibus*
rebro, nervis, articulis, pectori, pul- *partibus*
monibus, vulneribus recentibus, & *prodest*
anti-

antiquis vlceribus, quamuis saniosis & putridis.

A cerebro, neruis, articulis, pectore & pulmonibus crassos, vt dictum, humores educit, pectus & pulmones purgat & emundat. Verum cum formalis vis materiae glutinositate & crassitie nonnihil impediatur, nec a-pertis in ea tam iuuetur, quam cohi-beatur, qualitatibus (quae enim tenuis calide & acris sunt substantiae, fortius purgant, apertarum qualitarum acu-mine formalem vim iquante) fit, vt segnius trahat aliumq; moueat. Re-cte itaque Mesue hanc noxam corri-git, & alacritatem operationi addit *zinzibere & cardamomo* mistis. Inte-rim calidum & bile refertum stoma-chum habetibus & picrocholis, quos valde conturbet, non exhibendum esse, monet.

Correctio.

Noxa.

Serapio aliam ei tribuit noxam, vi-delicet, quod glutinositate sua ad-haerendo intestinis, ea demum ero-dat & exulceret, quamobrem cum o-leo nucum vel amygdalarum dulcium iu-uenibus, cum oleo de Kerua senibus propinat, nec enim solam esse dan-dam censet, sed cum serapino, myroba-lanis, turpetho, aloe, ammoniaco, bdellio, sem. ameos. Verum inanem hunc esse metum, facile cognoscit, qui ex ana-tomia eius intelligit, emplasticam vim praeualere absterisuae, adeo vt si-ne morfu sicet, quodque secundum caliditatis, & primum siccitatis gra-dum non excedat, quem erodentia transcendere oportet. Ex vsu sarco-

collae iuuenibus cum tempore, seni-bus vero celerius caluitiem oboriri, cocolla caluitiem non vani auctores tradunt.

Ad oculorum albugines, nubecu-las, & cicatrices delendas, quatrduo vel quintiduo nutritur lacte asinae vel muliebri, cottidie affuso recenti, dein siccatur & inspergitur per se, vel cum saccharo aut liquore conuenienti. Se-rapio cum lacte & oui albumine prae-pa-rat. Platearius affundit aquam rosa-rum, & soli expositam exsiccat, atque id quartum repetit. Cum albumine oui & lacte vel aqua rosacea prae-pa-rata & commista amylo, ad lippitudinem atq; ophthalmiam singulariter com-mendatur, fluxionesque in oculos fi-tere fertur. Proinde contra lacru-marum profluium, & narium hæ-morrhagiam, tempora & frontem o-ui albumine illita, Platearij puluere sar-cocollae aspergit. Haustam ad laxandū, proprietate quadam oculos iuuare, notat Serapio. Vulneraria penicilla hydromelite intincta & sarcocollae puluere circumlita auribus exulceratis & la-nie circumfluentibus vtiliter impo-nuntur. Quia sine morfu siccatur & emplasticam vim possidet, recentia vulnera sine acrimonia euidenti ex-tergit, pus, sanie & ichores vlcerum absorbet, elementerque expurgat, & secure, forma pulueris inspergitur. Vlceribus putridis saniosis, corrupta carne scedatis, pari modo prodest & adhuc accuratius, si cum melle illina-tur. A sanie enim & putore vindicat, expurgat, carnes putridas consumit, &

Ex vsu
cocolla
caluitiem

Ad oculi
rum alb
gines &
nebulas.

Ad lippit
dinem
phialia
& epip
ram.

Propriet
oculos
uat se
matur
laxand

Aurium
ulcera
nat.

& nouas generat. Fumus per embotum receptus, renescinum, Plateario auctore, curat. *Sarcocollam* vim habere saginandi corpus, & augendi genitale semen, veterum auctoritate docemur. Dosis purgandi gratia sumenda est ab aureo vno seu ℥ iij. ad ℥ ij.

Pilularum de sarcocolla descriptionem, quam tradit Mesue ab Haly mutuata, pleraque dispensatoria exhibent. Pituittam solam, quod *sarcocolla*, turpetho, colocynthide, & *zinzibere* & *sale gemma* constant, a cerebro, nervis, iuncturis & pectore potissimum educunt. Harum vltimum alii antiquandum censent, quod accommodatiores sint ad manum.

C A P. XXVIII.

Agaricus *fœmina* pharmacum securum & domesticum purgat pituitam primario a pectore, mesenterio, & ventriculo, & porro a locis distantioribus. Pectori operam suam potissimum dicauit, quod sursum deorsumque vi formalis & aperta qualitatibus emundat, unde inuenta compositio oxymellis agaricati Cratonis, & decocti Galli veteris agaricati. Quomodo sit vomitorium, & uti ad affectas partes eius vis dirigatur.

Agaricus loricis arboris fungus duum est generum, quorum vnum masculi, alterum fœminæ no-

men est indeptum. Ille niger, grauis, densus, liquosus, venisque pluribus interlitus, venenatus est, & ab usu medico merito proseribitur; hic (fœmina) est albus lauis & raræ substantiæ, cuius vsus internus est salubris adeoque familiaris, vt Democrito medicamentum domesticum nominetur. Calidus est in primo, & siccus in secundo gradu, compositus ex substantia aërea in superficie, cuius merito palatui primo dulcescit; & ex partibus terreis subtilibus, in quibus vis est adstrictiua, & adhuc ignea quædam natura cum amaritudine. Galenus initio dulcedinem, & paulo post amarorem cū quadam acritudine, quam leuicula subsequatur adstrictio, in eo notat, vnde substantia aërea & terrea calore extenuata, constare, vimque habere incidendi, attenuandi, aperiendi & discutiendi, asserit. Pollet facultatibus formæ specificam naturam, aut materiæ dispositionem & qualitates sequentibus. His viscera obstructa, lienem, epas, vterum, renes, vesicam, aperit, emundat, unde ictericis, lienosis, difficulter lotium reddentibus, mensibus obstructis confert, contusis & ex alto lapsis medetur, amaritie vermes necat, vterosque insurgentes reprimat, adstrictione sanguinis reiectiones sistit. Illis vero seu specifica formæ proprietate primo crassam pituitam, deinde bilem vtramque ex ventriculo præcipue & mesenterio, & consequenter epate, liene, renibus, vtero, educit,

R r omni-

Species & differentia agarici.

Virtus & efficacia agarici ratione formæ & proprietatis manifestarum qualitatibus.

omnibusque medetur morbis, quorum causa obstructioni imputatur, ipsam humorum crassitiam attenuando, incidendo, simulque eosdem evacuando.

Mesue etiam à nervis, capite, spina, & iuncturis educere, adeoque cephalæ, vertigini, epilepsiæ, apostematibus cerebri, mania, melancholæ paralyti, ischiadico & iuncturarum dolori, conferre auctor est, quamvis, nisi valde iuuetur, eius sese eo haur extendere virtutem recentiores affirmant, quod ultra secundam regionem purgatrix ex illo virtus non proferatur.

Agaricus
sursum vel
deorsum
aducit.

Humorem vacuandum ducit per superiora vel inferiora à quibus partibus deorsum trahat, vidimus. Sursum ducit è ventriculo, vel pectore, idque operatione potissimum manifestæ qualitatibus.

Agaricus in pulueris forma duorum, vel trium scrupulorum pondere cum vncia vna succi raphani & oxymelitis, vel syrup. acetosi simplicis aliquot vnciis eo quod superna et, adhæreat, vellicet & ingrati sit saporis os ventriculi irritando vomitum prouocat. Pectus autem & pulmones peculiari quadam virtute à viscosis, crassis & putridis humoribus emundat. Hic usurpatur correctus, & vel hydromelitis aut oxymelitis infusus, aut vino matatico & Zinzibere in trochiscos conformatus. Ad morbos itaque pectoris à crassis & viscosis humoribus, quales asthma & orthopnæa oxymel. agari-

catum commendatur, quod Crato Oxy-
seque modo comparat. garicam
Craton

℥. Herb. hyssopi,
veronica,
scabiosa,
marrubii,
origani,
pulegii,
carduobenedicti ana M. j.

Rad. Ircos incisæ ℥. vj.

Zinzib. ℥. iij.

agar. albiss. ℥. j.

Infunde in aceti ℥. iij. aqua veronica & carduobenedicti ana ℥. iij. stent in vase vitreo obturato loco calido per triduum, post lento igne decoquantur & exprimantur. Expressi ℥. ℥. iij. mellis opt. ℥. j. coque in formam syrupi, in quo suspendatur petia cum cinamo. garyophil. & calamo aromatico.

Nec minus ad pectoris memoratos affectus commendant decoctum Gallinæ galli veteris agaricatum ex semine carthami, anisi, anethi, radi. enulæ, liquiritia, populodii, passulii, ficubus, rusilagine, marrubio, hyssopo, tartaro, agarico, infartii ventri galli veteris, & ad ossium separationem cocti, cuius iuris ℥. v. cum oxymell. squillitici ℥. j. exhibent.

Huc spectant pilula de agarico Mesue cum ammoniaco ex oxymelite datæ.

Pilulæ Serapionis pectus abstergentes.

℥. agarici,
Turbiti,
mirrhæ ana ℥. iij.
rad. lilij celestis,
prassij ana ℥. j.

Pilula S
rapionis
aus en
ouantes

hiera

hieræ ℥ iij.
colocynth.
sarcocollæ ana ℥ iij. f. *pilula cum melle.*

Euacuans à pectore per solutionem ventris & expectorationem simul:

℞. *passul. minor.* p j.
ficuum num. x.
agar. albiss. ℥ ij.
zinzib. ℔ ℔.
decoq. in aqua pura,
decocti R. ℥ iij.
syrupi rosar. solutiui,
manne calabrinc ana ℥ j. misc.

Sequens mixtura ex agarico ad morbos pectoris frigidos valde probatur.

℞. *confer. flor. hyssopi.*
veronica ana ℥ j.
betonica,
radic. pimpinellæ incrustatæ,
Enulæ conditæ ana ℥ ℔.
agarici tenuissimè triti ℥ j.
pulu. asellor. preparat.
floram sulphuris ana ℔ ij.
vel huius loco rubini aut tincturæ,
sulphuris totidem.
extracti calami aromatici ℔ j.
extracti. croci ℔ ℔.
olei angelicæ gut. v.
cum syrupo de pulmonaria & melle
squillitico ana q. s. f. lam-
bile.

Agaricus nunquam, quin sit correctus, exhiberi debet, nisi vomitū mouere studeamus. Corrigitur ideo quod per se ad vacuandum ignauior stimulo egeat,

quod leuis & fungosus supernatando in orificio ventriculi permanens, adhærescens, & vellicans tunicas (quo nomine Auicenna colicis dare vetat, ne lauitate intestinis obhærens nouos dolores procreet) lacessat, quod ingrato sapore ventriculum, qui iucundis & aroma spirantibus delectatur, offendar.

Proinde *salem gemma* veteres addiderunt, ut pigriorem eius virtutem incitarent & acuerent, & ex ore ventriculi ad fundum deprimerent, simulque crassorum humorum absterfionem & emundationem promouerent, qua de causa veteres pene omnibus pharmacis purgantibus sal immiscuere, oxymelite præterea, ne intestinis obhæresceret & abstergeretur, præpararunt, alii semine dauci, leuistici & zinzibere correxerunt, quod hæc tenacem fundant secentque pituitam, interiora roborent, & agarici vim penitus introducant. Hinc orta est trochiscatio

ex *agarici* ℥ iij.
salis gemma ℥ ℔.
zinziber. ℥ iij.
cum oxymel. simplici.

Mesue pariter corrigit & exhibet cum hydromelite, oxymelite simplici, vel scillitico, aut format trochiscos cum sale gemma, sem. dauci & viscositate polypodii, vel vino infusionis Zinziberis, aut macerat in sero lactis cum spica, Idem decoctionem & tritutam moderatā sustinere docet.

Fallopious ℥ j℔. *agarici cum* ℔ j. *salis gemma &* ℥ j. *mellis rosati ex decocto flo-*

R r 2

rum & fructuum cordial. exhibet.

Dosis agarici. Brassauolus pueris ꝛ s. puberibus ꝛ ij. maioribus ꝛ j. consistentibus ꝛ ss. cum semine anisi, amyliana ꝛ s. vel ꝛ j. salis gemma, vel nigr. vj. aut ꝛ s. ex hydromelitis ꝛ iij. vel iij. propinat.

Quomodo agarici vis ad partes ducatur afficitur. Ut facilius à capite ducat, addit, stachad. nuc. myristic. byssop. spicam, lign. albes, vt à pectore, capillum Vener. passulas, tridem, nasturtium, mirram, aristolochiam, prass. byssop. squillam, cardamomū, vt ab epate, eupatoriū, absinth. amygd. amaras, schenant. Endiu. santal. Cichor. vt à iunctutis, opoponac. chamedr. cham. ppyt. animum, corbelas, à Liene, tamari. cort. salicis, agnum cast. daucum, syl. lam, scordium, ceterach, asarum, salgemma, marrub. absinth. tamentib. à vesica & renibus, quinque radic. aperient. sem. maiorana, sem. fenicul. mili; ab utero, pimpinellam, rubiam, calamēth. sabin. rutam, matricariam, iuniper. mirrhā. Semper adicienda, quæ os ventriculi confir-

Liene. mant. Lapsis ex alto datur cum oxymelite xel hydromelite; ad morbos pectoris cum maluatico vel Hippocratico vino. Aduersus venena & morsus & compunctiones bestiarum virulentarum exhibetur ꝛ j. cum vino, simulque parti lassa imponitur. Horrores soluit, si ante febrium accessionem detur. Decoctis cephalicis ad frigidus capitis morbos miscet, & foris, dum caput lauant, pro sapone vtuntur. Ad dolorem dentium vtuntur frustulo intincto ol. Gariophyll. capu-
renibus. ra: spica, iuniperi, feniculi, quod apponunt.

Vtero. *Vesica.* *Ad casum.* *Ad venena.* *Ad febrium horrores.*

Cum ad purgandum simpliciter adhibetur, dosis à ꝛ j. ad ꝛ ij. in infuso à ꝛ ij. ad ꝛ v.

Extractum agarici commodè præparatur affusione hydromelitis, cui affusa agarici, sint aliquor guttulæ olei tartari: vel aqua liquore, aut decocto tartarifato, cui modicum spiritus mellis affusum; aut vino maluatico, in quod pauculæ spiritus sulphuris guttulæ stillant, aut paucillum succi limoniorum remixtum, aut aqua betula cinamomifata.

CAP. XXIX.

De Rhabarbaro albo & nigro siue de mechoaca, & Iallappie, quod & Iallappa nuncupatur. Mechocaca omnis aduersæ qualitatis expers, pituitam crassam & serosos humores sine omni virium quassatione educit. Rectius in forma pulueris, quam infusum eius datur. Quibus conueniat morbis. Tabulæ ex Mechocaca laxatiua. De Iallappii viribus, effecta, & dosi.

Sunt, qui triplex constituent Rhabbarum, subfluum, album, & nigrum. De priore superius inter illa, quæ bilem educunt, vidimus, album vulgo mechocacam, nigrum Iallapium seu Iallappam vocat. Mechocacæ primum, dein Iallappæ xamen instituemus.

Mechocaca, proximo maiorum sculo innotuit nostratibus, cuius visum

Mechocaca
hist. ria.

sum Manardus inter primos literis divulgavit. Nomen habet ab insula, quæ Hispanis Mechoacan, indigenis Chinucila nominatur, supra Mexico quadraginta milliarib. sita, aliis Rhabbarum Indicum, vulgo Rhabbarum album nuncupatur. Quidam non sine errore bryoniam esse opinati sunt, sed hos foliorum, & radicis transuersim sectæ, figura, color & sapor manifeste confutat. Radix potissimum in usum medicum accersitur, cuius bonitatem ostendunt substantiæ mediocris grauitas, spissitudo & compacta soliditas, color albicans, sapor farinaceus vel insipidus. Medulla prorsus caret, & omnis alienæ qualitatæ est expers. Quæ vetusta (triennium vix perdurat efficacia) & nigricans & teredinosa, ea inutilis est.

Duratio. Calida fertur in primo, & sicca in secundo gradu, constat a reis & subtilibus partibus: & etiam terrestri quadam portione. Omnis expers est alienæ, inutilis, & naturæ aduersæ qualitatæ, tam, quo ad apertas, quam occultas, quæ in rerum substantiis sæpe latent & penitus hærent, & in usu demum erumpunt, seseque manifestant. Quocirca omni ætati, videlicet senibus, pueris imbecilibus & grauidis innoxius est eius usus. Cum vero manifestarum qualitatum vehementia, quæ vim purgantium promouere, virtutem instigare, & naturam ad expellendum id, quod specificè attractum est, irritare solent, destituta sit, dosi maiore siue in forma pulueris,

siue ex infuso propinanda est, vt dosis eius à ʒ ss. quæ pueris tuto datur, ad ʒ ij. extendatur, in infusione ad ʒ ss. si stimulum, qualis gutta gummi, diagridium elateriumve, ex ordine acriter purgantium, vel sal nitrium, gemmeum, aliavæ ex eorum numero, quæ simpliciter vim sopitam incitent, & excretionem à medicamento insipidi benignitate non magnopere impulsam irritent, adieceris minore dosi, videlicet dragmæ vnus vel ʒ iiij pondere exhibere poteris. Optime operationem suam perficit in forma pulueris. Quemadmodum enim *Mechoacanicus & folia senæ* in infuso, sic mechoaca forma pulueris data feliciter effectus edit. Rite puluis ad exquisitiorum purgationem moliendam pridie, antequam sumitur, liquoris (commodissimum est vinum, aqua feniculi, anisi, cinamomi, vel iusculi adaptatum) infunditur, & cum illo, in quo macerari per noctem hauritur. Quandoquidem vero aeris cõstet partibus, & simulac terrestri quadam portione, non solum purgat, & viscerum obstructions amolitur, sed euacuandi actu finito eadem roborat, & debilia confirmat. Vt penitus epar, lienemque deobstruat, vimur infuso, in quod aeræ & subtiliores partes potissimam infartus referendi vim habentes transeunt. Qui interiorum roborationem simul querit, is puluerem accipiat. Vnde eliquet, *solamaccerationem vim in subtiliore parte consistentem debite extrahi, eamque cõctione disperdi &*

R 3 *euane-*

evanescere. Observatione etiam constat, simplicem pulverem prædicto modo rectius exhiberi, quam syruporum aliarumq; rerum multifaria mistura.

In hydropo tamen non inutiliter cum ꝑij. syrupi rosarum solutiui utimur.

Purgans pharmacum convenientius, quod minori disturbio maioriq; benignitate corpus euacuet, & omnis adversæ qualitatis sit minus particeps, non daretur, si ratio modusque inueniri queat, qua interior eius substantia vim potius contineat, in minorem quantitatem contrahi & perducere possit.

Hoc per modum extrahendi affuso spiritu vini, quo quidem essentia non in se cito educitur, tentatum est, sed extracti consistentia adeo viscida & tenax resultat, ut in conveniente liquore pene solui nequeat. Commodus tamen est usus in bolo & pilulis. Mechoacæ essentia rite extrahitur vino canariæ vel Rhenano generoso, cui instillatæ fuerint aliquot guttulæ olei tartari per deliquium parati. Vinum tinctura imprægnatum leni evaporatione insensibiliter educendum (facile enim calore paulo intensiore vis purgandi vna exhalat) donec syrupi faciem acquirat, dein addito saccharo ad electuarii liquidioris consistentiam perducenda essentia.

Pro pueris & delicatulis ex pulvere mechoacæ, amygdalis decorticatis & subactis liquore decoctionis turpethi, vel alterius purgantis cum saccharo conficiuntur panes martii laxativi:

℞. mechoacæ ʒijß.

diagrid. gr. iij.

Cum sacch. f. tabella pro dosi.

Vel: ℞. pul. sena.

mechoacæ ana ʒij.

Zinzib.

specierum diagalang. ana gr. iij.

diagrid. gr. ij. misce.

Conuenit potissimum morbis à frigida & humida intemperie cum materiâ dependentibus. edacit proprie pituitam crassam, aquosam, & serolos humores, dein & flauam bilem, tandemque, sed rareratram, rectius pituitam trahit à ventriculo, intestinis, pectore, renibus, capite, neruis, articulis, vnde in cephalæa, iuncturarum, renum & matricis doloribus, epilepsia, catarrhis, affectibus pectoris, tussi veteri, & asthmate, in ictericia & epatis lienisq; obstructionibus, propter vim, qua simulac pollet, aperientem conuenit. Hydropicis nec mitius, nec vtilius quod minori molestia maioriq; conferentia aquas, & pituitosos humores copiose educat, viscera deobstruat, & finito purgandi actu eadem roborat, teste experientia, pharmacum offerri potest. Commendatur porro in morbo gallico veteri, scrophulis & strumis frequenter exhibita, uti & in scorbuto & affectibus ex aere marino vel locorum mutatione contractis.

Etiam si vero in febribus ex humorum pituitosorum & biliosorum miscella eius concedatur usus, tamen in tertianis exquisitioribus & morbis calidis

Panes
martii la-
xativi ex
mechoacæ

Purgat pi-
tuitam
crassam &
aquosos
humores.

Quibus
morbis con-
ducit.

calidis cum partiū internarum phlogosis quādam infestat, eius vsum non tantum inutilem, sed & noxium esse prædicant. Ambrosius Paræus testatur, tertiana ad legitimam proximè accedente laborantem huius radicis vfu incidisse in duplicem: Causam allegat calorem mechoacæ sed friuole & frustra. Temperatius quippe & irritatitium acriumque qualitatum magis expers vix datur pharmacum, primum siquidem caloris ordinem duntaxat compilet, estque insipida vel farinacei potius saporis, & nihil apertæ vel reconditæ possidet malignitatis, adeo vt non ipsa radix per se calidis affectibus noceat, sed si quid detrimenti ex eius vfu sequatur in febribus (in quibus tamē ego illam semper feliciter vsurpauī) id euenire oportet, quod extractis, pituitosis & aqueis, quos primario educit, humoribus, tanquam fræno ablato, bilis insoleseat & efferratur. Sequitur confectio mechoacæ purgans.

℞. pul. mechoac. selectiss. ℥ ij ℥.

diagrid. ℥ ij ℥.

santal. rubei,

flauī,

albi,

flor. violar. purp. ana ℥ j ℥.

Garyophyll.

cinamo.

macis ana ℥ j.

sacch. albiss. ℥ x.

Cum aqua cinamomi f. rotula pond. ℥ ℥.

Alia confectio purgans.

℞. confer. violar. ℥ j.

specier. diatrag. frigidi ℥ j ℥.

Turbith gummosi,

Mechoaca albiss. ana ℥ ℥.

diagrid. cum ol. fœnic. prepar. ℥ ij.

sacchari in aqua fœniculi solut. ℥ xiv. *Rotula.*

ol. cinamo. gut. vj.

anisi gut. iij.

fiat confectio in morsulis.

Mechoacæ sylvestris, quæ ab illa, cuius naturam descripsimus, sapore acriore, foliorum & radicis quantitate minore differt, quia fumentibus molesta & noxia est, quapropter nec in vsum venit, historiam præteribimus, & ad lalappii considerationem deuoluemur, q̄ & Iullappæ & lalappæ & Rhabarb. nigri nomen inuenit.

Est vero lalappium radix tessellatim incisa, rotunda, exterius nigricans, interius rufesceas, ob copiosam gummositatem, si igni vel carbonibus admonetur, flammam concipiens. Inodora pariter est & insipida, nisi quod acriculam quandam aperientem & incisoriā vim linguae prodat, validius, q̄ mechoacanna, humores serosos, biliosos, & pituitosos atque etiam melancholicos (q̄ in Mechocaca desideratur) ducit, epar, lienem & ventriculum simul purgat, dragma vna cum ℥ j. cre-

*Lalappii
Historia*

*Dosis & v-
sus lalappii.*

moris tartari vel vtriusque ℥ ij. cum modico cinamomi & anisi melancholicorum & hypochondriacorum atram bilem; serosos humores, ichores & flatus, quibus vberim redundant, copiose euacuant. Inter hydra-

goga.

gavti supra dictum, non est excellentius mechoaca, & ubi admixta sit bilis, Ialappa. Ex pulvere Ialappæ cum syrupo rosarum solutus additis modicis olei cinamom. guttulis tunc fiunt pilule. Si usus flagitat, acuitur diagridio. Elegans ex eadem conficitur extractum.

CAP. XXX.

Turpethum crassos & pituitosos humores ab intestinis, pectore, & iuncturis educit. Quomodo noxa eius, ut rite in usum vocetur, corrigantur. Causa compositionis pulveris turpethi Mesuæ, & quæ ratione Montagnana cetera adyiciendo vilissimarum specierum diaturbith cum Rhabarbaro confectionem conformat.

DE Turpetho, cuius generis sit planta, inter rei botanicæ scrutatores non convenit, aliis atque aliis Tripolium Dioscoridis, vel pitiuse, alypiæ aut Thapsiæ radicem esse, cõtendentibus; quorum omnium opinionem refellit Garcias ab Orto lib. 1. hist. aromat. c. 36. asseuerans, verum, quo utimur, aut uti debeamus, Turpethum esse corticem caulis arundinæ proxime radicem (quæ ipsamet in usum non venit,) terra ex porrectæ prouenientis apud Indos copiose, & potissimum in Cambia, ubi præstantissimum nascitur. Cortex iste satis

crassus arundinaceus, subcinericius vel albicans, fractu facilis, non rugosus, sed lævis & planus, ut plurimum gummosus est, proinde ad usum recipi debet, non cariosus, non niger, sed, qui recens sit, notasque commemoratas possideat. Turpethum calidum & siccum est in secundo gradu, crassos, viscidos, & pituitosos humores à ventriculo, venis, iuncturis, nervis, & pectore ducit; hydropicorum quinetiam aquas sit, nunc educit. Vtiliter datur in febris, longis à crassis & lentis humoribus, & morbis à viscida pituita oriundis, & pectore eius copia gravato. Antiqua censet, primario educere pituitam, & dein etiam aliquid adusti humoris, proinde hodie in lue gallicana & ad elephantiasin, lepram, morpheamq; non inauspicato utuntur.

Quod non extrahit agaricus, educit turpethum, quod turpethum non promouet illud eum it colocynthis. Sed quo turpethum facilius & promptius operationem suam perficiat, necessum est, ut impedimenta & noxæ, quibus quodammodo ea inhibetur, debita correctio ne tollatur.

Tres inesse noxas in turpetho ferunt sapientes. Prima est, quod sit debilis & pigrioris operationis & nisi stimulo inueitur, tenuia saltem phlegmata, crassis relictis, segniter educat. Secunda in hoc consistit, quod stomachum offendat eumq; subuertat, & nauseam, demumq; vomitum causetur, uti est in veteri versu.

Del. d. u.

Virtus turpethi.

Turpethū quid.

Del. d. u.

Triplices turpethi noxæ.

1.

2.

Nolo

Nolo damnosum turbith mea viscera
turbet.

3. Tertia, quod corpus in rabi-
tudinem & extenuationem perducatur.

Externa correctio consistit in hoc,
vt cortex exterior (debet vero eligi
planus, non rugosus) abradatur, do-
nec ad albicantem substantiam per-
uentum sit. Deinde vt prima edome-
tur noxa, ea sunt addenda, quæ sub-
tili quadam substantiæ penetratione
& acrimonia vim turpethi in crasso
& paulo densiore corpore, & ex hoc
igna viorem incitare, eleuare, & in a-
ctum deducere possint.

Vt enim illa pharmaca, quæ sub-
tilioris sunt materiæ ob id violentius
purgant, quod manifestas qualitates
admodum acres possident, & ideo ha-
rum cicuratione & acuminis retu-
sione, vt mitius agant indigent, ita
turpethum substantia durior &
densiore constans qualitatibus aper-
tis non admodum intensis & acutis
præditum ea requirit, quæ subtili &
penetrabili acrimonia reconditam
& sopi am vim in crassiore materia
excitare valeant, quod peculiariter
zinziber, sal gemma, anisum, cinamo-
mumque præstare possunt. Hac ratio-
ne puluis ille Turpethi Mesuæ fa-
ctus est ex

Turpethi ℥ x.

zinzib. ℥ v.

sacchari ℥ xx.

massichis ℥ iij.

In qua compositione zinziber
acuit vim reconditam, vt non tan-

tum serosam, sed & crassam pitui-
tam educat, mastiche stomachum ro-
borat, saccharum demulcet squalo-
rem. Ille puluis si ex iusculo quoopi-
am vel cum decocto passularum ficuum,
dactylorum exhibetur, tertia squaloris
noxa validius eluitur.

Brassauolus recipit Turbith. opt. ℥ j.

zinzib.

piperis nigri,

anisi,

cinamomi ana gr. vj.

sacchari duplum, detur cum iure
pulli, vel gallinae.

His simplicibus de turpetho pulue-
ribus alii vt virtutem intenderent,
addiderunt hermodactylos, & diagri-
dium pluraque corrigentia, veluti
santala, violas, gariophyllos, galangam,
macin. Montagnana demum Rhabar-
barum apposuit, vnde insignis illa &
utilissima compositio electuarii vel
specierum diaturbith cum Rhabarbaro
nata est.

Ne ventriculum subuertat, quæ
vim illius aromaticitate, & fragran-
ti quadam virtute, stomacho cum
primis amica, promouent, qualia
zinziber, cinamomum, semen anisi, mi-
scentur, eaque magis probantur, quæ
mastiche, quæ crassiore adstringentiq;
corpore virtutem eius non excitat
sed potius coercet, licet corrobore-
ret. Tertia correctio in squalore mi-
tigando, cuius merito difficiliter ope-
ratur, & corpori inducit extenuatio-
nem, consistit.

Perficitur his, quæ laeuore & lubri-

S s

citare

Quomodo
rite corri-
gatur &
exhibeatur
turpethū.

Brassauo-
li.

urpethū
omodo
rigatur

cluis de
urpetho
sua.

citare siccitatem eius mitigare viamque lubricando, ut sine stomachi, & intestinorum offensione & torminibus transeat. comparare nata sunt. Sic arefaciendi vis demulcet, & ne corpus madore naturali spoliatum exarescat, cauetur, crassa pituita, quæ & in flatu verti, doloresque in descensu excitare solet, facilius & impune elabitur. Quo nomine Auicenna & Mesue puluerem turpethi cortice exteriori nigro prius adempto in oleo amygdalarum dulcium macerant, & exemptum cum cæteris acuentibus aromaticis exhibent, verum sufficit, eundem additis corrigentibus commemoratis exhibere cum in sculo pulli, passularum, dactylorum, ficuum, storum & fructuum cordial. adiecto, si placet, hydromelice.

In electuario diaphanico turpethi squalor, & diagridii acrimonia corrigitur dactylis & penidiis, efficacia Turpethi intenditur pipere, zinzibere, dauco, aliisque aromatibus & melle, quod cum saccharo corrigit & noxam imprefsam eluit.

*Extractum
turpethi pa-
randi ra-
tio.*

Extractum turpethi recte paratur affusione aqua cinamomi, anisi vel hydromelitis, cui olei tartari vel spiritus vini non nihil affusum sit. Virtus in denfiore hærens substantia & altius recondita menstruo indiget penetrantiori, & ut vis eius subuertens stomachum emēdetur, aromatico. Quemadmodum enim elleborus & colocynthis & ea, quorum vehemens acrisque existit potestatis insolentia, in subtili

materia, requirunt menstruum mīre & blādum, ita turpethum, cuius substantia crassior & vis remissior, magisque recondita penetrantius & acutius.

Mesue notat, turpethum abrafo cortice succo cucumeris asinini infusum & siccatum, esse supremum ad iūcturarum agritudines præsidium.

Mediocre sustinet decoctionem, & infuso decoctū felicius operatur. Fallopius contrarium, sed male statuit. Dosis pulueris à ℥ij. ad ℥j. in infusione ad ℥β. Non satis tuto pueris, senibus, grauidis, & natura vel morbo valde imbecillibus datur, ab eius usu piscium esus & ventus austrius vitandus.

CAP. XXXI.

Asarum pituitam crassam & bilem omnis generis foriter per superiora & inferiora ducit, viscerum & internarum partium obstructions soluit, menses, vrinas, & sudores promouet, quocirca, febribus non una ratione prodest, cum lentis & pertinacibus, tum malignis, & hydropi, & ischiadicis & ictericis, asthmaticis, ischuria & stranguria affectis. *Asarina brevis historia annectitur.*

A Sarum, quod & nardus syluestris & Vulgago nuncupatur, radice aroma spirat, mordicantis est saporis, calidum

calidum in secundo, & siccum in tertio gradu fertur, attenuantis, aperiētis, resoluentis & prouocantis est facultatis, cui modica adstrictio iuncta sit. Formali vi pituitam primo, deinde bilem, cum flauam, tum & ruginosam, supra infraque copiose & fortiter educit, absque omni malignitatis indole; coxendicum & iuncturarū dolore vexatis prodest, vesiculæ fellis, lienis & epatis obstructions scitroscque expedit, tertianis nothis & quartanis, febribus lentis & longis, ictero aliisque affectibus à viscerum obturatu & induratione pendentibus peculiariter medetur. Proinde hydropi valde succurrit, menses urinasque pellit, stranguriam tollit, tussi veteri & asthmati opitulatur, sudores intus exorsusque usurpatum prolicit, veneno & venenatorum moribus resistit.

Quamuis Mesue eiusque sequaces potiore vim & vsum radicis esse affirmant, tamen non ignorandum, in foliis viridibus liquore conuenienti affuso tritis, vehementiorem purgandi facultatem præcipue vomitum, dein & aluum concitandi inesse. Maior vis referandi viscerum infartus, & & intima penetrandi est in radice, quæ foliis sicciore calidiorque est, & quo magis tenuiusque teritur, eo efficacius vomitum, urinas, mensesque, crassiore autem puluere, seu minus trita aluum sine vehemēti stomachi concussione mouere, quod pollent subtilior ventriculi fibris se-

se penitius insinuans mordicansque motum ad superiora incitet, & velocius etiam substantiæ tenuitate ad renes, vesicā, & vterū penetret, quæ ratione etiam hydroticam potestatem exerceat. Dioscorides pulueris dragmas senas ex *hydromelite* datas ducere menses & *veratri albi* more purgare, docuit, verum ista dosis modum excedit. Vtiliter cum *sero lactis* vel *hydromelite* exhibetur, aut eisdem infunditur.

Folia viridia numero quinque, sex, septem vel octo, affuso liquore conuenienti, vel alio decocto leniente trita, vomitus cient, & aluum ducunt. Puluis ex iisdem liquoribus exhibetur à ℥ ss ad ℥ iij. in forma crassiore, si aluum duntaxat mouere; in subtiliore, si vomitum concitare propositum fuerit. Vt menses urinasque exigat maiore dosi & subtiliori trituratione opus est, infunditur, & maceratur prædictis liquoribus à ℥ ss. ad tres vel quatuor. Coctione, huius, uti plerorumque vomitoriorum, vis euanescit. Febribus chronicis duplici ratione in auxilium venit, nimirum quod vomitu è ventriculo & penitioribus recessibus pituitam crassam, bilemque flauam & æruginosam exturbet, quodque viscerum infartus diuturnitatis febriū causam demoliat, & sudores ciendi potentiam exerceat, quod innotuisse Germaniæ rusticis, refert Matthiolus, qui decocto asari ex vino cum melle, mace, cinnamo & id genus aromatibus diuturnas febres à valida viscerum obstru-

Dosis foliorum & pulueris radicis.

Duplici ratione medetur febribus.

ctione dependentes, præcipue tertianas nothas, & quartanas abigunt. Huius decocti cyathum vnum, alii cortidie, alii alternis diebus assumunt, atque ita subducunt aluum, & quandoque bilem aut pituitam vomitionibus reddunt. Imminente paroxysmo dorsalem spinam & plantas pedum inungunt oleo calido, in quo asarum diu fuit insolutum (Mefue ladanum admiscet) & lecto se committunt, quo modo horror minuitur, & sudor copiosius profunditur. Non sine ratione nostrates paulo ante inunctionem, præmissis tamen vniuersalibus, hora vna, priusquam insiliat paroxysmus, propinant puluerem ex carduibenedicto, radice asari, avonis, acori vulgaris, tormentilla, pimpinella præparata, aristolochia rotund. vera, oculis cancerorum, sem. nasturcii, carduibenedicti, cardui Maria, cornu cerui, succino, terra sigillata, sale nitri præparati, absinthii, calendula, & similibus. Vel formantur pilulæ ex ammoniaco, tartaro vitriolato, mirrha, extracto gentiane, centaurei minoris, trochiscis de eupatorio, absinthio, capparibus. Si febribus malignitas vel pestilientia subsit, adduntur radix diptamni, petasitidis, zedoaria, folia scordii, Trochisci de caphura, cortices laureoli præparati, vel puluis Saxonicus Meiobani. Eiusmodi tragea exhibetur cum aceto, aqua carduibenedicti vel oxymelite squillitico.

*Puluis an-
tifebrificus
expertus.*

*Pilula an-
tifebrifica.*

*Ad febres
malignas.*

*Vomitio-
rium ex asa-
ri foliis vi-
ridibus.*

Quidam instante paroxysmo vomitorium conficiunt ex asari sex vel septem foliis concisis, quæ leniter ebulliant in iussulo pulli vel decocto hordei, tepideq.

propinantur vel macerantur ℥ ij in eodem iure aut decocto leniente, addito modico vini, colatura expressa datur.

Fernelius electuarium diasari ad omnis generis humores circa ventriculum & præcordia restagnantes vomitu educendos, quod non continuato, sed ex intervallis facto impetu operetur, senibus & prægnantibus tutum sit, conscripsit hoc modo.

℥. syrupi mentha,

violarum ana ℥ viij.

Coquantur in crassitiem mellis, sub finem igne subducto insperge.

radic. peponis aresactæ,

sem. raphani,

urtica macerat. in aq. rosar.

& tritorum ana ℥ j.

radicis asari trita & cribellata ℥ ij. cinamo.

sem. fœniculi ana ℥ iij.

confice electuarium liquidum. dosis

℥ iij. ex aqua hordei, malsa vel sero lactis.

Puluis Rondeletii ex asaro, viinas mouens.

℥. gummi prunorum,

Caraba,

Ciceris,

ocul. cancerorum ana ℥ j.

sem. apij,

petroselini,

alkekengi ana ℥ ℔.

cinamomi,

squinanthi,

asariana ℥ ij.

Misce fiat puluis tenuissimus.

Sumat

*Electua-
rium
Diasari
vniuersale
Fernelii*

*Puluis
asarum
vini
nas mou-*

Sumat mane cochlear vnum, superbibendo cyathum vini albi vel aquam asparagi, graminis &c.

Eiusdem ad mensium prouocationem :

℞. myrrha,

cinamomi ana ℥j.

sabina ℥℥.

sem. apij,

petroselinij,

spica Nardi,

asari,

squinanthi ana ℥j.

Misce f. puluis, dosis ℥j. cum succo eryngij.

Ad uteri dolores, Rondeletii.

℞. castorei,

mirrhe,

croci,

styracis ana ℥ij.

rad. Ireos,

spica Nardi,

folij sem. malabattri,

asari ana ℥j.

opij ℥j℥.

Cum syrupo de artemisia f. Electuarium, cuius ℥j. capiat, superbibendo parum vini albi diluti aqua ex floribus citri.

Ad membrorum contracturam, asihma & venena.

Externus asari usus.

vulnera mundant. Lixiuio decoctionis asari si lauetur caput, cerebrum roborat ex frigore languidum & memoriam acuit.

Succus & aqua asari cum pompholyge, oculorum angulis illita, caliganti visui medetur. Folia capitis doloribus, oculorum inflammationibus, egilopis incipientibus, mammis à partu tumens, ignibusque sacris medentur.

Eleganti carmine Marcus Æmylius asari vires expressit.

Est asaron græcè, vulgago dicta latine, Hæc calida & sicca virtutis dicitur esse,

Tertius est illi gradus ut dicunt in utroque.

Prouocat vrinam, potataque menstrua ducit,

Hocque modo iecoris medicatur sumpta dolori,

Hydropicosque iuuat, sciasin fugat hausta frequenter,

Et vuluæ morbis decoctio subuenit eius.

Dicitur ictericum potata repellere morbum,

Elleboriq; modo vomitu præcordia purgat,

Sed non est huius purgatio tam violenta,

Nec metuenda quidem, si fiat taliter illa:

De folijs eius triginta recentia tollens, Adde meri tantum, quo possint cuncta recondi.

Ss 3 Totæ

Tota nocte mero facias maceretur in isto,

Maneterens vino, quo sunt macerata, resoluere.

Tunc olus excoctum cum pingui carne recenti,

Porcina prius egroto da sufficienter, Et sumat vini, quantum vult, fortis & albi,

Sic asari succum colatum trade bibendum,

Fortibus & magnis hic est numerus foliorum,

Sufficiens, reliquis, ut diximus, est minuendus

Iuxta, quod vires atas & catera possunt.

Asarina
historia.

Asarina cum asaro planta affinis vel eiusdem esse familiae ex forma viribusque videatur, vires ex Matthiolo paucis attexamus. Calidae & siccae est temperatura, vim habet abstergendi modicam, sed attenuandi, incidendi, aperiendiq; magis praestantem. Herba ipsa cum radicibus pota dragmae pondere, ex mulsis siue oxymelite aluum exfoluit, ducitque crassam pituitam, & atros humores.

Quamobrem recentes rei herbariae scriptores ad morbi gallici dolores & articulares morbos praeferebant. Datur utiliter hydropicis, & regio morbo laborantibus. Sunt, qui ad comitiales & resolutos eam propinandam consulant, nempe aut herbam per sese, aut eius decoctum, citurinam & menses, intestinorum vermes necat.

De hermodactylo eiusque speciebus & differentiis. Contra Matthiolum solidis rationibus demonstratur, officinarum hermodactylum non esse colchicum, aut venenatum, sed innoxie sumi, & cum primis conducere doloribus arthriticis tota sua indole, intus extusque usurpatum, & optima ex eodem à veteribus & neotericis esse composita remedia.

Propter auctorum diuersas opiniones de hermodactylo ex similitudine cum ephemero colchico Dioscoridis ortas, vera eiusdem cognitio admodum obscurata & in tenebras coniecta est.

Matthiolus hermodactylum officinarum ob radicis, quam cum colchico habere videtur, similitudinem, ab usu medico sequestrandum esse dictitat, secus facienti & usurpanti capitale discrimen minatur, & ipsum veterum colchicum esse contendit. Admodum etiā liberalis est in vellicando Fuchsius, sui seculi medicinae è tenebris, & barbarorum lacunis vindicata, restauratore felicissimo, cum non deceret, quacunque saltem occasione scintillante, in illos stylium acuire, qui sapientiae fundamenta primitus nobis iecerunt, aut eadem collapsa, vel antiquata postliminio erexerunt. Facilius est Fuchsiū cum Mesue,

Sera-

An hermo-
dactylus,
quo vtun-
tur moder-
ni, sit verū
colchicum.

Ad ratio-
nes Mat-
thioli re-
spondetur.

Serapione, Auicenna, & Dodonæo erroris insimulare, quam conuincere. Etsi enim, vti obiicit Matthiolus, vno eodēq; capite de colchico & hermodactylo tractet Serapio, quo nomine ab illo acriter flagellatur, tamen satis luculēter hermodactyli radicem à colchico distinguit. Idem Mesue & Auicenna fecit, & tamen vterque satis distincte.

Et licet Paulus diuersis agat de hermodactylis & Colchico capitibus, & item seorsim de ephemero, seu Irīde Dioscoridis, tamen id nihil importat dubitationis, rem recte ponderanti & aduertenti, quod Serapio & Mesue vno eodemque capite satis distincte de diuersis iis pertractent. Sed contemplemur argumenta, quibus pugnat Matthiolus. Primum deducitur à similitudine hermodactyli cum colchico, ad quod respondemus, negari non posse, radicem colchici aliquam habere formæ exterioris congruentiam ad hermodactylum officinarum, sed ex hoc non sequi, protenus idem cum ipso, vel eiusdem generis aut earundem esse virium; hac ratione enim been vrumq; hermodactyli vel colchici species foret, & linaria de familia esularum, sed vulgo dicitur:

Esula lactescit, sine lacte linaria crescit.

Deinde Matthiolus radicem duntaxat hermodactylorum cum colchico conuenire demonstrat, herbam floremq; nec ille, nec alius quispiam

hactenus quod sciam, depinxit, vbi dubium sit, an illis etiam conueniant, quod omnino fieri par esset, si specie conuenire debeant, cum quæ radice similia sunt, non semper eadem sint, nec herbis floribusq; conueniant.

Tertio mirum est, aculeatum & oculatum æstimatorem inspectoremque tam rerum, quam scriptorum noluisse videre, aut voluisse præterire Mesuei, Auicennæ, Serapionisque distinctionem & notas, quibus hermodactylum officinarum in vsum medicum accersitum, ab ephemero colchico discriminant. Illum tam extus, quam intus candicantem & album; hoc vero nigrum & rufescens, extus quo ad corticem, vel etiam aliquando per vniuersam suam substantiam illum solidum, densum, planum, glabrum, & si sicceatur, fractu facilem, hoc flaccidum aut rugosum tradunt. Et quamuis Dioscorides colchicum suum intus albescere & lactescere scribat, tamen etiam exterius nigricare & prope interna quodam modo erubescere asserit, quod hermodactylis conuenire non potest. Audiamus loquentes ipsosmet auctores.

Mesue ait, hermodactylus est radix herba montana, & alius est longus sicut digitus, & alius rotundus. Ille, de quo hic loquimur est rotundus, & eius alius est albus, alius rubeus, alius niger. Melior ex his est habens tres proprietates bonas, scilicet qui est albus & vera albedinis intus & extus, & quæ

Quomodo
Auicenna,
Serapio &
Mesue dis-
criminent
hermoda-
ctylum à
colchico.

Mesue.

qui est grossus & duricie mediocris. Rarus, laxus, & levis debilis est. Rubeus vero & niger ambo mali sunt.

Serapio.

Serapio lib. de simpl. c. 194. inquit, hermodactylus est calidus & siccus in principio secundi gradus, habet proprietatem sedandi dolorem iuncturarum & podagra, & conferre variolis, & melior ex eo est ille, qui interius & exterius est albus, & quando frangitur, est confractio eius facilis. Niger vero & rubeus sunt ambo interficientes.

Auicenna.

Auicenna lib. 2. Tract. 2. Hermodactylus melior est albus exterius & interius, durus ad frangendum, rubeus vero & niger retinent medicinas solutivas in stomacho, & attrahunt nocumentum maximum & sunt ambo venena.

Nece est, quod ex notatione nominis hermodactyli digitum Hermetis significantis, aut ex forma herbæ digitum referentis de genere aut virtute statuere animum inducat. Nam complures harum ab inuentoribus nomen obtinuerunt, uti Melampodium, artemisia, circea, valeriana, quedam à notoria virtute ut sana sancta, fuga demonum, febrifuga, euphrasia, herniaria, aliæ à forma, ut pentaphyllon, caput monachi. Neque quisquam, nisi Paracelsice insulsus statuet, quamlibet herbam exprimere characterem eius morbi, cui opitulatur, uti de rerum signaturis & herbis characteristicis multi multa inepturiunt.

Rationes
immobiles
quib. con-

Pro nostro officinarum hermodactylo militat, quod longissimo vbiuis gentium & multiplici usu, ef-

fectus, quos Mesue, Serapio, & Auicenna designant, responderint, omnesque facultates & notas, quas ipsi assignant, possideat. Deinde quod siue seorsim, siue cum aliis sumatur, sine vitæ discrimine, & absque omni virium stomachiq; commotione, si corrigētia debita adiciat, usurpetur. Et cum à Mesue ad ʒiij. hodie autem vnius duntaxat dragmæ pondere exhibeatur, quomodo in illa quantitate non enecaret, si deleterium & lethale venenum foret, Quis vnquam ex pulvere hermodactylorum vel solo aut aliis mixto ea vidit accidentia mota, quæ Dioscorides, & inter ceteros prolixius Paulus Aegineta ab usu colchici excitari commemorat, videlicet quod instar cantharidum fauces stomachumq; inflammer, interiora exulceret, cruentas cum strigmentis excretiones moueat, pruritus vniuersi exciter, & vnius diei spacio strangulando iugulet. Quas deleterias & insolentes ardentissimæ & virulentæ acrimoniæ qualitates, si obtineret hermodactylus officinarum, nequaquam secundus duntaxat caloris & siccitatis foret assignand⁹ gradus, statimque in ore prima masticatione eius inimica & acuta facultas, uti cantharidum, vel saltem acris quidam veluti in pipere, cardamomo, vel intensior, qualis in euphorbio deprehenderetur feruor. Quin imo Zinziber, cuminum, & alia calidiora eidem pro corrigentibus absque ratione & successu ad-

uincitur
hermoda-
ctylum q;
vrimur,
nec colch.
cum, ne
venenatur
sed utile
pharma-
cum effi-

deren-

arici
rdi vo-
r & pre-
nda sen-
tia.

derentur, qualia tamen, si miscean-
tur, omnem ipsi, qua stomachum of-
fendat, noxam adimunt. Scite proin-
de decernit Cordus his verbis: *canis*
lartam eius copiam depastus & multorum
tuto hac radice purgatorum experientia
cottidiana facit, ut credam, hermodactyl-
um hunc (videlicet officinarum) esse Me-
sue & neotericorum veteribus indictum,
vel saltem non esse colchicum.

Si vero quispiam ex Colchici ge-
nere esse hermodactylum recentio-
rum asserere velit, & ideo eius vsum
innoxiam, (quamvis, qui in Colchi-
de nascitur, veneni particeps sit, quia
pleraque ibi tanquam venenis scæ-
cunda regione virota proveniant,) quod
Soli cœliq; natura virulentiam
deposuerit, non vero personam aut
speciem, veluti *Pesici* malus in Eu-
ropam trā-lata, vel quod vnus gene-
neris alia species queat esse venenata,
ut *agaricus niger*; alia salutaris vsurpa-
tionis, velut *albus*, quomodo etiam
hermodactylus albus à *rubro* & *nigro* dis-
tinguatur, siue quidcunq; prætexat,
vel prætendat, nil moramur, liberum
cuilibet iudicium relinquentes, dum
vsum nostri hermodactyli innocen-
tis omnino non explodant, vel anti-
quent.

Recentiores in primis Clusius &
Lobbelius plurimas Colchici diffe-
rentias recensent, veterib. haut satis
cognitas. Tenendum vero, quatuor
potissimum discriminanda, primo,
Colchicum illud Dioscoridis, cortice
nigro & rubescente, quod strangula-
torium; & nigrum ephemerum seu

hermodactylum nigrum Mesuei, Se-
rapionis & Auicennæ; dein epheme-
ron Dioscoridis & Galeni non lethale,
quod Irin syluestrem nuncupant,
& à Fuchsio ad lilia conuallium re-
fertur; tertio Colchicum nostrum,
quod alii facultatis purgatoriz ex-
pers, Brassauolus autem hermoda-
ctylum nostratem esse affirmat, eūq;
recens è terræ euulsum, si absque aro-
matibus copiose ingeratur, est enim
esculentus, guttur stringere, & suffo-
cationis periculum inducere, vnde
seruorum tyrannidem Domino-
rum suorum effugere cupientium re-
fugium, & capistrum strangulare no-
minatum sit, cum aromatibus vero,
vtri *zinzibere*, *masliche*, *pipere*, *garyophyl-*
li, tam in substantia, quam decocto
tuto & impune assumi.

Recipit vero *radic. Colchici nostratis con-*
rusi ℥ ss.

zinzib.

garyophyll.

cinamomi,

masliche ana ℥ ss.

Electua-
rium.

Additaque sufficienti quantitate syru-
pi de corticibus citri conficit electuarium,
cuius dosis ℥ i ss.

Vel crudi ℥ j. cum pulueribus cor-
rigentibus exhibet, vel *Hermodactyl.*
℥ ij. *zinzib.* *pipere*. *garyophyll.* *masliche*
ana ℥ ss. terit & coquit in aqua maiorana,
salvia, vel iure aliquo, quod ab ℥ ij. ad
℥ iij. ppinat. Crassa hoc modo pitui-
tam se eduxisse testatur. Matthiolus
illū, qui in Italia puenit pseudoher-
modactylum nominat, eumque vul-

Pseudoher-
modactyl-
italicum.

go ad omnia illa mala, quibus conducit, virtus, vulgo vsurpari tradit. Maxima itaque Medicorum manus statuit, ephemerum vel hermodactylum nostratem non adeo virosum aut strangulatorium esse.

*Quarta
species.*

Quarta Colchici ephemeris seu hermodactylorum, prout nominare libet, species est, quam vulgo officinarum vocant, is ex Syria affertur, omninoque innoxie vsurpatur, vsu & experientia felici probatissimus, innocens, & à veneni fraude alienus; Appellatur vulgo Syriacus, & omnia illa sine corporis & valetudinis labe, recte vsurpatus, rite perficit, quæ Serapio, Mesue, Auicenna, & horum posterii pollicentur atque obseruunt.

Vires hermodactyli. Exsupradictis liquet, hermodactylum recipiendum esse, qui intus & extus, albus, levis, solidus & æqualis sit. Collocatur in principio secundi ordinis calidorum & siccorum. Crassam pituitam ab articulis proprie vacuat, sed languide, ideoque non datur seorsim vel solus, sed aliis promptioribus mistis, aut addito stimulo auxiliante.

Hermodylum Theriaca arthritidis.

Adeo studet articulis ipsisque dicatus est, vt interno & externo pariter vsu eorum languoribus subueniat. Vnde *articulorum dalarum theriaca* nominatur ab Auicenna. Excrementitia quadam scatet humiditate, qua ventriculum offendit, excrementorum congregationi occasionem præbet, inflationem parit & nauseam concitat.

Duo proinde in hermodactylo, vt *Corre* commodè vsurpetur, sunt respicienda: primum est, vt corrigatur noxa, quam stomacho imprimi, status crassos excitando, & excrementitios humores congregando; illa tollitur permissione *cumini, mastichis, zinzibere, piperis longi, menthae crassæ, cinamomi, aut paucis guttulis olei, anisi, cinamomi, Gargophyll. macis, mentha, destillatis.* Alterum est, vt operationis tarditas stimuletur acutioribus. Quorum enim purgantium vis in densiore hæret substantia, eorum tarditas irritante quodam stimulo ineitanda aut fortiorum adiectione extollenda. Mesue docet, squillam proprie vitratem hermodactyli acutere, si ex ea affata vel eius succo cum puluere hermodactylorum formentur trochisci cum paucis zinzibere & sale gemma. Nec minus utile fore ad hanc intentionem, si ex eodem cum zinzibere & succo raphani formentur trochisci. Vt muniatur aduersus incursum & influxum humorum ventriculus, idem cum myrobalanis exhibet, quæ simul descensum eius promouere existimat. Si ab articulis educere sit intentio, commodè vis purgandi iuuatur simulque stimulaturnis aliquot euphorbii correcti. Recte extrahitur essentia eius spiritu vel aqua anisi, iuniperi, cinamomi, spiritu vini maluatici. Articulorum morbis dicatum eorum peculiarem antidotum esse, sedula priscorum Medicorum notauit obseruatio. Moderni in curatione

Ad morbum articulo-

luis.

luis venereæ insignem eius depre-
henderunt vsum, hac primo ratione
ducti, quod artubus studeat, quibus
ista lues magna dolorum diritate ne-
gorium facessit. Miscent itaque sin-
gulari cum successu *hermodactylum*
portionibus hydroticis, quo ipso ce-
lecius meliusque curationem per-
fici comprobatum est. Proprie etiam
ad oris fluxus ab Auicenna commen-
datur. Ad incitandam Venerem pro-
batur Mesuæ, Anicennæ, & Serapi-
oni forte, quod flatus & humiditates
colem erigentes transmittat. Actua-
rius & Nicolaus *hermodactylos* ru-
bicundos & albicantes purgatricis
facultatis expertes ad amplexum ve-
nereum concitandum facere tra-
dunt, verum eos de veris *hermoda-
ctylis* haut loqui (rubri enim inter
venena referuntur,) sed vtrumque
been potius intelligendum esse veri-
similius est.

Vti intus ita & extus operam o-
pemque suam articulariis doloribus
dicarunt *hermodactyli*.

Mesuæ, Serapio, & Auicenna ex
farina hordei vel micapanis triticei, vitellis
ouorum & *hermodactylis* (vulgo cum
lacte & croco) præstantissimum cata-
plasma parant, nimio tamen vfu in-
durari musculos & articulos monent.
Vulnerum præterea sordes absterge-
re, carnes putridas in iis consumere,
vlcera antiqua sanare, his ipsis aucto-
ribus credimus.

Inter composita purgantium ex-
tant præstantissima ex *hermodacty-*

lis remedia. In horum numero est,
pulvis arthriticus vel articularis Pa-
racelsi, quem ex eiusdem de morbis
tartareis tractatu in Basilicam suam
transtulit Crollius: Et

Constat *hermodactyl.*

Tarpetb.

diagrid.

rasur. cran. microcosf.

vel off. microcosf. ana ʒj.

Dosis ʒß. vel ʒij.

Huc pertinet inuentione & vsu
Bayri celebre, & à Solenandro in con-
siliis tantopore comprobatum reme-
dium *caryocostinum*,

Constans *hermodactyl.*

diagrid. ana ʒij.

costi,

cumini,

zinzib.

gariophyll. ana ʒj.

Trita & cribellata conficiantur cum sy-
rupo ex melle & vino coctis, dosis ʒij. iij.
vel iiii. vsum vide apud auctore Bai-
rum & Solenandrum in consiliis. Nec
minus utilis est aliorum *caryocostini*
talis compositio.

℞. *Hermodactyl.* ʒ iiii.

sem. ebul. recent. ʒ iij.

diagrid. ʒ ij.

cimini,

zinzib.

Gariophyll.

galanga ana ʒß.

Fiat electuarius cum sequenti syrupo.

℞. *myrob. chebulor. ol. amygd. dulc.*

confricat. ʒß.

sem. carthami excortic. ʒß.

T t 2

anisi

*Pulvis ar-
ticularis
Paracelsi.*

*Elegans
recentior
caryocosti-
ni compositio.*

*Electua-
rium.*

anisi ℥ β.

coque cum vino & aqua betonica & melle
rosato ad formam syrupi.

Occasio
construendi
compositionem
speciem
rum dia-
turbitu
Rhabarb.

Eodem pene scopo composita est
confectio diaturbitu cum Rhabarbara
Montagnana. Simplicem enim Me-
sue compositione diaturbitu cognomina-
ta ex turpethi ℥ x. xinzib. ℥ v. ma-
stich ℥ iij. sacchari ℥ xx. constantem, alii
purgantiorum effecere adiectione
diagridii & hermodactylorum. Montagna-
na vero Rhei optimi ℥ x. alii sex addi-

Examen
vires speciem
rum dia-
turbitu
Rhab.

dere. Correctionis gratia pro diagridio
santala & violas, pro stimulo & corre-
ctione hermodactylorum turpethique, ga-
riophyllos, cinamomum galangam, macim
& crocum addidere.

Hac ratione ab articulis & distan-
riorib. locis peculiariter purgat, ver-
mibus exigendis est aptissimum, quod
Rhabarb. eos necet & turbitu pituitam
ipsorum fomitem proiciat. Italis ad
hunc affectum valde inseruit.

Hermodactylos quoque recipit
Benedicta laxatiua Arnoldi, ab articu-
lis & intestinis, in colica præcipue, &
ab utero renibusque crassos educens
humores, dosi ℥ vj. Et eiusdem dia-
carthamum mixtis podagris, hæmitri-
tæ & cephalalgæ conducens pari
pondere.

Cum vero pilularis forma attra-
ctionem à distantioribus inuet parti-
bus, medicinæ proceres ad articulo-
rum dolores ex hermodactylis compo-
suere pilulas, quas artheticas, & alias
item, quas de hermodactylis cognomi-
narunt. Illæ à Nicolao sine dragidio

describuntur, cuius tamen in Augu-
stano dispensatorio ℥ β. recipiunt, hæc
à Melue consignata sunt maiores &
minores, & utraque arthetice valen-
tiores. Vniuersim arthridi conue-
niunt, & ducunt aqueos biliososque
humores. Pilula sæpe violenter pur-
gantes, & non nisi in declinationi-
bus morborum pene usurpanda, et-
iam inter cætera rigide purgantia cõ-
plectuntur hermodactylos, ducunt cras-
sos viscidos humores à cerebro &
articulis, podagræ, gonagræ, ner-
uorum incontinentiæ profunt, ven-
trem pituita exonerant, colico dolo-
ri succurrunt. Dosis ad ℥ j. vix per-
se. dantur.

Pilula de opopanaco iisdem seruien-
tes ægrimoniis etiam stipatæ sunt
hermodactylis. Plures ex iisdem con-
fectiones vide apud Paulum, Ac-
tium, Trallianum. Actius Tetrab. 3.
sem. 4. cap. 46. Tale conficitur.

℥. Hermodactyl ℥ j.

anisi,

cumini,

piperis nigri,

croci,

piper. long.

sem. eniciana ℥ ij.

mirba ℥ j.

euphorb. ℥ iij.

mastich. ℥ vj.

caß. ℥ j.

moschi siliquam vnam.

Vinum antipodagricum ex her-
modactylis, turpetho & solis fena, vide in
Scholtzianis consil. 238.

CAP.

C A P. XXXIII.

Colocynthis qualitas, & purgandi violentia designatur. Sinistra & incorrecti usurpatio non vacat periculo. Non tamen ab usu Medico omnino releganda. Quaratione veteres & moderni eam prepararint, & correxerint. Veram maturationem, preparationem, & correctionem consistere in diutina ad solutionem maceratione. Ab articulis & abdomine potissimum crassa & serosa educit. Elegans de colocynthis de syrupus, & pomum odore solo purgans, eiusque ad interna & externa usus describitur.

mina. **C**olocynthis, quæ Arabibus *Handel*, Mefue *felteria*, & mors plantarum, quod vicinas in ambitu stirpes necet, cognominatur, fructus in tertio gradu sunt calidi & sicci, amantudinis summe participes, igneis & terreis adustis constant partibus, quocirca præter specificam, quam obtinent, purgandi virtutem incidunt, attenuant, detergunt, resoluunt. Eliguntur leuiiores, albicantes & maturi. Pituitosos, crassos & viscosos humores, primo, dein utramque bilem & aquas citrinas magna violentia, viscerum turbatione & torminorum diritate educunt, adeo ut ea, quæ vim *agarici* & *turpethi* cluserunt,

ab his attrahantur & exturbentur. Extrahunt vero à distantioribus corporis partibus, utpote cerebro & eius membranis, à nervis, musculis, articulis, thorace, pulmone, unde conducunt cephalalgia, cephalæ, hemi-crania, apoplexia, epilepsia, paraly-si, vertigini, oculorum fluxioni, asth-mati, dyspnæa, pectoris angustia, co-xendicum & articulorum dolori ex vitrea viscidaque pituita & hydropi. *Paulus.* Paulus censet colocynthidem speci-fice ab articulis, nervis & musculis ducere pituitam, quemadmodum *Ab articu.* Helleborum & diagridium è venis bilem *lu speciali-* flauam & atram sanguinemque e- *ter purgat.* mundant. Sunt, qui propter sum-mam vehementiam cum malignita-te coniunctam ab usu medico elimi-nandam & proscribendam esse dicti-tent *colocynthidem.* Dodonæus ex v- *Qua disci-* *mina ex* *colocynthi-* *dis in tem-* *pestiuo &* *sinistro usu* *ta sit, testatur in obseruationibus.* Idem *sequantur.* pene, cuidam Iohanni Gambaro ex haustu aquæ macerationis colocyn-thidis, nisi ope medica liberatus fuisset, accidisse, memorat *Brassauolus.* Solenander in *postremo suorum consilio-* *rum* fructus colocynthis *Deussels* *Apffel* (poma Diaboli) appellat. Et si vero *colocynthis* vehementissima pur-gandi & turbandi vi prædita sit, ut nunquam sincera & incorrecta uti, correctam ve-ro solam usurpare vix dum liceat, ta-men cum præstantissimorum & uti-

lissimorum remediorum fabricas multifariam ingrediatur, & correctione exsuperans vis malignitasque admodum retundi & cicurari queat, adeo ut saepe vel sola, sed correctâ, vicem baseos sustinens, vel ut ceterorum vim acuat, aliis addita, rursus exhiberi queat, non erit prorsus à Republica medica in exilium releganda.

*Colocyn-
thidis vio-
lencia &
virulenta.*

Sed ut ad usum securiorem exquisite corrigatur, inspiciendae qualitates noxiae, quibus naturae nostrae infensa & infesta sit. Observatione constat ventriculo, iecori, & cordi admodum nocere, hoc malignitate sua oppugnare, omniaque viscera mirifice disturbare, stomachum valde concutere, eiusque & intestinorum parietes vellicare, arrodere & eradere, vasorum & venarum oscula reserare, cruentos alui fluxus, dysenterias & tormina concitare, concitataque copiose deiiciendi praecipitantia saepe gravissimi & ultimi periculi esse causam. Haec itaque macula, ut secure in usum veniat, erunt eluenda, quod aliter atque aliter à veteris & recentioris seculi ingeniis tentatum praestitumque est. Cum trituratio correctionis aliquam vim saepe importet primo in tenuem pulverem terenda est, ne frustilla eius hinc inde in intestinorum labyrinthis obhaerentia, vellicent, erodant, & nervoso genere in consensum tracto convulsiones operentur, ut inhibeatur malignitas, qua cor oppugnat, additur moschus, ambra, santala, gallia moschata; ne epati

*Prepara-
tio & cor-
rectio.*

nimis insultet, epatica. In ceteris supius frequenter allegata regula attendenda, videlicet, apertas qualitates purgandi ferociam valde intendentes, esse cicurandas & retundendas, ubi accurate dispiciendum ne ad hoc perficiendum recipiantur, quae adstringendi vi sunt praedita, quod vim colocynthidis cohibeant, ut à calore nativo serius in actum ducatur, difficilius euincatur, tardius, sed fortius & violentius operetur, diutius detineatur, & longiore in corpore mora violentiam & virulentiam magis exferere & imprimere possit. Quamobrem ea, quae mucilaginosa lubricitate, & pingui quodam leuore, acerrimam amaritudinem remittere & infringere, intestinorum parietes & venarum oscilla aduersus erosiones glutine suo munire, & lubricitate sua simul exitum ei promouere possunt, in hunc usum accersuntur, qualia sunt olea rosarum, amygdalarum dulcium, tragacanthum, gummi Arabicum. Dodonaeus bdellium & mastichen propter adstrictionem, corrigentium censu excludit, quod, etsi haec ventriculum roboraret, plus tamen detentione pharmaci violenti noceat, quam corroboratione possit. Sagapenum vero optimum esse eorum, quae colocynthidis violentiam emendent, arbitratur, quod oblinendi & lentore laeuoreque suo intestina aduersus erosiones violenti pharmaci muniendi potestate valeat, intestinis sit gratum, nec intus cohibeat, sed quia mediocriter etiam purgandi vi polleat, exitum eius iuuat.

*Sagapenum
esse appropriatum
corrigens
colocynthidis
dicitur.*

Pro

Pro exemplo & testimonio adducit pilulas Iliacas Rhafis, quæ diagridio, colocynthide, & sagapeno constant, quorum etiam ex violentissimis parentur pharmacis, exorbitans vis ita à sagapeno refrænatur & corrigitur, ut minori molestia ac maiore benignitate operationem suam edant quam alterius generis pilulæ, quæ non adeo acuta purgantia, neque in tanta dosi contineant, sed mastichen & alia adstringentia pro correctione recipiât. Mercurialis ait, colocynthidem additis, ut corrigatur adstringentibus, furiosam vim acquirere: quod omnibus vehementer purgantibus accidere verissimile est. Pilularum Rhafis descriptio libro 9. ad Almans. capite 71. talis extat.

℞. colocynth.

ilula Iliac.
Rhafis.

sagapeni ana ℥x.

scammones ℥iij. Fiant pilulæ.

Paracellus in consilio ad arcendam colicam suas hinc videtur mutatus.

℞. serapini ℥ss. dissolvatur per acetum, coletur, inspissetur in modum tenacitatis, & adde

ilula ad
olios do-
res Para-
celsi.

Troch. albandel ℥iβ.

specier. hiera picra ℥j.

lithontribon ℥j.

diagrid. ℥j. gr. vj.

salu gemma ℥ss. Misce.

Mesue post frictionem cum oleo rosato, in quo mastiche soluta sit, addita & qualiparte laudani format pilulas, aut mucilage tragacanthi imbutam exsiccat, de-
muoq. comminutâ, & cum oleo rosarum, in

quo mastiche soluta sit, effigiat trochiscos idem aquæ mellis infundit.

Actius Tetrabil. 3. serm. 2. c. 8. pomum ^{Infusum} colocynthidū perforat, superne, eiectione pomi colo-
semine, id quod tomentosum est, retinet, vi- ^{cynthidis}
num vetus dulce per noctem infundit, mane ^{ex Actio.}
colatum exhibet icterico aut flava bile
abundanti. Serm. 4. cap. 1. ad curatio-
nem ischiadis idem repetit, & diagri-
dis elleborive grana adiicit. Ibidem
quoque ex pomo colocynth. euacuato & ^{Actii pra-}
per noctem oleo repleto, quo effuso, cum a- ^{paratio.}
qua & oleo in ollam confundit, coquit, dum
staccescat, liquorem excolat, & oleo feruido
micaque panis additis pilulas præparat.
Baillauolus grana decem pulpa colo-
ynth. exhibet cum cinamom. fessel. amy-
liana gr. iij. moschi gr. i. acuta ista aro-
mata addere, non suaderem, vel amy-
ly pondus augerem. Alii exhibent &
corrigit cum decocto passularum vel
oleo amygdalarum dulcium vel iure pin-
gui, quibus etiâ labem, si qua impres-
sa est, eluunt. Quidam tenuiter tri-
tam & oleo amygdalarum dilutam cum
tragacantha in trochiscos redigunt. Re-
centiores pulpam triduo fricatam oleo
rosato, subinde affuso, cum mucilage tra-
gacanthi, gummi Arab. bdellioque, aqua ro-
sarū, extracta, formât trochiscos, quos sic-
catis & comminutos eadem mucagine ad-
iecta denuo reformant. Hæc ætenu veteri-
rum potissimum præparandi modū ^{Quomodo}
inspeximus, neoterici, & in his Chy- ^{neoterici}
mici ad extractions menstruorū af- ^{& chymici}
fusione procedunt. Verum ut fatear, ^{corrigan}
q. vidi, & obseruavi, nulla colocynthidis ^{& præpa-}
cynthidom. ^{rent colo-}
melior præparatio, quam qua amaritudine
exuit.

Qua ratio
ne colocyn-
this conue-
niēter pur-
gandi ser-
uata vir-
tute, omne
violētiā
& virulen-
tiam depo-
nat, & pul-
sa amaricie
dulcedinem
acquirat.

exiit. & cum ea omnem pene violentiam & naturae inimicam vim deponit, seruata nihilominus virtute à distantissimis partibus crassa & glutinosa sine omni molestia expurgandi, & hydropicorum aquas secure extrahendi: haec autem perficitur diuturna infusione pomi colocynthidis in frusta discepti, donec colliqueſcat & quasi putreſcat, qua ratione videtur non tantum corrigi, sed veram suam & ad vsum idoneam maturitatem acquirere. Vti enim mespila, acerbitate deponunt, & esculenta fiunt, cum putreſcant, ita colocynthidis substantia, si affusa aqua, vel vino, vel vtriusque aëquis partibus diuturna maceratione colliqueſcat, solvatur, & quasi putreſcat, eam induit naturae benignitatem, ut exuto amarore dulceſcat, & seruata vi purgandi innoxia, satisque forti, omnem naturae inimicam qualitatem deponat, veramque ad vsum maturitatem acquirat. Imatura colocynthis vim veneni & furiosam purgandi facultatem possidet, maturior & sole magis percocta mitescit, tandem infusa & diuturna maceratione soluta intensissimam acerbicatem cum dulcedine permutat, & ad vsum securiorem vere matureſcit. Illud obseruare coepit Quercetanus; ait enim trium septimanarum maceratione & digestionem colocynthidem amittere totam acrimoniam, & protracta longius digestionem dulceſcere.

Verum enim vero uti superius annotatum, ea, quorum vis in acri & ignea consistit substantia, nec corri-

genda, nec extrahenda spiritu vini, & iis menſtruis, quae simili vi praedita, eorum potius effrenatam vim & malignitatem intendere & exasperare, quam remittere valeant. Quamobrem colocynthis, quae ignea & adusta terreaque substantia constat, nequaquam spiritu vini extrahenda, nec oleo cinamomi corrigenda, etiamsi oleum nucis muscatae expressum vel maslichis non inepte addatur. Rectius in aceratione prolixiore in aëquis aqua & vini Rhenani partibus, vel sero lactis, decocto pastoralium, aut maluatice tabefacta, soluta, colliquata & iam dulceſcens exprimitur, & liquor expressus depuratus, in formam syrupi paulatina coctione redigitur, vel apposito alembico in leni balneo ad liquidioris extracti consistentiam euocatur menſtrum affusum. Atque haec vera est colocynthidis praeparatio, quae cum primum à Medico quodam mihi sanguine iuncto communicaretur, vidi ipsum liquoris, in quo infusa & expressa erat colocynthis vnum vel sesqui cochlear, aut duo cum hydromelite vel iure pulli, cui macis & anisum incocta erant, optimo cum successu hydropicis propinare.

Neque hic grauabor communicare descriptionem syrupi diacolocynthidos, cuius usus est probatissimus in Ischiade & articulorum doloribus, & hydropicorum aquis educendis, & cerebri neruorumque malis pertinacioribus.

℥. turpethi gummosi,

pulpa

Colocyn-
this neq-
quam sp-
ritu vini
extrahē-

Vera col-
cynthidis
praeparati-
o & corr-
ctio.

Syrupi di-
acolocyn-
thidos descri-
ptio & v-
sus ad ar-
thritidem
& hydro-
pem alios
pertinace
morbos.

pulpa colocynthidos ana ℥ jß.
fol. senæ Alexand. mundat. ℥ ijß.
epithymi,
fumaria,
scabiosa ana p. jß.
Cinamo. interior.
Zinzib. ana ℥ jß.
Garryophyllor. ℥ j.
mastichis ℥ ij.

Affunde aque fumaria partes duas, cinamomi partem vnā, macerentur horis viginti quatuor in calid. B. M. dein colentur sine forti expressione, & speciebus nouas affunde aquas, donec omnem tincturam extraxerit, tincturas misce & per chartam transcola, donec feces & viscositas omnis separata sit, dein adde sacchari albißimi p. ij. syrupi rosarum solutiui vncias aliquot, coque in leni balneo, & destillando dein separa liquorem ad consistentiam syrupi, cuius dosis ab ℥ j. ad ℥ ij. vel in robustis ad ℥ ijß.

Magna Medicorum pars opinatur, pulpam duntaxat secure in vsum recipi, verum Lobbelius testatur, se semina colocynthidis maiore exhibuisse dosi, quam pulpam, ex quibus operatio melior, minori cum molestia & maiore vtilitate subsecuta sit.

Extractum semin. colocynthidos.

℞. granor. colocynthi. tuorum. ℥ ii j.

aq. vitæ rectificata ℥ j.

aloes ℥ ij.

scammon. ℥ j.

Macerentur grana in aq. vitæ trib. diebus, fiat fortis expressio, imponatur lento igne, donec ferme euaporarit: dein adde ceteros pulueres, semper agitando, donec fiat

massa. dosis gran. x. ad xv.

Tabernæmontanus adstruit, Colocynthidem, quæ in Germania nascitur, propter cæli solique temperiem, minus violentæ esse naturæ, eiusque vsum securiorem, cuius pulpam vino infundi iubet per horas quinque & expressum assumi.

Colocynthis commendatur clyster. Clysteria ex colocynthide quibus morbis prosint. iterum iusculis incocta, si inter coquendum duplici linteo inclusa fuerit, additis dein oleis, ne exulcerare queat, atque sic recte vsurpatur in morbis cerebri frigidis, vt apoplexia, & soporiferis affectibus, in dolore coxendico, paralyti, neruorum resolutionibus, dolore colico ex vitrea crassaque pituita & in hydrope.

Secundum omnem vsurpandi modum in podagricis affectibus & coxarum doloribus, videlicet infusam, exhibitam, & applicatam prodesse docet Mesue. Coxarum & articularum affectibus secundum omnem vsurpandi modum prodest.

Inueniuntur, qui peculiari naturæ proprietate aut teneritudine & facilitate solo odore colocynthidis aut cōtrectione aut versatione in manuū volis diuturniore, sufficienter purgantur, quibus inseruit pomum à Rhase hoc nomine concinnatum.

℞. aloes,

mirrha ana ℥ j.

esula,

colocynthid. ana ℥ jß.

excepta succo coriandri fiant poma duo, doræ purgæ manibus tractantur vt calefiant & halitus excipiat naribus. Oleum colocynthidis capillis canescentibus nigrorem

Vu grorem

ius seminum colocynthidis.

Pomum colocynthidis solo odore purgans.

Externus
colocynthi-
dis usus.

grotem inducit, auribus instillatum tinnitus discutit, doloresq; permulcet vmbilico cum felle bubalo illitum interaneorum vermes necat. Decocto ex aceto si colluantur dentes dolorem componit. Scabiei cum aceto affricata morpheæ, lepræ & elephantiasi medetur. Balneum pedum ex colocynthide additis matricilibus & aromaticis herbis menses suppressos reuocat.

Balneum
pedum mē-
ses pron-
cans.

Superstitiosa videtur esse curatio, qua asserunt, tria grana seminis colocynthidis à collo suspensa curare tertianam, quatuor vero quartanam.

Olei diacolocynthidos ad colicum cruciatum à vitrea pituita, & eius, quod verminationem extirpat, descriptio- nem vide apud Quercetanus in phar- macopœa dogmat. cap. 17. de clysteribus.

C A P. XXXIV.

Euphorbii qualitas, vires, & correctio; cerebro nervoso generi, eorumque affectibus frigidis operam suam dicavit. Crassam inde pituitam, uti & ab articulis trahit; ad colicum dolorem, pestem & paralyin mirificæ virtutis præsidia ex eodem conformantur. Cephalea iuxta Aetium specificè medetur.

Quid sit
Euphor-
bium.

EVphorbiū iuxta Dioscoridē est liquor concretus & gummosus ex arbore Lybie, speciem ferule referentis, vel ut Plinii si des. habet, ex herba ferulacea

profluus, cuius folia eminus vulnerata tor- rentius effundunt lacteum liquorem, hali- tum eructantem acerrimum, dum effluit, à quo lectiores sibi studiose cauent. Herba vero, an planta sit, & an ferulaceā referat formam (liquidem non conuenit cum illa traditus auctorum icon) item quo Africa loco proueniat, dispiciendum relinquo apud rei herbariæ scriptores vide Scaliger. excert. 181. Dodonæum, Lobbelium, Matthio- lum & cæteros.

Nomen ab Euphorbio Medico Iubæ, regis Lybiæ, patris Ptolomæi primi, vtriusque Mauritanie regis, inuentore obrinuit. Vulgus cereum Peruvianum nuncupauit. Inter cæteros concretos gummosos & resinosos liquores omnium calidissimū & penetrantissimum est, adeo, ut quartum calliditatis & siccitatis gradum plene attingat, & causticè sit potentie. Non nisi annotinum, aut quod ætatem vnius anni superarit, intus vsurpandum. Totis quatuor annis consistere integris viribus, & ex hoc sensim elanguescere putatur. Alii virtutem eius ad annos quadraginta & plures perdurare asserunt, quod experientia comprobatur. Quo vero annosius, eo ad vsum tutius. Vetusti omnem vim demum resolui, censet Galenus lib. 3. de compos. medic. secund. gene. c. 4.

Virtus eius est penetrare, rubescere, abstergere, inflammare, vrere, vlcerare, vsus est internus vel externus. Haustum crassam pituitam len- tamque

Euphorbii
qualitas
& vires.

argandi *culas in phorbio anna.* tamque validissime trahit ab articu-
 lorum commissuris & interstitiis, compaginumq; cavitatibus, & ipsis artubus, à cerebro & nervoso genere, quod ab infarctu & abundantia frigidarum & viscosarum superfluitatum fundendo, exsorbendo & consumendo si vllum aliud, potenter & propriè liberat. Stomachum & ventriculum à tenaci phlegmate rite purgat. Proinde in apoplexia, comate, caro, catoche, veterno, paralyfi omnisq; generis soporiferis & frigidiscerebri nervorumque resolutionibus, convulsionibus & tremoribus intus & extus exhibitum, & adhibitum est remedium præsentissimum. Et quia ab articulis crassos ducit humores, multus & probatissimus eius in morbo gallico est usus. In articulorum nodis doloriferis & apostematibus (vbi vulgus nuncupat) ambulatoriis præsentaneum est. Ad colicum cruciatum à crassa & vitrea pituita evidenter & celeriter iuvat, potissimum cum ventriculi & intestinorum tunicæ & interstitia sint oblita & inuiscata. Hydropicorum quinetiam aquas strenue & vehementer educit. Pestis virus certo modo præparatum expellere creditur, cuius inuentionem Paracelsi in suum magistrum referunt.

ad morbos articulorū. ad colicū dol. ad hydroc. ad pestem. Circumspecte per omnia eius usus est ineundus, quod fauces inflamet, interiora vellicet, vrat & arrodāt, stomachum & epar mirifice lacestat, adeo ut sudorem frigidum, summam

cordis angustiam, & demum syncope concitet, vti fauces superiores ita & inferiores seu podicem, transiendo adurit, omnesque, per quos dilabitur, intestinorum anfractus, igniculat, verrit, & demum exulcerat. Proinde ut hæc mala declinentur, eiusque cum securitate & successu non infœlici usurpatio fiat, de variis correctionum modis cogitatum est, quorum plerisq; id assecuti sunt, ut bonis ægrotorum rebus rite exhiberi queat. Primam correctionem in comminutione & trituratione ponit Mesue. Non in pollinem, sed frustula saltem puluerulenta redigi debet, ne nimis insinuetur & penetrantius sese in villas intestinorum & viscerum meatus ingerat.

Quidam simpliciter cum oleo amygdal. dulcium in pastam redigunt, quam in furno coquunt, alii eandem in aceto insuper solvunt & per manicam exprimunt. Manardus euphorbii, mastichis, tragacanthi anap. a. obducit pastam & coquit in fornace, & ex ea format pilulas.

Serapio inquit, rectificatio eius est, ut non teratur multum & misceatur bdellio, aut succo liquiritiæ & illinatur oleo rosarum vel amygdalino.

Mesue rectissime omnium asserit, eius correctionem consistere in his, quæ acrimoniam obtundunt, inflammationem extinguunt, & lubricitatem ei conciliant. Proinde in oleo amygdalarum maceratum frustis citri inuoluit, ac pasta insuper obductum in

Vu 2 clybano

Preparatio
& correctio
euphorbii.

Euphorbii clybano coquit. spiritus vini non esse extrahendum.

Atque illa optima est euphorbium præparandi ratio, ut mirari subear, qua fatuitate quidam magni nominis Medici, & nonnulli inter chymicos, qui de horum primatu sunt anxii, intensissime calidam rem calidis corrigere, & menstruo calido acutoque extrahere satagant. Etsi n. *euphorbium* Heurnio dictatore in aceto solutū trāscolatū & aqua rosarum lotum fuerit, nihilominus si affundatur spiritus vini ad extractionem, quicquid per acetum & aquam rosarum edomitum sit ignis, id per eius affusionem necessario resuscitatur.

Chymicorum laudes.

Quocirca Quercetanus cum hunc per Spiritum vini extrahendi modū in lib. de spagirica medicamentorum præparatione tradidisset, & postea veterum decreta rectius excuteret, in pharmacopœa sua dogmatica illum omittendo, & hac antiquitatis via insistendo sententiam corrigit. Interim chymici hoc vnice annuntiantur, ut videantur novos somniare Parnassos, ea, quæ ex veteribus hinc inde frustillatim emendicarunt, pro suis aut Paracelsi inuentis depracomiantes. Hanc enim præparandi rationem, quæ euphorbium citri pulpa mistum, & pasta farinacea obductum in clybano coquitur, ipsamque corrigendi regulam, iuxta quam præterea innumeri coctionum modi proferri possunt, non ipse sed Mesue & veteris seculi sapientia prodidit, & neq. Quercetanus, nec chymicorum quisquam demum inuenit. Proinde ad amissum superius adductam præparatum recte soluitur in

succo limonum [non in spiritu vini, ut volebat & tradebat in lib. de spagirica præparatione] vel granatorum acidorum, cydoniorum, pomorum acidulorum spiritu vitrioli tinctorum, & percolatum euaporatione inspissatur.

Et adhuc magis admirandum, mirandos naturæ penitioris scrutatores, quales sese Paracelsi sputa lingentes iactitant, non in ipso anti-euphorbio, eam, quam natura vniuersalis produxit, correctionem inquisuisse & inuenisse. Vt enim eo Peruviani & locorum, quibus provenit, indigenæ noxas ab euphorbio impressas tollunt & sanant, ita reuera ad eius præparationem nihil vilius proferri vel excogitari potest, quippe quod natura ipsa sine doctore docta, edidit & prodidit. Et quamuis hoc destituamur, tamen cum portulaca ipsum anti-euphorbium qualitate & viribus maxime æmuletur, & proxime cum eo cōueniat, cur non euphorbium prius oleo rosarum vel amygdalino maceratum pasta. Deincitriata inuolutum & percolatum cōmode aliquo temporis spacio succo portulacæ infundatur, & percolatum inspissetur in trochiscos. Cur non rectius cum succo portulacæ inspissato, quæ cum re alia exhibetur? Neque est, quod tantopere formidemus, vsum euphorbii intrinsicum, quod etsi prioris anni mensibus sit veneniloco, iam est iste feruor eum tempore expirer, & in nostris officinis asseruatum, non sit adeo recens, neque nouum semper ad nos deportetur. Vidi ipsius vsum satis innoxie frequen-

Natura corrigens euphorbium.

frequentatum, & rusticis robustisque corporibus puluerem eius ꝑj. pondere cum euidenti successu, ceteris nihil proficientibus sæpius exhibitū fuisse. Notum præterea est, vehementer acria, & quæ exterius quidem rubrificandi & vesicandi vim habent, nō statim assumpta interius eandem exferere posse, cuius rei exemplum in *finapi*, aliisque simili potestate, si exterius interiusque adhibeantur & sumantur, videre est. Sumpta enim calore nativo intus robustiore subiguntur, aliisque benignioribus remissa minus operantur ad læsionem, vt docet Galen. lib. 3. de temp.

Euphorbium itaque annosum cum sola peccet acrimonia, & occulta formalisq; veneni proprietate non sit affectum, tuto assumi potest, maxime si præparetur. Etsi enim duabus vel tribus dragmis enecet, nunquid & *piperis* magna quantitas aliorumque tertii gradus calidorum copia sumpta idem patrabit? Incorrectum neutiquam assumi velim, quamuis cum aqua hordei & syrupo violarum, aut iure simplici, absque vlla præparatione alia frequenter robustioribus naturis bono rerum euentu exhiberi viderim.

*Pilularum
le euphor-
is virtus.*

*Electuariū
ex euphor-
bia.*

Ex euphorbio formantur pilulæ auctore Mesue, quæ neruorum resolutioni, tremori, spasmo, paralyti, articulorū dolori, ischiadi & podagræ atque hydropi conueniunt, sed caute & non nisi viribus constantibus exhibendæ. Harum pilularum vehementiam, qui reformidant, electuarium

parant ex euphorbio, oleo amygdalarum macerato & cum succo liquiritiæ & manna permixto, addito Rob sambuci vel alterius generis. Tale describit Manard. lib. 16. epist. 5. ad tumores artuum in lue Venerea erumpentes. Recentiores enim euidentem eius virtutem in curatione luis Gallicanæ obseruauerunt, & Brassauolus testatur, quod assumptum magnam pituitæ copiam per saluationem euehat. Auicenna duum generum pilulas ex euphorbio præparat lib. 5. c. de pil. vnum proprio nomine, alterum pil. de scythargi maiores nuncupat. Ingreditur etiā cōpositiōnem pilularum foetidarum maiorum & Alkindi apud Auicennā loco cit. Acrius sequens pharmacum arthriticis exhibet, ꝥ. euphorbi ꝑj. cassiæ ꝑj. chamaeleont. nigr. chamaelea, radic. pæoniæ ana ꝑj. anisi, zinzib. cumini, massichis, floris cniici, piperis ana ꝑviij. hermodactylor. ana sextantem.

Rondeletius in meth. curand. morb. ad dolorem colicum elegantes præparat pil. ꝥ. specier. diagalang.

aromat. rosat. ana ꝑij.

castorei ꝑj.

euphorb. gr. x.

opii diligentissime contusi cum pistillo ferreo calido dissolutique in vino maluarico ꝑij.

piperis,

croci,

mirrha ana ꝑj.

Formentur pilul. 10. ex ꝑj. dentur sex ascendendo ad ix. vel x. simile electuarium eiusdem ad colicum dolo-

Vu 3. rem

*Pilula do-
lorem coli-
cum præ-
stans.*

sem repetire est lib. de medic. intern. vbi de colicis & arteriacis agit.

Quercetanus in pharmacopœa re-
stituta pilulas ex euphorbio contra o-
mnis generis febres chronicas, quar-
tanas, cachexiam, hydropem, paraly-
sin & colicos dolores præscribit con-
stantes euphorb. spica, mastiche, opopana-
co, sagapeno, bdellio, agar. trochiscat. Tro-
chisc. albandel. cum syrup. violar.

Paracelsi
fures.

Sunt, qui ad pestem ex eodem re-
medium non contemnendum præ-
parent. Et hic Paracelsi se tanquam no-
ui inuentores furtiuè ornant plumis, quod
iam dudum commendatum & adori-
natum id sit contra huius virulen-
tiam à Gentile. Georgii Phædronis
Antidotus circumfertur talis

Electuarii
ex euphor-
bio contra
pestem.

℞. euphorbii,
mirrha elect.
thuris candidi ana ℥ ij.
Tragacanthi ℥ j.

Trita inuoluantur massa panis, & co-
quantur in furno, donec panis perfecte co-
ctus sit, refrigerato pane iterum commi-
nuantur, eisque admisceantur

corall. rub. præparat.
succini præpar. ana ℥ ℔.
vinicornu veri gr. vii.
opii ℥ i℔.
moschi gr. iij.
croci ℥ ℔.

Contra pa-
ralysin hy-
droticum
ex euphor-
bio.

Cum s. q. syrupi de acetositate citri fiat
massa electuarii, cuius dosis pueris ℥ j.
adultioribus ℥ i℔. cum aqua conue-
nienti; quo sumpto, eliciatur sudor.
Si omittatur opium & syrupus citri, quid
ni appositum sit hydroticū ad paraly-

sin. Quercetanus eodem stylo & filo
ductus pil. de euphorbio contra pe-
stem describit in Pharmacopœa dogma-
tica.

Antidotus podagrica Actii Tetrab.

3. ferm. 4. c. 47.

℞. anisi,
cumini Æthiop.
piperis commun.
longi,

Antidotus
podagrica
Actii ex
euphorbio

sem. cnicici interior. ana ℥ ij.
euphorb. ℥ iij.
mastich. ℥ vj.
mirrha ℥ iij.
moschi siliquam vnam,
cauda stinci extremum,

Ex hoc præterea & aristolochia, cha-
med. centaur. gentiana, cinere cancrorum,
thure, hyperici coma, phu agarico, & myr-
rha similia fiunt.

Quod philoniis pro opij correcto-
rio misceatur, notius est, quam ut hic
referri debeat.

Naribus immisum violenter & ad
hæmorrhagiam prolicit pituitam, &
sternutationes indefinenter excitat,
quamobrem sincere & incorrectum
ad hoc usurpari non debet. Sequens
commendatur.

℞. lapid. magnet.
carabæ ana ℥ j.
hamatit. ℥ ℔.

Errhino
efficax.

succi nicotianæ veræ ℥ iij.
maioranæ ℥ ij.
betæ rubæ ℥ j℔.
pul. euphorb. ℥ ℔.

misce pro errhino.

Actius naturali quadam proprie-
tate

*propria-
quadam
ducis
abam
niam.* tate cōducere ad hemicraniā, docet,
si ex euphorb. ʒj. ol. dul. lb. j. & cerā qua-
drantef. vnguentū, quo frons & latus
dolens illinitur, & simul oleum te-
pidum cum modico euphorbii in aurem
instilletur. Tritum cum aceto si dex-
trum tempus dolet, sinistrum illina-
tur. Prodest magnopere in cephalca
à causa frigida.

*fluxio-
oculo-
n.* In omnibus neruorum neruosa-
rumque partium vitiis, à frigida cau-
sa oriundis, vt cōuulsione, tremore,
paralyfi, artuum doloribus, in mor-
bo gallico & Ischiade optimum est re-
medium, ex alto quippe trahit ner-
uisque imbibitas humiditates con-
sumit. In his & comatosi affectibus
nuchæ cum oleo spicæ affricatur. Ani-
cenna dictatore si vterus grauidæ il-
linatur, adeo arcte clauditur, vt haut
facile abortum committat. Collyriis
ad oculorum fluxiones & suffusiones
& pelliculas remouendum miscetur,
sed summa hic opus cautione. Au-
rium tinnitus & dolores tollit.

*neruo-
n inci-
us, pū-
ras &
laera.* Quia neruis suam operam dicauit,
eorum contusioni, incisioni & vul-
neribus adprime prodest.

*alopec-
m.* Ad punctiones neruorum Galen.
commendat terebinthinam cum modico
euphorbii vel sagapeno & vitatum refert
esse emplastrum, quod fit ex resina,
euphorbio, cera & pice lib. 6. meth. cap. 2.
de cuius recta & rationali composi-
tione vide Gal. lib. 3. de compos. med. per
genera c. 4.

*scabiē
lignam.* Euphorbium alopeciam sanat, &
menti glabritiem in sylvam vertit, ex

aceto illitum morphæā & capitis sca-
biem malignam persanat. Ossium
squamas vno die extrahit, à vipera
demorsis si incisa capitis cute ad os
vsq; insuatur, persanari & liberari æ-
grum tradit Serapio.

C A P. XXXV.

*De vulgari Brassica & marina,
que soldanella dicitur: de huius na-
tura & viribus, veteres perperam
illi vehementis & virulenta facul-
tatis exorbitantiam assuerunt, mo-
derna ætas benignam experta est.
Et sunt ex illa præstantissima ad
serosos humores euacuandum re-
media.*

Veteres, qui malignum & naturæ
humanæ aduersum genium assi-
gnarunt brassicæ marinæ, quam ho-
die vulgo soldanellam vel soldanam
nuncupamus, brassicæ vero cuius-
cunque generis esculentæ, seu crispæ,
capitata, albæ, vel nigra vim saluta-
rem qua incolumitas nostra munia-
tur, & morbi pene omnes arceantur,
adscripserunt, & in eduliorum ma-
xime salubrium classe vna censue-
runt, videntur aut pro solis soliq; sui
indole tale earum experimētum per-
cepisse, aut seculi errore nondum vl-
teriore experientia donati sic sensisse
& scripisse. Quid enim est, quod
Chrysippus Medicus de brassicæ ad
omnia corporis mala, vsq; tanquam
panacæa

panacea, & salutis nostræ vniuersali praesidio & propugnaculo integrum consarcinavit volumen, aut enim ista huius plantæ vis exoleuit, aut nostra eiusdem turpis prostat ignorantia. Multis ob id annis Medici Roma exfulasse dicuntur, quod

antiqua caperent simplicitatis olus,

Et sola brassica sibi ad omnes morbos medicinam facerent. Miseranda fuit istius seculi conditio, & immanis barbaries, quæ salutarium totius naturæ stirpium, & remediorum repudiato theatro & thesauro, ex vna eaque præ cæteris viliore planta victum & incolumitatem quaesivit. Quod prisca, antequam ad fruges peruentum esset, glandibus victitantur, id nos relictis melioribus obsoniis, ut ad porcorum pabula redeamus, compellere, autiis vim alimentalem vel nutritivam, dapibus nostris meliorem adscribamus, adducere non debet.

*Lipsius
Westphalus
in iuriâ
et immen-
so contu-
meliam
fecit.*

Splendidam videtur iniuriam Lipsius fecisse Westphalis, qui cum ignotus hominumque locorumque forte fortuna casa gentis rusticana, pro hospitio usus, quod brassicanigra confecta agrestium edulium seu olus iurulentum (virulentum putarat) appositum esset, toti nationi barbariei & inhumanitatis notam affricare, cuius tamen eum postea pœnituit, non veritus est. Diuertisset præterita aurigarum, lixarum & calorum taberna, vel neglecto pauperum tuguriolo, in hospitium viatori-

bus nuncupatum solenne, quo & magnates, & de plebe digniores confluent, quali nec regio, nec Oldenburgense oppidum destituuntur, & splendidiore apparatu civiliusque exceptus habitusque esset. Hi cum Philemone & Baucide pauperculi, quod suæ fuit fortunæ, tanto Deo apposuerunt, ad quos cum dii gentium (liceat uti fabulis in re fabulis hæc multo digniore) ingrederentur, & illa

Quod coniunx riguo collegerat horro Ouid.

Truncat olus folijs: furca leuat ille bi-

corni

*Arida terga suis nigropendentia tigno,
Seruatoque diu refecat de tergore par-*

tem

*Exiguam, sectamque domat feruentibus
vndis.*

Non inique & pauperum voluntatem & rei angustiam tolerarunt moresue agrestium inconditos odiosius traduxerunt. Tantum si cognovissent virum, apud quos noctem duriter traheret Lipsius, anferem hostiam in obsonium cum Philemone & Baucide, quam tamen

Superi vetere necari,

quippe quod tantum

*unicus anser erat minima custodia
villa,*

ipsi immolassent. Quid si Romam venisset Lipsius ea tempestate, qua pro Panacea & Ambrosia, seu pro remedio & alimento saluberrimo ipsis veniret brassica, fame viro pereundum fuisset, aut si cum bono Deo evasisset, quomodo suæ literaturæ armamentarium

tarium aduersus Aufoniorum simplicitatem & agrestia obsonia aperuisset. Quod olim Romanis frugalitati laudique datum, id blandientis, moderni seculi, gula lasciuia, etiam rusticanis & agrestibus nostræ oræ hominibus inuerecundius exprobrare non veretur. Sed ut eo, unde præter opinionem excideram, reuertar, non possum, quin brassicam antiquitatis epulum, & remedium summum, hoc seculo tantum non valere denuo inculem. Galen. ad cibos melancholicum succum generantes relegauit li.

4. de loc. aff.

enatura
offica
vgaris.

Simeon Sethi malum & melancholicum succum procreare, visum hebetare, insomniis somnum disturbare; Auicenna, crassi esse nutrimenti, ingrossare sanguinem, inflare partes ad superna vique, nec facile à natura superari, replere corpus dolore, & malum procreare sanguinem docuit. Et quamuis superiorib. seculis vulgus nostrate censuit, quod, quæ tunc fuerit Medicorum in ista regione raritas & agrestium robur, Medici præsidii raro indigens, ex solenni & populari olerum brassicæ usu, causam traxerit, quamobrem in commune abierit dictiterium, ad frugem opes & honorem nullum perueniturum Medicam, ubi vulgi & agrestium ventres tantis olerum centonibus iugiter saginarentur, & ceu vallo omnibus morbis obiecto munirentur, tamen quotquot medicinam in patria hoc seculo facimus, experimur, nullam gentis nostræ classem magis ob-

noxiam quartanis, hydropi, cachexiæ, scorbuto, hypochondriacis & melancholicis malis, imo dracuntis, membrorum vagis, & uti vocant, ambulatiuis doloribus, adeoque praua circumfluere caochymia, quam populi facem, ista facie toto anni decursu, seu de recepta & auita consuetudine & frugalitatis amore, seu inopia sæpe, hoc præsertim grassante belli incendio, victitantem.

Atque ut veteres in brassicæ laude immodici, nimis eam virtutibus donatam depræconiarunt, ita vicissim plus, quam iniurii fuerunt in soldanellam seu brassicam marinam, quod eam neminem impune assumere, & ex eius usu plus detrimenti, quam utilitatis redundare, gustu amaram esse, sanguinem præ se ferre, præcellentis acrimonia ventriculum & viscera lancinare, eorumque virtutem & robur depeculari, cum maximo totius disturbio operationem moliri, vehementissime aluum mouere, postea ritati reliquerunt, præterquam quod in tertium caliditatis & siccitatis ordinem eorum sequaces eam retulere.

Veterum
erronea de
brassica
marina
sententia.

Dioscorides ait, herbam esse stomacho prorsus inimicam, acrem, vehementissime aluum ciere in cibo coctam, & propter acrimoniam cum pinguiore carne elixari.

Post Dioscoridem, Plinius, Auicenna, & Serapio brassicæ marinæ meminere, eique vim purgandi assignarunt, sed neuter hydragogæ virtutis meminit; Serapio vermes cat-

Xx ris

losbi
v. sphe-
rum.

*Soldanella
benignum
& salutare
est remedi-
um.*

ris brassicis acius expellere & necare tradidit.

Soldanellam vero, quam maiorum, proximorum & moderna usurpatas tali carere malignitate, nec corpus tantopere affligere & salubriter ad hydropicorum aquas exigendas adhiberi, adeo, ut pueris & imbecilibus tuto exhibeatur, cottidiana testatur experientia. Veteribus præterquam quod aluum soluat, nihil de hydragoga virtute, quantum quidem liquet ex iis, quæ ad posteritatem transmiserunt, innotuit. Forte ipsorum soldanella ob cæli positum & terræ genium eius fuit insolentia, ut per experientiam momentosius in virtutem illius inquirere veriti fuerint.

Quare fidem solertissimis artis magistris & venerandæ antiquitati non derogamus. Nostra vero, cuius in finitimis Hollandiæ, Flandriæ, & Zelandiæ insulis copiosus est proventus, & usus apud nos frequentissimus, benigne & sine naturæ quassatione per aluum hydropicorum aquas, & pituitam educit, proinde eam Brassauolus Ferrariensis herbam optimam & mille laudibus dignam esse dicit, & Erasius in tom. 4. *Antiparacelsico* nunquam in hydropis curatione omittendam, Fernelius eam salubriter aquas educere, Forestus se commode semper usurpasse, eaque præceptorem suum Elidæum de Paduanis in nosocomio vitæ Bononiæ magna cum experientia & felicitate usum esse prædicat. Pereda brassicam marinam citra mo-

lestiam purgare aquas, & epar corroborare (quæ duo maxime sunt necessaria ad hydropis curationem) sua confirmat experientia, quicquid Donatus vel elusus, vel deceptus, aut veterum credulus contra ingerat.

Gatinaria cap. 43. *prax. med.* inquit, soldanella duas habet proprietates; prima est, quod mirabiliter educit aquas; altera, quod corroborat epar à tota proprietate; in quibus vniuersa hydropis curatio consistit. Eandem Rhases *septimo continentis*, & Nicolaus Florentinus maxime laudant eiusque succum ad 3 iij. vel 3 iij β. propinant.

Proinde nec tanta violentia formalis proprietatis affecta est, nec ultra secundum caloris & siccitatis gradum ascendit, quamuis amarescat, & acrimoniam cum falsedine quadam imprimat. In usum vero trahuntur foliorum pulvis, succus recens expressus, & semen. Sunt, qui succum recens expressum commode assernari & citrinas hydropicorum aquas pituitamque egregie subducere, testantur. Nec rectius, nec accuratius, siue pulueris forma, siue succum, seu è decocto propines, quàm Rhabarbaro iunctum quod mira proprietate eius consortio gaudeat, & si quid insolentius insit, quod tamen omnino exiguum esse necesse sit, prorsus coerceat & refrænet, virtutemque ducendi aquas, viscera roborandi referandique dirigat, & moderetur.

Decoctione virium non patitur deli-

*Soldanella
gaudet
consortio
Rhab.*

deliquium. Inter neotericos, qui ad vehementer purgantia soldanellam perperam retulerunt, fatentur, cum aniso, cinamomo, zinzibere & modico mastichis, saccharo copiose remisto exhibitam absque omni disturbio officium facere. Fernelius pulueris exhibet dragmā, & succi semunciam. Heurnius eadem dosi, sed cum Rhabarbaro, quod ipsum & Matthiolus facere iubet.

Pro decocto M. j. vel M j β. recipitur, adiunctis passulis & aniso, finita coctione exhibetur admisto Rhabarbaro vel speciebus diuturbith, cum Rhabarbaro. Platerus Soldanella puluerem à ʒ i β. ad ʒ ij. præ cæteris vſitatum esse remedium dicitur. Brassauolus puluerē cum iure vel saccharo à ʒ ij. ad ʒ iiij. succi vero ipsius semunciam, propinat nec veritus fuit pueris ad ternos quaternosue scrupulos, vel in pilulas redactam ad ʒ ij. exhibere.

Pereda etiam supra ʒ ij. pondus se ascendisse asseuerat.

Leonhartus Iacchinus in comm. lib. 9. Rhasis cap. 52. pulueris ʒ ij. cum vino vel mulla exhibet, succum vero ab ʒ iiij. ad ʒ vj. quæ dosi iustam videtur excedere mensuram, qua decoctum tutius vsurpari arbitraretur.

Peucerus in praxi medica sequentem producit puluerem.

℞. absinthii,
eupatorii Græcor.
soldanella ana ʒ ij.
spica ʒ ij.

Misce: datur dragma vna cum a-

qua Sambuci vel ebuli. Eandem formulam se accepisse à præceptore suo Benedicto Faentino scribit Forestus.

℞. soldanella ʒ j β.
turbit ʒ j.
Rhabarb. ʒ β.
zinzib. ʒ j.
sacchari ʒ j.

Pulueris

Fiat puluis si esula preparata tantillum adiicias, validum fiet, vel:

℞. soldanella ʒ β.
cicadarum ʒ j.

Misce: detur cum iure quodam, efficacissimum est.

℞. soldanella M. j.
passularum mundatarum ʒ j.
anisi ʒ j fiat decoctio in insculogalli,
colatura adde syrupi de fumaria ʒ j.
electuarii diuturbith ʒ ij. fiat potio.

℞. soldanella ʒ j β.
Mezereon ʒ β.

sem. anisi,
carui,

fœniculi ana ʒ j β.

Bulliant in vino Rhenensi, stent per noctem infusa, mane colatura fortiter expressa.

recipe ʒ iiij.
succitreos ʒ vj.
misce f. haustus.

Wierus hoc vsurpare solitus est, quod sequitur.

℞. sol gratiola ʒ β.
soldanella ʒ j.
sem. anisi ʒ ij.
passul. enucleatarum ʒ β.

Eximia ad
hydropem
remedia ex
soldanella.

Xx 2 Bulliant

Potiones.

Bulliant cum vino ad remanentiam ℥v.
liquor expressus detur.

℥. soldanella splendida ℥ iij.

Gratiola ℥ iij.

passul. enucleatar. ℥ ij.

cinamomi,

anisi ana ℥ ℔.

schœnanti ℥ j.

spica ℥ ℔.

Coquantur in vini & aquæ ana ℥ iij ℔.
ad medietatem colatura adde syrupi de suc-
co scordei ℥ j.

olei caruigut. iij.

f. haustus.

Syrupus.

Syrupus Hieronymi Montui.

℥. soldanella ℥ j.

succi Ireos ℥ x.

syrup. de quinq; radicib. ℔ j.

Cum aqua endiuia & fœniculi fiat sy-
rupus longus. dosis ab ℥ ij. ad ℥ iij.

Electua-
rium.

Electuarium Raseri.

℥. brassica marina subtiliter trita ℥ ℔.

Rhabarb. electi ℥ ij.

specierum dialacca,

diacurcumæ ana ℥ j.

epatis lupi prapar.

limatura chalybis cum aceto
squillit.

pluries lota ana ℥ ℔. mellis despu-
mati q. s.

Fiat electuarium, cuius cochlear v-
num duabus horis ante prandium &
cœnam perinde exhibetur.

Aliud de Soldanella electuar.

℥. succi Ireos ℥ x iij.

Rad. Galang.

Zedoaria ana ℥ j.

Garyophyll.

nuc. musc. ana ℥ ℔.

soldanella ℥ iij ℔.

Terenda pulueriscentur subtiliter, &
cum s. q. mellis despumati f. electuarium.

Pilulæ de soldan. Valleriolæ.

℥. mas. pil. aggregati maior. Mes. ℥ ij.
de Rhabarb. ℥ j ℔.

Pilula.

pul. soldanella ℥ iij.

absinth. sicc.

Trochisc. de Rhabarb. ana ℥ ij.

cinamomi,

anisi,

schœnanti,

maratriana ℥ j.

Misce & cum succo Ireos recenti f.
massa.

℥. specierum dialacca ℥ ij.

lecoris lupi prapar. ℥ j.

soldanella ℥ ℔.

spongias. sambuci ℥ ℔.

Rhabarb. electi ℥ j.

fisticor. prap. ℥ ℔.

rad. rubia tinctor. ℥ j.

cinamo. ℥ ij.

spodii ℥ ij.

Misce & cum sacchari in aqua fœniculi
dissoluti ℥ iij. fiant rotula, quæ epar ape-
riunt, & serosos humores educunt.

Passulæ laxatiuæ

℥. soldanellæ splendida ℥ j ℔. Ireos Illy-
ric. ℥ j.

Gratiola ℥ vj.

cort. median. sambuci ℥ ℔.

anisi,

cinamomi ana ℥ iij ℔.

cort. arancior. ℥ iij.

cumini,

caruiana ℥ ij.

filiæ.

sebananti ℥℥.

spica ℥℥.

coque in vini & aq. ana ℔. j. ad medie-
tatem, colatura adde aqua cinam. ℥℥. in-
funde passularum corinth. ℔. j. totum im-
biberint liquorem in vase fictili, reponere cum
saccharo faciendo stratum super stratum.
datur coehlear vnum.

tractū
lanella. Soldanella commodè extrahitur hy-
dromelite aut vino Hispanico, sero lactis,
vel aqua agerati, & similib.

Electuarium, quod hydragogum
eximium auctor nuncupat, cum semi-
ne soldanella preparatum videtur apud Re-
nodæum in antidotario lib. 2. sectione 1.
cap. 12.

Deslennius Croneburgius libro 4. de
compositione medicamentorum tradit e-
lectuarium de soldanella, quod ad
hydropis curationem plurimum fa-
cere scribit.

CAP. XXXVI.

Genista vires & temperies. Se-
minis ad purgandum potissima vis
est, pituitam & serosos humores ex-
trahit. Lienis obstructioni, morbo
articulari, renum, vesicæque affecti-
bus medetur. Succurrit hydropicis,
sanat scrophulas. Eximia ad calcu-
lum & arcana proponuntur reme-
dia.

Genistam & Spartium vnam ean-
demque esse plantam, putat Da-
lecampius, sed negat Matthiolus, &

admodum cognatas esse species, for-
ma viribusque haut multum differre
concedit.

Genista dicitur ex eo, quod facile ge-
neret, speciemque propaget. *Vnde ha-*
Flos, caulis, *beat nomē.*
radix, & semen ingrediuntur vsum
medicum, è quibus illa in secundo
calidorum & siccantium statuuntur
ordine, quem hoc excedere, & cæte-
ris omnibus valentius esse putatur.

Incidit, attenuat, prouocat, pellit, *Vires.*
turbat, vomitum citat, & sursum de-
orsumque expurgat. Quocirca sto-
macho & cordi obesse fertur, quæ
noxa corrigitur, si exhibeatur cū melle
rosato, aut aqua mellis rosati, vel mistis
rosis, mastiche, aut semine anisi, fœniculi,
dauci, & similibus.

Semen, vti plurimum & flores in *Semen ha-*
vsum veniunt. Illud educit pituitam *bet purgā-*
crassam & bilem, & aquas per vom- *tem vim.*
itum, & secessum, cum quadam vehe-
mentia, quapropter veteribus helle-
bori vicem sine periculo supplere di-
citur, quod tamen peculiariter de
spartio Dioscoridis vel Hispanica ge-
nista intelligendum esse cenſeo, cum
nostras absq; magna stomachi & vi-
scerum quassatione aut naturæ vio-
lenta ad superna turbatione opera-
tionem edat, & si quem forte vom-
itum mouet, is benigne procedat. Flo-
res recentes in acetariis & etiam cap-
parum instar conditi, magna copia
hinc inde apud nos sine vlla vetriculi
subuersione cum voluptate esitan-
tur. Semen educit ab intestinis, ven-
triculo, liene, articulis, & peculiari-

Quibus o-
pituletur
morbis.

Ad lienis
obstructiones
ad
calculum.

Ad arthri-
tidem.

Ad scro-
phulas.

Flores con-
diti.

ter à renibus & vesica, quo nomine Ischiadi, podagræ, & iuncturarum malis, lienis obstructioni, renum vesicæq; affectib. & calculo, quæ valide tam in vesica, quam renibus frangere fertur, medetur; urinas adeo vrget, vt nullam colluuiem & sabuli materiam vel rudimentum obhærescere aut coagmentari patiatur. Assumptum, si frequenter vomitus mouerit, summo opere ischiadicis, podagricis, nephriticis, & renum dolore afflictis gratificatur valide reuellendo & educendo. Flores cum melle triti & comesti resoluunt scrophulas.

Iidem priusquam grandescant & aperiantur instar capparum muria condiuntur, & loti ex aceto cum saccharo & sem. fœniculi ad exigendum calculum lienisque infartus expediendum vtiliter esitantur. Flores recentes ℥vj. vel ℥ij. pondere ex acerario assumuntur vel infunduntur ad ℥iij. in mulsa, iusculo vel commodo aliquo liquore. Succus florum ad ℥ij. vel iij. puluis siccatorum ad ℥iij. cum mulsa, succus caulium ad ℥ß. Puluis siccatae radices à ℥ij. ad ℥iij. e iure quopiam; & si pituita crassa incidenda & educenda cum oxymelite: Succus radices ad ℥iij. cum melicrato datur.

Mesue exhibet semen à ℥ij. ad ℥iiij. Moderni ℥ij. vt plurimum sufficere arbitrantur, quas cū iure gallinaceo melicrato vel oxymelite propinant. Ad decoctum capiuntur sem. ℥vj. flores coctionem non sustinent.

Ad podagram & articularidem Francisci Ioelis.

℥. sem. genista ℥jß.

mastichis,

rosarum,

cinamomi ana ℥ß.

Trita misce & cum iusculo propina, quod pituitosos humores ex longinquo trahit, perque inferiora & superiora propellit. Aliud eiusdem.

℥. sem. genista ℥iij.

rosarum,

mastich. ana ℥j. redigantur in puluerem, cuius ℥j. cum hydromelite exhibitâ infra supraque pituitam valide expurgat & arthritidis, podagræq; materiam subtrahit.

Ad hydropem:

℥. radic. Cichorei.

asari,

vincetoxici,

asparagi,

chelidon. maior.

liquiritia ana ℥iij.

cort. interior frangule,

aranciorum,

radic. galange,

fibrarum, rad. eupator Auicenna ana ℥iiß.

Herb. cuscuta,

agrimonia,

carduibened.

agerati ana M. j.

sem. anisi,

fœniculi ana ℥jß.

sem. genista ℥vj.

baccarum alkekengi num. v.

Fiat decoctio, ex vino albo ad tertiam par-

etis consumptionem, colatura R. lb. j. cui
misce

Syrup. de cichor. cum Rhabar. ℥ij.

diaseleos,

de quinq. radic. ana ℥j ℥.

aqua cinamo. ℥j.

Misce f. apozema, cuius cottidie ali-
quot cochlearia vsurpet.

℞. florum genista M j ℥.

Erica alba M. ij.

Garyophil. ℥ij.

cinam. ℥j.

macis ℥℥.

nuc. musc. ℥j. coque in vino.

Ex cineribus virgulorum genista cum
saccharo & canella vtile hydropicis ad
mouendum vrinas, cum viscera su-
pra modum frigida crassa que pituita
sunt oblita paratur lixiuium: exsi-
stente autem in abdomine acri & pu-
trida colluue serosa, vti plerumque
euenit, continuam sitim cum feбри-
cula excitante, & viscera diuexante,
præstat salia iuniperi, genista, gratiola
cum rob vel extracto ebulino aut sambuci-
no mixta vsurpare. Pro secreto qui-
dam vsurpant, quod

℞. cinerum genista ℥j.

volubilis maior. ℥j ℥.

Hermodactyl.

stercoris canin. alb.

rad. bryonia,

Valeriana,

Ireos nostrat.

asari ana ℥ij.

Specier. dialacce,

diacurcuma ana ℥ij.

fiat petia.

Ad promouendum vrinas, mate-
riam calculosam & sabulum obhæ-
rescens, soluendumque & exigen-
dum calculum:

℞. Terebinth. veneta ℥ij.

ammoniaci in oxymel squilli. solut.

℥iiij.

spermat. cete ℥j ℥.

coagul. lepor. ℥j.

pul. sem genista ℥℥.

asellorum spiritu vitrioli iuxta

Augenium preparat. ℥ij.

Tartari vitriolati ℥j.

boracis ℥℥.

nitri preparati ℥j.

Cum s. q. syrupi nephrocatactici &
specierum lithontripon f.
pilula

Vel: ℞. sem genista ℥j ℥.

spermat. cete ℥j.

milliped. preparat. cum spir. vitrio-
li ℥ij.

succorum raphani ℥℥.

limonum ℥j.

vini maluatici ℥ij.

Misce, & si in promptu sit, adde
olei ludi,

liquoris crystall. ana gutt. iiij.

spiritus vitrioli gutt. v. f. potio.

Aliud.

℞. millipedum spir. vitrioli immerso- Tragen-
rum & siccatorum ℥ij ℥.

nitri prepar. ℥v.

lapid. preciarum,

boracis ana ℥j ℥.

sem. asari,

raphani maior. ana ℥ij ℥.

genista ℥vj.

Eximia
facultatis
pilula ad
calculum.

Arcanum
ad calculum.

radic.

radic. cucume. asinini ℥ ij.
pul. cort. ouorum combustor. ℥ ij.

salis succini ℥ i℔.

sacch. manus Christi perlatis ℥ j.

Misce. fiat tragaa.

℞. sem. genista,

zinzib ana ℥ j.

specier. lithontrib. ℥ ij.

boraci ℥ j.

Tartari vitriolati ℥ ℔. Misce pro tribus dosibus.

Eodem fine exhibent coagulum leporis, cum aqua florum genista & succo limonum, vel semen geniste cum succo porri certo experimento.

℞. nucleor. persicor.

cerasorum,

prunor. syluestr.

amygd. amarar. ana ℥ j.

dulcium ℥ i℔.

Aqua contra calculum.

sem. anisi,

fœniculi ana ℥ j.

mili Solis,

saxifrag.

genista ana ℥ ℔.

cynosbati,

radic. ononidis,

liquirit. ana ℥ ℔. ℥ ij.

petrosel. sic. ℥ i℔.

malua,

bismalua ana ℥ ℔.

asparagi ℥ iij.

limonum decortic. num. iij.

gummi cerasorum ℥ iij ℔.

baccar. iuniper. ℥ ℔.

rusci,

halicacabi ana ℥ v.

lignatura ligni nephritici ℥ i℔.

Macerentur in f. q. vini generosi, & f. destillatio in arena.

℞. rad. ononid. condit.

Ireos condit. ana ℥ ℔.

conser. flor. genista ℥ viij.

capill. Vener. ℥ iij.

pul. sem. genista,

nigella,

nasturtii,

ocymi,

malua ana ℥ i℔.

nucleorum persicor. concis. ℥ ℔.

Cum syrupo de succo limonum, fiat mixtura.

Ex radice & semine destillatur oleum vtile ad calculum, quod & extrinsecus illitum maculas faciei eluere volunt. Quidam expressione & semine ad eisdem vsus idem eliciunt, quod & cicatricum nauios mindere dicitur.

Germina tenuiora primulum erumpentia, flores, folia, & semina in vino cocta, hydropicorum aquas extrahunt, epatis, lienis, renum & vesicæ infartus expediunt, vrinas ad modum promouent; succus è tenerioribus furculis aqua maceratis expressus, sumitur rite contra ischiadicis, & arthriticis dolores. Radix vino cocta dolores renum vesicæque aufert, infartus expedit, sabulum pellit.

Flores & germina trita vtiliter serpentum morsibus applicantur, mixta cum axungia quapiam tumores discutiunt, & dolores articulorum ex frigida causa tollunt.

Succus radice recentia vulnera & vlcera

Electua nephritic tardien

Vsus germinum florum a hydroper

Vsus radice adnum vesicæ dolores & sabulum.

ulcera putrida per sanat. Quidam succum per se vel cum melle inspissant ad ulcerum putridorum curationem.

Succus geniste exceptus oleo sinapino vel omphacino tutissimum est, auctore Camerario in horto medico, aduersus phthiriasin & pediculos remedium.

C A P. XXXVII.

Bryonia serosos humores ducit: cerebro, neruis, & utero specificè medetur: venenatarum bestiarum in humano corpore profatarum, peculiare alexipharmacum. Varia aduersus cerebri, uteri, lienisque affectus remedia, & duo electuaria de bryonia, quorum alterum exquisitè purgat, alterum specificè roborat: duæque memorabiles de venenatis intus natis superatis & eiectis animalculus observationes recitantur.

Vitis alba, Dioscoridi Bryonia, quod ex eius acinis coria depilantur, & ad usum præparentur, psilothrum nominatur. Constat partibus igneis, & terreis adustis, calida est in secundo gradu completo, & sicca in initio ordinis tertii. Acris, amara & mordicans est, incidit, attenuat, abstergit, ex alto trahit, rubrificat, formali virtute aluum ciet, & quamuis Dioscorides, Mesue, & Plinius pituitam crassam duntaxat trahere notent, tamen & bilem & hydropico-

rum aquas vehementer educere observatione constat. Specifica proinde virtute aluum ducit, cerebrum, neruos, uterum & lienem maxime respicit & venenis aduersatur, manifesta vero qualitate viscera aperit, obstructions tollit, crassos humores incidit, quapropter lienis infartus expedit, vrinas mensesque mouet, uterum purgat, sed foetum necat, sanguinem coagulatum soluit, renes deobstruit, spiritalium partium crassa pituita obessorum vias liberat, scrophulas abigit.

Quocirca aluum, menses & vrinas ducit, morbis cerebri & neruorum medetur, crassamque pituitam inde educit, & specificè conuenit apoplexiæ, epilepsiæ, paralyfi & vertigini. Lienis duricem, obstructionem & tumorem sanat, muliebria mouet, matricem mundat, sed foetum interimit sumpta subdita, in seflu pessio, vel balneo adhibita.

In usum vocantur germina teneriora primitus erumpentia, seu *asparagi succus & pulvis radices*, quæ tamen caute nec temere, nec sincere exhibenda. Idem enim, quod non annota-

Non immerito in quaestionem venit,

Pituitam bilem & aquas ducit. conuenit cerebro, neruis, utero, lienis, aduersatur venenis.

Noxa.

Qualitas virtus yonia.

*Bryonia
singulari-
ter & spe-
cifice affe-
ctibus cere-
bri condu-
cit.*

venit, cur in affectibus cerebri tan-
topere commendetur, & epilepticis,
mente motis prodesse & sensus pur-
gare credatur, cum tamen Dioscori-
des mentem turbare & Mesue spiri-
tus confundere, doceant, ubi ex su-
perioribus notandum, bryoniam
specifica virtute cerebrum respicere,
eoque peculiariter operationem su-
am dirigere, cum itaque non tam ad
capitis, quam cæterorum, quibus et-
iam suam dicavit operam, partium
affectus, videlicet, pectoris, lienis, re-
num, vteri vel ad serosos abdomi-
nis humores, & pituitam vacuandam
adhibetur, neque superne inueniat,
quod aggrediatur, necessario tamen
ex innata vi (*agens enim naturale actio-
nem non suspendit*) eo feratur, sit, ut
quibus sit sensibile cerebrum, vel dol-
lor, vel spirituum turbatio, sen-
suumque hallucinatio quædam ac-
cidat.

Desis.

Exhibetur iuxta Mesuen succus
radicis à ʒj. ad ʒij. Dioscorides a-
sparagos, qui prima germinatione
exeunt, in cibo coctos aluum & vri-
nam ciere docet. Succus extrahitur
primo vere, antequam acini mature-
scant. Idem radicem vel succum pro-
pinat cum aqua mulsa, ut pituitam
extrahat, urinam remorantem du-
cat, cerebrum munder, nervos pe-
ctusque à putridis pituitosisque re-
crementis liberet, viscerum obstru-
ctiones aperiat, calculos renum pel-
lat, lienis induratos tumores & par-
tium corporis hinc inde scrophulas

solvat, menstrua proliciat, venter
purget, verriginosis, comitialibus &
tussientibus opituletur.

Ad hæc omnia etiam non inutili-
ter usurpatur radicis decoctum,
quod nisi cum debite corrigentibus
præparetur, latis vehementer, & et-
iam ad ventriculi subversionem ope-
ratur.

Ad cerebri nervorumque affe-
ctus, videlicet epilepsiam paralyfin,
vertiginem & horum frigida mala
annorat Mesue confectionem dia-
bryonias, cuius inuentionem accep-
tam refert Democrito.

*℞. radic. bryonia mundata & trita Confec-
diabryonias.*

℔ j.

mellis assulat. ℔ iiij.

squilla assata,

pinearum mundat. ana ʒj.

nuc. muscat.

cardamom.

macis,

zinzib. ana ʒij.

Gariophyllor.

piperis longi ana ʒj.

sem. feseleos

salis gemma,

gallie moschata ana ʒj.

spica ʒj.

agarici ʒij.

stoechad. Arab. ʒij.

Post sex mensium fermentationē datur
à ʒij. ad ʒv. Quamvis autem Dio-
scorides cottidie totius anni decursu
dandam ʒj. pulueris bryoniæ comi-
tialibus, attonitis & verriginosis, do-
ceat, tamen nequaquam id tentan-
dum,

dum, neque sine periculo vel robustiores id per vnum sustineant mentem propter insolentem eius vim, qua naturam depeculatur. Ex succo vel radicis puluere & melle passulato Dioscorides præparat lambile ad tussim difficilem, asthma, & strangulato pene oppressos, quod & ruptis, vulsis, laterumque dolore afflictis, aut sanguinem coagulatum intus habentibus admodum quoque prodesse affirmant.

Ad lienis affectus exhibetur, & extus applicatur ex ea cum scibus emplastrum. Dioscorides pulueris tres obolos ex aceto triginta dieb. ad consumendum lienem præscribit. Mesue oxymel è bryonia conficit ratione & successu meliore.

Ad scrophulas soluendas & abigendas succum bryonia cum æqualibus partibus mellis & vini certo experimento idem propinat, simulque emplastrum ex radice & melle applicat.

Aliud electuarium diabryoniae exquisitè purgans.

℞. radic. bryoniae ℥ iiij

Turbith ℥ iij.

agarici ℥ j.

pul. zinzib.

mastichis,

sem. leuistici ana ℥ iiij.

Macerentur in lb ij. aqua vita per dies tres. Coquantur ad lb j. colatura expressa adde mellis despumati, pulpa prunorum ana lb j. sacchari lb. iij. Coq. ad mellis consistentiam: sub finem insperge gutta gummi

puluerisati ℥ j.

diagridii ℥ vj.

sem. anisi,

fœniculi ana ℥ ij.

Garyophyll. ℥ ss.

Fiat electuarium. Dosis ab ℥ ss.

ad ℥ vj.

Etiam si veteres non annotarint vim hydragogam bryoniae, tamen recentiores adeo præsentancam hanc obseruarunt, vt etiam, cum sit vulgaris notitiæ, empirici olfecerint, qui intempestiuo eius vsu, prout Fortuna ignaris casum fingit, sæpe quosdam insperato iuuant, plures autem trucidant.

Interim obseruatione constat, hydropicos, quorum vires nec omnino pessundatæ, neque viscera plane corrupta fuerint, vsu succi vel pulueris conualuisse: nequaquam vero debilibus, & teneris, neque incorrecte aut sincere propter operationis vehementiam & periculum, quod ex eo creari posset, exhiberi debet. Dioscorides cum melle passulato & speciebus alephanginis vehementiam mitigare docet, alii adiiciunt mastichen, cinamomum & zinziber.

Recte in vsum vocatur syrupus bryoniae, cuius tam simplicis, quam compositi extat descriptio. Simplex tali modo comparatur. ℞. succi radicis bryoniae mense maio extracti, antequam succulentia & virtus in herbam sit transfusa, mellis hispanici vino generoso despumati ana p. a. coquantur leniter in vase terreo vitreato, donec fluxilis syrupi

Yy consti-

Syrupi
bryonia
simplicis
compositi
descriptio.

consistentiam acquisierit, iugiter despu-
mando.

Compositum ex auctoritate De-
mocriti talem recitat Mesue.

℞. succi radic. bryonia ℥ v.
aceti squillitici ℔ j.
aque decoctionis origani,
hyssopi sicca,
leuistici,
sesileos,
cardamomi,
stachados ℔ j. β.
mellis ℔ ij. fiat syrupus.

Cuius dosis ℥ ij. vti antiquissima,
ita sane optima syrupi huius est com-
positio & vsus conueniens.

Solentiores peculiari modo suc-
cum acquirunt. Præcidunt enim ra-
dicis in terra adhuc fixæ & hærentis
caput ad formam operculi, ipsum ve-
ro inhærentem truncum excuant &
operculo imposito terra vicissim ob-
ruunt, & ex hoc alternis diebus suc-
cum in cavitare confluxum excipiunt,
atque ad vsus reseruant. Hunc ac-
quirendi modum ad Plinium refe-
runt. Hic succus expresso mitior est,
& commode ad ℥ ij. cum hydromelite
vel syrupo rosaceo solutiuo assumitur.
Alii huius succi ℔ β. adiciunt olei vi-
trioli ℥ j. & olei macis ℥ j. & huius mix-
turæ ℥ β. exhibent.

Extractū.

Experientia docuit, extractum ra-
dicis bryoniæ recte præparatum pi-
tuitam & hydropicorum aquas & ce-
rebri neruorumque superfluitates
rite educere. Id concinnatur cum
hydromelite ex melle passulato facto

adiecto modico spiritus anisi & olei
tartari aliquot aspersis guttulis, nec
minus concinne paratur affuso vino
maluatico, Hispanico vel succo pomorum
dulcium & aqua carduibenedict. additis
guttulis olei cinamomi. Huiusmodi pi-
lulæ de bryonia extant.

℞. pul. rad. bryoniæ ℥ iij.
mirobalan. citrin.
agar. trochisc.
Rhabarb. electi,
asari ana ℥ j.
diagrid. ℥ j.
mastichis ℥ j.
aloes ℥ iij.
cum succo absinthii f. pil.

Pilula.

Bryoniæ succus vel radix exhibi-
ta, supposita, foru, in seflu vel balneo
admota, menses aperit, uterum e-
mundat, fœtum enecat & expellit,
abortus causatur, secundas moran-
tes eiicit, vrinas exigit. Matthiolus
obseruauit, vnciæ vnius radicis ex
vino decoctum, aliquo temporis spa-
cio vsurpatum, mulieres hystericis
suffocationibus obnoxias plane li-
berare, neque id ipsum instante vel
præsentè paroxysmo inconuenien-
ter exhibetur. Nodulus in hunc v-
sum vino macerandus.

Ad vter-
impurita-
tes & m-
ses tempo-
rantes.

Ad vter-
suffocati-
ones.

℞. radic. bryoniæ ℥ vj.
petasitid.
leuistici,
valeriana,
angelica ana ℥ ij.
fol. melissæ p. j.
artemisia p. β.
matricaria p. j.

Nodulus
ad impu-
ritates &
suffocati-
ones vteri-
nas.

sem

sem dauci 3 i β.

conciſa & tuſa ligentur in nodulum.

In eundem uſum Quercetanus ſæculam bryoniæ conficit, & ex eadem cum modico caſtorei vel aſæ ſætidæ format pilulas.

Pedilotium menſtrua prouocans.

℞. radic. bryoniæ,

Ireos noſtrat. ana 3 v.

calami arom. noſtrat. 3 ij.

rubiæ maioris 3 j β.

altheæ,

cyclamin.

raphani ana 3 ij.

Herb. artemiſiæ,

Nepitæ,

matricariæ,

origani,

Mercurial. ana M. iij.

fol. lauri M. ij.

baccarum lauri,

Iuniperi,

ſem. lini ana p. j.

ſabina p. iij.

pomor. colocynth. num. iij.

*Coquantur in aqua & tertia parte li-
xiii, pro pedum balneo & inferioris
ventris ſotu.*

*Non incongrue à Dioſcoride ad-
uerſus viperarum morſus exhibetur
hæc radix, ſiquidem igne vel ſub ci-
neribus toſta, & conciſa vel tuſa, ſolo
nidore glires ſerpentesque fugat &
expellit, eo enim percepto feruntur
ſubito concidere vel deliquium pati.
Quandoquidem autem in noſtra
præſertim regione frequenter inue-*

*niantur, qui non tantum lumbricis
& variegatæ formæ vermibus ſcatēt,
ſed & quorum in interioribus uina
& venenata animalcula, veluti ſtelli-
ones, lacerræ, buſones ſerpentiumq;
genimina creuerint & oberrent, mi-
riſice miſeros homunciones lanci-
nantia, & niſi debite pellantur, inte-
rimentia, nihil efficacius ad horum
expulſum, eiectionemq; expertum,
quam ſuccus vel puluis radicis bryo-
niæ, qui continuo eadem enecat &
expellit.*

*Nuperrime vir quidam robuſtus
& ſaturæ quadratæ in vicino quo-
dam pago cuſtos templarius me con-
uenit, de torminibus ventriculi & in-
teſtinorum, diſcurſantibusque dolo-
ribus & anguſtiis inde natis conque-
ritur, ei, nihil tale ſuſpicans, exhibeo
infuſum ſenæ, agarici, tartari ex decocto
abſinthii, bryoniæ, agerati, marrubii, &c.
mediocri & conuenienti doſi, ex
qua ille ultra quā centies aluum vio-
lenter depoſuit, vomuitque tanta
anxietate & conatu, ut reliens in
Medicum, & medicamentum cul-
pam, amenter me diris deuoueret,
omniaque mala imprecaretur, do-
nec animalculum iam recens extin-
ctum, longitudine cubiti, forma ſer-
pentis, digiti craſſitie geminos ad fi-
nem gulæ & ventris initium oſten-
tans pedes, horum ſymptomatum
cauſam vomitu exploderet, quo edi-
to ſætu, continuo melius habere cæ-
pit, nec diſca amplius, ſed gratiam
Medico vouere, ſanctè affirmans, niſi*

*Dua me-
morabiles
obſerua-
tiones.*

bestiolam vomitu exturbando conualuisset, se huius agonis & subsequents interitus causam medico & medicamento imputaturum fuisse.

*Secunda
observatio
notabilis.*

Non multo post puellam sedecennem probam, & honesto loco oriam recepi curandam, cui, cum animaduernerem ex usu purgantium pharmacorum crebro eiectiones admirandae formae, & varii coloris lumbricos & vermes suspicari coepi, huius familiae plures bestiolas intus nidificare, quā obrem ad usum radicis *bryoniae*, *vincetoxici*, *anthora*, *absinthij*, *rutae*, *scordij*, *tanacetij*, *agerati*, & similium confugi, quo primū ea animalcula sic agitata sunt, ut extus pateret, quam furiose intus discurrerent, & mouerentur. Cumque pro potu nihil aliud, quam vinum vel cereuisiam, cui absinthij, tanacerum, scordium, ruta, & similia infusa essent, ex praescripto medico usurparer, demum ceteris conuenienter adhibitis intus enecta est bestiola quaedam grandis, cuius ossa & artus frustillatim, postea aliquot ordine diebus vel sponte, vel medicamentis alio mora, reiciebantur. Eo nondum enecto, quotiescunque utebatur pharmaco purgante ex praedictorum decocto, in formidabiles angustias & torsiones cōiiciebatur. & frequenter nunc limaces, nunc variegati coloris, aut alterius speciei vermes egerebat, misto semper glutine pituitoso, variis seminibus, quae piscium minorum oculos referebant, ex qui-

bus cottidie noui haut dubie generarentur, vndiquaque respersi. Illa demum his magna parte eiectionis, & veneno eiectionis, conualuit, superstite virulentia in articulos & artus diffusa, adeo ut membrorum impotentia & contractione corriperetur, a quo malo commodis perinde remediis per Dei gratiam liberata est.

Extrinscus usurpatur, ut tumores induratos resoluat, iuppurantes aperiat. Cum vino & melle applicata ossium fragmenta, aculeos, spinas, & clauos extrahit. Radix in oleo cocta, dum colliquefcat sugillata, & liuores delet. Ulceribus phagedaenicis, chyrionis, gangraenis, & putrentium tibi-
us bryonia extenuat.
 bium tadio vtiliter ex sale illinitur. Aptè miscetur medicamento, quod carnem exest. Ad psoras & lepras semen efficaciter illinitur. Radix corpus abstergit, cutem erugat, vitia in facie, varos, lentigenes, & cicatrices nigras emendat, cum eruo, creta, chia, & sanugraco. Idem facit succus farinae fabarum aut cicerum exceptus. Trochisci Mesuae ad cutem emaculandam naues & vitia delenda, coloremque bonum inducendum.

℞. farinae similagineae,

hordei,

ciceris albi,

fabarum,

amygdalar. dulc.

Tragacantha ℥ij.

radic. bryoniae siccatae ℥i℔.

Forma trochiscos cum albumine oui, & illine ex aqua hordei, elapsis duabus horis

*Fucus ex
bryonia,
seu trochi-
sci ad emaculandam
faciem.*

Ad ischia-
lium do-
orem
ad
aroni-
biam.
horis cum decocto surfurum abluere. Resolutis applicatur, dolorem ischidium mitigat, paronichiā, aut panaritio vtiliter adhibetur, cum sicibus. Aqua seu pota seu applicata ad prædicta omnia valet, gargarizata superfluitates educit, & incipientes faucium tumores discutit, podagricos dolores lenit. Empirici corticem radicis bryonia tritum, & in aculo paruo inclusum macerant in f. v. & calide applicant ad sistendum odontalgiam.

C A P. XXXVIII.

De natura, & viribus ebuli & sambuci. Pituitam & scrofos humores, tenuemque & aerem bilem potissimum ab articulis & è ventre ducunt. Germinum, foliorum corticis, radicis succi, facule, Robbaccarum, granorum, horumque pulueris & extracti, aqua destillata & usus designatur. Ex illis remedia simplicia & composita, absoluta & specifica interna & externa ad arthritidem, erysipelas, combustiones, & hydropem, & alia ad dysenteriam & hystericos affectus proponuntur.

Dioscorides sambucum & ebulum propter vniformes, quibus pollent virtutes, ad vnum idemque refert gen^o, quamuis illa arborescar, & hæc in censu herbarum subsistat.

Ebulum chamæacten seu minorem & humiliorem sambucum nominat. Vtraque sambucus maior & minor calet & siccatur. Ordine secundo proinde desiccandi, glutinandi & modice digerendi facultatem obtinent. Certum est, ebulum sambuco paulo calidiorem esse, hanc vero purgandi virtute intensiore & magis violenta præditam. In vsum recipiuntur foliorum vtriusque primitus erumpentia germina, folia ipsa, & flos, radix eisdemque & stipitis vel ramorum cortex, bacca & harum semen, atque ex his omnibus expressus liquor sæcula & aqua destillata. Conueniunt hydropi, arthritidi, febribus, erysipelati, lenitimenti & obstructo, calculis renum, matricis affectibus, faucium oculorumque malis & ambustis.

Ad purgandum adhibita violenter aggrediuntur naturā, & aliquando ventriculum subuertendo, vomitus concitant, epas imbecille magis eneruant, viresque conuellunt. Pituitam & cumprimis hydropicorum aquas, deinde etiam bilem extrahunt. Ad extrahendum aquas teneritates & primo vtriusque erumpentia germina & folia confecta sola vel cum aliis vt cheresolio, petroselino vel anetho coquuntur, assumuntur & cum iure sorbentur, quomodo hydropicis & scorbuticis mirifice profunt, non inepte ex foliis maturioribus simile edulium comparatur. Vnde Serapio mandat, folia ebuli in aqua coqui & instar oleris comedi ad laxandum phlegma,

Nomina.

Sambuci
& ebuli
vires &
qualitates.Quibus
morbis
cōducant.

Noxa.

Pituitam
& hydro-
picorum a-
guas potis-
simum du-
cunt.Vfus ger-
minum &
foliorum
consectorū.

phlegma, & in eundem finem summitates ramulorum elixari. Commodissime ad purgandum serofos humores exprimitur succus ex foliis aut radicibus, aut horum & trunci ramorum vel stipitis medio cortice.

Succus & faecula ebulli ad educendum serofos humores.

Ex ebuli radice educitur succus, qui per residentiam deponit sedimentum albicans, quod exsiccatum in pulueris forma asservatur vel in trochiscos redigitur. Succus ab ℥j. ad ℥ij. propinatur hydropicis. Fertur viscera concutere, ventriculum subvertere & vires conuellere. Ferneli- us succum è radice ebuli vel ex cortice stipitis contusi affusa aqua hordei, ruarum passarum cum modico cinamomi eliciendum & vnciae pondere exhibendum esse dicitur, cum vero ebulli radix sit abunde succulenta, hunc modum rectius usurpamus ad exigendum è cortice ramorum & radicis sambuci, quæ lignosa quodammodo est, succum. Commodum etiam ebuli & sambuci radix cortexque vino vel alteri liquori infunditur, coctione autem vis euanescit. Braslaus Ferrariensis ex foliis vel radicibus ebuli, succum exprimit & vtrumvis trium vnciarum pondere propinat. Hi omnes succi siue ex sambuci ramorum trunci vel radicis cortice, siue ex ebuli radice, eiusque foliis expressi fuerint, præterquam quod aquas ducunt, vomitum etiam mouent, & cum primis valentissime, qui ex sambuci corticibus sunt prolecti. Radicis ebuli succum quidam info-

latione inspissant & trochiscos comparant, quos in eisdem vsus referunt, parum hi vel nihil à Quercetani faecula discrepant, quamobrem nouum hoc inuentum esse nequit. Alii succum corticis sambuci, qui est ligno proximus, per tritiram in mortario educunt, & in patella ad solem positum inspissant, siccant, & pilulas instar baccarum lauri conformant, quarum vnam pro dosi exhibent, vel ex corticibus viridibus affuso vino succum educunt & ℥j. exhibent.

Optimum vero paratur remedium ex succo ebuli, si per residentiam albicans materia deposita colligatur, exsiccetur & in puluerea vel trochiscorum forma seruetur, cuius dosis ℥j. vel paulo amplius ad hydropicorum aquas educendas exhibetur. Neque enim ille adeo vehementer stomachum & viscera turbat, viresque conuellit, ut cæteri è sambuci, corticibus & radice expressi.

Ex sambuci & ebuli baccarum succo rob conficitur, cuius ℥v. vel vj. sine omni vehementia cum hydropicorum aquas, tum arthritidis calidae & erisipelatum causam materialem proprie expurgant. Ut rectius id fiat, rob sambuci virtus in infusione cataractarum acuitur, cuius compositio vsu probata talis est.

℥. foliorum senae ℥ iij.

rad. Turpeti albi gummos.
hermodactylorum,
mechoaca ana ℥ j.

sem.

Modus preparandi & exhibendi succi sambuci & ebulli

Vsui Rob. baccarum ebulli & sambuci

sem anisi,
feniculi ana ℥.℞.

Hic succum de bacis sambuci expressum defacatum & limpidum affundunt ad supereminentiam quatuor vel quinque digitorum, infusorum tincturam extrahunt, tandem fortiter exprimunt, & expressum lento calore enaporare faciunt, additaque sacchari quantitate sufficienti rob conformat, cuius si virtutem intendere velis, interea dum ad enaporandum calefit & inspersatur, immitte petiam, cui diagridii vel gutte gummi aut elaterii quippiam inditum sit, quam ubi saccharum alicere tempestinum est, remouere poteris.

Extractum
anorum
uli speci-
cum pur-
is hydro-
corum a-
uas.
Quercetanus ex granis ebuli siccatissimis spiritu vini tincturam extrahit, & segregato menstruo extractum conformat, quod specificum hydropis remedium nuncupat; concinnius autem per propriam aquam ex succo baccarum vel floribus destillatam extractio perficitur.

Enum e-
ulatum.
Vinum ebulatum purgans hydro-pis utile, paratur ex radicibus vino infusis, vel ex bacis musto recenti incollis, ad terræ partis consumptionem, quod cum per residentiam depuratum & colatum est, filtro depuratur, cuius quantitas sufficiens, alii recenti musto miscetur ad saporem & colorem iucundum, quod simul cum illo deferuescat & clarificetur.

Aqua sam-
uci pur-
ans.
Flores sambuci & ebuli recentes laxantem pariter & aquas educentem vim habent, siccati eandem amittunt. Ex viridi sambuci cortice aut ex eiusdem vel ebuli floribus destillatur aqua, cuius quotidie mane

duabus tribusve horis ante prandium, & itidem ante cenam ℥ iij. triginta diebus potæ aquas educendo hydropem, præcipue tympanitem persanare feruntur. Matthiolus ℥ iij. aquæ sambuci cum ℥ j. ebuli conuenientius exhiberi monet.

Wierus seminis sambuci vel ebuli à Pulvis se-
succo nigro baccarum expurgati & siccati minis bac-
& in puluerem redacti ℥ j. cum vino, cui carum e-
cinamomi ℥ j. & sacchari arbitraria quan- gregie edu-
titas mista sit, exhibet. Ad educendum cit aquas.
strenue hydropicorum aquas. Idem probat Matthiolus & cum decocto chamapiteos exhibitum, podagricis, ischiadicis, & gallicana lue laborantibus conferre, & deiectiona vi humores reuellendo, & euacuando eorum dolores mirifice lenire scriptum reliquit. Alii duplo triplove vel ampliore pondere puluerem siccati seminis vino infundunt, & colaturam eadem intentione exhibent.

Dodonæus vehementiam baccarum sambuci vel ebuli metuens recetes aceto primum infundit, dein exsiccat, & puluerem cum semine anisi & vino aliquot ordine diebus exhibet.

Quemadmodum corticis ramo- Pulvis cor-
rum sambuci viridioris aqua & succus ticum
& corticis radicis sambuci & ebuli sambuci.
succus infusioque aquas ducunt, ita singuli cortices siccati & in puluerem redacti vnius dragmæ pondere cum aquæ linariæ ℥ iij. dati, idem & satis strenue operantur.

℥ sem. ebuli,

Z z

Turbith,

Tragacalla
xatius ad
arthritide
& Ischia-
den.

Turbitib.
hermodactyl.
fena,
Tartariana ℥ i.
cinamom. ℥ ij. Misce fiat pulvis re-
nuissimus, dosis ℥ iij. valet in ischiade,
& arthritide.

Decoctum hydragogum

℥. herb. agrimonie,
cichorei,
carduibened.
fumaria,
hyssopi,
absinth.
calamenth.
marrub. ana M. ℞.
gratiola,
cort. median. sambuci ana M. j.
radic. Ireos recent.

enula,
petroselini,
cichorei ana ℥ ℞.

fol. fena Alexand. mund. ℥ i℞.

agar. trochisc.

Mechoaca ana ℥ iij.

Hermodactyl.

turbitib. ana ℥ ij.

Decoquantur in vini Rhenani ℔ iij. &
aqua sambuc. ℔ j. vase bene obturato horis
tribus, dein colentur, & adde syrupi rosar.
solutiui ℥ iij.

syrup. de absinth. ℥ j.

Huius potionis ℥ iij. Misce pul. mechoa-
ca ℥ j. aqua cinamom. ℥ ij.

aqua cinamo. ℥ ij.

Aliud.

℥. cort. interior. sambuci M. ij.

pul. rad. mechoaca ℥ iij.

Rob. baccarum sambuci ℥ ℞.

his affunde aqua cichorei,
absinthii ana ℥ vj.
leniter ebulliant, colentur
colato misce extracti esula ℥ i℞.

extracti Rhab. ℥ ℞.

syrup. rosar. solutiui ℥ iij.

de cichor. cum Rhab.

℥ i℞.

succi Iridis recens ex-
tracti ℥ vj.

Misce accurate fiat potio in tres aqua-
les partes diuidenda.

℥. rad. vincetoxici.

asparagi,

cichorei ana ℥ j.

liquiritia,

petroselini ana ℥ ℞.

cort. radic. ebuli ℥ ij.

interior. sambuci M. iij.

fol. agrimonie,

cuscuta,

cichorei,

eupatorii,

Auicenna,

scolopendrie,

flor. epatica alba,

sambuci,

buglossi ana M. j.

ruarum passerum mundat. ℥ i℞.

sem. anisi,

fœniculi ana ℥ j.

genista ℥ ij.

Coque in s. q. aqua colatura infunde per
noctem

pul. Rhabarb. ℥ j.

fol. fena ℥ j.

mechoaca ℥ ij.

succi Iridis recens express. ℥ ij.

extracti

Potiones
hydragog.

extracti esule ℥ j ℔.

syropi rosarum solutivi ℥ iiii.

mane facta vnica ebullitione exprimantur:

expresso misce syropi vel aqua cinamo ℥ ℔.

Huius potionis dentur ℥ iij.

Aliud.

℞. pul. Rhabbarbari selectissimi ℥ iij.

succi corticum viridium vel radic.

sambuci ℥ vj.

Stent in infusione per noctem, mane ad-
de vini absinthiaci ℥ ℔. fiat expressio, detur
pro haustu. Fernelius ℔ vij. meth. med.
Electuarium suum hydragogum mi-
nus senibus, pueris, imbecillibus, &
prægnantibus tutum ex succo acinor,
ebuli & sambuci componit.

℞. succi rosarum pallidar. ℔ ℔.

sacchari alb.

mellis op. ana ℥ xv.

Electuarii
adrago-
um Fer-
nelii.

Coquantur, dum exspumaucrunt &
crassescant, dein adde succi radicis ebuli
℔ j.

præstii sicci,

sem. fenic. trit. ana ℥ ij.

acinorum ebuli,

sambuci ana ℥ ij.

cinamo. ℥ vj.

maceru,

galange ana ℥ iij.

Coquantur lento igne ad crassitiem mel-
lis, detur ℥ ℔. ex sero lactis vel decocto hor-
dei aut passularum, efficacius fiet, si ad-
datur elaterii ℥ ℔. aut radic. cucum. a-
grestis arefact. ℥ vj. aut succi radic. Ireos
nostrat. ℔ ℔.

Ad propellendam febrem contu-

macem & diuturnam paulo ante in-
sultum paroxysmi exhibent ℥ j. succi consumma-
radicis sambuci, quod si bis vel ter fiat,
aiunt non reuerti febrem.

Purgatio sufficienter corpore in
febribus tam benignis, quam malignis,
hydrope, & arthritide, exhibetur sy-
rupus vel Rob ebuli aut sambuci cum sale
absinthij, centaurii, carduibened. ad mo-
uendum sudorem. Commode quin
etiam hoc pacto exhibetur in erysi-
pelate vt naturæ metum inuuet, &
materiam serosam biliosamq; ab in-
terioribus ad peripheriam corporis
exigat. In his affectibus cum purgare
necessum est, proprie valet Rob sam-
buci laxatiuum supra traditum, quod
serosam biliosamque febrium, erysi-
pelatis & arthritidis materiam è san-
guine educit, extracta per aluum ma-
teria noxia, Rob ebuli vel sambuci sim-
plex superflua partium interiorum,
& collectiones atque apostemata, &
quæ in habitum corporis confluxer-
unt & coaceruata sunt, imo maligna
& venenata contagiorum miasma-
ta, febriumque fomenta & reliquias
per sudorem feliciter expellit vt à
multis theriaca loco, aut cum eadem
non inconcinne vsurpetur, additis
salibus prædictis & aqua fumaria car-
duibenedicti aut theriacali.

Sequens aqua destillata commen-
datur, quando hydropicis per hydro-
tica & sudorifera auxilium conferre
intendimus.

℞. aqua flor. sambuci ℔ iij.

acinor. sambuci immatur. contus. hydrom.

Zz 2 ℔, iij.

Ad febrem
succum consumma-
cem.

Hydrosti-
cum ad ar-
thritidem
& erysipe-
las.

Specificum
febrium &
in erysipe-
late pur-
gans est
rob sam-
buci laxa-
tiuum.

Aqua spe-
cifice hy-
dropica ad

℔ iij.

Macerentur per horas xxiiij. & destil-
lentur; huic aque iterum adde
acinor. sambuci maturorum con-
tusorum ℔ iij.

Macerentur ut prius, dein destillentur,
huius aque ℥. ℔ ij.

aqua theriacal. ℔ ℔.

liquoris tartari rectificat. ℥ iij.

ol. salis ebulini vel iuniper. ℥ ij.

Misce. Dosis ℥ ℔.

Alia hydropem proxime concer-
nens.

℥. herb. eupatorii.

endiuiæ,

scolopendr. ana M. j.

peti M. iij.

flor. Ireos nostrat.

sambuci ana p. j.

Alia aqua
destillata
hydropico-
rum aquas
per aluum,
sudorem &
urinas
propellens.

radic. asparagi,

apij.

rubia,

tormentilla,

Ireos nostrat. ana ℥ iij.

sem. quatu. frigid. maior.

endiuiæ,

scariola,

halicacabi ana ℥ ij.

cortic. tamarisci,

capparum,

fraxini ana ℥ ℔.

sambuci,

ebuli ana ℥ ij.

epatis lupini ℥ ij.

ventricul. gallin. sicc. ℥ ℔.

squilla ℥ v.

acinor. sambuci M. ij.

cantharid. ℥ j.

succi herb. peti ℔ j.

aqu. flor. sambuci.

Ireos,

radic. ebuli,

cort. sambuci ana ℔ ℔.

aceti ℥ ij.

mellis ℥ iij.

cinamom. electi ℥ j.

spica Indica ℥ ij.

Contundenda tere, misce, macera horis
xxiiij. destilla in cineribus igne lento.

Aqua laxatiua & hydrotica.

℥. hermodactyl. ℥ iij.

sarzeparil. ℥ iij.

diagrid.

sem. sambuci ana ℥ ij.

Insolentur per tres hebdomadas, dein de Venerea.

stillentur ex alembico; dosis mane & ve-
speri cochlear, prout vires ferunt: in
lue Venerea, podagra, & hydropo
vulvis.

Aquam destillatam purgantem ex
baccis, seminibusque sambuci & ebuli sim-
plicem & compositam vide apud
Quercetanus in pharmacop. dogmat.
cap. 7.

Ad aperiendum epar, serosusque
humores per urinas exigendum, præ-
scribuntur rotule ex spongiiis sambu-
ci vel auriculis Indæ.

℥. spec. dialacca ℥ ij.

Iecor. lup preparat. ℥ j.

soldanella ℥ ℔.

spongias sambuc. ℥ ℔.

Rhabarb. ℥ j.

fistulicorum præp. ℥ ℔.

radic. rubia tinctor. ℥ j.

cinamom. ℥ iij.

spodii ℥ ℔.

Rotule ex
spongiiis
sambuci.

sacchari.

sacchari in aqua fenic. soluti ℥ iij.
f. rotula.

nodulus.
In vsum eundem fiat nodulus
ex Linaria vulg. M. B.
anima sambuci,
spongiar sambuci ana ℥ ij.
radic. fragar. ℥ i℥.

Ex incisis f. nodulus.

*liorum
ula vires.*
Serapio tradit decoctum summit. ebulli
adhuc teneriorum & foliorum duriciem
splenis soluere. Idem cum Dodonæo
folia & teneritates cum melle in vino cocta
ad tussim antiquam, & cum croco ad
exigendum menses commendat. Suc-
cum vero cum vino potum Serapio cal-
culos renum abigere, & contra vene-
natorum morsus vtiliter assumi & ap-
plicari docet. Eundem sanguinis
grumos & lac in stomacho coagula-
tum soluere, ferunt, nec minus vti-
lem ex eodem gargarismum ad angina-
nas & faucium inflammationes & a-
postemata ex catarrhis, & ad vuluæ
elongationem doloremq; dentium
commendant.

*us spon-
iarum
ambucci
u auri-
cularum
uda.*
Auriculas iude seu spongiar sambuco
adnatas præsentissimum auxiliū con-
tra faucium vicinarumque partium
inflammationes & anginas conferre,
& oculorum ardori & phlogosi ve-
hementer conducere vulgo notum
est. Harum puluerem hydropicis et-
iam exhibent, de cuius successo, nec-
dū certi quicquā pronūtiare possum.

Ad dysenteriam ex succo baccarum
sambuci maturarum & farina secalina
conficitur massa, vnde exigui panes
formati ad biscocti duriciem coquū-
tur, donec in puluerem redigi pos-

sunt, qui cum eodem succo rursus *Remedia
ad dysen-
teriam ex
succo sam-
buci.*
imbibitur, in pastam redigitur, & de-
novo in furno coquitur, quod tertium
repetitur. Huius pulueris & nuc. mu-
scat. ana ℥ j. Misce, & cum syrupo vel aqua
adpropriata exhibe.

Electuarium ad dysenteriam epi-
demicam.

℥. rob baccarum sambuci,
berberorum ana ℥ ij.

conser. rosar. rub. antique,
symphyti maior. ana ℥ ℥.

Troch. de terra sigill. ℥ i℥.

de smaragd. di℥.

cristall. præpar.

corallor. rub. præpar. ana ℥ j. di℥.

pul. rad. verbasce.

tormētille,

sem. plantag.

lapath. rub.

succini albi,

specier. rosate nouell. ana ℥ j.

Cum s. q. syrup. cydon. f. mixtura.

Quercetanus granis sambuci in vm-
bra siccatiss affundit s. vini, cui acor cō- *Extractum
baccarum
sambuci
ad hysteri-
cas suffoca-
tiones.*
ciliatus sit spiritu vitrioli vel sulphuris;
extracta tinctura, spiritum eadem
prægnante per inclinationem sepa-
rat, eiusq; semicochlear exhibet hy-
stERICIS & ex vtero suffocatis. Se pa-
rato per destillationem ex B. M. pro-
pinat extracti huius di℥ j. cum aqua sam-
buci aut vino.

Vti ad arthritidem ex causa maxi-
me serosa & sero bile scente atque ad
erysipelata mira quadam proprietate
conferunt remedia ex sambuco & e-
bulo exhibita, & intus usurpata, sic ad
eosdem affectus, videlicet dolorem
& ambu- *Sambucus
& ebulus
quoquo
modo ad-
hibita præ-
sunt ad ar-
thritidem,
erysipelata
& ambu-
sta.*

ZZ 3

arthri-
sta.

arthriticum, erysipelata & ambusta comparantur ex iisdem præsidia extrinseca præsentaneam opem afferentia, si rite applicentur, adeo ut quoquo modo sambucus & ebulus operam & gratiam suam his malis dicasse videantur.

Liquor applicandus
erysipelati
vtilissimus
& expertissimus.

Aqua ad Erysipelas probatissima.

℞. aq. flor. sambuci,
rosarum,
spermatidis ranarum,
omnium florum ana ℥ iij.
aceti sambucini vel scordei ℥ j.
caphura in aceto soluta ℥ ℞.
croci ℥ ij.

Misce. Hac aqua imbuta lintea semisiccata calide applicentur & renouentur.

Wierus saponem nigrum vel etiam album in aqua sambuci soluit & applicat, vel integrā partem erysipelate comprehensam, rasura corticis sambuci inuoluit, & ter interdiu recens admo- uet, aut soluit theriacam in aqua sambuci, eaque intincta lintea semisiccata tepide admo- uet. Idem corticem interio- rem tilia rasum vel concisum in aqua sam- buci macerat, & hoc liquore intinctum linteum expressumq; calide circum- uoluit. Quidam vsurpant spumam saponis ex aqua florum velebuli vel sambuci.

Ad erysipelas cum tumore.

Remedia
ad erysi-
pelas optima
& exper-
tissima.

℞. plantag. M. j. ℞.
lapidis calaminar. ℥ ij.
coque in aqua, decoctum coletur
cum expressione forti, in qua
solue caphura ℥ j.

Thuris,
mastichis, ana ℥ ℞. coagula.

Cum vsurpare uoles, solue in aqua florum sambuci anagallidis aquat telephii, hydropiperis, crassula minoris & applica.

℞. salis saturni,
sacchari saturni ana ℥ ℞.
aqua flor. sambuci,

tilie,
spermatidis ranarum ana
℥ iij.

Misce, applica.

Ad præcauendum erysipelas Solenander flores sambuci si sint ad ma- nus, vel siccos lacti incoquit, & de decre- scente luna assumere iubet, præmissa pur- gatione ineunte vere sequens præ- scribit.

℞. cichorei cum toto,
lapathi cum toto,
ambubeie seu taraxici cum radic.
ana M. j.
cort. interior radic. frangul. ℥ j.

Herb. fumaria,
acetose,
absinth. ana p. j.
flor. sambuci,
rosarum,
violarum ana M. ℞.
cinamo. ℥ ij.
macis ℥ j.

Coque in lb. iij. vel v. lactis, addendo quicquam sacchari & aceti tantillum. Se- rum colatum seruetur ad vsus, cuius continuis aliquot diebus dentur ℥ iij. vel v.

Similia ad ambusta adhibemus re- media iis, quæ erysipelati conferre dixi-

diximus, vtroque enim empyreuma euocandum, & vti erysipelas eliciendum, ne retrocedat, ita & phlogesis vltionis foras ducenda.

Ambustis ebuli & sambuci folia contrusa recte applicantur, vel mucilago cydoniorum extracta cum aqua sambuci, in qua grana aliquot caphura soluta sint.

Vulgus nostrate puluem coquit ex aqua sambuci & farina secalina, quem addito modico olei ex semine rapar. expressi applicat vltæ parti, dum dolor ardorque consopiat, & si quid vlcerauerit, ei emplastrum ex oleo seminis raparum cui incolti cortices medii sambuci modicumque cera & thuris, feliciter adponit.

Aliud ad ambusta.

℞. cort. median. sambuci,
tilie ana M. j.
sem lini ℥ j. β.

cortices minutim incidantur & infundantur vna cum semine in s. q. aqua flor. sambuci tepide per horas tres, dein adde:

stercoris ouilli ℥ β.

Misce & coquantur in duplici vase in butiri maialis & insulsi, & aliquoties aqua florum sambuci loti ℥ β. ad perfectam humiditatis seu mucaginum consumptionem, colentur, & addatur cera citrina q. s. f. l. a. vnguentum, quod ad ambustionem cum vlcere, & herpetem miliarum aliaque ex flaua bile & salso humore nata valet.

Vel: ℞. cortic. sambuci viridis ℥ j.
olei pluries ex aqua stillat. flor. sambuci loti ℥ ij.

feruescant simul aliquamdiu, deinceps

cola, exprime, & adde cera noua

succi surculorum sambuci ana ℥ iiij.

Rursus effervescent quousque, succus euanescat, tolle ab igne, rudicula agitato & in fine misce

Vernicis liquide ℥ ij.

Thuris albi tenuiter triti ℥ iiij.

album ouor. duorum valde agitatum, remisce omnia.

Ad dolores arthriticos coque medullam ramorum cum floribus sambuci in lacte & aqua sambuci & cataplasmatibus vice appone.

℞. succi radices ebuli ℥ viij.

axungie porci,

caponis ana ℥ ij. coquantur

debite & fiat illitus.

℞. succum ex radicibus & foliis ebuli mense maio extractum, coquatur cum butiro ad formam linimenti.

Quercetanus ex foliis & floribus sambuci viridibus s. v. maceratis destillat è cupreo vase aquam ad dolorem articulorum ex quacunque causa.

℞. aq. flor. verbasci,

sambuci,

spermat. ranarum ana ℥ β.

vrina impubis pueri ℥ β.

vitrioli,

salis,

aluminis ana ℥ ii β.

Misce, fiat destillatio.

℞. salis tostii ℥ iiij.

vitrioli ℥ β.

nitri ℥ ij.

aluminis ℥ ii β.

osium microcosmi ℥ iiij.

Remedia
selecta ad
arthriticos
dolores.

Aqua anti-
podagrica.

607114

cornu cerui ꝑ℞.

mastichis,

Thuris,

mirrha ana ꝑ℞.

caphura ꝑ℞.

boli Armeni ꝑ℞.

mellis ℔℞.

aceti vini acerrimi ℔℞.

aq. flor. sambuci,

omniū flor. an. ℔℞. Digere, destilla.

℞. cerusa,

lithargyri ana ꝑ℞.

Linimentū

ad dolores

arthriticos

ex quacun-

que causa.

Superfunde acetū vini acerrimi ad emi-
nentiam duorum digitorum, stent in insu-
sione, donec acetum dulcescat, coletur. Acci-
pe olei amygd. dulc.

sambucini ana ꝑ℞.

caphura ꝑ℞.

Stent in loco calido, dum perfecte mi-
sceantur, dein refrigerentur, & paulatim
assunde acetum edulcatum, agita, ut fiat
unguentum albisimum.

℞. ol. rosar. ℔℞.

baccar. sambu. matur. ℔℞.

vini rubri,

Hispanici ana ℔℞.

Coquantur ad liquorum consumptio-
nem & putrilaginem baccarum, exprima-
tur oleum, de quo cape ꝑ℞. calcis decies lota
post perfectā extinctionem q. s. f. unguentum.

Lac podagricorum.

Lac poda-
gicorum.

℞. litharg. auri ꝑ℞.

alumin.

gummi Arab.

Thuris,

mastichis subtiliter tritor. ana ꝑ℞.

salis ꝑ℞.

aqu. spermat. ranarum,

sambuci,

rosarum ana ꝑ℞.

vini rub.

aceti ℔℞.

Misce, & ebulliant per horā quadran-
tem, intinctis linteis calide applica.

℞. saponis Veneti vel Genuensis albi ꝑ℞.

salis fusi ꝑ℞.

vitrioli ꝑ℞.

acacie ꝑ℞.

bulliant in ℔℞. aceti sambuci.

℞. aq. flor. sambuci,

spermat. ranarum,

Thapsi barb.

filicis ana ℔℞.

In his macerata tute,

lithargyri ana ꝑ℞.

vitrioli calcinat.

alumin ana ꝑ℞.

Foveantur partes tepidæ, sæpe re-
nouando linteamina.

℞. sar. hordei,

lini,

sænugrac. ana ꝑ℞.

flor. camomil. ꝑ℞.

melilot. ꝑ℞.

radic. Hermodactyl. ꝑ℞.

Coquantur in aqua florum sambuci ad
spissitudinem, dein adde boli Armeni ꝑ℞.
croci ℔℞. ol. camomill. rosarum veteris ana
ꝑ℞. Misce, f. cataplasma.

Vel paretur tale ex floribus cassiæ, ol.
rosarum, miea panis in lacte caprillo mace-
rata, mucilagine, radic. altheæ, cum aqua
sambuci extracta, vitello oui, cum momen-
to salis, oleum ad quosuis tam articu-
lorum, quam cæterarum cuiuscun-
que generis partium dolores.

℞. Se-

℞. Semen ebuli purgatum, contunde in mortario, maceretur tribus diebus loco calido in aqua pluuiati, dein affusa denuo frigida, coquitur, & calide, (quod nota) in lineum conicitur sacculum, præloque exprimitur, quod effluit, oleum est.

Aqua antipodagrica Libauii.

℞. florum,
cort. med.
fungorum sambuci,
fol. ebuli ana M. j.
rad. treos nostrat. ℥ j.
verbena M. j.
meliloti,
camomeli ana M. iß.
aqua extinctionis aris & ferri ana
Mensuras duas,
coquantur ad tertia partis consumptionem,

colatura adde aquæ auri sabrorum
℔. ij.

solutionis aris & ferri in aqua forti
℥ ij.

sublimati ℥ B. debet autem lenior
aut fortior comparari pro membri
robore vel teneritate.

*Quæ Quercetani anti-
arthritis.* Hæc facit aqua Quercetani anti-
arthritis.

Calcem viuam merge in aqua fontana
ad eliciendum sal, superemineat ad qua-
tuor vel quinque digitos. Huius ℞. ℔. iij.
in quibus extingue laminam chalybis fer-
uentis duodecies, postea in eam immerge as-
trum in puluerem redactum ad ℥ iij. cin-
nabarii ℥ B. Stent per quatuor vel quinque
dies, vt viridem colorem acquirat. Sunt,
qui mercurium in aqua forti solutum lo-
co supra dictorum huic aquæ addant.

Sed prior compositio præstantior est.
Non abs re est, in aqua supra scripta
decoquere flores verbasci albi & cortices
sambuci atque in eadem materare ℥ iij.
colcotharis vel sacum, quæ restant à destil-
latione aqua fortis. Illa tepide fru-
cantur partes linteis sæpe renoua-
tis.

Elixir balsameum antipodagi-
cum paratur ex radicib. ebuli.

esula,
Iridis nostrat. recent. ana
℥ B.
fungorum sambuci,
cort. samb. viridi. ana ℥ j.
verbena,
meliloti succulentor. ana
M. j.

Tundantur in mortario, & adde pin-
gued. ex talis bubalis coctione prolectis &
medulla ceruina tantum vt omnia operian-
tur, macerentur triduo in cella, coquantur
deinde in sartagine ad humidorum spirituum
secessionem, exprime per filtrum & misce
oleor. stillaticior. castorei,

Tartari,
è ligno sambuci,
guaiaci per descens. ana ℥ ij.
ranarum,

lumbricor. ana ℥ B. f. linimentum.

Quercetanus ex foliis visci pomorum
incisis floribus verbasci, camomeli, sambu-
ci, hyosciami omnis generis cum capribus,
ranis viridibus, vel eorum spermate, sem.
papa. alb. cancris cum testis suis tussis, lima-
cibus rubris, & lumbricis terrestribus pin-
guedine taxi, spermate ceti affuso oleo vio-
lato aut nenupharino, per coctionem præp.

Aaa oleum,

oleum, cui ab aquositate separato addit croci $\mathfrak{z}$ ij. caphur. $\mathfrak{z}$ β . quod ad dolores podagricos, neruorum puncturas, contracturaeque praestantissimum est.

In precio & laude est lapis, qui vulgo mirabilis nuncupatur in aqua sambuci solutus & applicatur podagricis doloribus.

$\mathfrak{L}$. vitrioli Romani viridis, & albi ana. $\mathfrak{lb}$. j β .

cerusa candida,

aluminis,

lapis calaminar.

boli armeni ana $\mathfrak{z}$ β .

salis armoniaci $\mathfrak{z}$ ij.

aceri vini, $\mathfrak{lb}$. ij. tusa, tempera & coagula.

vel

$\mathfrak{L}$. lixiui ex cinere fagino vel sarmentis aut herbu vulnerariis, alchimilla, millefolio, solidagine, sanicula, hyperico, agrimonia, consolida q. v. vitriol. Rom.

albi ana $\mathfrak{lb}$. β .

cerusa,

lithargiri ana $\mathfrak{z}$ iiij.

salis ammoniaci $\mathfrak{z}$ ij.

alum. $\mathfrak{lb}$. β .

mista coquantur ad spissitudinem: in fine adde caphura friata $\mathfrak{z}$ i β . vel $\mathfrak{z}$ ij.

Ad tumores & dolores arthriticos.

$\mathfrak{L}$. alum. crudi $\mathfrak{lb}$. j.

lapis calaminar.

litharg. ana $\mathfrak{lb}$. β .

vitrioli albi trientem,

Romani,

boli armeni ana $\mathfrak{lb}$. β .

salis ammoniaci quadrantem,

boracis sextantem,

argenti vivi sublimati $\mathfrak{z}$ β .

(Quod si additur, sal ammoniacum omittitur) caphura $\mathfrak{z}$ ij.

Puluerisata misce lixiui, coagulentur in lapidem, cuius $\mathfrak{z}$ β . soluitur in $\mathfrak{lb}$. j. aqua flor. sambuci & per lintea calide applicatur, tumorib. arthriticorum. Vide porro Crollii lapidem medicamentosum ad varios vsus comparatum.

C A P. XXXIX.

Cyclaminus crassam pituitam & serosos humores educit. Omnium partium interiorum obstructions efficaciter expedit. Colicae passioni a crassa pituita, vteri impuritatibus & obstructionibus, ictericia, flauam bilem proprietate quadam sensibiliter per sudorem expellendo tumori & scirrhus aliisque lienis aggrudinibus, specificè medetur, foetui & fecunditati innata vi semper nocet, haemorrhoides, menses, & verrinas prouocat, hydropi prodest; extus illitus ventrem soluit.

Cyclaminis, vulgo officinis cyclamen specificis formae, & apertis ab elementorum crassi dependentibus qualitatibus praeditus, non modo diuersas, sed & pene contrarias exserit virtutes.

Proprietates formales strictim sumptas.

Lapis mirabilis ad dolores podagricos.

sumptas, quatenus à solius formæ natura proficiscuntur, quod attinet, crassam pituitam & hydropicorum aquas educit, idque perficit in forma pulueris, trium dragmarum pondere; succus tanto efficacior duarum tantum dragmarum dosi exhibetur. Incorrectus nequaquam datur. Ratione crasis & manifestarum qualitatum calidus est & siccus in initio tertii ordinis, proinde incidit, attenuat, resoluit, abstergit, emundat, obstructa aperit, pectoris & omnium viscerum, videlicet, iecoris, lienis, renum, matricis, vesicæque infartus soluit, venarum oscula referat. Formæ & temperiei concurrentibus simulque operantibus virtutibus icteritiâ propriè soluit, & bilem per sudores sensibilibiter exigit, & quocunque modo intus vel extus vsurpatus, lienis obstructionibus & tumoribus frigidis conuenit, conceptioni & foetui semper nocentissimus. Galenus lib. 7. de simplic. facultat. ait; cyclaminum varias obtinere virtutes, quod abstergat, incidat, ora venarum aperiat, attrahat, & digerat, adeoque vehementem possideat facultatem, ut abdomine illito ventrem subducat, & foetum interimat.

Propter hydragogam vim conuenit in ascite, extus vel intus vsurpatus; & q̄ crassâ expurget pituitâ, vsus eius est in colica passione à frigidis & viscosis humoribus, facibusque induratis, & commode assumitur, vel admouetur aut per clyisma infundi-

tur: Rite præparatus, visum clarificat, & adnatas oculis pelliculas detrahit, aurium dolores, tinnitus & sordiditatem aufert, oris tumoribus & vlceribus prodest, phlegma per nares educit, ideoq; cerebri malis, cephalæ, hemicranîæ, frigidisq; capitis & neruorum vitiis prodest, asthma & icteritiâ sanat, lienis, iecoris, renum, vesicæ & matricis obstructionibus medetur, menses violenter reducit, viscerum & vteri impuritates remouet, særû sumptus, admotus, subditusue perdit & expellit, eumque iuxta Dioscoridem sola transgressione enecat, sæcunditatem vel è collo suspensus prohibet, sæmori alligatus partum accelerat; hæmorrhoides aperit, anum procidentem reducit, tumores & rimas frigore contractas, sordidaque vlcera sanat, scabiem & licturas à variolis relictas aufert, fistularum detrahit callos, & putridas consumit carnes, omnis generis tumores frigidos, scrophulas, steatomata, duritiesque consumit, ossium squamas extrahit.

Quamuis autem vnanimi hætenus auctorum suffragio creditum sit, cyclaminum acri sua qualitate adeo violenter oscilla venarum recludere, ut hæmorrhoides foris eliciat, & subditus menses euocet, tamen Matthiolus & Dodonæus aliique sua testantur & comprobant experientia, aquam cyclamini narib. inditam vel attractam compescere hæmorrhagiam, & sanguinis è pectore, vetriculo

Quibus
medeatur
affectibus
cyclami-
num.

Vsus cyclami-
ni inter-
nus & ex-
ternus.

velliene reiectiones, si pondere sex vnciarum assumatur, mirifice sistere. Cuius rationem, utinam nobis assignassent, qui hoc docent; grauissimis autem viris fidem debemus, nec facere detrectamus. At quid sit cause cur aduersas perficiat operationes, nondum liquet.

An aqua cyclamini hamorrhagiam sistat, & sanguinis undique erumpentes fluxiones cohibeat.

Quomodo enim ex radice, cuius puluis & succus adeo vehementer oscula venarum recludit, ut cum hamorrhagia copiosa fatum simul exturbet, idque sumptus, subditus, vel appositus, extrahetur aqua sanguine cohibens & venarum tubulos claudens? Habebat enim hoc non solum à specifica proprietate, sed & à manifesta crasseos virtute, videlicet materie calore & penetrabili acrimonia, si dicamus, vim eandem inesse succo vrtice ardentis & liquori porraceo, quæ utrinque acri calente penetrabilique facultate prædita, nihilominus hamorrhagiam narium anique cohibent, iam ipsis responsio dudum nata est, videlicet id non tam manifesta, quam occulta horum proprietate fieri, cum tamen succum cyclamini aperta & occulta affectione venas referare, & sanguinem prouocare, hæcenus peruulgata doctorum fuerit sententia. Causa enim naturalis in vno eodemque subiecto vniformiter agit, nec in eodem iuxta vnâ eandemque facultatem contrarios edit effectus nisi per accidens. Si vero ob substantiæ in cyclamino diuersas partes id fieri contendas, iuxta quas aliam atque aliam

vim eadem planta possidere potest, quærendum, cur de stillatione potius eliciatur virtus adstringens in terrestri potius hærens materia, quam calida, subtilis & acuta cum ignea aëriaque portione alembicum facilius citiusque transcendens. Nec est, quod putes, de stillationis opera, quatenus talis est, hanc dotem aquæ conciliari, quod ex eo sequi necessum foret omnes liquores destillatos sanguinis repressoriam vim, vel adstrictionem induere. Quocunque loco his rationibus calculum ponimus, naufragium facimus, nihilominus tam grauibusauctoribus fidem non detrahimus, & rei experientiam aude expectamus.

Vt sus radicis & succi eiusdem, qui multo potentior caute est in eundem. *Grauidis & fecundis hic aqua & igni interdicitur esto.* Ad purgandum, & mala, quibus conferre prædicatur, nec incorrecte, nec sincere seu sine aliorum mixtione, quorum benignitate effera & malitiosa vis retunditur, vsurpari debet. Acumine & mordaci acrimonia epati nocet, stomachum vellicat, rodit, & lancinat, affluxumque ex aliis partibus maiorem concitat. Primæcius cohibetur non surpess. *Quem rite corrigatur prædicta mala.* xa, si cum melle passulato exhibeatur, vel cum manna aut speciebus alephanginis iuxta Mesuem, altera edomatur, si cum mastiche, syrupo cydoniorum vel speciebus diarrhodon sumatur, ex eiusdem sententia succus utiliter propinatur cū secantiabin, hoc est, oxymelite vel hy-drome-

hydromelite, pondere duarum dragmarum, ad exsoluendam aluum, hydro-
pici, icterici, & iecoris lienisque
obstructione laborantibus, addita
mastiche, *nuce myristica* aut *Rhabarbari*
scrupulo, quæ eius vehementiam re-
tundunt. In forma pulueris ex liquo-
re conuenienti, videlicet in sculo galli-
ne, aut vitali, cum pauca *mastiche*, *nuce*
muscata, vel speciebus *alephanginis* exhi-
bentur ℥iij. ad vacuandum aquas &
pituitam crassam.

*Cyclami-
nus pro-
prietate
quodam
exigit bile
per sudores
& icteritia
medetur.*

Cum passo vel mulso diluto iuxta
Dioscoridem, aut cum *oxymelite* vel
hydromelite tres pulueris dragmæ
sumptæ icteritiam abigunt, sed oportet
ægrum vestib. stragulisq; coopertum,
& aliis externis auxiliis conuenienter ad
sudorem expellendum promovere, sic
flauus ille (proprietate siquidem bilem
ex vniuerso corpore per sudorem
eicit) erumpere cernitur. Scra-
pio ℥iij. succi saccharo mistas ad terti-
am partem coqui, & eodem fine pro-
pinat, vel cum æquis partibus *oxyme-
litis* aut *melicrate* ad tertiæ partis con-
sumptionem coctas sobere iubet,
pari modo ad splenis infarctus, duri-
ciesque exhibetur nisi quod à sudore
mouendo super sedendum sit. Re-
cens sumpta radix vomitum prouocat,
sanguinem à bile liberat, urinam exi-
git, & in vino cocta medetur colico
cruciatui.

*Urinam
pellit.*

*Colico do-
lori mede-
tur.*

*Errhinon
efficax.*

Eadem in oblongæ turundæ spe-
ciem præcisa, & aqua vitæ macerata,
si naribus immittatur copiose pitui-
tam prolicat. Vel si radicis cyclamini
℥j. & elaterij ℥ss. maceretur in ℥iij.

vinis albi aut *hydromelitis*, quod mitius
est, eaq; imbuta turunda naribus insinue-
tur, aut quod potius ipse succus at-
trahatur abunde mucum elicit, ve-
rum cum acri attamen momentaneo
menyngū dolore. Puluerē adducere
haut tutum. Hoc pacto dummodo post
assumptā hierā, vel pilulas fœtidas, aut si-
milis usurpetur errhinon, gratā sen-
tient hemicrania frigida, & sorda ner-
uorum, cerebrique ægitudines ceu
paralyses, torturæ, conuulsiones,
aliaque ex fluxionibus orta mala o-
pem.

Ad aurium dolorem, tinnitum, &
surditatem radix coquitur in oleo amy-
gdalino aut camomelino, quod instilla-
tur, illi vero excocta simul applica-
tur. Eadem cum persicorum nucleis, aut
amygdalis amaris tunditur, & triduanā
in aqua vitæ maceratione præmissa, expres-
sus cremor instillatur.

*Ad surdi-
tatem &
tinnitum
aurium.*

Cum quocunque modo usurpa-
tus cyclaminus pro sit ægrimoniis lie-
nis, vtiliter admiscetur voguentis &
emplastris eidem comparatis, plures
enim lienosi hoc remedio conualue-
runt, qui multis aliis frustra tentatis,
nihil auxilii perceperunt.

*Cyclami-
nus quo-
cunque
modo u-
surpatus
prodest æ-
gitudinib.
lienis.*

Proinde Platearius malum terræ ma ad lie-
mundatum, & tritum in vino & oleo per nem-
xv. dies macerat, dein exprimit, & addito
modico aceti decoquit ad spissitudinem pro
cataplasmatō lienis.

Cataplas-

Unguentum de arthanita à Mesue
compositum est ad soluendum scir-
rhum duriciemq; lienis & scrophu-
las. Vti vero radicis puluis aut suc-

*Colicos
cruciatu
ad motu
sumptu
infusus
mitigat.*

cus modo *supra* memorato exhibitus crassam pituitam exigendo colicos cruciatus mitigat, ita & cataplasmatis ritu ventri appositus, vel cum oleis, quibus maxime eius vehementia mitigari creditur, per clysterem infusus eisdem pariter tollit. Succus cum lana podici immixtus vel infusus stercora crassa educit, hæmorrhoidesque proleat, quod ipsum & afflicta radix præstat.

Succus illius ventris soluit & purgat.

Succus ventris illitus colicum dolorem mitigat, hydropicorum aquas expurgat, aluum soluit, vermes propellit, fœtum corrumpit & abigit, ventriculi regioni inunctus vomitum concitat. Ex hoc inuenit Mesue compositionem vnguenti maioris de arthanita.

Pessus ad ciendos menses

Platearius ad menstrua prouocanda & emundanda matricem resoluit tripheram magnam in oleo moschelino, & coquit cum cyclamino decocto, inungit lannam, & verendis partibus immittit; contra serpentum venena tanquam Bezoar assumitur, & moribus eorum applicatur. Succus prociduum sedem repellit, cum melle suffusionibus & obtusæ oculorum aciei prodest. Contra apostemata ex frigida causa, quæ non possunt rumpi, propter cutis spissitudinem, pomum terræ oleo intritum, bulliat, & calide applicetur iuxta Platearium. Fistulæ labra dura & putridas carnes consumit. Succus cum æquali mellis portione in ore detentus, linguæ gingivarum catærarumque circumstantium partium

vitia sanat, & dentiū dolores conso-
pit, gargarizatus addita plātāginis aqua
ad omnes faucium morbos facit. De-
cocto radice illita scabies persana-
tur, addito aceto & melle naui cuticu-
le emaculantur, puluis melle remistus
vlcera consolidat; radix in oleo cocta
addito cera modico fissuras manuum
pedumque è frigore persanat, partu-
rientis eadem fœmori applicata, ac-
celerat partum. Cæterum cyclamini
succum cum æquali portione plan-
taginis mistum addita aloë, mirrha &
thure sistere hæmorrhagiam, si nari-
bus vel fronti applicetur, vulgo do-
cent.

*Ad oris,
dentium
& faucium
vitia.*

*Ad scabiē
& mala
cutanea.*

C A P. XL.

*Iris florentina & Illyrica quo-
modo à nostrate Germanica diffe-
rat: quod hæc aquas & pituitā hydro-
picorum strenue expurget, illa vi-
sceribus aperiendis & roborandis
pectorique maxime seruiat. Quo
pactō nostras dextre corrigatur,
& succus potissimum ad vsum
comparetur; apozemata, syru-
pi, potiones, pilulæ, electuaria, & ex-
perientia ad hydropem comprobata
remedia referuntur. Observatio
curati hydropis proponitur. Iridis
exoticæ historia & vires & vsus
multiplex subiungitur.*

Optandum esset plerisque rei her-
bariæ scriptores tantum opera
collo-

collocare in edifferenda vera utilitate, quantum in vnus plantæ specierum multiplicium disquisitionem impendunt.

Iridis quidam numerant quinquaginta species pro faciei, coloris & natalis glebæ diuersitate: quomodo autem & quænam rectè in vsum accersenda, id sic copede vt plurimum prætereunt. Erat autem cum primis determinandum, cuius inter illas plantæ succus ad aquas hydropicorum euacuandas recipi debeat, & quæ ad viscerum tum corroboracionem, tum humoris crassi incisionem utilior foret, & num in vna eademq; specie planta, vtraque illa facultas delitescat. Mesue distinguit Iridem floris albi ab ea, quæ est cæruleo, illamque in secundo, hanc in tertio gradu calidam siccamque esse docet.

*quomodo
in exori-
seu flo-
rentina &
lyrica à
nostrata
ermani-
a differat.* Verum cum Iris nostras calida & sicca in tertio gradu, acrisque & vrentis facultatis, vt fauces inflammet, & ventriculo visceribusque acuta sua qualitate non parū infesta sit, & violententer citrinas hydropicorum aquas & demum crassiorem pituitam ex obturatu interiorum euellat, & hæc frequenter tam vomitione exturbet, quam per secessum subducatur, parumque vt plurimum aromaticitatis & suaueolentiæ aut temperaturæ, qua spiritus & viscera consoletur obtineat, Illirica autem, & quæ ei surrogatur Florétina, suaueolentiæ iucunditate animam & principales corporis

partes recreet, crassa extenuet, incidat, obstructa aperiat, ventriculum & intestina roboret, pituitam & inde natam passionem Iliacam abigat, discutiatque, iecoris & lienis dolores tollat, pectoris ex frigida causa morbos persanet, omnino necessarium est nostratem tantum virtute purgante antecellere Illiricam & Florentinam, quanto plus aromaticitatis, suaueolentiæ & temperiei viscera corroborantis hæc possideat. Atqui respondebit ex aduerso eorum quispian, Iridis Illiricæ aut Florentinæ succum recentem forte eadem potestate, qua nostratem educere hydropicorum aquas: cui repositum velim *primo* vt attendat, nec Dioscoridem oculatissimum facultatis stirpium interpretem, nec Theophrastum, nec Plinium id posteritati insinuasse, *deinde* Mesuen quidem mentionem fecisse succi Ireos, sed ei parem, quæ insit *absinthio*, virtutem adscripsisse, cum tamen nostratis Ireos succus longe efficacior & violentior sit, nec ille hydropicorum aquas aut pituitam vlla ratione efferre potest, *tertio* vt consideret, si recentis Illiricæ succus ea præster, cur non siccatæ & in puluerem comminutæ dragma vna vel duæ instar nostratis operentur, experimur autem Florentinæ & Illiricæ puluerem, ad viscerum, neruorumque, & pectoris obturatus expediendos, pituitamque dissipandam, & membra corroboranda confectionibus eo destinatis misceri

misceri, qui si tanta ipsis superesset
 purgandi facultas, qualis in nostrate
 siccata residet, nequaquam in hunc
 usum conuenire possint, ut enim bi-
 lem & pituitam crassam educant, Il-
 lirica & Macedonica, pondere septē
 dragmarum propinat ex hydromelite
 Dioscorides & Mesue à ℥ij. ad ℥vij.
 cum nostratis siccata puluis à ℥j. ad
 ℥ij. satis aquarum & pituita moueat,
 promoueatque. Et si recte re exami-
 nemus, Iridis Florentinae vel Illiricae
 puluis uti ad nos transportatur etiam
 magna quantitate exhibitus vix ac
 ne vix per aluum notatu dignum
 quippiam educet, multo minus infu-
 sus vel coctus in liquorem purgandi
 aliquam vim deponet, quod tamen
 facit nostras, si dragmae vj. vel vij. in-
 fundantur; quandoquidem coctio-
 nem diuturniorem non toleret. Si
 demum vera est Galeni sententia, v-
 numquodque optimum esse, quod
 proprium sui generis odorem vehe-
 mentissimum obtineat, Illirica vero,
 & cum primis Florentina aromatico
 affatim praedita sit, nostras vero tan-
 tum ipsis redolentiae cedat, quantum
 vicissim saporis vrentis acrimonia ex-
 superat, sequitur, quod cum odor ta-
 lis descendit a temperie suauiter mem-
 bra roborante, & acrimonia plerūq;
 iuncta sit vehementer purgantibus,
 ut in euphorbio & diagridio, aliisque id
 genus videre est; illa videlicet Illirica
 plura habeat, quo viscera roboret &
 aperiat, nostras vero maiori purgan-
 di vi polleat.

Atq; hoc est, quod definitum ex-
 plicatumque volebam, quoniam ra-
 dix ex Iridum specie ad purgandum,
 quaeve ad aperiendum & mala pe-
 ctoris, lienis, epatis, intestinorum eas-
 demq; partes roborandas potius eli-
 genda & assumenda sit. Cum enim
 Iridi Illirica illam simul assignant vir-
 tutem purgandi, quae in nostrate eiusq;
 succo conspicue promicet, & de hac,
 quam exactissime purgare, vulgo no-
 tum est, an & iis, quibus illae virtutibus
 roborandi praedita sit, non indicant,
 factum est, ut confuse omnia ad nos
 protruserint.

Primo itaq; de Iride nostrate, qua
 ratione & modo ad purgandum uti-
 liter adhibeatur, cum de purganti-
 bus in hoc tractatu praecipue agere
 decretum sit, deinde de ceteris pro-
 pter cognationem, Ileos exoticę spe-
 ciebus dispiciemus.

Citrinas hydropicorum aquas, ut
 educamus, Iridem nostratem reci-
 pinus, non metuentes potentiam &
 violentiam, si debite corrigatur.

Laudamus reliquas, sed nostris utimur
 herbis.

Pollet & valet heic nostras tam a-
 grestis, quam culta & fatua.

Dummodo caeruleo radix sit flore co-
 mata.

Est, ut dictum, calida & sicca or-
 dine tertio, vrentis & ventriculo vi-
 sceribusque propter acrimoniam ad-
 uersae qualitatıs, operationisque vio-
 lentiae, ut naturam saepe ad reiicien-
 dum per superiora & inferiora simul

irritet

De Iride
 nostrate
 vim hydr-
 gogam po-
 sidente.

irritet nisi condigne & exquisite corrigatur. Quapropter Rufus Ephesius parce & religiose accipiendum esse Iridem monet, quod sanguinem incorrecta, copiose & incaute sumpta, profundat, unde nec puero talis, nec seni, nec pręgnanti tuta, quod ceterorum more, quę valide aquas ducunt, menses moueat, abortum conciet & pręter hæc fauces exasperet & inflammet, ventriculum vellicet, epas debile enervet.

*omodo
irigatur
dextre
irpetur
ccus I.
os.*
Succus recens expressus exhibitur a ℥vj. ad ℥ij. vel ℥ij. in pilula cremore, vel alio quopiam iusculo, cui aliquid cinamomi vel sacchari sit admistum. Mesue ut maleficam vim stomacho noxiam gulamque inflammantem retundat cum aqua mellis & modico spica propinat, vel quod potius, cum sero lactis, melle & paulillo mastiches exhibeatur, vel cum iusculo quopiam. Addenda semper, ne epas lædatur, illa, quę eius virtutem & tonum custodiunt, vt Rhabarb. succus agrimonie species diarrhodon, diatrion sanctarum spica. Coctione succus vim amittit, qui per subsiditiam depuratus cum saccharo vel syrupo violato, aut ouo sorbili, ne fauces inflammaret, exasperet, aut ventriculum lædat, rite assumitur. Ille vero ē venis & cauis epatis, & liene pręterquam, quod obstructions simul expediat, duntaxat educit, si vncię dimidię pondere detur, quam cum transcendimus dosin, ex ipsa etiā abdominis cauitate seroto partibusq; lōginquis prolicit.

Ex manuscripto Ioelis est sequens, *Potionam*
cui per omnia similis est Wieri poti- *ex succo Iri
du formula
practicis
eminentio-
ribus reco-
pta.*
uncula.

℥. succi Iridis nostratis ℥iij. vel ℥j. *℥j.*
syrupi rosarum solutui ℥j.
cinamomi electi ℥j.
misce. vel

℥. succi Iridis per residentiam depurati
℥ij.
syrupi de mentha vel de 2. radicibus
℥ij.
misce. vel

℥. succi Ireos depurati ℥iij.
aque cinamomi ℥vj.
mellis anthesis ℥j.
Misce f. haustus.

℥. vitellor. ouorum, quę ante parum
bullierint, nam. ij.
succu Ireos nostrat. ℥ij.
ol. rutacei destill. gutt. iij.
Misce. Aut

℥. ouum gallinę & effuso albumine,
succum Iridis infunde, vitello diligenter mi-
sce, cumque modicum ad cineres calfeceris,
pro haustu marutino exhibe.

℥. succi Ireos recentis per resident. de-
pur. ℥vj.
Rhabarb. ℥j.

Infunde hoc in succo per noctem, mane
exprime fortiter, & adde

succi cyclamini depurati ℥ij.
syrup. capill. Vener. ℥j.
aque inscute ℥ij. Misce.

℥. succi Ireos ℥vj.
pul. soldanellę ℥j.

Detur ex decocto conuenienti.

℥. specier. diarrhod. Abb.

Trochiscor. de eupar. ℥ij.

Bbb

succi

succiradic. Ireos $\mathfrak{z}$ vij.
aqua mellis $\mathfrak{z}$ iij. Misce, fiat hau-
sus.

Gordonius testatur, hydropicos
arte nulla sanabiles iuuari ab Iride; &
Nicolaus Florentin. multa curatio-
num exempla recenset, & de sexto in
sextum diem communiter exhibet
succum Iridis à $\mathfrak{z}$ iij. ad $\mathfrak{z}$ j. vel quan-
tum media oui gallinacei testa capit,
intermedio tempore epar & viscera
roborat. Eraustus tradit, se alterna ex-
hibitione succorum absinthij & Ireos
asciticum pauperem incredibili ven-
tus, pedum & pudendorum tumore
laborantem percurasse.

Observa-
tiones cu-
rationum
hydropis
per succum
Ireos.
Digestiui
in hydropis.

Digestiuium in hydropis.

$\mathfrak{z}$. Tartari vitriolati $\mathfrak{z}$ iij.

Facula Ireos,

bryonia ana $\mathfrak{z}$ j.

salis carduibened.

genista ana $\mathfrak{z}$ B.

magisterij corall. rub. $\mathfrak{z}$ ij.

Dosis est $\mathfrak{z}$ B. cum vino absinth.

Potio hy-
dragoga.

Potio vtiliter probata in curatio-
ne hydropis.

$\mathfrak{z}$. fol. soldanella M. j.

sem. feniculi $\mathfrak{z}$ iij.

radic. centaur. maior. $\mathfrak{z}$ B.

Herb. agrimonie,

eupatorij Mesue ana M. f.

absinth. p. f.

spica celtica $\mathfrak{z}$ j.

passul. p. iij.

coque l. a. in hydromelite, colatura R. $\mathfrak{z}$
x. quibus infunde per noctem fol. sena $\mathfrak{z}$ vj.

sem. anisi $\mathfrak{z}$ j.

Turpeth. gumm.

Rhabarb. elect. ana $\mathfrak{z}$ iij.

zinzib.

squinantb. ana $\mathfrak{z}$ j.

florum genista,

sambuci ana p. f. colentur

Colatura $\mathfrak{z}$. $\mathfrak{z}$ iij.

succi Ireos nostrar. $\mathfrak{z}$ iij.

electuar. de succo rosarum $\mathfrak{z}$ ij.

syrupi de absinthio $\mathfrak{z}$ B. Misce pro
duabus vicibus.

vel $\mathfrak{z}$. hydromellis ex aqua partibus
sex, duabus vini & vna mellis cocti & de-
spumati, $\mathfrak{z}$ x. his infunde per noctem solda-
nella bene adseruata M. j.

sem. anisi $\mathfrak{z}$ iij.

passul. minor. p. iij.

liquiritia rase $\mathfrak{z}$ ij.

mane leuiter ebulliant, colentur,

colatura $\mathfrak{z}$. $\mathfrak{z}$ iij.

succi Ireos nostrar. depur. $\mathfrak{z}$ iij.

pul. Rhabarb. opt. $\mathfrak{z}$ iij.

spica $\mathfrak{z}$ B.

syrup. infus. flor. persicorum,

de myrobal. ana $\mathfrak{z}$ B.

Misce.

Radices Ireos recentis saccharo con-
diri iubet Wierus, & assumi $\mathfrak{z}$ j. pon-
dere. Puluis tamen hodie à $\mathfrak{z}$ j. ad $\mathfrak{z}$
ij. duntaxat exhibetur. Non incon-
uenienter quidam præscribunt vi-
num, in quo taleoli radicis Iridis ma-
cerati sint.

Denius in praxi manuscripta, quã
adseruo, radicem flauo & auro flore
vsurpat modo, qui sequitur.

$\mathfrak{z}$. radic. Iridis flau.

leuistici,

ostrucij,

Vinũ pur-
gans Mag-
stri Dem-
medici qu-
dam Rosi-
chensis.

enula,
raphani ana ℥ iß. macerentur in
vino.

Celebre est vinum Murlati huius
descriptionis.

℞. radic. quinq. aperient.
liquiritia rasa,
cort. radic. cappar.
median fraxini ana ℥ j.
radic. Ireos recentis,
calami aromat.
cinamom. selecti ana ℥ ß.
capill. Vener.
ceterach,
fol. tamarisci,
flor. cordia ana M. j.
absinth. pontici,
carduibened.
hyssopi ana M.ß.
sem. apij,
anisi,
ameos,
fœniculi ana ℥ ß.
fol. sem. Alexand. mund. ℥ ij.
ligni guaiaci limat. ℥ iß.
sacchari albiss. ℥ ij.
vini generosi ℥ xl. Affunde vinum
feruefactum, & include vasculo.

℞. radic. vincetoxici ℥ ß.
angelica,
peucedani,
calami aromat. ana ℥ ij.
pyrethri ℥ j.
Turpetb. elect. ℥ vj.
enula ℥ j.
herb. marrubij ℥ ij.
soldanella ℥ ß.
Gratiola,

veronica,
cimarum absinth. ana ℥ j.
cort. frangula,
sambuci interior. ana ℥ c.
fol. senæ Alexand. mundat. ℥ ij.
cinamom.
cardamom.
garyophill. ana ℥ j.
sem. fœniculi ℥ ij.

Tritis & mixtis affunde vini ℥ xij.

Cuius ℞. ℥ iij.

succi Ireos nostrat. ℥ j.

syrup. violar. ℥ ß. Misce.

Ni voto respondeat, misce elaterij
vel gutta gummi aut extracti gratiola gra-
na iij. vel. iij.

Syrupus magistralis D. Stapedii
ex Iride.

℞. succi radi. Irid. Florent.

vini albi ana ℥ j.

succ. radic. eryngij,

petroselini,

fœniculi ana ℥ ß.

herb. soldanella M. iij.

Eupatorij,

mentha,

absinth. pontici ana M. ij.

Rhabab. elect. ℥ ij.

cinamom. ℥ ß.

sem. ebuli recent.

alkekengi ana ℥ ij.

In phiala vitrea bulliant lento igne ad
medium, colentur; colatura adde sacch. ℥.

j. f. syrupus.

℞. Rhabarb. trium dragm. in vino ab-
sinth. infusum.

succi Ireos recens express. ℥ iij.

aqua cinamom. ℥ ß.

Bbb 2 sacchar.

Potio hy-
drotica.

Syrupus de
succo Ireos.

sacchar. quantum sufficit, coquantur in formam syrupi; dosis ab ℥ j. ad ℥ iß.

℞. succi Ireos ℥ iij.

Illi infunde Rhabarb. ℥ iij.

folior. soldanell. ℥ iß.

Adde aqua cinamomi ℥ j.

Stent in infusione per horas xxiiij. exprime, & misce sacchari ℥ iij.

Bulliant ad consistentiam syrupi. Dosis ℥ j. ad ℥ ij.

℞. soldanellæ ℥ iß.

mezerei ℥ ß.

sem. anisi,

carui,

dauci,

foeniculi ana ℥ iß.

Bulliant in vino Rhenensi, in quo ma-

Pilul. Ireos. neant per noctem; mane

℞. colatura ℥ iijß.

succi Ireos ℥ vj.

Misce fiat potio.

℞. pil. de Rhabarb. ℥ ij.

aggregati. ℥ iß.

elaterij gr. iij.

succi rad. Ireos nostrat. q. s. f. pilula.

Electuarium Wieri ex Iride.

℞. succi rad. Ireos nostrat. ℥ iij.

rad. Galang.

Zedoaria ana ℥ ij.

cinamom.

Garyophyll. ana ℥ iß.

Brassica marinae ℥ ß.

mellis despumati q. s. fiat electua-

rium.

dosis cotidie ℥ ß.

Vel ℞. succi Ireos ℥ iij.

galange,

Zedoaria ana ℥ ij.

cinamomi,

Garyophyll. ana ℥ ß.

Rhabarb. elect. ℥ iij.

spica ℥ ß.

Trochiscor. de eupator.

de capparibus.

de aniso ana ℥ iß.

cum melle despumato f. electuarium.

cui instilla olei sem. anisi ℥ j.

℞. soldanell. recent. ℥ vj.

succi Iridis nostrat. ℥ x.

Electuarii de psyllio,

Hiera simplic. ana ℥ ß.

specier. diatur. cum Rhab. ℥ iij.

fol. mezerei in ace: o macerat. ℥ iß.

cum syrupo de eupatorio f. electuarium.

℞. radic. Ireos nostrat. ℥ v.

Elenij ℥ iß.

Scindantur in frustula tenuia, & coquantur ad pultem, que traiciatur per setaceum, cui dein adde cornicum citri coctum, & eodem modo traiectionum ℥ j.

specier. dialacca.

diacureum.

diatriosantal. ana ℥ ß.

fecul. bryonie,

Ireos nostrat. ana ℥ ij.

conserva calendulae ℥ ß.

syrupi de absinthio,

de eupatorio ana q. s.

Fiat electuarium.

℞. herb. eupatorii,

cuscuta,

maiorana,

absin. hñ

agerati

Electuarium
ex succo
vel radice
Ireos ele-
gantia.

agerati ana M.ß.
 cort. myrobal. chebulorum,
 citrinorum,
 radic. feniculi,
 apij,
 Iridis,
 cichorei,
 bryonia recent.
 ebuli ana ℥iij.
 petroselini,
 asparagi,
 Valeriane,
 Meni ana ℥ij.
 capparum. ℥iß.
 sem. dauci,
 Petroselini,
 schenanti,
 castia lignea ana ℥j.
 Trita coque in aqua ad tertias, colen-
 tur, in colatura bulliant Rhabarbari
 ℥ij.
 Turpeth. alb. opt.
 agarici trochiscat. ana ℥j. ℥j.
 zinzib. albiss. ℥ij.
 cinamo. ℥ß.
 spica ℥j.
 ligni aloes,
 spodii ana ℥ß.
 macis gr. vj.
 bulliant iterum & fortiter exprimantur,
 dein adde succi Ireos depurati,
 sacchari optimi ana ℥vj.
 syrupi de eupatorio,
 de absinthio,
 oxymellis squillit. ana ℥.
 specier. diacure. ℥ß.
 dialacca ℥ij.
 diarrhod. Abb. ℥j.

Trochisc. de eupator. ℥ß.
 de Rhabar. ℥j.
 Elect. diacurbith cum Rhab. ℥ß.
 de succo Rosar. ℥ij.
 Indi maioris ℥ijß.
 Fiat secundum artem electuarius
 ℥. Rhabarb. selectiss. ℥ij.
 mastichis,
 spica,
 rosarum,
 lacca ana ℥j.
 fol. laureola aceto infusorum & sicca-
 tor. ℥j.
 agarici albiss.
 Turpeth. ana ℥ß.
 Euphorb. gr. vj.
 lumbricor. terra siccata. ℥ß.
 elaterii ℥ß.
 succi radic. Ireos ℥jß.
 sacchari in aq. endiu. Et cichor. so-
 luti q.ß.
 fiat confectio in tabulis.
 Etiam si vis purgans alembicum
 communiter non transcendat, ta-
 men florum Iridis purpureorum aqua
 destillata pōdere ℥iij. cum spec. diatrion
 f. ℥f. hausta fertur aquas satis lucu-
 lenter purgare.
 Apud Hollerium vide electua-
 rium
 ex succorum cucumer. asinini,
 laureola,
 Ireos,
 absinthii,
 eupatorii ana p. a. quibus mixta
 Rhabarbar. agaric. sal gemma &
 corroborantia.
 Sequenti potione & pilulis diui-
 Bbb 3 na

Tabula.

Aqua Iri-
 du.

na opitulante gratia percuravi hydropicos, de quibus iam conclamatum erat.

Observatio
curati &
sanati hy-
dropis.

℞. radic. Valerian.
chelidon. maior.
vincetoxici,
Elenii,
ebuli ana ℥℥.
bryonia,
asari,
cyclamini ana ℥iij.
lenistici,
fibrar. rad. Eupatorii Auicenn. ana
℥v.
rasura rad. Ireos nostr. ℥j.
Cortic. median. sambuci,
frangula,
fraxini,
citrifecat. ana ℥iij.
sem. baccarum sambuci,
ebulitritorum,
foeniculi ana ℥i℥.
Baccar. Iuniperi,
alkekengi,
hedera ana ℥i℥.
flor. genista,
anibos,
calendula,
sambuci ana p. j.
Herbar. mercurialis,
agerati,
chamadr.
marrubii,
matricaria,
sagina ana M.℥.
summitat. absinth.
centaur. minor ana M. j.
myrobal. chebuli ℥j.

sem. carthami conquass. ℥x.
passul. mundat. ℥ij.
Fiat decoctio in s. q. aqua & tertia parte
vini Rhenani, colatura infunde per no-
ctem

fol. sena Alexand. mund. ℥i℥℥.
agaric. trochisc.
Rhabar. selectiss. ana ℥j.
Turpeth alb. opt. ℥℥.
fol. soldanella ℥x.
sem. anisi ℥ij.
zinzib. ℥i℥.
cinamom. ℥j.
cort. arancior. ℥ij.
spica ℥℥.
Stent in infusione per noctem calide ma-
ne feruescant, colentur, exprimantur,
colatura ℞. ℥xx.

Quibus misce syrupi de absinth. ℥iij.
aqua theriacal. ℥℥. Remisce. Do-
sis ℥iij.

℞. sagapeni in succo elenij soluti,
pul. Rhabarb. selectiss. ana ℥ij.
facule Ireos,
extracti panchinag. Croll. prior. descript.
ana ℥i℥.
elaterij ℥℥.
diagrid.
gutta gummi ana ℥℥.
extracti centaur. minor.
gentiane,
pul. mircha ana ℥j.
nitri preparat. ℥℥.
Cum s. q. syrupi de absinth. f. pilula.
De facula bryoniae vide Querce-
tanum & Libanum.
℞. radic. cucum. agrest.
Bryonia ana ℥j.

Hellebor.

Hellebor. alb.
ebuli,
raphani rustici,
gentiana,
asarina ana ℥ vj.
Herbar. gratiol. ℥ j.
folior. laureola ℥ ℔.
baccar. iuniperi ℥ i℔.
lauri excorticat. ℥ ℔.
cocognid. ℥ ℔.
herb. camomill. Roman. cum flor.
satureia ana M. j.
soldanella ℥ j.
Infundantur in lixiuū ℔ xij.
Huius ℥. ℥ ix.
fermenti acris,
succu Ircos nostrat. ana ℥ j.
electuarij benedicta laxatiue ℥ vj.
de baccis lauri ℥ ij.
olei rutacei ℥ ℔.
Misce, fiat clystma.
Aliud ℥. radic. Ircos nostrat.
Bryonia,
cyclamini,
cucum. asinini ana ℥ iij.
aristolochie vtriusque,
gentiana,
enule ana ℥ i℔.
radic. ebuli,
cort. median. sambuci ana ℥ iij.
fol. eupatorii Mesue,
absinth.
camomilla,
nasturtij,
centaurei minor.
hyperici ana M. i℔.
flor. geniste p. ij.
sem. anisi,

fœniculi,
cumini ana ℥ ℔.
baccar. lauri,
iuniperi ana ℥ vj.
Fiat omnium decoctio, cuius colatura
infunde sol. sene ℥ iij.
Huius decocti repone partem maiorem,
& quod reliquum est, ei adde mellis rosati
& mercurialis quantum sufficit, & inspif-
sa ad mellaginem, cuius ℥. ℔ iij.
confectionis hamech.
hierapicra ana ℥ v.
folior. sene ℥ iij.
Mechoaca ℥ ij.
croci metallor. ℥ iij.
salis gemme ℥ j.
Reducantur ad consistentiam opiata,
℥. prioris decocti ℔ j.
confectionis illius ℥ j. vel paulo plus
mellis mercurialis,
sacchari rubri ana ℥ ij.

Misce, fiat clyster iniiciendus alternis
vel tertio die.

De errhinis & caputpurgiis ex iri-
de componendis vide auctores.

Hactenus quomodo Iris nostras ad
purgandum serofos humores & hy-
dropicorum aquas, quomodo libet
præparetur & usurpetur, consequens
est, ut de Iride exotica & aromatica,
qualis Florentina, dispiciamus. Ea ca-
lida est in secundo, & sicca in tertio
ordine, abstergit, aperit, obstructa
maturat, resoluit, digerit, pectori est
dicata, cuius crassam & viscosam pi-
tuitam attenuat, educit, viscerum,
velut epatis, lienis, renumq; obstru-
ctionibus medetur, ictericam tollit,
calcu-

Iridis Flo-
rentina hi-
storia, vires
& usus.

Clyster ad
hydropem
vtilissi-
mus.

calculos, vrinasque promouet.

Ad anhelitus difficultatem porrigitur cum oxymelite vel hydromelite, vti & ad viscerum infartus & ictericiam.

Ad anhelitus difficultatem.

℞. Terebinth. cypria. oxymell. squillit. lota ana ʒi.

pul. radic. Ireos Florent.

sacch. candi albiss. ana ʒvi.

Syrup. de liquiritia,

de succo violar. purpur.

oxymellus squillit. ana ʒss.

Spiritus sulphuris acidi ʒss. Misce.

Huc refer extractum Ireos Florentina cum spiritu anisi vel aqua cinamomi præ-

Ad viscerum paratum.

obstructiones & Iliacæ passionem.

Decoctum radice Iridis vtiliter exhibetur obstructione viscerum, videlicet lienis, epatis, vterique ex materia crassa laborantibus, & ictericis.

Pulvis radice Iridis Illirica ʒss. pondere vtiliter datur ex passo vel maluitico calido Iliacis, vermes præterea pellit, vrinas & calculum educit.

Lienem & matricem aperit & mundat.

Iridis recentis radices saccharo vel melle conditæ non sine emolumento dantur calculosis, anhelosis, hydropicis & resolutis. Dioscorides docet, ex aceto potam serpentum ictibus, lienosis, conuulsis, & quibus generitura effluit, mederi, cum vino haustam emundate matricem, educere menses & abortum concitare, Emplastri fomentive ritu muliebribus locis impositam, emollire, venarumque obstructurum spiracula laxare, ex melle suppositam pectus extrahere, Ischiadicis infusam & adpositam pro-

desse, hæmorrhoidarum apices fotu Decoctum Ireos ad dolum dolorem. ex aceto dolorem dentium sedat & affluxum materie compescit. Viscerum, nervorum iuncturarumque dolorem & tumorem soluit, duriciem emollit, apostema & scrophulas cum vino, melle & oleo camomelino digerit & dissipat.

Ad capitis dolores cum aceto roseo vtiliter applicatur. Per se aut vulnerariis remediis mista, sarcoticum est remedium, sicca vulnera carne replet, melliconfusa, antiqua & sordida vlcera emundat. Dragma quatuor pulueris Iridis cum cinamomi & anethi dragmis duabus & croci scrupulo vno ex vino in panno coccineo applicata dolorem & tumorem testiculorum mirifice tollunt.

Olei Iridis

Oleum, quod è floribus & radice succo conficitur resoluit, emollit, concoquit, attenuat, dolores ex causa frigida subleuat, capiti illitum catarrhum maturat, cephalalgiam mitigat, somnū conciliat. Instillatur in aurem ad compescendum dolorem, & in nares ad foetorem emendandum. Nervos & iuncturas illitum roborat, spasmum humido, pectoris, iecoris, lienis renum & matricis dolori, peripneumonia & pleuritidi conducit, iuuat podagricos, articulorum duritiem emollit. Quia vero spiritalia membra Iris maxime respicit, eximia confectioes illarum partium à frigida causa & destillatione affectibus adprime viles ex ea sunt comparata, quales

quales diatri simplex, diatri Salomon: loboh sanum, &c.

In magnatum gynecæis ad emaculandam faciem vtuntur puluere ex farina Ireos Florent, & fabarum ana p. a. & tertia parte tartari albiſſimi.

Puluis violaceus miræ fragrantiz

hoc modo componitur.

℞. rosarum rub. lb. 8.

Iridis Florentin. lb. j.

maiorana ℥ ij.

ca'ami aromat. ℥ j.

cyperi,

cariophyll.

cort. arancior. ana ℥ ij.

Styracis calamit.

Benzoi ana ℥ 8.

vesicarum, quibus affertur moschus

conciſarum n. j.

moschi,

zibetti ana parum.

C A P. XLI.

Gutta gummi denominationes varia, patria, substantia & virium diuersitas, qualitas, humores seroſos ex abdomine & articulis trahendi, & vomitum concitandi potentia, dosiſ & vsus describitur. Concinne purgantium, & ad diuersos morbos accommodata formula traduntur.

Gummi, de quo dicturus sum, Indicum vti variis indigitatur nominibus, ita, quid proprie sit, non-

dum satis liquet. Vocatur gummi de *Varia no.* Goa (quamuis ex Sinarum regione *mina G.* transmittatur) *gummi gutta, gummi ta gumdi,* gith & gemon, *gummi Indicum, gummi Peruanu, gutta Gemaui, Gema, gutta Gamandra, Ghittagemou, indigenis Sinaru Chittacemou, cattagauma, succus Gambici, succus Crabici, Manardo* ob insignem ad podagricos affectus ex serosis humoribus. vtilitatem gummi ad podagram. Ad mineralium vel animalium classem haut pertinere, neque resinam, sed succum concretum esse, in confesso est, qui, an simplex sit ex arbore frutice vel herba quadam profluus, aut expressus concreuerit, num factitius ex euphorbio, scammonia, aut chelidonia, rithymalli, cataputia, corticis mediani, frangula, Rhamni vel cataputia succo cum Rhabarbaro, croco vel curcuma tinctis, an vero florum Ricini Indici, cuius præstans vtilitas in hydropicorum serosis humoribus educendis, adhuc dubitatur. Pro simplici reputatur succo, donec quomodo ex pluribus conferruminetur, penitus & solidius intelligamus. Carol. Clusius lib. 4. exoticat. c. 8. ex Sinarum regione asportari, & indigenis Ghittacemou nominari, puris nullisq; fordibus infectum fului coloris esse, & salua vel aqua tinctum flauo colore inficere, eoque incolas ad aqueos humores educendum vti, scriptum reliquit. Pictoribus nostris prius & citius, quam Medicis in vsu fuit, purgandi autem facultate explorata institutorum perfidia, auaritia & polypragmasia adeo diffusa est

Ccc

ad

ad rudiores & obscurissimos etiam empiricos eius notitia, ut sine discrimine quoslibet humores cuiuscunque sexus, & ætatis, hoc ipso passim gentium educere bruto & temerario imperu aggressi fuerint.

*Gutta
gummi
qualitas &
substantia
modus.*

*Vires &
facultates
purgandi.*

Manardus *gummi podagricum*, siquidem sit idem cum eo, quod *gummi gutta* vulgo nominatur, & in usum venit, calidum siccumque in primo ordine statuit. Verum quod acriculum quendam calorem ubi sumptum fuerit, in faucibus demum ostendat, qui cum in ponderosa densaque hæret materia ibidem & extremo palatu exquisitoris sensus se prodit, secundum caliditatis gradum non iniuria complere, arbitrandum est. Hæc virtus propter substantiæ soliditatem lente erumpit, est enim quasi pinguior succus conclusam penitus in sese qualitatem acrimonie & caloris participem continens, qui in stomacho se exferit, unde nausea lenior & ventriculi resupinatio quædam excitatur. Hæc de causa biliosis naturis eius usu interdicitur, aut sane cautissime sumere monent Practici. Aquas serosas serumque biliosum, salsum & feruidius, tenuioresque humores copiose & sine magna naturæ concussione educit, quocirca expertissimum & præsentissimum est remedium ad humores podagricos & hydropicorum superfluitates educendum. Proprietate quadam tenuem humorem, qui ut in articulos influat, sub forma seri penetrare debet, dumodo nec inflam-

matione, vel diuturniore mora impactus fuerit, extrahit, evidenti & conspicuo ægrotorum commodo, ventriculi interim colluuiem pituitosam, & quamcunque ibidem inuenit saburrâ per superiora simul, vehementia non adeo formidabili, qua vomitoriorum pleraque operantur, eiecit. Modum utendi in quibus ubi prouenit, vsitatum, tradit Manardus his verbis: *Fragmentum illius, nucis ponticæ magnitudine stillatitio quodam liquore noctem integram macerant noui orbis incolæ, postridie mane percolant & exprimunt, camquam ad duas uncias sumunt, neque, quicquam cibi superingerunt ante meridiem.* Certam huic pharmaco deputate dosin non ita facile est, quod usu deprehendatur remissiores, & intensiores esse virtutes in diuersis huius concreti succi partibus, & diuersas in alijs atque alijs magdaleonibus qualitates, cum quo ad saporem, qui magis minusve acris percipitur, tum quo ad colorem, qui suberoseus, fuluus, vel ad rubrum propius accedat, & quod is, qui hoc mense vel anno nouus offertur, vel in diuersis reperitur pharmacopolijs, eadē dosi eandem purgandi vim non obtineat. Alibi n. prostat, qui paluum duntaxat purgat, & alibi, qui sursum magis vel utrobique vim suam expedit. Primitus cum in usum veniret, sufficiebāt grana nouem, postea ad quindecim & viginti vsque peruentum est, hæc tempestate ad semidragmæ pondus ascendunt. Ne ventriculum offendat, oleo macis vel cinamomi,

*Dosis &
modus ex-
hibendi.*

cinomī, adiecto pauxillo specierum diam-
bra corrigere satagunt, cum conserua
rosarum, violarum, florum tunica, acacia
& persicorum exhibentes. Vel sede-
cum grana cum scrupulo vno cremoris
tartari, vel tartari vitriolati ex iusculo
cum momento cinamomi & sacchari
propinant.

Formantur etiam pilulæ ex gum-
mi gutt. gr. xv. specier. diamb. gr. iij. ol.
fenn. destill. gutt. iij. cum aq. cinamo. vel
syrup. rosarum laxatio. vel

℞. gummi guttæ gr. xij.
Tartar vitriolat. gr. iij.
cum syrup. de cort. citri f. pil.

Præstantissimam ipsi conciliari fa-
cultatem aiunt, si cum sale fraxini vel
absinthii misceatur.

Correctio.

Mindererus soluit in spiritu vitrioli,
quem per alembicum euocat, & mas-
sam aqua pluuiali abluit, sed nec ista
præparatione nauseam & vomitus ci-
tandi feruor obliteratur. Nec enim,
quæ calida & tenuium sunt parcium,
vt oleum cinamomi, macis. fœniculi, nec
quæ acida existunt, & erodentem a-
crimoniam cōiunctam habent, gut-
tam gummi debite disponunt. Om-
nium optime præparatur, vt nauseam
vomitumque ciendi potestatem de-
ponat, si affundatur vinum maluati-
cum, cui affusis spiritus vitrioli guttis
aut citri, limonumue paucis guttis lenis
firacor conciliatus, eoque essentia
extrahatur & tepore B. deinde sepa-
retur. Neque etiam inepte simplex
maluaticum tinctura guttæ impræ-
gnatum succis aranciorum, granatorum

dulcium, cerasiorum nigrorum, violarum,
cydoniorum, pomorum Porsdorffianorum
saccharoque adiecto in lycupum vel ad
talem consistentiam coquitur, vt in
scatulas fundi possit, vel cum manna,
pulpa prunorum passularumue ad formā
electuarii perducitur. In pilulari spe-
cie non inutiliter cum aloe insucca-
ta, qualem supra descripsi, porrigitur.
Qua dosi & quo modo recentiores
vsurpent, ex variis hinc inde aliorum
opera collectis paradigmatis lectori
facile planum fiet.

In forma potionis ad tertianam
sic est exhibitum.

℞. gummi gutt. gr. viij.
syrupi rosarum solutiui ℥ j. B.
aq. Endiuie q. s. misce pro haustu.

Pro hydropico debili potiuncula.

℞. gummi guttæ gr. iij.
spiritus vitrioli gutt. j.
syrupi de cinamo. ℥ ij.
misce.

Ad eundem affectum in forma pi-
lulari.

℞. extract. cucum. agrest. ℥ B.
Gummi gut. gr. ix.
Cum syrupo de cinamomo f. pil.

Ad alios affectus.

℞. gummi gut. gr. xv.
specierum diamb. gr. iij.
ol. fœnicul. destillat. gutt. iij.
cum aqua cinamomi.

Vel : ℞. gummi guttæ gr. xj.
man. Chr. cum ol. cinamo. ℥ B.
M. f. puluis.

vel sic in ictero.

℞. Rhabarb. elect. ℥ j.

Ccc 2

gummi

Purgantiā
varia ex
gutta gum-
mi forma-
la.

gummi gut. gr. vj. f. pil.

Datur hic puluisculus cum iuscu-
lo, vino absinthite, generoso, malua-
nico, vel aq. cinamomi.

℞. aqua betula ℥ iij.

spiritus vitrioli gut. iij.

Infunde per noctem Rhab. ℥j. mane

fat colatura, in qua solue

gummi gut. gr. viij.

syrupi de cinamo. ℥ iij.

M. f. haustus.

℞. Tartari vitriolati ℔ B.

gummi gut. gr. iij.

Infunde per noctem in aq. cinamo. stilla-
riae ℥j. in colatura mane solue

ol. Garryophyl.

cinamom. ana gut. j.

diagrid. prap. gr. iij.

Misce, f. haustus.

In forma conseruæ, misturæ vel
boli.

℞. Gummi gutt. gr. io.

ol. cinamo.

macis destillat. ana gut. j.

Cum conserua rosarum violar. persico-
rum vel betonica f. mistura.

Puero asthmatico tria grana cum
oxymelite squillitico mista salubriter
sunt exhibita.

℞. In forma electuarii ad anasar-
cam.

℞. Mercurii dulcificati rite preparat.
gr. xv.

gutta gummi gr. v.

conser. rosar. ℥ ij. cum syrupo rosa-
rum solutiui q. s. misce.

Vel ℞. diacydon. lucidi simpl. ℔ j.

gutta gummi preparati cum sp. vi-

triol. ℥ 6.

Misce. f. electuarium.

Vel paretur diacydonium lucidum
laxatiuum cum extracto scammonii &
gutta gummi, quod etiam minima do-
si hydropicorum aquas expurgat.

In forma tabularum.

℞. gummi gutta gr. vij.

Trochiscor. albandel gr. iij.

ol. anisi gutt. ij.

Cum saccharo in aq. cinamo. soluto f.
rotule.

CAP. XLII.

Elaterium purgat aquas, pitui-
tam & bilem, ex abdomine & ab
articulis potissimum. Proinde me-
dezur hydropi, arthritidi, cephalæ,
hemisrania, epilepsie, paralyti, iete-
ro, iecoris & lienis obstructionibus,
colicæ & iliacæ passioni. Vtilissima
remediorum genera ad hos affectus
ex elaterio confecta proponuntur,
correctio, extractio, insuccatio, &
usurpatio commoda, dilucide tradi-
tur, faucium illitu vomitum citat,
naribus attractum, pituitam copio-
se, & utero subditum menses pro-
licit. Anginas occultas & letha-
les per vomitoria ex elaterio, & ma-
teriam ex profundo trahentia, cu-
randi ratio multis obscura & pau-
cis intellecta explicatur.

Elateriū est succus fructuū cucumeris
agrestis, cuius eliciendi & pparandi
modum

modum Dioscorides dilucide tradit. Succus foliorum & radiceis cucumeris asinini eiusdemque puluis etiam si vsum medicum ingrediantur, tamen frequentior est succi fructuum, cui nomen elaterii, vsurpatio. Refertur à Mesue ad tertium caliditatis & siccitatis ordinem, quamuis Galen. mitioris esse qualitaris & secundum attingere gradum, scriptum reliquerit. Constat ex igneis & terreis adustis partibus, & est substantiæ subtilis, summæq; amaritudinis, resoluit, extenuat, aperit, abstergit, obstructiones expedit, ora venarum referat.

Formali proprietate è distantissimis corporis partibus vti ab articulis & iuncturis, & in canitatem abdominis illapsam & coercitam aquam, pituitam & demum bilem educit, tanta, nisi corrigatur, cum vehementia, vt per superiora simul & inferiora eadem exturbet. Syncerum proinde & incorrectum dosique excedenti nequaquam exhibendum, quod tormina & rosiones angustiamque excitet, & ora venarum acrimonia sua aperiat. Duplici autem vitio, quod ipsi adimendum, vel certe admodum circurandum, antequam in vsum trahatur, laborare, docet Mesue, vnum est, quod orificia venarum referet & excoriet, vnde torsiones & angustia; & alterum, quod lente segniterque operationem suam perficiat. Primum agnoscimus, secundum nec experimur, nec causas inuenire aut explicare possumus, cur segnius agat. Quæ

enim tantæ sunt virtutis, vt exigua dosi è remotissimis partib. attrahant, idque tali cum violentia, vt sursum deorsumque eiciant & excutiant attractionem suam tractam colluuiem, ea nunquam tarde operari obseruantur; eorum vero est lente purgare, etiam si remota respiciant loca, quorū vis in densiore & cōpacta hæret substantia, qualia sunt hermodactyli, turpethū, &c. Omnia a. vehementer purgantia & è tertia regione educuntia, quo acutioribus qualitatibus, maiori acrimonia, & subtilitate sunt prædita, eo violentius citiusque operantur, adeo, vt actum etiam præcipitent, quod in diagridio & euphorbio videre est. Si quidem quanta potentia formalis proprietatis attrahunt, tanta quoque vi apertæ qualitatis naturam irritant, & stimulant, vt quam celeriter, quod extractum est, expellat & excutiat.

Elaterii itaq; vis in non densa hærens substantia facile in actum trahendi deducitur, & quia acrimonia satis vehementi & calore tertii gradus, quo attractionem & expulsū promouet, est præditum, nequaquam segniter operari potest. Ipse etiam Mesue conceptis verbis affirmat, elaterium purgare, sicut scammonium, vbi nō est intelligendum, quod educat eundem cum illo humorem veluti quidam interpretantur, trahit enim eodem auctore, primario aquas & pituitam, sed pariefficacia actum suæ virtutis exserat. Vnde Serapio tradit, breui tempore descendere,

Elaterium non tarde vel segniter operatur suam

tres & qualitates elaterii.

aquam, pituitam & bilem argat.

vis.

Demodo
corrigendi
elaterium.

nec facere moram longam in stoma-
cho, quapropter inconueniens sit, ei
miscere stimulantia, quibus naturam
omnino opprimi necessum foret.
Proinde quæ à medicinae magistris a-
romata miscentur, ea non adduntur,
vt virtutem operandi stimulent, sed
naturam aduersus eius violentiam
muniant & roborent. Consistit ergo
correctio elaterij, non in hoc, vt le-
giorem eius virtutem exstimulemus,
sed acutam qualitatem & acrimoniam,
qua venarum oscula reserat, rosiones
& tormina excitat, angustiasque mo-
litur, temperemus & retundamus, id,
quod plerique adstringentibus perfi-
cere satagunt, sed quam recte & vti-
liter, supra non semel explicatum est.
Non debent his, quæ maligna & natura in-
festa qualitate sunt affecta, addi adstrin-
gentia hoc fine, vt essentia eorum vim contra-
hant, & inhibeant, quod eo ipso diutius in cor-
pore detenta, maiorem exserendi malitiam na-
cta occasione naturam violentius lancinent,
infelicius operationem procedere faciant,
plusque illa detentione noceant, quam ad-
strictione & cohibitione maligna, quæ ta-
men perperam perficitur, qualitatis pro-
sint. Et sane mirum est, vno tempore
adstringentia & inhibentia vim esse-
ram vna cum exstimulantibus & iri-
tantibus elaterio pro correctiuis à
Mefue iungi. Ex quibus liquet, totam
correctio elaterij summam in eo con-
sistere, vt talia ipsi misceamus, quæ
acrimoniam, & qualitatum acumen
non tam adstringendi, quam contra-
ria modice frigida & humida deleni-

ficaque virtute contemperare & mi-
tigare possunt. Varia ab auctoribus
corrigendi rationes & media propo-
nuntur, aliis bolum, mastichen, traga-
canthum, gummi Arabicum, bdellium, &c. apponentibus; sunt, qui mirham, sal-
gemma, vel armoniacum adiciant; ma-
gna pars cum aqua mellis propinat.
Platearius decoquit succum cum melle
ad consistentiam electuarii, Serapio
rectius cum amylo & aqua mellis exhi-
bet. Alii aromata in succo recens ex-
presso suspendunt, cumque ad ele-
ctuarii consistentiam coquunt, quam
cum incipit contrahere, illa auferunt.
Nec inepte quidam cum speciebus cor-
diali- us & diarrhodon offerunt; Mefue
adiectione massæ pilularum alephan-
ginarum exhibet, quem modum ob-
seruauit Sauanorola & omnis, pene
post illum ætas. Idem vero omnium
rectissime cum lacte haurire do-
cet.

Chymici spiritu vini essentiam elaterij
extrahunt, & separato menstruo
affundunt extracto oleum cinamomi,
quid hoc aliud est, quam ignem igni,
vel oleum flammis infundere? Hoc
ipso enim acrimonia & ignea vis, qua
venas reserat, & erodit, non tam re-
frænatur vel cohibetur, quam igni-
culatur & vehementius intenditur.
Rectius facerent, si vini spiritum essen-
tia elaterij impregnatum affunderent
succo cydoniorum, berberorum vel pomo-
rum dulcium, & hoc pacto ad consi-
stentiam electuarii solidioris coque-
rent.

Recte

Quo pati
veteres
correxerunt
& usur-
parunt.

Continen-
ter ex-
la se ex-
betur,

Recte autem Mesue cum lacte exhibendum præscribit, quo si nutriatur vel imbuatur, malefica eius vis mirifice rerunditur & remittit, neq; inconuenienter cem sero lactis extrahitur; optima vero foret præparatio, si cum aqua vel potius succo violarum, rosarum, pomorum, florum persicorum extrahatur, aut si in succo pomorum vel violarum soluat, & per residentiam parte impuriore deposita reliquum inspissetur, quæ insuccatio repeti, & pro diuersis intentionibus, fieri poterit aliis atque aliis succis, si ab epate ducendum, vel illius obstructions amoliendæ forent, succo agrimonie, florum epatica alba, rosarum, cichorei, similibusue, ad hydropem succo florum persicorum & rosarum recte imbuitur. Quibus actutum non est ad manus hoc modo præparatum, iic cum conserua flor. violarum, rosarum recentium, amylo, lacte, succo liquiritie, cydoniorum, iusculo gallinæ, decocto florum & fructuum vel cum hydromelite porrigant. Ad aquas hydropicorum, & ab articulis extrahendum bono successu cum serapino frequenter miscui, quo & intensa purgandi vis & qualitas acrior temperatur; omne enim remissum remittit intensum & contra. Raro exhibetur solitarie, plerumq; aliis mistum, ut stimulo locum suppleat & virtutem segniorum incitet, incorrectum dare religio sit, dosis est à granis decem ad viginti, puluis radicis in usum venit à granis xv. ad xxx. decoquitur à dragma dimidia ad integram: Succum radicis sine stomachi commo-

nione assumi Dioscorides auctor est. Multi dosim granorum quinque elaterii excedere verentur, sed non est, quod metuamus ad octo, nonnem, vel decem grana ascendere, si rite correctum, cum liquore conuenienti exhibeatur, quod si obseruetur hydragogum præstintius & efficacius minori molestia maioriq; emolumento euacuans, vti experientia teste affirmare possum, vix dabitur. Cum enim magna aqua ducum pars in venis tantum coercitas prolecent, nec vltius vim suam protendere valeant, hoc elapsas extra venosum genus aquas & intra peritonæum, atque intestina contentas inque abdominis cavitare fluctuantes ad aluum retrahit, & educit. Trahit potissimum ex abdomine, ab articulis & iuncturis, à cerebro, neruis, & venis, vnde Mesue inquit, educit mirabiliter aquosus superfluitates à partibus difficultis eradicationis, & materias, quæ sunt in iuncturis & curat dolores earum. Quibus Confert cephalæ, epilepsiæ, arthritidi, podagræ, ischiadi, asthmatis, icteritiæ, epatis & lienis obstructions, & potissimum hydropi, angina, aurium tinnitui, surditati, mensibus & hæmorrhoidibus clausis, cutis defæcationibus, tumoribus duris & strumis. Vt autem commode hydropicorum aquas ducat, vel ab articulis, neruis & iuncturis felicius purget, commista æquali quantitate *specierum* *Modus re-* *de exhibendi.* *elephantinarum* vulgo propinant. Recentis autem succo pari pondere species has miscent, vel species & succum

concre-

concretum, absinthii syrupo subactum, in massam conformant, & hoc pacto exhibetur à ð ß ad ð j. in robustioribus, aut ex dragma conficiunt pil. septem, quarum vnam pro tempore exhibent. Ab assumptione ilico superbibi iubet Sauanorola haustum vini cum Rhabarbaro & melle; qua ratione omnem hydropem probe curari asserit. Heurnius supra quinque granorum pondus non esse assurgendum, & tria grana sufficere arbitratur, & ð j. pil. alephanginarum cum elaterii granis tribus vel pil. dictarum ð ß. cū quinque granis elaterii ex hydromelite porrigit. Probat sequens puluis.

Puluis hy-
dragogus.

℞. elaterii ð ß.
soldanella,
zinzib. ana ð j.
galanga,
Gariophyl.
cinamomi ana ð ß.
f. puluis pro duabus dosibus.

Pilula ab
articulis
purgantes.

℞. pilul. alephang. ð ß.
aggregatiuar.
de hermodactyl. ana ð j.
elaterii gr. iij.
cum extracto absinth. f. pilula.

Pilule ad
hydropem.

℞. pil. de Rhabarb. ð ij.
aggregati ð j ß.
elaterii grana iij. cum succo Ireos
f. pilula.
specier. pil. alephang. ð ß.
℞. pul. Rhabarb. ð ij.
nitri preparati,
Elaterii ana gr. v.
cum syrupo de absinth. f. pil.
℞. pilul. de Rhabarb.

pul. agarici trochisc. ana ð j.

Rhabarb. ð ß.

elaterii gr. iij.

cum syrupo de absinth. f. pilula.

℞. pilular. de agarico ð ß. elaterii gr.
iij. cum melle rosato f. pil.

℞. pilular. mastichinar.

aggregatiu. ana ð j.

elaterii opt. ð ß.

cum syrup. de eupator. f. pil.

℞. Rhabarb. electi,

succi agrimon.

palme Christi,

sem. scariole ana ð iij.

agar. trochisc. ð iij.

elaterii ð j.

specier. pilul. alephang. ð j ß.

mastichis ð ij.

cum syrup. de cichoreo fiat massa,
dosis ð iij.

Ex Francisci loelis Medici quondā
ad septemtrionē celeberrimi secretis
manuscriptis & nondum euulgatis,
sequens est de promptum.

℞. elaterij,
bdellij ana ð j.
mastichis,
salis gemmae ana ð j.
fiat massa, cuius exhibeatur fa-
bx quantitas.

℞. elaterij ð ß.

pil. alephang. ð ij.

cum syrup. de absinth. f. pil.

℞. elaterij gr. vj.

cinamo.

zinzib.

spice ana gr. ij.

opoponac. gr. iij.

Misce

Miscef. pilula.

℞. pil. alephang. ℥j.
de mezereo ℥℥.
elaterij gr. iij.

℞. aloes insuccata ℥j.
pil. alephang.
elaterij ana ℥℥.

Syrupi diascoreos f. pilul. num. xxx.
dosis pil. octo vel plures.

Pilulae meae compositionis, quibus ad hydropem & viscerum scirrhos feliciter & frequenter vior:

℞. Serapini,
Rhabarb. ana ℥i℥.

extractor. panchimag. Croll. ℥v.

Hellebor. nigri ℥℥.

extractor. mechoaca ℥j.

aristoloch. rotund. vera,

absinth. ana ℥℥.

croci ℥j.

elaterij in succo cydoniorum soluti ℥i℥.

salis gemmae,

Tartari vitriolati,

specier. dialacca,

diacurcume ana ℥j. Fiant pilulae.

℞. pul. Rhabarb. selecti,
mechoaca ana ℥j.

diagrid. ℥j.

elaterij ℥℥.

sem. anisi ℥j. ℥℥.

Tartari albi ℥j.

Misce, & diuide in quatuor aequales doses.

℞. pul. mechoaca ℥i℥.

specier. diaturbith. cum Rhabarb. ℥℥.

elaterij gr. iij.

sem. anisi r. v.

maslich. gr. iij. Misce f. puluis.

Gordonio auctore sequens commendatur.

℞. succor. cucum. asinini & radic. eius laureola,

Ireos,

absinthij,

eupatorij ana ℥iij.

Resideant, & aqua supernatante abietta crassiori parti adde

Rhabarb.

agaric. ana ℥℥.

spica nard.

sem. endiu.

scariola,

portulaca,

lappa,

maslichis,

Tragacanth.

salis gemmae ana ℥j.

mellis ola. i ℥j. Misce.

Radicis cucumeris asinini puluerem, vsus succi succum & decoctum mitiora esse elaterio & absque subuersione & concussione ventriculi operari, auctor est Dioscorides.

Radicis corticis scrupulum propinant ex hydromelite ad euacuandas aquas.

Aetius radic. cucum. syluestr. obulos duos in vino adstringenti per tri-dum macerat, & tribus ordine diebus vsurpare iubet, datoque interuallo idem reperit, dum remittat tumor, quo remedio aquas leniter secedere, stomachum non laedi & vires conseruari ait.

Syrup. radic. cucumeris agrestis.

℞. radic. cucum. syluestr. ℥iij.

Ddd

coque

Syrupus
radicis cu-
cumeris a-
grestis.

coque in ℥ ij. aq. ad dimidium, dein
accipe mellis ℥ ij.

aqua ℥ viij.

coque ad medietatem, & adde ℥ j.
decocti radic. cucum. sylvest.

Fiat syrupus, addendo
specier. diatragacam. ℥ j.
cinamom. ℥ j.

Dosis quolibet mane cochlear j.
Mesue cumq; secutus Hollerius con-
cidunt radices cucumeris asinini &
cum absinthij coma coquunt in hydra-
leo, quo embrocantur & fouentur
tempora, quibus deinde crassamen-
tum applicatur ad cephalæam.

Errhinon
ex elaterio.

Eodem fine elaterium cum lacte at-
trahitur in nares ad eliciendum pi-
tuitam cephalæ & epilepsiæ affe-
ctumque cerebri causam, quo ipso
& earundem fœtor abigitur.

Admiratione dignum est, quod
Dioscorides, Serapio, & è veteribus
complures tradunt, elaterium narib.
attractum perlanare icticitiã, quod
tamen interpretum quidam de flauo
oculorum colore solum intelligi
volunt, quem ex regio morbo su-
perstitem hoc errhino remoueri do-
cent.

Decocto radicis, etiamsi imbecil-
lius, tamen minori insolentia & per-
turbatione educuntur hydropicorū
aquæ, quod & arquatis & iecoris lie-
nisque obstructionibus admodum
conducere obseruatum est.

Dioscorides & Serapio docent, v-
tiliter coqui radicem in vino lybico vel
Babylonico, (quibus nos Rhenanum ge-

nerosum, vel maluatium recte surro-
gamus) ad aquas expurgadum. Idem
radicis succum sesquioboli pondere,
& radicis corticem quarta acerbuli
parte, hydropicorum pituitam, aquas
& bilem citra iniuriam detrahère
persuadent.

Ad dolores articulorum, sciaticam,
& colicos cruciatus miscetur elateriū
cum serapino, aloë socotrina, centaurio mi-
nore, mirrha, chamapiti, aristolochia rotun-
da, croco. spica, cinamomo, hermodactylis, a-
saro, sem. apij, bdellio, turbitib, sale Indo, co-
sto, carpobalsamo vel eius succedaneo.

Platearius scribit contra arthriti-
dem, & iliacam passionem miscetur ela-
terium cum pari pondere mirrha subigan-
tur oleo rosato: eius exhibet dragmam
vnam cum succo feniculi, præmisso ta-
men emolliente clystere, & subse-
quente alio ex aqua vel decocto malua-
rum cum melle & oleo, in quo ð v. vel
sex elaterii sint soluti. Herba seu fo-
lia in oleo moschelino vel communi & vi-
no cocta, stranguriam, iliacam passio-
nem & arthritidis dolorem appositā
leuant. Elaterium auctore Dioscori-
de, in aqua vel oleo solutum, & lin-
guæ parti extremæ vel gulæ illitum
vomitiones concitat, asthmaticis
quoque uti & hydropicis & arthriti-
cis ex eo vtilem comparari purgatio-
nem, efficacissime vero anginis melle
& felle taurino mistum applicari. Ae-
tius occultæ anginae meminit, cuius
iuxta Archigenem in nervis ad sto-
machum descendentibus, seu in ra-
mis sexti paris penitior causa consi-
stat.

Quomo-
v. surpei
ad artic-
lorum a-
fui.

Ad illa
passione.

Ad strai-
guriam

Ad cien-
vomitu.

Ad asth-

Ad ang-
nas.

Occulta
angina a-

Aetio ob-
seruata

curandi

stat, quod periculosissimum morbi
genus cor & pulmones, respirandi
organa inflamet. Et vomitu ex elaterio
fauciumque illitu & purgatione
curetur, offert elaterium *sero lactis*
solutum, cum *enico*, sed pramissa vena
sectione iterata, reuulsoria & cucurbitulis.
Vbi vero opprimēs suffocansque multitudo
pituitæ & humorum est aut angina occulta, acuta,
& vomitoria conueniunt, in illa propter
humorum multitudinē & tenacitatem, in hac,
vt caro, quæ in profundo coarctationem
pertulit, insurgat & transmutari queat.

Vtilia in his sunt, quæ vomitoriam
vim obtinent, maxime si grauitatis
sensus est circa præcordia & ventrem.
Actius *serm. iij. terrabil. 2. c. 47.*
Archigenis remedium ad occultas
anginas etiam asthmaticis conducit.

*Elaterii obulum dimidium,
spuma nitri & obolos tres,
sinapis ʒj.
misce.*

Mouet quoq; vomitum cum oleo
& melle tritum & penitissime illitum,
quod etiam præstat *fel tauri* pari modo
adhibitum, & *nitrum* cum aceto
mulso potum, quorum vsu, qui largiter
pituitam vomuerunt, à suffocationis
molestia liberati sunt. Emmeticum
veteribus ad occultas & manifestas
anginas accommodatum.

*Arisvsti ʒxij.
aramenti sutorii ʒxj.
mircha,*

*elaterii,
spuma nitri ana ʒj.
fellis tauri ʒiij.*

Excipe melle & cum penna penitissime
illine. Actius ad vomitum prouocandum,
& extrahendam ex profundo materiam
primo simpliciter ex melle, felle tauri
cum elaterio fauces tingit, & fortiora
flagitante necessitate, addit *asvsum*,
quod ad suffocationē cum ab occulta
angina, tum ab illa quæ ex materia
crassioris copia nascitur, & ad asthma
conferre memorat, in quibus casibus
pariter gargarismum vel illitum ex
sinapi, vel mulla, & stercora, videlicet
humanum & caninum album, iuxta
Archigenem & Musam vetustioresque
commendat. Hactenus, quomodo
anginæ medeatur Elaterium.

Ischiadicis vero prodest decoctum
per clysteria infusum & radix in aceto
cocta, exteriusque applicata, oleum,
in quo solutum vel elixatum sit, auribus
instillatum mitigat dolorem, confert
surditati & expellit vermes.

Decoctū radices ex aceto dentium
dolores mitigat. Quemadmodum elaterium
naribus inditum educit colluiem
e cerebro, ita muliebribus immis-
sum prouocat menses & purgat
uterum. Platearius in oleo moscheli-
no soluit, & cum lana vel bombice
subdit. Radix vel ipsummet elaterium
cum farina hordei & vitellis ouorum
cocta, maturat apostematata, & cum
terebinthina eadem rumpit, obdu-
ratos abscessus & strumas addito
melle & stercore

*Curatio
angina oc-
cultæ iuxta
Actium.*

*Ischiadicis
quomodo
prodest elaterium.*

*Ad surditatem.
Menses
ducit in
pessio subditum.*

stercore caprillo resoluit, ex eodem comparat emplastrum Reserus, quo se deploratos hydropicos curasse testatur.

Emplastrū
hydropico-
rū abdomi-
ni utiliter
applican-
dum.

℞. radic. cucum. asinini contus. & in
aceto squillitico per xxiiii.
horas maceratarum ℔ j.
mellis despumat ℔ ij.
misce, & bulliant ad consistentiam
ceroti, in fine adde cumini
subtiliter triti ℥ iij.

Eiusdem linimentum ad idem.

℞. vng. Agrippa,
Marciati,
Arragon. ana ℥ j.
sem. sinapi,
pyrethri,
absinthii,
origani,
farina lupinor. ana ℥ ij.

Trita irrorentur aceto squillitico & misceantur.

Ad cicat-
rices &
fugillata.

Radici siccate pulvis ex melle imposi-
tus vulnerum cicatrices attenuat, &
fugillata ex ictu delet, eiusdem succus ex
fabacea farina admixtus & illitus, cu-
tis defecationem & maculas tollit,
ad faciei lentigines & naevos Platea-
rius linimentum conficit ex

Ad macu-
las faciei.

cerussa, &
caphura ana ℥ ij.
elaterii ℥ ℔.
cum s. q. aceti subigantur in morta-
rio plumbeo.

Radix aceto forti trita affricatur sca-
biei & lepræ & lentiginibus. Elateri-
um in oleo liliorum coctum & illitum
gumentes curat hæmorrhoides. Ex

eodem per decoctionem paratur
oleum, quod Sicyonium vulgo nomina-
tur, & cerebri nervorumque affecti-
bus, paralyti, tremoribusque admodum
conueniat, & si in aures instilletur, at-
que cum colocynthide elixatum appli-
cetur, surditatem releuet.

Oleum
sicyonium
elaterio.

C A P. XLIII.

Gratiola & frangula historia. Il-
la viscerum omnium & venarum
impuritates, & aquas violenter per
superiora & inferiora educit, dex-
tre correcta cachecticis & parti-
um internarum obstructionibus &
scirrhis opitulatur. Sal extractum
pulvis & infusio usurpatur. Fran-
gula viribus gratiolas quodam mo-
do respondet.

Gratiola per antiphrasin, quod
minime grata sit sumentibus, di-
cta putatur, est enim saporis amarissi-
mi & operationis violentæ, Italis
staneacavallo, quod eius esu fatigen-
tur & deficient equi. Qui cupatorium
Mesues esse contendunt, & eius lo-
co usurpant in graui & ægris perni-
cioso errore versantur, propius quo-
dammodo ad centaurei minoris fami-
liam accedere videbitur, cum forma,
tum amaritudine exquisita, præter-
quam quod in gratiola vis purgato-
ria nimis intensa insit.

Calida & sicca est in principio ter-
tii ordinis præterpropter, vel in fine
secundi

Gratiol
italis si-
carauai
Non est
cupatori
Mesua.

emperies. secundi, gustu amarissima & quodammodo adstringens. Proinde calefacit, siccatur, incidit, attenuat, aperit, abstergit, vulneribus, trita & superposita celeriter medetur, glutinat, bilem, piritam, & præcipue hydropicorum aquam tanta violentia educit, ut ventriculum & viscera quassat, & per superiora simul atque inferiora humorem noxiū exturbet. In usum veniunt infusio, pulvis,

Correctio. sal & succus. Non exhibeatur, quin correcta: Vulgo maceratur in aceto, & exsiccata infunditur lacti, denuoque siccatur, ut in puluerem redigi possit, cuius dosis à ℥j. ad ℥iij. *Extractio.* Extrahitur communiter spiritu vini, sed rectius maluntico, sero lactis, aqua agrimonie, violarum, rosarum. Pulvis rite datur cum cinamomo, semine anisi, liquiritia, saccharo, vel melle, ex decocto cicerum, quibus ferocia infringitur.

Quibus conducatur morbis. Cum primis ad hydropicorum aquas educendas facit, & conducit cachecticis, epatis & lienis obstructionibus, dolori ischiadico, febribus diuturnis, lentis, erraticis, vermiculantibus, & cuiuscunque generis putridos corruptosque humores egregie educit, vulgare rusticanorum & empiricorum contra febres quotidianas & chronicas remedium est, qui decem folia assunt trita. Alii ad morbum Gallicum, lepram & pestem commendant, & succum vulneribus serpentum venenatarumque bestiolarum ad morsu inflicti instillant.

Ad hydropem Wierus sequentem usurpat potionem.

℥. heb. gratiola ℥℥.
soldanella,
sem. anisiana ℥ij.
passul. mundat. ℥℥.

Bulliant in ℥x. vini Rhenani ad remanentiam ℥v. quæ dentur. Eandem iisdem verbis & numeris tradunt Franciscus Ioel in manuscripto, Dodonæus, Tabernæmontanus, Heurnius, & ad hydropem, cachexiam, viscerum obstructions & impuritates remouendas & ischiadicum arthriticumque dolorem vehementer commendant.

Apözema magistrale Wieri labefactatis in hydrope visceribus clementer purgans.

℥. radic. Valeriana,
pimpinella,
Elenii,
ebuli ana ℥℥.
bryonia ℥j.
medulla sem. carthami ℥v.
anisi ℥℥.
feniculi ℥iij.
Herb. gratiola,
eupatorij ana M. j.
veronica,
scabiosa,
betonica,
carduibened. ana M. ℥.
flor. geniste,
sambuci ana p. ij.
passul. enucleatarum ℥j℥.
sol. senæ Alexan. mundat. ℥vj.
soldanella ℥j.

Ddd 3 agarici

Ad hydropem & viscerum impuritates, obstructions & articularum mala.

Ad hydropem.

agarici trochiscati ℥v.

Fiat decoctio in lb. v. vini albi vel aquae
si adsit febris, coquantur ad medietatem,
à forti expressione inijce sacchari quantum
sufficit, & ebulliant ad syrupi consistenti-
am, suspensa in linteo Rhabarb. ℥℔. adie-
ctisque cinamomi ℥ij. dosis, alternis
diebus vel de tertio in tertium diem
℥iiij.

Doctōris Schrōteri ad hydro-
pem.

℥. soldanella splendida ℥iiij.

Gratiola ℥iiij.

passul. enucleatar ℥ij.

cinamomi,

anisi ana ℥℔.

schoenanti,

spice ana ℥℔.

Coquantur in vini & aquae ana ℥iiij ℔.
ad medietatem colatura adde syrupi de suc-
co scordei ℥j.

olei carui gut. iiij.

misce f. haustus.

Potio Heurnii.

℥. fol. gratiola M. j.

radic. ebuli siccat. ℥℔.

quinq. aperient.

bryonia ana ℥iiij.

Herb. cichorei,

betonica ana M. j.

granorum juniperi ℥℔.

sem. anisi,

fœniculi ana ℥ij.

carthami ℥vj.

agar trochisc. ℥℔.

Coquantur ex mulsâ ad ℔ j.

colatura adde diaphanic.

electuarii lenitivi ana ℥℔.

specierum diaturb. cum Rhab. ℥℔.

dosis alternis diebus cyathus

vnus.

Eiusdem electuarii.

℥. succor. Ireos,

violarum,

rosarum,

Mercurialis ana ℥ij.

ebuli,

pulpa prunorum,

diacydonii simplic. ana ℥iiij.

Radic. polypod.

Angelica,

sem. vrtica,

lathyrid.

cucurbita ana ℥℔.

pul. gratiola ad pondus omnium.

mellis despumati ℔ iiij.

Fermententur.

Ex manuscripto Francisci Ioëlis.

℥. folior. gratiola M. ℔.

fol. sena ℥℔.

ruarum passar. ℥℔. ℥ij.

sem. anisi,

cinamomi ana ℥℔.

Coquantur in ℔ j. vini Rhenani ad me-
dias, colatura expressa, edulcetur f. q. sac-
chari, & f. haustus.

Eiusdem ℥. pul. gratiola ℥ij.

cinamomi electi,

sem. anisi, ana ℥j.

sacchari albi ℥℔.

Huius dentur ℥. ij. mane & vesperi
cum vino vel iusculo quoptiam.

Pilulae extractionis gratiola.

℥. masse pilular. alephangin.

aloes insuccata,

extracti gratiola ana ℥j.

gutta

Electua-
rium de
gratiola.

Ioëli potio.

Paulus Ioë-
lis.

ilala effi-
cissima
tracti
gratiola.

gutta gummi $\mathfrak{D}$ j.
ol. Caryophylli gutt. vj.
syrupi de absinthio q. s.
Fiant pilule lx.

Dosis num. x.

begii apc-
ma.

Ad cachexiam & hydropem potio
Sthegii.

$\mathcal{L}$. cort. iuglandium exsic. $\mathfrak{z}$ j.

passul. corinthiac. $\mathfrak{z}$ v.

Herb. gratiola,

absinth. Roman.

agerati,

eupatori ana M. ss.

sem. apij $\mathfrak{z}$ iss.

M. anisi $\mathfrak{z}$ ss.

flor. geniste,

sambuci ana p. j.

Omnia vino aspersa coquantur l. a. in

f. q. aque ad $\mathfrak{lb}$ j. colatura adde

syrupi de cinamomo,

de epithymo,

de cichoreo cum Rhabarb. ana $\mathfrak{z}$ ss.

Hac paulatim pituitam & aquas
purgat per vomitum & secessum, vi-
scera roborat, eorumque intempe-
riem frigidam & humidam corrigit.

Melichius in dispensatorio mentio-
nem facit sacchari seu conseruæ gra-
tiolæ, quod paratur non ex floribus,
sed foliis sola insolatione, & crebra
cum saccharo permistione, cuius v-
sus sit in curatione pauperum ad bi-
lem & pituitam absque molestia (vix
crediderim) vacuandam, dosis à $\mathfrak{z}$. vj.
ad $\mathfrak{z}$. j.

Cum adolescens Rostochii literis
operam darem, cuius primarius ho-
spes meus longo tempore scorbuto
afflictus hydropem demum incurre-

rebat, & multis selectis que remediis frustra tentatis prognostico relictus, incidebat in manus empirici cuius-
dam, qui exhibitione dragmæ vnus pulueris gratiolæ sursum deorsum-
que prauorum humorum saburram & aquarum copiam confertim ex-
turbando, præter omnium spem auso quodam temerario virum à morbo liberabat, quem pluribus dehinc an-
nis superuixisse memini. Vbi non iuuat ars, saepe prodest audacia.

Clystere ad hydropem, præsertim tympanitem.

$\mathcal{L}$. herb. rutæ,

pulegij,

calamenthi,

origani,

ebuli,

sambuci,

caul. rubeor. ana M. j.

Mercurial. M. ij.

Thymelea,

foldanellæ ana p. iss.

flor. camomill.

meliloti ana p. j.

sem. marathri,

anisi,

anethi,

cymini,

carui,

ameos ana $\mathfrak{z}$ ij.

Coquantur in aqua ad tertias,

huius decocti $\mathcal{L}$. $\mathfrak{lb}$ j.

succi gratiolæ $\mathfrak{z}$ iij.

olei rutacei,

mellis rutacei ana $\mathfrak{z}$ iss.

salis $\mathfrak{D}$ ij.

Misce.

Observa-
tio.

Clystere ad
hydropem.

Misce, fiat clyster.

Sal gratiola.
Extrahit
Gratiola.

Sal gratiola commendatur à chymiatris ad hydropem. Camerarius extractum ad ischiadicos dolores, febres diuturnas & tertianas nothas valere scribit. Clysterum decocto indita vermes necat, succus, pulvis & contusa folia sanant vlcera.

Frangula
historia.

Temperies.

Restat, vt hoc caput nonnulla de frangula attexendo compleamus.

Frangula nomen sortita est, quod leuiter frangatur: corticem arboris medium lutei coloris, instar *Rhabarbari* tingentem, transmittit in vsum medicum, sunt, qui è radice vulsum præferant. Calidus & siccus est ordine secundo, & mistæ facultatis, quapropter incidit, attenuat, aperit, & adstringit, vt viscerum infarctibus & impuritatibus vtiliter adhibeatur, cum eorum obstructions expediat, & simul parenchyma & substantiæ tonum confirmet, præter hæc crassos de bilis & phlegmatis genere humores violenter per superiora & inferiora excutit, stomachum subuertit, viscera quassat, ventriculi intestinorumque tunicas vellicando tormina producit, qua ratione compulsi medicinz magistri, perhibent, non nisi robustis corporibus, & qui crassa vrantur victus ratione, similesque producant humores, conuenire, obseruatione siquidem constat, Belgarum agrestes, vsu vini, in quo macerarit vel coctus sit cortex, violenter excutere febres.

Correctio.

Vehementia & naturæ inimica

qualitas cicuratur corticis exsiccatione: nequaquam enim viridis & succo suo adhuc prægnans est in vsum accersendus, quod in humiditate, qua recens mader, vis malefica intestina vellicans, tormina excitans, viscera concutiens & ventriculū subuertens sit sita. Notandum, exsiccatione aduersam quidem exui facultatem, adeo, vis securus sit infusi vsus, sed tamen in puluere corticis siccati exhibitō eam remanere inimicitiam, vt nausæam vomitumque mouere possit.

Neque præter rem est, quod Matthiolus monet, decoctum esse asseruandum, donec flauus color in nigrum vertatur, quo vis malefica naturam turbans emendetur & remoueat.

Obseruatione solenni & cotidiana constat, benignioribus, quæ viscera proprietate quadam roborant, mistum, in decocto, vel apozemate, nequaquam sentiri violentiam, neque contemnendo successu vsurpari.

Proinde exsiccatione, infusione, beneficorum coniunctione, eius, si qua inest, violentia, commodè retunditur. Celebratur ad viscerum infarctus, & impuritates, videlicet ad venarum, lienis, & epatis, obstructions, scirrhus, ictericiam, sanguinis illuiem, scabiem, cachexiam, hydropem, cæteraque mala ex eorum imbecillitate, oppilatione & impuritiis oriunda. Infunditur aut coquitur cum

Quibus a
sestibus
profi.

cum corticibus capparum, tamarisci, fra-
xini, sambuci, ebuli, ceterach, epithymo, lu-
pulo, cuscuta, endiua, apto, in ybo, absin-
thio, centaurio &c.

Solenandro, eius, inter recentio-
res, vsus est commendatior, & fre-
quentior. Ad Feruorem & sanguinis
impuritatem vnde scabies sect. 3. con-
sil. 1. tale præscribit.

℞. radic. cichorei ℥ j. B.

polypodij,

cort. frangul. interior. ana ℥ j.

ligni sassafras cum cortice,

liquiritia rasa ana ℥ ij.

fumarie,

acetose,

cymar. lupuli,

agrimonie,

scabiosa ana M. ij.

fragaria,

cuscuta,

epithymi recent.

flor. borrag. ana M. B.

sem. portulacæ,

anisi ana ℥ ij.

passul. Corinthiac.

hordei mundi ana p. j.

Coquantur in aqua pure q. s. ad ℔. iij. in

colatura solue syrupi de Endiua,

de cichoreo cum Rhabarb. ana ℥ j. B.

aceti sambucini ℥ ij.

cinamomi ℥ ij.

fiat apozema clarificatum, & aromati-
zatum.

Ad icterum ex obstructione &
incipiente iccoris scirrho idem sect. iij.
consil. viij.

℞. cortic. radic. cichorei ℥ ij.

faniculi,

Interior. luteorum frangul. siccat.

ana ℥ i. B.

Radic. raphani rustici ℥ B.

cuscuta è lupulo lecta M. j. B.

agrimonia,

fragaria ana M. j.

absinthii,

ruta muraria ana p. j.

florum vel cymarum rosmarini.

flor. prunellor. ana M. B.

passul. Corinthiac.

liquiritia rasa,

sem. anisi ana ℥ ij.

Concisa infundantur in fictili, assusisq;
vini Rhenani & aqua chalybeata ana ℔
iij. coque in vase duplici per bihorium, ad-
dendo sacchari,

vel mellis virginei ℥ iij.

cinamomi select. ℥ ij.

aceti sambucini ℥ ij.

Dosis quotidie mane & vespere
℥ iij.

Ad exigendum crassa, corrupta,
sæculenta, & biliosa recrementa è
venis mesaraicis, vrinas propellen-
dum, partium intemperiem emen-
dandum, robur conciliandum, adeo,
que ad hydropem.

℞. radic. asparag.

petroselini,

cichorei ana ℥ j.

cort. interior luteor. rad. frang. sic-
cat. ℥ j. B.

Galang. maior.

cort. arancior. ana ℥ B.

cuscuta è lupulo lecta M. ij.

rosmarini,

Ecc

carduibz

scabiē
sanguis
impuri-
tas.

Quibus
sunt
propi.

carduibenedicti,
 agrimonia,
 eupatorii Auicenna ana p. j.
 cimmar. absinthii maior.
 spica,
 melissa ana p. B.
 sem. anisi,
 fenicul. ana ℥iij.
 liquiritia rasa ℥ij.
 cinamomi interior ℥ij.

Trita coque in feri lactis caprilli optime
 colati ℥iij. B. vase duplici per horas iij. dein
 adde

syrup. de succo cichor. cum Rhab.
 de eupatorio ana ℥ij.
 leniter ebulliant.

Si vrinas amplius mouere velis,
 adice

radicis mei ℥ij.
 sem. genista ℥ij.
 granorum alkekengi n. xij.

Si aquei quicquam vna educere,
 cortices radicis ebuli & sambuci.

Ad ventriculi imbecillitatem, ve-
 narum mesaraicarum, & iecoris ob-
 structionem consil. 2. sect. 3.

℞. radic. cichorei,

petroseli. ana ℥ij.
 cort. interior. radic. frangul. ℥vj.
 asari,
 liquiritia rasa,
 galganga maior. ana ℥ij.
 beconica,
 rosmarini,
 mentha crispa ana M. j.
 melissa,
 ruta muraria,
 Endiuia,

cuscuta & lupulo lecta ana p. iij.
 sem. anisi,
 coriandri prapar.
 portulaca ana ℥ij.
 passul. p. j.
 coquantur in s. q. aq. ad ℥iij. in fine ad-
 de vini alb. ℥ij. B.

sacchari rosari ℥iij.
 macis ℥ij. fiat apoz. ma.
 dosis mane ℥ij. vel ℥iij. B.

Ad epatis obstructionem & imbe-
 cillitatem in hydrope.

℞. corticum radic. cichorei ℥ij. B.

rad. petroseli ℥ij.
 cort. radic. frangula interior sicca.
 ℥vj.

liquiritia rasa ℥ij.
 cuscuta & lupulo lecta M. ij.

agrimonia,
 scabiosa,
 capiller. Vener. recent. ana p. j.
 fol. carduibened. p. B.
 passul. Corinthiac. p. j.
 sem. anisi ℥ij.

portulaca ℥ij. B.

coque in aqua hordei ℥iij. vase du-
 plici per horas iij. dein affunde
 vini albi ℥ij. B.

cinam. opt. ℥ij.
 specier. diarrhod. Ab. ℥ij. B.

ligentur in puppa & vna ebulliant.

Huius dentur singulis matutinis
 ℥iij. B. cum syrapi de cichoreo Rhabarba-
 rati ℥ij.

Ad deobstruendum & roboran-
 dum viscera naturalia.

℞. radic. feniculi,
 cichorei,

cori. luteor. interior. frangula a-
na ℥ j.
cuscuta & lupulo lecta M. ij.
Endiuie,
agrimonia ana M. j.
epithymi,
absinthii ana p. B.
marrubii.
ruta muraria vel ceterach recent. a-
na M. B.
sem. portulaca,
anisi,
Baccar. alkekengi ana ℥ ij.
cinam. opt. ℥ iij.
passul. Corinthiac.
capparum sale elutor. ana ℥ B.
coquantur in lb. ij. feri lactis vase du-
pliciper horas 2. huius expressi succi
dantur ℥ iij. vel iij.
addendo syrup. de cichor. cum Rhab.
Bizantini,
de eupatorio pro vt libet ℥ j.
Ad hydropem.
℥. cortic. rad. cichorei ℥ i B.
petroselini,
foeniculi,
ebuli,
interior. rad. frang. ana ℥ vj.
rad. Ireos ℥ B.
cort. interioris fraxini ℥ ij.
cuscuta ex erica vel lupulo lecta Mis.
sem. anisi ℥ ij.
coquantur in feri lactis purissimi vel aq.
chalybeata q. s. ad lb. ij B.
colato iuri adde
vini Rhenani lb. i B.
syrup. acetosi simpl. ℥ iij B.
mellis rosati ℥ i B.

cinamomi ℥ B.
fiat mixtura. dosis mane & ve-
speri ℥ iij. vel iij.
Ad præcauendum erysipelas po-
tio Solenandri.
R. Rhab. selecti ℥ j.
fol. sena ℥ i B.
cort. interior. rad. frang. ℥ B.
flor. violar. p. j.
cinam. interior. acuti ℥ iij.
zinzib. ℥ B.
aq. cichorei,
fumaria ana ℥ vj.
Fiat secundum artem infusio per noctem.
mane ebullitione leni & expressione facta
colentur, colatura adde
syrup. rosar. solutiui ℥ vj.
pulpa tamarindor. extracta cum a-
qua cichorei ℥ vj. fiat syrupus. In
postrema coctione suspende in puppa
croci ℥ B.
diagridii,
specier. diarrhod. ana ℥ j.
quæ vbi expressa fuerint, eximantur,
& seruetur syrupus, cuius, quando
corpus purgare voles, sumenda ℥ ij.
vel ℥ i B. prout operantur.

C A P. XLIV.

De Mezerao eiusque speciebus,
secundum Græcos & Arabes. An
daphnoides rite ad Mezerei species
referatur, & pro eodem, rectius aliis
vsurpetur. Omnium eius specierum
vna fere potestas, quamuis in lau-
reola mitior, & communis præpara-

tio atque vsus; aquas potissimum & pituitam ducunt, urinas mensesque mouent. Laureola preparatione ad antidotos transit.

Quid proprie sit mezereon, quæ p eam peculiariter designetur, atque in vsum medicum recte recipiatur species, quia confuse auctores tractarunt, & pluribus plantis id nominis indiderint, vixdum satis liquet.

Quidam duas Mezerei duntaxat nomine designari plantas, chamelæam & thymelæam asserunt; Fernellius tertiam videlicet daphnoidem vulgo laureolam dictam, addit. Non parum cœcutiunt, qui chameleonem nigrum pertinaciter huc trahunt, quod cæteræ tres plantæ sint frutices, & surculos edant tenues, rigidos, ligneos, hic vero ad carduorum classem pertineat, foliaque scolymi tenuia, spinosa, & minora gerat, & radicem iuxta Galenum possideat venenatam.

Quæ Mezerei species in vsum sit recipienda.
Et cum inter plerosque non infimæ classis Medicos conueniat chamelæam & thymelæam proprie dictas esse mezerei species, illam mezereon latiori, hanc angustiore folio nuncupant, & ex his chamelæam, in vsum, quotiescunque apud Arabes Mezerei sit mentio, recipiendam concludunt. Cum vero Mesuetradat, harum plantarum vim purgandi, esse furiosam, quæ imbecillès plane euerat, abrais visceribus, venarumque

oscillis, vnde terræ leonès, & plantæ viduificæ Arabibus dictæ sunt, Renodæus duplicem vicissim chamelæam facit, vnâ violentam & malignæ qualitatis participem, aliam vero naturæ benignioris, quæ melior, minusque formidanda, tunc in vsum medicum recipiatur, & assuetat, illam esse chamelæam, quæ tricocco nominatur, triaque simul cohærentia ferat grana. Verum cum nemo veterum aut recentiorum in chamelæarum genere hanc fecerit distinctionem, & ea, quæ tricocco dicitur, vera sit, quæ in Italia, Galliaque reperitur, & à Germanica per Dodoneum descripta ratione efficaciæ & violentiæ parum differat, imo à superioris Germaniæ officinis in vsum vulgo recipiatur, vti ab Italis & Gallis, isti coniecturæ temere fidem facere non audebimus. Si vero Mesuæ doctrinam accuratius inspiciamus, videtur ille innuere non tam chamelæam, quam quæ nobis daphnoides & vulgo laureolâ dicitur, quamque classicorum vti Matthioli, Fernellii, aliorumque auctorum calculo, inter mezerei species referunt Arabes, in vsum recipiendam esse. Extra omnē dubitandi aleam est sub mezereorum genere ab Arabibus comprehendit laureolam. At in hoc quæstionis vertitur cardo, quænam harum specierum, an laureolâ, thymelæâ, num chamelæâ vsurpanda, quando ab Arabibus mezereon præscribitur, & quænam illarum vtilius, & minori

cum

eum noxa assumatur. Qui rigide
duas tantum veri mezerei species, vi-
delicet vnam angustifoliam, alteram
latifoliam, thymelæam & chame-
læam dictas, defendunt, hanc recipi-
dam esse adstruunt. Quamobrem I-
tali chamelæam Tricocon, vernacu-
lam suæ regionis plantam, superiores
Germani chamelæam Germanicam,
istic locorum originariam stirpem,
successu non omnino infœlici, si ri-
te præparata recte administretur, v-
surpant. Verum enimvero si verba
Mesue ad amissim examinentur, nō
videtur ex his exculpi posse, pro me-
zereo potius chamelæam, quam lau-
reolam sumendam esse; air enim inter
mezerei species aliam esse, quæ ma-
gna habeat folia & subtilia, & aliam,
quæ parua, sicut oliuæ, & spissa ni-
mis, & aliam item, quæ crispa & aspe-
ra, & ex iis aliam esse colore viridi, a-
liam subnigro, & inter omnia eam
meliorem, quæ folia gerat magna, te-
nuia & viridia, paruam autem, quæ
foliis spissis quæue crispa & aspera &
consimiliter, quæ nigra omnino ma-
lam esse. Hispositis, ex Dioscoride
constat chamelææ folia oleæ simili-
tudinem habere & teneriora esse, &
ea propter chamelæam quasi paruam
seu pumilam oleam vel oliuellam,
aut oleastellum aliis nuncupatam es-
se, Thymelæam vero, quod thymal-
ib Cyparissino, quæ folia lini repræ-
sentat, & clææ siue oleæ pariter simi-
lis videatur, & proinde vtramque ei,
quam Mesue meliorem censer, quæ-

que in vsum recipi debeat, confor-
mari non posse. Vtramque præterea
cum foliis, tum baccis & radicum
corticibus vim continere violentam,
& furiosam & deleteriam, quo visce-
ra radat, erodat, & corrumpat, ve-
narum oscula dilaniet, auctor est Mat-
thiolus, immo vix ac ne vix quamuis
correctas, & idoneis antidotis mistas,
robustis & fortioribus exhibendas.
Isti vero, quam in vsum recipiendam
adstruit Mesue laureolæ facies & for-
ma rectius competit, quod folia re-
spectu chamelææ & thymelææ ha-
beat maiora, tenuia, viridia, non par-
ua, nec pingua, nec cliniformia, nec
leæ similia, id quod recte iudiciosissi-
mus rei Botanice scrutator & arbiter
Fernelius aduertit, cum inquit, Meze-
rei species tres describuntur Mesue, prima,
quæ virentibus foliis & que tenuibus & gra-
uilibus, Daphnoides est Dioscoridi, secunda
quæ folio est oliuæ angustiori, sed multum
pingui & viscoso Thymelæa est, tertia est
Dioscoridis chamelæa. Hactenus Fernel.

Ex his liquet multos quamuis pri-
marios temere exclamare Daphnoi-
dem male referri ad Mezereon Ara-
bum, & inconsulto pro eodem vsur-
pari, cum tamen Mesues designatio
istius Mezerei, quod in vsum recipi
consulit, laureolæ præ cæteris con-
ueniat, & hæc non adeo venenata &
deleteria facultate, quam cæteræ
duæ sit prædita, quod & Dioscorides
& Galenus innuunt, & Dodonæus
conceptis verbis lib. xij. rei herbariæ c. 8.
in supplemento testatur. Interim relin-

Ecc 3 quo

Quando ab
Arabibus
sic mentio
mezerei,
intelligen-
dam esse
daphnoi-
dem.
Pro meze-
reo recte vsur-
pari daph-
noidem.

Laureolæ
est species
Mezerei
Arabum.

Quomodo
tuto & in-
noxie usur-
petur da-
phnoides.

quo auctoritatem & iudicium cuilibet liberum sentiendi, & utendi his plantis, quomodo libeat, & nihilo minus vere restor laureolæ nostratis corticum insolentiam adeo cicurari posse, ut tuto in infusis, imo in pulveris forma exhibeantur, præsertim in curatione hydropis & innoxie pro mezereovsurpari, quin imo sic præparari, ut omni viturbatoria & exagitante destituti, virtutem antidoti consequantur, & alexipharmicis rite misceantur, quemadmodum ex compositione antidoti Saxonica videre est.

Quibusigitur sui cæli solique seu laureola, seu chamelæa usu comprobata est innoxie sumi, pro illa, siue Italica siue Germanica sit, aliam recipiendam non suadeo, saltem omnia diligenter humanæ salutis causa examinanda nihilq; temerari experientia mouente, uti cauet Gal. I. aph. com. 1. in perniciem animantis tentandum faciendumque consulo.

Temperies
mezerei.

Sunt vero hæ tres Mezerei species videlicet laureola seu daphnoides, chamelæa, & thymelæa calidæ & siccæ in excessu quarti gradus, ut fauces adurant, intestina & viscera radant, rodant, & concutiant, venas referent, & ævay rē omnia turbent, effluxum humorum ad sanguinis usque profusionem & dysenteriam excitent, & ferme ad venenorum naturam accedant, interiora inflammando, febrim accendēdo, cordis principumque partium vires exsoluendo, adeo

Virulenta
& violenta
specierum
mezerei
potestas.

ut nunquam nisi adprime correctæ & specificis suis antidotis mista usurpari, & tamen quovis modo correctæ nequaquam imbecillibus & tene-rioris constitutionis hominibus exhiberi debeant. Robustioribus, quibus competere posse videntur, magna consideratione subministrantur, quod incaute vel incorrecte sumpta multis extremam perniciem attulerint.

Laureola vero seu daphnoides, etiam si naturæ violentæ & furentis sit, tamen cæteris duabus speciebus mitiorem esse, compertum est. Et hic respicienda regula superius multoties allegata, videlicet omne pharmacum specifica vi purgandi dotatū, eo fortius agere, & naturæ maiorem vim inferre, quo acutioribus ab elementorum manifesta crassi-qualitatibus polleat. Est autem laureola calida & sicca in initio quarti gradus, quocirca nunquam nisi correctæ vel antidotis mista, neq; tamen hoc modo etiam imbecillibus naturis, sed robustioribus cum circumspectione tantum singulari exhibenda. Dioscorides ait, piritam extrahere folium recens & aridum in potu, vomitum & menses ciere, masticatum euacuare caput, sternutamenta mouere, baccas quindecim aluum solvere, proprietate vero specifica hydropicorum aquas citrinas & melancholicos humores expurgare. Fructus idiomate rustico piper montanum nominantur, & improprie cocognidium. Dodonæus foliorum viridium in vino infusum,

Laureola
folio m.
& baccis
rum m.

Dodonæus
& piper
montanum

Infusum, aut puluerem foliorum sic-
eatorum medix dragmæ pondere
sumptum aquosos & pituitosos hu-
mores expurgare, & extractum sali-
cius id præstare, succum autem vri-
nas mensesq; remorantes admodum
promouere, folia contusa, vel aquam
destillatam applicata isti hiadico do-
lori conferre, auctor est. Simpliciter
præparatur tridui maceratione in ace-
to, vel succo oxyochanta, cotonei, ma'i pu-
nici adiectis myrobalanis, & dein qua-
terna in aquam simplicem infusione,
lotione, & exsiccatione. Exhibetur
cum saccharo vel succo liquiritiæ. Neque
hic prætereundum illud singulare in
laureolæ cortice, quod aceto mace-
ratus acerrimo siccatusque vtiliter
antidotis & alexipharmacis contra
pestem & febres malignas misceatur,
quod & de euphorbio fieri supra dictum
est.

Chamelæ, quam multi verum
Mezereum censent, & pro eodem
vsurpant foliorum pars tertia cum dua-
bus absinthij, asperso hydromelite in catapo-
tia subacta bilem & pituitam purgat,
sed hæc in ventre non colliquescent
& integra cum excrementis egerun-
tur. Lobbelius scribit, succum è toto
expressum siccatumque & duarum
dragmarum pondere exhibitum, se-
orsim vel cum aliis purgantibus mi-
stum, non vehementer mouisse al-
uum, nec intestina turbasse, aut sto-
machi angustiam vomitusque con-
cuisse, imo pueris eiusdem portio-
nem impune exhibitam fuisse. Idem

succus pubi illitus vehementer pel-
lit urinas & hydropicorum abdomi-
ni iuxta Rondelerium vtiliter admo-
uetur, neque inconuenienter iisdem
exhibetur. Dodonæus eundem com-
mendat ad menses restitantes & vri-
nas promouendum, & folia è vino ad
colicam ex pituita & flatibus.

Thymelææ folia Dioscorides cneo-
rum vocat, illa per menses colligi, & in
ymbra siccata recondi iubet, aquam
cum diluto vino, aut addita lente co-
ctatritisue oleribus sumpta ducunt.
Fructus Thymelææ proprie est id,
quod cocognidium nominatur. Hoc
per inferiora pituitam & aquas de-
trahere, si viginti granorum pars in-
terna bibatur, verum fauces simul
adurere, scriptum reliquit Dioscori-
des. Bacca siccata, quia piperis faci-
em repræsentat, & acrimoniam ve-
hementem gustanti imprimit, vna
cum laureolæ semine indifferenter
piper montanum agrestibus loco-
rum, vbi prouenit, indigenis nomi-
natur, quod, referente Matthiolo, v-
surpant in potionibus, conantes fal-
lere Medicos, verum frequenter eue-
nit, vt se ipsos decipiant, & nisi matu-
re ab assumpto, illata noxa, conueni-
ente antidoto emendetur, mortem
sibi consciscant. Lobbelius paulo
mitiorem esse vim putat thymelææ,
quam chamelææ, succumque illius
inspillatum, si non securius, saltem æ-
que tuto & pari quantitate exhi-
beri.

Mezereon, & quæ ab Arabibus
lubo

Ad reman-
entes menses,
urinas
& hydropem
intus ex-
tus valet.
Ad colicam
dolorem.

Thymelææ
usus.
Cneorum
quid sit

*Preparatio
Mezerio-
rum & e-
sula, eorum
que usus
communis.*

*Variis pra-
paratio-
num modi.*

*Decoctum
Mezerai ex
lactis.*

*Vinum
Mezerai.*

sub eo numerantur species, vnam si-
muleandemque cum esula præpara-
tionem, extractionem, & exhibendi
modum admittunt, fereque iisdem
conducunt affectibus. Communis
omnium præparatio & emendatio
est, ut folia, cortices vel fructus aut
quodcunque ex his fructuosius in v-
sum vocatur, maceretur in aceto, dein
siccet, rursusque infusione in a-
quam fontanam edulceretur. Conue-
nientius ad hoc recipitur acetum, cui
succus cydoniorum mistus, aut in quo
cydonia berberis præmacerata sint.
Pari modo, violentiam eorum retun-
dant, mucilago seminis psyllii, succus por-
tulacæ, liquiritiæ, endiviæ, aqua alkekengi,
solatri, berberorum, consulto mirobala-
nis vel rosis aut epithymo ad frangendū
acumen miscentur, nec minus utili-
ter macerantur in lacte dulci, aut aceto-
so caprarum vel asinæ. Amplius retun-
ditur acrimonia & vehementia, si ace-
to per diem impolita, ex hoc siccata
lacti aut oleo amygdalarum dulcium in-
fundatur. Syrupus ex aceto infusionis
Mezerai factus, multis commendatur,
utiliter etiam incoquantur lacti fo-
lia & remota interim spuma serua-
tur colatura, ad vsum maxime ido-
nea. Eadem syrupo rosarum paulo ante
quam finiatur coctio, immittuntur,
qui tuto, cum opus fuerit, propina-
tur, nec minus recte decoquuntur in
iusculo galli veteris, dosis in infuso est à
℥℔. ad ℥j. Foliorum ℥ij. in cado mu-
sti recentis infusa per tres menses, vi-
num hydropi utilissimum quod a-

quas citrinas sine vehementia edu-
cat, efficiunt.

Mesue oleum Mezerei ad eisdem
vltus internos præscribit.

℥. fol. eius ℥ 40.

quibus affunde per diem naturalem,

aqua dulcis ℔. iij.

coque ad remanentiam ℔. i℔.

colatura adde ol. amygd. dul. ℥ viij.

ebulliant ad consumptionem aquæ.

dosis à ℥ iij. ad ℥ v.

Electuarium de Mezereo Mesue.

℥. fol. mezerei præparatorum partes x.

carnium citoniorum elixatorum in
aceto vini,

sacchari tabarzetih ana partes 70.

mannæ partes 40.

seri lactis infusiones agarici par-
tes 30.

olei Mezereon partes xij.

Soluatur saccharum & manna in sero
lactis, & coquatur ad spissitudinem mellis,
& misceatur pulvis cum oleo dicto, fiatque
electuarium.

Simile per omnia tradit Fernelius
sub nomine hydragogi maioris ex
laureola, quæ ipsi verum est Meze-
reum, compositum.

℥. feri lactis ℔ ij.

sacchari albi,

carnis cydoniorum ex aceto cocto-
rum ana ℥ x.

mannæ Calabrinæ ℥ v.

Coquantur igne lento ad mellis crassi-
tatem, sub finem adice foliorū laureolæ præ-
paratorum ex aceto & oleo amygd. dul. ℥ ij.
Dosis ℥℔.

Foliorum laureolæ ℥ ij. macerentur vi-
ginti

*Oleum
Mezerai
Mesue
gani.*

*Electuar
de Meze-
ra.*

*Hydrago-
gum Fer-
nelii ma-
ioris.*

ginti quatuor horis in aceto, mali punici, vel portulacæ, modice coquantur, exprimantur, siccantur, terantur, dein affunde aqua rosarum lb. 8. amygdal. dulc. 3 lb. coquantur ad aquæ consumptionem, pulvisque cum oleo misceatur compositioni.

Serapio componit remedium ad hydropem

ex Mezereopreparato,

radic. lreos,

batitura aris,

asaro,

mirrha,

serapino,

myrobalanis citrinis.

sale Indo,

sem. apij domestici,

succis eupatorij,

absinthij,

spica nardi,

masliche, adiecto succo fœniculi, vel solatri aut cassia, & pilulas trochiscos, vel electuarium conficere iubet.

Pilulæ Mesuæ ad hydropem de Mezereo.

℞ fol. mezerei preparat. 3 v.

myrobal. citrinor. 3 iij.

chebulor. 3 iij.

Confice cum manna vel tamarindis in aqua endruiæ. Has in suum lib. 8. meth. medendi transtulit Fernelius.

Mezereon cum primis ad hydropem usurpatur, quamvis epati & organis nutritionis officiat. Interficet & eiicit lumbricos. Iuxta Auicennam decoctum eius vrinas & menses mouet, & cum duplo absinthij me-

lancholicos humores pituitamque educit.

Extus cum melle illitum sanat fistulas & vlcera fraudulenta. Acetum decoctionis Mezerei confert dolori dentiũ, & corrosioni eprũ & gingiuæ sanguinolentæ. Conficitur etiam ex eodem ad scabiem, cum aceto, oleo & cera, & ad morpheam lentiginemque, cum sulphure, melle & aceto forti linimentum.

Decoctum

Dizorai

ex aceto ad

dolorem

dentium.

C A P. XLV.

De Ricino & lathyride, seu cataputia maiore & minore. Semen ducit aquas & pituitam ex abdomine & iuncturis, medetur colicæ, passioni & cottidiana feбри. Oleum seminis expressum clementer purgat. Claretum purgans ex Ricino, Platearij.

Ricinus, alias cataputia maior, palma Christi, pentadactylon, Arabic. cherua maior, Mesue granum regium, Germanis Wunderbaum vnd Kreuzbaum / dictus, est calidus & siccus in tertii recessus initio; pituitam, aquas in abdomine collectas, serosos ab articulis humores, bilemque a throos & violenter cum magna naturæ perturbatione, stomachi subuersione & molestia sursum deorsumque exturbat & eiicit. Semen Mesue granum regium nuncupatum, accersitur potissimum in vsum, quod tamē,

Qualitas

& virtus

Aquas &

bilem ex

abdomine

& ab articulis

violenter du-

cit.

F ff

nik

*Preparatio
vera.*

nisi debere correctum sit, propinare religio fuerit. Vera eius preparatio & correctio perficitur granorum tostione vel assatione, qua humiditas superflua, virosa, & acris vomitum subuersionemque stomachi excitans, viscera & naturam male afficiens assumitur, remanente vi purgatoria deorsum tantum & benignius operante. Alii in massa farinacea vel malo cydonio coquunt, & siccata, ppinant ex decocto seminis feniculi & passularum addito saccharo & cinamomo. Pastæ inuoluta semina integra sub cineribus, vel medullâ extractâ & tritâ subactâ cū semine feniculi & anisi, aliisque speciebus papyro obductâ pastæ inuoluunt, & sub cinere coquunt. Ad normâ præscriptam grana præparata integra, & liquato saccharo vel melle obducta & deuorata blande absque omni viscerum & ventriculi offensione aluum ducere, auctor est Fernelius. Ex medulla seminis post coctionem, & pari quantitate amygdalarum dulcium, cum melle passulato, trochisci non insuaues formati possunt.

*Ad passio-
nem colicâ.*

*Ad dolores
iunctura-
rum.*

*Febrem
cottidianâ
& scabiem.*

Ad colicam passionem & iuncturarum podagræ ischiadicæque dolores grana trita in iure galli antiqui vel sero lactis aut lacte caprillo coquuntur. Platearius semina cataputia maioris valde commēdat ad febris phlegmaticæ cottidianæ & scabiei ex pituita falsa curationem. Ille granorum medullam tritam, & foliis caulium inuolutam coquit sub cineribus, & exprimit oleum, quod cibis mistum æ-

grotis propinat, qua ratione etiam decipi posse eos, quæ pharmaca. umere renuunt, arbitratur. Eodem collimat, quod ab eo præparatur Claretum.

℞. granorum cataputia contritorum

℥ β.

mellis ℥ iij.

Coquantur ex hoc melle colato; & vini purgantis ℥ vi. vij. vel viij. Fiat claretum purgans.

Ad vomitum concitandum in quotidiana febre ex phlegmate prolatam, decoquit semen atriplicis & raparum in vino vel aqua, & in decocto infundit semina cataputia ℥ j. colatura miscet syrupum acetosum vel oxymel.

Contra arthritidem & paralytin exhibetur cum electuario lenituo, vel benedicta laxatiua ex vino hermodactylato. Si materia frigida sit in orificio, cataputia semina cum oleo sic bene trita in forma cataplatmatis extus imponit ad concitandum vomitum.

Ad colicam passionem seminum cataputia ℥ j. vel ℥ β. per clystere infundit cum decocto radicum feniculi & castæ lignæ, sed oportet præc. fuisse emollientem iniectionem. Præfertur ad clystema contra passionem colicam oleum de semine ricini si e de cherua, quod & menses reducit infusum, & scabiē sanat, inflammationes animat, aurium dolores sedat. Ricinus fugare talpas fertur.

Laryris, quod lacteo turgeat succo & iisdem pene viribus, quibus esula polleat, rithymallorum familiæ à pluribus.

*Oleum se-
minis Ri-
ni expres-
sum, pur-
gans.*

*Claretu
purgans
Ricini.*

*Vomito
ad quoti-
dianam
diarream
Ricini
mine.*

*Ad par-
alytin
Chritide
Catapla-
ma exte-
riori
appositi-
o citans
vomitum.*

*Clyster
colicæ.*

*Oleum
cherua
Ricini
ad colicæ
passione
ducit m-
ses, seda
dolores
rurum.*

*Laryris
historia.*

pluribus accensetur. Facultate proxime etiam ad Ricinum accedit, unde cataputia minor, Germanis Springförmner, Dreißförmner nuncupata. Formali proprietate pituitam, aquas citrinas & bilem educit, quamobrem hydropicis & articulorum affectibus conuenit, sed nisi corrigatur, violenter corpus impellit, & vomitum concitat. In vsum veniunt folia, lac & semen. Hoc eodem modo, quo Ricini semen præparatur, & exhibetur à septem granis ad duodecim. Gustantibus initio dulce videtur, sed linguam paulo post adurit. Folia & lac eandem cum esula præparationem recipiunt. Vulgus tria vel quatuor folia ex pingui iure cum oleribus coquit & assumit, alii folia vel semen cum atriplici & gallo veteri elixant.

Decem vel duodecim grana seminis à putaminibus delibrata, tusa & in ouo sorbili deuorata vomitum potenter citant, atq; iis vtiliter propinatur, qui philtrea, aut alia ventricia deuorauerunt, siquidem potenter hæc expellant. Actuarius quindecim grana maiora, vel viginti minora pituitam valde purgare docet, & his, qui yberem deiectionem eadem mandere, qui mediocrem desiderant, & infirmo sunt stomacho integra deuorare præcipit. Quidam semina ficibus vel dactylis inclusa vel cum aniso & tragacantha exhibent. Succus vel lac lathyridis dentium præcipue caueri dolorem mitigat; vicinia autem cera est præmunienda. Idem abigit sca-

biem, superfluum vlcera carnis consumit, verrucas & clauos extirpat.

CAP. XLVI.

Esula è ceteris omnibus duntaxat in vsum vocatur. Aquas, pituitam & bilem atram euocat. Robustis corporibus & non nisi correcta datur. Ictericis, leucophlegmaticis, hydropi, iliaca passioni, paralyti, febri cottidiana medetur, semen, folia, lac & radicis cortex medicina seruiunt. Vulgo corticis, puluis, decoctum aut extractum usurpatur.

ESULA nomen, tithymallorum generibus, quorum septem recenset Dioscorides, omnibus, indifferenter imponitur. Mesue *Alsebram* nominat, duorumque tantum, videlicet maioris & minoris, mentionem facit. *Alsebram maius*, vsum medico exulare, minus vero recipi asserit. Illud Fernelius & Matthiolus censent esse *pituyasam* Dioscoridis, & *Mehezeregi* Arabum, vulgo *esulam* maiorem officinarum, hoc Auicennæ *Scebram*, & Dioscoridis *Tithymallum Cyparissiam* arbitratur Matthiolus, eamque esse plantam, quæ officinis *esula minor* nuncupatur, cuius pro omni tithymallo inualuit vsum. Fernelio *peplos* (quæ quod orbiculatis constet foliis, vulgo *esula rotunda* nominatur) pro minore venit, & in vsum accersitur.

Fff 2 Esula,

Qualitas
& vires.

Esula, omnisq; tithymalli species acris & virentis est facultatis, & particeps cuiusdam aromaticitatis. Folia, radix, & sementertium, lac siue liquor quantum caliditatis attingit ordinem. Substantia constat ignea, acuta, & subtili, partimque terrea & stiptica, quocirca vim habet incidendi, attenuandi, colliquandi, orificia venarum referandi & vehementer exsiccandi. Formali proprietate athroos hydropicorum aquas, & pituitam, demumque melancholicos humores educit, & ab articulis, quorum eo ipso doloribus medetur, superflua educit. Esulam minorem inter omnes tithymalli species esse virtutis modestioris experientia docuit, quam obrem in vsum sola recipitur, sed non nisi correcta, quod cordi, epati, ventriculo, visceribusq; noxia vim alioquin inferret maximam, intestina raderet, venarum ora referaret, nobiles interiorum partes inflammaret, febres excitaret, sperma exsiccando consumeret, potentiamque aphrodisiam exstingueret.

Hydropico-
rum aquas,
pituitam
& bilem
atram va-
cuat, ducit
que ab ar-
ticulis.

Validissimus est liquor, secundum locum semen & folia sibi vendicant, radix eadem efficacia sed paulo mitiore donata est. A tempore collectionis intra mensem non v-surpetur, proinde melior est, quæ quinque vel sex mensium ætatem vidit. Robustorum corporum & rusticorum est remedium, à cuius usu qui tenerioris sunt valetudinis & delicatiores, calidiorisque temperiei,

merito sibi cauent. Vitæ humanæ insidiantur, qui pro turpetho, esula maioris corticem substituant.

Prima, quæ cordi, epati, & stomacho insultat, noxia, corrigatur iuxta Mesien appropriatis cordialibus, stomachicis & epaticis, videlicet spica, cinamomo, nucæ muscata, mastiche. Erodens & exurens qualitas emendatur iis, quæ glutinandi & refrigerandi vi pollent ut tragacantham, bellium, succus portulacæ & psylli mucilago, inter quæ hæc potissima videtur, quod vi sua corrigente non tam in corpore detineat esulam, quam exitum eius promoueat, ne malignitatem, quam simulac retundit, altius imprimat. Ne viscera inflammaret, & si brim inducat, frigidis, velut succo sonchi, intubi, solani hortensis, portulacæ, aceto decoctionis aut infusionis seminis vel carnis cydoniorum permiscerent. Mesue refert, alios myrobalanorum potissimum aut albes mitione eius malignitatem reprimere. Serapio & Mesue ex lacte esule & farina orobi conficiunt pilulas, vel ex succo cydoniorum & mastiche. Serapio lac ficubus instillat & sigillatim cuique guttas tres vel quatuor infundit, eosque reponit & flagitante usu numero tres vel quatuor exhibet.

Esula co-
rectio.

Pilula-
la & es-
cydoni-
mastic-
Lac es-
ficubus
stillatus
commo-
datur.

Plinius tradit, hydropicos toties purgari, quot guttas sumpra qualibet combiberit.

Alii referente Serapione, pilulas conformant, quas, ne, dum vsurpan-

tyr.

tur, fauces exurant, cera liquefacta vel melle obducunt, vel herbam integrā contundunt & trochiscos formant. Eodem auctore miscetur cum amylo & modico olei violarum aut amygdalarū dulcium, vel cum succo liquiritie, absinthij, eupatorij, croco & aniso.

Lac exhibetur à gr. iij. ad gr. xij. Fernellius à iij. ad septem duntaxat progreditur.

Hodie in vsum vt plurimum accersitur radice cortex, ab interiore lignosa substantia repurgatus. Recipi vero debet radix, cuius cortex est subtilior & leuior, & facile frangitur, & quæ participet aliquid de rubedine ad instar cassiæ, & quæ iam mediū obtineat annum à collectione, recens enim sui mensis, & quæ in locis thermarum prouenit, & initio veris aucta, noxia est. Efficacia eius biennium durat, rectius tamen singulis annis recens colligitur. Vulgo corrigitur tridui infusione in aceto, quæ peracta exsiccat. Alii primum aceto infundunt, siccantque, deinde in lacte macerant, denuoque resiccant, vel lacti multoties immittunt. Cortex radice exhibetur à gran. vij. ad grana xxvij. Fernellius duntaxat à quinque ad decem grana exhibet. Dragma vna maceratur per diem naturalem in vino dulci, & exhibetur colatura. Tabernæmontanus succum fœniculi coquit, & defacato miscet pulueris esulae & modico sacchari, quæ quantitate cum mulla vel vino etiam exhibet. Eodem modo Platearius, à quo id

mutuatum videtur, commendat ad leucophlegmatiam. Ille succum fœniculi coctum & per residentiam depuratum, seu aquam claram supernatantem cum puluere esulae & saccharo miscet, aut ex his syrupum conficit, delicatis vero & pharmaca abhorrentibus consulit, vt cum carnibus coquant, & brodium hauriant, illasq; deuorent. Idem non inconcinne ex vino, melle, aliisque speciebus & puluere esulae, qui non sit abominabilis saporis, fieri claretum docet.

Eodem puluere cætera purgantia acui & loco scammonij usurpari posse, antiquiores tradunt. Vsum eius ad ictericiam, si breuē quotidianam, arthritidem, leucophlegmatiam, hydropem, iliacam passionem & paralytiā commendant, quorum gratia sequentem puluerem construunt:

℞. esulae præpar. ʒ v.
cinamomi,
sem. fœniculi,
anisi,
mastichis ana gr. vj.
Misce.

Mesue præscribit pilulas de Alsebram seu esula, quæ summum hydro-
pis sint remedium.

℞. Esulae præpar.
myrobalanor. citrin. ana partes iij.
aloes partes v.
(Auicenna addit sal Indi)
cum succo fœniculi vel endiuia.

Fiat massa pilularum. Dosis à ʒ iß. ad ʒ ij.

Auicenna & Serapio ad colicum
Fff 3 crucia-

Claretum
Esulae Platearii.

Quibus
morbus opti-
muletur esula.

Pilula Mesue ad Hydro-
dropem.

radice
cortex po-
sum
vsum
nit.

Cortex
radice
vsum.

cruciatum propinant esulam

Ad dolorem
colicum.

cum ammoniaco,

bdellio,

serapino,

& modico stercore lupi. Vide Aui-
cennam cap. de dolore colico.

Dodonæus puluerem esulæ utili-
ter clysteribus misceri docet.

Fernelius pilulas ex Esulæ hydropi-
cis robusto adhuc corpore suffultis
prescribit.

℞ cort. rad. esulæ viginti quatuor horis in
aceto & succo portulacæ macera-
ti ℥ j.

Granor. ricini purgator. & torrefact.
num. xl.

mirobalanor. citrin. ℥ ss.

chamadri.

chamæpyt.

spicæ nardi,

cinamom. ana ℥ ij.

Trita, misce, & excipe vncia vna traga-
canthi aqua rosar. solut. Fiat massa. Do-
sis ℥ ij.

Extractum
esulæ.

Frequenter hac tempestate vsur-
pant extractum vel essentiam esulæ
ad hydropicorum aquas educendas,
eamque à ℥ ss. ad ℥ ss. vulgo offerunt,
robustis vero ℥ ij. vel ad summum ℥ j.
exhibent.

Quercetanus essentiam esulæ hoc
pacto efformat Radicum recentium ℥ j.
decoquit in aqua anisi & oulegii per diem
integrum, ab expresso & colato succo auo-
cat menstruum per B.M. in fundo remanen-
ti substantia, affundit spiritum vini, digerit
per quatrimum & reiteratis digestionibus
essentiam extrahit, quæ separato per destil-

lationem liquore affuso, superstes remanet,
cuius ℥ j. cum guttulis aliquot olei a-
nisi vel mentha propinat.

℞. essentia esulæ gr. xv.

olei anisi,

corticum citri,

cinamomi ana gutt. j.

syropi de corticibus citri,

aqua mentha ana ℥ ss.

Misce, fiat haustus.

Alii ℥ j. cum extracto mirobalanorum
ex ℥ j. olei amygdalarum dulcium ad hy-
dropem & serosa excrementa repur-
ganda exhibent.

Euonimus essentiam esulæ alia via
conficit.

Herbam tusam in aqua vel aceto mace-
rat, deinde coquit, & inter coquendum
spumam diligenter remouet, depuratum
liquorem decantat, iterumque totiesque
nouum affundit liquorem, & coquit, donec
nulla amplius acrimonia vel amarities gu-
stu percipitur. Decocta hoc pacto collecta
coagulantur, & sub finem ad ℥ j. additur
mastichis ℥ j. ut acquirat formam massæ
pro consiciendis pilulis.

Esulæ radicis cortex non inconsulto
preparatur aceto, lacte, succo cydonio-
rum, aranciorum, citri, cui sic adornato
& puluerisato, si affundatur serum vel
aqua mentha, carduibenedict. absinthii,
aut rosarum, quibus guttulæ aliquot
olei tartari instillata sint, optimum pa-
rabitur extractum. Iis enim tite ex-
trahitur, quibus corrigitur.

Huius ℥ j. vsque ad ℥ ss. exhibent
hydrope, arthritide, asthmate & stran-
guria affectis.

Extrin-
stranguria.

Extractum
esulæ iuxta
Euonimū.

Extractum
Esulæ prod.
est in asth-
mate, hy-
drope, ar-
thritide &
stranguria.

Extrinsecus esula quoque multiplex est usus, lac, quod excellenti calore & acredine pollet, vicem cauterii & psilothri supplere potest, quando pilos auferre decretum est miscetur oleo, ne nimis exulceret. Frequentius illitum radices pilorum auferit, novosque renasci prohibet. Tollit verrucas & carnem in lateribus vnguinum supercrescentem, vlcera putrida, fraudulentia, fistulas & caneros per sanat, callos fistularum remouet, abstergit impetiginem & scabiem, delet condilomata, anique tubercula &

oculi vngulam. Inserta dentium cauernis, munito loco, ne linguam contingat, dolores compefcit, quod itidem praestat, si aceto, in quo cocta sit radix, erosi & cauernosi dentes colluantur. Dentium enim corrosorum dolori cum primis medetur. Lac saepius applicatum dentes eorumque radices eruderat. Semine & fructu ad capiendos pisces ex aqua stagnali vti solet, eo enim deuorato vertiginosi, & quasi semimortui celerime ad aquae superficiem feruntur.

E I N I S L I B R I S E C V N D I.

A V R O.

AVRORÆ MEDICORVM

IOANNIS FREITAGII

LIBER III.

CAPVT I.

*Breuis anacephaleosis eorum, quæ de lenientibus supra dicta
sunt proponitur.*

DE lenientium vi-
ribus & differen-
tiis cū superius lu-
culēter traditum
sit, non est, quod
rem eandem hic
denuo repona-
mus. Habent autem duplicem respec-
tum, quatenus primas vias, videlicet
ventriculum, intestina, venasq; me-
senterii à superfluitatib. liberant, ad-
eoque medicamentis cum inciden-
tibus & attenuantibus, tum prolixius
purgantib. viam struunt & aperiunt,
præparantibus annumerantur, iuxta
illud Hipp. Corpora si quis purgare velit,
eueroa seu fluxilla faciat, oportet, quod
perficitur, si in his angiportis & du-
ctib. hærentes superfluitates lenienti-
bus euocentur, vt subsequenti phar-

maco vterius vim suam protenden-
ti via muniatur. Quæ enim sequan-
tur symptomata, & quomodo affligat-
ur corpus, si purgatio grandior sum-
pta fuerit dum cruditatibus obsessa
sint, & obstructionibus hæc loca la-
borent, Gal. lib. 4. de sanit. tuenda do-
cet.

Deinde accensentur laxantibus,
quæ duplicem vicissim admittunt
differentiam. Vel n. stercorum fæ-
cumq; & quisquiliarū duntaxat sunt
eductiua, & apertis operantur qualita-
tibus, & lubricando, abluendo, ex-
tergendo, nec nisi in magna quâtitate
sumpta agunt, vel vna cum manifesta
qualitate proprietatem quandā for-
malem electiue hunc illumue potius
humorem, non quidem remote, sed
è locis propinquiorebus extrahendi
habent.

*De præpa-
rantibus
& lenientibus
horumque
differentiis.*

habent. Sic in *cassia* & *manna* præter lubricitatem, qua aluum fæcesque induratas emolliunt, virtus peculiaris inest, extrahendi cum primis excrementa biliosa. In hoc itaque blanditer lenientium seu aperta & occulta pariter qualitate aluum subducendi prædictorum remediorum censu numerantur *cassia*, *manna*, *tamarindi*, *passule*, *pruna*, *sebesten*, *viola*, *rosa*, *tartarus*, *aloe*, aliaque, de quibus supra momentosius actum est, ex illis omnis lenientium medicamentorum farrago pene conferruminata est, ubi tamen id, cuius etiam superius facta est mentio, accurate notandum est, quod veluti in pueris, senibus, delicatis tenerisq; naturis, & q partes interiores acuti sensus, vel imbecilliores, & facile irritabiles possidēt, ea, quæ è prima duntaxat regione aperta occultaque viclementer purgare dicta sunt, ad secundam & tertiam omnesque pene corporis partes, facultatem suam extendunt, adeoque plenaria & eradicatiuæ purgationis opus perficiunt, ita in robustis & fortioribus, nisi his, quæ ex secunda regione trahendi vim habent, inuentur, aut acrium minori quantitate adjectorum mixtione instigentur, vix notatu dignum quippiam ex primis etiam viis euocent. Atque hæc est causa, quod illa, quæ in secundam clemēter operantur regionem, qualia sunt *Rhabarbarum*, *sen*, & similia lenitiuis vt plurimum misceantur, & in vsu practico lenientibus electuariis, ea, quæ acrioris

sunt virtutis, sæpe minori dosi admisceantur, veluti cum electuarij lenitiui ℥vj. vel ℥ss. Diaprun. soluti. aut electuarij de succo rosarum Mes. ℥iiij. vel ℥ij. iunguntur.

C A P. II.

De viribus cassie, quibus conueniat morbis, quomodo rite usurpetur, & lenientia pharmaca pauloque vteriusq; virtutem suam pro-tendentia ex ea comparentur.

Ordinis & instituti ratio requirit, vt dispiciamus, quomodo ex *cassia*, *manna*, *prunis*, *passulis*, *tamarindis*, *sebesten*, *violis* & *rosis* lenientia comparentur & usurpentur remedia.

Qua ratione *pulpa cassie* extrahatur, & quæ ex ea formentur remedia, ex dispensatoriis liquido patet, vti vero corrigatur, & ad vsum præparetur, superiori libro traditum est. Ducit autem primo bilem, deinde pituitosos humores, & quod frigida, humidaque complexionis sit, calidis naturis & morbis conuenit, quocirca febribus feruentibus tam hausta, quam subtus infusa conducit, gutturis, pectoris, renumque morbis calidioribus & asperis medetur. Quæ enim spiritalium partium ductus læuigant, & exasperatas leniunt, intemperatas mitigant, ea, & renum vias com meatusque soluunt, liberant & aperiant.

Ggg

Maxi-

na sit
ateriale
lenitium
pharmaco-
m.

*Cassia vi-
res & qui-
bus conue-
niat.*

Maxima electuaria lenitiuorum pars primo flauam, deinde atram bilem educit, quod ex manna, cassia, prunorum, tamarindorum, passulorum & sebesten pulpa potissimum construuntur, è quibus hæc maxime conueniunt, quæ bilis feruorem temperant, viscerum ardorem mitigant, flacciditatem, atoniam & laxitatem moderata adstrictione colligunt, qualia sunt tamarindi & pruna. Cum autem cassia pulpa frigida sit & humida, ventriculo & intestinis frigidis humidisque eandem exhibere non conuenit, calidis vero & humidis laxisque iisdem, cum pulpa tamarindorum miscenda uti serum lactis tamarindorum adstrictionem, ita hi vicissim moderata adstrictione humiditatem cassie temperant. Exhibentur itaque pulpa cassie & tamarindorum ana. ʒvj. in forma boli vel

℞. pulpa cassie ʒj.
Tamarind. ʒi.
Misce f. bolus.

Si pituita bilisue è ventriculo frigido educenda, miscentur species bicera picra.

℞. pulpa cassie ʒj.
specier. hierapicra ʒij.
Misce.

Qua miscenda, ut à remotioribus locis educat cassia.

Cum à remotioribus locis bilis vel pituita educenda adduntur agaricus, Rhabarbarum, electuar. diaprunis vel rosarum, de psyllio diaphenic. Indum aut similitum quidquam. Ad euacuandam leniter è capite pituitam.

℞. agarici trochisc. ʒi.

stach. ʒj.
flor. cassie ʒj.
seri lactis ʒiij.
Misce f. caustus.

Pro bile ex capite educenda.

℞. pulpa cass. ʒvij.
Elect. de succo rosar. Mesues. ʒij.
fiat bolus & superbibatur ʒiij.
vel ʒi. feri lactis.

Si ab epate & renibus ducere propositum fuerit.

℞. cassia ʒvj.
pul. Rhabarb. ʒj.
Misce f. bolus.

Ad euacuandam bilem.

℞. florum cassie ʒj.
pul. Rhabarb.
Elect. diaprunis soluti ana ʒj.
M. f. bolus.

Vel ℞. flor. cassie;
pulp. tamarind. ana ʒv.
electuar. rosar.
pul. Rhabarb. electi ana ʒiij.
solue in decoctione communi.

℞. flor. cassie ʒj.
elect. diaphenic.
pul. Rhabarb. ana ʒj.
cum saccharo f. bolus.

℞. pul. Rhabarb. ʒij.
elect. de succo rosar. ʒij.
cassie ʒiij.
M. f. bolus.

℞. Tamarindorum minutim concisorum ʒij.
infunde per octo horas in feri lactis ʒv.
dein colentur, exprimantur, & addemanna selecta ʒiij.

Quomodo intendat cassia ut ducat pituitam, & melancholiam

Formula lenitium

vel

vel cassia 3 vij. f. haustus.
Ad euacuandam pituitam.
℞. florum cassia 3 b.
agar. trochisc. 3 j.
electuar. diaphænic. 3 ij.
Misce f. bolus.
Ad euacuandam melancholiam.
℞. flor. cassia 3 x.
pul. epitrymi 3 ij.
cum aq. buglosi f. potus.
℞. flor. cassia 3 j.
confection. hamech 3 ij.
Misce f. bolus.
℞. flor. cassia 3 b.
diaphænicon.
electuar. de succo rosar. ana 3 ij.
extracti ellebor. nigri gr. viij.
Misce.

CAP. III.

Quid sit flos cassia. Cassia extracta alia est pro clysteribus, alia, quæ per os assumitur, hæc est sine vel cum foliis senæ, harum parandi ratio & usus. Diacassia cum manna Augustanis usitata, & Electuarium lenitium Florenzola recensentur & examinantur.

Vlgo ex cassia parantur remedia, flos seu pulpa cassia, cassia extracta, condita, diacassia magistralis, diacassia cum manna. Flos cassia differt à cassia extracta eo, quod medulla è siliquis exempta, per angustum adigatur cribrum super vapore aquæ bullientis,

ut à cute & nucleis rite emundetur. Depurata & vapore aquæ calentis haut nimium imbuta pulpa flos eius dicitur, cui si maiorem vim purgandi conciliare velis, exprime super decocto florum persici, prunellorum syluestrium recentium, aut aliorum accuratius purgantium.

Cassia extracta præparatur cum ope decocti cuiusdam, è siliquis extrahitur pulpa. Eluendæ sunt canne confractæ, iure conuenienti, quod addito saccharo ad consistentiam coquendum, cui deinde cassia medulla, quæ ignem diuturnum non tolerat, addenda, & ad consistentiam leni calore redigenda.

Cassia extracta præparatur, ut per os exhibeatur, vel subius per clysteria infundatur. Hæc non vno modo ab auctoribus conficitur. Aliam enim atque aliam Mesue, Cordus, Renodeus & Cronebergius præparationem tradunt.

Quidam succos peculiare ad crassitudinem cum melle coquunt cassia pulpâ deinde addunt, & ad consistentiam debitam feruore ignis moderato redigunt.

Quo modo Mesue cassiam pro clysteribus conficit, recipiendo succorum violarum,

bete,
Mercurialis,
malua,
parietaria ana quart. j.
succo absinthii pontici 3 ij.
mellis q. s.

Ggg 2

fuit

*Cassia ex-
tracta pro
clysteribus*
fiat decoctio ad consistentiam, & adde
pulpa cassiae lb. j. denuo seruesiant.
Alii ex earundem herbarum decocto cum
melle addita cassia pulpa idem præpa-
rati.

Cordus loco mellis saccharum reci-
pit, quod & Augustanus faciunt, qui
modus vulgo obtinuit. Decocto enim
violaria, malua, mercurialis, beta, parietaria,
florum violarum extrahitur cassia
medulla, & cum saccharo ad idoneam
consistentiam apud ignem redigitur:
alii a triplicem & altheam adiciunt. Vbi
notandum, Cordi præparationem ma-
gis convenire febribus acutioribus, &
morbis calidioribus, in quibus mellis
acrimonia facile naturam offendat, i-
psamque celeriter in bilem facessat,
cum sine illo non minus calidi hu-
mores foras proliciantur, quam iu-
cunda temperie interiora recreen-
tur, beneficio violarum, cassiae, maluae, &
locum mellis stimulantis suppleat mo-
derata parietaria, beta & mercurialis ni-
trofitas. In minus acutis & ubi pitui-
ta miscella in intestinis redundat, ea,
quæ cum melle conficitur cassia extra-
cta convenientior erit.

Cassia extracta, quæ per os assu-
mitur, alia sine foliis senæ, alia cum
iisdem conficitur.

Quæ sine foliis senæ paratur, ea re-
cipit

*Cassia ex-
tracta, quæ
per os assu-
mitur du-
pliciter præ-
paratur.*

Prunorum Damascen. ping. n. xij.
Hordei mundi,
anisi,
polypod.
sem. carthamiana 3 v.

violar. M. j.
capill. Vener.
Thymi,
epithymi ana M. ss.
passul. exacinar. 3 ss.
sem. fenic. 3 ij.
portulaca,
malua, ana 3 iij.
liquiritia 3 iij.
Fiat decoctio in s. q. aquæ, colentur, im-
colatura dissolvit pulpa cassiae lb. ij.
Tamarind. 3 j.
cinamo. 3 ij.
sacchari alb. lb. j.
coque ad consistentiam.

Hoc pharmacum vi prunorum, vio-
larum, cassiae, tamarindorum & passularum
bilem blanditur vacuat, ventrem a-
perit & laxat, ratione polypodii & epi-
thymi humorem melancholicum &
adustum; opera vero seminis carthami
pituitam etiam prolicit. Hordeum re-
frigerat & abstergit, semen maluae, por-
tulaca, viola & cassia asperitatem & sti-
plicitatem intestinorum leniunt, ca-
pillus veneris, semen anisi, feniculi, thy-
musque obstructa aperiunt, & flatu si
obrepunt, vel insint, solvunt; cynamo-
mum ventrem & intestina roborat,
crassa incidit. Basis compositionis
est pulpa cassiae, quam obrem primario
bilem exigit, cætera leniendo, ob-
structa aperiendo, crassa attenuando
virtutem & intentionem eius pro-
mouent. Sunt, qui decocto extrahen-
di ficus, dactylos, mirobalanos, santala, flo-
res borraginis, buglossi, intibi & cichorei
adiiciunt.

Cassia

Cassia extracta cum foliis senæ non vno modo ab auctoribus conficitur. Cordus commemoratæ confectionis lb. ij. addit sol. senæ ℥ ij. & l. a. remisset, quæ compositio vulgo in v. su celebratur.

Cronebergius Dessenius aliam tradit Colonia quondam vsitatam.

Cassia ex-
tracta cum
foliis senæ
Dessenii.

℥. passul. mundat. lb. j.
follicul. sen. mundat lb. lb.
polypod. Quercin. ℥ iiij.
liquirit. rasa ℥ ii lb.
prunor. Damascen. dulc. ℥ iiij.
Iniubar.
sebesten ana ℥ j.
ficuum,
dactylorum ana num. x.
sem. anisi,
fenicul.
cartbami ana ℥ lb.
sem. quat. frigid. maior. ana M. ij.

Fiat decoctio in aq. pluuiæ. Quart. vj. hoc est lb xxxij. iuxta artem ad lb xvj. in colatura solue & expurga cassia recens extracta lb. j.

Tamarind.
sacchar. violati ana ℥ iiij.
sacchari alb. lb. j.

Coque lentissimo igne ad decentem consistentiam.

Observandum, senam decoctione prolixiore virtutem purgandi persummare, quam obrem foliorum puluis debita quantitate rectius addatur.

Augustani tradunt Diacassiam cum manna incerti auctoris, Meli-

chius Concorregio adseribit.

℥. Prunor. Damascen. ℥ ij.
flor. violarum M. i lb.
aqua pura ℥ xvij.
bulliant l. a. ad medietatem, cola &
in colatura solue
pulpa cassie ℥ vj.
Tamarind. ℥ j.
manna ℥ ij.
syrup. violar. ℥ iiij.
sacchari candi,
penidior. ana ℥ j.
Violati ℥ iiij.
conficel. a.

Diacassia
cum man-
na Augu-
stani vsi-
tata.

Suaue & omni ætati & constitutioni innoxium & delicatum hoc remedium est. Purgat vero duntaxat bilem idque vi prunorum, violarum, & syrupi violacei, cassie, tamarindorum & manna. Saccharum violatum acrimoniam humorum diluit, & cum penidiis candoq; alui lubricitatem promouet, squalorem temperat, febribus & morbis pectoris, asperæ arteriæ, & faucium calidioribus conuenientius reddit.

Diacassarum magistralium, cassia condita, aliarumque compositionum paradigmata hic referre non attinet, quod commemorata sufficiant.

Electuarium lenituum Florenzola.

℥. passular. enucleatar. vncias duas,
capill. Veneris seu adianthi nigri,
violar. recentium ana M. j.
Iniubar.
sebesten ana num. xx.

Ggg 3

clj

Glycyrrhizæ ꝑ℞.
 Prunorum enucleatorum,
 Tamarindor. ana ꝑ℞.
 Fol. senæ,
 polypodij ana ꝑ℞.
 Mercurial M. i℞.

Decoquantur vt artis est, in sufficiente
 aqua, postmodo cola, & in colato dis-
 solue

Pulpar. Cassiæ,
 Tamarindor.
 Prunor.
 sacchari optimi,
 sacchari violati ana ꝑ℞.
 pulueris senæ ꝑ℞.
 Fiat electuarium iuxta artem.

Hieron. Mercurialis lib. 3. de compo-
 sit. medic. c. x. addit malua ꝑ℞. & iubet
 assumere liquoris ℔b. 6. & coquere ad
 consumptionem duarum tertiarum ita vt
 ℔b. ij. remaneant, cui addendum saccharum,
 & coctio continuanda, donec acquisita sit
 iusta consistentia, tunc miscenda cassiæ ta-
 marindorum, prunorumq; pulpa cum sac-
 charo violato, & in fine pro qualibet libra
 totius aspergenda pulueris folior senæ x. vel
 xij. dragme.

Vim habet retundendi acrimo-
 niam biliosi humoris, eumque alte-
 randi & educendi. Lenitiuū enim
 nomen, quod absq; molestia blande
 aluum aperiat, sortitum est.

Fertur & brassinam vitellinam, æ-
 ruginosamq; bilem, cui pituita sem-
 per mista, ex ciborum cum primis in
 ventriculo corruptione natam edu-
 cere.

Vire &
 vj. m.

Propter cassiæ, iuiubæ, sebesten, pru-
 na & tamarindos educit & alterat bi-
 lem, opera polypodij & senæ melancho-
 licos retortidosque humores extra-
 hit, horum facultatem stimulando,
 incidendo, abstergendo iuuant capil-
 lus Veneris, hordeum mercurialis, lenien-
 do autem & lubricando humorisque
 acrimoniam retundendo saccharum
 violatum, viola, passula.

Sebesten, quæ & mixaria nominan-
 tur, quod linguæ asperitati medean-
 tur, & tussi laborantique pectori opi-
 tulentur, vrinæ ardori ex bile & salsa
 pituita subueniant; & iuiubæ, quod
 pectoris, pulmonis, renum & vesicæ
 vitiis succutiant, sanguinem increas-
 sent, pleuritidi & thoracis pulmonis-
 que morbis calidioribus & febribus,
 nec non stranguriæ lotiique acrimo-
 niæ & cæteris renum vesicæque ma-
 lis conueniens faciunt pharmacum.
 Datur ab ꝑ℞. ad ꝑ℞.

Idem electuarium sine foliorum se-
 næ puluere sub nomine diasenæ Rhalis
 à Nicolao præposito, & Manlio in lu-
 minari magno describitur.

C A P. IV.

De medicamentis lenitiuis ex
 manna.

Electuarium lenitiuum de mag-
 na Nicolai Alexandrini.

℞. prunor. Damascenor. num. xx.
 violar. ꝑ℞.
 capill. Vener.

este-

cicerach,
lichenis seu hepatica ana ℥ iij.

sem. cucurbita,
cucumeris,
Melonum,
citrulli ana ℥ j.

Coquantur in aqua sufficienti ad me-
dierati consumptionem, exprimantur &
coletur, in colato dissolue, Manna optima
& purissime,

conserua violarum,
pulpa cassia ana ℥ j.
sacchari albi ℥ iij.

Coquantur ad mellis consistentiam, ad
extremum subsequentes pulueres paulatim
inspergantur,

seminum excort. Melonum,
cucumeris,
cucurbita,
citrulli,

flor. violarum,
Nymphaea,

sem. lactuca,
scariola,
portulaca ana ℥ j.
Rhabarb. electi,

fol. sena ana ℥ j. ℥ j.

Pulueriscentur simul omnia & cum pre-
dictis misceantur. Fiat electuarium in de-
bita forma.

Flauam & atram bilem ex epatis
incandescencia natam sine molestia
leniter educit, eiusque & renum via-
rumque vrinalium calidam intem-
periem mitigat, harum partium ob-
structiones demolitur, & sanguinem
purgat.

Rhabarbarum & sena, quorum vri-

usque Cordus ℥ j. & ℥ j. Augustani ^{compositio-}
vero ℥ j. recipiunt, basin huius com-
positionis constituunt propter Rha-
barbarum, quod epati adeo amicum, ^{Basis.}
vt vita & anima eius dicatur, ex eo-
dem bilem cum primis educit, & i-
psum parenchyma roborat; viam du-
cendi bilem iuuant cassia, manna &
pruna. Sena gratia melancholicos &
retorridos humores extrahit. His
viam muniunt, & obstructa reserant,
capillus Veneris, ceterach, semen scariola,
portulaca; Epatis, renum, & vrinalium
partium feruorem temperant, hu-
morumque acrimoniam mitigant
flores Nymphaea & conserua violarum, ca-
etera semina, videlicet cucurbita, melo-
num, citrulli, cucumeris; praeterquam
quod calorem demulceant, infartus
etiam expediunt.

Syrupus de manna laxatius.

Rad. polypod. q. ℥ vj.

Ireos Florent. ℥ ss.

passul. minor. ping. incis. ℥ iij.

Ficuum pinguium num. vj.

Dactylor. totidem,

liquiritia rasa ℥ ss.

flor. violar.

borrag.

bugloss. ana p. j.

fol. sen. s. s. ℥ ss.

cinam. ℥ ss.

aq. muls. ℥ iij.

Coque omnia secundum artem ad con-
sumptionem ℥ j. coletur, exprimatur, in
colatura solue

Manna Calabrina ℥ iij.

sacchari penid.

sand.

candi albi ana ℥ j.
coque ad consistentiam syrupi, addendo
in fine aquæ cinam. parum.

Alius de manna syrupus laxatius
Mindereri.

℥. pulpa tamarind. ℥ ij.
Iuiubarum,
sebesten ana num. xx.
prunor. Damasceen.
caricarum pinguium ana num. x.
Hordei integri seu non extortie.
M. B.
polypod. Quercin. ℥ iiii β.
sem. fomiculi ℥ ij.

Decoquantur simul omnia in aq. fontis
℥ vij. ad remanentiam ℥. v. quibus post
colaturam, quæ adhuc caleat, infunde

Fol. senæ elect. ℥ ij.

Agarici trochiscati,

Rhabarb. opt. ana ℥ iij.

Stent in infusione per noctem, deinde
colentur leniter expressa, colatura huic
adde

manne calabrina,

Mellis rosati laxativi ana ℥ viij.

sacchari Tabarzet vel albisimi
℥ xvj.

Coquantur in syrupum, qui aromatize-
tur ex cinamomi acutissimi ℥ ij.

macis ℥ ij.

Reponatur ad usum, salutare & effi-
cax est remedium ad primas ventris
vias expurgandum.

Si conferva rosarum ita præparetur,
ut loco sacchari recipiatur manna, vti-
le & iucundum resultat pharmacum
primas vias soluens.

CAP. V.

Electuarium Diasebesten.

Vna tantum extat compositio
inter lenitina de Sebesten, quæ ad
Montagnanam auctorem refer-
tur.

℥. sebesten sine nucleis,
prunorum siccorum enucleatorum,
Tamarindorum ana ℥ v.
aqua violarum ℥ j.
aqua treos,
aqua Anguria ana ℥ vj.
succus mercurialis depuratus ℥ iij.
penidiarum ℥ iij.
Diaprunis simplic. ℥ i β.
Nucleorum sem. cucurbitæ,
cucumeris,
melonis,
citrulli ana ℥ j.

Diagridij ℥ iiii β.

Caro siue pulpa sebesten, prunorum &
tamarindorum minutissime teratur, semi-
na vero minutissime incidantur, & fiat se-
cundum artem electuarium.

Confert febribus ex bile, tam in-
termittentibus, quam continuis, ea-
rumque acumen retundit, sitim &
vigilias componit, acres humores
& inde in vrinis prognata vitia con-
temperat, ab earum viis seu renibus
& vesica perque illas purgat.

De anguria non conueniunt au-
ctores rei medicæ, Fuchsio eam cu-
cumerem, & Cordo Coudenberigio-
quæ melonem magnum statuētibus,
quo-

Quid sit
anguria.

quorum opinionem refellit Matthiolus. Ratum itaque sit anguriam esse citrulum, seu officinarum citrulum, Auicennæ Batechum, iuxta Dodoneum & Tabernamontanū. Huius potius succum, quam aquam recipiendam, vnanimis est scriptorum consensus. Frigida & humida est ordine secundo, confert ardori & malignitati febrium, linguae ariditati, alium lente leuiterque ciet, macilentis, exanguibus, & teneræ complexionis hominibus conuenit.

Pruna & Tamarindi bilem leuiter ducunt, sebesten pectus & vrinae vias ab actibus humoribus liberant & leniunt, quorum virtuti adstipulatur succus angurie feruentia recrementa temperando, & blanditer euacuando. Bilem & aquas proliciendi vim promouet succus mercurialis, si quidem Dioscoride & Plinio testibus eam benigne purget, & iuxta Galen. lib. 7. de simplic. medic. facultat. ventrem subducatur, & admodum digerentis sit facultatis.

Verum cum cholagoga hæc imbecilliter moueant *diagridij* modica quantitas est adiecta, vt torpentem & humilem eorum virtutem quodammodo exstimulet, nec tamen ultra lenientium cancellos, impellat. *Diagridij* exorbitantem ferociam & acumen *penidia*, *pruna*, *tamarindi*, succus vel aqua angurie & violarum inhibent. Succum Iridis præcipue nostratis nequaquam recipiendum arbitror, licet ita velit Fuchsius, siquidem vrentis &

violentæ sit facultatis, quique exliente vehementer turbans pharmacum efficeret. Pro succo itaque aquam Ireos non istius, qui cæruleo, sed flauo comatur flore, accipiendum reor.

CAP. VI.

De remedijs lenientibus, quæ componuntur ex prunis. Electuarij diaprunis lenitiui & solutiui compositio, examen, dosis, & vsus proponitur. Tres recensentur modi conficiendi pruna laxatiua.

Decantatum & vsu frequentatum est electuarium, quod Diaprunis cognominatur, cuius simpliciter leniens & vehementius purgans recepta est, & exstat compositio.

Leniens sic habet.

℞. prunor. Damascen. num. 100.

Coquantur perfecte in aqua sufficiente, deinde cribroraro transmittantur, & reseruata pulpa decoctioni affunde

violar. vnciam mediam,

Bulliant sufficienter, & colentur, colatura addantur

sacchari ℥ ij.

pulpa prunor. ℥ j.

pulpa casia,

tamarindorum ana ʒ j.

Coquantur lento igne, & addantur subsequentes pulueres tenuissime triti semper mouendo.

℞. santalorum albor.

rubeorum,

spodij de ebore,

Hhh

Rhab.

Rhabarbari,
cinamomiana ℥iij.
rosarum,
violarum,
sem. portulacæ,
scariolæ.
berberis.
succ. Glycyrrhizæ,
Tragacanthæ ana ℥ij.
sem. citrulli,
cucumer.
cucurbite,
Melonum ana ℥j.

Commisceantur, ut est artis.

Præparationis compendium in hoc consistit, ut pruna coquantur ad dissolutionem, & pulpa per cribrum commode transfundatur. Portioni decoctionis prunorum incoquant violarum ℥ss. vel iuxta alios ℥j. aut ℥iij. (nec enim grauis aut levis error in hoc committi potest) & hac extrahatur, & coquatur cassia & tamarindorum pulpa. Alteri decoctionis parti adde pulpa prunorum per se inspissata ℥j. sacchari ℥ij. quæ adiectis cæteris, deinde iuxta artem componuntur, & ad consistentiam debitam aspersis pulueribus rediguntur.

Examen.

Basis.

Huius compositionis basin constituunt pruna, quæ humiditate & lentore suo aluum leniter subducunt aut, ut Galeno lib. 2. de aliment. facultat. cap. 3. Secundum Arabes bilem detrahunt, & modice refrigerant. Debent assumi non nimis siccata, sed carnosa & dulcia, quæ, si in Damascenis præpore presentibus non inueniantur,

fatius est, dulciora & pingua ex Ibericis vel Hungaricis eligere.

Cætera propter commoditatem aliquam adduntur: Tamarindi & cassia vim laxatiuam iuuant, & feruorem bilis extinguunt. Viola magis refrigerant & leniunt, berberorum fructus (quos idem esse voluit cum oxyachantha Dioscoridis) & spodium, atonia relaxatorum viscerum medentur, scariolæ, cucumeris, melonis, cucurbite & portulacæ præter refrigerationem, quæ conferunt, insuper vias leniunt, facilemque transitum humori edueendo parant, santala cordi patrocinantur & igneos spiritus recreant, ventitantque, epas roborant & temperant, Succus Glycyrrhizæ & tragacanthæ mitigant acrimoniam & mordacitatem bilis ne dum transit vellicet & mordcat. Hoc modo commodum euadit bilis & acutis morbis, & temporibus calidioribus idoneum medicamentum. Et cum refrigerantia simulque humectantia enumerata, ventriculi aliorumque viscerum robur non nihil laxent, Rhabarbarum etiam additur, quod bilis educationem insuper promouet epasque singulari proprietate roborat, & cinamomum, quod grato odore ventriculo & cordi amicum est.

Vnde satis patet, immerito Fuchium expungere cinamomum, quod vnicum propter frigiditatem ingredientium & ventriculi intestinorumque, si quæ subit, debilitatem adiectum est, & male à Renodæo omitti.

Omitti semen berberorum cum spodio, quando hoc fossile & legitimum abunde habere queamus, & utrumque roborationis haut superuacaneæ gratia adiectum fuerit.

Diaprunum seu diadamafeenum lenitiuum commendatur ad morbos calidos, ad hæcticas, & continuas intermittentes & acutiores febres, quarum initio & quouis tempore tuto exhibetur. Pulmonum, thoracis, renum & vesicæ vitis medetur, in æstuosis affectibus feruorem temperando aluum blanditer subducit, & primam corporis regionem vix ac ne vix satis expurgat.

Lenienti isti pharmaco, si, dum ad iustam consistentiam coctione redactum sit, continuo & adhuc calenti *diagridium* in pollinem redactum adiciatur, & accuratissime per omnia misceatur, vere purgatorium euadit, ita, vt bilem valenter attrahat & efferat, & tunc *scammonium* in eo basis locum sortitur, reliqua efficiant, vt facilius & minore agitatione purgatio succedat, dum leniendo corpus fluidum reddunt, & alia, quæ recensuimus, commoda præstant, ex quo adeo moderatum resultat medicamentum, vt absque timore eo vti liceat in regionibus & temporibus constitutionibusque calidioribus, & morbis acutis apparente purgandi occasione.

Quo pondere *diagridium* recipiendum.

Qua quantitate adiciendum sit *diagridium*, non conuenit inter artifices, Nicolao Myrepsio vnciam dimi-

diam, Alexandrino vero pondus nullum significante. Sunt, qui cuiuslibet libræ vnciam vnam *diagridij* miscent, alii dragmas sex. Cronenbergius & Trincauellius cuiuslibet libræ dragmas septem impendent, ex quo in singulas compositi totius dragmas resultabunt grana quatuor, & tertia vnius grani pars qua ratione, vncia media diaprunis, septemdecim grana *diagridij* possidebit, cuius summa dosis iuxta Mesæen tantum sit granorum duodecim. Verum innoxie vnciam semis diaprunis solutui ita præparati assumi, quod mistione cæterorum, vis *diagridij* sic retusa, vt de periculo nil metuendum sit, asserit Trincauellius, & testatur ipsa experientia.

Augustani, Renodæus, Cordus & Fuchsius in singulas libras tantum dimidiam vnciam *diagridij* dispensant, quæ mensura vulgo obtinuit, neque hanc pharmacopæus quispiam propria auctoritate sine suffragio & consilio Medicorum excedere debet. Ex hoc quælibet dragma compositi continet *diagridij* grana duo cum dimidio. Dosis itaque sit ab $\mathfrak{z}\beta$. ad $\mathfrak{z}\text{vj}$. pro naturarum diuersitate varianda. Hoc etiam diapruno composito cætera lenientia tam composita, quam simplicia vtitate acuiuntur.

Sequuntur aliquot modi conficiendi *pruna laxatiua*: primus est simplicior.

℞. fol. senæ Alexand. mundat. $\mathfrak{z}\text{iiij}$. mechoaca $\mathfrak{z}\text{j}$.

H h 2 citano.

Dosis diaprunis laxatiui.

Prunorum
laxatiuorū
conficien-
dorum tres
modi.

cynam. ℥ij.

prunorum ping. dulcium lb. j.

Palueriscentur species & inspergantur
prunis faciendo stratum super stratum, af-
funde aqua & vini ana p. a. ut superemi-
neat liquor spacio duorum digitorum, stent
per horas viginti quatuor, deinde adde sac-
chari albi ℥ij. v. ebulliant, donec pruna
rite percocta sint, quorum octo vel no-
uem comesta clementer aluum sub-
ducunt.

Secundus modus:

℥. Fol. sena Alexand. mundat. ℥ iij.

Garyophyll. ℥ij.

Trita infunde horis viginti quatuor in s. q.
aqua scabiosa, buglosi & vini Rhenani, dein-
de post vnam vel alteram ebullitionem, fiat
expressio, & colatura, in qua macera per
biduum, prunorum Damasceborum pin-
guium acu punctorum lb. j. exemptis pru-
nis, iuri adde manna Calabrina ℥ iij. sac-
chari candi ℥ iij. reduc lento calore ad sy-
rupi consistentiam, quem calide affunde
prunis ante maceratis, recondantur ad v-
sum, quos si accuratius purgare velis, priori
infusioni adde diagridij ℥ iij. vel ℥ ij. in pe-
tia ligat.

Tertius modus:

℥. cremoris tartari ℥ β.

fol. sena Alexand. mund. ℥ vj.

radic. mechoac. ℥ ij.

diagrid. ℥ iij. vel ℥ j.

cinamo. elect. in frustula concis. ℥ j.

sem. anisi ℥ ij.

Infundantur in vini maluatici ℥ iij.

aqua fragorum,

succi pomorum ana ℥ ij.

citri ℥ β.

Stent in loco tepido vel calidiusculo in
vase vitreo optime clauso horis decem vel
duodecim, postmodo aliquantulum ebul-
liant, colentur, colatura adde

aq. cinamom. ℥ iij.

rosarum ℥ j.

prunorum dulcium maiorum cultri-

cuspide prius decenter incisorum

vel enucleatorum ℥ ij. vel ℥ iij.

Stent per diem in vase vitreo, optime, vt
antea clauso loco calidiusculo, postea pru-
norum numerus in duas partes diuidatur,
quarum vna simpliciter in vmbra siccetur,
iterumque predicto brodio imbuatur, &
bene siccetur: altera adhuc madida (detra-
ctis singulorum prunorum cuticulis seu pel-
liculis externis) manna cum equali portio-
ne tabularum manus Christi, vel saccharo
albo inuoluatur, incrustetur, & quasi con-
ficiatur. Horum quatuor vel quinque
sufficiunt. Passula pari processu pote-
runt confici.

C A P. VII.

De lenitiuis, quae ex passulis &
Tamarindis conficiuntur. Pas-
sularum laxatiuarum vniuersum
corpus euacuantium compositio &
quatuor diapassulorum lenienti-
um genera traduntur.

SI quispiam passulas simpliciter la-
xatiuas desideret, quae nullo par-
tis aut humorum selectiue purgan-
dorum respectu aluum soluant, ei Au-
gustana sufficiat compositio, si vero
ad vniuersum corpus omnesque hu-
mores.

mores directas velit, sequens paradigma in vsum vocare poterit.

℞. radic. polypod. Quercin. ℥ij.

cichorei,

lapathi,

fœniculi,

Ireos Florent. ana ℥ß.

Herb. mercurialis,

Thymi,

Hyssopi,

beronica,

ceterach veri,

Endiuia,

capillor. Vener. ana M. j.

Cort. tamarisci,

citri fœccat. ana ℥iij.

sem. melonum concis. ℥iij.

fœnicul. ℥iß.

Prunorum Damasceñ.

fœccum concisor. ana n. xiiij.

mirobal. chebul.

citrinor.

Indoram ana ℥ß.

Diagridii in petia ligati ℥iij.

Turpeth. alb. optimi ℥x.

Infundantur in aquis partibus aqua rosarum,

vini Rhenani,

Et hydromellis simplicis

coquantur, exprimantur fortiter, colatura infunde

Fol. senæ Alexand. mund. ℥iij.

Mechoaca ℥x.

Stent in infusione per noctem calide, mane

feruescant, colentur, exprimantur,

colatura ℞. ℥iij. Quibus misce

passular. mundat. ℥j.

manna Calabrine,

sacchari albi ana ℥iij.

aq. cinamomi ℥ß.

bulliant, donec passula intumescant.

Hæ totum corpus, omnesque humores recrementicios expurgant, & cuiuscunque ætatis hominibus, maior minorue quantitas, pro arbitrio experti Medici, tuto datur, efficaciam harum, si ad pectus, caput, epas, aliamque partem sigillatim dirigere velis primæ decoctioni adde cephalica, pectoralia, epatica.

Diapassulatum leniens.

℞. Fol. senæ Alexan. mundat. ℥iij.

Turpeth. alb. opt. ℥j.

corr. citri exterior recent ℥vj.

cinamomi ℥ij.

Infunde in s. q. vini Rhenani, affusa vicia semis succi limonum, post macerationem in loco calido factam, exprime & in expresso iure macera passularum Corinthiacarum ℥v. quarum deinde pulpa adigatur per setaceum, & cum residuo infusionis infussetur, addendo manna purissima & sacchari albi ana ℥iij.

Aliud passulatum leniens Heurnii.

℞. radic. polypod. Quercini ℥ij.

Alibea ℥j.

Fol. senæ Alex. mund. ℥iij.

sem. anisi,

fœniculi,

dauci,

zinzib. ana ℥ij.

Coquantur modice in aqua, expresso adde pulpa passularum maiorum & minorum in vino maluatico coctorum & per cribrum transmissorum ℥ß.

Hhh 3; pulpa.

Passulatum
Heurnii.

passula la-
tiua v-
iuerum
opus &
noslibet
umores
enigne &
bertim
achantes.

pulpa Tamarindorum,
 manna Calabrina,
 sacchari albisimi ana ℥iij.
 coque modice ad consistentiam electua-
 rii.

Aliud.

℞. cinamomi opt. ℥vj.

Fol. senæ Alexand. mund. ℥v.

Passulatum
curium. facta ebullitione vnica in vini maluat.
 ℔ iij. stent in infusione per horas duode-
 cim, postea cum expressione percolentur.
 Hac colatura extrahuntur vuarum passa-
 rum vino lotarum ℥ix.

extractioni adde pulpa Tamarind.

Diaprunis simplic. lenitini ana ℥iij.

ol. nuc. musch. destillat. ℔.

ol. anisi gutt. v. ij.

fiat electuarium, cuius dosis ab ℥j. ad
 ℥xij.

Aliud.

℞. fol. senæ Alexand. mundat ℥v.

Radic. Turpeth. alb. opt. in puluer.
 triti,

Mechoaca ana ℥j.

sem. carthami per submersionem
 probat. ℥i℔.

pul. diagrid. in petia ligati ℥ij.

cremor. tartari ℥iij.

sem. anisi ℥ij.

cinamomi ℥i℔.

salis gemma ℥℔.

Fiât infusio per noctem in ℔ iij. vini
 maluatici, feruescant, colentur, exprimantur,
 colatura adde

pulpa prunor damascen. ℥iij.

pulpa passular.

manna selectiss. ana ℥vij.

sacchari ℥iij.

Fiât electuarium.

CAP. VIII.

De medicamentis laxatiuis ex
 Rosis. Syrupi rosarum sunt simplices
 vel compositi: Simplices adstringunt,
 temperant, vel laxant, adstringen-
 tes sunt ex rosis rubeis, laxantes ex
 pallidis earumque succo aut multi-
 plici infusione. E censu composito-
 rum describitur quidam syrupus ro-
 sarum pallidarum ad cachexiam &
 hydropem perutilis.

EX rosis quatuor simplices vulgo
 fiunt syrupi, plures autem com-
 positi. Simplices parantur ex folio-
 rum siccorum vel recentium infusio-
 nibus, aut succo.

Qui ex infusione foliorum sicco-
 rum conficitur, quia omnis aerea &
 soluens humiditas expiravit, mere
 adstrictiua facultate præditus, ven-
 triculum & iecur roborat, fluxiones
 omnis generis & vndiquaque erum-
 pentes compescit. Qui ex infusio-
 nibus recentium paratur, pro infusio-
 num multitudine vel paucitate alte-
 randi saltem, & contemperandi, vel
 etiam soluendi vim obtinet. Si bina
 vel trina fiat infusio foliorum rosa-
 rum recentium in aquam calidam,
 syrupus calorem igneum duntaxat,
 & ventriculi incendium restinguen-
 di, sitimque sedandi vim cōsequitur,
 adeo ut in febribus etiā venenatis &
 conta-

contagiosis commēdetur, eius vsus, quod putredini & veneno aromatica amaricie resistat, viscera calore resoluta refrigeret & roboret.

syrupus infusionis rosarum liuius lazar. alius imperat. & roborat.

sachar-mucharū.

Nicolaus, qui primo hunc tradidit syrupum, quantitatem rosarum & aquæ, cui infundantur, indefinitam reliquit. Mesue rosarum recentium lb̄ vj. aqua calida lb̄ xv. horis octo infundit in vase vitreo, expressione facta, rursus calefacit aquam, & rosarum tantundem infundit, macerat. colat, exprimit colaturam, Atabes muchar vel mucharum vocant. Huius lb̄ v. cum sacchari lb̄ iij. in syrupum percoquit. Atque hic est syrupus ex infusione, qui sola alterandi & reficiendi facultate sit præditus. Vbi notandum, ad huius compositionem recipiendas esse rosas rubras, vult enim Nicolaus infusionem fieri, donec erubescat aqua. Hæ vero frigida & sicca in secundo gradu, & adstringentis feruntur esse naturæ, quamuis etiam ex his syrupus quodammodo laxatiuus euadat, si ultra quintā progrediatis infusionem, quod recentibus floribus indifferenter omnibus ex ærea, quam adhuc participant, humiditate insit potestas solutiua. De pondere rosarum ad aquas, vel aquæ ad rosas, & de infusionis duratione non conueniunt auctores. Cordus rosas triplum aquæ affundit, Augustani quadruplum; alii octo vel duodecim horis infundunt, alii viginti quatuor.

Non confundenda, sed maxime distinguenda est horum ex infusione

nibus syruporum conficiendi ratio, quod multi, quamuis celebres in suis dispensatoriis, non obseruarunt. Qui enim solius alterationis gratia comparatur syrupus, is secundo vel ad summum tertio reiterata infusione recte confici potest. Deinde requirit rosas rubras diuersa ab his, quæ solutiuum ex pluribus infusionibus ingrediuntur facultate præditas, tertio minore infusionis tempore indiget.

Syrupus rosarum solutiuus plures exigit infusiones, vulgo siquidem & rite ex nouem paratur infusionibus. Quo enim crebrius fit noua infusio, eo alacrior euadit vis purgandi. Secundo paratur ex rosis recentib. pallidis, maxime odoratis, quas incarnatas vocant, quæ ordine primo calent & amarae detergentisque sunt facultatis, obstructions expediunt, ora venarum non secus atque aloë crebro vsu referant, bilem & serosos humores copiose educunt. Tertio requiritur longius macerationis tempus videlicet horarum viginti & quatuor. Tantum vero initio est recipiendum liquoris, vt tot reiteratis infusionibus sufficere possit.

Huius muchari seu aquæ nouem infusionibus imprægnata adde saccharum, & coque ad consistentiam syrupi. Si infusio nis semilibræ incoquas sacchari libram vnā, parum soluet, si libram libræ, mediocriter, si sesquialibræ infusionis sacchari libram incoquas, egregie mouebit. Hoc pacto tribus vel quatuor vnciis exhibitis suffi-

Modus conficiendi syrupum rosarum solutiuum.

Defus.

sufficienter vacuabis, neque tamen molesta quadam violentia, aut scamoneato rigore, vti quidam male obseruauerunt, vel perperam iudicarunt. Quia vero flatus & tormina in ventre nonnunquam concitat, idcirco ex decocto feniculi, anisi vel cum puluere horum assumitur. Si mucharum rosarum cum saccharo in aqua rosarum vltro percocto confundas, vt breuiore mora in duplici vase accurate clauso syrupi consistentiam consequaris, minus virium perdet, & maioris efficaciae euadet.

Vnus & vites.

Conuenit in febribus biliosis acutis & etiam diuturnis, bilem & serosos humores educit, viscerum obstructionibus, ictero, cachexia, & incipienti hydropi medetur. Virtus vltra sex mensium spatium non durat.

Comparatur demum syrupus rosarum solutius ex succo earundem & saccharo pari quantitate mislis & percoctis, cuius vnciae tres purgatoriam potestatem excercent. Hunc Brassauolus & Foësius compressione purgare putant, cum tamen aerea humiditate, qua flores recentes omnes perfusi sunt, & peculiari formali que id efficiat.

Succus ille non debet exprimi, vti putat Brassauolus ex rosas rubeis adstringentibus, sed pallidis & incarnatis vim purgandi idoneam possidentibus. Solenander consil. x. sect. iij. hoc modo conficit.

Syrupus rosarum

℞. Rosas rore madentes & imbutas, quibus affunde aquam calentem, vel rorem

vernum, macerentur calide horis viginti iuxta Sol & quatuor in vase arte clauso, sequenti nandum die fiat expressio infusarum, & recentium infusio, id repetatur novies. Mucharum expressum cum sacchari pari quantitate immittatur in cucurbitam, & fiat aquei humoris affusi per lenem distillationem in B. M. separatio, & remanebit in fundo syrupus.

Quercetanus eadem insistens via succo rosarum & rubris expresso, infundit folia pallidarum recentia, infusa exprimit, & alia eidem immittit, vltimam expressionem crebris digestionibus defecat, depurat, depuratam in alembicum transmittit, & aquam seu liquorem mercurialem elicit, id, quod in fundo remanet in syrupum leniter cogit & educat, vel iubet vltimam expressionem vna vel altera digestionem defecare, & sacchari adiecta parte dimidia in syrupum coquere. Vide Quercetanus in pharmaco dogmatico. Pari modo ex violis & persicorum floribus syrupi laxatiui comparantur.

Haecenus de syrupis simplicioribus, qui fiunt ex infusionibus vel succo rosarum. Ad compositos referuntur syrup. rosar. Montani cum Helleboro, syrup. rosarum laxatiuus cum ambubeia Mindereri, quorum compositionis ratio & usus cum non sit obscurus & clare ab auctoribus designatus, nolui eorum paradigmata, & explicationes huc transferre, consule Augustanos.

Non possum tamen, quin syrupum quendam rosarum pallidarum, ad cachexiam & hydropem perutilem

Syrupus rosarum Quercetani.

Syrupus rosarum laxatiui compositus.

Item medicinae studiosis commu-
nicem.

Syrupus
rosarum ℞. rosarum incarnatarum recent. lb. vj.

allidarum aqua fontane lb. xv.

compositus radic. cichorei recent. ℥ x.

ad cache-
tiam.

Affunde aquam in vas stricti orificij per
horas duodecim, fiat expr. sio fortis, cui ad-
de ad nouem vices parē quantitatem florum
rosarum & radicum cichorei, postrema in-
fusione adde pro qualibet libra liquoris, ab-
sinthij vulgaris & seriphij ana ℥ j. & post
macerationem viginti quatuor horarum,
exprime ut supra & adde pro qualibet libra
liquoris expressi, foliorum senae minutim in-
cisorum, & vino albo odoro madentium
℥ ij. Caryophyll. ℥ j. fiat infusio in vase du-
plici probe obturato, & clauso, pone in loco
calido per triduum, dein praelo exprime, co-
lature adde dimidium sacchari & f. sy-
rupus.

Auicenna lb. iij. Fen. xxij. tract. ij. c. xx.
componit syrupum rosarum soluti-
uum ex succo rosar. lb. ij. mellis lb. iij.
scammoniei assati ℥ j. decoquantur ad con-
sistentiam.

Iulapium rosatum Alexandrini.

℞. spodi,

trium santalor. ana ℥ iij.

Rhabarb. ℥ xij.

diagryd. ℥ x.

capbura ℥ B.

sacchari lb. j.

Iulapij rosacei ℥ xv.

Sed utrobique excedit modum dia-
gridij quantitas.

Conserua
rosarum
laxatina
suauis &
perutilis.

Elegans rosarum conserua laxati-
ua paratur cum sacchari loco in aqua ro-
sarum soluat manna debita quantitas, &

ad syrupi consistentiam coquatur, cui rosae
virides comminutae adduntur & in conser-
uam leniter coquendo rediguntur, quam si
purgantiores velis, interea dum manna
cum aqua coquitur, suspende in liquore pe-
tiam, cui diagridij scrupuli aliquot inclusi
sint, eamq; peracta coctione retrahere, & ex-
prime.

C A P. IX.

De remediis lenientibus ex aloë.
De Hieræ picra compositione, varie-
tate, & varietatis causa apud Gale-
num. Eius examen vsus & dosis.
Ad ventriculi affectus uti primum
inuenta, ita etiam optimum est re-
medium. Conuenit stomachicis ex
quocunque, tam crassorum, quam
tenuium humorum vitio, & mu-
lieribus male purgatis.

AD lenientium classem non im-
merito refertur hiera picra simplex,
quæ & dialoe dicta est. Hæc Galeni
compositio vulgo dicitur, non quod
illam primus inuenerit, vel usurparit,
siquidem ante illum Andromachus
& Themison (de quo Iuuenalis

Quot Themison agros autumnis occide-
rit vno)

aliique eam in vsu habuerint, sed
quod ab eodem passim celebretur in
monumentis eiusdem plurimumq;
commendetur.

Verum multos intricauit, quod
veterum hieræ descriptio, Galenicæ
per omnia non conueniat, & quæ ab

Iii ipso

ipso Galeno passim recensentur compositiones, ponderibus varient, neque sint uniformes, & quod Galenum æmulati Arabes eorumque sequaces seruato Galenicæ compositionis titulo, multo magis ingredientium pondera mutarint, & vniuersum systema varie labefecerunt.

Sed, vt his erroribus nos extricemus, ipse Galenus ad eundem, cuius, pro cynosura & norma, descriptiones constituendæ erunt, qui si in veterum compositione quidquam mutauit, rem aliam pro alia surrogando vel eliminando, quod in Asclepiadis & Andromachi paradiigmate vnico, ni fallor, simplici expuncto, factum videtur, eius ille iustissimam pro iudicii sui acrimonia & experientia suffragio causam habuit, cæteri autem, qui post tempora Galeni varie eam immutarunt, vt ad præceptoris & dictatoris summi normam reuertantur, sunt compellendi. Verum enimvero, inquires, quomodo ille cynosuram allucebit, qui ipsemet in scriptis suis eandem descriptionem non vniiformiter, sed variatis reum ponderibus tradit? Hic animaduertere est operæ pretium, Galenum non vno fine & intentione semper usurpare hieram, aliquando enim exhibetur, vt plus vacuet, quam roboret, nonnunquam, vt magis roboret, quam purget, vel vt menses ducat, & muliebriæ emundet. Est & vbi pondus *croci* minuendum propter multorum, quoad cerebrum eusthesiam, qui-

bus facile eius aromaticitate caput offenditur. Inspiciendus itaque Galenus, & videndum, quo loco quamlibet enarret, cum illam euacuandæ bili & humoribus putridis omnisque generis è stomacho superfluitaibus exigendis primario consecratur & conformauerit. Ad vitiosos succos in ventriculi tunicis receptos *lib. 7. meth. meden. cap. 11.* summopere commendat illa pharmaca, quæ modice purgât, ita vt eorum vis ventriculi & intestinorum loca non transcendat, aut si quid ultra feratur, id vasa mesenterii duntaxat contingat, speciatim vero laudat illa, quæ ex *aloe* componuntur, & ipsam *aloe*, quæ ille ta valentius vacuet, sed minus roboret, lota vero magis roboret, minusque purget, & addit, operæ pretium esse, habere semper paratam compositionem ex lota vel illota *aloe*.

Recipit vero ibidem

aloes drachmas centum,
cinamomi,
Xylobalsami,
asari,
croci,
spica nardi,
massiches chieana 3vj.

Horum mistione præstantissimum *Hiera picra* affert resultat medicamentum ad *compositio vti* vitiosos succos, qui in ventriculi tunicis habentur, educendum, cuius *seruiat* mediocris dosis sit duum minorum *ventriculâ* cochleariû, magna duorum magnorum, minima vnius cochlearis cum *impuritatibus* aqua exhibenda. *Endo-bilnati.*

Lib.

Lib. 2. de compos. med. secund. loca cap. 1. inquit, pessima est affectio, ubi vitiosi humores in ventris tunicas ineluibiliter fuerint imbibiti quorum optimum remedium est ex aloes pharmacum, in cuius compositionem aloes dragmas centum coniiciunt, & sex cuiusque reliquorum, quorum etiam sex numero existunt, videlicet

cinamomum,
spica nardi,
xylobalsamum,
masliche chia,
asarum,
crocus,

Qua sit ratio, cur Galenus pondera ingredientium vera picra saepe misceat.
Praestantius autem sit pharmacum ait porro, ubi de aloes minus additur. Visa est mihi namque nimia eius copia dragma centum esse ad proportionem reliquorum, quibus ha adduntur, quapropter etiam per nonaginta eam composui, & per octoginta, quin etiam per pauciores aliquando crocum, propterea quod quidam ex eius usu capite laedantur, quod ipsum saepe ex solo croci odore perpetimur; Quare optima eius fuerit compositio, qua aloes dragmis nonaginta, & croci dragmis quinque constet. Hac ego utor.

Quomodo Hiera pro- fit suffu- rum spe- ciam patie- tibus ex vicio ven- triculi & mulieribus minus probe purga- tis.
His vero, qui neque croci odorem citra molestiam ferunt, sed statim capite replentur, ex quatuor croci dragmis pharmacum compono. Cogor autem assidue hoc preparare, propterea, quod non solum his, de quibus iam dixi, sed & suffusorum speciem patientibus, aut etiam alia sympto- mata ex stomachi affectione habentibus, id ipsum exhibeam, & praeterea his, qui aluo adstricta laborant, & mulieribus, quae non probe purgantur, in quibus maiorem effica-

ciam habet, ubi aloes dragma octoginta tantum, & croci sex fuerint commixta. Huius dosis dragma vna.

Lib. 6. de sanit. tuend. cap. 10. scribit in hunc modum: Ad aloes dragmas centum, reliquorum cuiusque coniiciuntur dragma sex, quae ipsa quoque sex sunt. Atque haec est picra, quam Roma omnes preparant. Ego vero etiam alias duas compono, atque in altera eorum, quae calfaciunt plus, in altera minus, coniicio. At plus quidem reliquorum immiscebimus, si de aloes totius pondere detrahamus, sic ad illius dragmas octoginta reliquorum cuiusque sex addamus. Minus vero cum aloes modum augebimus viginti dragmis adiectis, ut centum viginti dragmis ceterorum, cuiusque adiciamus sex.

Ex horum locorum collatione patet, eadem à Galeno semper recipi huius compositionis simplicia, in aloes vero preparatione, eiusdemque & croci pondere aliquam reperiri differentiam. Vbi enim maiori fidei corroboracioni, quam purgationi, aloem totam assumit, cuius etiam centum retinet dragmas, quando ventriculi tunicis imbibitos humores educere intendit lib. 7. meth. c. 11.

Quadruplex itaque in pondere aloes ad cetera in sua dosi perseverantia reperitur apud Galenum varietas. Cum enim amplius, quam ex ventriculo & intestinis educere propositum est, centum & viginti dragmas aloes recipit. Quando omnis generis humores & crassos viscidosque tunicis ventriculi imbibitos extrahere vult,

Quatuor hierarum simplicium apud Galenum differentia.

III 2 assumit

assumit centum dragmas. Si biliosos & qui facilius ab aloë ducuntur, eluere tentat, nonaginta ipsi sufficiunt, quam compositionem ut sibi magis familiarem, præ ceteris commendat. Pro mulieribus vero non probe purgatis, ex octoginta dragmis, quibus integrum cum ceteris croci pondus videlicet dragmas sex adiicit, & pro asaro carpesiam substituit, præparat. Hic enim ulterius ad penitiores in vterum partes agendi facultas penetrabili calore fortius operans requiritur.

Vfus & dosi pro diuersa indicatione & inuariatur.

Recte proinde Cordus & Augustani faciunt, qui centum aloës dragmas ad cæterorum cuiuscunque sex recipiunt, neque errant, qui Galeno familiarem modum seruant nonaginta tantum recipiendo. Recte etiam agit, qui duo cochlearia, vel dragmas duas, humoribus fortiter impactis ventriculi tunicis exhibet, nec minus recte, qui dragmam vnam, ubi biliosi humores innatant vel inhaerent, officio ventriculi propinant. Similiter ubi frequentius id remedii ad menses legitime promouendos exhibendum fuerit, dragma vna sufficit. Conuenientius, & melius, & ex Galeni mente agit, qui in forma pulueris usurpat, nec mellis, uti vulgaris fert consuetudo, permistum triplo, & in electuarii formam redactum; Quamuis enim sit gratius, & sic satis detergat, tamen ventrem minus roborat, minusque trahendo soluit, quod quælibet sic cum melle com-

positi vncia aloës ℥ ij. & granum vnum cum dimidio, & pulueris reliquorum simplicium grana quindecim fortia-
tur. Hic stolidum multorum iudicium demirari subit, qui recte quidem dragmam vnam, vel duas, immo saepe tres hieræ pieræ in forma pulueris concedunt, & cum in electuarii apparatu ad eisdem effectus propinant, vnciam semis vel integram præscribunt, & sic quoque clysteribus miscent, conuenientissime in pilulas rediguntur species.

Ad ventriculi potissimum affectus hoc pharmacum inuentum & peculiariter ad biliosos pituitososque humores & alias varii generis superfluitates ex eodem educendum esse comparatum ipsemet Galenus & ingredientium ratio abunde testatur. Proinde ratum esto, hanc conducere ad omnes prauas ventriculi dispositiones ex malis humoribus ortas.

Gal. lib. 8. de composit. med. secun. loc. c. 2. ait: ubi itaq; humiditas ventris tunicas irrigat, pieræ ex aloë utilis est. Euacuatio igitur assilientis humoris, per solam aloë contingit, qua purgatoriam vim non fortem habet, sed ut ea, qua circa aluum sunt, qua etiam contingit, purgare possit. Et si aliquando ampliore pondere exhibeatur, usq; ad locos circa epas conscendit. Non tamen totius corporis purgatoria aloë existit. Caterum ex his, qua ei admiscuntur, mastiche, ut stomacho commoda & odora, & qua medicamentariam aloës vim infringere valeat, admiscetur. Cinamomum vero eadem gratia afficit & præterea quod tenuiss-

Hiera pieræ ad ventriculi maiora primæ inuentæ & præ ceteris utilissima est.

nuissimarum est patium, vt aperire ventris meatus possit, extergereque & attenuare, si quid viscosum & crassum in humoribus feratur. Crassos enim humores ob purgatoria facultatis imbecillitatem aloë trahere non potest.

Quapropter biliosarum ventris affectionum optimum pharmacum existit, adeo, vt in vno die saepe multos stomachicos credios per se persanet. Iuuat autem & hos, & omnes alios affectus ex vitiatissimis humoribus ortos cinamomum admissum, vtpote quod alterantem habet facultatem vitiosarum qualitatum in id, quod secundum naturam habet. Quare scire oportet, affectiones in humoribus vitiatissimis circa ventrem & stomachum maxime iuuari per medicamentum ex aloë.

Et lib. 6. de san. tuen. c. x. inquit, his, quibus pituitosus in ventre succus est, absinthij potio aduersissima est, cum ipsum ventri affigat, quod detergendi vim non magnam possideat. Sed nec aloës his valde conducit, cum ei biliosus humoris trahendi facultas sit. Quamobrem excogitata est compositio, quam picram vocant, quæ acrimonia caloreque eorum, quæ in se habet, crassos & lentos succos dissecat & detergit, cuius generis est cinamomum. Hactenus Galen.

Ex his liquet, hieram picram tam crassos & pituitosos, quam tenues & biliosos educere humores, atque illos propter aromata, calore & tenuitate crassitiem dissecantia; hos vero propter aloë ipsam. Mastiche addita est, vt ventriculi tonum roburque fultiat & conferuet, & medicamenta-

riam aduersamque aloës vim infringat, Cinamomum, vt crassos humores dissecet, quos sine eius acumine & stimulo aloë non attraheret, & vt meatus aperiat, putrida corrigit, vim latius penetrandi addat, calorem nativum excitet, virtutem seigniorum incitet. In defectu cinamomi duplum canella substituit Gal. lib. 6. de san. tuen. c. x. Eodem fine, xylobalsamum additum est, cuius succedaneum xyloaloe est vel calamus aromaticus verus. Fernellius & Renodæus macin. substituunt. Asarum cum pituitam & bilem du-

cat, tenuiorisque sit substantiæ, non tantum vim aloës laxatiuam auget, verum vna stimulat incitatque remissiorum eius facultatem, meatus aperit, obstructa viscera referat, atque efficit, vt virtus pharmaci ad vias vtrinae & vterum deferatur.

Crocus extenuat, digerit, coquit, vterum respicit, cuiusque obstructions amolitur, faciuntque asarum & crocus, vt hiera illa idoneum purgationi mulierum promouendæ fiat remedium. Spica incidit, tenuat, simulque ad-

strictoriavi, quam post se relinquit, intestina, viscera vterumque & nervosas partes recreat. Sex itaque illa aromata aloës torpentem vim incitant, & si quid naturæ aduersum sit, corrigunt, vias aperiunt, humores adeductiorem promouent, interiora roborant.

Proinde hiera picra medetur primario ventriculi malis ex prauis hu-

nues & biliosos ventriculi humores. Examen. Mastiche. Cinamomum.

Xylobalsamum.

Asarum.

Crocus.

Spica.

*Hiera pi-
cra Galeni
quib. mor-
bis prosit.*

moribus ortis, & iis, qui ex consensu eiusdem capiti, & oculis veluti suffusiones, scotomix, vertigines, doloresque accidunt, deinde viscera aperit, extergit, roborat & mulieribus perperam purgatis efficaciter prodest. Stomachi, potro subuersiones sanant, inflationes discutit, tarda coctioni medetur, æstuantibus succurrit, & his, qui bilem vomunt, ventriculi cardiogmum, ex bilioto & putri succo enatum sedat, literatis, qui ob vitam sedentariam colligunt superfluitatum copiam, mire salubris est, stomachi, crudorum humorum sentinam, purgando & roborando.

*Quibus
prodest.*

Præterquam vero quod innumeris dotibus hæc compositio *hiera* polleat, sciendum etiam, quod sinistra eius usurpatio haut leuem noxam asferre possit. Infestissima enim est *aloe*, quæ basis exsistit, cæteraque adiuncta, febrientibus, & iis, qui citra vitiosos humores ex intemperie calida sicca, aut frigida sicca affliguntur. Promptissime enim illi ex continuato eius usu in tabem deferuntur, quod intemperaturæ cum humoribus tantum pharmacis purgantibus indigeant. Galen. lib. 2. de composit. med. c. 2.

Si cum melle paretur in formam electuarii, cauendum, ne species, quæ accuratissime teri debeat, prius iniiciantur, quâ id ab igne remotum intepuerit, alioquin *aloe* conglobatur.

Cum vero sæpe usurpetur hoc medicamentum ad effectus ventriculi & cerebri, quos raro solitaria bilis, &

ut plurimum pituitæ crassioris vel tenuioris confluentia concitat, pro maiori huius educatione, consulto addiderunt *agaricum*, vnde compositio *hiera cum agarico* prognata est, quæ

*℞. specier. hieræ simplicis sine aloe,
Agarici trochiscati ana ℥ iij
Aloes non lotæ ℥ j.
mellis despumati ℥ vj.*

Misce fiat electuarium.

Pituitam è cerebro, mesenterio, & ventre propter *agaricum* fortius educit, crassa incidit, coctionem iuuat, appetitum reducit, epilepsiam, vertigini & comati vigilantia confert. Rectius ex recentibus speciebus, cum vltus exigit, cum melle formantur pilulæ.

C A P. X.

Electuarium Diacatholicon Nō. colai præpositi.

℞. polypodii Quercini ℔ B.

Decoquantur in aqua communis sufficiente quantitate, seu mensuris nostratibus quatuor ad medietatis consumptionem, cum eius decocti quantitate sufficiente extrahe

Pulp. cassiæ,

tamarindorum ana ℥ iij.

Inspissentur pulpa, donec ad iustam consistentiam fuerint redactæ; deinde cum residuo decocto, dissolue

sacchari ℔ iij.

penidiorum,

sacchari candi ana ℥ ij.

Coquantur simul ad syrupi consistentiam: ubi paululum refrigerit, adde pul-
pam

*Hiera cum
agarico
compositio
& v. m.*

pam cassia & tamarindorum probe agitando, postremo subsequentes pulveres paulatim insperge, & confice electuarium, ut est artis.

℞. sene ℥iiij.

Rhabarb.

violarum,

polypodij,

anisi ana ℥ij.

Glycyrrhizae ℥ij.

sem. cucurbitae,

melonis,

citruli,

cucumeris ana ℥℥.

Pulveriscentur simul omnia, & misceantur, ut est artis.

Catholici descriptiones celebriores & primarię exstāt duę, prima est eius, quod lenitiuis accensetur, & ad Nicolaeum præpositum auctorem refertur; altera tale designat electuarium, quod solatiis potius annumerandum, quia turpethum & diagridium recipit, nec parum à mitiore illo & lenitio discrepet. Hoc à Myrepsio primitus est traditum, à Fuchsio receptum, à cæteris pene omnibus neglectum & præteritum.

Quandoquidem vero artis nostrę sapientib. visum fuit, primā lenientē in usum vocare & conservare, & illā dispensatoria vulgo tradunt, eandem quoque hic describere & enarrare debui.

In huius descriptione conveniunt Augustani, Melichius, Renodius, Foesius, sed ita, ut quam singulorum ingredientium quantitatem Meli-

chius, Renodeus & Foesius integre recipiunt, eius dimidium sumant Augustani & quartam partem Cordus. Observetur etiam in dispensatorio Cordi à Coudenbergio anno supra millesimum quingentesimum octogesimo Antverpię edito pro penidiarum & sacchari candi ℥j. legendum ℥j. & pro semin. quatuor frigid. maior. ana ℥ij. legendum ℥ij. & item liquoris rase tantum ℥j. debere poni, id, quod pharmacopœis hanc editionem vulgo usurpantibus, probe notandum erit. Modum conficiendi hoc electuarium à Foesio & Augustanis & item aliis dilucide traditum non est, quod hic repetam. Obiter tamen monere volui, Foesium pro libra vna polypodij decoquenda recipere ℔ xij aquę, Renodeum duntaxat novem, quas ad tertiam consumptionem decoquunt, in colatura partibus duabus solvunt ℔ viij. sacchari & ad syrupi consistentiam fervore ignis perducunt, sunt qui loco aquę serum lactis iuxta Præpositum recipiant, neque id male mea opinione.

Coudenbergij Cordus quomodo correfte legendus.

Catholicum nominatur, quod omnes humores educat, vel quod omnibus morbis humoralibus (partite manes Ciceroniani) conducat.

Ratione polypodij, & sene humorem primo melancholicum & atrabilem, deinde pituitam etiam educit, opera Rhabarbari bilem & serosos humores, beneficio tamarindorum & cassia bilem tenuiorem: saccharum candidum & penidia vias lubricant, & si qua

Examen Diacatholici.

in *sena* & *polypodio* siccitas, eam diluunt. *Viola* bilem & acres humores contemperant, ne inter exeundum sensiles interraneorum partes mordicent; idem præstant *semina* quatuor frigida maiora, præterquam, quod viscerum meatus leuiter referant, & acrimiam mitiorem transitum comparent. *Liquiritia* pariter humectat, leniter extergit, & hoc pacto educationi humorum fert suppetias. *Anisum*, si forte ex commota pituita vel *sena* aut *polypodio* suscitentur flatus, eos dissipat, & frigiditatem *tamarindorum* mitigat.

Loco *anisi* *Renodeus* *faniculū* ponit, & optima ratione huic compositioni *cinamomum* misceri alleuerat, quod vim *Rhabbarbari* & *sena*, *polypodii*que incitet, & ventriculi intestinorumque calorem & virtutem fulciat, ne à frigidis lubricisque, vel ab humorum disturbio detrimentum capiat.

Sunt, qui cum *polypodio* *faniculi* vel *anisi* semen decoquendum esse censeant, propter flatus, sed cum prolixiore coctura seminum facultas facile euanescat, consultius in substantia adiciantur.

Vsus Catholici.

Hoc pacto præparatum Catholicum, artis nostræ septemviri, frequentius celebrant, quod tuto exhibeatur, sine respectu præsentium aut futurarum febrium, conueniatque acutis & peracutis, dum lubrica alui lenitione humores blāditer minuat, ut natura reliquum facilius digerat, & viscerum squalorem temperet, lie-

nis & epatis affectibus cum primis seruiat, & sit pharmacum blandum, quod cæteris vehementioribus mistura acumen, feruorem & violentiam remittat. Nullius fere remedi laxatiui securior est usurpatio, qua ratione medicamentum familiæ iuxta *Renodeum* iure merito nominari queat.

Fuchsius aliam ex *Myrepio* profert diacatholici descriptionem, quæ *turpetum*, *diagridium*, *radices capparum*, & *cerasia* complectitur, & hanc communiter receptam, non esse, nec dici debere vere catholicam, contendit, quod nullum in eo reperitur phlegmagogum. Verum cum primus inuentor cæterique sequaces catholicon in lenitiuis voluerunt & eius benignitatis esse, ut cuiusque morbo ex cuiusvis humoris vitio cognato, conuenire possit, merito illa *Myrepis* compositio seponenda, & ab usu vulgari eliminanda fuit, ne a gravis & Medico imponeretur.

Etiamsi vero nullum sit in Catholico pharmacum simplex, quod pituitam primario ducat, tamen cum *sena* & *polypodin*, præterquam quod melancholicos & atrabilarios humores specialissime ducant, etiam pituitam crassam viscidam & mucilaginosam Mesue, & optimis auctoribus ipsaque experientia adstipulante, extrahant, Fuchsii animaduersio hic locum nullum inuenire poterit. Verum enim vero si recte rem putare velimus, quamuis hanc confectionem pituitam yna educere & Catholicam esse

Catholici est medicamentum familia.

esse inficiari nequeamus, tamen atrabilarios, melancholicos, & biliosos humores proclivius educere, morbisque æstuosis & calidis magis accommodatum esse remedium, fateri cogimur, quo ipso etiam iis, quæ vel violentius purgent, aut acriora continent, pharmacis, non inconcinne miscetur.

Sed nec prætoria illa censura & mutatio Rondeletii in hac confectio-
ne eruditius & exercitatis placet, & multo minus hoc, quod pharmacopœi quidam, propria auctoritate, inficiis Medicis purgantium dosim augent, & sæpe duplicant, quæ res agris interdum exitialis sit, & publica Senatus animadversione vindicanda foret. Scelus est, eam, quæ publico & solenni Medicorum suffragio, & auctoritate, ipsaque simul experientia comprobata sunt, clanculum à pharmacopœis immutari. Normam quorundam publicam & communiter receptam, aut à Medicis loci certis & gravibus de causis immutatam sequi tenentur. Dosis est iuxta Nicolaum ab ℥ss. ad ℥j. Quidam ad ℥xij. vel etiam ad ℥i℥. procedunt, quod lubricando leniat, & plane benignum sit medicamentum.

Fernelii nova catholici confectio elegantissima & concinne structa est, qua, si quis delectetur, commode & salubriter in usum vocare poterit.

CAP. XI.

Examinatur Benedicta laxativa.

ua compositio. Frigidis potissimum conuenit affectibus, videlicet articularum, intestinorum, renum, & vesicæ.

Benedicta laxativa Nicolai.

℥. Turbith electi,
sacchari ana ℥x.
diagridij,
esule præp.
Hermodactylorum,
rosarum ana ℥v.
Caryophyllorum,
spica Indica,
zinziberis,
croci,
saxifragiæ veræ,
piperis longi,
Amomi veri, vel eius loco asari,
cardamomi minor.
sem. apii,
petroselinij,
granorum Solis,
Feniculi,
asparagi,
carui,
rusci,
salis gemma,
galangæ,
macis ana ℥j.
Mellis despumati optimi, quantum
satis est, seu ℥i℥.

Fiat lege artis electuarium.

Cum tres passim Nicolai nomi-
nentur, Alexandrinus, Myrepsius, &
Præpositus, atq; an Myrepsius idem
sit, qui Præpositus, dubitetur, & ab
his omnibus, sed non vniformiter,

Kkk

nec

nec iisdem simplicibus & ponderibus, hæc compositio consigneretur, factum est, quod varie & confuse à variis sit tradita.

Proinde consulto & recte facit, quod descriptioni receptorum & vſitatorum comprobata adhæret. Talis est Cordi Augustanorum, Renodei, Melichii & Fuchſii.

Hanc itaque officinis vſitatam in Nicolai Præpositi codice Latino ad verbum descriptam inueniri, frustillatim vero ex quatuor aliis Myrepsii benedictis laxatiuis corrasam & confarcinatam esse, non temere asserit Fuchſius.

Codex Latinus Nicolai *esula* & *turpethi* æquale pondus exhibet, quod Fuchſius, Renodeus & Melichius retinet. Foësius expungit *Esulam*, & *diagridij* duas tantum admittit dragmas. Cordus vero & Augustani non sine ratione *Esulam* seruant, & æqualem eius cū *diagridio* & *hermodactylis* quantitatem admittunt. Non decebat enim veterem & vſu probatissimam compositionem absque euidenti ratione mutilare. Quam Dessenius Cronebergius designat, multis modis manca & hiulca est, nec veterum sententiæ satis responder.

À quibusdam lapis lyncis huic lectuario miscetur, qui tamen ceu fabulosum & fictitium quidpiam repudiatur. Comminiscuntur enim, vrinam à lynce redditam, in lapidem aut succinum verti, sed cum fabulis lapidem hic elidimus.

Cordus omittit *semen petroselinum*, & *carui*, quod ponunt Augustani. Pro *anomo* Augustani *asarum*, Cordus *acorum* verum, aut *calanum aromaticum* substituunt. Alii *semen ammi* & *mastichen* etiam inserunt, quæ in data descriptione non reperiuntur, posset tamen non incommode propter *esule* & *diagridij* vehementiam retinere *mastiche*.

Cæterum vt probata & rationibus euentibus fulta, atque ab Augustanis, Melichio, Renodeo, Cordo aliisque classicis auctoribus vſu celebrata, quam recensui, seruanda est descriptio.

Basin huius constituit *Turpethum* Exam. potissimum cum *hermodactylis*, & *Esula*. *Turpethum* enim maiore quantitate ingrediens crassam pituitam ducit à ventre, intestinis, & articulis.

Hermodactyli eandem à iuncturis tali proprietate trahunt, vt articulationum morborum *theriaca* Auicennæ nominentur, *Esula* tam crassam pituitam, quam serosos humores ab articulis & ex abdomine athroos & confertim rapit.

Cum vero facultas purgatoria *Turpethi*, & *hermodactylorum*, in substantia crassiore & solidiore consistat, & irritamento rei acrioris indigeant, adiectum est *diagridum*, quod languidam eorum vim incitat, & bilem pituitæ vehiculum, & fluxibilitatem conciliantem adducat. *Esula*, cuius rationem corrigendi *supra suo proprio capite* recensui, quæque non

nisi

nisi correcta recipi debet pituita & serosorum humorum eductionem pari conatu promouet, adeo, vt omnia in hac cōpositione ad eductionē pituita, & serosorū humorū conspirent. Proprietate enim quadam *hermodactyli* ab articulis deinde & *esula* & *turpetum* quoq; ducunt pituitosa & serosa recrementa, & posteriora hæc duo ex abdomine etiam & ventre & intestinis. Cætera ingredientia, vel effertatam vim *diagrydij* & *esula* moderantur, vel languidam *turpeti* & *hermodactylorum* facultatem irritant, aut si quæ noxa insit, corrigunt, aut vires purgantium ad partes, à quibus vacuare propositum erat, perducunt. *Rosa* effrænata *diagrydij* & *esula* insolentiam moderantur, *spica*, *Garyophyl.* *zinziber*, *sal. gemma*, *cardamomum minus*, *Galanga*, *mach.* tardiores *turpeti* & *hermodactylorum* potestatem suscitant; nauseam, quam ventriculo concitant, sopiunt, pituitam secant, attenuant, ad fluxionem disponunt, crassos flatus digerunt, colicæ passioni, intestinis, vteroque pituita & ventro repletis commodum reddunt, saccharum *turpeti* cæterorumq; squalem temperat, *Asarum*, *apium*, *feniculum*, *miliū*, *asparagus*, *saxifraga*, ad renes & vesicam & vterum remittit energiam deuehit. Adeo vt hæc cōpositio ab articulis, renibus, vesica, & vteroque pituitam crassam serososque humores primario, deinde bilem educat, & ad arthritidem, cruciatum

colicum, inflationem, renum, vesicæ & vteri mala recte vsurpetur. Ex imis enim corporis latibulis pituitam prolicit, & eandem intestinis affixam & insinuatam auellit, frigidam intemperiem sedat, obstructions soluit, renum grauitatem ex magna humorū coacervatione & veluti stupores, vesicæ collectiones, sumptum vel iniectum alleuat, cum diæretica multa & attenuantia & incidentia recipiat. Quæ ratione & paralyfin præcauet aut releuat, suppressis mensibus medetur, & purgandis mulieribus vterique affectibus conueniens est remedium. In morbis calidioribus vsus eius omnino fugiendus.

Qualibet huius cōpositionis ^{Dosis.} vncia participat *Turpeti* ℥ j. & gr. iij. *Esula*, *diagrydij* & *hermodactylorum* ana ℥ ss. & gr. i ss. dosis ab ℥ ss. ad ℥ vj. vel vij. pro naturarum dispositione.

C A P. XII.

Diaphænici confectio & examen proponitur. Non vulgari modo, quemadmodum hætenus factum, esse præparandum, corrigendi ratio, & purgantium pondus designatur conuenientius: *Fernelij cōpositio correctior* & *Cordi solida*, simul traditur, omniumque dosis & vsus recensetur.

℥. *Dactylorum* in oxymelite maceratorum ℥ c.

Kkk 2

peni-

peridior. ℥ l.
turbith. optim. ℥ xxxv.
Amygd. dulc. mund. ℥ xxx.
Diagridij ℥ xij.
Zinzib.
piperis longi,
folior. ruta siccor.
cinamomi,
macis,
ligni aloes,
sem. anisi,
feniculi,
Daucis,
Galange ana ℥ iij.
Mellis despumat. lb. ℥.

Fiat electuarium.

Variæ diaphœnici descriptiones apud auctores reperiuntur, non parum inter se dissidentes. Alexandrini propter solum *scammonium* bilem duntaxat purgat; Auicenna tres recenset, quarum media cum Mesuæi compositione huc translata, magis conuenit, quæ à viribus *electuarij Indi maioris* parum abludit, sed clemētius operatur, & bilem *scammonij* ratione euidentius prolicit. Rectius *diaturpethum* nuncupassent, quod *turpethi* quantitatem insignem recipit, & pro basi primaria, cuius virtute pituitam ducit, sicut *diagridium* bilem trahens pro secunda agnoscit. Nomen à *dactylis* sortitur, nō quod hæc basi constituant, sed copiose illam ingrediantur. Mesue *dactylos cheyron* recipit, ubi quid per cheyron velit, aliis flauos & immaturos, aliis, uti Manlio & Matthæo Syluatico, oppidum vel agrum,

Quid per cheyron intelligendū.

in quo proueniant optimi, intelligentibus, disceptatur.

Quoniam vero liberum hac de re cuiuslibet sit iudicium, conicio, cheyron corruptum esse ex Hiericho vocabulū, quo Arabes significare voluerint *dactylos* Hierichuntis, cum Gal. molles, humidos, dulces, & caryota vocantur, præstantissimos, in Syria Palæstina prope & circa Hierichuntem nasciasserat. De palmulis vnde Solin. cap. 35. Diodor. Sicul. lib. 3. antiquitat. gest. cap. de Indis. Galen. 2. de aliment. facult. Theophrast. lib. 2. de plant. cap. 8. Plin. lib. 13. cap. 4. Cal. antiq. lect. lib. 5. cap. 6. Iacobum Syluium, Aetium, & c.

Tria vero in his, quoad recipiuntur in fabricam, huius remedii veniunt expendenda. Primum, an maturi vel immaturi sint assumendi; secundum, quo liquore macerandi, imbuendi, atque in pulpa per cribrum adigendi, tertio, num pondus iis assignatum de maceratorum iam expressorum mundatorumque pulpa intelligendum. Renodeus & Augustani censent, ante macerationem ponderandas esse palmulas. Qui immaturas capiunt, id faciunt, ut maiore adstrictione *scammonij* vini magis retundere, & inhibere queant, non secus atque *cydonia* virosū *scammonij* saporem & ferociam reprimunt. Verum cum in maturis, adhuc satis super sit adstrictionis, ad *scammonij* correctionem, & immatura plus participant adstrictionis, quam conueniat, medicamen-

*Dactylos
anturos
recipi-
ndos.*

dicamento pituitam ducere destina-
to, & Galenus maxime noxium sta-
tuebat, esse adstringentium vsum ad
crassorum & phlegmaticorum hu-
morum eductionem, quod eos am-
plius impingant, quo nomine *absin-
thium* ventriculo pituita inuisicato ex-
hibere vetat, nō erunt immaturi, sed
maturiōres recipiendi. Etiam si vero
ē palmulis aliā magis minusque dul-
cescant, humescant vel adstringant,
tamen certum est, omnes habere dul-
cedinem aliquam cum adstrictione
mixtam, & si largius ingerantur co-
ctu difficiles esse, capiti dolorem &
stomacho frequenter morsuunculas
inferre, alium sistere, succum in cor-
pus distribuere crassum, celerrime e-
par, quod dulcia celestiter & auide at-
trahit, obstruere, inflammationis, vel
scirrhi ibidem, vel in liene fundamē-
tum ponere, & virides inflationem
parere, dulces calidiores, adstringen-
tes frigidiores succo esse prāditos.

*In quo li-
quore ma-
cerandi:
dactyli.*

Num in aceto macerandi *dactyli*, an
in vino puro, vel vino & aqua remissis,
vel *hydromelite*, rei medicæ symmystæ
non conueniunt. Qui in aceto mace-
rant, quod ipse Mesue facere pcepit,
id fieri aiunt, vt crassus eorum succus
attenuetur, euaporatio in caput pro-
hibeatur, nec lentore epar lienque
obstruatur, pituita incidatur, & fa-
cultas ad remotiores partes penetra-
re possit. Verum cum id electua-
rium colici doloris leniendi causa et-
iam constructum sit, & acida intesti-
nis sensibilibusque partibus sint ini-

mica, eaq; mordeant, radant & strin-
gant, alium, in quo subigantur, liquo-
rem eligendum esse, Fernelius, Ron-
deletius, & quidam non ex infima
classe Medici arbitrantur. Fernelius
hydromel, Rondeletius *vinum* solum,
vel cum aquæ æquali parte mixtum
capit. Neque obstat, quod Renodeus
ad temperationem aromatum & pi-
tuitæ incisionem *acetum* potius ser-
uandum esse prædiceret, cum ad pitui-
tæ frigidioris eductionem hoc potis-
simum inuentum & compositum sit
remedium. Quandoquidem vero
acetum minime conuenire possit, & si
cuiquam *hydromel* aut *vinum* aromata
non satis temperare, vel pituitam in-
cidere, aut crassam *dactylorum* carnem
attenuare & domare videatur, rectis-
sime assumitur *oxymel*, quod nec re-
frigeratis intestinis & pituita obstitis,
dolentibusque nocet, & sufficien-
ter extenuat, incidit, aperit, atque in-
dicationes necessarias complet, & re-
cte faciunt, qui non tantum macera-
tos, sed in pulpam coctos *dactylos* as-
sumunt. Notandum, Mesuen po-
nere electuarii huius ingredientium
pondera integra, Augustanos singu-
lorum dimidium, & Cordum tertiam
cuiuslibet partem, & in magna Me-
suei, Foësi, Quirici de Augustis, in
Lumine Apothecariorum, Trincavelli &
Dessenii structura, ℥ xij. *diagridij*, in
media ℥ vj. in Cordi tertia parte ℥ iij.
& ℥ ij. contineri: Manlium in *Lumi-
nari* ad maiore compositionem reci-
pere ℥ xj. in *Thesauro Aromatorum*:

*Oxymel re-
de sumi ad
maceratio-
nem dacty-
lorum.*

Kkk. 3. autem

autem, & à Melichio ad mediam recipere ꝯ xxij.

Si enim hæc compositio mellis triplum recipere debet, ex dragmis *diagrydij* duodecim in maiore, uti describit Mesue, & in media, qualem ponunt Augustani, quælibet vncia *Electuarii* vix grana sex *diagrydij* & *turpetibi* octodecim possidebit, adeo, ut ꝯ ij. ad medietatem purgationem hauri sufficere videri possint, quod *diagrydij* virtus mixtura *dactylorum*, *penidiorum*, *amygdalarumq;* maximam huius com-

Quantum
diagrydij
ad hanc
compositio-
nem ut of-
ficium fa-
ciat, reci-
piendū sit.

positionis compagem facientium valide inhibeat & infringatur. Necessum itaque fuerit, cum Renodeo pondus mellis admodum minuere, & libram semis duntaxat recipere, quod & in tradita descriptione imitatus sum, cum *dactyli*, & *penidia*, atque *amygdala mellis* vicem supplere possint, quo pacto singulæ compositi vnciæ *diagrydij* ꝯ j. participabunt. Tota enim massa lb. iij. seu ꝯ xxxvj. constat, in quas si ex æquo diuidas *diagrydij* ꝯ xij. seu ꝯ xxxvj. quælibet vncia ꝯ j. consequetur. Melichius medium pondus totius retinet cū triplo mellis & in his ꝯ xxij. *diagrydij* ponit, unde in quamlibet vnciam resultant gr. xxj. Hæc ratione sufficiens pro dosi ꝯ vj. vel vij. sed erit tam cholagoga, quam phlegmagoga eius virtus.

Dosis dia-
phaniconis
correcti.

An scam-
monium
correctum,
vel incor-
rectum su-
mendum.

Sunt, qui *scammonium* hic recipiendum nec magnopere eius correctio- nem necessariam esse putent, quod in iis, quæ pituitam ducant, remediis, ea non æque postuletur, ut in chola-

gogis, & quod eius ferocia *dactylis*, *amygdalis* & *penidiis* sufficienter cicure- tur.

Turpetibo, quia tardioris operationis, *Examen.* & energia in densiore substantia se- pulsa est. Statusque excitat, ventricu- lum infestat, Iqualorem inducit, & in- ter actionem accelerat. *diagrydium* augeat, cætera aromata status discuti- unt, & in crassiore substantia vim la- titantem excitant, pituitam liquant, fundunt, grato odore ventriculum reficiunt, viscera roborant, *penidia* spualorem & siccitatem delinunt. *penidia* assumuntur hordeata, quæ ex saccharo optimo in aqua hordei ad ma- iorem detersionem cocto preparan- tur. Rondeletius pro *penidiis* legit *pineas* aqua hordei macei atas.

De *amygdalis*, an amaræ vel dulces sumendæ, dubitatur. Theaurus aro- matorum, & Manlius amaras, quod medicamentosæ magisque incidant, detergant, attenuent & vim medica- menti penetrare faciant, recipit, vul- go tamen propter allegatam causam seruantur dulces, ut enim amaræ ma- gis attenuandi & extergendi pectus, iecur, lienem & venas à viscosorum & crassorum humorum infartu libe- randi vi pollent, ita dulces potioreni leniendi potestatem cum moderata extergendi virtute obtinent.

Amygdal.
dulces an
amaræ re-
cipienda.

Apud Cordum sequens extat dia- phaniconis in forma solida descriptio, respectu sui systematis maiorem, quam quæ à Mesue tradita est, *diagry- dij* quantitatem recipiens. Huius ar- tifices

etifices minorem in illa præmissa ad-
uerterunt dosin diagydy, quamob-
rem hanc excogitarunt confectio-
nem, cuius ℥j. recipit ℥j. & grana ali-
quot diagydy, adeo vt eius ℥v. suffice-
re possint ad mediocrem purgatio-
nem.

Diaphani-
onis solidi
crus pur-
antis de-
scriptio.

℥. dactylorum maceratorum triduo
num. vj.

sem. libisici vel cardamomi, quod
gratius. ℥ij.

Pinearum,

amygdal. dulci. ana ℥xv.

Turbith. ℥xij.

diagydy ℥xj.

sacchari candi ℥ij.

piperis longi,

zinzib.

Folior. ruta siccac.

cinamomi,

macis,

sem. feniculi.

anisi,

dauci,

Galange,

Ligni aloes ana ℥j.

Fiat confectio solida, vt est artis, aqua-
liter pulueres miscendo.

Augustani ex allegatis causis, Fer-
nelli exhibent, commendant & usur-
pant diaphanicon, quod minore co-
pia palmulas non in aceto sed hydrome-
lite maceratas, & maiore quantitate

Turpethum, diagydyumq. recipiat.

Diaphani-
con Fern-
li.

℥. pulpe palmularum mundatar. ex
hydromelite cocta & cribro
creta,

Penidiorum recent. ana ℥ss.

amygdal. purgat. ℥iijss.

contusis & permixtis omnibus adde
Mellis exspumati ℥ij.

paullulum coquantur ac deinde in-
sperge

zinziberis,

Piperis,

macis,

cinamomi,

Fol. ruta siccorum,

sem. feniculi,

dauci ana ℥ij.

Turbith. tenuissime triti ℥iij.

Diagydy ℥i.

fiat electuarium.

Huius compositionis ℥j. habet

diagydy gr. vi.

& Turpethi ℥ij.

Cui recte præparatum ad manus ^{vsus}
fit diaphanicon, is Indo vtroque fa- ^{& vires}
cile carere poterit. Pituitam bilem q; ^{quibus af-}
ducit. Febribus complicatis & diu- ^{fectib. con-}
turnis ex diuersa humorum miscella ^{ueniat}
cum primis bene facit. Tertianis no- ^{diaphani-}
this ex bile flaua & pituita conuenit. ^{con.}
Ventriculi dolorem & totius ventris
intemperiem frigidam sedat, colicis
cruciatibus plurimisque aliis ex hu-
morum cruditate obortis confert.
Podagras frigidas & thoracis capitis-
que affectus frigidos iuuat.

CAP. XIII.

Recensetur & explicatur Dia-
carthamum Arnold. Neui comen-
sis. Paradigma eiusdem corrigitur.
& ceteris innumeris præferendum
esse.

esse, asseritur. Descriptio eiusdem in forma solidiore traditur, & quomodo rite extractum diacarthami conficiatur, iuxta Andernacum, docetur.

℞. Specierum diatragacanthi frigidi ℥℥.

pulpa cydoniorum ℥j.

Medulla carthami ℥℥.

Zinzib. ℥ij.

Diagrydii ℥ij.

Turbith albi ℥vj.

Manna ℥ij.

Mellis rosati colati,

sacchari candiana ℥j.

Hermodylorum ℥℥.

Sacchari albi in aqua borrag. dissoluti, vncias decem semis. Fiat electuarium liquidum.

Etiam si hæc compositio à carthamo nomen acceperit, tamen hic eius basia constituere nequit, quod turpethum efficacius pituitam educat, & maiori pondere ingrediatur. Cum primis vero hæc compositio ducit pituitam à ventre & visceribus, mitius quidem propter carthamum, efficacius & longinquius vi turpethi, ab articulis etiam eandem hermodylorum & bilem facultate diagrydii. Cum enim pituita vix influat in articulos, & partes penitiores, nisi sub forma feri, vel ducta vehiculo bilis, ideo hermodylilis crassam eam trahentibus iunctum est diagrydium, quod biliosos serolosque humores è longinquo efficaciter accersit, & vim

purgantem in turpethi & hermodylilorum crassiore substantia hærentem acrius excitat.

Quia vero in arthriticis humores purgantibus remediis moti, & in altum reuocati ad consuetas sæpe partes debiliores solent effundi, & precipitari, caro cydoniorum condita est addita, quæ vim remediorum nimis agitariam ipsosque humores eo fluere paratos moderetur & coerceat. Ne turpethi & acrius purgantium siccitas, consumptis tenuioribus pituitæ partibus, eam ad fluendum ineptiorem & difficiliorem reddat, adiectum est diatragacanthum frigidum, & saccharum candi. Manna, pro cuius ℥ij. recte iudicat Coudenbergius ℥ij. esse sumendas (quod in tantilla dosi parum proficere possit) præterquam quod benignissime bilis euacuationem iuuat, blanda sua temperie vias emollit, lubricet, & medicamentorum squalorem delinuat, pituitæ tardioris transitum sine molestia promouet. Carthami semen pituitam è ventriculi intestinorumque tunicis, & anfractibus colligit, & ex hypochondriorum viis, venis, & meatibus blanditer educit, flatusque dissipat, ut hypochondriacis & melancholicis adprime conueniat.

Zinziber turpethi & hermodylilorum qualitatem aduersam, qua ventriculo insultare posset, corrigit, flatus discutit, pituitam secat, attenuat, & operæ pretium foret, vnum vel alterum similis intentionis & efficaciz huic

℞. &
℞. &

Examen.

huic compositioni præterea adpositum fuisse. Non enim iniqua eorum est querela, qui plu a corrigentia, flatus discutientia & viscera roborantia in hanc desiderant.

Optime adicitur *mel rosatum*, quod pituitam tenuet, detergatque; & cum vix ac ne vix formam tabellarum subeat, aut eas continuo humescere & colliquescere faciat, necessum est in forma molli hoc electuarium parare, vel si in solida expetatur, mel omittere.

Sacchari, quod lenit, temperat, & tergit, non vniformis ab omnibus adicitur quantitas; Augustani & Cordus decem vncias cum dimidia & vnam sacchari candi accipiunt. Foësius *cādum* omittit, & *albi* vncias octo ponit; idem facit Rondeletius.

Vbi tenendum, eam esse *sacchari* quantitatem recipiendam, quæ cum *melle* formam electuarii liquidioris, aut absque eodem consistentiam solidioris seu tabularum recipere possit.

Hæc compositio singulis vnciis continet *diagryd.* ℥ ℞. *gr.* i℞. *Turbith* ℥ j. *gr.* iiii. *Hermodytylorum* ℥ ℞. *gr.* iiii. datur vtiliter ab ℥ ℞ ad ℥ vj. Rondeletius non parum mutauit hanc compositionem in officina sua. Melichius adfert descriptionem Nicolai Florētini. Iouertus tres describit compositiones, quarum vltima nostræ est maxime consimilis. Valescus *lib.* 6. c. 24. sex ponit descriptiones & aliam Alexander Benedictus, diuersam

Thesaurus aromatoriorum, aliam alii. Quia vero ea, quam tradidi, experta est magna benignitate & absque molestia copiose satis educere, huic inhæremus. Vide *precedenti libro cap. de carthamo* plures & elegantes *diacarthami* compositiones.

Eximia & probata virtutis, neque tamen insolentis operationis est *extractum diacarthami* seu *enicopharmacum* Andernaci, quod omnes pariter humores educere comparatum est.

℥. Medulla sem. carthami ℥ iiii.

Turbith albi,

fol. sene ana ℥ i℞.

Diagridii ℥ v.

Rhabarb. opt. ℥ j.

Agarici trochiscati ℥ vj.

mannæ granatæ ℥ i℞.

Myrobalanor. chebulor. ℥ iij.

polypodii ℥ ij.

zinzib. albi ℥ ij.

Extracta
Diacar-
thami An-
dernaci.

Minutim incidantur vel crassius contendantur, & in vini spiritum (ex quo pulueris confectionis diambra vncia per dies octo macerata fuerit) ponantur, stentque simul in loco calidiorie diebus quatuordecim: deinde in sacculo indantur, & sub prælo valde exprimantur, postea id, quod expressum est, ampulla infundatur, ac operculo impostum exstilletur, donec ad mellis spissitudinem peruenerit.

Datur vel per se in pilulas efformatum, vel boli specie: nonnullis cum syrupi rosacei aut violati portione aliqua diluitur, potuique datur. Dosis a ℥ ℞. ad ℥ iiii.

LII

Alia

Alia diacarthami confectio magistralis.

℞. diagridii ℥iij.
Turbith ℥ij.
cinamomi ℥j.
medulla sem. carthami ℥iij.
sem. coriandri,
fœniculi ana ℥j.
cort. citr. condit. incis.
fol. rosar. rub. ana ℥℥.
electuar. de succo rosar. Nicol. ℥℥.
sacchari albi in aqua rosarum soluti ℥iij.
Fiant tabulae.

CAP. XIV.

De Indo maiore & minore examen, usus, & dosis utriusque proponitur. Maius bilem & pituitam, minus pituitam amplius propter duplicatum turpethi pondus educit. Dicitur autem minus non propter virtutem, sed ingredientium numerum minorem. Teste enim Mesue eius auctore, & Mondino huius interprete minoris potentia maior est, ut frinole Cordum correxerit Coudenbergius.

Electuarium Indum maius.

℞. cinamomi,
Garyophyllor.
spica Indica,
Rosarum,
cassia lignea vera,
maius.

cyperi rotundi ana ℥℥.
santalor. citrinor. ℥iij.
Turbith opt. ℥vj. ℥ij.
ligni aloes,
Nuc. musc. ana ℥ij.
sacchari,
penidiorum ana ℥xx.
galange,
cardamomi maioris,
minoris,
asari,
Mastiches ana ℥ij.
diagridii ℥ij.

Omnia terantur & cum oleo amygd. dulcium fricentur & cum subsequenti syrupo conficiantur.

℞. succorum depuratorum apii,
fœniculi,
cydoniorum,
granatorum ana ℥℥.
mellis despumati optimi ℥iij.

Decoquantur succi cum melle ad spissitudinem iustam ut est artis: deinde miscantur species.

Dosis.

Indum Maius admodum affine est diaphaniconi, eo excepto, quod illud propter maiorem turpethi quantitatem efficacius ducat. Concipit vero Indum maius singulis vnciis turpethi ℥ij. & diagridii ℥℥. ut tuto Quomodo
℥vj. vii. & octo dari possint. Diagridii
quippe vis fermentatione & mistio-
ne ceterorum correctis, in electuariis
maioris sui dosim secure admittit. <sup>electuario-
rum mi-
stione &
fermenta-</sup>
Et ideo in lumine apothecariorum præ-
cipitur, quod, quando scammonium peratum
miscetur electuario diu asseruando, <sup>maioris
dosim sui
admittat.</sup>
in correctum recipi debeat, acumen
enim eius longa mora debilitatur,
nec.

nectimenda malicia, quod diuturnitate temporis cicuretur. Secus faciendum, quando inditur remedio propediem sumendo, tunc enim *diagridium* seu correctum *scammoneū* est admiscendum. Atque hæc est dos *Indi maioris*, si iuxta Augustanos & hanc traditam descriptionem cum *mellis* lb. iiii. componatur, cui dos detrahendum fuerit quando iuxta *Cordum* lb. iij. & *z. ij.* *mellis* duntaxat recipiantur, qui huius loco *sacchara* reputat, cum primis si ad pondus *specierum* triplum *mellis* fuerit mistum. Mesue vero communiter ad ternas *specierum* vncias *mellis* libram sumit, & sic acciperentur lb. v. & *z. iij.* *mellis* ad *z. xv. j.* *specierum*, totaque hæc compositio pendens lb. vij. habebit in singulis vncias grana octo *diagridii* & *turpethi* *z. j.* gr. v.

Electuarium Indum minus D.

Mesue.

Turbith. optimi *z. C.*
sacchari tantundem,
macis,
Garyophyllorum,
piperis,
zinziberis,
cinamomi electi,
cardamomi maioris,
nucis muschatae ana *z. vij.*
scammonea correctæ *z. xij.*
Mellis despumati triplum.

Indum minus maiore efficacius est, in formam electuarii redactum cum triplo *mellis*, continet singulis vncias *diagridii* gr. vij. *Turpethi* vero

z. j. & grana iij. Quælibet vero *specierum* dragma habet *Turpethi* *z. j.* gr. v. & *diagridii* gr. iij. quocirca in forma electuarii sufficiunt dragmæ quinque vel sex, in *specierum* apparatu à *z. iij.* ad *z. ij.*

Hic antiquus Mesuæ scholiarum Mondinus quærit, cum maior sit potentia *scammonei* ad soluendam bilem, quam *turpethi* ad euacuandam pituitam in Indo maiore, cur id phlegmagogis annumeretur, quam difficultatem diluit, respondendo, *scammoneum* eo ipso, quod virtutem *turpethi* mirifice intendat & acuit, etiam ad purgandum vberius pituitam paratius & efficacius reddere. Acuit enim *scammoneum* virtutem *turpethi* nec è conuerso, *turpethi* virtus intendit *scammoneum*. Concludit autem, Indum minus conuenientius esse ad pituitam euacuandam potiusque usurpandum in dispositionib. phlegmaticis, quia duplum *turpethi*, ad eandem, quam maius habet, quantitatem *scammonei*, recipit. Minus enim ad centum *turpethi* dragmas continet duodecim *scammonei*: maius ad quinquaginta dragmas *turpethi*, etiam duodecim *scammonei*.

Quæ *casia* recipienda Aromatica, an fistularis, ad maioris Indi confectio-nem, non est inter auctores pura cō-sensio. Fuchsius, Cordus, Augustani ceteriq; potiores *casiam* ligneam seu aromaticam assumunt: Quiricus vero in luminari magno *casiam* fistulā, quod iuxta doctorum regulam nullum solu-

rium sine lenitio esse debeat. Ad quod respondet Fuchsius, tam exiguum cassia fistularis portionem, in vniuersa hac compositione, parum ad intendendam vel mitigandam potentiam cæterorum purgantium conferre, & Mondinus, in commentario super Mesuen, docet, Electuarium Indum recte misceri cæteris lenientibus, ita, vt cassia ꝑ iß. addantur electuarii Indi maioris vel potius minoris ꝑ iij. Par eiusdem quantitas iungitur manna ꝑ ij. Soluitur autem hæc mistura in decocto communi vel aqua fœniculi, apii, aut alio liquore conuenienti. Proinde lenientibus & imbecilliter mouentibus ad intendendum & excutiendum eorum vires, rite miscetur. Vnde liquet, ipsi compositioni maioris cassiam ligneam, non fistularis pulpam addendam.

Ufus Electuariorum Indi maioris, & minoris.

Mondinus Manlius, Quiricus, ceteriq; vetusti Commentatores censent, intelligi minus, quoties pure sine maioris vel minoris significatione fit mentio electuarii Indi, quia dignitate & efficacia præstet, adeoque delicatum sit, vt absque melle in forma pulueris forberi possit. Maior vero dragmas sex cum trib. cassia ad renes purgandos dabat Manardus.

In maiore quadrupla & aliquanto maior est proportio turpethi ad diagridium, hoc vero accelerat pituitæ crassæ & lentæ expurgationem.

Examen maioris Indi.

Saccharum & penidia leniunt tam siccitatem & squalorem turpethi, quã vias, per quas feruntur humores lu-

bricent. Cinamomum, Garryophylli, spicæ nardi, cassia lignea, niacis, cyperus lignum aloes, Galanga, cardamomum, asarum, succus apii & fœniculi flatus discutunt, crassam & lentam pituitam dissecando, viasque & obstructa reserando, vacuationem iuuant, aromatico odore viscerum præcipuorum vires reficiunt. Sed rose, santala, mastiche, succus malorum cydoniorum, & puniceorum partim aromatum & aliorum medicamentorum calorem temperant, partim sua adstrictione ventriculo succurrunt. Omnia vero manibus oleo amygdal. dulcium recenti perunctis fricantur, vt siccorum aromatum & turpethi squalor amplius remittatur.

Mesue ait Indum vtrumque, minus vero efficacius educere pituitam & putridos humores à stomacho & à membris nutritionis. Flatibus dissipandis & affectibus inde natis, dolorique colico & nephritico plurimum conducit, ventriculum & viscera à pituita & bile liberat. In colici doloris vehementia, cum prospero successu ad eliciendam pituitam, quæ intestinorum tunicis infarta, eas distendit & lancinat, vtimur.

Educit materiam à iuncturis, & eorum doloribus manifestam præsentemque opem confert.

Valde decipiuntur, qui Indi nomine decepti nigros & atro inftar

Indorum, succos purgare arbitrantur.

CAP.

CAP. XV.

Proponitur electuarium de Psyllio Mesue & Montagnana. De vtriusque differentia, compositione, correctione, viribus, usu & dosi. Mesue alteri praeferendum, & in usu potius seruandum videtur.

Electuarii de psyllio duæ nobis offeruntur compositiones, quarum vna Mesue est (quam tamen alii ad Hamech auctorem referre conantur) altera est Montagnana: illam Nicolaus Myrepsius, & postea Cordus magna; Medicorum pars in usu seruauit, hanc Augustani solam in suo dispensatorio, vtramque Melichius ponit. Quia vero inter se admodum discrepant, necessum est, praxin facienti Medico, vt iubeat pharmacopoia, si ambas usurpare velit, vt vtramque ad usum præparet, sin alterutram, vt significato & præfixo auctoris nomine conficiat & asseruet. Vtriusque vero compositionem examinabimus, initio facto ab ea, quam Mesue tradit; hanc paucis & non sine bona ratione mutatis, sic proponit Renodeus.

Electuarii Mesue. Psyllio depuratori, buglossi.

borraginis, endiuie,

apii ana lb ij.

fucci fumarie defecati ℥ iij.

Misce, & per diem in his macera folior. sena ℥ j.

anisi,

cuscuta,

asarina ℥ ss.

adanthi M. j.

spica nardi ℥ ij.

Semel & simul seruescant omnia: Quibus adde

violarium ℥ iij.

epithymi ℥ ij.

Parum denuo bulliant, postea colentur, colatura infunde horis xxiiij.

seminis psyllii integri ℥ iij.

Agitetur subinde mixtura, deinde colatur, ad quatuor libras colatura adde

sacchari lb iij.

Coque paulo supra consistentiam syrupi, in cuius adhuc calentis lb v. & ℥ v. permisce

diagridii triti ℥ iij.

Trochiscor. diarrhod.

de antispodio,

de Rhabarb. ana ℥ j.

Trochiscor. de berberis,

conserua violar. ana ℥ ss.

fiat electuarium.

Borrago & buglossum sunt calida & humida complexionis, cordi & spiritibus vitalibus maxime opitulantur, humoris melancholici sæuitiam & squalorem suauiter delinunt. Macer.

Lingua bonis græco sermone buglossa vocatur.

Quia vero borrago legitimum & verum est buglossum. pro hortensi buglossa illa rite recteq; assumitur, de qua verum richmicus extat versus;

O borrago bona quam sunt tua dulcia dona?

Lll 3

Dixit

Dixit borrago gaudia semper ago.

Etiamsi Mesue *asari* ℥ iij. posuerit, tamen rectius faciunt posteri, qui dragmas tantum quatuor admittunt, nimia enim est ista dos.

Cum vncia seminis foliorum *sena* à Mesue tradita parum proficiat in vniuersa compositione, recte assumpta in hanc est integra vncia. De natura, viribus & temperie psyllii vide lib. 2. huius tractatus proprio capite.

Scammonium secundam coctionem perperillum multum de virtute sua remittit, quocirca necessum est, incorrectum crudum, neq; in malo cotoneo coctum, dummodo hic vna ex præscripto Mesue coqui debeat, recipere, vel postremo cum trochiscis in puluerem redactis admiscere *diagridium* veluti facit Renodeus. Si enim *diagridium* ante in malo cotoneo coctum vicissim coquatur, non solatiuum, sed lenitiuum euadere pharmacum, notat Thesaurus aromatoriorum & monet ipse Fuchsius.

Renodeus ultimo cum puluere *diagrydii* & *trochiscorum* admiscet *conserva violarum* ℥ β. ad maiorem vim leniendi conciliandam.

Et quamuis Mesue ℥ iij. *diagrydii* imponat, tamen Renodeus & Coudenbergius vnciis tribus sunt contenti, arbitantes, sufficere in singulas compositionis vncias, scrupulum *diagridii* vnum. Datur vero ab ℥ β. ad ℥ vj. vel septem, quidam ad octo ascendunt.

Euacuat bilem flauam insigniter

astuantem, & atram è flauæ incendio genitam, humoresque per adustionem melancholiæ naturam induentes. Primario vero bilem flauam contemperat & educit opera mucilaginis, seminis psyllii, succi endiuie, trochiscorum de spodio & berberorum, & demum *diagrydii*. Crassam vero adustam & atram bilem attenuant, ferociam & rigorem demulcent, succus buglosi viriusq; viola, mucilago psyllii, eandemq; *sena*, fumariæ succus, & *epithymus* educunt. *Adiantum*, *asarum*, *cuscuta*, *spica* & *trochisci* de *Rhabarbaro*, & *berberi*, succus *apij*, partim obstructa aperiunt, viscerum infertus expediunt, eademque roborant, & ne ex diuturnis febribus in hydropem fiat prolapsus impediunt. Semen anisi ventriculi calorem fouet, & flatu, si obrepant, discutit, *sena* correctiuum existit, frigidorum excessum infringit.

Confert itaque febribus tertianis, Quibus morbis coferat, quod & quomodo. ardentibus, lipyriis, & ob immodicam intemperiem & humorum exadustione in atram bilem degenerantium contumaciam cura u difficilib. medelamq; respicientibus. Veteribus vsitatum & celebre fuit medicamentum ad bilis feuiorem retundendū, & sanguinistorius faciem repurgandam, quid commodè vsurparunt cælo astuosiore & naturis calidioribus. Ictero quin etiam, intemperiei epatis calidæ, renum ardori & siti immodicæ medetur. Cephalalgiam, vertiginemq; ex biliosorum succorum vaporibus enatam sanat. Atque sic electua-

Desis.

Virius & vsus.

electuarium de psyllio vidimus, quod Montagnanæ longe præferendum videtur, cuius hæc est descriptio ex consiliis & antidotario eius desumpta.

℞. polypodii recentis ℥ j.

senæ,

violarum,

prunorum,

Tamarindorum,

passularum ana ℥ iij.

aquæ fontis ℥ x.

Macerentur horis viginti quatuor, postea decoquantur ad medietatem, colentur & exprimantur coactura ℥ i ℞. seruetur pro dissolutione cassiæ & tamarindorum.

Residuo adde

seminis psyllii ℥ iij.

Macerentur rursus totidem horis semper agitando: post exprime mucilaginem, cui adde

sacchari ℥ iij.

Decoquantur iterum lento igne, & adde

pulpæ cassiæ,

Tamarindorum dissolutor.

cum prædicta decoctione ana ℥ ℞.

Diagridii ℥ iij.

spodii de ebore,

Rhabarbari,

santalii albi,

rubei,

rosar. rubearum,

violarum,

sem. papauer albi,

portulacæ,

endiuiæ,

scariolæ,

lactucæ

fœniculi,

anisi,

berberorum,

fumi terre,

Tragacanth.

amylæ,

gummi Arabici,

rasuræ ebor.

Glycyrrhizæ ana ℥ iij.

Myrobalanorum Indor.

Embligor ana ℥ v ℞.

Misce, fiat electuarium.

Quandoquidem in multis officinis hoc electuarium prioris appellatione indiget, sub eius nomine præparetur, & in usum vocetur, confide: adum in primis, an cum eodem conveniat, eademque in morborum curatione præstet, num vero ab illo sit diuersum, ne nominis usurpatio in errorem seducat improuidos.

Quare sciendum, in paucissimis Montagnanam cum Mesue convenire, idque duntaxat in mucilaginoso psyllii succo, scammonæ, senæ & violis; in cæteris pene omnibus discrepare, ut cuilibet rem inspicienti liquido pater.

Ipsam compositionem, quod attinet in hanc recipiant Augustani seminis psyllii uncias tres, Melichius vero ℥ j.

Præter bilem flauam & atram euacuat etiam pituitam propter polypodium & senam vberius ingredientem, bilem autem propter diagridii copiam copiose trahit. Tamarindi & cassiæ cholagoga quidem sunt, sed hic videntur

Examen.

dentur potius mista, ut leniant aluumque magis lubricet, diagridii acrimoniam & sena polypodiique sic citatem demulceant, ut cum minori molestia euacuatio procedat, quo nomine etiam gummi arabicum, amyllum, viola & liquiritia adduntur. Rhabbarbarum & mirobalani cum ut substantiam viscerum roborent, tum ut senam & polypodium inueniunt in vacuandis pituitosis & exultis humoribus. Anisum, feniculum, & sumaria semen, crassos humores attenuant, & flatu discutiunt. Santa-la, rosa, viola, sem. papa. albi & berberorum calorem viscerum, & bilis aestum effervescentiamque temperant, & diagridii vim exsuperantem coercent, spodium roborat, semen portulacae, endivia, scaris, lactuca idem praestant, simulque interiorum meatus oclusos aperiunt & referant.

Dosis.

Ex ingredientium censura liquet, hoc pharmacum non solum biliosos, sed etiam crassos & pituitosos humores expurgare cum serosis. Quamobrem usus eius erit in morbis ex mixture biliosorum & pituitosorum humorum dependentibus, utpote tertiana notha &c. Et si quidam exhiberi posse statuunt eadem, qua praecedens, quantitate tamen videntur sufficere ℥vj. nam quolibet uncia huius electuarii scrupulo plus concipit diagridii.

Ad calcem notandum senam, liquoris, cui infusa fuit, decoctione ad medietatem vim purgandi maxime pessumdare. Vix enim prolixiorum vl-

lam sine notabili virium dispendio coctionem sustinet, tantum abest, ut bis coqui sustineat. Proinde sola infusione in liquore iam ad medietatem cum ceteris percocto contentos nos esse oportebit, quod semper ubi sena coquenda praescribitur notandum.

Diagridium accurate tritum ceteris pulueribus rite misceri debet, & exinde electuario ad consistentiam pene debitam perducto, neque calore adhuc nimio aestuanti, (ne liquefactum conglobetur & coeat) inspergi & per omnia equaliter misceri, quod itidem in ceterorum preparationibus notandum.

Quomodo
miscendu
sit electua-
rium diag-
ridium.

CAP. XVI.

De confectioe Hamech, maiore Mesuae.

℥. mirobalanorum citrinorum ℥iij.
chebulorum,
Indorum,
Rhabbarbari electi ana ℥ij.
agarici,
colocynthid.
polypodii ana ℥xviii.
Absinthii,
Thymi,
sena ana ℥j.
Violarum ℥xv.
epithymi ℥ij.
sem. anisi,
feniculi,
Rosarum rubearum ana ℥vj.
succum sumi terra lbj.

prunorum

prunorum num. sexaginta,
passularum enucleatarum ℥vj.

Macerentur omnia in sero lactis caprini
sufficiente in vase vitreato, angustis orificij
bene obturato, loco tepido per dies quin-
que postea ferueant vna vel altera ebullitio-
ne, manibus fricentur & colentur: colati
parte aliqua seruata pro manna diluenda,
& pulpis extrahendis, residuo adde
sacchari albi ℔i℔.

Dissoluantur in infusione feruefacta &
colata, & ad iustam consistentiam deco-
quantur: deinde adde manna electa cum
superiore decocto diluta ℥ij.

pulpa castæ ℥iiij.

Tamarindorum ℥v.

Redigantur simul ad iustam consisten-
tiam, deinde paulatim subsequentes pulue-
res insperge, rudicula semper agitando.

scammonei preparati seorsim in
puluerem redacti ℥i℔.

Myrobalanorum citrinorum,

chebulorum,

Indorum ana ℥℔.

Bellicorum,

emblicorum,

Rhabarbar.

sem. sumariæ ana ℥iiij.

anisi,

spica ana ℥ij.

Fiat electuarium vt est artis.

Medicamentum hoc auctoris præ-
se ferens nomen Iohannes Babbista
Montanus aureum vocat Trincauel-
lius, Foësius Augustani & alii vehe-
menter probant, Solenander vehe-
mentiam detestatur, Rondeletius,
Fernelius, Renodeus, Plantius inar-

tificiose præparatum conqueruntur,
quod longe dissimilia simul infun-
dantur, nō decoquenda coquantur.
In confesso est, myrobalanorum genera o-
mnia, senam, Rhabarbarum, rosarum vio-
larumque flores nullam sine virium nota-
bili dispendio tolerare coctionem, solaque in-
fusione calida virtutem horum conuenien-
ter & sufficienter extrahi, quibus alii ta-
marindos & castiam fere accensent.

Rondeletius quinque dierum in-
fusionem improbat, quod ista tem-
poris prolixitate serum necessario
acefcat, Proinde largimur censorib.
ea, quæ coctionem salua virium in-
tegritate ferunt, primum coquenda,
qualia sunt passule, pruna, polypodium,
absinthium, thymus, agaricus, colocynthis,
collaturæ addendum saccharum & suc-
cum sumaria, & coctione ad consisten-
tiam syrupi procedendum, cuius
quantitati tali, quæ adiectis manna, *Modus re-*
castiæ & tamarindorum pulpis facile le- *ctæ præpa-*
uore igne, in electuarii formam re- *randi.*
duci queat, infundenda sunt diutur-
niorem coctionem sine necessariæ fa-
cultatis iactura non ferentia.

Absque moderata coctione enim
diu incorruptum asseruari nequit.
Vere id præparandum esse censent
aliqui, propter seri tunc temporis
præstantiam. Neque tamen, quod
Rondeletius metuebat, id facile a-
cessit, propter absinthii, thymi, alio-
rumque ab acore præseruantium vir-
tutem. Si quis tempus infusionis
contractius & breuius volet, non re-
pugno, dummodo infusorum vires

M m m recte

recte eliciat. *Colocynthidem* quoque incoirectam nequaquam, sed vel trochiscos alhandel, aut temperatam eo, qualem superius deduximus, modo assumendam esse statuo.

Scammonium vna coquit Mesue, Manlius in *Luminari*, & Quiricus in lumine apothecariorum, quod reprehensionem recentiorum quorundam incurrit: verum siue incoquatur scammonium crudum, quod prima decoctione vires non perdit, siue postea inspergitur *diagridium*, quod est scammonium coctum & correctum, haut magni referre, recte censuerunt veteres. Hunc itaque componendi modum, & substantiam, veteris medicaminis diuturna experientia probatissimi, merito retinemus, quam à doctissimis huius seculi vsu & scriptis probari & commendari videmus. Neque tamen longe clarissimi Fernelii mutationem improbamus, qui superioris incongrua preparatione commotus, hanc concinnauit & substituit.

℞. cortic. mirobalanor. citrinor. ℥ ij.
cepulorum,
nigrorum,
colocynth.
polypodii Quercin. ana ℥ i℥.
Absinthii,
thymi ana ℥ i℥.
anisi,
fœniculi,
rosar. rub. ana ℥ iij.

Tusa, macerentur in seri lactis ℥ ij. deinde coquantur ad ℥ j. fricentur manibus, & exprimantur.

Colatis adde succi fumariæ,
pulpæ prunor.
vuarum passarum. ana ℥ ℥.
sacchari albi,
mellis exspumati ana ℥ j.

Coquantur ad mellis crassitiem, inspergendo sub finem

agarici,
sena tritorum ana ℥ ij.
Rheib. triti ℥ ℥.
epithymi ℥ j.
diagridii ℥ vj.
cinamomi ℥ ℥.
zinzib. ℥ ij.

sem. fumariæ.

anisi,

spicæ nardi ana ℥ j.

Dosis à ℥ iij ad ℥ ℥.

Tota compositio est ℥ iij. & ℥ vj.

Doses vero circiter octoginta.

Sed ad vulgatæ & vsu comuni receptæ cōfectionis explicationem redeam⁹. Illa multiplices & cuiuscunque generis humores expurgandi vim habet. Nam ratione agarici, colocynth. & myrobalanorum, chebulorum pituitam vacuat. Polypodium eandem commode & nihilo tamen minus melancholiam, quod thymus, epithymus & myrobalani Indi iuuant, allicit. Sena vltos & assatos humores educit, cui serum & fumariæ succus opitalantur. Myrobalani citrini, Rhabarbarum & scammonium bilem purgant, quibus in auxilium veniunt cassia, manna, tamarindi, quauis maior ex his utilitas sit, quod acrimoniam & calorem soluentium medicamentorum leniant & emittant, sicut.

Extrin

Virtus & efficacia.

Fernelii
descriptio:

ficiti etiam *passula, pruna & viola*. Pari ratione ea, quæ in puluerem redacta, postremo insperguntur, excepto *diagridio*, potius ad correctionem, quam euacuationem faciunt: *myrobalani, Rhabarbarum, semina fumaria, spica & rose*, ut adstringendo viscerum robur, quod purgatiā plurimum dissoluunt, feruare possint. *Anisum* vero & *foeniculum*, ut flatu, qui succorum agitatione excitantur, ventriculūque turbant, & nauseabundum reddunt, discutiant. Vnde citra periculum & molestiam hoc medicamentum, licet vehementibus & vitiosis quibusdā constet simplicibus, usurpari potest, ad tollēdas diuturnas, autumpales, difficilesque febres & alios morbos ex plurium humorum miscella & copia natos. Si enim per ætatis ætatem, multa sit congestibilis, eaque assata, & simulac ex esu plurium & pituitosorum cibariorum, quales horarii fructus, radices, olera, & denique resolutione caloris natiui ob ambientis feruorem & insequenti æqualitate autumnī pituitæ farrago compliceatur, si item ex febrium longiori protractione plurimum generetur succi melancholici, conuenientissimus est huius confectionis vsus, quod affectibus ex atra retorrida & salsa bile & pituita putrescente ortis, sumōpere cōducatur. Quocirca in vitiiis cutaneis, imperigine, prurigine, humorū falsugine, quæ scabiē gignit, in lepra, psora, elephantia, alphis nigris, & cancro, melancholicis item affectibus,

mania & melancholia & omni cacochymia tutissimus & saluberrimus eius est vsus. Nec minus in febribus complicatis, & confusis, morbisque diuturnis, ex diuersis causis natis adprime valet, quod uti dictum, tam biliosos, quam pituitosos, & melancholicos humores eosque vstos incineratos, & quoscunque falsugine infectos & putrescentes extrahat. Mesue dosin aureorum duorum non excedit, verum, hanc in mediocribus parum proficere, sunt, q̄ existiment. Trincauellius ab ℥ ℥ ad ℥ v. ascendit, Manardus ad ℥ vi. & demum ℥ j. quomodo modum excedit. Verum si totius medicamenti pondus pendat ℥ vii. vnaquæque vacia obtinebit ex *agarico & colocyntide* vim granor. xiiij. pulueris autem *diagridii* grana octo vel paulo amplius: Melichius vniuersum pondus cōputat libras quinque & uncias quatuor, ita singulis vnciis cedunt *diagridii* gr. xij.

Augustani notant fructuosissimū esse huius remedii vsum in quartana, morbo gallicano, & affectibus exatrabile genitis, si cum infuso vel decocto *hellebori* detur ad sequentem normam.

℞. cort. *hellebor. nigri* prepar. ℥ iij.
sem. *anisi*,
citri,
Garyophyll. ana ℥ ℥.
fiat l. a decoctio. huius ℥ iij. misce
Electuarii Hamech. ℥ ℥.
Syrupi de fumaria compositi ℥ j.
detur.

Mmm 2 CAP.

Comma
dissime v.
timur cum
decocto
Hellebor.
nigri.
Melana-
goga potio
cōueniens.

quibus
conducatur
morbis.

CAP. XVII.

*De electuariis ex succo rosarum Nicolai & Mesue.**Electuarium de succo rosarum Nicolai.**℞. succi rosarum rubear.**sacchari albi ana ℥ xvj.**sammonei preparati ℥ iß.**santali rubri,**albi,**citrini ana ℥ vj.**spodii ex eboro ℥ iij.**camphora ℥ j.**Succus rosarum cum saccharo adiu-
stam consistentiam coquatur, deinde trita
species adiiciantur.**Electuarium de succo rosarum Mesue.**℞. succi rosarum rubearum perfectarum
℔ iij.**sacchari optimi ℔ iß.**Coquantur lento igne ad consistentiam
mellis, deinde adde**manna electa succo rosarum diluta
℥ vj.**Ferveant simul paulum, deinde bene tri-
ta & per cribrum transmissa adde
diagrydii ℥ iß.**Trochiscorum de spodio ℥ j.**Trochiscorum de berberis ℥ ß.**Gallia moschata vera,**croci ana ℥ ij.**Fiat electuarium ut est artis quod in
vas vitreo repositum asseruetur.*

Electuarium de succo rosarum Ni-
colai vltatissimum & tabernis omni-
bus notissimum est, adeo, ut pl. bei,
empirici & de vulgo plures id satis
incaute & fidenter exhibere vel reci-
pere audent.

Mesue compositio, nisi quod con-
fectionem pilularum aggregatarum, *Vtra com-
positio rec-
pienda &
usurpanda*
& de hermodactylis ingrediatur, passim
neglecta euiluit, cuius loco altera in
pharmacopoliis preparatur & a Me-
dicis in usum vocatur, vtra vero com-
positio, Mesue, an Nicolai præstan-
tior, potiusque sit usurpanda, discepta-
tur. Sunt, qui pro Mesue faciant, eo
quod manna opera eius compositio
facilius & lenius purget, (liquidem
nullum solutivum sine lenitivo componi vel
exhiberi debeat) & ratione trochiscorum
gallia muscata ac berberorum, corpus
minus perturbet quodque iisdem va-
cans Nicolai Electuarium, tormina
excitet, & iusto maiorem diagrydii
quantitatem contineat.

Ex aduerso alii Mesue compositi-
onem postponunt, quod trochisco-
rum adstringentium pondus recipi-
at amplius & nimium calida uti galli-
am & crocum, quæ bilem acueri, fe-
brem accendere & corpus igniculare
possint, comprehendat, quodque hæc
molem augendo medicamentum
reddant imbecillius, ut ad legitimam
operationem magna quantitas non
siue nausea & fastidio agri sit exhi-
benda. His autem facile responderi
potest, trochiscos de berberis, & magnam
succo rosarum copiam satis temperare
calorem

calorem gallie moschata & croci. Et nota à Meſue non recipi succum roſarum pallidarum, qui laxatiuus, ſed rube- arum, qui frigidus & adſtringens eſt, vter vero horum ad Nicolai ſyſtema ſit recipiendus, nec ab ipſo auctore, neque eius antiquo interprete Mon- dino, ſignificatur, interim Auguſtani & Cordus rubrum recipiunt.

Quamuis autem vtriuſque medi- camenti magiſter & auctor celeberrimus, ſuæ fabricæ rationes non fri- uolas habuerit, tamen obtinuit Nico- lai pharmacum, vt ad vſum potiſſi- mum accerſatur, & paſſim in pharma- copoliis præparetur. Hoc vero, licet in vſu ſit frequentiſſimum, tamen à variis varie deſcribitur, dum alter pondera mutat, & ſucci roſarum dun- taxat lb j. & ſacchari lb i ſ. ſantalorum q̃z omniun ana ʒ iiij. recipiat, alter ca- phuram expungat, eiusque loco ma- ſtichen aut tragacanthum ſubſtituant, alius citri cortices compoſitioni addat. Verum enim vero rectius feceri- mus, ſi veterum placitis multiplici experientia probatiſſimis inſiſtamus, nec ab iſdem, niſi rationibus valde vrgentibus compulſi reſiliamus, iux- ta veterem ritum.

Non eris illuſus, teneas ſi quod tenet vſus.

Non inepte a. Rondeletius monet pro caphura rite maſtichen aut tragacan- thum ſubſtituendum, cum illa gra- uem medicamento adferat odorem, & ſubſtantiæ ſuæ tenuitate ad corpe- metrando viroſam, & principi parti-

inimicam diagridii vim eo facillime deducat. Neque frigida omnino fer- tur naturæ, vti quidam mordicus contendunt, ſed cum calidis calface- re, & cum frigidis frigeſcere à ſa- pientibus perhibetur.

Recipitur vero in hac compoſitio- nem diagridium, quia, vbi cum reli- quis coquitur, vel pluribus miſcetur, ſcammonium eſt aſſumendum. Baſin idem diagridium conſtituit, cui, quod magna venit copia, talia ſunt addita & remiſta, quæ eius violentiam reprimunt, & minus moleſtam operatio- nem reddunt; refrigerant enim & adſtringunt potiſſima, gratique ſunt odoris, & cordi, cerebro, ac principi- bus partibus amica. Proinde eorum virtus internorum viſcerum robur conſeruat, morbi vi relaxata colligit, æſtuantem febrilemque calorem tem- perat, affectibus à bile & tenuioribus humoribus generatis conducit, quæ cauſa eſt, quod auctor præcipue ad arthriticos affectus ex calida biliolaque cauſa ortis commendat. Antiquus

Quando & quibus af- fectibus conducatur.

Nicolai commentator monet, ad ho- rum præſeruationem rectiſſime dari, ipſis autem ſauientibus & tempore acceſſionis, quando natura mul- tum affligitur, neque ſub initium, ſed præmiſſis tridui aut quatruidi hu- morum præparationibus debitis, & horis quietis propinandum, & paulo ante inungenda membra affecta bu- tyro vel oleo violaceo ad materiæ molli- ficationem, & proxime purgationem inſequenti die dandam opiatam ad

Quomodo in arthri- ticis mor- bis rationali- ter & me- thodice de- betur.

Mmm 3 cohi-

cohibendum fluxum & materiae reliquias consumendas.

Non inutiliter etiam in calidis affectibus capitis ceu cephalalgia, vertigine, & oculorum doloribus, febribusque tertianis à bile profaris adhibetur.

Etiam si communiter sic instituantur electuaria verè soluentium, præcipue vero cholagogorum compositiones, ut singulas eorum vncias ingrediantur singuli scrupuli diagridii, tamen hoc pharmacum tantam eius copiam recipit, ut singulae vnciae ultra semidragmam capiant.

Quilibet vncia capit diagridii semidragmam.

Quædam compositiones habent diagridium pro stimulo cæterorum purgantium, quas minori quantitate ingreditur, quædam pro basi, & in illas necessarii maiori mole venit, cum primis, si una solaque sit, nec præter hanc alia, ex quo hoc resultat commodi, quod minori quantitate exhiberi, adeoque nauseabundis, & fastidientibus rite offeratur. Trium dragmarum aut semunciae pondere, si recte præparatum fuerit, sufficienter purgabit, quamvis alii ad sex dragmas ascendunt. Vulgo, cæterorum purgantium calcar nominatur, quia ad accelerandam & acuendam eorum vim plerumque miscetur, quod quilibet dragma tria diagridii grana cum dimidio possideat.

Electuarium de succo rosarum Mesue, quod attinet, si quis rem recte putet, haut multum differre aduertet ab illo, quod Nicolao imputatur; iisdem

que affectibus utiliter adhiberi potest.

Est autem Mesuei compositio temperatior, & in singulis vnciis dimidio minus diagridii, quam illa Nicolai accipit. Proinde ne hæc pro illa perniciali errore usurpetur, auctoris nomen, cum præscribitur euidenter annotandum vel significandum. Trochisci de spodio ventriculi viscerumque æstum in febribus temperant, de berberis refrigerant & roborant, diagridiique efferam vim frænant, gallia moschata & crocus suavi odore cor, cerebrum & orificium ventriculi recreant. Dosis à ʒvj. ad ʒj. Est enim diagridii insolentia satis cicurata & repressa. Optime vero Nicolai compositio in formam solidam tabularum sumentibus iucundior redigitur.

Electuarii de succo rosarum Mesue examinis & dosi.

Electuarium de succo rosarum Nicolai in forma solida.

℞. Specierum ingredientium electuarii de succo rosarum Nicolai quantum describitur supra, & cum ʒxvij. sacchari in libra una succi rosarum soluti, fiat confectio in solido. Electuario liquido potentior siquidem succi rosarum minorem quantitatem recipit.

C A P. XVIII.

Examen electuarii diaturbith cum Rhabarbara. Eius prima lineamenta & initia, progressus, incrementa, & perfectio, vires, usus, & dosi traduntur.

Huius compositionis fundamenta iacta sunt primum per Zezarem

rem quendam, quem ferunt fuisse
patrem Hamech, & alio nomine
Rhasen nuncupatum, à quo desum-
psit Mesue formulam quandam, quæ
in officinis nominatur diaturbith
minus, constans

Turpethi albi & gummosi ℥x.

zinzib. ℥v.

Mastichis ℥iij.

sacchari albissimi ℥xx.

Cordus ponit ℥vj. & ℥ij. quæ ni-
mis ampla quantitas bona ratione
constare nequit.

Eadem compositio ponderibus
nonnihil variatis exstat apud Rhasen
lib. 9. ad Almansor. cap. 71. & à Placenti-
no de medic. cap. 9. ex Rhasen repeti-
tur :

℥. Turpeth. alb. gummosi. ℥xx.

Zinzib. ℥x.

sacchari ℥xxx.

Hæ compositiones, piritam è
ventriculo & vicinia adhaerentem
educunt.

His primordiis positis alii eas lo-
cupletarunt & purgantiores efficere
studuerunt, addendo diagrydium, &
illa, quæ turpethi vim in crassa materia
hærentem magis exstimulent, quæq;
turbationem, quam ventriculo & in-
testinis parit, magis compescant, vn-
de diaturbethi maioris orta est f. baica,
quæ

℥. Turbith opt. ℥j.

Diagrydii,

zinzib. ana ℥iij.

cinamomi,

Garyophyllor. ana ℥ij.

Galange,

piperis,

macis ana ℥j.

sacchari albiss. ℥viiij. ℥v.

Illud redundantibus humoribus
phlegmaticis, & crassis flatibus, ven-
triculo & intestinis refrigeratis, ex-
hiberi debet, quod pituitam incidat,
tenuet, educat.

Alii cum viderent, nullo hic coer-
ceri fræno diagrydii vim & calorem,
nec satis temperari squalorem turpe-
thi, santalum album & rubeum cum vio-
lis adiecerunt.

His omnibus superueniens Monta-
gnana, quibusdam expunctis & a-
liis insuper accersitis, optima ratione
medicamentum composuit præstan-
tissimum, cuius usus tutissimus & ad
affectus complures saluberrimus.

Electuarium Diaturbith cum Rha-
barb. Montagnanæ.

℥. Rhab. ℥x.

Turbith. albi gummosi,

Hermodylolorum ana ℥j.

Diagrydii ℥ss.

zinzib.

santali albi,

rubri,

violarum ana ℥ss.

Mastiches,

anisi,

cinamomi,

croci ana ℥ss.

sacchari albiss. j. ℥ij. ℥ij.

Phlegma crassum à partib. remo-
tioribus opera turpethi & hermodacty-
lorum, Examen
vires, &
usus.

Diatur-
bith ma-
ius.

Diatur-
bith ma-
ius.

lorum, quæ zinzibere, cinamomo, & semine anisi virtutem in substantia densiore harentem exacuentibus iuvantur, educit, quorum instigandæ & accelerandæ operationi valde opitulatur *diagridium*. Hoc vero cum *Rhabbaro* bilem detrahit. *Cinamomum*, zinziber, anisum & *crocus hermodactylorum* & *turpethi* qualitatem, quæ ventriculum turbare & offendere solent, corrigunt, flatu discutunt, & una cum *massiche* stomachum roborant. *Santalum diagridii* cæterorumque calorem exsuperantem mitigat, *viola* squalorem *turpethi* mulcent, & medicamento lenitatem conciliant.

Prodest
singulari-
ter vermi-
culantib.

Hoc pacto efferate purgantium vehementia, & si qua inest malignitas, adeo correctæ & cicurata est, ut non solum tuto & absque periculo cuius prouectioris ætatis, sed & pueris, quibus vermiculantibus peculiariter conuenit, tuto dari possit.

Quibus
morbis con-
ueniat.

Prodest morbis ex humorum miscella natis, velut tertianis non exquisitis & spuris, articulariis doloribus & aqua intercute laborantibus. Ad vermes efficacissimum est remedium, quos *crocus* abigit, *Rheum* maxime necat, quorumque fomitem, videlicet pituitam, *turbith* efficaciter exturbat. Pueris gratum sit medicamentum, si cum *saccharo* species in formam tabellarum redigantur, ita ut ʒvj. *sacchari* capiant ʒj. vel ʒiiij. *specierum*, quarum ʒj. vel ʒiij. aut ʒij. grandioribus exhiberi possunt.

Quælibet specierum sine *saccharo*

dragma possidet *diagridii* gr. v. *turbith* & *hermodactylorum* ana gr. an. xij. *Rhabarb.* ʒij. gr. v.

Vulgo asseruantur species in pharmacopoliis absque *saccharo* dispensatæ, quæ commode dantur à ʒj. ad ʒiiij. alii ad ʒiij. conscendunt in robustis. Passim etiam cum melle in electuarii liquidi formam rediguntur.

CAP. XIX.

Consideratio Electuarii Eleseoph, Mesue.

ʒ. *diagridii*,

Turbithana ʒvj.

Garyophyllor.

cinamomi,

zinzib.

Myrobal. Emblicor.

Nucis musch.

polypodii ana. ʒiij.

sacchari ʒvj.

Mellis despumati triplum,

id est, uncias decem & dragmam unam.

Fuchsius huius electuarii nomen adeo corruptum esse ait, ut pene *Eselskopff* sonet, cum pro confectioe episcopi Eleseoph barbaris nuncupetur. Augustani, Norici, Florentini, Iacobus Syluius, Weckernus. Andernacus *comm. 2. diagol. 77.* Cronburgius, Fuchsius, Foessius alique complures sumunt *sacchari* ʒvj. Manlius vero in *luminari magno*, Thesaurus aromatoriorum, Melichius, Cordus

dus & Coudenbergius duntaxat
 ℥vj. Et hipotius imitandi videntur,
 quod hoc pacto ea, quam Mesue af-
 signat dosi à ℥ij. cum ℥ij. vsque ad
 ℥ss. sufficere possit, cum si sex recipi-
 antur vncia iuxta Andernacum, mel-
 lis quoq; pondus augendum sit. Sac-
 charum enim nec melli miscendum,
 nec vicem mellis hic sustinere potest
 iuxta Melichium, sed in puluerem
 redactum sub finem cum cæteris spe-
 ciebus eidem miscetur, ne ignis ca-
 lorem experiatur, vt solidius euadat
 electuarium, diutiusque in ventri-
 culo moretur, & ex hoc validius ope-
 retur. Recipitur itaque ad *species mel-*
lis triplum, præter *saccharum*, videli-
 cet ad ℥ij. & ℥ij. *specierum mellis* ℥x.
 & ℥j. *Polypodii* dosi præter mentem
 primi auctoris ab Andernaco exag-
 gerata videtur, nam pro ℥iij. recipit
 ℥iij. quod, non, vt purget humorem
 melancholicum, sed feruorem bilis
 vna cum *myrobalanis* temperet, inser-
 tum est. Quapropter vera & legitima
 dosi est dragmarum duarum cum
 dimidia. Et sane iuxta intentionem
 Andernaci, purgantem nulli compo-
 sitionis dosi vim addere posset, quod
 totum systema constet ℥xiiij. dosi
 vero eiusdem summa sit ℥ss. sic ad
 quamlibet dosin concurrent *polypodii*
 ℥iij. vel præterpropter, quid hoc atri
 & terrestri aut pituitosi humoris e-
 uocabit?

Dosis. Habet autem qualibet vncia ele-
 ctuarii iuxta traditam descriptionem
diagrydii ℥j. & penè vij. grana, toti-

demque *turpethi*.

Euacuat itaque pituitam & bilem
 satis valide, sed hanc copiosius, quod
diagrydii in quintupla proportionem
turpethi doses per se exhibiti supe-
 rent. *Garyophylli*, *cinamomum*, & *zinziber* *Examen.*
 languentem *turpethi* vim excitant,
 colico & hypochondriorum à pitui-
 ta & flatibus, quos extenuant, dige-
 runt, conficiunt, dolori succurrunt,
 vim remedii ad renes, & vesicam pe-
 netrare faciunt, *nux muscata* ventricu-
 lum & languidiora viscera roborat.

Polypodium, quod austeram & duk-
 cem simul qualitatem habeat & *my-*
robalani, quia frigida & sicca q; sunt na-
 ture, *diagrydii* exorbitantis acumen re-
 mittunt, & omnino æquum fuisset,
 cum maior sit eius virtus, pluresque
 doses *diagrydium* præbeat, plura ei-
 dem vel magis appositae assignasse
 corrigentia.

Sunt, qui puluerem potius vsur-
 pant, & sic speciebus rectissime sac-
 chari tantum ℥vj. miscentur, vnde in
 singulas dragmas (*saccharo* vna com-
 putato) resultat ℥ss. & gr. iij. *diagrydii*.
 si vero ℥ss. *sacchari* adijciatur specie-
 bus commode efficies tabulas, qua-
 rum ℥j. continebit *specierum* ℥ij. &
 ℥ss. gr. v.

Conuenienter exhibetur in febr-
 bustertianis nothiis, & ventriculi hy-
 pochondriorum, & coli doloribus,
 flatus enixe euincit, propterea ad co-
 licos cruciatus, & tormina ventris
 proprietate quadam valere, & eos a-
 muleti in morem mitigare tradit For-
 N n n sius

correctio
 inpositio-
 nis.

Quibus
 conueniat
 affectibus.

sius. Iuxta Mesuen renes & vesicam emundat, Venerem stimulat (sed qui micam salis habet ad libidinis aphrodisia irritamentum, non usurpabit, nisi bene consteroratam suam Venerem velit) artritidi conducit, humores à iuncturis vacuando.

Quidam, inquit Foefius, vtuntur ad purganda corpora in lue Venerea, additis lapidis lazuli ℥ ij. & auctis aromatibus; sicut enim humores à remotissimis partibus valenter educet, eritq; chiragricis & podagricis solenne, qua ratione & melancholia vacuanda non ineptum fuerit, dummodo lazuli augeatur quantitas.

CAP. XX.

De Diasena Nicolai, & Diabeter Renodai.

℥. sena ℥ iij.

Auellanarum tostatarum num. 2.

serici tosti ℥ ij.

Lapidis Armeni loti ℥ j.

Lapidis lazuli loti ℥ iij.

sacchari ℥ vj.

cinamomi ℥ j.

Garyophyll.

Galanga,

piperis,

spica nardi Indice,

Ocymi,

folior. Garyophyll.

cardamomi,

eroci,

minz. ib.

zedoaria,
florum roris marini,

macropiperis ana ℥ ij.

mellis despumat. ℥ ij.

Paucæ existunt inter electuaria solutiva compositiones, quæ humorem melancholicum proprie respiciunt, ad quem expurgandum directe ab auctore diasena conformata videtur. Et si vero plures huius nominis existent formulæ, quarum tres apud Alexandrinum traduntur, podagricis & arthriticis destinata; & in vulgaribus Nicolai codicibus reperiatur alia, quæ hermodactylos, elleborum nigrum, anacardos, & baccas lauri recipiat, & item alia apud Gilbertum Anglicum cap. de vitis splenis, quæ borraginem & calamintham; alia aliorum, quæ bolum Armenum, ossa de corde cerui, corallo, berberes, crocumque, præter cætera nostræ ingredientia complectantur, tamen hæc, quam adduximus, usu magis recepta & commendata est.

Folia sena cum lapidibus melanagogis in huius medicamenti fabrica basin constituunt, & proprietate formali, ac primo humorem melancholicum & atrabilarium respiciunt & extrahunt. Quia vero iste humor cordi maxime insensus, eique & spiritibus vitalibus vehementer noxius (quo enim magis corrumpatur, eo ad veneni naturam propius accedit) & cum nihil æque status exciter, & eleuet, quam atra bilis in hypochondriis stabulans, ventriculoque subiecta, quodque, ut plurimum humor seu melan-

melancholicus, seu atrabilarius ob vitiatam primam in ventriculo concoctionem plurimum pituitæ crassæ, lentæ & serosæ etiam humoris coniunctum habeat, huic medicamento ea, quæ cor spiritusque vitales proprietate quadam muniant, roborent & reficiant, venenis resistent, quæque flatus solvere & dissipare, pituitam crassam incidere, attenuare, serosos humores consumere, ventriculum & viscera languida reficere, senæ & lapidum correctorum virtutem incitare & acuire possunt, addita sunt. Atque hæc omnia calidis & aromaticitate præditis in hac compositione perficiuntur.

Verum cum humor melancholicus vltus & atrabilarius, seminarium ignis contineat, & quo magis tentatur calidis siccisque, eo violentius incitetur, & ad ferociendum irritetur, corque & vitales spiritus ab atrabilariis famis & squalore vexati non tam acribus & feruentibus reficiantur aromatibus, quam iuventur his, quæ vel temperata in ætunis, & humida vel subfrigidiuscula & humida & odora, qualis vis in borragine, buglossa floribus tunica hortensis, nymphaea, rosis, violis, succo rubi idæi, pomorū dulciū odoratorum porsdorffianorum, aranciorum dulcium, granatorum, cerasiorum sylvestrium nigrorum, rectissime fecisset auctor, si ex horum classe debitam quantitatem atque ex iis etiam, quæ lienem cœu receptaculum humoris melancholici & venas mesaraicas, in quibus ple-

rumque adustus humor vna colligitur, respiciunt & excipere adiecisset.

Senapurgat humorem melancholicum, cui in auxilium veniunt lapides Armenius & Lazuli rite præparati. Hi enim pari proprietate facilliter hoc perficiunt. Lazuli vere lapis duplici de causa in hac compositionem venit, primo, quod atrabilarios humores optime vacuet, secundo quod cor maxime respiciat & impendio roboret, eiusque ægritudinibus præsentis remedio, syncopæ, tremores & palpitationes, timoresque melancholicos sanet, animam dilatat & dictante Mesue mineram gaudii in illa excitet, quam obrem à sapientibus, mixtus sit confectioibus læticiæ & cordialibus, qualis alhermes.

Qui fronte & sine auellana coctu difficiles humore excrementitio scatentes, vaporosæ in caput, calida siccaque intemperie præditæ, ut humoris atrabilarii squalorem potius augere comparatæ sint, in hanc compositionem veniant, multi disquirunt. Roborationis viscerū gratia id fieri nequit, quod aromata rectius perficiant. Vetustus Nicolai commentator, arbitratur, ideo insertas esse, ut cum facile in caput & sursum exhalent & diutius, propterea quod coctioni renitantur, in ventriculo morentur, evaporatione sua purgantium cæterorumque medicamentorum virtutem in cor & caput, quæ melancholicis affectibus potissimum afficiuntur, deducant, quo ex

Examen.

Lapidis
Lazuli
virtutem.

Cur in hac
compositione
veniant auellana,
& cui
bono sint
inserta.

Quid in
ac compositione
deficiat.

eis humor atrabilarius promptius educatur, visq; corroborans citius infinetur. Alteram præterea addunt causam, quod venenis, ad quorum naturam humor atrabilarius accedit, maxime resistent & aduersentur. Torrentur vero, vt humor excrementitius ventriculo infestus, absorbeatur, rationem rostonis docet ipse Mesue, & commentatores in hunc modum. *Auellana cortice extimo ablato in vase aliquo fursuribus additis supra ignem spatula tam diu agitando, donec interna humiditas absumpta sit, dein proxima pellicula detrahenda.*

*Seta seu
sericivires.*

Seta vel sericum quid sit, iam vulgo innotuit: Arabum dogmata secuti, statuunt calfacere & siccare ordine primo, sanguinem purgare, vitale virtutem roborare, cor recreare, spiritus ex æquo omnes illustrare, reficere, & facultates munire. Alii siccum rentur animalculi recrementum in odorum, ex succum, araneorum retibus aut erucarum telis cognatum, homini sanando ineptissimum, inutile & minime efficax, cuius loco in hanc confectionem granachermes sufficere operæ pretium fuerit, à quorum sententia haut recedendum putauerim.

Saccharum ad leniendum squalorem & retundendum acumen aromaticum, viasque lubricandum est additum Ocymum, proprie cor respicit, vna cū croco, zedoaria, cinamomo, garyophyllis, quæ præterquam quod pituitam incidant, humoris melancho-

lici & terrestis crassitiem attenuent, flores rorismarini & spica cerebrum respiciunt. Summa, aromatica viscera vitalia, cerebrum, ventriculum licentemque frigida reficiunt, & humorum incidendo crassitiem, exclusionem promptiorem promouent.

Commendatur fabrica huius remedii ad melancholici & atrabilarii educationem, quo sine peculiariter constructa sit, multa tamen veluti paulo superius indicatum est, vt id commodè fiat, desiderantur.

Clarissimus Renodæus ad melancholicæ facis repurgationem aliud protulit, requisita ad hanc rem & indicationes intentionesq; accuratius implens, cui nomen dedit Electuarii senati seu Diabelzemer. Albazamer enim Arabibus pro sena venit.

Diabelzemer Renodæi.

℞. radic. cichorei,

buglosse,

polypodij Quercini,

cort. radio. cappar.

Graminis,

Glycyrrhizæ ana ʒ ss.

passular. Corinthiac. ʒ vj.

Adianthi,

Hamionitidi,

ceterach,

cuscutæ,

Artemisiæ,

Eumariæ,

agrimoniæ,

Betonice,

melissæ,

flor. genissæ,

Albazamer.

pro lat.

Coquantur in aqua ℥vj. ad medietatem, in
colatura ℥iij. infunde, & coque.

Folior. senae ℥iij.
Hellebor. nigri prepar. ℥iij.
Turbit. opt. ana ℥iij.
Gatrophyllor. ℥ij.
sem. Dauis. ana ℥iij.
coriandri ana ℥iij.

Bulliant ad consumptionem tertie par-
tis, colatura addendo
sacchari ℥iij.

Coquantur ultra consistentiam syrupi,
cui permisce expressionem vncia semis.
Rhabarbari in aqua chalybeata infusi,

senae puluerisata ℥ij.
lapidis lazuli prepar. ℥ij.
cinamomi ana ℥ij.
sassafras ℥ij.
rad. pœoniae,
Tamarisci cort.

epithymi,
cort. median. fraxini,
sem. agni casti.

nigella Romane,
spica Indica ana ℥ij.
Anthos,
stachados ana ℥ij.
Eiat electuarium.

Euacuat cum primis & directe hu-
morem melancholicum, & atrabi-
larium, vi polypodii, epithymi, lapidis la-
zuli, hellebori nigri, & senae, cuius virtus
cum decoctione valde eganescat,
eam decoquendis primum miscere,
& postea in pulueris forma adicere.
denuo voluit, cum nullam humorum me-
lancholico educendo conuenientius familia-

riusque dari queat pharmacum. Et quia,
vt plurimum adiuncta reperiatur hu-
mori melancholico miscella pituitæ,
ad hanc simul educendam additum
est turperbum, & bilis gratia, quæ cæ-
teris vehiculum præbet, infusio Rhei.
Flatus discutiunt coriandrum, Gatro-
phylli, ceteraque calidiora. Bilem præ-
parant, tergent, iecurque aperiunt,
radices ciebores, graminis, agrimonia, a-
dianthum: humorem melancholicum
temperant buglossa, viola, passula, liquiri-
tia, incidunt, attenuant, lienem, me-
saraicas & hypochondiorum ob-
structa aperiunt, hemionitis, ceterach,
cuscuta, sumaria, camariscus, cortex cap-
par. fraxini, polypodium, epithymus, semen
agni casti: pituitam præparant, vtero,
capiti, & ventriculo pharmacum ac-
commodant, betonica, melissa, cinamo-
num, pœonia, nigella, spica, stachas, anthos,
cum quibus facit sassafras, quod & ad
luis curationem magis perficit. Ex
his omnibus iuxta auctoris præscri-
ptum in remedii formulam redactis
oritur remedium ad humoris mel-
ancholici primario, deinde bilis pituitæq;
euacuationem idoneum, viscera a-
periens & roborans, affectibus me-
lancholicis, hystericis, deliris, epile-
pticis scdis viduarum coloribus &
elephanticis vtile, dosi eadem, quæ
diasenæ, videlicet a ℥vj. ad ℥ij.

Considera-
tio exa-
men.

CAP. XXI.

Electuaria de citro solutino, Gui-
donis de Cauliaco, aliorumq; aucto-
rum recensentur.

Nnn 3; Augusta.

Augustanorum hoc est.

℞. cortic. citri condit.

conserua borrag.

buglosse.

violarum ana ℥ v.

specierum diatragac. frigid.

diagridii ana ℥ ℔.

Turbith opt. ℥ vj.

*sacchari albi in aquis cordialibus
dissoluti ℔ j. fiat electua-
rium.*

*Considera-
tio & exa-
men.*

Cortices citri ventriculi tonum conseruant, cor reficiunt & si qua superstes in diagrydio malignitas, eam edomant, conserua borraginis, buglosse & violarum siccitatem & squalorem turpethi, calorem acrimoniamque diagrydii temperant, faciuntque, ne pituita tenax siccataque ægrius, bilis vero acrior & ignea sine molestia & dolore egeratur; species diatragacanthi frigididi idem præstant.

Bilem & pituitam hæc compositio, sed illam potentius educit: diagrydium paulo minore quantitate admissum, multo plus operatur, quam turpethum, sed quia magna inferitur corrigentium & remittentium copia, & turpethi vis, à diagrydio, ad trahendum cognatum suum humorem fortius instigatur, fit, ut pene ex æquo pituita & bilis hoc medicamento educatur, saccharum facit ad leniendum, detergendum, & insuper ad conseruationem compositi. Hoc modo præparatum valde cognatum est diacathamo.

Huius Electuarii vncia quælibet

habet diagrydii gran. xvj. turpethi gran. xviii.

Guido, qui perhibetur primus huius auctor, ut esset catholicum, folia sene addiderat, & in forma tabularum fieri ordinarat, quarum semuncia debitam purgandi facultatem excerneret, est autem eius descriptio talis.

℞. conser. violarum,

borraginis ana ℥ ij.

Radic. bugloss.

corticum citri conditor. ana ℥ j.

Zinzib. ℥ ℔.

pul. diatragacanth. frig. ℥ iij.

Turbith ℥ iij.

sene ℥ v.

diagrydii ℥ iij.

panis sacchari ℥ x.

*fiat electuarium in tabulis ponderis
℥ ℔.*

Renodus se emendatiorem compositionem tradere perhibet, hoc modo.

℞. corticum citri conditi,

conserua stor. violarum,

buglosse,

specier. diatrag. frigid.

diagrydii ana ℥ ℔.

Turbith ℥ v.

Zinzib. ℥ ℔.

fol. sene ℥ vj.

sem. fœniculi dulc. ℥ j.

*sacchari albiissimi in aq. rosar. solu-
ti & ex arte cocti ℥ x. fiat e-*

lectuarium solidum.

In hac singula purgantia habent suum magistrum, sene fœniculum, tur-
bit h

*Electuari-
um de citrofo-
gutium
Renodai.*

bith zinziber, diagrydii corticē citri con-
ditū & conseruas. & aquā Rosaceā, in qua
coquitur saccharum, quæ omnia cor &
facultates roborant, & simul dicta
purgantia mitigant.

Argentoratensium sequens est
formula.

℞. conser. borraginis,
violarum,
carnis citri conditi ana ℥v.

Turpeth opt.
diagrydii ana ℥ iij.
sacchari in aq. rosar. soluti ℥ xij.
fiat confectio solida.

quælibet ℥. habet diagrydii, & tur-
pethi, gr. xviii.

Spitenses hanc usurpant fabricam.

℞. cort. citri viridum elector.

conser. borrag.

violarum,

sp. cior. diamarg. frigid. Nicol. ana ℥ ij.

Turpeth gummosi ℥ iij.

diagrid. ℥ iij.

zinzib. ℥ j.

ol. anisi. ℥ ℔.

syrup. infus. rosarum ℥ ij.

Fiat electuarium.

Atque hæc sunt neotericorum pa-
radigmata, quod sequitur, est Actua-
rii:

℞. carnis & corticis citrei mali ana ℔ j.

Dissecta, coque in aqua ad semisextan-
tem, colatura adde mellis heminavi, & ite-
rum coque ad consistentiam, postea adde
pulpam è citro coctam,

piperis,

scammonei ana ℥ j.

Redige in formam electuarij.

Qui veterum de citro composicio-
nes inspicere volet, consulat Paul.
lib. 7. cap. 5. & 11. Aetium lib. 3. cap. 92.
Alexand. cap. 184. & tres à Myrepsio
positas descriptiones & Serapionem
de antidotis cap. 35. Auicem, lib. 5. sum. 1.
tract. 7. & 4. Vide etiam practicam
Haly.

C A P. XXII.

De medicamentorum ex cydo-
niis preparatorum tam purgan-
tium, quam corroborantium origi-
ne, fundatione, progressu & perfe-
ctione.

℞. carniū citoniorum comminuta-
rum & coctura inspersatarum ℔ iij.

Mellis despumati ℔ iij.

Coquantur simul ad iustam consisten-
tiam, & postquam ab igne deposueris, an-
tequam refrigerentur, insperge subsequen-
tes species in tenuissimum paluerem tritas,

cinamomi, ℥ i℔.

zinzib. ℥ j.

piperis,

galange ana ℥ ℔.

Garyophyll.

Nucis muscata ana ℥ iij.

spica nardi,

Ligni aloes,

macis,

cardamomi ana ℥ ij.

Zedoarie ℥ j.

Extendatur tota massa in tabula mar-
morea, prius rosacea aqua inuncta, in qua
aliquid moschi dissolutum fuerit, & quan-
do, ut aluum soluat, conficere volueris, an-
tequam

Diacydo-
nium Ni-
colai.

tequam in tabula marmorea extendatur, in vnamquamque libram addi scammoniae 3 lb. quae bene trita subligatur compositio.

Quemlibet suo abundare sensu, & quot capita, tot existere sententias, vetus est sententia, quae vel maxime locum inuenit in compositione & descriptione diacydonii tam simplicis, quam compositi, cuius inventores Graeci, cum non tantum fundamenta prima iecissent, sed & satis idoneam fabricam construxissent, superuenientes Arabes aliquae mille illam modis, & quisque pro suo ingenii calore & colore, variarunt & mutarunt.

Inuenta & preparata sunt primitus medicamenta ex cydoniis ad ventriculi atoniam corrigendam, epatisque robur confirmandum, simplicia & composita. In illis numerantur cydonia condita, diacydonium simplex sine speciebus, gelatina seu pellucidum cydoniorum. De myua & syrupis, nihil attinet

*Diacydonii
simplicis &
Gelatina
compositio
& usus.*

hic referre. Depellata & à granis emundata cydonia frustillatim dissecta coquuntur in aqua, dum tenerascent, dein saccharo ad syrupi consistentiam percocto immittuntur, denuoque vna percoquuntur. Consimiliter frusta cydoniorum ad tabitudinem super vapore calentis aquae percocta & sacchari albi ad consistentiam cocti partibus aequalibus mista ad solidam coquuntur formam.

Quidam octo libris carniū cydoniorum sacchari clarificati 3 vj. adiciunt, atque id diacydoniū simplex nominant. Succus cydoniorum si cum saccharo, donec in scatulas fundi possit coquatur, oritur gelati-

na vel pellucidum cydoniorum cui vibium vel berberorum succo modice affuso rubore & saporis gratiam conciliare solent. Idem quoque ex cydoniis aqua dulci coctis & leni compressione per liatrem compulsis colatisq; & adiecto saccharo ad consistentiam coctis, conficitur.

Haec simplices diacydonii confectioes ad ventriculi mala ex intemperie non frigida potissimum conducunt, iecur roborant, appetentiam à calore & bile languentem restituant, coctionem mutant, ante cibum sumpta lienteriam & alui fluxum cohibent, post cibum accepta vomitum compescunt. Si vero frigidus sit ventriculus cydonia ex melle & vino coquunt, verum hoc modo ad fluxus compescendos sunt ineptiores, plurimum autem ad ventriculum pitui à obstitum faciunt, cuius gratia Aetius ex cydoniorum cum mentha succo & melle modicoq; aceti & vini citriorum praestantissimum conficiebat remedium.

Veterum sapientes non acquieuerunt in hac simplicium fabrica, sed aromatum & ad rem facientiam mistura elegantes induxerunt diacydonii compositi formulas.

Galenus lib. vj. de sanitat. tuenda c. vlt. hanc, quae ceterorum compositorum fons est, tradit.

℞. succi malorum cydonior. quae dulciora maiora, minusq; acerba struthia dicta, sextarios duos.

Mellis optimi tantundem, aceti sextarium vnum & semissem. coque super prunas modice, dein spumam

*Medica-
mentum
Aetii ad
restauran-
dum ven-
triculum*

praestans

eximium

*Diacydo-
nium Ga-
leni.*

nam detrahe, & adde Zinzib. ℥ iij.

piperis albi ℥ ij.

rursus coque ad mellis crassitudinem.

Hoc appetentiam excitat, coctionem iuuat, languidum ventriculum roborat imbecilli quin etiam iecori prodest. Si venter calida laboret in temperie, aut brevis sit refertus, piper & zinziber auferri debent. Qui ventres habent medio temperamento, ut nec biliosum, nec pituitosum congerant excrementum, iis dimidia zinziberis & piperis dosis admixta sufficit, quibus frigidas temperamentum vitiat, iis zinziberis ℥ iij. & piperis tres vel ℥ iij. adicies.

Lib. 8. de composit. med. secund. loca ad finem capitis quarti ex carnis cydoniorum mellis & aceti ana ℥ iij. piperis & zinzib. ana quadrante, petroselini macedonici ℥ j. conficit.

Ad ventriculum calidum & biliosum Galeni imitatores cydonia in aceti parte tertia vel dimidia coxerunt, quibus succus malorum granatorum ad dimidium cydonii, aut quarta pars vini citriorum addita sit, & aromatatum loco, spodi, oxyachante, rosarum, rubearum, trium santalorum, seminum oxalydis ana portiones equales miscuerunt.

In hunc modum Galenum tanquam omnis in medicina boni auctorem & fontem secuti sunt ceteri, Græci & Arabes, aromatatumque variorum adiectione hoc medicamentum locupletarunt, & demum purgantium appositione, pharmacum feliciter euacuans confecerunt. I-

psum etiam purgantis remedii conficiendi ex cydoniis modum ex Galeno primitus suxere, qui ℥ j. de aliment. facult. scammonium malo cydonio incoquit, ut gratiorem & tranquillior purgandi vim consequatur, quem passim imitati ceteri, & cum primis Arabes, qui scammonij sauriam ventriculum exsoluentem & viscera quantantem cydonii opera refranant.

Nolo varias apud Auicennam & Mesuen ceterosque Arabes & Græcos extantes descriptiones huc transferre, hæc, quæ prolata sunt, sufficiunt, ut fons prædictæ compositionis demonstretur.

Ille, postquam aliquot paradigmata diacydonii mere corroborantis protulisset, tandem in solutiuorum remediorum ordine recenset diacydonium purgans, ex succi cydoniorum ℥ iij.

mellis tabarzethi h. e. albi & opt.

℥ ij.

scammonii ℥ iij.

Gallie bone,

nuc. musc.

Garyophyll.

Zinziberis,

piperis longi,

cinam. ana ℥ iij.

Si voles phlegma cum bile educere

imponere scammonii ℥ v.

Turpethi ℥ xij.

Si solum phlegma, relicto scammonio assume

Turpethi ℥ xxv.

O o o

medulla

medulla sem. carthami xv.

Si atram bilem, cæteris omiſſis, miſce

*Helleborum nigrum,
polypodium,
epithymum.*

Quidam cum melle, vel cum ſaccharo, & cum ſucco cydoniorum ſolo, vel carne earundem, vel utriſque conficiunt.

De cæteris purgantium diacydoniorum formulis, quarum ſex potiores Myreſius ſect. 27. ex antiquioribus deſcripſit, amplius hic diſſerere, præter rem & neceſſitatem fuerit. Ad noſtra uſque tempora auctores illa, quam Micolaus tradidit compoſitione fere contenti fuerunt. Hanc auctor commendat (ſi ſit abſque diagyridio) ad ventriculi intemperiem frigidam corrigendam, appetentiam languentem erigendam, ventriculum & iecur roborandum, coctionem & retentionem iuuandam, flatuſ diſſoluendum, fatorem corporis remouendum, & bonum odorem priſtinumque colorem reſtituendum. Vomituſ ex cauſa frigida compeſcit, flatuſ ſoluit cum decoctione ſceniculi. colorem bonum educit, quod debilem virtutem reſtaurat, & ſpirituſ reparat. Commendatur porro ad aſthma cum vino decoctionis liquiritiæ, & phthiſin ex rheumate, quod putredinem conſumat, ſi cum aqua hordei detur.

Antiquitus ex cydoniis contuſis ſuccum extrahebant, eumque cum mellis duplo ad conſiſtentiam coquebant.

Diacydonium ex ſucco iuxta Cordum.

*℞. ſucci cydonior. deſpumati lb̄ xij.
mellis deſpumati,
ſacchari albiſſ. ana lb̄ ij.*

Coquantur ſimul ad iuſtam ſpſſitudinem, deinde ab igne remotis. & adhuc tepentibus, inſperge ſubſequentium ſpecierum pulueres minutiffime tritos & per cribum excuſſos.

*℞. cinamomi,
nucis muſch. ana ℥ iij.
Garyophyll.
zinzib.
Gilange ana ℥ ij
radicularum nardi celticæ,
piperis nigri,
ligni aloes,
macis,
z. doario,
cubebarum,
cardamomi ana ℥ j.
conſice ſecundum artem.*

Hodie cydonia intus & extus mundata tundunt, coquunt & pulpaſ per ſetaceas vrgerit, eique mel deſpumatum addunt, & ad conſiſtentiam coquunt, ab igne ſublato priuſquam refrigerentur, ſpecies tenuiſſime tritas miſcent, & ſi purgatorium quippiam efficere uolet, priuſquam ſuper tabula extendatur, ad vnamquamq; libræ ſcamoneæ probe triti ℥ ℔. adijcit. Hoc modo vncia quælibet diacydonii laxatiui accipit ℔ j. diagyridii, quamobrem tene-rioribus ℥ ij. vel tres, medioeribus ℥ ℔. robuſtis ℥ vj. vel ſeptem ſufficiunt.

In huius compoſitione id aduertendum

*Doſis
cydoniæ
laxatiui.*

tendum, quod integra fabrica frigidum respiciat ventriculum frigidosque humores, excepta cydoniorum carne, quarum vis melle & aromatis plus satis conuincitur. His additum est pharmacum purgans, quod bilem calidosque humores euacuet. Sed neq; scammonium vllum proprie corrigens habet, quod acrimoniam eius inhibeat; cydonia quidem id præstare debebant, verum mellis, quod calidis & biliosis naturis aduersissimum, & aromatum vi, retunditur eorum facultas. Ad educendum autem humorem frigidum, & pituitosum utique pharmacum, quod hunc specifica proprietate respiceret, erat addendum, si quidem in gratiam ventriculi pituitosi & debilioris initio sic conformata videatur totius compositio.

In hanc venientes considerationem alij aliter atque aliter id remedii conficere sunt annixi. Fernelius ex ampla aromatum farragine pleraque expunxit, & hoc paradygma tradidit.

*℞. pulpa cydoniorum expurgata cocta & cribro transmissa ℔ i℔.
succo cydonior. ℔ ℔.
sacchari albiss ℔ ij.
coquantur ad mellis crassitiem inspergendo sub finem,
cinamomi triti,
xinzib.
maceris,
Garryophyll. ana ℥ ij.
diagrydii ℥ ij.*

Hic quoque libra quælibet habet diagrydii ℥ ℔ & yncia quælibet ℥ j.

Auctor dosin definit ab ℥ iij. ad ℥ ℔. *Dosis.* Elegans hæc est compositio & propter mellis remotionem & aromatum numerum minorem biliosis naturis commodior. Calor aromatum, & diagrydii violentia, sufficienter cicurantur cydoniorum pulpa, & succo, quibus iecur pariter & stomachus roboratur.

Si quispiam vero pro magnatibus & delicatulis suauius palatoque gratius velit, quosque minore dosi vberius promoueat, hanc usurpet Formulam.

*℞. diagrydii ℥ i℔. ℥ ij.
spiritus vini ℔ j.*

Misce & stent in infusione per dies aliquot, donec hic eius tinctura & essentia sit impragnatus, quem deinde per subsidentiam depuratum decantabis, eique assundes succi cydoniorum ad consistentiam cocti ℔ ij. sacchari q. s. coquantur denuo, donec more gelatina concrevere, & in scatulas fundi possit, cui, ut suauiore colore odoremq; concilies adde vino cydoniorum modicum succi berberorum, in quo solutum sit moschæ tantillum.

Huius translucidi diacydonii ℥ iij. commodè & sufficienter euacuantur.

Eodem processu pellucidum berberorum, ribium aliorumque conficere poteris.

Delicatam hanc remedii formulam ut omnibus humoribus euacuandis aptam adeoque ex eadem catho-

O o o 2 licum

*Pellucidum
cydoniorum*

*purgans,
suauissimum
& probatissimum.*

licum purgans efficerent, hac via processerunt.

℞. Turpesh albi opt. ℥j.
mechoaca ℥vj.
fol. sena mundat. ℥iij.
zinzib. ℥j.
sem. fenicul. ℥ij.
cinam. electi ℥iij.

Infundantur in j. q. spir. vini donec materia contegatur & spiritus supernatet duorum vel trium digitorum latitudine, stent in infusione loco calido per triduum, postea colentur, exprimantur, dein R. succi cydoniorum ℔ iij. sacchari quantum sufficit, coque ad talem formam, ut fundi possit more gelatinæ in scatulis, & continuo affunde superiorem colaturam lentoque igne denuo coque ad consistentiam priorem, & fundatur pars dimidia in scatulis signatis, pellucidum cydoniorum absque diagrydio, alterius partis vncijs singulis adde diagrydii gr. viij. vel viij. fundatur in scatulas sign. pellucidum cydoniorum cum diagrydio. Platerus in praxi, ubi de ventriculi affectibus agit, gratum & efficax diacydonium tale præscribit.

℞. Agarici trochiscati ℥j.
Rhabarb. electi. ℥iij.
fol. sen. mundat. ℥iij.
cinamomi ℥j.
zinzib. ℥j.

Infundantur in vini maluatice ℔ iij. & succi cydoniorum ℔ j. macerentur aliquamdiu, leniter coquantur & colentur addendo,

pulpa cydoniorum,
sacchari ana quartam vnam;
coquantur ad spissitudinem electuarii

vel conditi, ut sit diacydonium congelatum, quod si fortius esse & minori quantitate operari velis, misce singulis vncijs extracti scammoniei gr. vj. vel viij.

Ab hoc parum abludit Augustanorum diacydonites laxativum.

℞. fol. senæ elec. ℥iij.
sem. anisi ℥ij.

Infundantur in ℔ j. vini maluatice per horas duodecim, postea coquantur leui igne ad medias & colentur. In colatura hac infunde per noctem loco calido

Rhab. electi ℥vj.
mane colentur & colatura seruetur, deinde

℞. Zinzib. albi ℥j.
cinam. acuti ℥vj.

Infundantur seorsim per noctem in sacculis limonum & citri ana ℥iij. mane colentur & exprimantur, postea

℞. pulpa cydoniorum lege artis parata libras duas semis,
sacchari clarificati libram vnam semis.

Coquantur cum superiore expressione continue agitando ad iustam consistentiam, in fine addendo infusionem zinziberis supra cum succis paratam & in super diagrydii ℥j. Fiat diacydonium in scatulis, quod singulis vncijs possidet diagrid. gran. vj. vel viij.

In his omnibus prospiciendum, ne, dum a grorum palatu studemus gratificari, a veris curandi indicationibus aberremus, & in methodum empirice peccemus, neue imperitis ista diagridiata temere usurpandi occasione demus.

C A P. XXIII.

Hiera composita Nicolai.

*℞. cinamomi,
spica Indica,
croci,
Schoenanti,
asari,
xylocassia, aut cinamomi exqui-
tissimi,
xylobalsami, aut ligni aloës,
carpobalsami, vel cubëbarum,
violarum,
absinthij,
epithymi,
agarici,
rosarum,
Turbiti,
colocynthidis,
mastiches ana ʒj. ʒj.*

*Aloës non tota quantum reliquorum o-
mnium, id est, vntas duas, dra-
gmas quinque, scrupulum vnum.
mellis despumati libram vnam se-
mus.*

Misce, fiat electuarium.

Qui prima hierarum fundamenta, ex quibus cetera variorum simpli-
cium appositione & coalitu sunt ex-
structa, recte rimari volet, recurret
ad examen hiera picra simplicis Galeno
adscriptæ. Simplex illa vocatur,
quod nulla præter aloën & asarum ad-
mittat purgatiua, & ex ventriculo, vici-
nis partibus, vñsq; primis dūtaxat hu-
mores ducat, cuius, vt vim paulo effi-
cerent purgantiorē, agaricum post-

ea adiecerunt, vt ē partibus remotio-
ribus & mesenterio densius inuisca-
tam pituitam, atque ex capite aliisque
locis eandem fortius euellat & eue-
hat.

Examen.

Verum nec in eo acquiescere vo-
luerunt, sed impensius virtutem ex-
tendere, & ad pituitosos cum primis
humores in cerebro eiusque mem-
branis, spina, & nervis, vtero, vesica,
viscerum meatibus, & intestinorum
plicis tunicisque impactos digerere
tentarunt. Cuius rei gratia ē pur-
gantium numero, præter aloën & aga-
ricum, etiam turpethum, colocynthidem &
epithymum immiscuere. Et cum simpli-
ci hiera compositio, tantum consta-
ret cinamomo, xylobalsamo (cuius xyloa-
loë est succedaneum) asaro, spica nardi,
mastiche & aloë cum melle remittis, hic
adiecta sunt schoenanthus, xylocassia, car-
pobalsamus, vel cubeba, absinthium, rosa,
viola, epithymus, agaricus, turbiti, colocyn-
this. Quia vis colocynthidis non satis ci-
curatur in hoc systemate, & cum pri-
mis crocus ceteraque aromata inimi-
cam eius vim non tam suppressere va-
leant, quam in corde ferre, occasio-
nem habeant, nec rosa cum violis eius-
dem coercitioni sufficiant, recte pro
eodem trochisci albandel, & agaricus tro-
chiscatus pro simplici & incorrecto su-
muntur. Huius itaque ratione pitui-
tam ē mesenterio, intestinis & pecto-
re, opera vero turpethi & maxime colo-
cynthidis, ex ipso cerebro, nervis, arti-
culis, vtero, vesica, partibusque re-
motis attrahit, horum vim iuuat quo-

O o o 3 dam-

dammodo *aloe*, magna dosi seu cæteris omnibus æquali pondere apposita, quæ violentiam ferocius purgantium infringit, & ab iisdem vicissim intenditur, quod quidem non à *turpetho* vel *agarico*, sed *colocynthide* fieri potest. *Aloes* opera promouetur ad exitum bilis; ei in auxilium veniunt *absinthium* & *epithymus*, quæ simul viscera deobstruunt, & exeunti viam referant.

Cætera aromata purgantium, uti & *turpethi* vires acunt, aut ad nervos nervosæque partes deferunt, humores putridos corrigunt, viscera roborant. Dosis per os usurpanda est à ℥i℥. ad ℥iij. vel ℥℥. aut ℥vj. in enemate ab ℥℥. ad ℥ij. Quælibet vncia electuarii vix habet *colocynthidis*, *turpethi*, *epithymi*, *asari*, *agarici* ana gr. iij. & *aloes* ℥j.

Dosis &
usus.

Quibus
conducatur
morbus.

Frequentior eius est usus ad clysteres, pituita enim lentam, crassam, intestinis adhærescentem eluit, iecoris obstructions liberat, lienis duritiem emollit, densitatem expedit, renibus & vesicæ humorum exturbatione proficit, vteri intemperiem emendat, capitis affectus, oculorum offuscationes, aurium grauedinem à magna pituitæ lentitia iuuat, stomacho benefacit. Cum vero tantilla dosi purgantia ad quamlibet vnciam concurrant, semuncie pondere datum parum proficiet, quam obrem ad quinque, sex, vel septem, dragmas digredi oportet.

CAP. XXIIII.

Hiera Logadii Nicolai Myrpsii.

℥. pulpa colocynth.
polypodij ana ℥ij.
Euphorbij,
poly montani minoris,
sem. thymelea vel coccognidii ana
℥i℥. gr. vj.
Absinthii,
myrrha ana ℥j. gr. xij.
centaur. minoris,
Agarici,
Ammoniaci,
folij, vel eius loco macis,
spica Indica,
scilla preparatæ,
Diagrydii ana ℥j.
Aloes,
camarum thymi,
chamedryos,
castæ lignæ,
bdellii,
marrubii ana ℥j. gr. xiiij.
Cinamomi,
opoponacis,
castorei,
Aristolochiæ longæ,
trium piperum,
croci,
sagapeni,
petroselinii Macedonici ana ℥℥.
Hellebori nigri,
albi ana gr. vj.
Mellis despumati triplum seu
vncias decem,

Misco

Misce felectuarium.

Iacchinus exclamat moderni seculi Medicoſeo ſucceſſu & ſælicitate non perſanare magnos morbos, quo eodem venerandæ antiquitatis magiſtri proſtigare potuerunt, idque hac de cauſa, quod magnis remediis vi reformident. Dubium non eſt, quin violenta hæc remedia hierarum, à primis ſuis conditoribus ideo comparata ſint, vt morbos grauiffimos, à cauſis pertinaciſſimis dependentes, efficaciter exterminent, ſiquidem iuxta Hippoc. oraculum *extremis morbis extrema debentur remedia.* Verum cum boni Medici ſit, vnum oculum intendere ad morbum, alterum ad vires & naturam, vt exploret, quid quantumue toleret & ſuſtineat, quid non, ne iuxta morbi grauioris indicationem adhibeamus ea remedia. quæ naturæ intolerabili, & conſequenter exitioſa fuerint, morbumque curaſſe [vti commemorat Galenus de incaute & ignare medentibus] ſed agrum eo ipſo è medio ſuſtulſſe, ferimur, recte cum Meſue ſtatuiſſus, *gradum ſapientia eſſe, non tranſcendere ad medicinas fortes priuſquam debiles non contulerint, & rite accuratoq; iudicio expendendum, an morbi vehementia afflicta natura, medicamenti violentiam, abſque ſui grauiffimo diſpendio & collapſu toleret.* Proinde Hierarum vtuſ ſatis eſt formidandus, nec niſi in morbis grauiffimis & pertinacibus, vbi naturæ robur violentiam medicamenti impune ſuſtineat, ineundus. Recte proinde con-

ſulunt humanæ ſaluti, qui hierasillas in clyſteribus potiffimum vſurpandas & non niſi ſummo exquisiti Medici iudicio per ſuperiora exhibere docent.

Reſpicit vero hæc compoſitio hu. *Quibus aff- ſectibus*
mores craſſos, viſcoſos, aut viſcerum *Hiera po- tiſſimum conueniant*
meatibus pertinaciter incuneatos, vel in cerebri neruorumque ductibus & meatibus penitus inſinuatos & inſixos, & qui in articulorum, iuncturarumque coalitus & ſpacia confluxerāt, vel demum ipſum corporis habitum inquinant, & ad ſummam denique cutem ex interiore viſcerum impuritate, tanquam fonte, illuuiem ſuam propagarunt. Ex his enata mala contumaciſſima, in debilibus vix perſanari, & in robuſtioribus vehementia exigere remedia in conſeſſo eſt. Quocirca hanc compoſitionem ingrediuntur *colocynthis, euphorbium, coccognidium,* quæ viſcoſam, craſſam, vitream, & quali congelatam pituitam liquare, fundere, & tam ex imis viſcerum latibulis & tubulis, reſſibusque, quam è diſſitis neruorum, cerebri, cuiusque panniculorum & articulorum locis & lucis euellere, & magna naturæ concuſſione, viſcerumque lincinatione exturbare poſſint. *Colocynthis* nobiles interancorū partes vehementer quaſat & exagnat, cor malignitate ſua impedit, ventriculum, inteſtina eorumque venas vellicat, rodit & eradicat, iaterim pituitam craſſam è cerebro, neruis & articulis potenter euocat.

*Qua cau-
tione & re-
ligione,
quæ me-
thodo hier-
arum v-
ſus ineun-
dus.*

Examen.

*Colocyn-
this.*

gat

*Euphor-
bium.*

cat; *euphorbium* omnium concreto-
rum gummosorumque liquorum ca-
lissimum & penetrantissimum, cau-
sticas habet vires, rubefacit, inflam-
mat, vrit, ulcerat, crassam pituitam
fundit, liquat, & e cerebro nervoso-
que genere hac ipsa infusio, & cir-
cumfuso, & ex intestinis inuiscatis
articulisque ducit, unde colico dolo-
ri, paralyti, apoplexia, caro & soporiferis affectibus, stupori & resolutionibus medetur.

*Laurcola
grana.*

Laurcola grana pariter vrit, inte-
stina & viscera rodunt, interiora om-
nia conturbant, ad sanguinis pro-
fusionem lancinant & exagitant, eor-
dis vires depeculantur, & venena-
tam exercent potentiam, & cum tan-
ta simul violentia pituitam & aquo-
sos humores e quavis corporis parte
attrahunt, ut nec ulli, quin robustissi-
mo eius usus fuerit tutus.

*Elleborum
album.*

Elleborum album, qua religione ex-
hibendum, nemini, nisi literis Medi-
cis patum tincto, ignotum: Est enim
stangulatorium & vehementissima
symptomata, videlicet vomitum ir-
reconciliabilem, conuulsionem &
syncopen inducit, Interim atrabili-
rios & crassos pituitososque humo-
res ex omni corporis, quantumvis
distantissima parte violento compul-
su euellit, rapit, & cum magno totius
disturbio sursum deorsumque exiit
& preiecit, est autem in exigua quan-
titate hic admistum. His omnibus
licet per se etiam violenta fuerint mi-
nus noxia sunt *diagrydium* & *elleborus*

niger. Atrociam autem & maligna illa
simplicia, debitis corrigentibus & fe-
rociam refrenantibus, quod miran-
dum, in hac fabrica non sunt cicura-
ta. Fatemur equidem, *bdellium*, *sagape-
num*, *opoponacum*que *colonythidis* effe-
ratam vim proprietate quadam infre-
nare, sed illa nec *euphorbio*, *laurcola*, aut
elleboro *libo* sufficiunt, cetera huic in-
tentioni vel non prosunt, aut magis
exstimulant. Bene additum est *dia-
grydium*, ut bilem ceterorum crasso-
rum vehiculum contrahat, & mali-
gnorum pharmacorum materiam,
quam celeriter e corpore propellat.
Asinthium, *polium*, *spica*, *chamadris*, *thy-
mus*, *marrubium*, *polypodium*, viscera a-
periant, eorumque infusus expedi-
unt, crassitiem humorum incidunt,
mirrha, *petroselinum macedonicum*, *cro-
cus*, *piper*, *castoreum* ad vterum & vias
vrinarias, vim remedii deducunt. *A-
ristolochia longa*, *squilla*, *ammoniacum*,
sagapenum, *opoponax*, *castoreum*que cere-
bri & nervorum affectibus, epilepsie,
vertigini, comati, soporiferis malis &
paralyti tremorique accommodant.

Vbi enim vis sensifica frigidorum hu-
morum colluie sopita, stupor & *Soporiferis
putissimum
affectibus
in summa
necessitate
conuenit.*
sopor inuaserunt, hæc acuta, feruida
& penetrabilis facultate prædita, ut
pituitam fundant sensus sopitos irri-
tent, & e nervorum principio poten-
ter trahant rite, tutius & appropria-
te dantur. Præstant quinetiam ad vi-
scerum præcipueque lienis mala, in-
fartus, sabutram, & duritiem, impe-
tigni, pforæ, & elephantiasi incipienti
opitu-

opitulantur, ischiadicos & lumborū dolore vixatos valde iuuant, colicos cruciatus componunt, menstrua reducunt, melancholiam inueteratam eximunt. Operæ pretium nihilominus est primo clysteribus, exinde formati negotium aggredi, & his nil proficientibus ad vsum per superiora transire. Nicolaus monet, ne ad calidos affectus vsquam vsurpetur. Quælibet vncia habet *colocynth. gran.* viiij. *Euphorbii & laureola ana gr. vj.* *agarici & diagryli ana gr. v.* dosiſa ℥ij. ad ℥iij. in robustis, caue debiles.

CAP. XXV.

Hiera diacolocynthidos Pachij ex Nicolao Alexandrino.

℥. *Stachadis,*
Marrubii,
chamedryos,
Agarici,
colocynthidos ana ℥x.
opoponacis,
sagapeni,
Petroselini,
Radici aristolochie rotunde,
piperis albi ana ℥v.
cinamomi,
spice Nardi,
mirrhe,
polii,
croci ana ℥iiij.
mellis despumati triplum, id est,
libras duas, vncias nouem &
dragmas quinque.

Cum nullum simplex ingrediatur hanc fabricam quod non etiam reperiatur in proxime antecedenti compositione, & de omnibus ibi sit ratio reddita, huius natura & facultas ei, qui illius examen perlegerit, obscura esse nequit. Basin compositi statuunt *colocynthidis & agaricus* quantitate satis ampla. Hæc autem trochiscata recipi debere, iam ante monitum est. Cur expuncta *aristolochia rotunda* vera Melichius *cyclaminum* substituerit, rationem nullam video, siquidem illa magis appropriata sit & ad rem præsentem faciat. *Agaricum* iuuant, & vim *colocynthidis* temperant, maliciam infringunt *sagapenum* & quæ similium per omnia virium *opoponax*, vteroque & cerebro, neruis, & nervosis partibus, intestinis, vesicæ, pectori, articulis, quibus operam suam dicarunt, applicant, & vt ab iisdem crassos humores extrahant, promouent, vnde cephalæ, hemicranie, epilepsie, paralyti, conuulsionibus, pleuritidi frigide, asthmati, orthopneæ, articularibus & matricis affectibus, dolorique hæc compositio conueniat, & simul viscerum obstructions expediat, locos vteri clausos referet, menses reducat.

Stachas cerebro neruisq; appropriata, spiritus animales recreat, pituitam tenuat, vim purgantium ad caput perducit.

Aristolochia valentius pituitam incidit, eiusque educationem iuuat, epilepticis malis conuenit, & lochiis v-

Ppp terinis

Examen
 Crassus.

Quibus
 morbus
 conueniat.

Stachas.

terinis purgandis, à quo nomen sortitur proprie dicata est.

Marrubium, chamadris, spica, viscerum infartus recludunt, *polium* acre & amarum, obstructione liberat, *virinam* & menses ciet, *piper* humorum crassitiem petrumpt, eosq; fundit & vires cæterorum ad penitiora deducit, *cinamomum* cum *spica* & *stoechade* ventriculo, cerebro & nervis robur afflant; *mirrha* aperit, tergit, & cum *croco* attenuat, mensesq; promouet.

Scribonius Largus *lib. de compos. medic. cap. 97.* & sequentibus hoc electuarium miris laudibus effert, siquidem ex illo magnum, ob successus feliciores in curandis morbis difficillimis, quæstum, crebro fecisse *Pachium* auctorem, & dum vixerit, nulli communicasse, sed post eius obitum in suam venisse potestatem, refert. Cum itaque sit tanti momenti medicamentum, medicinæ Professores id officinis quoque conficiendum commendarunt.

Quibus pro fit affectibus ex simplicium examine clare liquet. Sanat autem comitiales, furiosos, cephalæa, vertigine, comatosi & soporiferis ægrimoniis comprehensos, lateris dolore affectos, aphonos, subito præfocatos, spasmo, conuulsione canina, & incubo vexatos, paralyticos, articulari morbo, spinæ, lumborum, oculorum, auriumq; cruciatui, & ex alto lapsis medetur, mammæ muliebri duricies dolorificas mitigat, stomachicis nausæabundis, & quibus

in ventre cibus accessit, & saluantibus remedio est, viscerum infartus & duricies expedit, intestinorum affectibus frigidis fert auxilium, menstrua mouet, vomicas aperit, vel discutit, melancholicos conspicue iuuat, carcinomata & cacoëthe sanat. Plura de huius encomio & virtute vide apud Scribonium Largum loco citato, & Marcellum empiricum.

Quælibet vncia huius electuarii possidet *trochiscorum alhandel* & *agarici trochiscati ana* ℞. & *grana* duo cum dimidio, *opopanacis* & *sagapeni ana* gr. vi. Dosis itaque potest constitui à ℥ ij. ad ℥ v. vel vj. aut ulterius in robustis. In forma specierum exhibent vulgo à ℞. ad ℞ ij. quælibet dragma specierum tenet *trochiscorum alhandel* ℞. & gr. vi. totidemq; *agarici*. Dosis.

C A P. XXVI.

Confectio de manna.

MEsue distinctione tertia de medicinis solutius producit confectioem quandam de manna, ex inuentione Galeni, cuius tamen in monumentis, quæ exstant, descriptio non legatur, & famosum prædicat remedium, multique vsus, siquidem choleram ducat sine molestia & blanda facilitate, & à proprietate sit mirabilis operationis, & gustu suaue, conferre habentibus epas calidum, renesque & alia mēbra bilioso humore repleta. Est autem talis eius compositio;

℥. manna pura selecta recent. ℥ j.

dia-

diagrydij ʒj.

massichis ʒi.

Dissoluantur manna in ʒb j. succi rosarum
rubearum, coquantur lento igne ad consi-
stentiam debitam, deinde insperge diagry-
dium in tenuem puluerem tritum cum ma-
ssiche.

C A P. XXVII.

*De causis inuentionis formæ pi-
lularis. Quarum partium affecti-
bus potius illa forma gratificetur.
Controuersia de usu pilularum à
cibo & cæna dispicitur: bona ratio-
ne concluditur, pilulas in rem com-
paratas recte & utiliter à cæna su-
mi, neque tantum à cæna, sed ali-
quas etiam paulo ante cibum, inter
cibos, & post cibum fructuose inge-
ri. De comoda sumptione, & mas-
sa earum debita custodia.*

*Causa in-
uentionis
& confor-
mationis
pilularum.*

Electuariorum purgantiū agmen
proxime sequitur pilularum a-
cies, quæ sic dictæ sunt, quod paræ
videantur esse pilæ, & alias globuli,
vel orbiculi aut catapotia à deuorandi,
quod est *negotium* nominantur. In-
uenta est hæc remedii forma, ut illa,
quæ ingratiissimi saporis palatum ve-
hementer offendunt, sine conspicua
sumentis nausea præpropere degluti-
ri possint, quodque exigua mole &
pondere tantam remediorum virtu-
tem concipere possint, quantam ma-

iori quantitate cæteræ compositio-
num fabricæ vix capiant. Nec minus
utiliter remedia vi tutis intensioris,
in ista forma densata sumuntur, tunc
cum à capite, cerebro, neruis, articu-
lis & partibus remotioribus est tra-
hendendum, quod non soluantur con-
tinuo, cum deuorata sunt in ventri-
culum, nec ilico colliquata præter-
fluant, veluti potiones, sed moram
ibidem prolixiorē trahentes, ad di-
stantissima virtutem suam explicare
possint. Comode quinetiam exhibe-
tur, ad affectus à frigidorum hu-
morum superfluitate dependentes,
& vbi ventriculus ipsemet eiusq; pa-
rietes iisdem obliui & repleti fuerint,
quod earum tunc sit conuenientior
forma, quam potionum quibus tan-
quam noua humorum alluione in-
super degrauaretur; Alia ratio est,
cum humores terrestres sicci & ad-
usti sunt in crimine; hi enim pilulæ
formam aspernantur. Vbi obseruan-
dum, has, quæ pro ventriculo debi-
liore peculiariter comparantur, uti
nec ultra eius districtum primasque
vias vires suas protendant, ita forma
maxime exili fingēdas esse, ne magni-
tudine & mora diurniore ei cate-
roquin affecto negotium facestant,
facileq; solui & in actum deduci pos-
sint.

De tempore assumptionis pilula-
rum hodie agitantur controuersia,
quibusdam eas recte à cæna exhibe-
ri asserentibus, tum præcipue, cum à
capite & neruorū principio euacuā-

*An pilula
velis &
commodè à
cena den-
tur.*

di sit necessitas, quod hoc pacto cibi vaporibus ad conciliandum somnū in caput assurgentibus, vis pilularum facilius vna deportetur & propage-
tur.

*Rationes
impugnan-
tium pilu-
larum à
cena usur-
pationem.*

Qui contra sentiunt, non graciles producant rationes, videlicet quod maximum naturæ negotium facies-
sat, vno eodemq; tempore coctionis operam perficere, & purgandi actum violentum sustinere, ac moderari, quodque istis duobus simul non sufficiat, & necessario alterum deferat, vel vtrumque corrumpat, deinde quod attracti in ventriculum humores necessario chylum inquinant & perdant, nec ad iustam perfectionem perducipatiantur, & quod medicamentum purgans, vt commodè & sine nausea & cardialgia operetur ad ventriculi fundum descendere, ibique in actum deduci, & virtutem suam exserere, non in superiore orificio hætere debeat. Ne enim ibidem obhærescant & symptomata prædicta excitent eius reliquæ, in vulgari usu habent practici interiecto à sumptione temporis pauxillo eas *perisana* cicerum iusculo, vel simili quopiam eluere & detergere. Si vero contingat, humores attractos & medicamenta in superiore ventriculo mista vomitum quidem & cardialgiam cordisque angustiam haut mouere, necessum erit, magna totius perturbatione, ciborum ingestorum, aut crudorum, aut malignitate pharmaci corruptorum, humorumque attra-

ctorum mixtura infectorum, sequi excretionem per inferiora.

Etiamsi vero hæ rationes fortiter militent, tamen pharmaca quadam, vt & catapotia, certo respectu, & bona cum ratione, ante cenam, post cenam, & in cena, vel cum cibo, vtiliter dari possunt, nec absonum, nec ab experientia reprobatum est.

Si enim in tribus vel quatuor à frugalicena horis, pilula ad caput exonerandum directè suauantur, tunc cū ventriculi coctio pene peracta & suauimadore ac benignitate chyli, parietes ventriculi obliti, calore adhuc circa hanc regionem, vt concoctio definiatur, vberius concentrato, virtus earam rectius in actum deducitur, ventriculus minore molestia afficitur, & cibo coctionis completum indepto protenus salubrior sequitur euacuatio. Vnde cotidiana constat experientia pilulas hoc pacto deuoratas, seu à cena sumptas, etiam si minoris efficaciz fuerint, tñ fructuosius fusiūq; operatas, quam vehementiores, & fortes, matutinis horis magna molestia, & ventriculi concussionem ac supinitate ingestas, idq; propter causas allegatas, & summum cerebri cum stomacho per ramos sexti paris neruorum consensū, iuxta quorum continuitatem & rectitudinem, vis eorum, qua ibidem hærent, recta sursum fertur, non aliter, quam ad baculum in camino erecte accensum fumi ascendat. Dantur itaq; pilula aliquot à cena horis non
inc on-

*Quam ob
causam v-
tiliter à ca-
na suman-
tur pilula.*

inconuenienter, quod nec coctio-
nem sic turbent, nec ventriculi tuni-
cas chyli madore adhue illitas sine-
ro suo acumine feriant, nec humores
priusquam concoctio integre per-
acta sit, attrahantur vel affluant. Quæ
vero ex aloë lenientes componuntur,
& quarum illa basis existit, siue sint
alephangina, siue de hiera simplices, aut
cum Rhabarbaro, vel agarico, à cœna
tuto sumuntur, quod superius, capite
videlicet de aloë demonstratum sit, il-
lam hac virtute, benignitate, & pri-
uilegio donatam esse, vt post cibum,
ante cibum, & cum cibo non modo
innoxie, sed & utiliter sumi possit.
Quocirca clarissimus Fernelius, in-
quit; vnā aloë cibis interponere nihil
nocuerit, cum præsertim in pestilenti con-
stitutione in corpus illam distribui volu-
mus, vt humores à putredine vindicet.

Si vero medicamenta benigniora
& quæ facile à natura superantur, sic
assumas, vt paulo post, videlicet vna
interposita hora ingeratur citius, ex-
perieris, illa pro viriū modulo vber-
tim purgare, quod natura assumpto
cibo, à digestionē remediū ad conco-
ctionem alimenti incundioris auide
conuectatur, & purganti pharmaco
operationem nō tam inhibeat, quam
felicius perficere concedat. Cum
ventrem venasque primas exonera-
re, & nausæabundum stomachum si-
mul confirmare propositum est, pilu-
las vſurpabimus ex aloë benigniores,
quales sunt Russi mastichina, de aloë lota,
de hiera cum agarico, de aloë & Rhabarba-

ro, de eupatorio, de Rhabarbaro. Pari suc-
cessu, pilulas leniores, aloë pro fun-
damento habentes, vſurpamus à cœ-
na, quando caput benigniter euacua-
re, & simul confirmare consilii m est.
Cerebro itaque superfluitatibus &
infirmirate afflictio, cum emolumen-
to dantur à cœna pilulæ assaiet, de aloë
lota, Cratonis de succino, & similes in
istum comparata finem.

Commode deglutuntur pilulæ
ex oſo sorbili, vel cum pulpa pomorum,
prunorum, passularum, aut affuso quo
piam syrupo, vel liquore conuenienti, aut
inuolutæ pani azymo, vel auri solis ob-
ductæ, pro magnatibus.

Ad conſeruationem virtutis pilu-
larum, vtile est, massæ, dum compo-
nitur, miscere, quæ glutine quoque
ne facultas præpropere exhaleat, il-
lam muniant, & circumſepiant, aut
integram tragacantho soluto, aliis ve illi-
tam vesicæque inuolutam capsulæ li-
gneæ arcte includere. Are facta enim
massa celeriter virtutis deliquium pa-
titur, idque eo citius, quo plura aro-
mata vel extracta sint mista.

C A P. XXVIII.

Aloë, qua ratione pilularum
quarumcunque fere basin vel cor-
pus constituat, & uti ex ea formen-
tur omnium generum catapotia, per
aromatum, specierum, aliorumque
purgantium adiectionem, vel per e-
ius extractionem, insuccationem,
decoctorum catartecorum imbibiti-
onem,

Ppp 3.

tionem, extractorum mixtionem. *Varia pilularum angelicarum paradigmata & compositiones proponuntur.*

*Mesue de
virtute
aloes.*

AD omnium pilularum fabricam, paucis duntaxat exceptis, receptam esse à sapientibus aloem eamque in plerisque basin ratione virtutis purgatricis aut corporeæ molis constituere, in confesso est. Causam allegat Mesue capite proprio, quem suis verbis loquentem audiemus. Aloe est aliarum medicinarum rectificator bonus. Mixta enim cum aliis, & proprie cum eis, quæ solutionem faciunt, dissolvendo medicinas ipsas rectificat, & nocumenta eorum remouet. Et non sunt exspolianda à permissione eius, cum ipsis. Est enim regularis, & rectificans illas: & illud ideo, quoniam ex parte substantiæ suæ opponitur subtilitati & acuminæarum, & ex parte sui effectus eas in soluendo iuuat, & ex parte suæ proprietatis, quod de ipsarum malitia in membra facile imprimatur, illud remouet.

*Quomodo
aloe pene
omnium
pilularum
basin con-
stituat.*

Proinde vii ex aloë omnium pilularum primordia, ita & ab eadem etiam pene basin vel ratione virtutis, aut quod ipsis molem corpoream coagmentet, vires & facultates debitas conferuet, violentiam coerceat, riteque corrigat, obtinent. Mitiorum genera potissimum ex aloë constant, illamque pro base plurimum habent. Vehementiores plerumque, etiam si magnam aloës copiam recipiant, aut sane sine aloë non componantur, tamen, quia efficaciora comprehen-

dunt pharmaca, ab eadem basin non mutantur, in quarum structuris ad virtutis conseruationem, directionem & correctionem vel massæ soliditatem coagmentandam potius facit.

Fiunt autem potissima pilularum omnium genera ex aloë vel per aromatum, specierum, cæterorumque purgantium, & extractorum appositionem, & mixturam, vel per eius essentificationem, (parcite manes Ciceroniani) & insuccationem.

Ex sola aromatum & benignorum purgantium mixtura, ex eiusdem lotionem, extractionem seu in essentiam reductionem, & insuccationem, ut plurimum pilulæ concinnantur benigniores, quales sunt aromatum aut leniorum pharmacorum appositione factæ, quæ de hiera piera aut alephangina, de aloë lota, massichina de Rhabarbaro &c. nominantur. Ex vehementium purgantium cum aloë compositione fortiorum pilularum exsurgunt genera.

Ad benignarum aloëticarum classem etiam spectant illæ, quæ per aloës lotionem, essentia purioris extractionem, & insuccationem præparatæ, angelicarum nomine celebrantur, & Venetiis, Francofurti, aliisque celeberrimis Europæ emporiis prostant, quarum usum uti complures depræconiarunt, ita multi sibi saluberrimum fuisse experti sunt. De aloës præparatione, præstantia, virtute, natura, & remediis exinde comparatis, vide

*Quarant
ne omni
pilularu
genera e
aloe con-
stituunt.*

vide lib. 2. huius tract. capite proprio. De inuentione præparationis illius, ac si noua foret, sibi gloriantur & placent chymici, arbitantes plane cæcutire illos, qui sedulo in veteri sapientiæ scriptis euoluendis occupantur.

Brassanolus Ferrariensis ex antiquorum monumentis aloes emundationem & nutritionem, quam illi essentiæ extractionem & insuccationem vocant, luculenter ostendit.

*extra-
tio-
m & in-
ccationē
oes non
se neote-
corum
el chymi-
rum in-
intum.*

Idem ex antiquitate in praxi sua Platerus cap. de ventriculi affectibus alique perspicue deducunt & explicant. Lauatur itaque aloes socotrina (à Socrata insula sic dicta) primo, dein extrahitur per infusionem in conuenienti liquore essentia purior, de- mum succis aut decoctis conuenientibus imbuitur vel impregnatur. Hic vero initio notandum, quod cum

Galenus dicit, aloes lotam minus subducere ventrem & medicamentariæ virtutis multum deponere, intelligendum sit de facultate leuiter intestinorum ventriculique tunicas ex- tergente, in exteriori parte & recre- mentis potissimum sita, quod ratio- ne & obseruatione constet, eam in puriorem, sequestratis sæcibus, ef- fentiam perductam, minore dosi ma- gis electiue & longe efficacius illota, & recrementis adhuc scatente quā- uis in triplo data, operari, si enim pu- rum ab impuro debite fecernatur, dimidium massæ ad recrementa pe- ne secedit, quando itaq; aloes soluitur in conuenienti liquore, vel succo,

pars purissima subtilior, & formalior magis innatat, aut miscetur men- struo affuso, sæce inutili subsidente. Hoc modo soluta & digesta, essentiā tincturamue suam deponit, vt per in- clinationem cum liquore decantari, effundi & separari possit, relictis post se sæcibus. Affusum liquorem cum separet leui super carbonem exhalatione, defæcatam & sinceram conse- queris aloes essentiā, ex qua si men- struum, eius quoque correctiuum fuerit, sola, pilulæ conformari pore- runt, vel si eam nouis succis aut de- coctis impregnare voles iuxta mo- dum, quem lib. 6. capite de aloes demon- strauit ad varios affectus & omnia corporis membra eius efficaciam dirigere, aut ex illa sic præparata plu- rimorum pharmacorum bases effi- giare potes.

Aloes proinde insuccatam in phar- macopolio prostantem ad manus semper habere operæ pretium est. Talis vero vsu, & multiplici experi- entia comprobata est, quæ hunc in modum præparatur.

Recipe aloes socotrina à sordibus repur- gata & debite in essentiam redacta quan- tum velis, hanc imbue succis

violarum,
flor. persicorum,
prunorum syluestr.
nouellorum germinum sumaria,
endiuiæ,
flor. genistæ anap. æ.

Optima
aloes insucca-
tio.

Vnaquaque horum semel imbui de- bet eo ordine, quo haberi possunt. Si vero aliquæ

Aloes de-
uratio.

Aliquot simul habere licet, cum equalibus Partibus mixtis affundi debent, ea tamen Conditione, ut quot succi permisti fuerint, tot fiant insuccationes.

His omnibus peractis, tandem sequens infusio bis vel ter affundatur, iterumque exsicceetur.

℞. aloes insuccata ℥i ss.

Asseruetur pro sequenti infusione imbibenda.

*℞. Turpeth alb. & gummosi ℥ ss.
Rhabarb. electi, .
agarici trochisc. ana ℥ ss. ℥ ij.
Fol. sen. Alexand. mundat. ℥ i ss.
radic. ellebor. nig. prep. ℥ ss.
corticum frangula ℥ ij.
spica Indica,
cinamomi electi ana ℥ j.
macis ℥ ss.
zinzib. ℥ i ss.*

Quomodo
ex aloes in-
succata
conformetur
exqui-
ssima
infusio-
nibus
purganti-
bus extra-
ctis adiectis.

Insundantur in spiritus vini vel menstruo tibi oportuno q. s. stent in infusione vase vitreo, bene cooperto per triduum, postea colentur, exprimantur fortiter (si purgantio-rem desideras aloes essentiam, adde infuso diagrydii portiunculā) colatura hac bis terve imbuatur aloes, & ad usum reponatur.

Fiunt itaque ex aloes insuccata sola pharmaca purgantia, vel additis catarticatorum infusionibus, cuius exemplum dedimus, vel mixtis extractis sena, Rhabarbari, agarici, ellebori, diagrydii, &c. si epati accommodare velis, adde extract. eupatorii, cichorei, Rhabarbari, specier. diatrionis, al. dialacca, diacurc. diarrhod. si lieni ammoniacum, tartarum viuiolatum, mirram, extract.

polypod. centaur. minor. essentiam croch. salfraxini. In hunc modum Quercetanus pilulas suas catholicas, seu panchymagogas, cholagogas, phlegmagogas & melanagogas, quasq; in consilio de arthritide, & calculo, & pro cachectica virgine praescripsit, coagmentauit, poteritque prudens Medicus, & dexter artifex pro ingenii sagacitate, & experientia, tales vel similes pilularum constructiones, suo inst. tuto seruientes, ipse excogitare & componere. Multis commendatur, & experientia ipsa probata est utilitas pilularum marocostinarum Mindereri ad hanc amussin etiam compositarum, quarum, uti & Quercetani paradigmata, cum ab ipsis auctoribus peculiaribus eorū voluminibus sunt promulgata, & explicata, huc transcribere supersedeo, & Lectorem eo relegatum volo.

Interim exercitii & iuniorū gratia compositionem quādam pilularum cephalicarum ex aloes insuccata obiter annotabo.

*℞. succor. feniculi,
rosarum rubear.
betonica,
melissae ana ℥ j.
maiorana ℥ ss.*

aloes socotrina lucida depurata, & essentificata ℥ ix. solue in succis, coque donec ad picis fere consistētiam sit redacta, deinde adde

Extractor fol. sena ℥ ij. ℥ ij.
Hellebor. nigr. ℥ j.
mechoaca,

Pilula
cephalicae
ex
aloes in-
succata.

agar.

agar. trochisc. ana ℥℥.
pul. ligni aloes resinosi,
Garyophyllor. ana ℥iij.
spica Indice ℥j.
ol. maiorana,
nucis musc. destill.
cort. citri,
arancior. ana gutt. x. redigantur in
massam.

Quo celebriores, eo simpliciores
fuerunt pilularum angelicarum Vene-
tis vitatarum ex aloë insuccata com-
positiones, quarum talis est stru-
ctura.

Pilule angelicæ Venetorum.

℞. Aloes socotrina in pollinem redacte
℥vj. laua ter vino albo ita, vt singulis vici-
bus vinum absumat, & in sole vicissim
conforma- indurescat, rursusque in puluerem redigi
tio & ratio queat, a tertia lotionē imbuatur succis in-
in aloes ve- fra scriptis, sic, vt ex humectatione singulo-
ra depura- rum in puluerem denuo reduci possit, succi
tione extra- rione & vero hi sunt.
ne consistit.

℞. succor. cichorei,
borraginis,
buglossi,
lupuli,
fumariae,
rosarum ana q. s. pro imbibitione su-
pra dicti pulueris.

Post hæc ℞. Rhabarbari electi minutim
incisi ℥℥. infunde in vini albi aqua endiuia
& rosarum ana p. a. ad humectationem
supradicti pulueris stet Rhab. in infuso per
horas viginti quatuor, postea exprime for-
titer, & cum dicta colatura madefac aloë,
vt plene inebrietur & combibat, stet postea

in sole & agitetur misceaturque frequenter,
dein adde pul.

Agarici trochiscati ℥℥.

cinamo acutiss.

nucis muscat. ana ℥j.

Misce & fiat massa, ex qua formen-
tur pilula, quarum dosis à ℥j. ad ℥iij.

Angelicarum paradigma & v-
sum, vti communiter prostant, & ab
aliis præcipue à D. Rosenbergero
diuulgata sunt, lectoris gratia, porro
intexam.

℞. aloes socotrina ℥℥ ij.

succi borrag.

bugloss.

violar. ana ℥vj.

Rosarum pallidarum ℥℥ iij.

Omnia probe misceantur & relinquan-
tur infusa per viginti quatuor horas in loco
calido, postea forti expressione colatura fa-
cta, & igne lento ad spissitudinem coctæ,
adde

succi carduibenedicti,

Veronica,

chamapyt.

chamomill. ana ℥ij.

Misce, & vltius coque ad decentem
consistentiam fiat secundum artem massa
pilularum.

Secundum paradigma.

℞. Aloes socotrina ℥℥.

succor borrag.

bugloss.

lupulor.

cichorei,

Fumaria,

Rosarum pallidar. ana ℥iij.

Bulliant lento igne ad succorum consum-
ptionem

Varia An-
gelicarum
pilularum
genera.

ptionem, addendo in fine, quæ sequuntur.

℞. pul. Rhabarb. ℥ij.

agarici trochisc. ℥i℥.

cinamomi ℥i.

aqua Endiuia ℥j.

mellis rosati colati ℥℥.

Rhabarbarum, agaricus & cinamomū
infundantur in aqua endiuia & vino albo
peteri: facta expressione forti redigantur
in massam.

Tertium Paradigma.

℞. aloes socotrina ℥ij.

succor borrag.

bugloss.

fumaria,

lupuliana ℥vj.

succis inspissatu.

℞. Rhab. electi ℥℥.

agar. rec. trochiscati ℥iij.

cinamomi ℥i.

aq. Endiuia ℥iij.

cichorei ℥j.

vini opt. ℥ij.

mellis rosati colati ℥j.

Rhabarbarum, agaricus & cinamomum
infundantur in aqua endiuia & vino su-
pra posito & fiat extractum.

Quibus af-
fectibus &
affectus par-
tibus con-
ducant pi-
lula Ange-
lica.
Profunt
stomacho.

Vsus pilularum angelicarum creberri-
mus & celeberrimus cum primis in ventri-
culi & mesenterij affectibus, item defluxio-
nibus & dolorib. arthriticis, unde etiam po-
dagrica à nonnullis vocantur, prima utili-
tas hæc est, quod valde conferant stomacho,
corroborantque & leuiter leniendo purgant
bilem & potissimum pituitosam materiam,
humores putridos crassosque sine nocumen-
to detrimentone in laxando, seu purgando,
imo iuuamentum magnū asserunt in cor-

roborandis intestinis, viscera confirmant,
ventriculo robur conciliant & dolores eius
dissipant. 2. Capiti quamplurimum conse-
runt, imbecillitatem eiusque dolorem asse-
runt, vertiginosis auxilium præstant, &
præter purgationem caput corroborant,
quemadmodum & stomachum & cerebrū
non parum inuant, 3. eiciunt crassam, pu-
tridam, pituitosamque materiam & præ-
sertim ipsam bilem ab intestinis sine ulla
molestia & tadio, hisque valde prosunt, sed
opus est singulo die uti his pilulis in medio
prandij & cenæ vna tantum, & sanabitur
assumens ab omnibus infirmitatibus. 4. Ne-
cant suffocantque lumbricos tam pueris, <sup>Necant
vermes.</sup>
quam mulieribus & viris in o corpora illa,
quæ hu pilulis vruntur sape atque sapius,
vermes non sustentant. Possunt assumi ad
libitum, siue mane, siue sero, siue quauis
hora diei post cibum, ante cibum, sed vespere
in cana assumpta defendunt caput à va-
poribus & fumis illis, qui noctu ascendunt.
Prohibent etiam ne cibis perniciosè corriū-
patur. Assumuntur etiam familiariter cum
cibo absque molestia, vel d. trimento, nego-
tiorumue intermissione, quotidie tres vel
quinque, vel bis in septimana septem vel
nouem, vel ter quaterue in mense, prout ne-
cessitas, vel corporis intemperies postulat.
Cito non operantur, & ad effectum perue-
niunt nisi post viginti quatuor horas, & a-
liquando prius pro dispositione corporis &
stomachi. Hactenus Rosenberg rus,
de pilularum angelicarum natura &
vlu.

C A P. XXIX.

Pilularum Alephanginarum
com.

compositiones & corrigendi mo-
dus. utilitas & vsus proponuntur,
aromatum ingredientium natura,
virtusque & quæ ex iis ad varios
affectus peculiariter comparentur
remedia, explicatur.

HActenus de pilulis, quæ ex aloë
lota, extracta, insuccata, sine vel
cum aliorum pharmacorum mistio-
ne componuntur, quantum vsus, ac si-
militudo & neotericeorum inuentionis
fuerint, magno multorum desiderio,
paucis retro annis reductus est, nunc
illarum examen, quæ ex eadem non
adeo operose, sed additis aromatib.
aliis que simplicibus & pharmacis be-
nignioribus, vel fortioribus, vnde
pilulæ mitioris vel intensiori effica-
ciæ proficiuntur, confectæ, quæq;
veterib. magis familiares, & quarum
descriptiones & compositiones in
Dispensatoriis & Pharmacopoliis fre-
quentiores sunt, aggrediemur, initio
facto ab iis, quæ ex aloë cum solis aro-
matis vel etiam adpositis lenioribus
purgantibus conflata benigniorum
classem constituunt.

Pilulæ de aromatibus seu alephan-
ginæ Mesuæ.

*℞. cinamomi,
cubebæ,
ligni aloes,
calami aromatici,
macis,
nucis muschatæ,
cardamomi,
Garyophyllorum,*

*asari,
mastiches,
sebananti,
spica Indica,
carpobalsami ana ℥j.
absinthii sicci,
Rosarum ana ℥v.*

Conterantur grosso modo, & infundantur
in aqua lib. duodecim, coquantur lento igne
in duplici vase vsq; ad consumptionem dua-
rum partium, id est, remanentiam tertie
partis, deinde exprimantur fortiter & co-
lentur, in colatura ℔ ij. dissolue aloes soco-
trina multoties in vitreo vase lota cum a-
qua pluuiiali, & iterum siccata, ℔ j. agi-
tentur simul continue in sole, deinde addan-
tur pulueres mirra,

*mastichis ana ℥v.
croci ℥iij.*

Deinde, quod reliquum est, colati deco-
cti ex aromatibus etiam affundito & ex-
siccentur ad Solem, vel in stussa, admiscendo
subinde, quod densatum est, liquido & lin-
teo puro vas obducatur aduersus incidenti-
um muscarum & sordium iniurias. Po-
stremo reponatur massa, & fiant pilulæ par-
uæ, cum necessitas requirit.

Etiam si non temere in iis, quæ à
veteris sapientiæ proceribus inuenta
& posteritati cõmendata sunt, quic-
quam mutandum, tamen, cum ratio
& veritas, quæ sapientiæ anima est, id fa-
cere compellet, sic erit honoranda anti-
quitas, ne detrimentum patiatur veritas &
publica utilitas.

Cum igitur Mesuæ in ampliore a-

*Pilularum
alephangi-
narum cor-
rectior præ-
paratio.*

dici rite animaduertent, & recte iudicarent, istam aromatum vim, in tenuiore eorundem substantia harentem, diuturna coctione magnam partem exsolui & euanescere, aromatum dimidium in aquæ feruentis lb. v. infundunt, lentoque igne coquunt in duplici vase arctissime clauso, deinde colant, exprimunt, in colatura solunt aloes lb. j. & alteram partem aromatum cum mirrha, mastiche & croco in minutissimum puluerem redactorum, inter coagulandum remiscunt.

Præstat recipere aloes satis purgatam, & in essentiam redactam.

*Pilularum
Alephanginarum
virtus, uti
libris & v-
sum.*

Verè aromatica est hæc compositio, & naturalis animalisque facultatis organa potius roborat, quam humores euidenter expurget, & vi sua ventriculo, cerebro, & sensoriis adprime grata discutendo, & consumendo crassa, pituitosa & putrida recrementa, à superfluitibus liberat, naturam confirmat, concoctionemque iuuat.

Pilulæ Alephanginæ Doct. Valerii Cordi.

℞. mirob. chebulor.

citrinorum,

Indorum,

bellericorum,

emblicorum ana ℥j.

Acori veri,

Galange,

Zedoaria,

Doronici Romani,

Radiculæ asari,

Radic. Dictamni nostrat. seu fraxinella,

absinthij,

rosarum ana ℥ij.

Contundantur omnia crassiuscule, & myrobalani per se r' accrentur prius in aquæ clarissimæ fontana lb. i. j. per horas xxij. deinde coquantur, donec fere tertia pars aque sit in vaporem resoluta, postea coque, etiam radices & aromata lento igne in duplici vase cum aqua clarissima lb. vj. & asfunde his ante coctas myrobalanos cum suo iusculo: ultimo, rosas adiciendo, coque ad tertias: coletur, postea valde exprimendo: hinc in colatura dissolue.

Aloes. optime lotæ ac rursum exsiccatae lb. iij. ponantur omnia in patina ad Solem, aut in stufam, & agitentur sapissime, ut concresecens in margine aloeliquido commisceatur: cum vero mellis sp' situdinem fuerint consecuta, tunc adde sequentium specierum puluerem minutissime tritum.

℞. Galange,

Cyper,

Zedoaria,

Doronici,

ligni aloes,

cinamomi,

stœnanti,

Nardi Celticae radicularum,

Nucis muschata,

matic,

cubebæ,

cardamomi,

Garyophyllor. ana ℥ij.

mastiches,

succini ana ℥vj.

mirrha,

croci ana ℥iiij.

Agitentur optime cum alæ species & fiat:

Farmaſſicum diligentia.

Cinamomum calidum tertio, & ſic- cum ſecundo ordine, admodum tenuium eſt partium, ita tamen, vt à calorifica penetratione adſtrictionem & corroboracionem ventriculo in- teſtiniſ, cerebro, nerviſ, partibuſque frigidiſ ſibi conciliet, pituitam in- cidat, digerat, viſcera & animalis cur- ſus vias aperiat, putredines abſorbe- at, quo ſit, vt cardiaciſ affectibus & in ſyncope & tremore cordiſ proſit, veneniſ reſiſtat, nauſeam vomituſq; componat, coctionem inuuet, appe- tentiam cieat, anhelium commen- det, veteriniſ matuſ conducatur, menſeſ moueat, in vniuerſum ſpirituſ recreet.

An vero cinamomum idem eſſe cum caſſia vera.
Matthioluſ noſ vero veteruſ *cinamo- mo*, vt & *balaſamo* deſtitui, & huiuſ lo- co caſſiam uſurpare arbitratuſ, com- tamen in reruſ ſpeciebuſ naturam nec deſeciſſe, nec vnuſquam deſicere conſtans ſit ſapientiuſ ſententia. Proinde *Caroluſ Cluſiuſ*, & *Garciaſ* ab orto, teſteſ oculati, docent, *cinamo- mum* idem eſſe, cum *caſſia vera*, & eiuſdem arboriſ, in India orientali, oleam magnitudine exæquantis, corticem interiorem & teneriorem, qui à trunco ſeparatuſ initio nullum fundat odorem, ſed ſole ſiccatuſ & cum tempore in fiſtulæ formam con- tractuſ, aromaticam vim exſerat & ſpiret, eiſdem arboriſ corticem craſ- ſiorem eſſe *xylocasſiam* ſeu *pſeudocina- momum* *Dioſcoridiſ*, quod & vniſ eſ- ſe generiſ cum *macere* veteruſ aut certe admodum cognatuſ iideſ.

perhibent.

Lignuſ aloes quod & *agallochuſ*, & *xyloaloe* & *Auicennæ agologen*, eſt ab arbore oleæ ſimili, quam ſerunt re- cens diſſectam, nulla odoris fragran- tia gratam, nec niſi ſiccataſ fieri ſuaneolentem, quam obrem annuo in terram deſodiatur ſpacio, vt ligno inuiolato cortex putreſcat. Hoc præ- fertuſ, quod multum nigricanſ cine- reiſ interlituſ eſt veniſ, pondero- ſuſ, pingui humore prægnanſ, cuiuſ melioriſ nota ſit, multum, quandoq; accenditur, exſudare humoris.

Calidum & ſiccum eſt in gradu ſecundo, odoratuſ, adſtringenſ, & ſubamaruſ, omnia viſcera firmat, ſed peculiariter cerebrum, tum man- ſuſ, tum ſuffituſ, idque eximie ſic- cat & roborat. Ad cardiaciſ affe- ctuſ, lipothymiam, frigidaque cordiſ vitia, vtiliter adhibetur, ventriculuſ refrigeratuſ roborat, concoctioneſ inuat, putredinem ſummuet, ſuper- fluoſ humoreſ abſorbet, ſtatuſ diſcu- tit. *Dragmaſ* pondere hauſtuſ lan- guiduſ ex humore ventriculuſ cõ- firmat, iccinotoſiſ, dyſentericiſq; & pleuritiſ opitulatur. *Crato extra-*

Extractuſ ligni aloes ventriculo poſſimum conſert.

Calamuſ aromaticuſ veruſ, qui plan- ta arundinacea eſt, & in India ſola prouenit, raro ad noſ deſertuſ, eum- que ratenter mihi contemplari licuit. *Officinæ acoruſ veruſ*, qui nũc apud noſ copioſe colituſ in hortiſ & falſo.

Qqq 3 illiſ.

Oxymel ex
acoro ad
lienes in-
duratos.

Extractum
& Sympus
acori veri
ad vitia
pectoris.

illis calamus aromaticus nuncupa-
tur, eius loco substituitur. *Acorus verus*
effacit & siccatur ordine tertio, pene-
trantioris, quam calamus, est virtutis,
vrinas promouet, stranguriam sedat,
lienes induratos iuuat, ad quos rele-
uandum oxymel acoratum à Matthiolo
capite de acoro describitur. Eius extra-
ctum & Sympus una cum succo & se-
mine ocymi atque troscophylum con-
ducunt morbis pectoris frigidi orib.
ventriculum roborat, viscera aperit,
pituitam & flatum digerit, anhelum
commendat.

Cubeba, quæ ad nos ex India laoa,
aliisque adferuntur regionibus, & in
communis sunt vsu, non conueniunt
cum Arabum *cubebis*, neque sunt car-
pesum, sed fractus plaræ similis fru-
tibus similis, hedera in morem sese
arboribus circumuoluentis, & race-
matim grana longis pediculis cohæ-
rentia ferentis. Frequens illarum
apud Indos est vsus, qui vino mace-
ratas ad venerem excitandam sumunt,
tantiq; sunt in pretio, ut priusquam
merces extrudunt, decoquant, ne a-
libi prolati succrescant, ut scribit Gar-
cias.

Cubeba
menses &
secundas
peculiari-
ter exigit.

Calfaciunt & siccant ordine ter-
tio, languentem ex pituita vel flatu
ventriculum roborant, pectus à len-
tis crassiq; humoribus purgant lie-
nem iuuant, flatum dissipant, frigidis
uteri affectibus medentur, menses &
secundas pellunt, venerem stimu-
lant, cerebrum nervosque ad prime
roborant, epilepticis conueniunt &

soporiferis cerebri affectibus deten-
tos iuuant, cum massi. he masticata pi-
tuitam à capite trahunt, & spiritus ce-
rebrum recreant.

Nux muschata seu *myristica* & *vn-*
guentaria, propter odoris fragrantiam
moschocaryon, & *moschocarydion*, & *cary-*
dion aromaticum nuncupata, est scu-
ctus aiboris instar persicæ, in Insula
Bahda vel Bantam, tripliciter tra in-
uolucro, quorum extremum instar
eius, quod inglandis nucem tegit,
crassum est, quo maturis nucibus de-
hiscente, in conspectum venit alte-
rum seu mediū reticulati forma pro-
ximum corticem complectens, *macis*.
dicitur. Hac primum rubicunda est,
deinde sensim flauescit; proximum
nucleo inuolucrum seu lignosum cor-
ticem artissime inuoluit & ambit,
eaque detracta, puramen durius, no-
stra tamen inglandis cortice tenuius,
integre apparet. Hoc effracto, pro-
dit nucleus, quem *nucem myristicam*
seu *muschatam* vulgo vocant. Eligitur
ad vsum recens, non cariola, ponde-
rosa, & pingui ac oleoso redundans
humore, ita, ut acu puncta è vulnu-
sculo liquorem emittat. *Nux myristica*
calida & sicca est ordine secundo, ad-
strictione pollet non exigua, ad ven-
triculi, iecoris, uteri, cerebri & ner-
uorum affectus frigidos ad prime co-
uenit. Cerebrum, nervos, & ventri-
culum vehementer roborat, atoniam
corrigit, coctionem iuuat, flatum dis-
cutit, vomitus & singultus sistit; Na-
ribus indita odore & substantia cerebri,
mentis.

mentis, sensuumque vires auget, lingua supposita frigidis capitis affectibus succurrit; anhelitum commendat, & omnia interiora roborat. Sunt, qui sumopere commendent ad affectus matriæ, vesicæ & renū. Vtiliter ventriculi, coli & intestinorum sequentibus doloribus sequens exhibetur:

℞. pul. nuc. muscat. ℥ij.

Rhodomellus ℥vj.

aqua vitæ ℥ij.

Fiat decoctio ad consumptionem aquæ vitæ, dentur quotidie mane tria cochlearia.

Ad flatuosos vteri cruciatus coquitur vna nux crassiuscule tusa cum radicibus matricariæ ex senis vncis. vini albi, colatura additis sacchari dragmis duabus propinatur. Lenem absunjit, epæ roborat, visum aeuat. Si puluis eius cum baccis lauræ vino hauriatur, sitiguriam abigit, torrefacta & cum vino rubello sumpta, alui fluxioni medetur, quo fine ab Arabibus miscetur opiat. In oleo amygdalarum dulcium macerata, arenas calculosque renū & vesicæ abigit. Ex recentibus calfa. & exprimitur liquor, qui refrigeratus ceræ nouæ instar conerescit, nervorum articulorumque diuturnis ex causa frigida natis doloribus remedium vtilissimum, ad Venereas quin etiam inunctiones sumopere expetitum. Ventriculo illius refrigeratum calefacit, pituitam flatusque digerit.

Oleum nucis muscatæ destillatum ad ea omnia est efficacius, cuius quatuor

vel quinque guttulæ cum vino malua-

Oleum nucis muscatæ destillatum cum malua-

tico sumptæ & exterius umbilico illitæ mirifice prosunt dolori colico & stranguriæ. Exterius illitum lentiginis faciei emendat.

Matris in principio tertii gradus fertur calida & sicca, & quoniam acrior tenuiorisque sit substantiæ, & minus particeps adstrictionis, ad omnia illa, quibus conducit nux muschata efficacior esse prædicatur, vti etiam eius oleum tam expressum, quam destillatum.

Extimum operimentum nucis muschatae saccharo conditum, odorum & gratiæ saporis est, & ad morbos cerebri, vteri & nervorum commendatur. Nucem myrsicam veteribus fuisse incognitam quidam arbitrantur, quidam ad Galeni chrysebalum referunt.

Cardamomum, quale describunt veteres, an nos habeamus & usurpamus, dubitant multi, prorsus negat Garcias.

Marthiolus tria proponit genera, maius, medium & minus. Maius grana paradysi vocant, minore Medici & officinæ vulgo videntur pro vero Cardamomo, quod veterum designationi per omnia verissimiliter conveniat. Dicitur cardamomum, quasi suavenasturtium, ad tertium caloris & siccitatis gradum conscendit; Tussiculosis, ischiadicis, paralyti & nervorum partiumque contusione laborantibus, ceducis, vertigini & deliquio obnoxius, palpitatione cordis affectis

*Ad colicam
dritatem
& calculū.*

affectis opitulatur. Calorem nativum refocillat, stomachum roborat, coctionē iuvat, flatus discutit, stranguriam dysuriamque abigit, colicos cruciatus mitigat, vermes pellit, & dragmæ pondere cum radicis lauricorticis comptum frangit & exturbat calculum. E vino potum venenatorum animalium ictibus & morsui medetur.

Garyophylli sunt fructus arboris cuiusdam in Moluccis insulis forma & magnitudine laurum representantis, multis illa est ramis prædita, copioso flore, primum candido, deinde virescente, postremo rubesciente, qui induratus Garyophyllum constituit, cui à forma clavi, nomen (Megelsen) Germani indidere. Ante iustam maturitatem arboribus decussi siccantur, teneriores manent, & tales plerumque ad nos devehuntur, qui in arboribus ultimam maturitatem adipiscuntur ceteros magnitudine superant, & officinis anthophylli (vulgo Mutter, Megelsen) nominantur.

In tertio calidi & sicci ordine feruntur, & sunt acres, odorati, subamari, non sine levicula adstrictione, proinde aperiant, attenuant, incidunt, digerunt, simulque roborant, assumpti cum cibis, hecoris cordis & capitis affectibus auxiliantur, odoratu cerebrum roborant, siccant, frigidos eius affectus sanant, mentem erigunt, memoriam firman, cardiacos affectus & syncopen tollunt, cordis spiritus refarciunt, viscera roborant,

ventriculi calorem roburque suscitāt, coctionem perficiunt, cardialgiam, nauseam, doloresque ex cruditate & flatuum copia subortos tollunt, sumpti ad motique menses cohibent, uterum conceptumque roborant. Pulvis ex malorum cydoniorum succo haustus, vomitiones cohibet, caliacos iuvat, nauseam remonet, cibi appetentiam reuocat, caput & ventriculum firmat. Proinde utiliter hydropicis anasarea laborantibus propinatur. Conferunt præterea comitialibus, resolutis conuulsis, stupidis, veteriosis. Hausti quatuor dragmarum pondere (puto scrupulorum, nimia quippe ista dosis naturæ noxia foret) inquit Matthiolus, ex bubalo caprilloue tacte venerem excitant. Adduntur antidotis & succis, qui ventriculo & capiti roborando parantur.

Torrefacti cohibent alui fluores, Illinuntur quoque perquam utiliter cum mastiche, Rhoe, corallis & punici floribus ad ventriculi morbos quibus adstrictione opus est. Tam deuorati, quam suffiti valent aduersus pestilentem contagionem, suffiuntur præterea utiliter capitis fluxione obnoxiiis & narium obstructione laborantibus, pulvis ad fluxiones & dolores capitis cum rosas rubris, succino, mastiche & thure utiliter inspergitur bregmati. Oculorum aciem exacuunt, & caligines tollunt, ex iisdem præparatur collyrium ad nubeculas & visus obsecritatem præstantissimum, oleum destil-

Ad vomitum, calicos, nauseam.

Anasarea.

Paralytica.

Venerem.

Ad alui fluxum.

Contag.

Oleum destillatum ad narium obsecritatem.

destillatum cum modico bombacis denari applicatum componit dolorem.

Schœnanthum, quasi *flos iunci* seu *iuncus odoratus*, officinis *squinanthum*, in Arabia potissimum prouenit, optimus est Nabathæus, rufus, linguam acrimonia mordicans, quiq; fricatus manibus rosâ emittat odorem. Vsurpatur floribus, culmis, & radice, atq; his ipsis potissimum, cum flore destillatur. Modice calet, & tenuium est partium, proinde digerit & non nihil repellit, ventriculum iecurque roborat, sanguinem sereantibus auxiliatur. Diuretica facultate etiam præstat, menses pellit, inflationes discutit, attenuat, coquit, venarum spiracula laxat, quamuis modicæ adstrictionis sit particeps, quæ sanguinem reicientib. prodest. Interim caput non nihil grauat. Radix cum *pipere ana* ʒj. pondere data, nauseabundis, hydropticis, conuulsis per dies aliquot exhibitâ, mirifice opitulatur.

Galennus lib. 8. de simplic. facultat. ait, Schœnanthum modice calfacere, moderate adstringere, & tenuitatis simul esse particeps, vt urinam moueat, mensesq; cieat, haustum siue fomentatione adhibitum, prodesse iecoris & ventriculi inflationibus, radicem magis adstringere, florem plus calfacere, in partibus vero totius aliis atque aliis magis adparere adstrictionem, vnde hæmoptoicis vtiliter remediis miscetur.

Spica seu *nardi* quatuor potissimum

celebrantur genera, videlicet Indica, Syriaca, Celtica, quæ etiam *saliunca* nomine effertur, & nostras, quæ *lauendula* & *pseudonardus* aliquibus nominatur. Tenendum vero, cum non exprimitur genus, nominata *spica*, vel *Nardo*, semper Indicam esse intelligendam. Eam non *spicam*, sed *radicem* esse, Matthiolus & Garcias cõtendunt. Iuxta Galenum lib. 8. de simplic. facultat. excessu primo calet, & in fine secundi sicca est, composita ex satis adstringente, & modice acri, calidaque substantia, leuiter amaricante Iecur, stomachumque roborat, pota vel imposita, frigidos affectus coquit, stomachi rosionib. & inflationibus, morbo regio, epatis, & renum vitilis medetur, urinam cieat, fluxiones in capite, thorace, ventre & intestinis desiccât. Id peculiare habet, quod humores è capite in pectus faucesq; delabentes sumpta, vel etiam ore decumbentes tenta formali quadam proprietate & vi cohibeat.

Pseudonardus seu *lauendula*, calet, siccatque initio ordinis tertii, aperit, attenuat, resoluit, coquit, omnibus ex frigido egritudinibus cerebri conuenit, velut apoplecticis, veteriosis, conuulsis, resolutis, ventriculum roborat, iecoris, lienisque obstructiones expedit, proinde icterum cum *marrubio*, *cinamomo*, *sæniculo* & *asparago* sanat, menses, urinasque cieat, veterum calefacit. Flores feruefacti urinam pellunt, flatu solvunt, ex his oleum de *spica* paratur. Cardiacos aqua

Rr

destil-

Formali
proprietate
fluxiones in
pectus de-
cumbentes
sistit.

Ad icterum
menses &
urinas pro-
uocandas.
Ad morbos
vetericar-
diacos,
&
aphonos.

destillata & perditam loquelam reducit, Flores sunt vestium, balsami, si iungatur botris.

Balsami
historia.

Balsamum verum, cuius arboris f. uctus carpobalsamum, liquor opobalsamum, & lignum xylobalsamum dicta, in v. s. u. fuit veteribus: quo cum nos destituamur, alio recentiorum vtendum, vel eius loco aliud æquipollens substituendum. Iis, quæ in Palestinæ Hierichunte, quo à Sabæorum Regina deportata, & Salomoni, vti fertur, donata, proueniebant, & in Ægypti locis quibusdam amœnio ibus fruticabant, extirpatis & deletis, tanta huius pretiosissimæ arboris cæpi-mus laborare penuria, vt in solis Regum Imperatorumque barbarorum & Mahometanorum viridariis, ostentationis gratia, pauca hinc inde sustententur, & visantur propagines.

Quid fue-
rit opobal-
samum.

Opobalsami paucas vncias Soly-mannus Turearum Tyrannus, dono olim misit Isabellæ Pannonum regi-næ; Idem quoque à Turcico Impera-tore, donatum Ferdinando primo, Matthiolus & à Bassa quodam Rei-pub. Venetæ oblatum scribit Meli-chius. Destituta igitur maiorum & nostra ætas pretiosissimo & vilissi-mo hoc remedio, aliud eius in locum surrogare coacta fuit. Maiores loco opobalsami, qui fuit liquor oleosus, ex ramis vulneratis arboris balsamicæ profluens, surrogarunt *stacten*, rectius vero alii genuinum Terebinthi liquorem *limpidissimum*, quod iuxta Lobbelium

aliosque rei Medicæ triumuiros, vi-ribus opobalsamo convenientius re-spondeat, quam quippiam aliud. A-lioleum Garyophyllorum, vel nucis mu-danæ. *Opobalsa-mi succa-danæ.* scata, aut styracinum stillaticium, quo-rum illud calore excellētius est, sup-ponunt. Pro carpobalsamo, quod fin-ctus seu semen arboris est cubas sub-stituunt.

Xylobalsami antiballomenon xyloaloen, aut æquales portiones maceris, cyperei vel grana iuniperi statuunt.

Neoterici loco balsami de Pala-stina & veterum, adferunt noua arti-ficialia vel naturalia. Artificialium confectiones vide apud auctores hinc inde quamplurimas. Naturalia ex India occidentali & Perusia potis-sima & probatissima adferuntur, que grauissimorum virorum iudicio, & experientia, veterum balsamo respo-dentia, eius defectum rite compen-sent & merito substituuntur. Vulne-ræ quippe solo illitu paucis per sanant diebus, tam in neruis & nervosis, quam carnulentis partibus omnes à frigore & frigidis que causis dolores fa-cile mitigant. Tumores œdemato-sos discentiunt, & neruorum tendi-numque ex frigidis causis agrimo-nias, spasmus, conuulsiones, contra-cturas, contusiones, paralyfin, & re-solutiones sanant, dolores ischiadi-cos & arthriticos misce alleuant, matricem emundant & fecundita-tem conciliant pessario subdita, publi-llita remorantes vrinas propellant, lumbis applicata nephritidem sa-

nant,

Balsama
Indica &
Peruiana
neoterico-
rum.

Vires Indi-
corum Bal-
samorum.

Ad para-
lysin, con-
tracturas.

Ad ventri-
culi affe-
ctus, colice
dolores.

vinas re-
corantes.
terima-
a.

nant, ventriculo affricata concoctio-
nem iuuant, flatus pellunt, vmbilico
calide admodum superposito linteo
madefacto vini spiritu colicæ crucia-
tus a flatibus soluant. Ad ventris, lie-
nisque dolores presentaneo sunt re-
medio, temporibus peruncta cepha-
lalgiam mitigant.

asthma-
si iuuant.

Sumpta ventriculi atoniam dolo-
remque corrigunt, epas iuuant, eiuf-
que obstructions aperiant, asthma-
ticos & tabidos pulmonum illuuiem
abstergendo, educendo, eorumq; sub-
stantiam roborando & consolidan-
do adprime iuuant, vesicæ dolores
sopunt, spinæ semihorio ante febrile
maaccessum illitæ & guttæ insuper
quinque vel sex cum liquore conue-
nientissimul exhibitæ febres inuete-
ratas tollunt.

Ad febres
inuetera-
as.

Mirrha Arabicæ arboris lacruma
est, vulnerato cortice profluens; at
quæ cortice non scisso, sed hiantibus
poris sponte transudat, stacten vo-
cant, & efficacioris suauiorisque
prædicant. In secundo calfacientium
& siccantium fertur ordine, amari-
tudine participat non exigua, qua
fecum lumbricosque enecare potis
est, ex hac quoque potentia quadam
abstergendi valet, quæ tamen adeo
moderata est, vt arteriacis remediis
mixta, arteriam non exasperet, sed ad
tussim veterem, asthma, orthopnæa,
laterum pectorisque dolores fabæ
magnitudine deuorata vehementer
conducat.

Ad lum-
bricos.

Ad tussim,
orthopnæa,
laterum
pectorisque
dolores.

Stactes substantiæ tenuis & valde

detergentis, vuluam emollit, præclu-
sam aperit, menses & partum celeri-
ter extrahit.

Menses
prouocat.

Mirrha dragmæ vnius pondere cū
vino Cretico hora vna ante paroxy-
smum hausta, ad sudorem se compo-
nente ægro quartanam sanat, maxi-
me si ipsa durante, accessione ter ean-
dem portionem vsurpet. Ex eadem

Ad quar-
tanam.

Pilula
cum theriaca, & aristolochia forman-
tur pilulæ, quæ ante accessionem
quartanari paroxysmi, vtiliter de-
uorantur, recte miscetur antidotis,
quæ ad venena & contagia pestifera
& venenorum animalium ictus
parantur. Dioscorides in alui proflu-
vio & dysenteria etiam fabæ magni-
tudine deuorata commendat. Ob-
tusam vocem expedit, ginginas & dē-
tes cum vino colluta firmat, capitis
vulnera glutinat, medetur ossib. nu-
datis, peruncta cum cochleæ carnibus,
purulentas aures sanat, defluentes
capillos cum ladano & vino myrteo illita
firmat. Suffitu cerebrum recreat, su-
peruacuos humores abstergit, & ab-
sorbet, impetigines ex aceto purgat,
ad oculorum vlcera & crassas cicatri-
ces, albugines & caliginem valet. O-
leum, quod ex mirrha, oui albumini in-
durato inclusa paratur, cicatrices &
faciei rugas delet. Mirrha vti in hac
compositione præscribitur semper
est medicamenti miscenda, cum ab
igne tolluntur; coqui enim non susti-
ner, quod neque aloeneque thus per-
ferunt.

Ad vulnera
capitis
& ossa nu-
data.

Mastiche est resina arboris lentisci, Mastiche
Rrr 2 præ

*Ad ven-
triculi do-
lorem.*

*Ad destil-
lationes &
capitis flu-
xiones.*

præfertur chris, calei & siccatur ordine secundo, parum adstringit, neque acrimonia participat. Commendatur potissimum ad stomachi & ventri uli affectus: sumpta vel ad mora dolores illius sedat, nausæam & cibi fastidium tollit, retinendi potentiam & coctionem iuvat. Tres grumi si deuorentur cubitum ituro, ventriculi dolorem tollunt, faciuntque, ne postea sentiat. Iuxta Dioscoridem prædest hamoptoicis, & tussi veteri affectis, in linctu cum syrupo conuenienti. Purgantium quinetiam acrimoniam frangit, destillationes arceat & absorbet, exhalationes reprimat, vomitiones sistit. Vapore suo tenuis capitis fluxiones incrassat & cohibet, deuorata cerebrum tenuibus destillationibus impeditum tuetur & firmat, præsertim in febribus, & ubi ex inferiorum sympathia epilepsia, scotomia & vertigines oriuntur. Masticata leuiter ex faucibus & cerebro pituitam prolicit, gingiuas à putridis humoribus purgat, dentes mobiles confirmat ipsosque dealbat.

Crocum vel crocus optimus è Coryceo Siciliae monte ad nos deferitur, quamuis, qui in Germania nunc passim colitur, viribus istiparum cedat. Est autem calidus in secundo, & siccus in primo ordine, particeps modice adstrictionis.

Et si itaque terreæ substantiæ non nihil mistum sit, tamen calor in subtili penetrabilique essentia prædominatur. *Galenus lib. 7. de simplic. facultat.*

ait, crocum habere vim coquendi, adiuuante scilicet in hoc pauca illa adstrictione. Quippe quibus medicamentis, cum non admodum excalescant, paucula adstrictio, ea parum facultatem habent essentiis emplasticis, quas cum iunctas esse caliditati non vehementi contigerit, concoquentes esse, necessum est.

Crocum capiti, cerebro, cordi, stomacho, iecori, lieni, vesicæ, utero, spiritibus tam vitalibus, quam animalibus & naturalibus conducere non obscura Medicorum sententia & experientia est. *Croci vi res.*

Capiti prodesse & nocere pariter asseritur. *Galenus lib. 2. de comp. sit. medic. secund. loca,* & passim in scriptis suis asserit, crocum odore suo ferre cerebrum, tentare mentem, & caput si bito replere.

Quomodo igitur, & quibus noceat, vel prosit, videndum. Qui propter subtiliorem rarioremque membranarum & cerebri texturam, & euasesthiam, cum caliditate iunctam, capitis passionibus obnoxii, & picrocholi, & quorum igniculati sunt spiritus, huiusmodi pene omnium, & in primis croci halitum fragrantiamque impune non tolerant: uti enim frigidos torpentesque spiritus excitat, reficit, pituitosos vapores & humores discutit, cerebrum temperato calore roborat, & lethargicis soporiferisque & frigidis affectibus mirifice opitulatur, ita spiritus igneos, tenues nimiumque mobiles maiori alac-

rialacritate incitat, vt concitatore
motu & tenuitate debilitentur con-
cidantque; quæ causa est, quod & le-
thalis possit esse *crocus*, nimirum si ni-
mia quantitate sumatur, ita, vt ad-
viam spiritibus vehementer laxando,
eos confertim dissipet. Vide Scalig.
in subtil. exercit. 33.

Quomodo vero iuxta Dioscori-
dem ebrietati resistat, si cum vino bi-
batur, satis assequi nequeo, sit fides
penes bibones. *Crocum* semper sur-
sum tendere suæ essentia subtilitate
& aromaticitate nemo inficiatur,
proinde vapores vini vel cerevisiæ,
quibus caput impletur, vberiores,
quam discutere possit, eo deferre, at-
que hoc ipso ebrietatem proclivius
conciliare, verisimile magis foret,
quæ etiam ratio est, quod facili sua a-
nathiniasi & repletionem capitis sit so-
poriferus. Poë & fabulantur, *crocum* suf-
fulem caput indormisse. Paridem in
monte Ida, cum iudicium formæ di-
uarum trigæ, & cu Erydos debeat
tur pomum, dicere compulsus sit.

Crocus vi.
vis.

Qui vero cerebrineruorumque
affectibus obnoxii sunt frigidioribus,
his maxime confert *crocus*, me-
moriæ fulcit, sensus erigit, cordi ro-
borando eiusque spiritibus reficiendis
& serenandis mirifice conducit, ad-
eo, vt etiam arteriis appositus, virtu-
tem cordi confestim communicet.
Proinde contra venenorum pestisq;
contagia illud ruetur. Vnde extat ele-
ctuarium de ovo & *crocum* imperatoris. A-
nimi deliquio periclitantibus extra-

Aut *crocum* cum vino generoso exhibitum,
spiritus viresque subito recreat, repa-
rat, fulcitq; quod & extrinsecus cum
caphura pullui & regioni cordis ad-
motum præstat. Stomachum robo-
rat, calorem nativum cōcoctionem-
que iuuat. Pulmonibus, adeo conue-
nit, vt Cardano, *in consiliis*, anima eo-
rundem nominetur, quos multos
anhelosos curasse gloriatur.

*Crocus ani-
ma pulmo-
num.*

Camerarius in *herbo medico* asserit,
sesquiscrupulo *crocis*, cum dimidio mo-
schigrano, ex vino calefacto propina-
to, asthmaticos percuratos esse. In ca-
tarrhis suffocatiuis, & orthopnoeis
præsentaneam sape opem tulit. Car-
danus *lib. 18. de subtil.* notat, optimum
in hanc rem ex croco remedium.

*Ad catar-
rhos suffo-
catiuis &
morbos pe-
thorales se-
cretum ex
croco.*

*℞ succi cymii ʒ ʒ.
crocis ʒ j.*

alii addunt moschi gr. j.

Dodoneus testatur, phthysicos,
quibus iam supremus in labris erra-
bat spiritus, assumpto *crocis* semiscru-
pulo ex vino maluatico, adeo corde,
pulmonibus & spiritu refocillatos,
vt ad aliquot dies vitæ usuram vindi-
carint. Materiam in pulmonibus
contentam maturat, coquit, expecto-
rationi promptiorem facit, & vias ar-
teriasque aperit, vt etiam pleuriticis
utiliter detur.

*Ad omnia
pulmonum
mala con-
ducit cro-
cus.*

Iecoris obstructions amolitur, &
icteritiam, cuius characterem fertur
ostendere, per sanat, urinam exigit,
venerem irritat, menses promouet,
laboriose parturientibus mirifice opi-
tatur, spiritus viresque reficiendo, &

*Ad iecoris
obstructio-
nes, menses
removētes,
ictericiam,
partum
difficilem.*

Rrr 3 foetum

ærum impellendo, adeo, ut visus sit flauedine vniuersim tinctus prodire. Commodissime hic exhibetur *croci extractum* cum liquore conuenienti quod & lienosis & melancholicis peribelle conducere doctorum sententia est. Atros enim & terrestres spiritus serenat, humorem fœculentum & crassum attenuat demulcetque, quo nomine syrupo Regis Saporis miscetur, radix vrinam valde promouit.

Crocus cum lacte muliebri vel aqua rosacea illius oculorum circumferentia, irruptionem in hæc loca variolarum & morbillorum arceat, vtiliter miscetur remediis discutientibus, emollientibus, maturantibus, vuluæ & spinteris affectibus conducit, cum *rosis tritis* & *oui vitello* mistus, oculorum dolores mitigat, *oleum croci* assumit Mesue ad confectionem *emplastri deranis* & prostat ex eodem *oxycroceum*.

Assari & absinthij examen vide præcedenti libro.

Ex vniuersa simplicium, quæ aromaticarum pilularum massam construunt, discussione facile liquet, eas magis roborare, quam purgare, omnia sensuum organa conseruant, rationem acuant, spiritus totius corporis viuificant, calorem natium augent, cor summo opere confirmant, ventriculum, intestina, iecur, vesicam vterumque roborant, humores superfluos & putrilagines absorbent & consumunt, obstructions aperi-

unt, naturales effluxus promouent, viasque apertas & emissaria in vigore tuentur, ab omnis generis affectibus præter naturam corpus præseruant, contra venena & æris infectiones instar singularis antidoti naturam muniant. Cæteris acutioribus & vehementioris efficaciam pilulis ad corrigendum rite miscentur.

CAP. XXX.

Pilular. Ruffi compositio explicatio, vires & dosi traduntur.

Progredivimur nunc ad pilulas, quæ paulo vterius vim purgantem extendunt, & ventriculum primasque vias, vel vltra primam corporis regionem prospiciunt & vacuant.

Aloe quidem *rosata* (de qua supra) seu *succo rosarum nutrita*, & cum vino in pilulas conformata, simplex constituit remedium è ventriculo & primis visis, bilem putridamque colluuiem euacuans, cuius vsu etiam frequentiore epas non lædatur. Dosis ad ʒiʒ. Cæteræ magis sunt compositæ & vel solum ventriculum, vel caput epargunt, & tamen omnes summa agendi benignitate sunt præditæ. In horum censum referuntur primo *Mitiorum pilule pestilenciales Ruffi, assariveth, de Hierapilularum ra simplici Galeni, & Rhasis, de Hieracum Genera. agarjco, de aloelota, & mastiche, de Rhab. de eupatorio.*

Pilulæ

Vires aromaticarum, seu alexiphargarum pilularum.

Pilulae Ruffi seu pestilenciales vulgo communes dictae.

Aloes socotrina ℥ ij.

mirrha,

crociana ℥ j.

Cum vino maluatico, vel, quod conuenientius, cum syrupo de absinthio vel scordio fiat massa, in pilulas porro redigenda.

De harum inuentore potius, quam vtilitate & dextre usurpandi modo aliqui scriptores sunt solliciti. Ruffo earum inuentionem acceptam ferre nolunt, eo ducti argumento, quod ille ex aloes, & ammoniaci thymiatu partibus duabus, & mirrha vna in vino aromatico solutis, non pilulas, sed portionem praescripserit, quam qui grassante pestilenti contagio fide liter usurpant, ad vnum omnes ab infectione immunes superarint. Quicquid sit, hoc negari non potest, ipsum prima huius praestantissimae compositionis fundamenta iecisse, ut maxime ipsi gloria redigendi in formam pilularum denegetur. In ingredientium pondere admodum variant auctores. Mesue omnium partes aequales, Cordo aloes ℥ ij.

mirrha ℥ j.

croc ℥ j.

Rhase vero aloes proportionem duplam, ad caetera assumente cuius paradigma vulgo sequuntur. Sunt, qui bolum armenam, terram lemniam & theriacam addant.

Tempore aestiuo & aere calidiore cum acido citri succo has pilulas con-

formare iubent, videntur tamen magis ad praeservationem, quam curationem pestis facere, quod sine perturbatione & agitatione leniter purgando, a putrilagine, in quam pestifera contagia facillime, utpote dispositionem & materiam aptam, recipiantur, liberent, humorum proliuiem siccent, corrupta absumant, corrigantque & ceu balsamus corporis nobiliores partes muniant, & a corruptione praeseruent.

Ratione enim aloes corpus ab excrementis vindicatur, mirrha putredinem cauet & emendat, crocus cor & facultates vitales spiritusque omnes recreat. Peste autem iam infectis potius alexipharmaca conueniunt. Verum enim vero non tantum ad hos

usus seruiunt, sed ventriculum blandepurgant & roborant, caput a malis ex ventriculi sympathia ortis vendicant, mesenterii, primarum vearum, iecoris & vteri obstructionem amoliuntur, putrilagines harum partium absorbent, icteritiam, mensum remora, & cachexiam adprime medentur, eaque virus in illis intenditur, diu non fuit olo consilio sapientum, pro re nata Rhabarbarum vel ammoniacum miscetur, sic enim cachecticis viscerum obstructionibus, impuritatibus, & tumoribus, sceminisque male menstruatim magis adaptantur. Contra vermes aliaque interaneorum animalcula balsamica vi pollent. Dosis a ℥ j. ad ℥ iij. & ℥ ij.

Pilularum hierapicra Galeni vel Rhas-

Quomodo
pilula haec
peste & co-
tagiosis
morbis
praeseruent.

Vires &
usu.

Ad menses
exigendum.
Cachexiam,
viscerum
obstructiones,
icteritiam,
Vermes.

Indicam.
em Ruffi
de pestis
cauti-
um.

Dosis.

sis nouum hic repetere examen præter rem est, cui de illis *supra* vberius quaesitum sit. Differentia hæc notanda venit, quod Rhases loco *croci* summat *rosas*, & id quidem recte, quando æger *croci* vim aromaticam caput ferientem tolerare nequit, de qua *resuperius* vberius. Dosis earum à $\mathfrak{z}$ iß. ad $\mathfrak{z}$ ij.

CAP. XXXI.

Pilulæ assaireth Auicennæ.

℞. *specierum hiera picra Galeni* $\mathfrak{z}$ j.
masliche,
myrobalanor. citrin. ana $\mathfrak{z}$ B.
aloes opr. $\mathfrak{z}$ ij.
syrupi de stachade $\mathfrak{z}$ B. vel q. s.
ad massæ conformationem

A. ai.

Cephalicæ seu capitales dicuntur hæ pilulæ Arabibus quibus *asai* caput significat. Auctor earum est Auicenna, *Fen. 1. libro tertio cap. 29.* Respiciunt vero caput per se primo, aut ex consensu ventriculi affectum. Si enim acres calidæque capitis destillationes, deorsum labantur, hisce benignis, quæ tam adstringendi, quam blande attrahendi & educendi vim habent, leniter efferuntur simulque sistuntur. Hanc autem potestatem habent à *myrobalanis*, quæ in primo frigidorum & siccorum ordine, biliosum humorem temperant, suauiter educunt, fluxionem, non, vt vehementer cataractica, præcipitant, sed sistunt, ventriculum, viscera, caputque roborant, tam confirmandi, quam sistendi fluxus virtutem *masliche* iuuat.

Ad calidas
 & acres
 capite delatantes
 fluxiones.

Si vero caput ex consensu ventriculi afficiatur, pituitosis, biliosis, tenuibus, acribusve in hoc stabulantibus humoribus, subinde cursu euaporantibus, cerebrum meningibusque ferientibus, aut distendentibus, ratione *aloes* & *hieræ* biliosa pituitosaque finies è stomacho ducitur, & *myrobalanis* cum *masliche* exhalatio reprimitur. Et hoc fine potissimum compositæ sunt hæ pilulæ, vt caput ex consensu ventriculi affectum releuent. Tanta quippe vis *myrobalanis*, *speciebus hieræ picra*, aut *aloe* non inest, vt ex parte distantiore & capite, nili materia iam sit in motu, & fluxione, notatu dignum quippiam educere possint, quod si quis moliri velit, *agarici* vel *Rhabarbari* aliquid miscendum erit, & tunc non simpliciter pilulæ assaireth, sed assaireth cum *agarico* vel *Rhabarbaro* nominanda fuerint. Melichius pari pondere reliquis addit *agaricum*. Dosis à $\mathfrak{z}$ j. ad $\mathfrak{z}$ iß.

Pilulæ de hiera cum agarico.

℞. *specier. hiera picra Galeni*,
agarici trochiscati ana $\mathfrak{z}$ B.
aloes $\mathfrak{z}$ j.
mellis rosati q. s.
Fingatur massa.

Sunt, qui omissa *aloe* ex solis *hieræ picra* speciebus & *agarici trochiscati ana p. æ. cum melle rosato* has conforment pilulas. Braslauolus iisdem par *aloes* pondus adiicit, quem vulgo sequuntur. Idem cum Foëssio asserit *agaricum* recipiendum non trochiscatum propter admixtas *hieræ picra* species, quæ plus

plus satis eundem corrigant.

Sed cur porro agaricus non præparatus, semper in forma pulueris, cum solo saccharo sit sumendus, vti vult Foësius, rationem nullam video, nec ille aliquam assignat. Vicia enim eius sunt adhærere orificio ventriculi, & interioribus eius parietibus, eaque lancinare, & in suauitate sua nauseam vomitumq; mouere, & si absque stimulo detur, pigrius laxare, quæ omnia in trochiscato rite sunt correctæ.

res.
ucunt &
intriculo
pectore,
nueniunt
thmaticis
suspirio-
is.
Ducunt vero hæ pilulæ propter aloe & species hiera picra primo biliosas, dein etiam pituitosas, omnisque generis superfluitates ex ventriculo, & vi agarici, speciebus hiera picra incitati, pituitam crassam ex pectore, vnde asthmaticis & suspiriosis adprime conueniunt. Alliciunt insuper à capite & neruis & mesenterio pituitam. Dosis ʒj. vel ʒiiij.

C A P. XXXII.

De pilulis ventriculum, intestina, primasque vias blanditer & fructuose vacuantibus, simulque stomachum & interiora roborantibus, quales sunt Mastichina, de aloe lota, de aloe & mastiche Nicolai.

Pilulæ mastichinæ Petri de Ebano.

℞. mastiches ʒ iiij.

Agarici opt. ʒ iiij.

Aloes selectæ ʒ x.

Infundatur agaricus in oxymelle sim-

plici per diem naturalem & exsicceetur deinde cum melle rosato formetur massa, alii succum de artemisia vel syrupum de stachade recipiunt.

Etiamsi aloe in hac compositione præponderet, tamen auctor, Petrus de Apona, dictus Cōciliator, qui eam commentario super Mesuen 6.19. de indigestione stomachi tradidit, denominare voluit à Mastiche; Mesue vulgo stomachicas illas vocat pilulas, quæ mastichen recipiunt. Agaricus assumitur in oxymelite infusus, vel trochiscatus. Foësius loco aloes species hiera picra recipere mallet, imitatus in eo Brassauiolam, qui pro stomachicis cuiuscunque generis pilulis, simplici Galeni Hieræ vti elegit, & si contingat pro affectuum indicatione mutanda esse simplicia ea, quæ vsus & recta ratio insinuat adiicere, vel adimere. Si species hiera picra loco mastiches sumantur, facile cum proxime præcedentibus conuenient, additis autem speciebus diamoschi dulcis conformes fient his, quæ de aloe lota nuncupantur.

Mesue capite de cephalalgia ex causa frigida describit pilulas ex aloes ʒ viij.

mastiches,

rosarum ana ʒ iiij.

Turbith ʒ x.

Has stomacho & capiti conducere asserit, verum in suo corrigento destitutum videtur turpethum.

Verum his missis, classici auctores ad vsum seruauerunt Aponensis, quod exhibuimus, paradigma, vulgaribus

Sss

dispen-

dispensatoriis hoc nomine insertum, classicorum auctorum enim iudicio palmam tribuunt *hieræ simplici* Galeni, & pilulis inde paratis, siue solis his sumptis, siue *agarico*, *Rhabarbaro*, additis, & secundum illos, his, quæ *massichina* nominantur. Hæ autem corruptos, putridos, pituitosos, biliosos humores in ventriculo eiusque tunicis hærentes elementer educunt, huius & capitis dolores componunt, & stomachum adprime corroborant, dosis ad ℥ij.

Pilulæ de aloë lota.

℞. aloës succo rosarum rubear. lota ℥j.

Agarietrochiscati ℥ij.

massiches ℥ij.

specier. diamoschi dulcis ℥℞.

Cum vino chio vulgo maluatico ex Can. dia singatur massa.

Eadem, quæ præcedentium, sunt ingredientia, ideoque viribus conueniunt. Hæ vero quod alluuntur vino maluatico, & speciebus diamoschi dulcis stipantur, magis ad caput, vterum neruosaque partes sunt directæ, magisque roborant, & tum propter hoc ipsum, tum propter aloës succo rosarum lotam correctiores existunt.

Pilulæ de aloë & mastiche Nicolai.

℞. Aloës ℥j.

massiches ℥℞.

Garyophyllorum,

Rosarum rubear. ana ℥j.

Crocī,

diagrydii ana ℥ij.

Formetur massa cum succo absinthii aut feniculi.

Sensim progredimur & conscendimus ad istas compositiones, quæ ex acutioribus aut vehementioribus cataracticis basin, vel saltem stimulum ad intensiorem remissionem mutantur. Hactenus enim recensuimus istas formulas, quæ mitius stomachum aut solum, aut vicinas vna partes euacuant, vel iis potissimum profunt, quæ ventriculi vitii consensu patiuntur.

Et si vero ex vehementiorum pharmacorum classe *diagrydium* his miscetur, tamen tantilla accedit dosi, ut basin constituere nequeat, & vires duntaxat aloës incitare possit, non alia ratione atque in electuaciorum cœtu cōpositionem *diasebesen* ingreditur, quam neq; illud è blanditer soluentium classe eximit, sed etiam quantitate minore remissum clementer accuit.

Pilulæ hæ ratione aloës & *diagrydij* biliosos potissimum humores purgant, & nonnihil obuiæ pituitæ, quam præparant *Garyophylli*, quæ vna cum *croco* ventriculi calorem muniant. *Mastiche* eundem roborat, quod & *rosa* faciunt, præterquam quod *diagrydium* corrigunt, & bilem temperant: *Succus absinthii* bilem abstergit & pituitam. Dosis est ℥ij. quælibet *diagma diagrydij* duo grana capit, dummodo ad confectionem massæ duæ partes *specierum* & vna succi concurrat.

CAP.

CAP. XXXIII.

De pilulis stomachicis. Quinque pilularum stomachicarum Genera à Mesue tradita, inter quæ referuntur Alkindi, pro vere stomachicis censeri non debere. Quomodo debeant esse comparata stomachica. Tales esse reuera, quæ quam proxime ad Hieræ picræ simpl. naturam accedant: conueniunt autem specialiter Nicolai & Imperatoris.

Pilulæ stomachicæ Alkindi.

℞. myrobal.citrinorum,
Indorum,
chebulor. ana ℥iij.

Rosarum,
mastich. ana ℥ij.
cardamomi,
ligni aloes,
santal. citrini,
cubebæ,
Garyophill.
schœnanthos,
Nucis muscæ ana ℥j.
Turbit. ℥viij.

Aloes ad pondus omnium.

Fiat massa cum vino odorato.

Pilulæ stomachicæ Mesuæ.

℞. myrobal.citrinor.
aloes,
Turpethi ana ℥x.
Rosarum,
spica Indica,
mastiches ana ℥iij.

Anisi,

salis Indi (aut salis gemmei)

croci ana ℥j.

Formetur massa cum succo absinthij.

Has pilulas reuera nec esse, nec iure dici stomachicas, statuit Brassauolus, & cum eodem Foësius. Stomachica enim remedia vetriculo sic debent esse accommodata, vt proprie illum roborent, aut pro suæ constitutionis & temperiei indicatione & requisitis euacuent.

Ventriculus enim laborat debilitate ex simplici intemperie, sine, vel cum humore. Affectus ex intemperatura simplici, vt non indicat, ita nequaquam tolerat purgantia pharmaca, quod his administratis ventriculus, totumque corpus facile in tabem coniciatur. Si vero ex intemperie cum humore laborauerit, is, vel in eodem nabit & circumfluat, vel tunicis inuiscatus adhærebit, aut eisdem erit imbibitus. Huic affectui conducet pharmacum, quod sine vlla perturbatione, molestia & subuersione ventriculi (quamuis copiose innatantia & fluctuantia vomitu rite efferantur) leniter euehat, crassum incidat, viscidum abstergat, quod imbibitum sit, eluat, & siccat, & tam in ipsa operatione roborer, quam ea finita robur insigne post se relinquat: deinde sic etiam comparatum esse debet, ne suas purgandi vires vltra ventriculum magnopere extendat. Debent enim illa purgantia, quæ soli stomacho dicata sunt, non vltra eius

Pilulas
Stomachi-
cas Alkin-
di & Mesue
nequaquam
tolerat pur-
gantia phar-
maca, quod
his adminis-
tratis ventri-
culus non com-
petere.

Quomodo
comparata
debeant esse
pilula, quæ
stomacho
peculiariter
destinantur.

parietes & districtum trahere, & euacuare.

Quæ enim prolixius, & in totum corpus eiusque interiora membra agunt, præterquam, quod ventriculū admodum laceffant, & alioquin affecti afflictique vires mirifice deficiant, humores ex vniuerso huc pertrahūt, & per eundem seu sursum, seu deorsum excutere moliantur. Conueniens autem erat non educere humores totius vel partium per partem maxime affectam, aut ad eandem præcipitare; debent enim educi iuxta Hippoc. aph. 21. s. 1. vijs & locis utiliter ferentibus. Et ab affecta parte, quam longissime reuellendum non eo perducenda peregrina & vitiosa.

His consideratis, quas Mesue stomachicas nominat, pro vere talibus venire ne tuto usurpari possint.

Quinq; autem recensentur à Mesue stomachicarum pilularum compositiones, prima recipit,

epithymum,
scammonium,
Turbith,
agaricum,
mirobalanos,
sal Indum,
anisum, absinthium,
Species hiera picra,

Secunda enumeratis addit Zinziber & Garyophyllos, tertiā & quartam in principio capitæ sub nomine Alkindi & Mesue descripsimus, quinta assumit

Turbith 3x.

massichis 3iiij.

rosarum 3iiij.

Aloes ad pondus omnium,
cum succo absinthij pro conformanda massa.

Hæ pene omnes etiam si corrigentibus stomachicis adpropriatis, & roborantibus satis confirmata videntur, tamen quotquot harum complectuntur pharmaca, quæ ventriculo aduersa & ingrata, subuertunt, turbant magisque debilitant, & vires suas in totum corpus extendunt, humores ex vniuerso in stomachum concitant, eidem proprie & peculiariter convenire aut conducere nequeunt.

Prima Mesue testimonio omnis generis humores è toto pene corpore educere nata est. Altera *Agaricum & turbith* recipit, è quibus illum violentius & immanius operari, si in trochiscos redactus fuerit, quam si cum *saccharo* simpliciter detur, asserit Brasauolus, cui tamen hac in re ad stipulari nequeo.

Cætera maiorem *turbithi*, quod *Turbithum* alioquin stomacho insensum, (vo-stomacho lunt enim barbari *turbithum* à *turbando* dictum esse) vim, quam eidem conueniat, continent, eundemque quassant, enervant, & aliunde superflua eo pelliciunt.

Vna superest pilularum compositio à Mesue tradita, quam in stomachicarum præterea censu admittunt: hanc Renodeus in ordine benigne purgantium primo loco ponit, recipit autem

Aloes.

*Pilula sto-
machica
Mesua, re-
cepta.*

*Aloes opt. ℥vj.
mastiches,
rosarum ana ℥ij.
cum syrupo de absinthio f. massa.*

Haec semper recentes parari debent, fumuntur tuto ante pastum ad leuiter exonerandum & confirmandum ventriculum. Alii ex Rheo & aloes simpliciter eas componunt, Nicolaus Alexandrinus

*Pilula sto-
machica
Nicolai A-
lexandrini.*

*ex aloes,
mastiches,
absinthij ana p. e.
cum succo marrubij format stoma-
chicas.*

*Omnes pi-
lulae eo ma-
gis sunt sto-
machicae,
quo propius
ad hierapi-
cam & no-
turam ac-
cedunt.*

Has similesque recte censei & tuto usurpari posse pro stomachicis, classicorum auctorum sententia & assertio est, eoque propius ad stomachicarum requisita & naturam accedere, quo magis cum Hierapicra compositione & fabrica conueniant.

Hanc siquidem omnes illas praedictas ventriculo conuenientium remediorum intentiones explere, cuiusvis generis putrilgines, & humores seu innatantes, adhaerentes, inuiscatos, seu imbibitos, educere simulque corroborare, nec aliunde praua accersere, adeoque omnium stomachicorum purgantium cynosuram & regulam esse euidenter apparet, & legitimus usus testatum facit, quibus pro re nata non nihil efficacius vacuantia addere quasue necessitate postulante acutere pro rationalis Medici iudicio, non absolum fuerit. Stomacho etiam maxime in-

ter omnes conuenire & notabiliter sine omni molestia vacuare comperit sunt pilulae, quas Nicolaus pro eo roborando & exonerando & concoctione iuuanda ante & post cibum commode usurpari scripsit & praescripsit.

*℞ cinamomi,
Garyophyllor.
Galange,
macis,
nucis muscatae,
Zinziber.
cardamomi,
xyloaloes,
storacis calamita ana ℥j.*

Rhabbari ad pondus praedictorum.

Aloes ad pondus omnium. Confice cum vino.

Aliae eiusdem auctoris similis intentionis.

*℞. Ligni aloes,
Garyophyllor.
mastichis,
nucis muscatae,
xylobalsami,
castia,
macis,
cinamomi,
cububarum,
eroci,
spicae,
sileris montani ana ℥ij.*

*Rhabbari ad pondus omnium,
Aloes socotrina ad pondus Rhabbari & ceterorum omnium.*

Confice cum balsamo, vel cum vino.

℞ s s s 3 Has

*Pilula Ni-
colai sto-
macho spe-
cialiter
conuenien-
tes.*

*Pilula sto-
machica
ad prime
conuenien-
tes ventri-
culo frigi-
dioribus
humoribus
resecto.*

*Pilula Hie-
rapicrae o-
mnium
stomachi-
arum re-
gula &
cynosura*

Has pilulas merito stomachicas nominamus, quia proxime ad compositionem & naturam *Hierapicra* accedunt, nec multum ab *alephanginis* abludunt, optima tamen ratione adiecto *Rhabarbaro*, quodammodo efficaciores factae sunt. Mirifice stomachum & calorem nativum confirmant, bilem, pituitam & quisquillas ventriculi ac intestinorum cavitati innatantes, vel tunicis inhaerentes, blanditer, & cum naturae grata gratia educunt, viresque suas, ultra primas venas, quas tergent & purgant, ad epar extendunt. Saluberrima harum est usurpatio. Cum vero inveniuntur, qui calidioris complexionis, aut feruidiore sunt ventriculo, & frequenter non vnus, sed varii generis humores in primis viis colligunt, premissarum pilularum fabricam, iis, quae huic requisito magis seruiant, locupletarunt, talemque structuram confecerunt, in qua vis aromatum feruidior *myrobalanorum* commixtione sufficienter temperatur, ventriculus cum epate simul euacuetur & roboretur, & humores primam insidentes regionem debite absque molestia expurgentur: his nomen dedere

Pilul. Imperiales magistral.

Pilula conuenientes ventriculo quauis intemperie affecto & quibusuis impurita-

℞. cinamomi, amomi, anisi, mastiches, cardamomi minor. zinziberis, zedoaria,

Maceris, nucis musc. Garyophyllor. croci, cubeborum, ligni aloes, Turpethi, mannae, agarici, folior. sene, myrobal. citrinor. chebulorum, Indori m, bellericorum, emblicorum ana ℥ j. Rhabarbari ad pondus omnium vel ℥ j. Aloes quantum aequat totū vel ℥ ij.

C A P. XXXIV.

Pilula de Rhabarbaro.

℞. Rhabarbari ℥ iij. succi Glycyrrhizae, absinthij, mastiches ana ℥ j. myrobalanor. citrinor. ℥ iiii℔. sem. apij, feniculi ana ℥ ℔. Trochis. diarrhod. Rhaf. ℥ iij℔. specier. hierapicra ℥ x. succi feniculi & mellis ana q. s. Fiat massa.

Melichius, Cordus & Foësius recipiunt *myrobalanorum* tantum ℥ iij℔. *Musa*, *Brassauolus* ℥ iij℔. horum, *succi* vero *liquiritiae*, *absinthij* & *mastichis* ana ℥ j. Verum haec quantitas constare non

cibus re-
fero.

nō potest, quocirca typographicum sphalma esse arbitror, & provinciis legendum dragmas.

Trochisci de rosīs recipiendi sunt ipsius Mesue, non Nicolai, vel quod conuenientius videtur, Rhasis, quas Augustani eligunt. Habent enim insignem vim aperiendi & confirmandi parenchyma hepatis.

Musa, Brassauiolus, & ex eodem Foësius recte monent, has pilularum massas q̄res nō glutinosas recipiunt, nisi cum humore quodam lento & viscoso coagmententur, subito indurascere, vt facili negotio in puluerem redigantur, quam obrem omnem efficaciam præpropere deponant & expirent.

Hæc autem fabrica operam suam plane dicauit epati, quod impuris & putridis humoribus delibutum, sine violentia & enervatione mundat & expurgat, obstructam aperit, & debile mirifice confirmat. *Rhabarbarum* & *myrobalani* quantum purgaticis virtutis, quæ tamen benigna & naturæ amica est, adducunt, tantum etiam epatis substantiæ tonum & syncrisin roborant, *succus absinthij* obstructiones eximit, putrida corrigit, bilis per urinam & aluum educationem adiuvat & promouet. *Species hiera picra* biliosa, putrida, ventriculi & epati recrementa abstergunt & vacuant, pituitosa & crassa incidunt, attenuant, consumunt, infarctus primarum viarum & iccoris expediunt, quam operationem *semen feniculi* & *apij* vna vt-

gent, simulque superfluitates, cauæ per aluum & gibbæ partis per lotium educunt. *Trochisci diarrhodon* deobstruendo & roborando epati vnice student. *Mastiche* ventriculum & viscera roborat, tonum munit, calorem confirmando substantiam conseruat. *Liquiritia succus* sua dulcedine & suauitate facit, vt medicamenta asperiora temperentur, facilius penetrent, nec isto, quo pollent, virtutis rigore & amarore ad nobile & delicatum viscus adpellant, interim grata etiam deterfione operam cæterorum inuiuat, & cum ab epate dulcia impendio expectantur, facile remedii vim eo defert.

Vtiles vero existunt hæc pilulæ, cum magna viscerum & præcipue iccoris subest atonia, imbecillitas obstructio & impuritas, nec remediis propter nobilioris visceris infirmitatem valide purgantibus datur locus. Proinde in febribus, diuturnis validisque epatis obstructionibus, præcipue si eo deuētum, vt ex viscerum naturalium infirmitate, cachexia & hydrops impendeat conducunt.

Brassauiolus notat, se complures à pituitosis diuturnisque febribus autumno & hieme liberasse, vnam harum pilularum scrupuli pondus continentem alternis diebus exhibendo.

Propter *Rhabarbarum myrobolanos citrinos*, & *absinthij succum* biliosas impuritates primo, & deinde cæterorum humorum quilibet egerunt: merito vero cum sequentibus in lenientium

Ad febres diuturnas expertinacibus obstructionibus cachexiam & hydropem importantes.

xamen lularum Rhab.

entium ordine censentur. Dosis ad
℥ ij.

Pilulæ de Eupatorio Mesuæ.

℞. mirobalanorum citrinorum,
succorum inspissatorum Eupatori
Mesuæ seu agerati.

Absinthii ana ℥ iij.

Rhabbarbari ℥ iij.ß.

Mastiches ℥ j.

croci ℥ ß.

Aloes ℥ v.

succi endiuie q. s.

Cum proxime præcedentium inten-
tione & viribus maxime faciunt: di-
cuntur vero maiores de eupatorio, quia
dem auctor ex

mirobalanorum citrinorum,

Rhabbarbari,

succi eupatori,

aloes ana p. æ.

componit minores, quæ tamen
raro in usum vocantur, nec in vulga-
ribus extant dispensatoriis & phar-
macopoliis.

Quale Eu-
patorium
sit recipi-
endum.

Quale hic recipiendum fuerit eu-
patorium, inter medicinarum, proxime
elapso seculo, restauratores orta fuit
controuersia, aliis, utpote Fuchsio
& Cordo Gratiolam, aliis agrimoniam
vulgarem, aliis denique eupatorium
Auicennæ, aut item Mesuæ, quod
verum ageratum esse, iam obtinuit,
assumentibus. Opinio de gratiola vio-
lentæ & pene virulentæ in purgan-
do & lacescendo naturam potentiæ,
sumenda, iam satis exosa & explosa
est. Quid enim in illa dialacca & hac
compositione, quarum illa mero ro-

borans & deobstruens, hæc vero le-
niter purgans & apetiens tam nobi-
li visceri dicata est, boni præstabit
gratiola?

Quandoquidem autem triplex sit
eupatorium, videlicet Græcorum, Au-
cennæ, & Mesuæ, medicamentis ab
Auicenna conscriptis suum interpo-
nere eupatorium, Græcorum compo-
sitionibus agrimoniam miscere, & ad
medicamenta à Mesuæ condita age-
ratum assumere, ratum & regula esto.
In hanc itaque pilularum compo-
sitionem ageratum, quod & Augustani
faciunt, recipiendū esse, liquet. Hoc
autem excalfacit recessu primo, & sic-
cat secundo, amaricat & nonnullius
adstrictionis est particeps, incidit, ter-
git, purgat, putredinem prohibet, re-
soluit sine attractione, ventriculum,
iecur, & cætera viscera roborat, ob-
structiones & infartus expedit, & af-
fectibus inde dependentibus prodest,
atque ob id febribus diuturnis miri-
fice medetur. Bilem & pituitam cum
facilitate purgat, idque efficacius cum
sero lactis. Dilutum foliorum ex vino albo
potum duarum vnciarum pondere
vermes puerorum necat.

Agerati
virtus cor-
roborandi

Agerati
pellit ver-
mes.

Quibus
morbus co-
ducat.

Hæc compositio instar prioris, e-
patis & ventriculi vitiis, eorumque &
primarum viarum impuritatibus &
obstructionibus soluendis, biliosis,
putridisque superfluitatibus leniter
ex his locis exigendis dicata est, unde
ictero, febribus periodicis & lienis
infartibus medetur. Absinthii & age-
rati succus obstructions masculæ ex-
pediunt

pediunt, putredines corrigunt, & humores superfluos purgant. Mirobalani & Rhabarbarum bilem extrahunt & epatis parenchyma roborant, aloë choleram educit; mastiche roborat crocus aperit, digerit, coquit, reficit.

Cum succo intybi epas singulariter respiciente & acutorum vim moderante, recte hæc conflatur massa, de qua idem tenendum, quod de superiore monitum, in lapidem prompte solidari datici, nisi ad coagulationem glutinosus quidam vna assumatur succus, quamobrem alii syrupum de endiuia recipiunt.

C A P. XXXV.

Haftenus lenientium pilularum, quarum benignior virtus, ultra ventriculum primasque vias, aut epatis caua, seu primam corporis regionem, non magnopere excurrit, quæque viscera non minus roborant, quam emundant, compositiones vidimus, deuoluimur nunc ad illas, quæ secundam tertiamque regionem, earumque partes & totum corpus maiori efficacia aggrediuntur, & humorum superfluitates ab iisdem extrahunt. Ex horum numero, primum aggrediemur aggregatiuas, quod ex toto vacuent, & hoc nomine pro vniuersalibus reputentur. Deinde, quæ peculiare corporis partes & membra respiciunt, ordine videbimus.

De pilulis Catholicis.

Pilulæ aggregatiuæ maiores Mesuæ.

℞. mirobalanor. citrinorum,
Rhabarbari ana ℥ iij.
succor. inspissator. agerati,
absinthij an. ℥ iij.

Diagrydij ℥ vj. *Pilula Catholica.*
Myrobalanor. chebulor.
Indorum,

Agarici,
colocynth.

polypodij ana ℥ ij.

Turbith,

Aloes ana ℥ vi.

Mastiches,

rosarum,

salis gemmæ,

Epithymi,

anisi,

zinzib. ana ℥ j.

Electuarij rosati Mesuæ ℥ j.

aut syrupi rosati sol. & electuar. rosati
pates aequales.

Aggregatiuarum nomen sortiuntur hæ pilulæ, quod aggregent humores ad educationem, & polychrestæ, propter multiplicem earum utilitatem, & Catholicæ, quia è toto corpore, & qualibet parte humorem quemcunque noxium tuto & salubriter expurgent, adeoque omnibus pene morbis, quorum causa in humore vitioso est, conducant.

Tres apud Mesuen sub aggregatiuarum nomine existant compositiones, ex quib. illæ, quas hic tradidimus, suæ intutionis nominat. Maiores autem & minores non sunt in vfu.

T t Etiamfi

Etiam si vero Augustani, quas posuimus, aggregatiuas maiores Mesuæ nominant, forte ad minorum ab illis pariter consignatarum differentiam, tamen illæ, quæ ipsi Mesuæ maiores nuncupantur, longe aliter componuntur, ut apud eundem videre est. Catholicæ enim non sunt, nec omnis generis humores educunt, & pituitam primo respiciunt, & ammoniacum, bdellium, serapinum, cum hermodactylis recipiunt, ut non exiguum sit inter illas, quas aggregatiuas maiores, & has, quas suæ inuentionis nominat, sit discrimen.

Examen. In pondere *diagrydij* auctores quodque variant, Foëlio, Musa Brassauolo, Renodeo, Mondino, Fuchsio quinque; Cordo autem & Augustanis sex dragmas recipientibus, ex quibus his sequendi, quod teste Melichio aliisque codices correctiores sex dragmas legant. Salubre & tutum esse hoc medicamenti genus, classicorum auctorum fides, & cotidiana testatur experientia. *Succus absinthij & eupatorii*, (Mesuæ, an Dioscoridis recipias errorem damnabilem hanc committes) viscerum venarumque primarum vias expediunt & aperiunt, crassa, biliosa incidunt, attenuant, tergent, per aluum, & vrinas educunt, ventriculum & epas mirifice roborant.

Aloe, diagrydium, Electuarium rosatum Mesuæ, quo compingitur massa, bilem, agaricus, turbiti & colocynthis pituitam extrahunt; *myrobalani, Indi, polypo-*

dium, & epithymus melanagoga sunt. Viscera roborant, & efferatam *diagrydij & colocynthidos* (hoc vero in trochiscos oportet esse redactum) vim cohibent, *rosa, massiche, mirobalani, sal gemma & Zinziber, agarici & turpeti* virtutem materiæ alius immerfam irritant & acunt, & si quid noxæ insit, corrigunt. Clementer purgantia, vim exorbitantem vehementium remittunt, & hæc torpentem remissorum potentiam instigant, & exaltant. *Anisum & zinziber* ventriculi calorem fouent, & sicubi in commota materia flatus susciuntur digerunt.

Quemlibet humorem, & morbum ex humorum vitio ortum respiciunt, tam crassos, quam tenues, frigidos, quam calidos ex quacunque corporis parte, potissimum à cerebro, ventriculo, iecore educunt. Ipsa constructio vero docet, ad biliosos educendum humores præcipue valere, quamuis pituitam crassam satis vehementer etiam aggrediantur, & melancholicos intactos non sinant, valent in durtis & complicatis febribus, conueniunt ad præseruationem tempore veris, ut totum corpus à superfluitatibus futuros morbos minitantibus vindicetur.

Et si hæc pilulæ catholicorum vel vniuersalium nomine veniant, neque istam denominationem omnino inepte indeptæ sint, tamen rectius sic indigitari merentur, quæ de quinque *myrobalanorum* generibus dictæ, Nicolao auctori adscribuntur, quarum descriptio

descriptio aliter atque aliter à Cordo & Augustanis traditur.

Pilulæ de quinque generibus mirobalanorum Nicolai iuxta Cordum.

℞. quinq. generum mirobalanorum,

Agarici,

Diagrydii,

colocynthid.

senæ ana ℥ ℔.

epithymi,

Turpethi,

anisi,

maratbri,

mastiches,

Lapidis Lazuli preparati ana ℥ ij.

Aloes ℥ j.

Formetur massa cum succo absinthij.

Pilulæ de quinque generibus mirobalanorum Nicolai Alexandrini iuxta Augustanos.

℞. quinq. generum mirobalanorum,

agarici,

Diagrydii,

colocynthid.

senæ ana ℥ iij.

epithymi,

Turbethi,

anisi,

Maratbri seu fœniculi,

mastiches,

Lapidis lazuli ana ℥ j. gr. xvj.

Rhabarbari ℥ iij.

Aloes ℥ iij.

Cum succo fœniculi formetur massa.

Hæ ratione agarici, turpethi, Colocynthidis & myrobalanorum cepulorum belli-

ricorum & emblicorum pituitam, vi epithymi, senæ, lapidis lazuli loti, & mirobalanorum Indorum humorem melancholicum & atrabilarium; opera mirobalanorum citrinorum, aloes, Rhabarbari, & diagrydii bilem flauam eiusque species atque ita omnia humorum superfluatorum generasatis fortiter pharmacis peculiariter, quemcunque respicientibus & iusta quantitate hanc compositionem ingredientibus ducunt, cum aggregatiuæ potius bilem, pituitamque duntaxat concernant & trahant, nec ad atrabilariorum euacuationem satis instructæ vel comparatæ sint, vehementiam purgantium moderantur, ventriculum & viscera roborant & muniunt, mirobalani, aloes & mastiche, Anisum, semenque fœniculi senam corrigit, calorem ventriculi & intestinorum foyet, flatus discutit.

Fuchsius & Augustani omniū totius compositionis ingredientium pharmacorum vsque ad turpethum recipiunt dragmas duas cum dimidia, Cordus ℥ ℔. Coudenbergius hunc corrigens ℥ ℔. Foesius ℥ iij. pari modo variant in iis, quæ à turpetho ad aloes vsque ponuntur. Foesius enim lapidis lazuli, turpethique & cæterorum ℥ ij. cum dimidia & granis v. Coudenbergius ℥ ij. Augustani ℥ j. gr. xvj. assument.

Coudenbergius aloes ℥ j. Fuchsius & Augustani dimidiam capiunt, & insuper Rhabarbarum, quod etiam vehementium insolentiam, præterquã

quod bilem ducat, moderatur, addunt, & cum succo seniculi, ubi ille absinthiacum accipit, massam confor- mant.

Rhus.

Omnes vitiosos humores, pitui- tam, bilem atram & flauam serumq; educunt, splenicis, podagricis & melancholicis iuuant, cerebrum purgant, visum acuiunt, sanguinem mundant. Augustanorum paradigma singulis dragmis complectitur *diagrydii, agarici, colocynth. senae anagr. iijss. Turbith. & lapid. lazuli ana gr. ij.* *Rhab. grana duo cum tridente*, aut praeter propter, Dosis haram a ʒj. ad ʒiijss.

Dosis.

Cordus ex censura Coudenbergii, habet in singulis dragmis, *agarici, colocynth. diagrydii, senae anagr. v.* vel paulo amplius, *turpethi & lapidis lazuli ana gr. ij.* dosis proinde erit ʒj.

CAP. XXXVI.

Pilulae Cocciae Rhafis.

Specierum hiera picra Rhafis ʒx.

pulpa colocynth. ʒiij. ʒj.

Diagrydii ʒiijss.

Stochados,

Turbith ana ʒv.

Syrupi de stachade q. s.

Fiat massa.

Pilulae cocciae ab auctore Rhase lib. 9. ad A. mansorem, ubi de hemicrania & cephalaea agit, describuntur. Nomen à cocco trahunt, quod Graecis granum significat. Debent enim in modum granorum cicetis conformari, & Graui coccia, vel cataporia,

pilulas nominant. Plures Cocciarum extant descriptiones, quarum Gale- no quaedam adscribuntur, quae tamē in monumentis eius non reperiuntur. Quae à Rhase traduntur, admodum sunt valentes & violentae, vixq; sine naturae concussionē, & intestinorum cruciatu, operationem suam perficiunt.

Neque tamen prorsus ab usu releganda, aut proscribenda, cum operae pretium sit, in pharmacopoli extare tam valida & vehementia pro robustis & agrestibus, quam blanda & lenia pro delicatulis. Suspectas omnino reddidit coccias Musa Brassauolus, quod eas incorrectas, & nimis violentas censuerit. Etiam si *hierapicra*, quae hic iuxta descriptionem Rhafis assumenda, ventriculum & omnia viscera roborat, pharmacorumque violento um corrigens, & *stachas* ventriculo, intestinis, & calori natiuo sitamica, cerebroq; & nervis cūprimis grata, nec tantum violentiam horum temperare, sed & virtutem operationemque in caput, quod proprie respicit, deferre queat, tamen nō sufficere ad *colocynthidis scammonique* etiam *trochiscatorum* & *turpethi* violentiam cicurandam & frangendam vulgo arbitrantur. Infirmitas ire non possumus, violentis & magnis constare hanc compositionem pharmacis, tamen corrigentium quantitas, videl. *specierum hiera picra, stachados, & syri de stachade*, cum quo conformatur massa duplo superat purgantium pondus.

Anpropi violentia procribi da pilula coccia.

us. Proinde licet imbecillibus & delicatis naturis, aut ubi humores tenues & fluxiles sunt, vel in initio morborum, in quibus concoctio expectanda fuerit, non conueniant, tamen eas omnino non, vel in nullo casu quadrare minime arbitrandum erit. Cum humores crassi in capite vel longinquis partibus diffusi fuerint, & natura remedii excellentioris virtutem toleret, quid ni pro iudicio circumspecti Medici usurpentur. Quid si debilia pharmaca non contulerint, nunquid consultum erit ad excellentiora prouocare. Observatione constat, in soporiferis affectibus, cum caro, apoplexia, lethargo & similibus harum ℥ij. conuenienti liquore solutas, & ori, vi aperto, infusas, scilicet naturam soporantem & stupefactam exonerasse & resuscitasse.

Extraclio. Tormina si metuas, adde aliquot grana vel ℥ss. extracti calami aromatici, olei nuc. myristica, vel macis expressi, vel destillati, aut pilular. coc. essentia subtiliorem extrahe vino, additis diambra speciebus, ut cephalica maneat, nernofoque generi & visceribus gratiores magisque propitia fiant.

Deinde cum iuxta regulam supra frequenter allegatam, nullum conuenienter exhibeatur pharmacum vehemens, nisi lenienti mistum, quia nullum adeo efferrata violentia, quod lenienti iunctum non mansuescat, plures exhibendi & usurpandi has pilulas modi emergunt, aliis enim pro re nata & indicationum requisitis commode miscentur.

Brassauolus in eo desudat, ut hanc Rhafis formulam additis corrigentibus mitiorem emendatioremque reddat, proinde hoc modo eam construit.

℞. pul. hierapicra ℥x.
colocynth. ℥iiij.
scammonei ℥iij.
Turbitib ℥ss.
bdellij,
stachados,
mastiches,
dauci,
Galange,
sem. feniculi,
zinzib.
gummi Arab. ana ℥j.
Misce & cum melle rosato
fiat massa.

Alexandrinus non dissimili ratione coccias componit ex

Hierapicra Gal. ℥v.
diagrid. ℥ss.
pulpa colocynth ℥ss.
Turpetib.
stach. Arab. ana ℥iij.
sagapen.
opopanacia,
bdellij,
ammoniacy,
agarici,
spica ana ℥ss.
Rhabarb.
Aloes socotrin. ana ℥iiij.
Cum succo feniculi f. massa.

Galenus in eundem fere modum cephalicas ℥b. v. meth. parat ex
aloe,

Tcc 3 scam

scammonea,

colocynth.

agarico,

bdellio,

gummi arabico.

Def.

Pilularum cochicarum Rhafis
qualibet dragma capit diagrydii gr.
v. colocynth. gr. vij. Turpethi ℥℥. gr. iij.
dragmae itaque dosi nullo pacto su-
specta aut formidanda fuerit medi-
cibus, aut non nimis delicatis vel
prostratis naturis. Magna efficacia
caput purgant, & a nervis articulisq;
crassos, frigidos & pituitosos humo-
res propter colocynthidem & turpe-
thi copiam trahunt, virtute diagrydij
biliosos & tenues etiam accerunt,
qui crassiorum exitum faciliorem
reddant.

Utilitas &
virtus.

CAP. XXXVII.

Pilule aureae D. Nicolai.

℥. aloes,

diagrydii ana ℥v.

rosarum,

sem. apij ana ℥iij.

anisi,

fœniculi,

mastiches ana ℥iij.

croci,

pulpe colocynth. ana ℥j.

mucilag. tragacanth. q. s. (sufficere
autem videtur ℥j. in aqua rosa-
rum ℥j. soluta.)

Fiat massa.

Non à colore croci, sed ab aurea
virtute & operatione, id nominis pos.

ident hæc pilula, siquidem absque o-
mni naturæ molestia, ventriculi vi-
scerumque agitatione & torminibus,
copiose satis purgât, aluūq; solvunt,
ut apud recentiores nulla pene com-
positio tutius securusq; in usum vo-
ceretur, cum diagrydij & colocynth. inso-
lencia cæteris speciebus satis tempe-
retur & reprimatur. Nicolaus My-
repius harum est architectus, quem
propter nimiam adiecti diagrydij quaci-
tatē acriter reprehendit Nicol. Præpo-
situs, & p. eiusdē dragmis quinq; scru-
pulos totidē legendos & substituēdos
esse contendit. E contrario senex ille
Pharmacopœus, Musæ Brassauoli
collocutor, in pilularum examine ait
se recipere duplum scammonei, videli-
cet ℥x. ad compositionem aurearū.
Sed uterque audiendus non est. Se-
nex nimiam & videnti damnosam di-
agrydij inuehit molem, facitque præ-
ter officium & fidem Pharmacopœi,
quod auctoritate propria inconsulto
Medico, in vtentis & præferibentis
fraudem, rem arduam, & cum peri-
culo humanæ salutis coniunctam,
suo arbitrio & iudicii imbecillitati
malitiose & clancularie committat.
Quæ enim bona nituntur & constât ratio-
ne, & experientia multiplici comprobata
sunt, in his ne sapientissimus & perspicacis-
simus quisque mutare quippiam, facile ani-
mum induxerit. Nicolai Præpositi a-
nimaduersio hic locum inuenire ne-
quit. Diagrydium non ut acuens quod-
dam, & cætera segniora irritans, sed
pro basi positum indurumque est,
&

Examen

& tales habet adiunctos suæ violentiæ refranatores, & obices, ut quamvis maiori quantitate veniat, nihilominus tuta & secunda sit visio. *Aloe* enim, quod omnium vehementiorem insolentiam moderatur & castigat, pari cum *diagrydio* pondere insertum est. Accedunt insuper *rosa* & *masliche*, quæ cum huius, tum *colocynthidis* insanam vim, qua intestina & viscera vellicare queant, inhibent, & ventriculū, iecur, pariesque nobiles roborēt. (Interim notandum, *Foësum* & *Cordum* accipere *maslichis* 3 iij. *Augustanos* & *Brassauolos* duntaxat 3 j. nos *Cordum* sequimur.) *Crotus* cor, ventriculū & calorem naturæ reficit, coctionem promouet, obstructions reseruat, & quia innata vi caput petit, medicamenti virtutem ad cerebrum sensuumque organa vna secum defert. *Feniculum* obstructa aperit, medicamento ad interiores epatis, renū, velsicque, & vteri recessus viam parat, pituitam flatūque in intestinis tenuat, digerit, & ad exitum iuvat, vim remedii ad cerebrum, sensoria, & oculos cum primis instigat. *Apium* masculū deobstruit viscera, viasque ad vterum, renes, & vesicam liberat. *Anisum* ventriculi flatū & pituitam digerit, & si qua tormina inter operandum ex ventosorum humorum agitatione suboriantur, componere facit. *Mucago tragacanthi* purgantium violentiam, & in primis acumen *colocynthidis*, quo intestina atrodere solet, sufficienter retundit.

Sunt, qui harum pilularum massam, *Componendi modus* quod cæteroquin satis corrigentium complectatur, absque *mucagine tragacanthi*, cum *melle rosato* conformato iubent, quod ex glutino ilico indurato prepropere lapideæ insequatur duricies. Verum *Brassauolos* respondet, lentore *tragacanthi* arctissime simplicium virtutem conservari, & massam, quantumvis indurata esse appareat, continuo, cum liquorem senserit, colliquescere. Si quis ex *melle* & *tragacanthi* *mucagine* massam coagmetare velit, ne nimis propere aut duriter lapidefeat, virtusque simul retineatur, is præter rem huius faciet.

Ratione *aloes* bilis est ventriculo, mesenterio, & primis viis hæc fabrica ducit, virtute *diagrydij* eandem à remotis partibus, veluti capite, iuncturis, & quouis corporis angulo pene colligit. *Colocynthidis* & *diagrydij* opera irritata pituitam & glutinosos humores trahit è longinquo. Epar, itaque, renes, & vterum purgat, aperitque, frigidus è mesenterio, intestinis, & ventriculo humores vna cū biliola colluie, scotomiam committentes educit, coctionem inuat, flatū pellit, caput expurgat, sensus oculosque emundat, & horum aciem acuit. Stomachicis, colicis, nephriticis, & inflatis prodest. Si *melanagogi* quippiam veluti *exradum* *hellebori nigri* rite preparati admisceas, omnes compendiose purgabit humores, Catholique locum demerebitur.

Quælibet harum pilularum dragma

gma continet *diagrydii* grana præter-
propter, duodecim, & *aloes* totidem,
colocynthidis grana duo cum dimidio,
dosis à ℥ ij. ad ℥ j. Robustis maior dari
potest, quod purgantium vis sit satis
coercita.

CAP. XXXVIII.

Pilule Arabice Nicolai.

℥. *Aloes* opt. ℥ ij.

Radici bryonia,

Mirobalan. Chebulorum,

Indorum,

Belliricorum,

Embllicorum,

citrinorum,

masliches,

diagrydii,

asari,

rosarum ana ℥ ss.

castorei ℥ ss.

crocī ℥ ss.

succi feniculi q. s. fiat massa.

Cur hoc nomine sint insignita hæ
pilulæ, auctores inexplicatum reli-
querunt, neque enim an sic dictæ,
quod ab Arabibus primum inuentæ,
vel in solemoni & frequentiore eorū
vſu fuerint, satis liquet.

Harum vero talis apud Nicolaum
extat descriptio. Foehus aliam ex Gil-
berto Anglico capite de arthritide de-
sumptam ponit, verum quæ illic in-
uenitur designatio Arabicarum, ne-
quaquam cum illa, quam ex Nicolao
posuimus, congruit, Recipit enim

Aloes Epatica ℥ iiij.

bryonia,

masliches,

Baccarum lauri,

scammonei,

Garyophyllorum ana ℥ j.

Cum succo caulium aut fenicul. s. pilula.

In vſum arthriticorum ait, adden-
da,

hermodactylos, colocynthidem
vel *euphorbium.*

Ex iisdem nostratum constructio-
nem non esse mutuatam, satis mani-
feste pater.

Nicolaus asserit, in longum tem-
pus imo in centum annos perdurare
harum integritatem, & virtutem: ve-
rum enim vero certo constat tum has,
tum reliquas omnes, nisi liquore ali-
quo lento & tenaci, puta melle, syrupo
vel mucagine *tragacanthi* comprehen-
dantur, & simplici saltē liquore coa-
duentur, subito indurescere, virtu-
tem perdere, & in puluerem demum
dissolui. Proinde hæc utiliter cum mel-
le, in quo succus feniculi decoxerit, pa-
rantur. Eximias idem & pene stu-
pendas, quod multi in admirationem
trahunt, eisdem assignat virtutes, quæ
an reuera inesse possint ex potiorum
ingredientium consideratione liqui-
do constabit.

Diagrydium & *bryonia* quo ad pur-
gandi efficaciam, harum basin consti-
tuunt, *aloe* & *myrobolani* simul sumpta
longe maiore quantitate hanc textu-
ram ingrediuntur, & magna ex parte
constituunt. Quod vero *aloe* omnia
sensoria

sensoria & viscera emundet, emendet & roboret, à putredine vindicer, & conseruet, iam *supra* sæpe sæpius dictum est. *Mirobalanos*, præterquam quod omnis generis humores formali proprietate educant, viscera omnia roborare, correreare, stomachum & intestina laxa confirmare, & in his *emblicos chebulosque* intellectum cum primis acueret, visum illustrare, cerebrum nervos & stomachum mirifice iuuare, sapientum rata est sententia. *Citrini flauam*, *indiatram bilem*, *Chebuli*, *bellirici*, *emblici* pituitam blanditer alliciant. Vide lib. 2. cap. de *mirobal.*

bryonia.

Bryonia radix pituitam, bilem & cum primis serofos humores specifica formæ proprietate extrahit, incidit, attenuat, obstructions viscerum expedit, proprietate quadam cerebro, nervoso generi & vtero conducit, ad epilepsiam, apoplexiam hystericoque affectus palmarum præbet remedium. Unde apud Mesuen Democrati Electuarium *diabryonias* ad hos affectus adprime vtile describitur, quod lib. 2. huius tractatus proprio capite annotatum est.

asarum.

Asarum calidæ siccæque complexionis, pituitam primo, deinde bilem satis strenue ducit, viscera deobstruit, crassos humores attenuat, menses & vrinas ciet, iæctum febresque abigit.

castoreum.

Castoreum non est testiculus febris, vel castoris, sed geminus folliculus, nascens in inguinibus tam masculi,

quam femellæ, magnitudine ouis galinacei, inuoluto crasso, & quasi carnosissimo constans, meatu peruius, humore subcrasso, liuido, oleoso, intus undiquaque scatens. Est impense calidum & siccum, tenuiumque partium. Cerebro, nervis, nervosisque partibus, vtero, ventriculo, intestinis, & vesicæ, eorumque affectibus ex frigida causa oriundis operam suam dicauit. Epilepticis, apoplecticis, tremulis, resolutis & conuulsis, caro, comati, lethargoque medetur. Galenus è *melicato* cum *pipere* exhibuit. Flatus mirifice discutit, crassam pituitam digerit, ventri distento, ventoso, pituita crassa circumfluenti torminibus vexato, & singultienti stomacho auxiliatur, & ubi discrimen impedit colicæ, vterive dolore afflictis, ut in tremorem, parasin, conuulsiones aut contracturas incidant, euidenter opitulatur. Cum *pulegio* & *calamintha* ex *melicato* haustum, menses ducit, partus & secundas eicit, tumores contumaces discutit, & scirrhos absumit, nervis & nervosarum partium è frigida causa vitii vtiliter adhibetur. De *croco*, *rosisque* *supra* actum est.

Ex his omnibus elucescit, hoc remedium benigne purgare cum primis bilem, & deinde pituitam, ratione *diagrydij* (quod per *myrobalanos*, *masticchen*, *rosasque* sufficienter corrigitur) *aloes*, *bryonia*, *asari*, *mirobalanorum*, *chebulorum*, *belliricorum*, *citrinorum*, *emblicorum*; & humorem melancholicum

Vuu vi

Quibus
afflictibus
conueniant.

Dosis.

vi Indorum, sed quia hi soli ad euacuationem atri humoris insunt, imbecilliter eundem trahere. Asarum & castoreum crocusque pituitam crassam attenuant, obstructions eximunt, bilis feruorem rosa & myrobalani restinguunt, acrimoniam temperant. Succus fœniculi, crocus, castoreum & bryonia, vim catartecorum ad cerebrū, nervos, nervosasque partes vterum & sensoria deferunt. Myrobalani cor & omnia viscera suaviter roborant, ut merito hanc compositionem ad cephalalgiam, hemicraniam, vertiginem, mentem, visumque acuendum, auditum restaurandum, vertiginem, scotomiamque auertendam, memoriam roborandam, lætitiā generandam, tristitiā abigendam, ad stomachi viscerumque vitia emendanda & virtutem fulciendam seruandamque, ad lienis affectus, dentium gingivarumque integritatem Nicolaus commendavit. Luminare maius addit huic compositioni dragmam vnam xinziberis, quam ceteri codices non habent. Dosis est à ℥i℥. ad ℥ij.

C A P. XXXIX.

Pilulæ lucis maiores D. Mesuæ.

℞. rosarum,
violarum,
absinthij,
colocynthidis,
Turbiti,
subeborum,
calami aromatici.

nucis moschata,
spica nardi Indica,
epithymi,
carpobalsami (aut succedanei eius,
videlicet cardamomi)
xylobalsami vel xyloaloes,
seselios, seu sileris montani,
sem. ruta,
schœnantis,
asari,
massiches,
Garyophyllorum,
cinamomi,
anisi,
fœniculi,
apij,
cassia lignea vera,
croci,
macis ana ℥ij.
myrobalanorum citrinorum,
chebulorum,
Indorum,
bellericorum,
emblicorum,
Rhabarbari ana ℥iiij.
agarij,
sene ana ℥v.
euphrasie ℥vij.
Aloes so. orrina ad pondus omnium,
id est, ℥vij. & ℥ij.

succi fœniculi q. s. Fiat massa.

Pilulæ lucis minores D. Mesuæ.

℞. xylobalsami,
carpobalsami ana ℥j.
chelidonia maior. ℥v.
rosarum,
violarum,
absinthij,

Euphira-

*Euphrasia ana ℥ iij.
fena,
epithymi,
mirobalanorum citrinorum,
Chebulorum,
Indorum,
Bellericorum,
Emblicorum,*

*Agarici,
colocynthis,
schœnanti,
lycii,
lapis lazuli loti ana ℥ iij.
Aloes optime ad pondus omnium
succi fœniculi aut chelidonia q. s.
fiat massa.*

Hæ pilulæ oculares dictæ seu lucis nomine donatæ sunt, quod cum primis oculorum aciem hallucinantem restaurare, visum acuere, & corroborare, caputq; à superfluis liberare debeant. Quæ maiores dicuntur, id nominis non ab efficacia operandi, sed multitudine ingredientium, præsertim aromatum, sine ratione & iudicio, vti sentit & æstimat Musa Brassauolus, conglomeratorum, indeptæ sunt. In purgando admodum mites & remissæ sunt, quod *turbith & colocynthis* modica quantitate ingrediantur, *mirobalani* vero *aloe*, *Rhabarbarum*, *fena*, & *agaricus*, ex benignioribus sint catartici, de quibus omnibus *superius* vberius. Plus roborant, quam purgant caput, neruos, oculos, sensuumque organa, ad quæ potissimum directæ videntur. Aromata enim, & semina attenuantia, quorum farragine

purgantium facultas penè oppressa & offuscata est, pituitam incidunt, tenuant, digerunt, coquunt, & humores tenaciores ad faciliorem educationem parant, caput, cerebrum, neruos, oculos, sensoria, stomachum, intestina, roborant, spiritus illustriores reddunt, acutunt, augent, *viola & rosa* suauis temperie cæterorum acrimoniam temperare & spiritus demulcere, atq; serenare conantur, *mirobalani* sensuum organa roborant, &c. vt autem ad oculos eorumq; aciem acuetam, roborandamque formaliores reddantur, faciunt cum primis *euphrasia*, succus semenque fœniculi, *chelidonium*, & *ruta*, quod & suo rhythmo exprimit schola Salernitana.

Fœniculum, verbena, rosa, chelidonia, ruta,

Subueniunt oculis diræ caligine pressis.

Euphrasia apud vetustiores nulla fit mentio, cuius vsum ante annos præter propter ducentos, rei medicæ scrutatores, ad oculorum caligines, & morbos pituitosos inuenere, & experti sunt, saluberrimum, vnde & ophthalmica seu ocularis dicta est. Calida est & sicca, saporis amari, quo modo adhibita, visui conducit. Vtuntur ea exsiccata, & recente ad omnia oculorum vitia, quæ visus claritati officiunt, quare trita & imposita, aut succus instillatus caligines delet, aciem restituit. Idem præstat exsiccata puluis, si tribus eius partibus, cum vna *macis* remistis, cottidie *macis* ne cochlearis mensura sumatur, per *euphrasia*,

Euphrasia seu ophthalmica virtus.

Ad oculorum affe-ctum remedium ex euphrasia,

*Vinum Euphrasiatum
Arnoldi
Villanovani
quibus
conducit.*

se, aut cū saccharo vel vino. Neq; solum oculorum aciem, sed & memoriam singulariter roborat, amissamque reparat. Arnoldus de Villa Nova vinum euphrasiatum parat, musto herbam infundēdo, cuius vsu senum oculi reiuvenescant, & quodcunque visus impedimentum remoueat. Vbi obseruandum, isto hauri vtendum vino, quin corpore & capite exquisite purgatis; deinde idem oculorum affectibus ex calida causa ortis, nō tam conducere, quam nocere, quod & ego fluxione calida vexatis euenire mini. Pena norat, quendam suum sodalem, qui primum simplici fluxione laborasset, istius vini vsu, earum inundatione adeo oppressum, vt penē oculis priuatus sit. Proinde senibus & qui frigidis pituitosisq; oculorum affectibus laborant vinum potius conducit, ceteris vero puluis & decoctum rationali lege temperatum.

Chelidonium latinis hironidinaria, calfacit & siccat ordine tertio completo, abstergerendi & incidendi vim obtinet insignem. Plinius lib. 25. c. 8. hirundines, vnde nomen sortita est, huius herbe vsu primū commonstrasse mortalibus, scribit. Cum enim hirundinum stercus, quod visui maxime detrahit, vti etiam sacra pagina dicitur, teneros pullos oculos corrumpit, excecatis feruntur parentes ad mora hac herba visum restituere, quod siue fabulis ceteris sit accensendum, vti vult Cornel. Cels.

lib. 6. cap. 16. siue vero sit consonum, in medio relinquimus, & experientia fidem facimus, quæ testatur, potissimis oculorum remediis pro visus claritate vindicanda cōparatis, recte misceri chelidonium, quæ id, quod crassum circa pupillam colligitur, digestionē & discussione remoueat. Proinde succus ē tota planta, folijs, floribus & radicibus expressus, visum acuit, oculorum maculas & nubes, argemas, & cicatrices instillatus delet. Verum cum acerrimus sit, monente Matthiolo, syncerus instillandus non est, sed benignioribus permiscendus, vti lacti muliebri, aque rosaceæ, florum cyani, liliorum alborum, & similibus. Radix delori dentium confert, & succus cauitati inditus eos frangit & cecit. Decoctum ex vino albo cum semine anisi, commendat Galenus ad ictericiam, ex iecoris obstructione, quo secundum methodum medendi characteristicam Paracelsistarum nihil praesentius esse oportet.

Aëtius succum chelidoni in spissatum, & in trochiscos redactum, ad omnia epatis mala eiusque atoniam corrigendam, vniuersim commendat. Ego in affectibus epatis frigidi oribus, & cachecticis, me eius succo synceriore, syrupis misto vel in spissato, cum ægrotum singulari emolumento vsu esse cōtestari possum. Sed & accurate notandum, chelidoni ex aceto decoctum, optimum in peste & pestilentialibus febribus esse remedium, si rite vsurpetur, sudor que promoueat. Obseruatum

*Chelidoni
virtus ad
oculos.*

*Collyrium
ex chelidoni.*

Ad ictericiam.

*Succus
chelidoni
in spissato
epati specifice
medium.*

*Pastis retinendum
chelidoni.*

ad febrez
malignas.

seruatum est, infectos, quibustempestiue & mature satis, ante videlicet virium omnimodam prostrationem exhibitum fuerat, & item alios aliis præstantissimis frustra adhibitis, huius vsu à peste & febribus malignis conualuisse.

Ruta vir-
m.

Ruta sylvestris in quarto *hortensis* intertio est calidiorum siccorumq; ordine, gustu acri & amaro, vt crassos lentosque humores incidere, vrinæ strenue mouere, inflationes coli, vteri & recti intestini sedare, Veneris appetitum & seminis prouentum, vi valenter siccante inhibere possit. In viris fertur semen, quod acre & calidum est, consumere, & potentiam aphrodisiam extinguere, secus, quā in feminis, quarum frigidius sperma concoquit, & ad libidinem incitat. Verum, cum in his, etiam restinguēdo semen, hystericas suffocationes sistat, an huic sententiæ per omnia credendum, ambigo. Cruda, sale condita, & comesta, visus aciem intendit, quamobrem antiqui sculptores & pictores ea assatim vesciebantur. *Ruta*, & *feniculi succum*, cum melle remixtum, ad acuendum visum vulgo vsurpant. Aduersus quæcunque lethalia venena facit, sumpta vel admota. Folia vel per se præsumpta, aut cum nuce iuglandis, sicis inefficaces venenorum vires reddunt & serpentis virus retundunt. Pompeius Mithridate deuicto, inuenit manu regia consignatam antidotum, ex duabus nucibus sicis, & totidem sicis, cum *ruta* foliis virgin-

ad oculorum
ciem a-
mendandam.

contra
venena.

antidotum
Mithrida-
tis ad-

ti, simul tritis, addito grano salis, quæ à uersus uenena. ieiuno sumpta aduersus omne venenum præmuniat. Cum *anetho sicco decocta*, sedat tormina, facit ad pectoris laterumq; dolores, difficultatem spirandi, tussis, coxendicum articulo- laterumq; rumque cruciatus & horrores febrium circuitu repetentes. Fœminas à vuluæ strangulatu liberat, si à genitali sedetenus subiiciatur.

Pilulæ hystericæ ex Galbani,

sagapeni,

castorei ana p. æ.

cum succo *rutæ* rite componuntur.

Ad capitis dolores ex oleo rosato & aceto illita prodest. Iuxta Dioscoridem trita & naribus indita sanguinem profluentem sistit.

Feniculum Græcis *marathrum* semine præsertim excalfacit, tertio, sed non eodem instar rutæ, verum primo ordine siccat, quocirca lac prociat, vrinæ & mentes pellit, viscerum renumque infarctus expurgat, calculos exigit, tormina tuto & valide sedat, suffasis auxiliatur. Democritus existimauit, serpentes & vermes venenatos, relictis *feniculi* semine pastos, senectâ exuere, oculorum aciem eius succo reficere initio veris, vnde intellectum est, hominum quoque caliginem eo præcipue releuari. Aciem itaque oculorum reficit, virulentarum bestiolarum ictus sanat, flatus discutit, quod est in versu scholæ Salernitanæ:

*Feniculi
virtus.*

Semen *feniculi* pellit spiracula culi.

&

Vuu 3 Bis

Bis duo dat marathrum, febres fugat,
atque venenum,
Et purgat stomachum, lumen quoque
reddit acutum.

Ad augen-
dum lac.

Succus visum acuit, auribus instilla-
tus, vermes necat, stomachum robo-
rat, nauseam sedat, calculum, urinam,
& menses pellit, lac multiplicat. Ra-
dix recens nonnihil purgat, & cum
vino cocta, prodest hydropicis. Herba
viridis in lacte bubalo decocta, lac mulie-
rum mire auget; quidam ex seminis ꝑ
B. & sacchari ꝑ iij. pulverem in eun-
dem usum nutriticibus conficiunt.

Virtus se-
lecos.

Seseli, officinis vulgo siler montanum,
quatuor constat speciebus, videlicet
Masilensi, ethiopico, Peloponensi, & Cre-
tico. Iuxta Galen. lib. 6. de simp. facul-
tate facit & siccatur ordine secundo, &
est tenuium parrium; in usum venit
radice & semine, sed hoc frequentius.
Masilense, Peloponense & Ethiopicum eis-
dem prædita sunt viribus, inter quos
tamen præcellit Masiliense. Valet ad
flatus discutiendos, stomachi visce-
rumque concoctionem iuuat, cras-
sos humores extenuat, urinas mouet,
menses scelerumque excludit, tussim
veterem sanat, orthopnoicis mede-
tur, comitialibus & suffocatis opitu-
latur.

Apium, aliud hortense, aliud est palu-
stre. Radice & semine in usum venit: in
illa tamen vis maior. Calidum se-
cundo, & siccum tertio recessu, cere-
bro est inimicum, proprietate enim
quadam humores ad eius ventricu-
los pellit, unde epilepticos paroxys-

mos irritat, fortui pariter & mulieri
lactanti infensum. Cur itaq; in hanc
venerit compositionem, non video.

Venarum, arteriarumque obstru-
ctiones abstergendo attenuandoque
soluit, flatus discutit, contra serpentum
venena facit, anodynus, thoracicus &
pectoralibus ad tussim remediis, uti-
liter miscetur. Mammarum duriciem
ex lacte concreto discutit impositum.

Succus apij ad detergenda & expur-
ganda ulcera & abscessus est efficax,
& in plurimo saluberrimoque usu.

Succus apij
optimum
est detergi-
um vlcera

Petroselinum vulgare, Plinio apium
satium, Græcis selinum dicitur, cali-
dum est ordine secundo & siccum
tertio. Folius, semine & radice obstru-
ctiones tollit, urinas ciet, renes & ve-
sicam abstergit, eorumque calculos
comminuit, & ad hæc foris cum fotu
rum infessu confert.

De cæteris ingredientibus supra
actum est. Carpobalsamo substituun-
tur cubeba, sed quia hæc alioquin in-
grediantur, cardamomum minus assu-
matur.

Etiamsi à maioribus magna sim-
plicium & aromatum confundatur
farrago, ut purgantium facultas ali-
quo modo obruta videri possit, tamē
non sine omni iudicio compositas
esse, apparet, quod auctor conside-
rando cerebri nervorum optico-
rum & oculorum spirituumque sub-
stantiam, constructionem, & tempe-
riem, blandis catartacis quæ plura
roborantia & reficientia, quam tur-
bantia coniuncta haberent, aliquo re-

Quomodo
cerebro, o-
culis & spi-
ritibus ani-
malibus bi-
pitula pro-
sine.

poris spatio continua serie exhibitis, tractanda putauit. Non enim ferunt nobiles; & delicatæ istæ partes vehementes purgationes, sed mitioribus, quibus eaque constitutionem eorū proprie roborant, sunt mista, rite curantur. Modesta eorum dosis ℥ij. capere potest. Si vero pituita, vel bilis euacuatio magis sit necessaria, Manardus ad hanc vberius ducendam aureis, ad illam cochicis hasacuere suadet.

Maiores potissimum ad vsum vocantur: minores propter lapidem lazuli de cuius natura & virtute vide lib. 2. ad purgandum melancholiam magis videntur directæ.

CAP. XL.

Pilule, sine quibus esse nolo, Nicolai.

℞. Aloes lotæ ℥ xiiij.

myrobalanorum flauorum,

ceporum,

belliricorum,

Indorum,

Rhabarbari,

maslichis,

Absinthii,

rosarum,

violarum,

senæ,

Agarici,

cassute ana ℥j.

Diagrydii ℥viſs.

succi fœniculi quantum diagrydio per pannum colando, & ceteris pulueribus

comprehendendis ac in massam cogendis satis sit, quæ manibus oleo violato, aut amygdalino perunctis, pro artis præcepto formetur.

Hodie Pharmacopœi pulueres tritos cum succo fœniculi miscent, adiecto sub finem scammonio per se trito. Alii scammonium per se tritum ceteris pulueribus miscent, quos melle, cum quo succus fœniculi coquendo consumptus fit, excipiunt.

Pilulas lucis merito in ordine proxime sequuntur illæ, quibus auctor titulum fecit, sine quibus esse nolo, quod propter summam necessitatem eas semper debeamus habere paratas ad manum. Sunt enim pariter ad oculorum affectus directæ, & efficaciores, ut quod illarum ope effici nequiverit, harum potestate perficiatur. Compositionem, qui examinant, eas bilem humoremq; melancholicum dragmæ pondere extrahere docent, Aloem adiutam à myrobalanis, chebulis, emblicis, belliricis & agarico pituitam trahere, diagrydium vi colliquante frigidum istum humorem in auxilium venire, senam & myrobalanos Indos atrum & melancholicum elicere humorem. Verum enimvero bilem hoc remedio ex capite, & ab oculis satis commodè duci, idque vi diagrydii, cuius grana decem possidet dragma huius fabricæ quælibet, ad quam aloes, Rhabarbari & myrobalanorum citrinorum virtus accedit, non eo inficias, quamuis aloes in singulas dragmas vix grana viginti duo, & Rhabarbarum duo

duo ad suppetias conferat, adeo ut vis cholidocha vni *diagrydio* plurimum imputanda, cuius tamen dosis ad sufficienter, & correctio ad beneuole purgandum satis bene constituta est. Verum cum *agarici* & *myrobalanorum* ad purgandum pituitam, & *sene Indorumque* ad melancholiam trahendam, vix duo grana in qualibet concurrant dragma, quomodo hoc pharmacum simul potest esse phlegmagogum & melanagogum? Dices, virtutem horum acui a *diagrydio*: at qui ea, quæ acuantur, maiori vultu quantitate ponuntur, & acuentia minori utpote granorum pondere. Imo quomodo duo grana *sene* vel *agarici* ab alio diuersæ naturæ remedio purgante sic possunt acui, ut sibi correspondente humorem educant? Absolum hoc est. *Agarici turpethiq;* scrupulos & dragmam ad vberius ducendam pituitam paucis *diagrydi* granis acui posse, non nego; duo autem eorum grana, copioso adiecto *diagrydio*, ad eandem ducendam intendi pernego, quod *diagrydi* talis quantitas, quæ suæ dosis mensuram accedat vel statuatur, non alios, sed sibi familiares humores attrahat. Si reponas, quodlibet purgans primo humorem sibi destinatum, deinde & ceteros educere, ex eo sequetur, omnia purgantia tam simplicia, quam composita esse catholica. Ducunt equidem omnia cathartica primo sibi appropriatum humorem, dein etiam alium vel alium; omnes vero, ab vno simplici, simul exturbati, per accides contingit, cum

Quomodo
purgantia
alium, quæ
quem pro-
prio effi-

copia nimia aut malignitate laessita ciunt, & natura, non solum ad superuacaneum morem a rum, sed etiam sanguinis, quem tamen nullum pharmacum proprietate extrahit, effusionem irritatur, aut cum exhibitum purgans, peculiarem suum humorem non inueniens, ad alterius, qui copiose insit, expulsionem, stimulet naturam. Vt enim vi specifica peculiarem & correspondentem attrahunt humorem, ita irritatice & naturæ inimica qualitate sæpe aliquid alterius expriment materiei.

Statuimus itaque, bilem hoc remedio satis commode, de cerebro, per uis & oculos educi, qui vero alios vna extrahere velit, eum oportere horum, quæ eos trahant, dosin augere, aut intensiore vi id pericientia miscere.

Ducunt autem hæc pilula sine molestia humorem à capite calidiorem, & prosunt oculorum suffusionibus, obscuritatibus & caligini, vitum custodiunt à prauis superfluitatibus, aurium dolorem sanant, iliacos iuuant. Aloes calor lotura remittitur, *mirobalani*, *rosa*, *viola*, *masliche* vim *diagrydi* excedentem suauiter temperant, ventriculum roborant, ascisum vaporum ad caput prohibent. Proinde non solum capiti, sed & ventriculo multis superfluitatibus scatenti, & illi potius, si ex consensu eius oculorum capitulæ affectus foueantur. Neque inutiles erunt ad dolores articulorum, & febres biliosas, materia iam cocta & obstructio-

nibus

nibus referatis. Dosis ʒj. vt ex supra-
dictis liquet.

C A P. XLI.

*Pilula de octo rebus seu octome-
ra Nicolai Praepositi.*

℞. Aloes,
Diagrydii ana ʒij.
epithymi,
colocynthidis,
Agarici,
Mastiches,
Dauci Cretici,
Myrobalanorum chebulatorum
abinthii ana ʒi.
Cum succo solani formetur massa.

Ad caput & oculos cum etiam di-
rectæ essent hæ pilulæ, cæteris eius-
dem intentionis & virtutis harum
subiungere descriptionem æquum
fuit.

xamen. Ratione diagrydii, cuius in singu-
las dragmas tredecim, totidemq; alo-
es, grana allumūt, bilem satis strenue
ducunt, pituitam vero beneficio colo-
cynthidis & agarici, quorum cuiusque
ad singulas dragmas sex grana acce-
dunt, non instrenue extrahunt.

Tantam vero fortiter purgantium
quantitatem & insolentiam non esse,
iusta refrænantium & corrigentium
idoneorum mixtione coercitam &
temperatam, ipsa structura indicat.
Licet alse, mirobalani & mastiche, dia-
grydii præcipitantiam quodammodo
remorari possint, tamen nullum pro-

prie specificæque corrigens pro colo-
cynthide & agarico insertum est. Proin-
de corrigentibus & temperantibus
cōpositio est stabilienda, aut cum in
vsum vocatur, correctioribus vt ale-
phanginis &c. miscenda.

Dauci tria sunt genera, *Italicus*, *Cre-
ticus*, & *vulgaris*, qui in Germania &
Bohemia coriandri foliis & semine cumi-
no simili prouenit. *Daucus* omnis cal-
faciendi & extenuandi facultatem
acrimoniamque obinet. *Agræstis do-
mestico* potentior est, vrinas ciendi,
menses, secundas & fœtum mortuū
expellendi vim habet. *Semen* cæteris
plantæ partibus præfertur, quod ad-
eo vehementer impellit, vt etiam
calculos excludat.

Radix & semen domestici flatuosum *Daucus*
quidpiam & venerem stimulandi *uteri affe-*
virtutem complectuntur. Insignis *ctibus me-*
eius est vsus ad matricis adfectus, & *detur, &*
tormina à partu, & colicos à flatu *colico cras-*
cruciatu. Lienem, renes & epapape- *ciatus.*
rit, icteritiæ & calculo medetur, fœ-
minarum sterilitatem abigit.

C A P. XLII.

*Pilula de nitro Alexandri Tral-
liani Diacolocynthidos dicta.*

℞. aloes,
colocynthidos,
scammonei,
bdellii,
Hellebori nigri preparati,
Gummi arabici ana ʒij.

Xxx

Euphor-

Euphorbii prepar.

nitri ana ℥j.

*Cum succo brassicæ &
melle cocto fiat massa.*

Alexander has pilulas de colocyn-
thide nominat, & tribus in locis, vide-
licet capite de hemierania, epilepsia & pa-
ralysi harum descriptionem tradit, sed
neutrâ alii respondentem. Recen-
tiores cum animadvertent, partim
eorum, qui recensuerunt, partim ty-
pographicis erroribus id commissum
collatione inter illas & hanc, quam Me-
sue capite de epilepsia tradit, factis, nu-
meris suis redintegratum & ad men-
tem auctoris reformatum hoc nobis
schema restituerunt, cuius usurite &
rationaliter initio non infelicitet per-
fruiatur. Simplicium purgantium
vires, preparationes, & doses ex ante
dictis & libro secundo satis superque in-
notuere.

*Bdellium
quid sit.*

Vires.

*Ad calcu-
lum.*

Bdellium Arabicæ arboris lacruma
est, probatur gustu amatum, translu-
cidum, instar taurini glutinis, intus
pingue, suffitu odoratum, ungui si-
mile. Quidam puriores eius partes
verum *bdellium*, minus puras *mirram*
esse, perperam sentiunt. Calfacien-
tis & emollientis est virtutis, coquit
& modice digerit, duricies & bron-
choceles, & hernias aquosas discutit,
ieiuna saliva subactum. Malagmatis
additur contra durities & nervorum no-
dos. Vulvæ spiracula laxat apposita,
suffitu partus & humiditates extra-
hit. Calculos pota comminuit, uri-
nam ciet, tussientibus & à serpenti-

bus demorsis utiliter datur, valet ad
rupta, vulsi, laterum dolores, & dis-
cussantes spiritus. Recentius humi-
dum, pingue & resinofum magis
emollientis est virtutis, antiquum
gustu amarum, acie & siccum ab eo-
rum, quæ indurata emolliunt, medio-
critate excedit.

Nitrum Arabibus *Baurach*, antiquo-
rum ab usu nostro propter penuriam
recessit. Recentiorum factitium,
quamvis in aliquibus veterum quali-
tates imitetur, tamen non esse ad in-
ternos usus recipiendum monet Mat-
thiolus. Contra testatur experientia
cotidiana, id salubriter intus etiam
vsurpari, & præstantissima ex eodem
comparari remedia. *Spiritum* enim
nitri nostri factitium ad passionem coli-
cas minime utilem multum sunt exper-
ti. *Lapidem prunellæ* seu *nitrum* cum sul-
phure vel *salis ammoniaci* deflagratione
fufum ad tunicæ linguæ & œsophagi
palatique inflammationem, sitim, æ-
stum præcordiorum, pleuritidem, fe-
bres igneas, causodes & malignas
summasque putredines, maxime vir-
tem esse, ipsam etiam dudum testatur
experientia; Chirurghi castrenses eius
facultatem observarunt præstantissi-
mam, in distinguenda visione à pul-
vere pyrio, vi bombardarum vel sclo-
pettarum in corpus adacta. Internos
enim calores & vstulationes, pulvere
nitri præparati cum syrupis & aquis re-
frigerantibus exhibito, præsentanea
ope compescunt. *Sal nitri* ad ℥i℥.
exhibitum, crassas educere materias,
testatur.

Baurach

*Nitri vi-
ta & vj.*

*Conduci
febrim
ardorib.
pleuritid.
& pruni-
la.*

testatur Brassauolus. Pueris $\mathfrak{d}\mathfrak{j}$. pon-
dere exhibitum necare vermes, iam
satis probatum est. Datur illis com-
mode cum saccharo & cinamomo ex iu-
re quopiam.

Gummi Arabicum verum, ex acacia
Ægypti spinæ non habetur, sed eius
loco hodie, quod ex Persicis, prunis,
& cerasis colligitur, officinæ ad vsum
recipiunt; id præfertur, quod vermi-
culorum in morem contractum est,
& vitri modo pellucidum ac purum.
præstantissimum è prunis colligitur.
Refrigerat & siccatur, estque facultatis
emplastica, quamobrem omnibus
medetur asperitatibus, nec ventricu-
lum relaxat. Curis meatus obstruit,
& medicamentorum, quibus misce-
tur, acrimoniam hebetat.

In hoc itaque medicamento bdel-
lium resinoso suo lentore, & gummi A-
rabicum refrigerio terrestri & empla-
stico insolentem euphorbiæ, scammonij &
colocynthidis vim & acrimoniam sum-
mam coercere & ligare debent, si-
mulque ellebori potentiam elatiorem
mitigare. Aloe, ut omnium purgantium
prædicatur corrigens, ita hic quoque eo-
rum acumen remittere debet. Valen-
tia enim remissis mista remittuntur. Cū-
que, operæ pretium sit, violenta &
virulenta iusto diutius in corpore nō
detineri pharmaca, ex lentorum ad-
hæsu, adiectum est nitrum, quod eo-
rum exitum promouet, & si quid ma-
ligni insidere molitur, extergat, in-
ternosque calores & igneam acrimo-
niam temperet. Utile fuisse in hanc

compositionem ex acutissimarum &
acerrimarum virium simplicibus cō-
stantem plura magisq; apposita cor-
rigentia, & quæ naturam contra eo-
rum insolentiam certius munire pos-
sint, miscere.

Quæ itaque assumuntur simplicia,
vti euphorbium, colocynthis, diagrydium
& elleborus niger, ea oportet primum
accuratissime corrigere, quod qui-
bus modis perficiatur lib. 2. vidimus.
Securius vsurpantur hæ pilulæ, si
aliis, quorum vis non adeo acuta,
quæque magis sint correctæ, misce-
antur.

Quælibet dragma habet colocyn-
thidis, diagrydij ellebori nigri anagr. viij.
cum dimidio, Euphorbii gr. iij. vt in vni-
uersum teneat grana viginti octo vi-
olentissime purgantium, dantur a $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$.
ad $\mathfrak{d}\mathfrak{j}$. cum $\mathfrak{d}\mathfrak{j}$. vel dimidio aliarum
mitiorum, vel magis correctarum,
vti alephanginarum, hieræ simplicis, ara-
bicarum vel similibus, aut cum aloe in-
succata.

Mirari subit Foesium, qui scribit,
à tribus vel quatuor scrupulis ad sex
sine molestia dari, quæ quantitas tres
iustas simplicium purgantium com-
plectitur doses pro robustissimo
quocunq;.

Conducunt ad pertinaces capitis, Vires
cerebri, & neruorum affectus ex pi-
tuita crassa tenaci, & humore melan-
cholico atrabilario, vstoq; natos, ad
hemictaniam, & inexpugnabilem
capitis dolorem, epilepsiam, paraly-
sin, vertiginem, ischiadicis iunctu-
rarum

Ad arthri-
tidem ce-
phaleam,
Gallicam
luem.

rarumque dolores. Musa Brassauolus inquit: à capite vehementer educunt, ab extremis partibus & iuncturis omne materiæ genus tam crassarum, quàm tenuiū, pituitosarum, arabilarum & biliosarum expurgant. Lueni, inquit, has pilulas in iuncturarum doloribus miras, in podagra, chiragra & capitis dolore, in gallico cruciatu, ea vidimus, quæ dictu fere incredibilia, hætenus ille.

Ad hanc luem multi singulariter his vtuntur pilulis, quod non nisi viciorum & contumacium succorum, pituitæ videlicet, & melancholiæ fortioribus euacuationibus, cedat & concedat.

CAP. XLIII.

Pilule de colocynthide Mesue seu Ioannis Damasceni.

℞. pulpa colocynth. ℥. vj.
Mirobalanor. Indor.
citrinor.

Sagapeni,
bdellii,
sarcocolla ana ℥. v.
aloes ℥. vij.
Nigella,
cumini carmeni Oriental.
origani Cretici,
Nasturcii albi satini,
salis gemma,
absinthii Romani ana ℥. j.
succus porri quantum sufficit.

Basin huius compositionis constituit colocynthidis quam præparatam & in

trōchiscos conformatam recipi debere, ex antecedentibus notum est. Huic adduntur, quæ ipsius violentiam cicurant, virtutem requisitam, ad cerebrum, nervosque magis dirigant, & mediocriter iuuent. Sagapenum singulari proprietate vim colocynthidis exorbitantem delinit, & nihilominus intentionem eius mirifice iuat.

Quomodo autem specificè corrigat colocynthidem vide lib. 2. c. de capite proprio, ducit etiam crassos & viscosos humores, à cerebro, nervis, iuncturis, vtero, intestinis & vesica, confert cephalæ, hemicranie, epilepsie, paralysi, convulsioni, vertigini adeoque effera vim colocythidis temperat, & in operatione ad loca affecta deducit. Sarcocolla omnia hæc tamen remissius præstat.

Nigella calcæit & siccatur ordine tertio, est tenuium partium, amara, calefacta & fricta, odoratu de stillatio Nigellæ nesistit, cerebro opitulatur, sompta vires. flatu discutit, lumbricos interimit, orthopnæam iuvat, menses ob viscositatem & humorum crassitatem detentos iuvat, & vilis est, ubi incisione, extersione, desiccatione, & calefactione opus est.

Nasturcium calidum & siccum ordine tertio adurentis penes facultratis, excalfacit, attenuat, incidit, extrahit, resoluit, confert asthmaticis, lienosis, scorbuticisque ex oxymelite. Vi-
Nasturcii
usus.

Origani calidum siccumque ordine

dine tertio calefacit, digerit, incidit, resoluit, siccatur. *Succus* bilem educit, lienosis ex *aceto* potum confert, menses peculiariter ciet, omnis generis obstructions aperit, acida ructanti prodest, tussientibus ex *melle* datur, stomacho fastidienti & nausæ marinæ medetur.

*Drigant
vires.*

*Cumini
facultates.*

Cuminum pariter ordine tertio calefacit & siccatur, non nihil adstringit, tormina inflationesque discutit, ventriculū roborat, albos mulierum fluxus, mensiumque abundantiam cohibet, ictericis & stranguria affectis utiliter datur, urinas promouet, tritum in *aceto* & natibus obiectum sanguinis profluvia cohibet.

*Sal gemma
ma.*

Sal gemma extenuat, purgat, extergit, dissipat, reprimat, adstringit.

Potrum excalefacit, crassos humores extenuat, glutinosos incidit, urinam & menses pellit, ad thoracis vitia prodest. *Succus* cum *aceto* & *manathuris*, hamorrhagiā nasium sistit, fertur enim aliquid adstrictionis & proprietatis pariter ad illam rem habere.

*Porri suc-
cus specifi-
co hamor-
rhagiam
nasium re-
primat.*

Ex ingredientium examine & anatomia liquet, *myrobalanos Indos* & *citrinos*, *sagapenum*, *bdellium* & *aloe* *colocynthidis* violentiam refranare. *Aloe* & *myrobalanos* bilis non nihil in vehiculum crassæ viscidæque pituitæ allicere, & hos simul cor, ventriculū, & par aduersus *colocynthidis* malignitatem munire. Cætera cerebrum, nervos, nervosasque partes, articulos, vterum & vesicam respi-

ciunt, ventriculū & intestina calore suo recreant, pituitam incidunt, attenuant, liquefaciunt, & ut obsequatur trahenti pharmaco, disponunt, meatus & viscera aperiunt, torpentes in soporiferis affectibus sensus excitant, *Abfinthium* & *sal gemma* aperiunt, abstergunt, roborant.

Conducit itaque affectibus cerebri, neruorum, articulorum, vteri & remotarum neruolarum partium, à crassa pituita ortis, vti epilepsiæ, earo, lethargo, paralyti, stupori, conuulsioni, antiquo capitis & articulorū dolori, mensibus remorantibus, contumacibus viscerum à crasso humore obstructionibus, melancholicis, alphis & vitis cutaneis. Quælibet dragma habet *colocynthidis* gran. nouem. Dosis à ℥ iijss. ad ℥ iijss.

*Quibus
conducit
affectibus.*

Dosis.

C A P. XLIIII.

Pilule de agarico D. Mesue.

℞. agarici,

Iridis,

Marrubiana ℥j.

Turbith ℥v.

specier. hiera picra Galen. ℥ iijss.

colocynth.

sarcocolla ana ℥ij.

mirrha ℥j.

sapa quantum sufficit.

fiat massa.

Pilulis cephalicis, quæ cerebrum, nervos & sensoria potissimum con-

xxx 3

cernunt

*Ordinis
ratio &
transitus.*

cernunt excussis, ad illa remedia, quæ pectus, lienem, vterum, aliasque partes respiciunt, peruenimus. De stomachicis & epaticis, paulo ante in lenientium examine vidimus.

Pilularum de agarico intentio, & operatio est, crassam & viscosam pituitam è thorace, pectore & spiritalibus partibus potissimum educere, ad quatum basin statuendam confluunt

Examen. *agaricus, turbit & colocynthis.* Ille respicit pectus & primario inde pituitam educit, quodq; non facit *agaricus*, efficit *turpethum*, & quod huic minus obsequitur, promouet *colocynthis*, adeo focia & coniuncta vi à pectore crassa & tenacia educunt. *Colocynthis* vim corrigit & iuuat *sarcocolla*, quæ proprie à pectore & nervosis partibus spissam phlegma trahit, & emplastica glutinosaque qualitate, illius violentiam temperat, & amarore, quæ etiam prædita est pectoris infartus expedit.

Species hierapicra agaricum & turpethum corrigunt, horum virtutem intendunt, irritant & excitant. *Mirrha, iris & Marrubium* pectus respiciunt & in illo contentam pituitam incidunt, attenuant, ductilem faciunt & ad exitum promouent.

Mirrha.

Mirrha enim tussi veteri, asthmaticis, orthopnoicis, pectoris laterumque dolore afflictis, abstergendo, calfaciendo, & siccando prodest, absterfionegrata non exasperante arteriacis opitulatur.

Iris affectus pectoris ex frigida

causa natos potissimum respicit, crassam ibi collectam pituitam incidit, attenuat, expurgat, eiusque & iecoris, lienis, tenum obstructions referat, icteritiam sanat, vrinas exigit, recipienda florentina.

Marrubium, quod & *prassium* & *balote* Dioscoridis, calidum in ordine secundo completo, & sic cum medio tertii, thoracem & pulmonem expurgat, succus iuxta Dioscorid. multo cum melle datur suspensio, tussientibus, & ad tabetudinem reductis. Iecur & lienem obstructione liberat, epaticis & aqua intercute laborantibus prodest, menses promouet, relictas à partu secundas ducit, vermes necat. Iuxta Dioscoridem crassam è pectore pituitam cum *Irde* eiicit. *Succus* per nares morbum regium purgat, cum melle illitus visum acuit, auribus instillatus inueteratos dolores tollit, obstructions aufert.

Ex *marrubii* ʒij.

radic. cichorei vel buglossi,

elenii,

eupatorii ana ʒij.

Rhabarbari,

agallochi ana ʒiʒ.

cum vino albo paratur decoctum

præstantissimum ad icteritiam ex crassorum obstructione prouenientem.

Recte hæc pilularum massa cum *sapa* conformatur, quæ pectori grata & virtutis est asseruatrice optima.

Descriptionem Mesue tradit capite de asthmate prope finem. Bauderonius frustra

Decoctum ad icteritiam.

frustra putat, Mesuen huic compositioni non addidisse *mirram*, citatum inspiciat locum, inueniet, quod inueniri pernegat. Sunt, qui *crocum* addunt, neque id inepte, quod pectori maxime dicatus sit, verum Mesuæ systema illum non comprehendit. Auicenna pilulas ex *agarico* describit potissime variantes. Serapio eandem mutato nomine tradit, & pilulas pectoris abstergentes vocat. Habet etiam alias de *agarico* non pectorales, sed alterius intentionis.

Pilula de agarico Mesuæ crassim & glutinosam pituitam à pectore & spiritalibus partibus maxime educunt, earumque infartibus & obstructionibus extricandis propè destinatae sunt, adeo, ut tussi veteri, orthopnae, & affectibus pectoris à frigida causa natis specialiter profint. Interim à capite, cerebro, nervis, spina, mensenterio, stomacho & visceribus crassos & viscosos humores pariter euellunt, obstructa referant, supernacua educunt, quo nomine febribus diutinis optime profunt. Et quia satis correctae sunt, dosis earum est à ʒ iij. ad ʒ iij. dragma vna modeste purgat.

C A P. XLV.

Pilula de fumaria Auicennæ:
℞. myrobal. citrinorum,
chebulorum,
Indorum ana ʒ v.
Aloes ʒ vij.
Stammonii ʒ v.

succi fumarie q. s. est.

Omnia in puluerem redacta succo fumarie iam dicto, comprehendito, siccarique postea finito: dehinc trita nouo succo rursus excipito, siccato, & sic tertium iterato, ac postmodum in massam formato.

Pericratisiis, quæ superiorē & medium ventrem, hoc est, caput & pectus respiciunt, pilulis, ad has, quæ infimi ventris, vbi naturalis facultatis officina collocata est, partes concernunt, deuoluimur, cumque illa, quæ ventriculo epatique destinata erant, in lenientibus pertractauerimus, recta ad lienis pharmacā deferimur, initium capientes ab examine *pilularum de fumarie*. Quod nominis adeptæ sunt, non ex hoc, quod illa basin constituat, sed quod ter quaterque imbutæ succo fumarie, species demum syrupo eiusdem conformentur in massam, cuius basis, quod est *diagrydium*, ad adustos, retorridosque omnis generis salii phlegmatis humores educendum, eo ipso dirigatur, & quasi informetur. Iste enim succus, præterquam quod sanguinem ab adustis, salis, acris humoribus per aluum & vrinas liberet, emundetque, epar & lienem deobstruit & roborat. Præparatio harum rite instituitur, quando satis imbutis speciebus, massa ipsa, nō cū simplici succo liquidiore, sic n. subito in lapideā duritiem facessit, aut rauescet, sed ad syrupi vel extracti spissitudinem redacta, coagmentetur, vel cum syrupo eiusdem paretur. Magis adaptabilis

Quibus
 resint af-
 fectibus.

Dei
 ad libe-
 riam.

Composi-
tio.

bis instituto hanc pilularum massam, si species absque aloe seorsim ter succo fumarie imbuantur, hæc vero, modo supra cōmostrato peculia iter, quin- quies vel septies, eo dem nutriatur & insuccetur, & si purgantio rem atræ bilis velis ellebori nigri rite preparati ex- tractum duarum vel trium dragma- rum pondere adiciatur.

Dosis.

Virtus &
usus.

Lenes alioquin sunt hæc pilulæ & ratione myrobalarum Indorum cepulo- rumque bilem atram & pituitam mo- deste sollicitant; quibus diagrydij fer- uor pariter restinguitur, & concur- rente aloes opera humorumeductio clemētior comparatur. Etiam si quæ- libet dragma duodecim vel pene tre- decim aut præter propter grana dia- grydij obtineat, tamen, si quid notatu dignum educere debeant, quod eius virtus maximopere cæterorum mi- xtura sit repressa & hebetata ad ℥ iij. ascendendum erit. Harum pilul. usu viscera deobstruunt, purgantur, ro- borantur, lien in primis à facie me- lancholica & morbis sibi familiarib. liberatur, sanguis sincerior & defæ- catio redditur, eiusque impuritas exuitur, vt ad febres quartanas & chronicas, ad corporis habitum e- mendandum & vitia cutanea, videl. impetiginem, scabiem, pruriginem, & ploram, aliq; mala ab humorum impuritia, falsedine & acrimonia oriunda proficiant.

CAP. XLVI.

Pilula Inde Haly ex Mesue.

℥. Myrobalarum Indorum,
Hellebori nigri preparati,
polypodii ana ℥v.
epithymi,
stachados ana ℥vj.
agariici,
lapidi lazuli loti,
colocynthidos,
salis Indi aut gemmi ana ℥ iij.
succu eupatorii inspissati,
spica Indica ana ℥ ij.
Garyophyllorum ℥ j.
Hirapicra Galeni ℥ xij.
Fiat massa cum succo apii.

Præmissis ex liene visceribus & sanguine adustos, biliosos & sallos humores modestius expurgantibus, sequuntur quæ maiori & excellen- tiore ad ea perficienda sunt virtute prædita.

Ingredientium vires ex superiori- bus patent. In Mesue compositiones eiusdem Eupatorium, quod ageratum, vulgo nominatur, recipiendum, id vero viscera aperire, abstergere, ro- borare, bilem & pituitam leniter purgare ex superioribus notum est.

Stachas calida est in primo, & sic- ca in secundo gradu. Constat parti- bus igneis & subtilibus à quibus in- est, vt ait Mesue, acuitas & amaritu- do, & frigidis terreis, quarum vi non- nihil adstringit. Sed acuitas amari- tudinem, & amaritudo, v m adstin- gendi superat, proinde & subriliati- ua, resolutiua, aperitiua obstructio- num, abstergiua, putredinem prohi- bens,

Stachad
vires.

bens, & ex parte stipticitatis pauca, confortatiua cordis, cerebri neruorum & viscerum est. Educt bilem atram, cerebrum, neruos, & organa sensuum emundat, & quocunq; modo vsurpata eorum agrimoniis succurrit, quia vero languide educit, vis eius acuitur *sale gemma*. Si iungatur *squilla*, vel huius *acero*, praestans eundem remedium ad epilepsiam & vertiginem, cum *lapide lazuli* & *sale Indo* aliis que valentibus conducit ad melancholiam. Conuenit obstructionibus epatis, splenis, & viscerum, doloribusque neruorum & iuncturarum.

stoechas
um *aceto*
quillino
vastans est
remedium
ad epilepsiam
& vertiginem.

Ad melancholiam.

Quid sit
sal Indum.

Sal Indum esse *saccharum* e cannis Indicis lacrimae in morem transudans, quo hodie destituamur, Medicorum praestantissimi arbitrantur.

Verum cum Indi suum habeant *salem*, & vel ex Otomeno monte copiose effodiant, & *salem Indicum* ceteros praecellere Plinius dicitur, nulla ratione compellimur ad hanc aliasue compositiones purgantes, ubi *salis Indi* sit mentio, *saccharum* recipere; Quare *sal gemma*, loco *Indici* ex Otomeno eruti, commodè substituitur, quod *polypodii*, *epithymi*, *stoechados*, *agarici*que vim instigare simulque phlegmatis aliquid educere valeat. *Polypodium* bilem atram, & phlegma mucilaginosum ducit, & ad splenis duriciem cum *sale Indo* facit, eiusq; (Meseue dicente) inflationem, & obstru-

Succedaneum salis Indi.

Polypodii

ctionem tollit, & hypochondriacorum passionum est remedium. Vide lib. 2. cap. peculiare.

Pari ratione agit *epithymus*, viscera *Epithymus* deobstruit, atram bilem & phlegma educit, hypochondriacis, quartanariis & scabiosis prodest.

Lapis Lazuli peculiariter e cerebro humorem melancholicum trahit, splenem purgat, & quoquo modo adhibitus melancholicis affectibus operam fert. Praeparatur lotionem contineata donec saporem & colorem nullum in aquam amplius deponat.

Helleborus itaq; & *lapis lazuli* vehementer, *mirobalani*, *polypodium*, *epithymus*, *stoechas*, clementer purgant humorem melancholicum, & atrabilarium, viresque ellebori remittunt & *colocynthidis* ficinum quodammodo iniiciunt. *Agaricus*, *colocynthis* & *sal gemma* pituitam promouent. *Hierapicra* bilem & crassos ex stomacho humores educit, eundemque roborat & vehementiorum purgantium vim exorbitantem corrigit. *Spica* & *caryophylli* calorem natium reficiunt, ventriculum & viscera roborant & aperiant. Verum cum *Helleborus* & *colocynthis* sufficienti destituantur correctione, illam rite praeparatum, hanc trochiscatam recipere oportet. Bras-

sauius efficacissimas has pilulas praedicat, ad morbos atrabilarios, duritiem & dolorem splenis, icterum, al-

phosque nigros, cancerum, lepram, & elephantiasin, & ut compendio dicam, ad omnes affectus ex atra & adusta

Quibus morbis conducant.

Yyy bile.

bile. Idem se in hypochondriaco flatu usurpasse, & mite contulisse affirmat. Et quamvis primo impetu obfuisse visæ fuerint, tamen ab eis celeriter secutum emolumentum, quod in flatulento affectu omnia medicamenta rite adhibita prima fronte videantur obesse, & tamen ab eorum usu, cum parum cessamus insignis sentiat utilitas.

Dosis.

In constituenda dosi non est imitandus Mesue, qui ad ℥ ij. cum ꝑ ij. procedit, cum vnius dragmæ vel ꝑ iij. quantitas satis vehementer & efficaciter operetur.

CAP. XLVII.

Pilulæ ex lapidibus melanagogis.

Pilulæ de lapide Armenio: Doct. Mesue.

℞. *Lapidis Armenij loti & præp.*

Hierapicra ana ℥ v.

epithymi,

agarici,

polypodij ana ℥ viij.

scammonæ coctæ in cydonio ℥ iij.

Garyophyllor.

salis Indæ aut gemmæ ℥ iß.

cum succo endiuia,

Conficiatur massa.

Pilulæ de lapide lazuli siue cianeo Doct. Mesue.

℞. *Lapidis lazuli loti ℥ vj.*

epithymi,

polypodij ana ℥ viij.

scammones præp.

Hellebori nigri

salis gemma ana ℥ iijß.

agarici trochis ℥ viij.

Garyophyll.

anisi ana ℥ iij.

specier. Hieræ simplicis Gal. ℥ xv.

succi endiuia q. s. Fiat massa.

Hæc quatuor pilularum genera ordine enarrata, videlicet de succo fumarie, Indæ, de lapide lazuli, & Armenio, respiciunt humorem melancholicum & atrabilarium, eiusque receptaculum lienem, venas mesenterii, & præcordiorum recessus, & quoslibet ex pertinacissimo isto humore prognatos morbos, siue in cerebro, siue alia corporis parte, aut habitu nidificantes. Differunt partim ingredientibus & efficacia, quod de fumarie sint remissiores Indis, & hæc illis, quæ de Lapide lazuli, omnium autem vehementiores, quæ de Armenio dictæ sunt. In lazulinis Cordustantum Garyophyllorum & anisi ana ℥ iij. ponit, Mesue vero ipse, & ex eo Augustani cuiusque ℥ iij. assumunt.

Exigua inter lazulinas & Armenias est differentia, eadem quippe dosi utriusque compositio continet agaricum, epithimum & polypodium, species autem hierapicra, diagrydium, sal gemma, & caryophyllos variato pondere helleboro nigro & aniso, quibus intertextæ sunt Lazulina, destituuntur armenia. Lapidem ipsos, basin compositionum statuentes, quod attinet, adeo inter se cognatæ sunt naturæ, ut armeniū, materiam & rudimentum Lazulinæ statuam auctoram probatissimi. Quæ autem.

autem virtute & quomodo atrabilarios educant humores, & quali præparacione in vsum sint trahendi, libro præcedenti capite peculiari explicatum est.

Facultatem & laudes præcipue armenii, Trallianus, Aetius & Actuarius satis de præconiarunt. Tanto peius autem faciunt ad morbos melancholiam, ut Armenius, radimentum. Cyanei promptissime educat atrabilarios humores, quæ virtus necessario in lapide perfectiore augmentum sumpsit, in quem non tantum formalis incidit absolutio, sed alia illa, quæ in rudimento & massa imperfectiore nondum est animaduersa facultas, qua cor spiritusq; & vitalis virtus maxime roboratur, simul innata est, adeo, ut ad humorem atrabilarium purgandum, & affectus masticie præuæque imaginationis ab eodem inductos pariter conducatur, qua de re loco citato vberius.

Pilula lazulina primario ducunt humorem melancholicum & atrabilarium, idque potissimum vilapidis cyanei magna quantitate ingredientis, & ellebori nigri, quorum virtutem iuuant epithymus & polypodium, acuit diagridium, irritat sal gemma, incitant simulque roborant species hiera picra, Gargophylli, semen anisi. Ratione agarici, Gargophyllis & sale gemma correcti, & exacuti, pituita quidpiam vna educitur, & bilis propter diagridium & hieram. Succus endiuia, quo subigitur & conformatur massa, diagry-

dii acriumque vim temperat, visceribus feruidis & humori vsto conuenientiore facit. Quælibet dragma possidet diagrydii grana duo cum dimidio, totidemque ellebori nigri, & salis gemmei, lapidi lazuli grana quinque cum dimidio, agarici, polypodii, & epithymi ana grana octo & specterum hiera picra quatuordecim, proinde dosi pilularum à ʒj. ad ʒiʒ. extendi potest.

Pilularum de lapide Armenio systema Pilularum continet diagrydii pene quinque & lapidis Armeni grana nouem, quocirca lazulinis fortiores censentur, & minori pondere exhiberi debent, dosi à ʒj. ad ʒiij. Cyanis correctiores sunt. Quoniam vero succus, quo ex mente auctoris coagmentantur, ineptior sit, pro conseruanda virtute, & integritate, celeriter enim in lapideam duriciem densatur massa, præstat vtriusque systema formare cum syrupo de pomis Saboris. Vtraque de lapidib. compositio conducit ad omnes melancholiam affectus, & peruersas imaginationes, tristitiam & mœrorem sine causa, & vitia ex atrabilario humore nata, cancerum, elephantiasin, quartanam, hypochondriacam affectionem, lienes tumidos, infartos, & humores terreos nigrosque è sanguine & venis, vniuersoq; corpore & quælibet eius parte ducendos.

C A P. XLVIII

Pilula fetida maiores D. Mesue.

℞. Sagapeni,

Yyy 2

ammo-

Dose.

de lapide Armenio dosi.

Quibus affectibus pilula de lapidibus melanagogis conducant.

Harmel.

ammoniaci.

opopanacis.

bdellii.

colocynthis.

Harmel seu seminis Ruta agrestis vel
hortensis sicca.

Aloes.

epithymi ana ℥v.

Hermodytylorum.

Esula preparata ana ℥ij.

scammonei ℥ iij.

cinamomi.

Spica Indica.

castorei.

croci ana ℥j.

Turbiti ℥ iij.

zinzib. ℥ iij.

euphorbi ℥ iij.

succiporri depurati q. s.

Elegans est harum pilularum structura, & ad morbos complures, praefertim pertinaces utilissima, neque sunt audiendi, qui eam propter ingredientium excellentium vehementiam formidare iubent, aut notare ausint. Artificiosa enim corrigentium, naturamque corroborantium, & munientium mixtura, ita cicutata & temperata sunt, ut absque symptomatum inflicto, & viscerum quassatione, stomachi & intestinorum torminibus, officium faciant, imo haec a causis frigidis inducta maximopere releuent. Constant enim ex emollientibus, & fundentibus crassos induratosque humores, & ex attenuantibus & incidentibus, ex aromaticis naturam caloremque nativum robo-

rantibus, & purgantibus partim validissimis, partim lenioribus.

Gummatum vero Sagapeni, ammoniaci & opopanacis multiplex est officium; primo, humores crassos & duremollit, ceterorumque, ut euphorbi & aramatum calore adiuta fundunt & colligunt; deinde, pertinaces viscerum obstructions referant, viasque, per quas fluant humores, aperiant; tertio, intestinis, utero & vesicae sunt grata, hisque opitulatur; quanto, peculiariter cerebrum, nervos, nervosque partes roborant; quinto, purgantium virtutem eo singulariter dirigunt & ducunt; sexto, pituitam crassam, a cerebro, nervis, articulis, intestinis, ventriculo, & vieter leniter trahunt, & maiorum purgantium vim congruentem iuvant, excedentem reprimunt, quia remissum remittit intensum; septimo, peculiariter acutitas, acres & virulentas colocynthidis, esulae, diagyridii & euphorbi qualitates mitigant, cohibent, & ligant.

Sagapenum enim, uti supra demonstratum, peculiaris colocynthidis corrector est, Bdellium Serapioni refranat vim euphorbi, ut pro illo perperam substituerit Rondeletius mirram. Huc accedit aloes, quae fertur omnium vehementer purgantium moderatrix, & nihilominus vim leniter bilem primo, dein pituitam eliciendi, promouet. Diagyridium additum est, ut sopitam in crassiore turpeti & hermodactylorum substantia vim excitet & incitet, naturamque, ut violenta remedia non nimis

Gummatum
vires
quid in
hac compo
sitione per
ficiant.

Sagapen
colocynth
dos corr
flor.

Aloes en
nium ve
hement
purgant
modera
trix.

Exame

nimis diu intus retineat, ad eiicien-
dum irriter, bilem & tenues humo-
res adducat, quorum mixtura cras-
siores ad effluendum aptiores, para-
tioresq; fiant. *Epithymus* epar & lienē
aperit, crassum humorē incidit & at-
tenuat, eiusque eductionem beni-
gne iuuat. *Castoreum* pituitam com-
minuit, flatu discutit, cerebrum, vte-
rum, intestina, vesicam calefacit & ro-
borat, nervos nervosasque partes
cum primis iuuat, epilepticis, caroti-
cis, paralyticis & hystericis prodest.
De eo vide examen *pilul. arabic. Semen*
rutæ impense calidum siccumque ex-
tenuantis & penetrantis est naturæ,
& à Dioscoride ad affectus articulo-
rum commendatur, vide examen *pil-*
lucis. Inanis est *Rondeletii* merus,
verentis, ne pro *semine harmela, cicuta,*
quod præsentaneum est venenum &
Harmel nuncupetur, à quibusdam
assumatur, nemo enim tam obesæ
mentis est, ut in hoc *Quiricum* de an-
gustis sequatur. *Zinziber hermodactyl-*
orum & turpethi noxam corrigit, vir-
tutem sopitam acuit, pituitam inci-
dit, digerit, ventriculi & intestinorū
calorem fouet. *Spica & cinamomum*
cor & viscera spiritusque roborant,
obstructa aperiunt, naturæ vires con-
servant, digerunt, corrupta & putri-
da emendant; *crocus* coquit, digerit,
uteri pectorisque vias aperit, spiritus
reficit. *Succus porri* calefacit, tenuat,
vrinas & menses ciēt, calculos pellit,
pectus aperit.

Basin medicamenti constituunt

colocynthis, turpethum, hermodactylus, eu-
phorbium, & esula, quæ crassos frigi-
dosque humores, pertinaciter visce-
ribus impactos, & distantioribus, uti
cerebro, nervis, articulis, utero, vesi-
cæ, partibus inhærentes extrahunt,
horum vim, naturæ congruam, gum-
mata iuuant, immoderatam frænant,
diagrydium promouet, uti supra tra-
ditum.

Conueniunt itaque cerebro, ner-
uis, articulis, eorumque frigidis affe-
ctibus, cephalæ, hemicrania, apo-
plexiæ, epilepsiæ, paralyti, vertigini,
tremori, arthritidi, gonagræ, poda-
græ, spinæ, iuncturarum ventriculi
& coli dolori. Pertinaces viscerum
infatus tollunt, uteri mucum im-
purum emungunt, menses ciēt, vi-
tia cutanea, impetiginem, scabiem,
vitilignes lepram & elephantiasin
emendant.

Quælibet dragma possidet *colocyn-*
thidu, sagapeni, opopanacis, ammoniaci,
aloes, epithymi, ana grana quinque, scam-
moni grana tria, euphorbi paulo ultra di-
midium granum, Turpethi grana quatuor,
esula & hermodactylorum ana grana duo.
Dosis à ð ij, ad ʒj.

Quibus
morbis
conueniant.

Dosis.

C A P. XLIX.

Pilula de Sagapeno D. Mesuæ.

ʒ. Sagapeni,
ammoniaci,
opopanacis,
bdellii ana ʒiij.
sem. apij,

Yyy ʒ ammeor,

ammeos,
anisi,
Ruta agrestis ana ℥j.
acori seu calami aromatici,
lepidij seu Iberidis,
calamintha,
Folij, vel eius loco spica Indica
centaurii minoris,
polij,
costi, vel eius loco Zedoaria, aut an-
gelica,
salis gemma ana ℥℥.
colocynthidos ℥v.
Aloes ℥vj.
Excipiantur succo porri, marrubii
vel matricariae.

Cordus gummatum singulorum
duas duntaxat dragmas ponit, cum
tamen ipse auctor huius compositi-
onis Mesue dixit in duabus ad-
iiciat.

Seitargi. Idem pro seitargi recipit cassiam li-
gneam, sed si ea, quae Serapio de seitargi
scribit, conferantur cum his, quae
Dioscorides & Galenus de lepidio tra-
dunt, palam fit, illud nihil aliud, quam
lepidium esse, ut etiam prolixè de-
monstrat Musa Brassauolus in exa-
mine pilularum aggregatarum. Hoc
vero esse Iberidem, iam ante à classicis
auctoribus demonstratum est. Est
autem viribus nasturtio proximum, &
in tertio calefacientium ordine cõ-
mendatur ab Aetio & Paulo lib. 3. ad
Ischiadicum dolorem, quem prorsus
eo persanari affirmant. Herbam tusam
cum axungia porcina applicant, & ad
miraculum cispelli & expungi affe-

*Lepidii seu
Iberidis
vires.*

rum asserunt. Commendatur por-
ro ad frigidos vetriculi affectus, ver-
iginem, icteritiam, coli cruciatum,
hydropem, renum obstructions à
pituita glutino & calculis, dysuriam,
morsum canis rabidi, & venena. *Acetum
infusionis vel decoctionis lepidii, ob-
structo lieni tumefacto & indurato
prodest, cum melle succus vlcera oris
& gutturis persanat. Non incom-
mode ad scorbuti curationem accer-
fitur, & ad hunc cispellendum prod-
esse certa constat experientia.*

*Costum non sine magno errore offi-
cinae haecenus exposuerunt dulcem &
amarum, cum de omnis costi veri no-
ta interiore & maxime propria sit,
admodum amarum esse. Non minus
hallucinantur, qui zedoariam maiorem,
costum verum, vel pro eo sumendum
esse duxerunt; Prostat hodie Arabi-
cus, Indicus, Syriacus: Quo ad qua-
litates & notas, suauiter odoratus, *Costi veri
boni nota.*
candidus, laevis, amarus, acris & aro-
maticus, sit, corticis ad instar cinamo-
mi, sed crassioris, speciem represen-
tans, unde Germanis weisse Zimmet
runde nominatur. Amari tudine & a-
crimonia mordicante linguam ferit,
omniumque aromatum sapes, o-
doreque in se transtulisse videtur. *Vires.*
Habet enim acrimoniam zinziberis,
& Garyophyllorum, amaritudinem ze-
doariae, feruorem piperis, fragrantiam
cassiae, & cinamomi. Vnde potenter cal-
facit, crassos flatus discutit, tardi a-
tem coctionis emēdat, ciborum cor-
ruptionem prohibet, colicos dolo-*

res à flatu & pituita componit, pectoris inflationes tollit, ventris tineas exigit, urinam & menses ciet, impurum vterum tam suffitu, quam foru expurgat, ad concipiendum iuuat; rupta, conuulsa & laterum dolores sanat, ex mulso Venerem stimulat, venenis & viperarum morfibus medetur, quocirca antidotis miscetur, nervosis partibus resolutis inungitur, & ante febrilem accessionem vterum decreto ex oleo corpori affricatur.

Polium duorum est generum, maius & minus. Vtrumque gustantibus est amarum, viscera omnia obstru-
lii Qua- ctione liberat, urinam mensesq; ciet,
us vir- vi referandi, incidendi, attenuandi
u & usu & abstergendi præditum est. *Polium*
 minus, quod & teutrium vocant, ma-
 ioris perhibetur efficaciae, & acius
 atque amarius, adeo ut in tertio sic-
 cantium, & secundo completo cale-
 facientium ordine ponatur. Hydro-
 picis, morbo regio, lienosis ex aceto,
 & serpentum ictibus medetur, al-
 uum & menses ciet, à partu secundas
 mortuumque fœtum eiicit, stomachum male habet, & caput dolore af-
 ficit. Recens aduersus oculorum suf-
 fusiones fronti alligatur, viride tri-
 tum, magna vulnera glutinat. *Iuam*
muscharum ad *polii* genera refert Dio-
 scorides.

Calamintha tres recensentur species,
montana, *Nepeta*, quæ *pulegio* similis, sed
 maior & tertia *menthastrum* cognata.
Nepeta potior est usus. Folia sunt a-

cria & feruentia, radix superuacanea,
 calida & sicca est ordine tertio, essen-
 tia tenuis, gustu acri & nonnihil a-
 maricante, assumpta manifeste cale-
 facit, sudores ciet, digerit, exsiccat.
 Vehementer incidit, abstergit, & in-
 fartus omnes expedit, urinas impel-
 lit, regium morbum expurgat, ortho-
 pnxæ & asthmatis, ex oxymelite con-
 fert, menses adeo valenter ciet, ut cœ-
 ceptum, seu pota, seu admota, inter-
 mat, & eiiciat. Capitis diuturno do-
 lore affectis, vertiginosis, veteriosis,
 stupidis, resolutis, conuulsis, comi-
 tialibus, anhelosis & suspiriosis, ven-
 triculi que torsionibus à flatu prone-
 nientibus, confert. *Succus* naribus in-
 ditus pituitam fortiter trahit, visum
 acuit; Per se vel ex oleo decoctionis illita,
 contra febrium facit rigores; *succus*
 alcarides & lumbricos necat. In æ-
 gritudine Iliaciadica, coxæ applica-
 ta, ex profundo trahit, totum articu-
 lum calefacit, dolorem componit. E-
 lephanticorum idoneum est reme-
 dium, quorum tenues humores di-
 gerit, & crassos extenuat. Cicatrices
 & sugillata delet. Ex *calamintha* nobi-
 lis illa confectio extruitur & nomi-
 natur, quam Galen. lib. 4. de sanitate
 tuenda contra cruditates primarum
 venarum, & præcordiorum inflatio-
 nes commendat, quæque utiliter ad
 menses remorant, si surpatur.

Folium, seu *malabathrum*, à procera *Folium*
 quadam India arbore decerpitur,
 quæ in locis aridis fruticane fertur.
 Calidum est in secundo gradu, odo-
 ratum.

Quibus af-
 fectibus ca-
 lamintha
 conducit.

Menses
 valenter
 ciet.

Calamin-
 a species
 quatita

ratum, utinam mouet, halitum oris commendat, vestium tinea arcet, & qualitate viribusque *nardo* est simile, quæ in illius penuria recte substituitur.

Amni semen quibus morbis conueniat

Fœcunditas atque remedium ex sem. ammi.

Examen pilularum de sagapeno.

Quibus morbis pil. de sagapeno conueniant.

Amni, cum *ino* adeo affine, ut id, quod in *Æthiopia* nascitur, *cuminum æthyopicum* nominent, quo tamen multo minus & candidius est, *origanum*que sapit. Proinde quod in officinis vulgo nigro colore reperitur, verum & genuinum esse nequit. Calidum est & siccum ordine tertio, tenuium parium, gustu subamarum & acre, incidit, tenuat, calefacit, siccatur, facit ad tormina, urinæ difficultatem, serpentumque ictus, menstrua ciet, mirifice ad fœminarum fœcunditatem facit, si alternis diebus dragma vna ex vino meraco aut carniū iure assumatur. Quo die fœmina id hausit, cum marito congredi non debet, sufficit cum *vua passa*, vuluam emollit.

Hæ pilulæ quodammodo affines sunt fœtidis, propter gummata, quorum opera, earum virtus ad articulos defertur, viscerum durities emollitur, infartus expediuntur & *colocynthis* malitia retunditur, violentia remittitur, uti *Rhases* statuit, *Serapion* ita *Serapio* arbitratur *ammoniacum* corrigere *colocynthidem*. Ratione itaque *aloes* à ventriculo & propinquis, *colocynthis* vero materias crassas, pituitam, & melancholiam à longinquis partibus euehunt, ut ischiadico dolori, podagræ, & articuli-

bus morbis conducant, viscera indurata & infarta emolliant, & aperiant, & solemnitas earum sit usus ad obstructions omnis generis, præsertim lienis, eiusque scirrhum. Menstruum profluuium si quid aliud, certo experimento strenue promoucant, & veteri dolores ex mensib. remorantib. sedant, *aloe* n. venas referat, cætera femina, radices, & folia, calore, tenuitate, acrimonia & substantiæ tenuitate, uterum aperiant, humores crassos secant, fundunt.

Quælibet dragma comprehendit *colocynthis* grana vndecim cum dimidio, *aloes* vero tredecim, dosis est ʒj.

C A P. L.

Pilula de opopanace Mesuæ.

Opopanacis,
Hermodytylorum
sagapeni,
bdellii mollis,
ammoniaci,
colocynthis ana ʒv.
croci,
castorei,
myrris,
zinziberis,
piperis nigri,
longi,
castalinee,
myrobalanor. Citrinorum,
emblicorum,
belliricorum ana ʒj.
scammonei ʒij.

Turbith

Menses strenue promoucant, & veteri dolores ex mensib. remorantib. sedant.

Turbith ℥iij.

aloes ℥xij.

*Infunde lacrimas in aqua
caulium, & forma in massam.*

Hæ *foetidis* maxime respondent & conformes sunt, nisi quod *esula* & *euphorbio* careant.

Piperis tria vulgo sunt genera, *album*, *nigrum*, & *longum*. *Albi* & *nigri* quoad plantam, nulla est differentia, neque dignoscuntur, nisi fructu maturo. Sucrescunt iuxta arborum radices, ad quarum fastigia, conuoluen- do scandere solent. *Fructus* vuarum more racematim coherent, sed minores sunt vis, *piperis racemi*, qui virent, donec siccentur. *Longi piperis* plantam, *Garcias* ab illa diuersissimam statuit, sed *Clusius* contra eidem effigie & qualitate similem refert.

Excalfaciunt & siccant omnia excessu quarto, valenter vrunt, & exulcerant corpus. *Candidum nigro* est calidius & acrius; hoc enim quasi per- assatum & superexsiccatum est. *Longum colicæ* passioni præcipue medetur. Omnia vero genera cōcoquunt, extrahunt, discutiunt, abstergunt oculis caliginem obuersantem, urinam cient, horroribus febrium circuitu reuertentibus profunt, partus extra- hunt, tussi medentur, *Venerem* è lacte sumpta excitant. Grana quinque integra cottidie sumpta, eos iuuant, qui ventriculi dolore ex cruditate, & flatu oborto laborant.

Hermodaetyli, *Turpethum* & *colocyn- this*, ampla quantitate hanc compo-

sitionem ingredientibus eiusdem basin *de opoponace* constituunt, qua præcipue pituita crassa, viscida à remotis partibus, capite, neruis, & iuncturis educitur. *Colocynthidis* vim efferatam gummata temperant, quæ etiam, excepto *bdello*, eosdem humores, leniter ducunt.

Scammonium, *Turpethi* & *hermoda- ctylorum* virtutem, in crassa materia sopitam irritat, *Zinziber*, *castia lignea*, *mirrha*, eorum malitiam corrigunt, *castoreum*, *piper nigrum* & *longum*, *crocus*q; pituitam crassam incidunt, tenuant, liquant, remedium vim ad abditas cerebri, neruorum, & articulorum partes deferunt, earumque temperiem confirmant.

Myrobalani excedentem *diagrydæ* aromatumque caliditatem & acrimo- niam temperant, viscera roborant, & educationem humorum ita iuuant, ne fluxus præcipitetur. *Aloe* ventricu- lum & intestina extergit, roborat, & purgantium excessum moderatur.

Hæ pilulæ, efficaciter pituitam crassam, ab articulis & iuncturis, dolore affectis, trahunt. Resolutionem & incontinentiam neruorum, spas- mum cynicum, gonagram, podagra- gram, vniuersam arthritidem, mor- bosq; neruolarum partium frigidos maxime leuant.

Quælibet dragma comprehendit *hermodaetylorum* & *colocynthidis* ana gr. v. totidemque *sagapeni*, & *opoponacis*. *Turpethi* grana quatuor, *scammonei* grana

Z z z duo

*piperis
storia.*

*piperis
tres.*

*ongum
inducit
sica pas-
sioni.*

*Examen
pilularum*

Dosis,

dua & aloes duodecim. Dosis itaque sit à
 ℥ij. ad ℥j. in robustioribus.

CAP. LL.

Pilula de sarcocolla D. Mesua.

℞. sarcocolla ℥iij.
 Turbith ℥iij.
 colocynthidos,
 Zinziberis ana ℥jß.
 salis gemmae ℥j.
 Aqua rosarum quantum sufficit,
 fiat massa.

Quoniam hæc minus correctæ sint
 & aliæ eiusdem intentionis, atque ef-
 ficaciæ, sed rectius compositæ & ad
 usum securiores innentantur, & cum
 coctis pene sint similes, nisi quod
 diagrydio careant, & pro speciebus hie
 sarcocollam & sal gemma recipiant, pas-
 sim neglectæ evaserunt.

Veteres propter multiplicem, qua
 gummata pollent utilitatem, ex quo-
 cunque horum additis congruenti-
 bus, peculiarem pilularum massam
 conformare, vel saltem denominare
 annexi sunt; verum, qui vnam alte-
 ramue compositionem, seu *stictas*
 seu de *sagapeno* vel *opopanace* rite in v-
 sum trahere norit, is cæteris facile ca-
 rere poterit.

Recentiores non minus ad inter-
 na, quam externa corporis mala, ad-
 prime eadem conducere animad-
 vertentes, veterum exemplo, ad af-
 fectus curatu pertinaces, & rebelles,
 videlicet quartanam, hypochondria-

cas passiones, viscerum infartus &
 crassus, glutinosus & indomitis humo-
 ribus dependentes, pilularum novas
 de ammoniaco & sagapeno structuras
 excogitarunt. Huius farinae est fabri-
 ca pilularum de sagapeno Camilli, con-
 tra quartanam, apud Quercetanum
 in pharmac. dogmat. quæ sic habet.

℞. sagapeni gummosi preparati ℥vj.
 ammoniaci preparati ℥iij.
 extracti trochiscorum albandel ℥j.
 scamonei preparati ℥ß.
 salis gemmae ℥jß.

Cum syrupo violato fiat massa.

Ex qua formantur pilulae pisi, vel
 ciceris magnitudine.

Datur initio paroxysmi pilula vna,
 humoribus ante præparatis debite
 & inangitur ceruix atq; collum cum
 spina linimento ex theriaca, aqua vite,
 salvia, vel spica oleo pauxillo remittis. In
 hac quoque structura gummata vehe-
 mentium purgantium vires frangunt,
 & violentiam moderantur, & inte-
 rim humorum lenticiam tenuant, &
 viscerum infartus expediunt.

Idem ad lienis obstructions, du-
 ritiem, scirrhum, quartanam, cotti-
 dianam, & cachexias, tradit pilulas
 de ammonico.

℞. aloes preparata ℥iij.
 gummi ammoniaci in aceto squilli-
 tico soluti, & per setaceum
 traiecit,
 mirrha preparata ana ℥ß.
 mastichis,
 specierum diatriosantalorum ana
 ℥jß.

erga

Pilula de
 sagapeno
 contra
 Quarta-
 nam.

croci ℥ ij.

salis fraxini vel absinthii ℥ iij.

Cum syrupo de storachade vel de succo rosarum fiat massa, quæ conuenienter accutur extractis albandel, vel diagrydij.

CAP. LII.

Pilule arthetica Nicolai iuxta Cordum.

℥. Hermodactylorum,

Turbith,

agarici ana ℥ iij.

colocynthidos,

casia lignea vera,

spica Nardi Indica,

Garyophyllorum,

xylobalsami,

carpobalsami,

macis,

galanga,

zinziberis,

Mastiches,

asa fetide,

Feniculi,

anisi,

saxifrage,

seminis asparagi,

rufci,

rosarum,

granorum milij solis,

salis gemmei ana ℥ ℥.

scammonei ℥ ij.

Aloes optima ad pondus omnium

succi feniculi q.s.

fiat massa.

Varia harum descriptiones existant, prima & originaria est apud Nicolaum Mycepsium, quæ ponderibus variatis sic habet.

℥. Hermodactylorum,

Turpethi ana ℥ i℥.

myrobalanor. cepulorum,

Indorum,

citrinorum,

agarici trochiscati,

colocynthidis,

anisi,

Garyophyllor.

spica,

zinzib.

saxifrage,

piperis longi,

sem. apij,

dauci,

rosarum,

amomi,

salis gemme,

mastiches,

granorum Solis,

sem. asparagi,

feniculi ana ℥ ℥.

Aloes ℥ ℥.

Diagrydij ℥ j.

succi absinthij q.s.

Fingatur massa.

Hanc Nicolaus Præpositus immutauit variando dosin, & pro hermodactylorum turpethiq. vncia vna semis, dimidiam cuiusque sumendo, iusq. agaricum æquando, colocynthidem, myrobalanos cum pipere expungendo, xylobalsamum & carpobalsamum, (quod nullum forte arbitratus sit efficax fore medicamentum balsami expers) inserendo, & aloen ad pondus omniū adiciendo. Hunc sequutus Cordus colocynthidem retinuit, sed pro vncia vna

Zzz 2

diagrydii

diagrydii dragmas duas posuit. Foë-
sius *colocynthidem*, *diagrydium*, & *asam*
foetidam non habet. Augustani *Hermo-*
dactylorum, *turbith* & *agarici* ana ꝑij.
diagrydii vero ꝑß. ponunt, *colocynthi-*
dem expungunt. Cum *hermodactylo-*
rum, *turpethi* & *diagrydii* iusto maior
videretur quantitas, in originaria de-
scriptione Cordi paradigma seruand-
um & usurpandum esse duximus.

Asa dulcis
seu *Bengo-*
inquit.

Asam nonnulli distinguunt in *foeti-*
dam & *odoratam*, siue *dulcem*, & vnus
speciei plantæ ferulaceæ, in diuersis
locis prouenientis succum esse dicti-
tant. *Odoratam* & *dulcem*, ex radice in
Cyrenia proueniente, stillare, & *laser*
Cyreniacum & *Belzoinum*, aliis succum
medicum nuncupari *foetidam* ex radice
Mediæ aut Syriæ lacrumam succum-
ve profluentem esse.

Verum enim vero, legitimum no-
strum *Belzoinum* veteribus incogni-
tum, lacruma arboris Samatræ, loæ
& Martaban est, ex qua vulnerato
cortice succi in morem profluit. To-
to itaque genere diuersa est *asa foetida*,
ab *asa dulci*; Neque etiam hæc *laserpitii*
vel succi *Cyreniaci* aut *mirrhæ* species
est, nec, vt alii contendunt, *angelica* vel
Imperatoria succus, resinofus, sed arbo-
ris Samatræ Sian Malacæ aut è dictis
regionibus, liquor.

Asa foetida
historia.

Asa foetida Germanis *stercus Dia-*
boli dicta, *Laserpitii*, stirpis ferula-
cæ, lacruma, seu gummi quoddam,
ex radice vel caule collectum est, il-
lud *radicarium*, hoc *scaparium* Theo-
phrastio cognominatur. Nascitur in

Armenia, Lybia, Syria, vnde aliquan-
do vocatur *succus Lybius*, vel *Medicus*
& *Syriacus*, olim *Cyreniacus*, quod ex
Cyrenensium agro copiosissimus &
probatissimus adueheretur, quo
nunc prorsus caremus.

Aser itaque latinis, *asa*, Arabibus *Alieh*,
Græcis, lacruma est *laserpitii*, *Maspeton*
quod sylphium est Dioscoridis, & *al-*
tith Auicennæ, folium eius nomina-
tur *maspeton*, radix *magudaris* vel *magy-*
daris. *Asa* alia est pura, sincera, & tras-
lucens, alia turbida *sagapeno* sophisti-
cata, furfure vel farina remissa.

Asa foetida, calida & sicca est gradu
tertio, moderni potissimum vtuntur,
ad vteri ascensum, & abe rationem.
Ad pectoris, neruorum, & rebr, ven-
triculi & matricis morbos usurpatur. *Quibus as-*
Cum ouo sorbili rauce dinem, & ex *foetibus as-*
foetida
conducit.
oxymelite, tuissim perlanat, ictericia &
hydropi medetur, mentes & seci n-
das pellit, hausta cum pipere & mirrhæ
ex aceto squillitico, vel mulsæ, facit ad e-
pilepsiam.

Electuarium ex succo *Cyreniaco* seu
asa foetida.

pipere,
zinzibere,
folijs ruta,
salenitro,

& melle conducit ad quartanã
& chronicas febres. Carbunculos
& bubones pestilenciales *ruta saleni-*
tro & melle mista rumpit, eodemque
modo clauos extrahit, oculorum a-
ciem exacuit, & incipientes suffusio-
nes cum melle illita dissipat, aduersus
anima-

animalium venena pota & applicata conducit.

Milium.

Milium solis, Græcis *lithospermon*, à seminis duritie dictum, duum est generum, maius & minus, illud legitimum, calet & siccat ordine secundo.

Semen è vino potum, calculos comminuit, vrinam pellit, stranguriam discutit, vtriusque *semen* sesquidragmæ pōdere, addita *asplenii* semidragma, & *succini* scrupulis duobus, ex *succo plantaginis*, aut *lactuca*, ad gonorrhæam cohibendam datur.

ad Gonorrhæam.

ad faci-
andum
artum.

Minoris lithospermi ʒij . cum lacte, certissimo experimento dantur ægre parturienti fœminæ.

Asparagus.

Asparagus in actiuis temperatus, primum siccitatis gradum excedit, radice & semine valet, vrinam ciet, calculos pellit, renes, iecur, & pulmones infartu liberat, icteritiæ medetur, stranguriam & dysuriam sanat, semen genitale auget, venerem stimulat, visum acuit, utile ad hæc omnia est acetarium, ex *asparagi* caulibus iunioribus modice elixatis, cum sale, aceto, *piperis* & oleo factum. Radix cum ciccribus rite elixatur.

Asparagus sylvestris hortensi efficacior est, & quamvis radice & caule temperatus sit, tamen semen ordine secundo calet.

Ruscus vi-
us.

Ruscus in secundo calidiorum & sicciorum est ordine, sapore amaricat, radice potior em efficaciam possidente plurimum in usum venit, qua vel sola, vel *folijs* & *baccis*, ex vino potis, vrina pellitur, eiusque stillicidium ab-

igitur, calculus deteritur, mens moventur, morbus regius curatur, euocandi pituitam è pectore vim habet, *succus foliorum cum saccharo sumptus* hæmoptosi medetur, calculum renum pellit, menses aperit.

Saxifraga calida & sicca est ordine secundo, è vino pota, calculos terit, stranguriam sanat. *quanam vera.*

An *pimpinella*, quæ etiam *saxifrage* nomine venit, num vero plantæ quæ proprie *saxifraga alba* ad differentiam eius nominatur, semen sit recipiendum, merito

dubitatur. *Pimpinella* locum potius dandum arbitror, quod hæc in tertio calidiorum sicciorumque gradu existens, digerentis & attenuantis sit facultatis, potenter calculos frangat, & pellat, menses, secundas, & mortuum fœtum exigar, obstructions iecoris, lienisque expediat, icteritiam sanat, ventriculi coctionem iuuat, eiusdem cruditates digerat, intestina confirmet, colicos cruciatus ex flatibus & pituita mitiget, antiquis febribus & paralyti admodum prodest. Radix masticata, dentium dolores sopit, multo foras educto humore ex aceto venenis & lue pestiferæ resistit.

Virtus
pimpinellæ.

Galanga minor hic assumenda, quæ est radix nodosa, intus & foris rubra, per internodia contorta, odorata, acerrimi saporis, figura & habitu *cyperi*, vnde *cyperis macedonica* quibusdā vocatur. Eligenda grauis, sapore acerrimo, quæ instar *piperis*, vel *zinziberris* linguam vellicet. Calfacit & sicca ordine tertio, ventriculum eiusque

Zzzz 3. calorem

*Galanga
vires.*

calorem mirifice roborat, dolores à flatu & pituita mitigat, colicos cruciatus sopit, & vteri flatuosis affectibus prodest, cordis palpitationem sanat, venerem instigat, halicum commendat, cerebro nervisque refrigeratis opitulatur.

Zinziber est planta in plaribus India insulis proveniens, optima cum primis in Maluar, foliis Iridis aquaticæ, sed paulo augustioribus, magisque nigricantibus. Radix recens in frustula concisa, v. entis expers est facultatis, ideoque inter cætera acetariis miscetur, siccata vero & limo obducta (hac enim ratione minus à carie, cui admodum est obnoxia, infestatur) vel etiam viridis, saccharo condita, ad nos aduehitur. *Zinziber*, quod sponte nascitur, exigui est momenti; id, q. ex semine vel radice natū, præfertur. Est autem in tercio calidorū ordine, & humidorum primo, sapore & viribus *piperi* respondens, nisi quod tardius, & dein diutius calefaciat. Differunt autem *zinziber*, *zerumbet*, & *zedoaria*. *Zerumbet*, quoad

*Zinziber
zerumbet
& zedoaria
quomodo
differant.*

*Zerumbet
vires
& natalis.*

vultum, & radicem magnam habet cum *zinzibere* affinitatem, sed radices obtinet crassiores, & folia lōgiōra, estque stirps graminacea, quæ plurimum feritur in Maluar, & sponte in sylvestribus etiam provenit, ubi *zinziber* sylvestre nominatur. Commendatur adursum venena, & ad exhilarandum cor, & partes interiores roborandas & conservandas. In defectu *zerumbet*, *zedoaria* rotunda su-

mi potest; nam utraque planta, ut nominis, sic virtutis & generis eiusdem non male putatur esse, non secus, quam *cyperus longus* & *rotundus*.

Zedoaria zinzibere est odoratio, magis amara, sed non adeo acris & calida. E Sinarum regione ab extremis India finibus aduehitur. Eam *Auicenna cypero*, *alii costo* assimilant; verum aromaticitate & viribus, quam vultu sunt similia, est enim *zedoaria* ordine secundo calida & sicca, flatum discutit, colicis doloribus opitulatur, necat vermes, resistit venenis, miscetur antidotis.

*Zedoaria
historia
& vires.*

Zinziber magna vi aromatica pollet, ventericulus roborat, nativum augendo calorem, concoctionem iuvat, flatum discutit, humores crassos attenuat, aquosos absorbit, languentem appetentiam à causa frigida prognatam excitat, maxime cum adhuc virēs recensq; saccharo condita assumitur, sic in senibus pituitosis & male coquentibus pituitam liquando, leniter aluum emollit, eaque exonerata admodum confirmat interiora. Obstructiones præterea soluit, crassum pulmonum humorem attenuat, tenuem coquit, tussis veteris, asthmatis, frigidorumque affectuum familiare remedium, efficax ad ea, quæ caliginem oculis offundunt; antidotos ingreditur, cibis saporem conciliat, senam corrigit. *Agarico* & *turpetho* ad frangendum malitiam & operationes faciliores edendum utiliter miscetur.

Hæc

CAP. LIII.

Pilula de Hermodactylis maiores Mesue.

℞. Hermodactylorum,
mirbalanorum citrinorum,
Aloes,
Turbiti,
colocynthidos,
Bdelli mollis,
sagapeni ana ℥vj.
castorei,
sarcocolla,
euphorbii,
opopanacis,
sem. ruta sylvestris vel sativæ,
Apii ana ℥ij.
croci,
succi brassicæ sive caulium quantum
sufficit,
Formetur massa.

Quoniam simplicia, tam purgantia, quam cætera roborantia, & præparantia, in superioribus satis cribrata, & examinata sunt, præter rem fecerimus, si eorum indaginem huc arcescere, & apponere velimus. Nominantur de hermodactylis maiores ad differentiam minorum, quas ad calidorum, uti illas ad frigidorum educationem comparatas esse, dicunt. Verum utraq; compositio utriusque tam calidi quam frigidi humoris quicquid ita educit, ut alterius, videlicet minorum ministerio & usu carere queamus, qua de causa Cordi & Augusta

Hæc pilularum fabrica, crassos & pituitosos humores è iuncturis, cerebro, nervis, nervosisque partibus, renibus, vesica & utero ducit, urinas & menses remorantes remouet; vi hermodactylorum, turpethi, & agarici, crassam pituitam è dictis & longinquis partibus trahit, horum vim incitant, malitiam corrigunt, calorem natium roborant, naturam iuuant, pituitam fundunt, obstructions viscenum, & nervorum reserant, virtutem deducunt galanga, zinziber, succedanea xylobalsami & carpobalsami, lignum aloes & cubeba, castia lignea macis, spica Indica, Garryophylli. Asa ad uterum nervosque deducit, semina mista renes vesicamque respiciunt. Mastiche ventriculum & viscera roborat, xii & rose, quæ etiam acrimoniam acutorum mitigant.

Diagrydium cæterorum purgantium virtutem instigat, & acuit. Sal gemma abstergit, aloes omnium purgantium immoderationem moderatur, ventriculum & intestina confirmat. Succus fœniculi (alii habent absinthii) nervus, oculis, capiti, utero, vesicæ applicat, flatum discutit, obstructions aufert. Quælibet dragma in Cordi paradigmata, complectitur hermodactylorum, agarici, & turpethi, ana grana quinque, scammonii grana duo cum dimidio, colocynthidis granum dimidium,

aloes semidragmam. Dosis.

à ℥j. ad ℥iiij. vel

℥ij.

Dosis.

gustanorum dispensatorio non est inserta.

Constat autem maiorum fabrica talibus, quæ pituitosum maxime humorem exhauriunt, induratum molliunt, fundunt, crassum attenuant, & ad faciliorem educationem aptum reddunt, & his, quæ viscerum robur conferuant. Crassos proinde humores potenter ab extremis partibus præsertim ab articulis euellunt, conducunt mortis capitis & neruorum, iuncturarumq; frigidioribus.

Examen.

Hermetici, gummosos & crassos humores, à concretis & resinosis gummatibus fundi, & liquari perhibent, quorum vim, uti valde intendit, ita ab iisdem vicissim temperatur *euphorbium*, *semen rutæ apij*, & *castoreum*, catartecorum facultatem ad articulos neruos, neruosasque partes deducunt, & *turpethum*, *hermodactylosq;* incitant, *crocus* coquit, digerit, roborat, *mirobalani* ventriculum & viscera roborant, contra prauorum affluxum stomachum confirmant, vehementer purgantium violentiam retundunt, in quo munere *aloe* pariter occupata est.

Dosis.

Qualibet dragma tenet *hermodactylorum*, *turpethi*, *colocynthidis*, *sagapeni*, *aloes*, & *mirobalanorum ana* grana vj. *Euphorbij* grana tria, Proinde dosis ultra dragmam vnā non erit extendenda. Renodæus *pilulus de sagapeno* & *opopanace* has præfert, & illis posthabitis vsutpandas censet.

Cum autem vulgo arbitrati sint,

pilulas de hermodactylis maiores, simpliciter extrahere humores crassos & frigidos, minorum compositionem adiecerunt, quæ sic ad biliosarum & calidarum superfluitatum in arthritide calida educationem sit comparata, uti maiorum ad frigidarum & crassarum.

Verum consuetudo inualuit, ut maiores duntaxat, quod ad calidos frigidosq; humores educendum satis dispositæ sint, in usum recipiantur.

Ne quis tamen minorum cognitione de fraudetur, earum paradigma hic deponimus, in quo notandum, *mirobalanis* & *rosis*, *diagrydi* insolentiam quidem retundi, sed pro *hermodactylis* genuinum corrigens non esse adiunctum.

Recipit autem structura

Hermodactylorum ℥v.

scammonei ℥iib.

mirobalanor. citrinorum ℥iij.

rosarum ℥ij.

Aloes ℥x.

Cum electuario de succo rosarum Mesuæ laxatiuo fiat massa.

C A P. LIIII.

Pilule de Euphorbia D. Mesuæ.

℥. *Euphorbii*,
colocynthidos,
Agarici,
bdellii,
sagapeni ana ℥ij.

Aloes

Aloes 3 v.

cum succo porri fiat massa.

Haecenus quæ à ventriculo, primis viis intestinis, mesenterio, epate, liene, renibus, vesica, vtero, capite, neruis, spina, articulis & artubus educunt, vidimus, restant, quæ ex abdominis cauitate, cerebro & neruis, omnium vehementissime extrahunt, quales pilulæ de Euphorbio.

Harum fabrica prudenter est construenda, & vsus religiose & summa cum cautione ineundus; neque enim nisi in morbis vehementissimis, natura vitibusque adhuc constantibus, & habitu robusto exhibenda. Et si enim extremis morbis extrema debeantur remedia, tamen teneræ constitutionis naturis, & texturis facile solubilibus, & sensibilibus quacunque egrimonia affectæ fuerint, nequaquam offerre licebit.

Primo itaque aduertendum, ut euphorbium, non, nisi debite & curiose correctum, recipiatur, & colocynthis cum agarico in trochiscos redacta, hic alioquin, suo corrigente destituta. Et si vero sagapenum iuxta Rhasin colocynthidis, & ex mente Serapionis, euphorbii peculiaris sit corrector, quali virtute etiam bdellium pollere asserunt, tamen cum acrimonia & pernix violentia vicissim accendatur, magisque igniculetur porraceo succo, operæ pretium fuerit, eius loco surrogare succum portulacæ, ad syrupi consistentiâ redactum, qui specificè euphorbii flammam restinguit; atque ut agaricus & colocyn-

this, è ventriculi & intestinorum tunics, promptius abstergeretur, & descenderent, salis gemma modicum adici, non præter rem foret. Aloe intestina roborat, & vehementium violentiam moderatur.

Hæc fabrica maxime prodest, cum frigidus humor, totum corpus, aut potiores præstantioresque partes & sensuum organa occupauit, ut in apoplexia pituitosa vsuuenit, ubi cerebri, neruorum totiusque calefactione oppressus est; & in hemiplegia & paralyti contumaci, partium syderatione, anæsthesia, veterno, comate, caro, catoche, aliisque soporiferis affectibus, stuporibus & resolutionibus. Crassam lentamque pituitam è neruis, eorumque membranis, & porosissimis cauitatibus, ex ipsis articulis, iuncturis, & artubus euellunt. Quocirca in morbo Gallico etiam probatissimus eorum est vsus, & in colica à vitrea pituita. Et quia in abdominis cauitate, detenta hydropicorum aqua, seu serum, nullos conspicuos, per quos penetraret, meatus inuenit, adeoque difficillime ad aluû & vrinas attrahatur, virtute euphorbii potissimum occultos naturæ ductus, quibus totum corpus perspirabile est, aperiunt, idque cum sanie pituitosa & stabulante ibidem colluue fortiter in aluum trahunt. Quælibet dragma continet euphorbii grana nouem, totidemque colocynthidis & agarici. Dosis à 3 ss. ad ʒ ij.

in robustissimis ad

ʒ iij.

Aaaa

CAR.

Ad morbos cerebri vehementissimos.

Articulorum.

ad colicam à vitrea pituita.

Hydropem. Ad morbum Gallicum.

CAP. LV.

Pilulæ de mezereo D. Mesuæ.

℞. folior. mezerei prepar. ℥v.

myrob. citrinor. ℥iiij.

chebulor. ℥iiij.

cum manna vel tamarindis in aqua en-
diuia solutis, Fiat massa.Causa &
religiose ha-
pilula sunt
usurpan-
da.

Quid sit verum mezereon, num
laureola, seu Daphnoides, an vero cha-
malea, proxime precedenti lib. disquisi-
tum est. Horum alterutrum, fideliter
preparatum, potius tamen illam reci-
piendam esse, ibidem pariter defini-
tum est. Cum vero utraque exceden-
tis & nefariæ sit violentiæ, vitæ prin-
cipium, eiusque ministros spiritus di-
riter conuellar & lancinet, viscera

aduret & inflammet, venarum ora e-
rodat, ad violenter expellendum sur-
sum deorsumque naturam impellat,
tenerioribus nequaquam & nun-
quam, sed robustis, prudenti cum cir-
cumspeditione & religiose inde con-
formata pilulæ dabuntur.

Foliorum preparatorum puluis, myro-
balanis & manna miscetur, ad reprimen-
dam malitiam, & efferatam virulen-
tamque potestatem. Manardus cen-
set, eis Rheum esse admiscendum, vt
securior & conuenientior earum sit
usus.

Mirifice & potenter hydropico-
rum aquas educunt. Dosis à ℥β. ad
℥ij. & porro ℥j.

Dosis
& usus

FINIS LIBRI TERTII.

AURORA

AVRORÆ MEDICORVM

IOANNIS FREITAGII

LIBER IV.

DE CHYMICORVM CATARCTICIS EX

mineralium familia accersitis, & varie
conformatis,

CAPVT I.

*De mercurii natura, definitione, & differentiis; quid sit venenum:
Mercurium tam forma, quam qualitatibus esse venenum, natura no-
stra maxime infensum, extus summe frigidum, intus acerrime
calidum, & quas nobis inflgat
noxas.*

ONFECTA per sua-
ueolentia vegeta-
bilium tempe via,
ad chymicorum lu-
stra & adyta, Delio
vrinatore scrutan-
da deferimur, vbi
omnia inextricabilibus labyrinthis
intricata, & quæ per se alioquin pla-
na erant, liuore inuidiæ, abditam e-
ruditionis abyssum personato insci-
tiæ prætextu emementis, obscurata
sunt. Sed ne cum laruis diu multum-
que luætemur, rem ipsam adoriemur,
& cum perspectis, venerandæ anti-
quitatis, veræque & rationalis medi-

cina catarcticis, naturæ humanæ tu-
tioribus, & conuenientioribus propo-
situm sit, chymicorum, ex minerali
familia accersita, cōflata, & dedolata
pharmaca potiora, dispicere, eaque
ex mercurio & antimonio plurimum
exsculpentur, ad illius examen absq;
comperendinatione transibimus.

In exhaustis ad omnis generis mor-
bos thesaurus, ex mercurio, chymicis
depromitur. Est vero illis non vni-
formis, sed *alius*, pro omnium rerum
materiatarum principio cōstitutiuo,
seu mixtionis venit, *alius* nuncupatur
mercurius metallorum, quando videlicet
arte è metallo quouis extractus sit,

*Mercurii
nomē quod
modu r-
surpetur.*

Aaaa 2 alius

*Mercurius
artificialis
& natura-
lis quid sit.*

*Mercurii
definitio-
nes.*

*Duncanus
Bornettus
Medic. D.
celebris.*

*Mercurii
natura,
forma &
qualitates.*

alius philosophorum, qui philosophice elaboratus, & alius, qui hydrargyrus vulgo & argentum viuum dictus, illud nominis ab argenti colore, suaque mobilitate & tenuitate sortitus. Artificialiter iuxta Dioscoridem, vulgaris ex cinabrio educitur, naturalis, est minerale quiddam productum, in formam liquidam & aquam siccam.

Libauio definitur, liquor mineralis, ex aqua viscida, metallica, terraque sulphurea exacte contemperatus, spirituosus, frigidus, humidus, albus in manifesto, calidus, siccus, citrinus, rubens in occulto, familiarissimus metallis, quibus intime adheret, eaque resoluit, & se accommodat, unde eorum materia prima appellatur.

Beguinus, definit mercurium, corpus minerale compositum, ex terra subtili sulphurea, & aqua fortiter admixta.

Meus quondam in Academia Iulia Helmæsteti, cum summos artis medicæ honores & lauream impetraremus, competitor, Clarissimus D. Duncanus Burnettus scotus, celeberrimæ in Anglia Reip. Nortuicensis Medicus, in sua Iatrochymia, determinat argentum viuum, quod sit liquor mineralis, ex aqua metallica viscida terraque sulphurea exacte contemperatus, spirituosus, frigidus, humidus, coloris argentei, ponderosus, familiarissimus metallis, quibus adheret intime, & se ad naturam eorum accommodat.

De huius natura seu forma, & qualitatibus, non omnino purus, putusque inter auctores est cōsensus. Dioscorides ad venenorum classem re-

tulit, clariss. Bornettus, male, aut nō præparatum, summum & lethale, si assumatur, esse venenum, asserit. *Quid sit Venenum.* Omne autem venenum vel ratione formæ & formalis occultæque proprietatis, aut vi apertarum qualitatū tale est. Hoc vero totius formæ proprietate & potestate aduersum, esse, & in nos agere, conuincitur, ex eo, quod calido & humido nostro radicali, & nativo, summopere insidietur, nostramque adeo substantiam solo vapore, vel illitu, sed sumptum penitus depeculetur. Vti enim medicamentum, id est, quod, à calore nostro in actum perductum, alterando in qualitates corporis agit, & alimentum, quod ab eodem iuxta substantiam & qualitates eam patitur mutationem, vi in naturam alti seu nutriti conuertatur, ita prorsus ad venenorum classem id pertinet, quod sua vi indomita non tantum qualitates & temperamentum, sed & ipsam humani corporis substantiam corrumpit, soluit, & calori nativo, eiusque pabulo primigenio, vnice insidiatur, quod, si quicquam, certe mercurius perpetrare natus & comparatus est, qui non tantum manifestis suis qualitatibus, cerebri netuorumque crassi plane soluit, sed occulta formalique proprietate, primo humiditates tam nativas, quam excrementicias, per os syelysmo, & per alium violenter turbat, & deinde carnitum solidatumque & spermaticarum partium substantiam colliquat, & fundit, donec ipsa ossa etiam.

*Mercurii
ratione
formæ &
qualita-
tum esse
venenum.*

etiam corrumpat. Nulli quippe manifestæ qualitati, sed formæ proprietati debet mercurius, quod solo illitu, humores, præsertim crassos & lentos, ex corporis habitu, & vniuersa mole, in ventriculum, & pulmones, & ex his in fauces, & os, continua mucosi sputi profusione regerat. Neque tantum sursum, sed & deorsum perniciose purgandi vi præditus est, quam à forma cuiusque pharmaci, cui inest, dependere, totius venerandæ antiquitatis irrefragabilis & immota est sententia, & sane adeo alte huic immerfam videmus, vt ne vstione quidem eâ deponat, sed, quod nullis aliis purgantibus concessum, in cinere superstitem seruet, multo etiam, quam ante vehementiorem.

Quibus autem manifestis qualitatibus sit præditus, & an harum merito etiam sit venenum, porro expendendum. Auicenna, eumque secutus Fernellius, & Palmarius, frigidum & humidum statuunt. Recentiores, qui non solum opera summa frigiditatis, sed & ignei insidiosique & erodentis caloris in eo obseruauerunt, (omnis enim effectus probat suam causam) atque ob id ex sulphure subtilissimo, & aqua viscida compositum definiunt, ex quo magis frigidum, in penitionibus vero summe calidum cæsent, quæ ratione his pernicialiter est frigidus & humidus in quarto gradu, sed inutus propriè venenum calidum & siccam in vltimo, & vndeque vndeque

Quadruplici vniuersim efficacia insignitum deprehenditur, videlicet catartica per superiora, vt in sielysmais & vomitionibus; per inferiora cum magnis torminibus, magnarum deinde putrefactionum & corruptionum, quibus viscera adoritur concitatrice cerebri, neruorumque corruptrice, & ossium dentiumque corrosiua, adipis, opera frigiditatis congelatiua & meatus obstruente, caloris natiui & spirituum resolutiua; quæ & ipsi Chymix defensores & propagatores acerrimi docent. Summa sane affectus est frigiditate, in subtili penetrabilique liquore hærente, quod solo affricu aut vapore, cerebrum neruorumque principium ita refrigeret, molliat, & laxet, vt rheumatismos, turiditatem, tremorem, resolutionem, conuulsionem, mentis stuporem, epilepsiam & apoplexiam conciliet, asthmæ opportunos faciat, totum corpus morbis non modo pituitosis obnoxium reddat, sed & partes omnes præcipue nervosas, & carnosas, suo frigore lædat, labefactet, & imbuat.

Quod autem nervosarum partium substantiam, in serosam saniem, ote profluentem colliquet, carnosas & molles in sudores digerat, viscera & interiora omnia, inifico incendio torreat, & fere putrefaciat, ossa que corrodat, id sane iracundi intimitus in eo hærentis caloris est argumentum.

Et vt in externis affectibus calidis, sepe auxiliatur, dum sanguinis incendium,

Aaaa 3 dium,

Quatuor
perniciales
Mercurii
affectiones.

quomodo
mercurius
atione
calitatum
ementa-
um sit
venenum.

dium, bilisque ardores, & exesiones extrinseca applicatione mitigat, scabiem siccam & serpentem, aliosque affectus externos, nullis ceteroquin remediis cedentes, tollit, ita frigidus, præduros, scirrhososque tumores super omnia emollit & soluit.

Summas autem qualitates in mixtis veneni rationem importare iam dudum confirmata, & rara Doctorum est sententia.

CAP. II.

An ulla ratione, & præparationum machinis, potestas veneni mercurio a limi possit, ut fiat salubre remedium. Purgandi virtutem non dependere à sale, neque spiritibus primo inesse.

Cum hæc negare, nec ausint, nec possint, qui nimium sunt mercuriales, tamen è venenorum classe vindicare mercurium conantur his rationibus; quarum prima est, quod utilia & in usum corporis humani idonea, ex eo comparentur remedia; secunda, quod debita præparatione vis veneni edomari & expelli queat. Prima respondetur, non idcirco è venenorum classe eleuandum esse mercurium, quia medicamenta inde præparari utilia possint, cum idem de arsenico, opio aliisque fiat, ut in ladanis, philonio, requie & aliis opiatis videre est.

Secundam quod attinet, cum inferunt præparatione veneni naturam ipsi exui, eo testatum faciunt, &

largiuntur, crudum, neque præparatum, esse venenum, & malignæ qualitatis particeps, seq; magnam fecisse iniuriam veneranda antiquitati, quæ ignorantie hoc ipso accusant, quod pro veneno reputarit.

Verum enim vero an præparatione aliqua, possit sua spoliari venenositate, imò salubre reddi, & in contrariam adeo perducì naturam, ut cordiale fiat medicamentum, quemadmodum nimis inepte docent chymici quidam, nondum euidenter demonstrarunt, quod si, uti affirmant, ita esse conuicerint, præmium à seruo suo fugituo merebuntur condignum, neque nullam ab eo inibunt gratiam.

Verum noxæ mercuriales, vel à manifestis, vel ab occultis formæ proprietatibus & qualitatibus dependent.

Solam purgationem externam siue per acetum, salia vel sublimationem solitariam etiam reiteratam, qua cum essentificari docet Paracelsus, ipsa pertas vel occultas non adimere vel sufficienter cicurare qualitates, iam in confesso est.

Progrediuntur itaque ad talem præparationem, qua vel sola alteratione eum immutent, & venenum aboleant, vel alterius cuiuspiam rei adiectione infringant, ligent, vel corrigant.

Sola alteratione immutatur, dum acerbis liquoribus, veluti aquis fortibus, spiritu sulphuris, & similibus corrosiuis,

An mercurius sic præparari possit, ut desinat esse venenum, & fiat natura utilis.

*Ne purgatio
dum est
in salibus
neque ad
spiritibus
non.*

rosius, in puluerem præcipitatur: quo ipso, etiamsi externas qualitates frigidas & humiditas deposuisse videatur, quomodo is vere pellem suam externam exuisse dicetur, cum vix ac ne vix sic præcipitari & corrodingo vexari possit, vt reuiuiscere & ad pristinam naturam redire nequeat?

Et quamuis stygiarum aquarum igniculatione, humiditatem & frigiditatem maxime penetrabilem deseruisse videatur, tamen, tali vicissim armatur acrimonia & corrodingo vi, imo, excitato interiore ignis seminario, & in acriorem estum perducto, frigorisq; repugulo adempto, sic intenditur vt dictu arbitratu & difficile sit, plusne malignitatis hac præparatione & præcipitatione exuerit, vel induerit.

Et cum purgandi facultas, & veneni, quo potissimum natura aduersatur ratio, à forma simul quam proxime dependeant, hæc autem tali alteratione nequaquam afficiatur, exquisitior eius nocendi virtus necessario intacta relinquitur. Non enim vis purgatrix in spiritibus, quæ sunt instrumenta formæ, vi & proprietate prædita, primo consistit, nec in salino principio. Si enim sal quatenus principium materiale constitutum eam possideret, frustra esset formæ; à quo enim potior est rei essentia, ab eodem etiam perficitur actio, quia essentia perfectionem, sequitur agentis facultas, & vt res sese habet in esse, ita etiam in operari. Vt itaque mercurius per suam formam est

talis, sic actionum vis à forma emanat, quam vel immediate, vel mediate, per qualitates, quas in materia sua, sibi idoneas, seu occultas seu apertas generauit, excercet. Formis vero cum nihil sit ad contrarium, ex accidenti tantum corrigetur mercurius, qualitatum cicuratione; quin imo cum occultarum non sit correctio, neque formæ primaria adiuuitas, quæ sine qualitatum ministerio perficitur, possit inhiberi, & in apertis qualitibus, si aboleatur frigiditas, perniciosus inualefcit calor, & restincta caliditate, lethale euigilet frigus, si item quando nimio vulcano spiritus consumantur purgandi ratio, distante Crollio, pereat, quod ideo continget, quia tam acute à forma dependeant, vt non nisi ea sublata euanescent, hæc autem perditæ mercurii ratio necessario intereat, quomodo mercurius vlla præparatione sic disponi aut edomari possit, vt naturam veneni deponat, assequi non possumus.

Interim fatendum, nulla fere simplici præparatione magis cicurari mercurium, quam præcipitatione per aquas fortes, vbi tamen obseruandum, quod Crollius dicat, nequaquam eadem illum sic arrodi, quin in pristinam naturam redire possit. Et quamuis Chymici potiores, in eo plurimum consentiant, mercurii venenum recte, & quantum possibile sit, edomitum esse, cum maxime fixus & omnibus spiritibus volatilibus, virtute & diuturniore ignis examine spoliatus

Vis purgandi non consistit in sale neque in spiritibus primo.

liatus, & ab acrimonia soluentium affusione impressa liberatus fuerit, tamen fatetur Crolius, cum spiritibus omnino spoliatur, omnem simul purgandi vim omittitur, unde sequitur, quod quamdiu illam obtinet, secum etiam spiritus volaticos veneni & malignitatis participes characteres habeat.

CAP. III.

Definitio mercurij sublimati. Quabus potissimum de causis sublimatus non est innoxius.

Quomodo mercurius sincere, sine aliorum mistione ad deponendam malignitatem preparari debeat, & an illa affectus venenum deposuerit, vidimus, restat, ut dispiciamus, nū & qua ratione aliorum accessione, mistura & opera sic disponi possit, ut naturæ nostræ noxiam labem exsuat, & tuto in usum recipi queat. Quocirca de sublimato, de mercurio vita, turpehis, & Bezoartici mineralibus porro agendum erit, quo & aliqua mercuriales & tincturae, aliaque innumera reduci possunt.

Sublimatum præcipitato violentiorem, & virulentiorē naturam habere, ipsi fatentur Chymici, cuius rei duæ potissimum possunt assignari causæ. Prima est, quod non sincerus, sed acrium salium, ex quibus eleuatur, spiritibus, & mixtura partim consistet, quales sunt armoniacus, nitrum, vi-

triolum, commune, aliaque, prout varie à variis sublimationis apparatus adornatur.

Unde Libauio definitur magisterium compositum argenti viui, cum sale vi-

trioloque potissimum, per sublimationem ad speciem coagulati crystalli. Sales enim, & cum primis ammoniacus, atramentumque suorum hanc compositionem ingrediuntur. Eius usum esse primum in tincturis metallicis, vel ad noxia animalia, veluti muscas, inurelque, si arsenico iungatur, perimendum, in medicina vero externis duntaxat inferuire, ut scabiei, quo nomine vnguentis vel aquis peculiaribus miscatur, auctor est Libauius; ad mangonia quoque usurpari, sed quam cautissime adhibendum, quod totum corpus celeriter penetraret, & virosum quid in linguam sentiri faciat, etiam extremis pedibus cruribusve illicitum.

Quamobrem (ait porro idem) intra corpus nemo eum adhibuerit, nisi improbus. Corrigi quidem posse malignitatem per rectificationes chymicas, & præsentim fixationes non negat, sed nullam putat necessitatem nos cogere, ut in tam suspecto medicamento, ad hunc finem elaboremus.

Alterā causa est, quod sublimatus spiritibus mercurii maxime volatilibus constet, in quibus violentia insolens, & malignitas præcipua inesse fertur. Quod enim volatile fuit, id cum primis eleuatum est, & omnem correctionis & adimendæ mercurio mali-

Definitio Mercurij sublimati.

Dua sunt causa, cur sublimatus virulentior sit.

malignitatis rationem & modum consistere in fixatione & volatiliū noxiūq; exhaustu per Vulcani ministerium, rata & comprobata Chymicorum erat sententia. De mercurij vero meteorisati & cum crudo de nouo & aliquoties sublimati viribus & natura quid sentiamus, paulo post dicetur.

C A P. IV.

Mythologia Paracelsi de viribus & efficacia mercurij vite, qui ipsi fertur, iuuentutem reducere vetulis, substantias mutare & innouare, digne refutatur. An rerum existentia sint perennes, vti vult Paracelsus, qui genera & species cum indiuiduis confundit, & palingenesiam ac pythagoricorum metempsychosin reducit.

AD mercurium vite chymicis sic nuncupatum deuoluimur. Hic monstrosas, & homine Christiano indignas opiniones imo diabolicas phantasias in proscenium educit Paracelsus. Qui enim pudori, veritati, pietati, & religioni valedixit, cui perinde sit, siue à Sathana & spiritibus, & geniis cuiuscunque generis, sine Christianis erudiat magistris, quomodo aliter sentire & loqui potest? Effatit itaque, mercurium vite, ferrum & aurum in primam materiam ducere, & vicissim in suam substantiam

pristinam reducere, & transmutare posse, & ex hoc concludit, eum non solum possidere virtutem personas, nec non alia substantialia transmutandi, sed & vetustate, & senio corrupta renouandi, & iuuentutem restituendi; sic enim renouat herbas, vt deflorescentes & effatæ de nouo floreat, sic innouat pecudes, vt inutetrati eorum artus, & pene marcidī consumptique reituenescant. Sicanus (hic ars sese exserit prastantissima, arripite aures Medici, inhiate auro, captate opes, & pretiosi quicquid totus orbis complexu suo fouet, siquidem hic illud diu desideratum, multis exoptatum, & nunquam hactenus oblatum vel inuentum discitis, artem videlicet, qua vetulae transmurentur in puellas, & vt, præ gaudio, scilicet, vernacula lingua exprimam, hie lerner man vom Paracelso alte Weiber jung machen. Vah! putidum mendacium) anus inquam, menses seu sanguinis fluxum menstruum & amissum iuuentutis florē, & concipiendi, sobolemque procreandi facultatem recipit. Audite theologi, iam Sara fecunditas desinit esse miraculosa. Sed consideremus Paracelsicum argumentum, quod ex similibus ductum valde imbecille est, & parum concludit, minusq; veritatis hic importat. Est autem tale.

*Paracelsi
ars mutandi
vetulas
in puellas,
per mercurium vite.*

*Paracelsi
argumentum
ferrum in primam materiam, & ex hac tum
vicissim in pristinam substantiam conuertere, ita & ex vetula puellam, ex senem iu-*

Bbbb nem

memereabit. Sed, Euge Paracelse, reduc vetulā in prima sua principia, in semen sanguinemq; maternum, aut saltem in partes spermaticas & sanguineas, tales, quales erant, cum in corporis recentis coagmentationem coitent; da exemplum facti, aut fac experimētum. Animam, quæ domicilii sui ministerio caloris natiui & spirituum tanquam instrumentorum proximorum architectrix fuit, collapsa & destructo, quod inhabitabat, corpore iube non excedere; calore natiuo exstructo, cuius abolitione mors certa incumbit, ex cælo vel Iliado tuo nouum reuoca, reelementationem nouam procura, forma, in forma, genera, crea, fac opus Dei & naturæ; desine impietatis & blasphemiarum in creatorem. Sed anne putas naturam humanam tolerare mutationes, quales metalla ferunt. Hæc igne eiusque opera exaltari, synceriora reddi & prouehi posse concedimus chymicis, non vero homines, nisi velis sagastuas, ex cinere, quod ipsis earū patronus & magister diabolus polliceri solet, nec tamen præstare potest, resurgere, & reuiuiscere, instar phœnicis, cuius exemplū vel fabulosum, vel omnino singulare est. Si Paracelso concederemus, *mercurium exaltatum*, suæ naturæ cognata metalla soluere & in perfectiorem statum reducere, an in humano corpore eiusque natura metallis dissimillima quo ad essentiam & temperaturam, simile patrare posse statuendum est. *Mercurius*, vt alterum metal-

lorum essentiale & intimatum principium iisdem sese & potissimum auro, quorum substantiam constituit, facilius insinuat, mutat & soluit, humanæ vero naturæ, quam nec ingreditur, vt pars essentialis (absit lusus similium & analogicus Paracelsi) neo ei familiaris, amicus aut cognatus, sed toto genere ab eo distans, maxime contrarius & venenatus est, adeo vt vel solo vapore, & contactu eam depeculetur & destruat. Quæso, Paracelse, ex vetula *mercurio* tuo instat auri soluta reduc puellam. Si humanum corpus ex metallis realiter constaret (vti fere nugantur) cor videlicet ex auro, cerebrum argento, ossa ferro, lien chalybe, renes cupro, pulmones ex mercurio (quorum tamen balsamus, iuxta Paracellsum, sulphur est) aliquid rectius, non tamen ad veritatem omnia dixisset Paracelsus. Proinde scelerata ista, & execranda eius mendacia, quibus artem medicam peruertit ac corrumpit & præstantia tot ingenia à veritate ad imposturas, à pietate ad magica deliramenta & diabolica phantasmata seduxit, prouide & prudenter cauenda sunt.

Sed cum videat, se apud cordatos nil nisi risum promeriturum, alia absurditate, suam de *mercurio vite* sententiam tueri, & palliare conatur, reponendo, *mercurium* illum, non nouam rebus essentiam conferre, aut recoquere, sed tantum quintam illam interiorem, quæ in omnibus rebus æterna & immortalis sit, liberare à corpore corruptibili putrido & cadaue-

Paracelsus
mendax,
& seductor
ingeniorum.

roso.

roso, quo oppressa erat, annosi enim idcirco consenuerunt, quod corruptibili corpore & induitiis fuerint amicti, quibus ceu cadauere remoto, quinta essentia, quæ nequaquam in senibus perit, sed æque existet vegeta, uti in iunioribus, liberatur, ut respirare, & reduce iuuentute florere, & reuirescere possit. Sed, audi Paracellse, oportet mendacem esse memorem, superius dicebas, Mercurium vitæ, adeo etiam transmutare rerum essentias, ut ex ferro ad primam materiam redacto, ubi sane quinta intercidit essentia, idem ferrum reducat, atque hoc perinde hominibus contingere, vnde non liberationis quintæ essentia à corpore cadaueroso, sed transmutationis per te inducta est ratio.

Verum, an vegetabilia & homines secundum exteriorem pellem & inducias senescant, & interior quinta essentia, in qua vitam ponit, perpetuo maneat, sitq; impatibilis, nihil sentiat, & patiatur detrimenti? illa ne humido caloreque ingenito perstat, eiusque refectione, cum in perpetuo sit fluxu, conseruatur: quod enim stirpibus est anansis, id hominibus est senectus, quæ ad penitioris substantiæ corruptionem via est. Cur indigemus humidi natiui refectione per alimenta, an hæc duntaxat inutilem massam qua quinta ista immortalis essentia tegitur, nutriet non hæc ipsam? Si quinta illa essentia impatibilis, si æterna, incorruptibilis, si per

mercurium (quis quæso animæ vti se-rit in homine?) vitæ à circumstante corruptibili, adeo liberamur, ut reuirescamus, florescamus, iam æterna iuuentus, ipsaque immortalitas nobis per Paracellsum restituta est; hoc est, quod etiam mendaces isti & re-teratores, fratres roseæ crucis, ante paucos annos, celeriter displosis mendaciis, & fraudulentis fabulis, profitebantur. Si per Paracellsum, immortalitas rerum sublunarium restituta est, gaudete & plaudite posteri, quibus tanto beneficio demum in hac mundicanie (qui Paracello ætheo æternus) perfrui concessum, doleant aui, proauique, imo plorer, quacunque demum plaga hæreat, in quinta sua essentia Paracellus superstes, quod artis suæ in se ipso fœlicius non fecerit experimentum. Merito exclamet Quid. lib. 15. metamor. fab. 3.

O Genus attonitum gelida formidine mortis,

Quid styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,

Materiem vatam falsiq; pericula mundi?

Corpora siue rogus flamma, seu tæbe vexustas

Abstulerit, mala posse pati non vlla putetis,

Morte carent anima semperque priore relicta

Sede nouis viuunt domibus, habitantq; receptæ,

Omnia mutantur, nihil interit, errat, & illinc

Fratres roseæ crucis
Vetoraco-
tes.

Paracelsus
Apostolos
diaboli.

Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occu-
pat artus
Spiritus, èque feris humana in corpore
transit,
Inque feras noster nec tempore deperit
vilo.

Miror Paracelsum, in quo tan-
quam impuro Orcivase, & Apostolo
Diaboli, omnes impuritiae magicæ, &
quicquid incantamentorum à Zo-
roastro & sequaculis in hæc usque
tempora prognatum est, reuixit, hic
mercurio vita adscribere, quod alibi
sue magicæ tribuit, quodq; non con-
fugiat ad Medeam suam, quam ex
Orco ipsi, cum Galeno & Auicenna,
quod iactat, haut impossibile, euoca-
re, eamque de herbis, quibus sene-
cæ autem recoxit, consulat & quærat,
de qua Ovidius lib. 7. Metamorphos.
fabul. 3.

Interea calido positum medicamen a-
beno

Feruet, & exultat, spumisque tumen-
tibus albet.

Illic æmonia radices valleresectas,

Seminaque & flores & succos incoquit
atros;

Adiicit extremo lapides Oriente petitos,
Et quas Oceani refluxum mare lauit, a-
renas.

Addidit exceptas Luna, de nocte, pru-
inas.

Et Strygis infames, ipsiscum carnibus,
alas,

Inque virum soliti vultus mutare feri-
nos

Ambigui profecta lupi, nec defuit illi,

Squamea Cinybei tenuis membrana
Chelydri,

Viucis que iecur cerui: quibus insuper
addit,

Ora, caputque nouem cornicis secula
passæ,

His, & mille aliis, postquam sine nomi-
ne, rebus

Propositum instruxit mortali barbara
munus,

Arenti ramo iam pridem mitis oliua,
Omnia confudit, summisque immiscuit
ima,

Ecce, verus calido versatus stipes abeno:
Fit viridis primo: nec longo tempore
frondis.

Induit: & subito grauidis oneratur oliuis,
At quocunque cauo spumas cecit abeno

Ignis, & in terram gutta cecidere ca-
lentes:

Vernat humus floresque & mollia pa-
bula surgunt.

Qua simul ac vidit, stricto Medea re-
soluit

Ense senis iugulum; veteremque exire
cruorem.

Passa replet succis, quos postquam com-
bibit Æson.

Aut oræ exceptos aut vulnere: barba co-
maque

Canitie posita nigrum rapere colorem,
Pulsa fugit macies, abeunt pallorque, si-
tusque

Adlectoq; caua suppleantur corpora ruge:
Membraque luxuriant. Æson miratur,

& olim

Ante quater denos hunc se reminiscitur
annos.

Para-

An rerum
existentia
sit perpe-
tua.

Paracelsici mercurii virtus, & huius fabulæ veritas pari passu ambulare videntur, sed vt serio ad rem redeamus, satis apparet, Paracelsicum illud cõmentum, alio niti paradoxo, videlicet sublunarium genera & species, in indiuiduis & existentis suis specialiter & singulariter incorruptilibus esse perpetua, vbi sanæ Philosophiæ suo more denuo oggruñit & oppetit. Hæc enim opinio decernit, omnia existentialiter esse æterna; rerum ceu (exempli grati) rosæ, essentiam existentialem, non perire, sed abire ad Orcum, deposito corpore externo, & quotannis assumpto ex elemētis nouo, innata scientia, & prædestinatione redire, personā suam in hoc mundi theatro ostentare, eaque dein exuta & externis corruptibilibusque indiuiis reiectis, ad suos auos proauosque in Orcum illudumque Paracelsicum redire, anne hoc ipso contra sana, & hæctenus immota, ac verissima solida Philosophiæ fundamenta, adstruit rerum genera & species, non in essentiis, si de existentis indiuiduorum perpetuare; vbi turpis generum, specierum, & indiuiduorum confusio introducit, & generationis corruptionisque naturalis ignorantia ostenditur. Nihil enim à se ipso, sed quidquid est, ab alio generatur. Sed penitus veteratoris commentum est conuclendum.

Quinta illa essentia in rebus sublunaribus, est vel earum forma, vel materia, vel aliquid ex utrisque com-

positum. Si materia sit, erit corruptibilis, & patibilis, & destructioni obnoxia; si forma, concludendum fuerit, rerum sublunarium formas vnacum anima rationali & immortalis separatim in perpetuitatem existere, quam absurditatem sana Philosophia & Theologia hæctenus non admisit. Si quispiam regerat, essentiam illam, ex forma & intima exquisitiore illustrioreque rei materia æternum coherrentibus constare, consequitur mortem hominis, & rerum interitū non esse corruptionem substantialem, sed accidentalem, videlicet externarum in oculos incurrentium induiarum, indiuidua interim in formis & limpidiore substantia incorruptibili æternare.

Quo igitur istæ bouum, equorum, omniumque ceterorum animantium essentia perennes, seu formæ solæ, seu substantiæ compositæ, post obitum diuersentur? an in orco, vel Iliado Paracelsi, an in cælo, vel aquis super cælos, vel regione idæarum aut hortis Hesperidum, aut valle Elysia, vel nouo magni anni Platonici orbe, vel dic vbi vide cordate lector, gentilisimum Paracelsi, immortalitatem pecudum & Pythagoricorum metempsychosin, & palingenesiam, reducentis.

Si indiuiis suis relictis, quintæ & spirituales demigrant essentia, ad beatitudinis suæ palatia, quomodo ex fale rosæ, cuius Quercetanus mentionem facit, ad mero calore, spiritu-

Bbbb 3 alis.

alis essentia continuo emerit, & ex-
lurret, eoque retracto, in sui cine-
ris gremium ilico relapsa defluxit,
cui commento cum fidem non face-
rem, quidam rerum meatum, præter
meritum tamen, Aristarchus, & cen-
sor iniquior, rationibus meis illatis,
& præteritis, me vituperare & chy-
miæ olorem temerario ausu nomina-
re non est veritus. Sed sciat ille, me
veræ, & Christiano homine dignæ,
sinceriorisq; philosophiæ & medi-
cinæ, non ineptiarum, aut prodigio-
rum fallacium, aut mendacium, à
pseudochymis adductorum esse a-
matorem, & desinat veritatis cultor-
es temere criminari.

Cæterum pudet, & tædet, in his
fanatici hominis deliriis cūbrandis,
plus otij & operæ consumere, vnum
tamen ad maiorem eius dementiam
ostendendam adjicere liber. Ex hoc
fundamento, quo statuit, quintis es-
sentijs in rerum interitu nihil dece-
dere, concludit stercus humanum
magnarum virtutum esse, quia no-
biles in se contineat *essentias*, videlicet
cibi, & potus, de quibus admiranda
scribi possent, quod corpus essentiam
ab ijs non extraxerit. O stupida natu-
ra, relinquis in stercore, quod opti-
mum est. Ecce quintam ciborum in
stercore, famelicorum Paracelsico-
rum digno opsonio, essentiam.

CAP. V.

An aliorum adiectione mercurij

*malignitas satis frenari vel elui-
queat, de mercurio vitæ quatenus
ex antimonio & hydrargyro præ-
paratur.*

TEMPESTIVUM nunc est despicere,
ex qua pixide eleusinum illud
mercurii vitæ sacrum, & arcanum,
cuius virtute tanta sunt miracula, sit
desumptum. Partes eius essentielles,
sunt *mercurius & antimonium*, subli-
matione vel destillatione per specia-
lem encheiriam coadunata, & copu-
lata. Ex horum destillatione pulvis
quidam albus, quem postea descri-
bemus, resultans id nominis sibi pas-
sim vendicat. Quidam flores, ex *anti-
monio & mercurio remisti*, sublimatos,
mercurium vitæ vocant, sed crudi isti
& saturi spirituum volatilium, &
malignorum adeo diuinum medica-
mentum constituere nequeunt. Au-
diamus Crollium; is ex *antimonio &
mercurio*, destillatum per retortam li-
quorem, ait vulgo nominari *mercu-
rium vitæ*, cum tamen sit summe cor-
rosius; & fuisse quosdam adeo te-
merarios, ut cum illo impune luse-
rint de corio humano. In hoc liquo-
re affusione aquæ calidæ solui salia
corrosiva, & pulverem, de quo di-
ctum, quem ille pro veris habet *an-
timonii floribus*, nec nisi fortibus na-
turis exhibendum esse, docet, sua-
dum petere & colligi. Varii varie &
illum pulverem, & ex his duob. prin-
cipiis suum *mercurium vitæ* præparant.
Sed uti hæc discreta & seorsim per se
summa

Summa participabant malignitate, ita neque sic coniungi, nec adeo cicurari posse, ut plane innoxia fiant remedia, dummodo ad purgandum usurpari debeant, ex iis, quæ *supra* propofita sunt, facile liquet. Cum enim malignitas *mercurii* non tantum in spiritibus istis inest volaticis, sed ab ipsa eius essentia potiore seu forma dependeat, nescio, quomodo ex eodem, hac salva & non destructa, salubria purgantia confici & confici possint. Experimur eum, quomodo libet fere tentatum, fixatum, destillatum, ad pristinam formam recrudescere, quia si prorsus spoliatur, iam non amplius ex se suaque substantia constans poterit medicamentum suppeditare.

An *mercurius* virtutem deponat alio modo.

Sed considerandum, an servata forma proprietates & efficacia formales, malignitatem explicantes benignorum mistura & artificiosa preparatione possint corrigi, inhiberi vel cicurari. Chymici, quia in spiritibus volatilibus vim malignam & simul purgatiuam ponunt, hos violentia ignis atterendos, non tamen omnino consumendos esse, putant, quod alioquin purgandi facultas plane exspiret. Atque ut apertatum qualitarum noxam (quibus tamen noua ex salibus corrodentibus introduciuntur) retundunt, ita potro diuturna calcinatione & ignis examine prolixiore, spiritus volaticos malignosque exhaurire, mercurium figere, et si ita figi nequeat, docente Crollio, quin

reuiuifcat) & præparare satagunt, ut magnam violentiæ & malignitatis partem, licet non omnem integre exsuat, naturisque robustis administrari possit. Cum enim, ipsorum testimonio, in spiritibus volatilibus eius tam malignitas, quam vis purgans consistat, neque, dummodo aliquid huius virtutis in eo relinqui debeat, illi omnino figendi, vel exhauriendi sunt, sequitur, tantum inesse malignitatis, quantum facultatis purgantis remanserit.

Alterum denique ineunt Galenicis imitati, correctionis modum, quo videlicet eius malignitatem vel benignioris vel contrarii misluræ refranare & inhibere satagunt.

Si quidquam, quod eidem specifica formæ proprietate aduersaretur, aut conueniret, eiusque peculiare alexipharmacum & antidotus foret, qualis *napello*, *anthora*, *euphorbio*, *antieuphorbio*, &c. daretur, iam res esset plana, neque de tam laboriosis corrigendi modis desudandum; frequenter nam se contrarietate naturali mutuo ita adoriuntur, ut sumpta corpus non infestent, vel talia adduntur, quæ vim pharmaci ita coercant, ne malignitatem corpori affricare aut imprimere possit, sed hæc, necdum à Paracelsæ mystis tradita vel inuenta sunt. Malignorum coniunctione, veneni utriusque naturam exactione mutua ita aliquando retundi, ut innoxie fumantur, Ausonius Burdigalensis epigrammate suo testatur.

Toxica

Toxica zelotypo dedit vxor mæcha marito,

Nec satis ad mortem credidit esse datum,

Miscuit argenti lethalia pondera viui,
Cogeret vt celerem vis geminata necem.

Diuidat hæc, si quis faciunt discreta venenum,

Antidorum sumet, qui sociata bibet.

Ergo inter sese dum noxia potula certant,

Cessit lethalis noxa salutifera,

Protinus & vacuos alui petiere recessus,

Lubrica deiectis, qua via nota cibis.

Quam pia cura Deum, prodest crudelior vxor,

Et cum fata volunt bina venena iuuant.

Superest igitur ille modus, quo benignorum mistione vel communium & receptorum alexipharmacorum admista adiunctione inhibeatur malignitas.

Chymici in auri & argenti mistione, omnem corrigendi vim ponunt, chymiatri quidam in theriaco & mithridatio, aliisque antidotis. Sunt, qui pulueres mercuriales, vel ex mercurio facta purgantia non exhibent quin additis granis aliquot diagrydii aut guttae gummi, vt horum incitata stimulis, celerius eiiciantur ne diuturniore mora inhaerentem & superstitem malignitatem corpori imprimant.

CAP. VI.

Nulla ex Metallis natura humana satis grata seu purgantia seu roborantia comparari remedia, quod illa tota sua substantia sint nostra temperiei inimica humidumq; primigenium & vite florem violenter depeculentur. Fundamenta medicina Paracelsica vniuersim pene cruderantur.

SEd operæ pretium erit, naturam & vim remediorum ex famalia, mineralium euocatorum excutere. Mercurii multoties sublimati vires mirifice depræconiantur, & vt in illo per præcipationem & calcinationem exhaustis spiritibus volatilibus & venenatis vel alia ratione fixis & ligatis aut vi auri argentiue coercitis malignitatem corrigunt, ita in hoc crebriore eleuatione & in meteoron deductione sincerissimum & benignissimum, & ad vsum conuenientissimum reddi asserunt. Verum alij non ignobiles chymici, haur omnino inepte autumant, crebris sublimationibus non tam cicurari & mitigari, quam accendi, penetrantiores & calori natiuo ad insidiandum alacriores, & acutiores spiritus volatiles, imo subtiliores, & ad nocendum aptiores fieri, nec celestem ad iuuandum, vt vulgo volunt, sed ad offiendum stygiam acquirere vim. Quis enim

enim, vt verbis clarissimi Libanii v-
tat, non in septies vel nouies etiam
sublimato acrimoniam & virosam
qualitatem animaduertit? imo nec
ipsi dentes faucesque aut oculi mer-
curij cristallini dulcis contactum ferunt.
Malignitatem horum plurimū cor-
rigunt, ligando vel exurendo spiri-
tus malignos. Illud si fiat, quæritur,
an in corpus demersa vi caloris nati-
ui non resuscitentur, & cum venena-
ta omnia naturæ ita sint contraria, vt
admota obiecto specifico, in quod
agere nata sunt, an actionem suspen-
dant, & se per Iouem, Saturnum vel
lunam, ligari & naturalem inclina-
tionem inhiberi patiantur. Hoc si
tentes, vltione edomitis spiritibus,
necessum est, vim causticam, rebus
metallis, eorumq; salibus fixis con-
ciliari, eamque hoc ipso maiorem in-
duci, quo materia, quæ vritur, sit aut
penetrabilior, aut durior, sicciorque.
Si enim insigni pollēt acrimonia ve-
getabilium & herbarū cineres, mul-
to magis eadem excellent metallica.
Hanc virulentiam & empyreumā,
nullis aquis cordialibus, aut deleni-
ficis posse elui ē calce metallica, asse-
uerat Seuerinus, Quercetanus & alii
de gente chymica. At pone elui pos-
se, & vinculum salium fixorum, quo
ligati erant, solui, quid tum fiet, nun-
quid in pristinam naturam & formā
redibunt? cui fini igitur adhibiti tot
labores & impendia? Auffer mercuriū
malignitatem, & noxiam facultatē,
& ē medio tolles ipsam vna, quam

desideras purgandi rationem & ope-
rationem, quæ à sola eius forma de-
pendet. Hanc abolere necessum, si
illam plane exhaurire voles nullo si-
quidem pacto, debite inhibetur ma-
lignitas, principio, à quo dependet,
saluo. Mineralia itaque nunquam eo per-
ducī posse, vt gratia & naturæ amica fiant
purgantia, aut ex iis corroborantia cudan-
tur remedia, certum est: habere quidem
vim, quæ in nos agant, non pernegamus,
sed eam esse violentam, noxiam, quæque in
opere purgandi magis turbando, quam pla-
cide & electiue trahendo operetur, extra
dubium est. Agunt enim & purgant sola
naturæ irritatione tam violenta, nausæa-
bunda & lacescente, vt id, quod noxium &
superfluum, deinde, quod vtile est indiscri-
minatim excutiat. Necessum enim est,
omniapharmaca, quæ non magis familiari
à forma proprietate oriunda tractione, quæ
irritatione & corporis turbatione vacuant,
esse violentissima, deinde eadem non pecu-
liarem & reuerā noxium vel morbum pro-
tempore committentem, & fouentem, sed
quemcunque & primo adfluendum aptio-
rem & supernuacaneum simulque vtilem
adoriri, neque etiam sic attemperari & di-
rigi posse, vt vel sigillatim ē prima, secunda
aut tertia corporis regione, aut regionis par-
te definite vel specialius educant, quod com-
parata sunt ventriculū, venas, viscera, to-
tumque corporis habitum penetrare & per-
uagari, obuia accendere, fermentare, agi-
tare, fundere & naturā ad eorundē expul-
sionem tum facultatū irritatione, tum hu-
morū quassatione irritare & impellere;
quas vires insolentiamque cum in tenui &

Ex mine-
ralibus
corroborā-
tia & pur-
gantia, na-
tura hu-
mana pra-
caterū pro-
pitia non
posse prapa-
rari.

exili quantitate plurimum possideant, ad venenorum potius, quam medicamentorum classē redigenda videntur.

*Metallica
corporibus
in naturis
nostris tota
substantia
sunt con-
traria.*

Metallica vero corpora, summe compacta & solida sunt, adeoque siccissima, tam apertas, quam occultas, nobis pernicioles qualitates, habentia ex sulphure & mercurio. Vt enim huius merito frigus penetrabile nervis & ossibus maxime aduersum & simul ignis in penitiori parte seminarium, quo solidiora colligat, & tabefacit, ita ex illo squalor & depascens inest æstus. Vtiusque principii qualitates, tam occultæ, quam manifestæ humido radicali & viuifico insidiantur, id violenter exorbēt & consumunt. Nulla ex iis humidi insiti & radicalis nutritio aut refectio, sed violenta depastio, & caloris viuifici in ignem seipsum consumentem accensio expectanda.

Quanto autem labore principiorum vires ex solidissimis & siccissimis metallorum corporibus erudenda & exsculpenda, quæ, ut prodicant, eadem aquis fortibus, Stygiis, mercurialibusq; arrodenda, solvenda & comminuenda; ignibus videlicet potentialibus aut actualibus olea, spiritus, liquores, flores extundenda. Cumque materiis causticis, & penitus vrentibus præparantur, quibus innata malignitas non modo non temperatur, sed magis acuitur, accenditurque, adeo, ut id malitiæ, quod ex menstruorum virulentorum & corrodentium affusione accedit, pul-

lius edulcantis delinitione, ipso Chymicorum testimonio elui possit, & ipsa præparatione calori nativo, humido archigono periculosiora reddantur, tantum abest, quod innatam metallicam siccitatem depeculatam naturam humanam deponant, & humido substantifico affinem quādam temperiem gratamq; & restaurationi idoneam virtutem vnquam assumant, quid est, quod spretis vegetabilibus, naturæ nostræ convenientibus, quorum moderatione reficimur, morbiq; benigne & sine omni violentia & vltiori naturæ quassatione, humidique innati & caloris dispendio cispelluntur, substantialia nostra restaurantur, imo quibus, quoad viuimus, alimur & sustentamur, quæque Deus ter Optimus Maximus, cum ad substantiæ nostræ refectiōnem, ut alimenta, tum ad eiusdem defensionem, ut remedia proprie condidit & liberalissime proposuit, ea, quæ naturæ humanæ summe sunt aduersa & perniciofa, vehementer appetimus, laboriose præparamus, pretiose comparamus, periculose usurpamus, cum virium vitæ & conscientiæ damno adhibemus, & frequentissime vniuersas facultates, imo vitam ipsam in eorum fabricatione consumimus? Quid illa sibi vult humana malitia? Tentatne id arte & ingenii infirmitate medicamentum facere, quod Deus remedium esse noluit? Creator & sapientissimus nostri corporis architectus, non metalli-

ta viscera, ex auro, ferro, cupro, vel argento, aut rebus mineralibus nobis creauit, nec eorum fortitudinem ex soliditate auri, argenti, similiumve quarendam monstrauit. Si in ferrea, vel cuprea, aut vlla metallica siccitate & soliditate viscerum nostrorum & partium robur constaret, vtique ex horum coalitu & vsu ipsis amplissima valetudo & firmitas conciliaretur. Verum, quod vel milies, sed frustra bardis & barbaris istis nugatoribus est inculcatum, vita, vires, & incolumitas nostra, vt in commoda primarum partium temperie, humidi & calidi natiui iusta moderatione perfusa & determinata consistunt, ita metallorum siccitas & soliditas, imo vehementior, tam occulta, quam manifesta qualitas, siue ea innata, siue labore chymico inducta, non tam robur & fulcimentum substantiæque augmentum, quam detrimentum & summam labem violentiamque inferunt. Vita, inquam, & vires non in siccitate & soliditate consistunt, quippe quod quanto sicciores, tanto mortuiciniore sumus, & quantum siccitatis, tantum senii & infirmitatis habemus, in humido autem primigenio, calore viuifico & spirituosio perfuso, vita perennatio & flamma, vt illius caloris extinctio mors est, ita humidi, in quo haret exsiccatio, eius est abolitio. Et sane, si re recte putemus & pensitemus, quid argento viuo cum stella mercurij, quid cupro cum venere astrica, quid argento cum luna, & soli cum auro, & denique quid his omni-

bus cum cerebro, corde, pulmonibus aut renib. commercii? an qualitatibus communicent? nequaquam, an substantia conueniant? quis est expertus. Nugamenta & delira sunt philosophemata, ociosorum phantastarum secta Paracelsica, & horum, ex quibus eorum Patriarcha hanc vesaniam suxit & hausit. Vnico, sed suauis, & formoso, nec minus ipsis eleganti (videte fodes) nituntur principio: *omnia, quæ sunt in maiori mundo, eadem quoque in homine seu microcosmo inesse*: in hac analogia & similitudine (quis enim eo vesaniæ deueniat, vt identitatem statuatur) omne suæ philosophiæ collocant fundamentum, quo reuera nullum magis lubricum. Quid si dicas, cor esse regem microcosmi, & calore suo corporis vniuersi partes conseruare, illuminare, recreare, imo ipsam vitam fouere, veluti sol in inferioribus suauis suo lumine & calore fouet, recreat, generat, & generata conseruat, nunquid ex eo deduces, aurum regem metallorum, cætera mineralia vel metallica regere, gubernare, spiritum & vitam infundere, generare, generata conseruare, & sine auri viuifica influentia perire, aut ex ista pariter similitudine concludes, quia aurum sit rex metallicus & vt cor microcosmi, quod isti reges idcirco eiusdem vel paris sint substantiæ, mixtionis, texturæ, temperiei & virtutis. Mi Paracelsice, parce vanis his & inanibus somniis & naniis indulgere: vires rei,

non ex similitudine, sed cuiusq; forma & temperie, quatenus in certa sua materia est determinata, consistunt, unde conspicue iam elucet analogici philosophematis vanitas.

Sed redeamus ad examen, quod paulo ante inchoauimus purgantium ex mineralibus preparatorum, diximus, ea non electiue certum humorem, sed quemcunque aggredi, malum cum bono, coctum cum crudo, & ad fluendum aptiores primo, dein ceteros, & tandem utiles, quos natura arctius retinet, excutere, idque non ex deputata quapiam regione, aut parte, sed toto indifferenter corpore, quemcunque obuium inueniant & offendant.

Si enim medicamenta, ex vegetabiliu classe familiariora, cum nihil inueniant superfluitatum, sanas carnes colliquant, ut ex iis quippiam exprimant, quid non faciat *mercurius*, qui proprie virulentia & violentia innata, nervos, nervosas partes & carnulentas, demumque ipsa simularium stamina in saniem colliquat, ossa adurit, & perintima minutissimaque totius grassatur?

Cum vero tam crudos, quam coctos humores violententer excutant mineralia, factum est, quod Paracelsus nullo humoris, quo ad speciem respectu, nulla cruditatis aut concoctionis habita ratione, aut minoratiui vel plenarie purgationis considerata necessitate, nec temporum morbi attentione, vel discretionem, absq;

omni methodo rationali, quemlibet morbum adoriatur, eiusque causam materialem, siue naturae dominio parentem, & obsequiosam, siue indomitam, crudam & reluctantem, continuo exturbare doceat. Naturae iuuenum robustae, interdum hunc impetum, & remedii insultum sustinent, dum magna humorum omnis generis saburra violententer & cum ingentis totius angustia, spirituum viscerumque concussione celeriter liberata, innato vigore sese subito & sponte recolligunt, mediocris autem constitutionis individua, vehementiore fursum deorsumque perturbatione facta, liberantur quidem ab illuie copiosa, sed ut plurimum visceribus impressam remedii malignitatem seruantes de virium defectu & debilitate à pharmaco contracta toto vitae tempore conqueruntur, delicatiores autem & tenerioris texturæ, aut ætatis & sexus imbecillioris, nec viscera, nec partes adeo robustas, sed exquisitè sensibiles possidentes, in ipsa operatione frequenter deficiunt, & conuulsiones, animi deliquia, syncopen & mortis angustias, aut necessitatem saepe incurrunt animamque cum illuie mota, & promota euomunt, quod non vni, sed pluribus, qui videbantur etiam habitu corporis satis robusto, & virium esse constantium, cum à temerariis Paracelsistis & nudis, puris, putisque chymici phatmaca assumpsissent, accidisse memini, cuius plura exempla,

De violentia & virulentia purgantium ex mineralibus.

Irrationalis & empirica Paracelsi purgandi & curandi ratio.

pla, si non odiosum foret, recensere possem.

*Paracelsica
medendi
ratio &
methodus
barbara
expellitur.*

Et hinc est, quod Paracelsus, spre-
ta omni rationali totius antiquitatis
methodo, nullo naturæ ægrotantis
habito respectu, omnem recte me-
dendi rationem in medicamentis spa-
giritice parato sitam esse doceat, eique
naturalem & innatam morbi & cau-
satum morbi factorum notitiam affin-
gat, quia, ubi in corpus sumptum fue-
rit, per omnes eius angulos circum-
feratur, & eas quærat, inuentas hosti-
liter aggrediatur, violenter exturbet,
cum tamen ex Oculo Hippocratis,
*natura sint morborum medicatrices pri-
marie, & infelix sit medicina, non opitu-
lante natura, cuius, nisi Medicus sequatur
ductum & nutum, considerando, quid fe-
rat, quomodo & quando remediis iu-
uanda, adeoque non magister, sed minister
esse satagat, eius item ordinem & legem se-
quatur, qua primo causam materiale si-
bi obediens reddit, aut coquit, deinde se-
gregat, & tandem expellit, nihilque ea in-
uita intempestive, aut non adminiculante,
vel tolerante moueat, & aggrediatur, sed
Paracelsica fatuitate vnius remedii indu-
distria indoli & efficacie expugnationem
& curationem morbi committat, non solum
empirice, sed & crudeliter curabit, & in vi-
tium humanam scario more grassabitur.*

C A P. VII.

*Paracelsicorum phrenesis, qua
comprehensi opinantur aurum cor-
robore naturam aduersus omniū*

*morborum insulium, curatur. Non
aurum, non aliud quippiam ex ta-
hominem in substantiam humano
corpori similem aut humido radicali
a qualem vlla arte conueriti.*

Corpus nostrum, & quæ secundum na-
turam sunt, conseruantur similibus,
quæ præter naturam expelluntur contra-
riis.

Aurum vero humanæ naturæ gra-
tificabitur, quatenus illam similitu-
dine sua substantifice instar alimenti
conseruet, vel vt medicamentum à
morbis eorumque insultibus vindi-
cet, aut contra eosdem muniat. Hoc
præstabit qualitatibus primis vel se-
cundis. Primas ex vegetabilibus mi-
nore opera, & pretio, conuenientio-
res, magis cognatas, ac familiares ha-
bebimus, siquidem in rosis, Caryophyl-
lis, violis, santalis cæterisque cordiali-
bus vegetabilium, promptior & me-
lior, quam in auro potestas, ad refi-
ciendum & grata temperie afficien-
dum cor. Secundæ eius qualitates
ad naturæ nostræ roborationem in-
eptiores sunt, quod partium principa-
lium virtus non in metallica, vt paulo ante
declaramus, duricie & soliditate, sed tem-
peramento conuenienti mensura ac pro-
portione caloris nativi cuique definito con-
sistit.

Erit itaque auri virtus in illo vt tan-
quam medicamentum à superuacuis
corpus liberet, vel instar alimenti
substantiam reponat, & humidum ra-
diale augeat. Si illud, necessum est it

Cccc 3 per

per aluum, vrinas aut sudores & diaphoresin euacuare. Sed neutrum horum per se, & postremum etiam per accidens, quatenus in calcem multis molitionibus & acutis menstruis, redactum, penetrandi subtilitatem & potestatem omnibus salibus & calcibus communem acquisiuit, efficit. Si hoc, videlicet vt substantiam reficiendo maxime roboret, quam virtutem gens chymica in eo maxime defendit, & asserit, necessario nutrimentalem vegetabilemque deserta classe & natura metallica conditione, induet & assumet. Audiamus docte, vere & subtiliter clarissimum Libanum, differentem, & de re ipsa, quod res est, dicentem lib. 2. syntag. arcanor. c. 19.

Considerandum est, inquit, quanquam sit proportio temperamenti auri & caloris nostri natiui. Si calor noster natiuus, qui fine spiritu & humore radicali sepe non intelligitur, excitatur & defenditur auri crassi, quia id fiat per se a simili, necesse est, aurum potabile concoqui posse & in succum alimentarium spiritumque verti. Impossibile enim est, alias similem & conseruativum existere, nec quicquam sit simile partibus in nobis, nisi per assimilationem ex concoctione & generatione, quam precedit corruptio prioris. Ita si humidum densitate & soliditate reddit solidius, nutrire necesse est, & tenuandi penetrandique vim obliuisci. Debet enim transire in substantiam humidi, venireque in locum partis assumptae, in quo simul euenit alteratio, qua densum tenaxque nutrimentum, similiter al-

terat membrum, quod nutritur. At aurum poculentum nutrire nisi per accidens, ne chymici quidem dixerint, si sapere pergent. Et paulo post idem eodem capite. Ponitur in corporibus humidum primigenium & radicale. Huic omnino simile dicitur id humidum, quod ex auro per artem Chemicam extrahitur, adeo vt in substantia augetur, sed quomodo queso potest in substantia omnino esse simile auri humidum, quod nec generatione humana, qua similitudine generantis pro fine habet, nec concoctione naturali intra hominem, iam naturam habentem, & sibi assimilantem nutrimentum, concoctum alteratumque iuxta ordinem & vim homini propriam, simile factum est? aut natura in auro isto spectanda est, aut ars. Illa materiam Medico praeberet, & nutrimentum coquo, ab initio plane dissimile, adeo, vt per multas actiones passionisque tandem possit reddi simile, neque tamen ad eam praestantiam peruenire, qua erat radicale humidum a principio generationis ex semine & sanguine. Ars autem simile in substantia non facit, nisi coctione naturali per illud agens, quod iam habet naturam ad sui similem motiuam. Fatui sunt, qui ignem elementarem aut physicum vllum alchymiae, opinantur similitudinem substantialem inter medicinam & hominem procreare posse, citra hominis naturam. Et si posset in genere humano affinitatem procurare, quia tamen, quod Petro simile, id Paulo dissimile est, non assequeretur specialem dispositionem, ita in vno homine

An ars possit vllum nutrimentum extra corpus ita comparare ut humidum natiuum simile & par substantia fiat.

Nihil substantia humana similitudine induit extra hominem.

Libanii
sententia
de auro, an
humidi
primigenii
substantia
resarciat.

homine offi simile non est carni simile. Insuper quod simile in substantia sit, id necesse est ad talem materiam redigi, qualem habebat humidū radicale ab initio, videlicet similem corpori geniturae & sanguini disposito, quis autem ille artifex est, qui hoc possit sine natura singulari? Alia forma & crasis auri est, alia humidū radicalis in homine, & utraq; substantialem complectitur mixturem, ex aliis idem non fit, nisi mutatione, non qualibet, sed determinata. Multa quidem dicuntur de corde mystico & cœlesti, sed quæ aut falsa sunt, aut alio sensu accipienda. Non sunt tanti fornaculae, catilli, menstrua, & extractions chymicæ, ut minérale cor tam familiare reddere possint animali, humanoq; ut sine coctione, & assimilatione naturalis agentis in homine, alterum per alterum in substantia augeatur. Finge, posse per artem aliquid ad identitatem substantialem ex toto genere dissimili producere, at sine speciali, ossis, carnis, cutis, & nervorum natura, nihil sit ad propriatum omnibus. *Qualibet pars ex communi nutrimento haurit id, quod suum est, quodque potentia est id, quod pars existens actu, & sic propria vi immutat materiam, in substantia societatem admittendam.* Neque est, quod dicant alii, calidum innatum auro potabili auctum, homogenea omnia in corpore cōgregare, heterogenea disgregare & separare, morbos omnes curabiles expellere, & incurabiles mo-

derando mollire. Age ponatur calidum innatum auctum: Aut intra terminos naturæ humanæ quam optime sanæ id intelligendum est, aut extra. Si illud, bene constituto calido non erit dandum aurum potabile, quia augebit calorem ultra dispositionem nativam, & *πᾶσι τὸ πολὺ τῆ φύσεως πολέμιον*, ut senex noster scriptum reliquit. Deinde, si non debet naturæ calorem ultra terminum gradumque debitū augere, nihil poterit amplius ratione caloris, quam quod calor optimus potest. At hic nequit resistere morbis, quin veniant. Finge, infantem ab utero calidissimum optimeq; dispositum, ita ut si aurum potabile ei daretur, necessario calor depravaretur, ignisque auctus igni consumeret humidum, vel etiam excedens calor auri, nativum prærepto pabulo destrueret. Si caloris nativi virtus summa morbis obistere nequit, quid sperandum est de accessorio? sed quid quæso est homogenum vel heterogenum in corpore? sint superfluitates & excrementa heterogenea. At hæc depellere non est opus caloris, cuius proprium effectum est calefacere. Natura vero excretrix non solo calore consistens est depulsoria. Tribuetur itaque vni, quod est alterius, & quod simul est sociarum virium, adscribetur singulari agenti.

Morbi autem & imbecillitates illis vocantur heterogenea. Sana ergo constitutio homogenea erit. At, ut hæc constet, similarium & dissimila-

rium

rium nativo temperamento, & respondente actionum harmonia, ita morbus contrariis; cumque sanatio sit contrarium morbo inducere, neque sanitas vna simplici re, & solo calore constet, necesse est, illud autum poculentum non omnia efficere caloris præsidio. Quomodo enim depelletur nimia caliditas? Hæc calori est homogenea; & tamen depellenda.

Contraria genere conveniunt, corpus agit in corpus, qualitas in qualitatem. Sed quis unquam medicamentum sanitati homogeneum esse credere potest? Quis calorem toti naturæ sanæ, & quidem calorem auri? Homo homini affinior est auro. Et tamen Pythii calor, non est calor Xerxis, & alter alteri, licet genere cognatus, tamen specie dissentaneus. Multo magis mineralis metalli. Mirum vero, si heterogenea tam robusta vi eiiciat, cur non incurabiles morbos eiiciat, quæ maxime sunt heterogenei: sed illi, qui sic disputant pro auro, videntur non minus esse subtile, quam erat Paracelsus, cum videret tertianam febrem euomi, & in pavimento feruere.

Aurum itaque poculentum nec natura est, nec fit natura in homine.

Sed amplius asserunt potulenti auri propugnatores: illud humidum non esse corpora alimentum, nec simpliciter medicamentum, sed esse de natura primigenia suæ originis, quæ ipsam naturam reuocare cupiens, eam augeat & conseruet, omniaque vilia in

ea amplectatur. Vnde sequitur, nutritionem diutius retardari causa eius remota, & hoc humidum esse censent, quod multi Philosophi appellarunt *potabilem materiam primam*, aurum Philosophorum, &c.

Tria vero sunt, quæ in hominum constitutione & conseruatione considerantur; materia scilicet generationis seu semen, nutrimentum, & medicamentum. Illi fatentur quodammodo semen non esse medicamentum; nutrimentum negant; principiis constitutionis accensent. Consequens est, quanquam aliqua vis medicamentaria ad sanandum morbos insit auro potabili, tamen id non tam hac ratione iuuare, quia quasi de nouo nos generat, ut tandem necesse sit, homines aureos fieri. Sed quid est delirare, si hoc non est? His alimur, quibus constamus, & contra. Si esset aurum poculentum aliquod originale nostræ naturæ, deberet esse magis nutrimentum, quam medicamentum, cum conseruatio & nutritio sit per simile in substantia, & eadem, quæ ex sanguine nata est caro, debeat sanguineo nutrimento crescere & conseruari. Sed quis unquam tam extreme insanit, ut putauerit, naturam humanam conseruari, & instaurari secundum indiuiduum per materiam, ex qua primum erat factus, sed & analogum quid esse, fingere: dico, nutrimentum esse necesse esse. At non est. Figmentum ergo est purum putum. Generati quidem sumus, semine parentum naturali or-
tu,

tu, sed, vt conseruemur in indiuiduo, nec illorum, nec nostro semine opus est. Cibus à Deo destinatus, cumque benedictione temperanter sumptus sufficit. *Seminū motus est à non ente ad Ens, sed cibi, vt ens id, quod est, maneat.* Itaque in locum seminei principii venit.

CAP. VIII.

Nullo artis chymica aut alterius molimine, vel opera unicam chyli, chymi, sanguinis aut seminis prolifici guttam comparari nec aurū in nutritiamentalem conditionē ab ipsa nostra natura conuerti posse, multo minus in humidi radicalis abire substantiam, vt vitam extendat.

Nihil vitam nostram extendere potest, nisi quod illam materiā, in qua consistit, augeat & conseruet, atque hæc est humidum innatum radicale, calore viuifico & spiritibus perfusum & igniculans, quod primo vitæ die vberissimum, & vltimo, si naturaliter morimur, paucissimum obtinemus. Cum vero actione caloris natui in humidum vita consistat, neque æqualis substantiæ & bonitatis ei, quod consumptum erat, substitui possit, quæritur, an detur quicquam, quod ita reficiat, vt sit maneatque æquale perditō & consumptō, bonitate & præstantia.

Chymici Paracelsici supra & extra Dei, & naturæ ordinem, ad adamantinumq; decretum, hoc in auro quærunt, ex quo liquorem parare satagunt, qui æquale humido natuo perditō, restituat, & damnum ex detrimētoso & continuo nostræ substantiæ defluxu plenarie refarciat, vnde immortales aut certe macrobios euadere necessum est.

Sed quo modo? nihil in substantiam nostram & humidum radicale, quod substantiæ nostræ potior pars est, transibit, nisi nutriet, & sic per transmutationem nutrientis in substantiam nutritiæ, tale proinde nutriens erit potentia, quale nutritum actu. Potentia vero debet esse tam propinqua, vt vno specie indiuiduo in actum deduci possit.

Proinde quæritur, an metallum ita sit dispositum, vt vlla arte vel natura in humidum nostrum vitale conuerti possit.

Si solida vegetabilium ligna, nullo artificio eo perducī queunt, vt fiant alimentosa, quomodo solidiora & magis compacta, & quæ vehementissimis ignibus vix liquantur & funduntur, à calore nostro subiguntur in benignum & alimentalem liquorem? deinde *humido nostro natuo suauī, benigno & delicato, nihil magis aduersum, quam metallica siccitas & squalor, quæ adeo sibi inuicem inimicæ sunt, vt nec artis, neque naturæ beneficio conuenire possint, quod nullo molimine metallica ista qualitas penitus aboleri queat.*

Dddd

An

An itaque aurum sic disponi possit artificio chymico, ut fiat nutrimentum & proximi alimen in naturam induat? Chymicus affirmat; sed Cain mentitur. Ipse enim omnibus suis fornaculis & ignibus ne unam guttam chyli, chymi vel boni sanguinis procreare potest. *Nihil nutrit, quod tres ordine coctiones non pertransierit, harumque mutationes vniuersim sustinuerit.*

Calor enim ignis à nemine Chymicorum ita dirigi potest, ut faciat opera caloris animati hominis. Calor ab anima directus facit opera animæ, coquit, digerit, miscet, generat à forma ignis inflexus, facit opera ignis, urit, consumit. Neque enim illum gradum & temperiem extra animantia & animæ eiusque instrumentorum directionem vspiam inueniet chymicus. Ita calor idiotyncia sua ventriculi epatisque commensuratus chylificat, & chymificat, in ossa, nervos, carne conueniens sibi parat humidum ad restorationem substantiæ. Neque extra animatum corpus, chymicus quispiam, sanguinem, carnem, os, semen aut simile aliquid generabit.

*Paracelsi
absurda
axiomata.*

Paracelsus duob. vehementer absurdis axiomatib. seduxit & seducit credulos suos & philosophi rudēs chymicos. Primum est: *ex quolibet, arte fieri posse quidlibet*; Secundum: *artem posse omnia, quæ possit natura*. Et hinc est, quod in diuinam inuolet potentiam, & modum artificiose generandi & fa-

bricandi homines seu homunculos suos (necdicam diabolos) diabolice profiteatur. Verum ipse nec ex lapide panem, neque ex auro vnquam faciet sanguinem vel humidum radicale, quantumuis liquato, fuso, vel in orco, stygiis ignibus, vel in æthere solaribus vsto. Restat itaque, ut expendatur, an arte vlla sic disponi possit, ut à natura in alimentum & demum in humidum radicale vertatur. Propter materiæ ineptitudinem & inhabilitatem in hanc formam recipiendi, id minime fieri, certum est, quia corpus est metallicum, & solidissimum, quod igni maximo vix cedat, nec vnquam eam conditionem subeat, ut suauem & naturalem molliem & liquiditatem induat, qua mediante in Chymum & sanguinem opera caloris natui conuertere queat. Nulla ars ita cicurare potest metallicam naturam, ut squalorem & siccitatem prorsus exuat, inoffere ut actionem & cauma liquorum, quibus solutum & corrosum fuerit, deponat. Sed & impossibile est id, propter principia, ex quibus constat naturæ nostræ maxime contraria & perniciofa. *Mercurius* enim potissimum & *sulphur* minerale, ex se & tota indole natium illud humidum depeculari, destruere, consumere, absorbere, exsiccare, calorem archigonum dissipare, & extinguere nata sunt. Oporteret itaque aurum non in liquorem, sed in principia sua cultro ignis secare, & horum vicissim naturam & vim perni-

perniciosa, qua humido primigenio insidiantur, auferre, prorsusque abolere, quod fieri nequeat, quam diu sub istis afferuentur formis, a quibus hæc malitia dependet. Proinde & hæc abolenda, & ad aliam naturam vel priora, in quæ necessario redeant principia, redigenda; deinde, quo pacto alimentum fieri possint, cogitandum. Sed me hercle noua hic mixtione & generatione non vnis, quæ DE I & naturæ opus sunt, opuserit. Apage has blasphemias Paracelse, desine artem tuam DE O & naturæ adæquare. Morti neminem auro, siue solido siue liquato eripies, nec vitam ultra terminum in natura definitum propagabis. Desine velle contra DE VM & naturam ex eo alimentum facere, quod pro alimento homini nō, pposuit, nec promitte immortalitatem, quæ neque in alimento vllō, neque in auro, sed solo sanguine CHRISTI est.

Alimentis vtimur, vt reficiamur ad destinatum & præfinitum in natura terminum, non, vt humidum nostrum ad perpetuitatem restauretur, & immortales ex eo fiamus.

C A P. IX.

De spagyricis porro remediis agitur, & demonstratur multis solidisque rationibus, ea, quæ ex metallorum accersuntur, & adaptantur familia, non corroborare & fulcire

tantopere naturam viresque, & humidum calidumque radicale, sed potius eidem insidiari. De humido calidoque natino, & naturalibus humiditatibus & viribus agitur, aliæque vtilis quæstiones agitantur.

VT quæstioni proxime præcedenti capite motæ accuratius satisfiat, accedendum ad examen remediorum ex metallicis rebus chymice præparatorum, quæ apud Paracelsum & sequaculos eius, in tanta sunt laude, vt eorum vsu senibus iuuentutem reducem, iuuenibus agerasciam, æternamque fere iuuentiam polliceatur, quibus vires fere penitus ablata restitui, præsentis mirifice conseruari possint. Huius rei veritas, vt dignoscatur, duo primum inquirenda; Primo, in quonā vires vitaque consistat, & quomodo alimenta, medicamenta, & venena in nostrum corpus agāt, vel ab eodem patiantur. Consistunt autem vires, teste Galeno lib. 9. meth. c. 5. in solidarum partium, spirituumque temperie & substantia, & lib. 9. meth. cap. 13. has conseruare, nihil aliud est, quam vitam ipsam conseruare, quia vita sunt vires, vel virium actiones. Solidæ partes primo dicuntur, quæ ex seminali substantia natae, reuera tales sunt, secundo carnosæ, quæ ex sanguine, illarum quantitas semper manet: sed in iis, qui adhuc augentur numero duntaxat, qui vero consistunt, absolute etiam

Vires in quo consistant.

iam magnitudine: carnosæ vero sub-
 stantiæ magnitudo variatur, etiam si p-
 terea non augeatur animans. Spiritus
 in duplici sunt differentia, radi-
 caliter insiti, & ab his geniti influen-
 tes. Illi omnibus partibus innati,
 maxime vero principalibus, & cum
 primis cordi, copiose insunt. Stabu-
 lantur autem in humido primoge-
 nio seu seminali tinctura calido na-
 tiuo vndiquaque instructissimo, vt
 vnum ex his constituantur, quod cō-
 cretiue loquendo calidum nativum,
 humidum primigenium, spiritus in-
 situs, quia horum neutrum seorsim,
 sed calor in spiritu, & hic vndiquaq;
 humido permixtus, consistat, vocat-
 ur. Humidum illud, calidumue radicale
 vere vita, & virium pabulum & stabulum,
 est totius & partium omnium quasi ente-
 lectica, cuius integritate omnia vigent, quo
 violenter deficiente, homo extreme deficit,
 sensim autem naturali cursu tabescente se-
 nescent, quodque semel exhaustum, simili
 bonitate nunquam redintegrari potest.

*Humidum
 primigenium
 quid sit.*

*Triplex hu-
 miditas a-
 limentaris
 & triplex
 siccitas.*

Id vt adhuc luculentius constet,
 humiditates in humano corpore, &
 ex earum consumptione prognatæ
 siccitates, considerandæ erunt. Ha-
 rum alia Elementaris, alimentaris, &
 primigenia rite vocatur. Ratione a-
 limentaris humiditatis triplex con-
 tingit siccitas, Prima cum ea, quorum
 substantia ex humore concreto con-
 stat, vt caro & adeps, diffluit peritq;
 teste Galeno lib. 7. meth. c. 6. Secunda,
 cum ea humiditas, quæ proprium nu-
 trimentum, ceu ros per interiora

membrorum sparsus, appositusque
 consumitur. Tertia à reliquis diuersa,
 est in propriis cuiusque partis exili-
 bus arteriis venisque nutritura hu-
 miditatis carentia. Hæ tres humidi-
 tates sunt propter humidum primi-
 genium, vere solidis partibus, pro-
 prie & peculiariter maxime insitum,
 vt id, quod in perpetuo fluxu & con-
 sumptione sit (cum vivere nihil aliud
 sit, quam continuo succedere) restaurent,
 in qua restauratione & reparatione,
 virium vitæque conservatio consi-
 stit, propter quam nutrimentum tot
 extra corpus præparationis potissi-
 mum, tot in corpore mutationes, cō-
 coctionesq; subit, vt, quantum fieri
 possit, de manu assumitur, cum pri-
 mis humido archigono. Cum vero
 nunquam id adeo commode fieri
 possit, vt paris æqualisque cum eo,
 quod effluxit, bonitatis humidum
 restituatur, sit, vt consumptione eius,
 tandem siccescamus, senescamus, &
 intereamus.

Id humidum si violenter patiatur
 in iuvene, exoritur intemperies sic-
 ca, quæ id est in iuuenibus a gris, quod
 senium naturale in senibus sanis. Gal.
 lib. 7. meth. c. 5. Hæc autem humiditas,
 si æque restitui posset, vt priores, ipsa
 quoque senectus corrigi, iuventus
 recuperari, æternumque conservari
 posset.

Diximus, calidum illud archigo-
 non in seminalibus solidisque parti-
 bus, & abundantius in corde, & epa-
 te collatum, iugis irradiatione influ-
 xuque

*Calor nat-
 uralis dupli-
 citer perit.*

inque vitam & virtutem cæterarum partium conseruare; Vbi notandum, quod humidum primigenium, calorem, cuius extinctione mors definitur, quoad superet, conseruat, quodque ille haut pereat, huius superstitie, definita portione, nisi *ex parte caloris* violenter extinguatur cum alioquin deficimus naturaliter deficiente *ex parte caloris* calore ex consumptione humiditatis. Superest & adhuc aliud in solidis partibus humidum, quod elementare

Humiditas elementaris in viuo homine non perit vel patitur.

nominatur, & non inest partibus, vt vitales animataeque, sed quatenus mixtae sunt. Illud humidum, cum suo calore in viuo homine impatibile est; nec enim est, quod dicas, in gangræna alicuius partis diuersum apparere, cum ibidem plane sit totius corruptio, quo ad firmitatem animata & mixta. Homo itaque perit, non vt mixtum, cuius corruptio est putredo, sed vt animatum viuens, idque vel violenter, & *ex parte caloris* oppresso calore vitali, vel violenter aut naturaliter exhausto eiusdem pabulo, videlicet humido nativum, vitae viriumque thesauro. Vitam proinde conseruare nihil aliud est, quam istius humiditatis defectum, quantum possibile, restaurare, & siccitatem, à qua senectus & mors, prohibere. Qui itaque iustam hanc temperiem substantiamque calidi humiditatis spirituosique corporis conseruat, vitam viresque conseruat.

Quomodo vita conseruetur.

Dispiciamus nunc etiam illa, quae in corpus ingeruntur, qualia sunt alimenta, venena, & medicamenta. Venena vel pure actiua potentia sunt

prædita, vt corpus humanum caloremque nativum corrumpant, immutent, & depeculentur, quæ, vt id faciant, vel opus non habent, vt à calore nostro prius in actum deducantur, qualia sunt scorpium, viperarum; & hæc in exigua & incōprehensibili quantitate, præsentissimam nocendi qualitatem, & efficaciam habent, & alimentis proprie opponuntur. Alia opus habent, vt à calore nostro in actum deducantur, mutationisque initium capiant, si nocere debeant; Quæ variis generis sunt, nec adeo tota substantia noxia & minori quantitate sumpta sunt innoxia.

Venena sunt duplicis generis.

Medicamenta corpus non corrumpunt, sed à naturali statu ad naturalem alterando perducunt, sumptum mutationis initio à calore nostro. Vt enim in corpus nostrum agant, oportet prius à calore nostro in actum deduci.

Medicamentum quid sit.

Alimentum vero quatenus tale, pure potentia passiuæ prædictum est, & veneno primigenis ex diametro opponitur. Nam vt illud potentia actiua præditum erat, corpus nullo mutationis à nostro calore sumptum initio, non tantum alterandi, sed & tota sua substantia substantiam nostram corrumpendi; sic alimentum potentia mere passiuæ præditum est, non tantum, vt à calore nostro alteretur, sed etiam in substantiam nostram conuertatur. Quare inter nutrimentum, & id, quod nutritur, similitudo substantiæ esse debet, sicut

Alimentum quid sit.

inter venenum, & id, cuius est venenum, substantiæ dissimilitudo, quamvis non in omnibus alimentis eadem similitudo, neque in omnibus venenis eadem dissimilitudo, quod & de medicamentis dici potest. Quamobrem quadam alimenta medicamentosa, & quadam medicamenta alimentosa, & ex venenis quadam venena medicamentosa dicuntur.

Nutritum, ut simile fiat nutritio, requiritur totius substantiæ similitudo. Debet enim alimentum primo potentia, deinde actu corpori simile esse, quod Nutritio sit alimenti, in substantiam nutriti conuersio. Omnia vero animantia ex proportionato suæ temperaturæ alimento naturaliter aluntur, cum similia similibus conservare oporteat, ita pueri, quia humidiores, solo potu, lacte videlicet, aluntur, sicut & populi quidam à Galeno propositi. Animalia perfectiora à prædominio qualitatū calida & humida vocantur (ex semine enim generantur, & sanguine nutriuntur, quæ calida & humida esse dicuntur) & quod in ipsorum resolutione continuo perit, humidum est & caloris pabulum, qui perpetuo id consumit, ad cuius exhaustam ipse una emarcescit & evanescit, unde necessario sequitur alimenti rationem, quod detrimentosum nostri disfluuii damnum refarcire debebat, in calido & humido potissimum tum consistenti ad restitutionem duriorum tum fluidioris ad mollium reparationem consistere oportere, cum & ipsa salus &

vita animantium à tali temperie pendeat.

Quæ cum ita se habeant, sequitur, quod tam famis & sitis obiectum sit humidum, illius humidum consistens, huius vero diffuens: est enim coctio quasi terminata humiditas, & respectu humidum consistentis fames Galeno dicitur appetitus siccus, cum alioquin omne alimentum humidum esse debeat, quod calor viventis, non siccum, sed humidum cibo restaurandum consumat.

Ex quibus omnibus liquet, quod vires ipsæque vita maxime defendantur restauratione & conservatione calidi humidique innati. Hoc enim qui conservat, is & subiectum & temperamentum vitale tuetur, à cuius integritate & solidarum partium substantia & temperies, & spirituum, quorum propagatio semper est in actu secundo, integritasque dependet. Consentit itaque Galenus, vires in solidarum partium spirituumque substantia & temperie ponens, eas potissimum calidæ humidæque & spirituosæ in solidis residentis partibus substantiæ defensione conservari: Ipsa autem solida substantia ætate non minuitur, quo ad quantitatem, & carnosa cum extenuatur, eo ipso nocet, quod humidiori pabulum surripitur, siccitatisque & frigiditatis tum exponamur iniuriis, cum corporum siccitatibus necessario succedat frigiditas, ex defectu influere soliti nutriti calidi.

Condita

Conditaitaq; hac maxima, quod optimum reficiens, conseruansque vires debeat esse nutrimentum, idq; calidum humidum, eo, quo dictum, modo, ne videlicet excedat, proportionem caloris & humidi innati, ad metallicarum reru à Paracelso eiusq; symmistis tantopere pro reficiendis virtutibus depræconiatum examen progrediar, & percunctabor, an in illis iuuentus, ab actio senii, virium imensa materia, an denique tam pretiosa remediorum formæ, humanæ naturæ adeo viles delitescant, & beneficio chymix exinde erui possint.

Quod autem nullam metallorum in naturam nutrimentitransire, aut perducipossit, primo ex eo parer, quod hoc sine à natura non sint condita, vt nutriant, vel nutrimenta fiant. Deinde quod inter nutriendos & nutritum magna debeat materiæ esse similitudo, & affinitas, rarisque, vt nutrimenti substantia id sit potentia non remota, quod est actu nutritum, quæque ab vno agente & in actum ducente, hoc actu fieri possit. Corpora nostra variis multiplicibusque missionibus, intercedentibus procreata sunt, vt nihil in rerum vniuersitate magis compositum sit, vt pote rerum mistarum finis, supremum inter Elementaria gradum consecuta, quod tam nobilis animæ, seu intelligentiæ hospitia & organa esse debeant. Metalla vero paucissimis intercedentibus nata missionibus, neque ex Elementis leui confata cō-

fusionis temperie, nostris corporib, similia euadere nequeunt, priusquam toties alterata, mista remistaq; quod nec ab arte, nec à natura nostra fieri queat. Nulla enim elixatione aut coctione instar alimentorum emolli, liquari & esculenta fieri possunt. Oportet enim, quæ alimenta futura sint, in liquorem fundi & in sanguinem verti posse. Atque nec arboribus & lignis, nedum metallis, propter summam siccitatem accidere posse, notum est.

Neq; enim ea, q̄ vehementissimo igne olea & spiritus e metallis educta sunt, pro nutrimenti quicquam apponet, cum proportionem calidi & humidi naturæ qualitate nactua & ex præparatione adiciticia penetrantissima vt plurimum, longe superent, deperculentur & destuant. Cum itaque inter alimentum & corpus, quod alitur, nulla alia sit similitudo, quam quod alimentum potentia proximior id sit, quod actu corpus est, sequitur, quod omne insuperabile à natura nostra, actu & potentia dissimile sit, nec alimentum dici fingique possit. Et licet res alia atque alia potentia nobis sit, proximior tamen de ea nunc potentia agimus, quæ ab vno specie motore possit in actum perducii. Metalla vero nec concoqui, nec dissolui à calore nostro posse, testis est Aristoteles 1. problemat. 24. *Aristoteles*

Si vero metalla humana industria eo perducipossint, vt nutrimenta nobis fiant, possent etiam sic misceri &

tem-

Nullum
metallorum
posse transire in naturam alimentum.

temperari, quomodo res animatae miscentur, & temperantur ab anima, quae mixtionis in animatis causa est. Atqui naturae vim arti adscribere, ut similiter miscere & temperare possit, stultum est. Si enim ars veram mixtionem procuraret, utiq; etiam formas generaret, educeretque. Impossibile namque, ut corpora aliqua per veram mixtionem vere uniantur, quin simul temperationi, conueniens forma rei sic mixta, continuo una exsurgat & nascatur. Ut enim forma materialis, non nisi in propria materia sic quoque peculiariter mixta temperataque materia sine forma exsistere nequit. Quomodo itaque Paracelsici alterabunt, varieq; remiscebunt materiam metallorum, ut tandem fiat apta nutritioni? Si vero id fieri posset, (cum tamen mixtio sit Dei & naturae opus) variis mixtionibus forma metallica aliquoties aboleretur, & res alterius euaderet essentiae, per aliam atque aliam ex noua mixtione succedentem formam. *Materia itaque metallica non potest euadere nutrimentum, nisi per varias mixtiones aptetur, & tunc metallica esse desinit.* Quamdiu etiam qualitates metallicae materiae inhaerent, ipsa nutritioni inepta est, cum nutriendi nutritio suas impertiat qualitates, nostra vero corpora nec unquam recipere, nec easdem recipere apta sint.

Quis in carne nostra vidit metallicam consistentiam, ut bilis colorem, & piperis calorem? *Suas vero metallis qualitates adimere prorsus impossibile est,*

nisi extrema in elementa resolutione. Quod si enim corrupta non retinerent aliquas materiae illarum rerum, ex quibus per corruptionem genitae sunt, qualitates, non different vini, sanguinis, lactis, lotii, aliorumque liquorum cadauera, sed eadem esset omnium natura, adeoque ex quolibet, quidlibet fieret. Largior, Chymicos metalla soluere, corrumpere, in cineres redigere, oleum humoremve alium elicere, metallicam vero naturam, priusquam in elementa redeant, auferri posse, verisimile non est. Cum itaque metallicas qualitates, & vehementissimam siccitatem non deponant, sed ignis praeparatione eandem vehementiorem acquirant, quomodo calido humidoque nativo similia euadere aut prodesse, & non multo magis insidiari & nocere possint? Licet enim obicias, subtilissimos igne educi spiritus, qui per omnia penetrent, nostrosque mirifice recreent, hoc tamen manet, quod eisdem metallicam naturam vel exuisse, vel seruare necessum sit. Si hoc, res naturae alioquin ingrata non est melior, sed perniciosior vitione & vi ignis reddita: si illud, labor omnis est superuacaneus, quod ex aliis naturae familiarioribus, minore labore pariori; impendio & meliora & conuenientiora praeparari potuissent. Atqui Paracelsus reponit, corruptibile ab incorruptibili magis conseruari. Sic aurum minus obnoxium corruptioni humana corpora ab eadem tuetur. Vbi quaerendum, num

num qualitate, an substantia tueatur? Si substantia, vel materia sua, necessum est, ut in nostram transeat eandemque alat. Si alit, vertitur in rem nutritam, & definit esse aurum, ut sit caro humana.

Fortius itaq; esset corpus nostrum mutans, quam aurum mutatum, cum assimilando sibi alimentum, nutriatur, aurumque simile reddat. Perderet igitur aurum suam stabilitatem, & corruptibile fiet, sicut nostra corpora. Verum enimvero aurum nec nutrire, ut nec omnia corruptibilia ab incorruptibilibus nutriri posse, superius demonstratum est. Contradictoria sunt, aliquid non corrumpi, & aliud tamen nutrire. Sed dictum est, metalla propter summam duritiem & terrestreitatem inepta esse ad nutritionem. Quod enim mollescere nequit, id quoq; molle corpus alere non potest. Neque enim metalla fusa liquata aut in liquores redacta, metallicam naturam deposuerunt. Sed dicis: ex sententia Paracelsi, nihilominus verum esse, quod metallica in liquorem redacta, insigne robur visceribus, addendo solidam constrictionem, & flacciditatem corrigendo, concilient. Verum quidem esset, si ferrea vel auri duritie humani corporis robur constaret. Ex metallorum sane soliditate & duritia non est estimanda humanorum corporum firmitas, sed mediocritate illa, qua idonea sunt ad obeundas anime functiones, quarum causa facta sunt. Quanto itaque duriora sunt, tanto ineptiora

ad omnia opera naturalia efficiuntur. Quantum senescimus, tantum siccatæ duritiei contrahimus, viribus interim nihil accrescente commodi. Consistit enim virium essentia non in soliditate vel duritie, sed iusta temperatura solidarum partium, & spirituum quantitate, velut, supra dictum.

Vires itaq; fouet, qui conuenienti alimento partium substantiam innatumque humidum & calidum fouet, temperiem conseruat, aut lapsum reducit, non qui partibus duritiem inducit. Sed metalla nec spiritus, nec alias corporis partes nutrire valent. Et metallica remedia, quæ intus dantur & ne spiritus diffuant cogent & constringent, tali ignis vi euasere caustica & acria, ut eorum beneficiû, maiorem & substantiam potius extenuent, dissipent & consumant. Debent enim quæ vires conseruare & restaurare nata sunt, naturæ amica & grata esse, temperiei suæ mediocritate ad blandiri, substantiam dissipabilem vnire, augere, nec tam longe ex metallicorum familia austera peti, vel ignea præparatione in summam acrimoniam, temperiei, humidoque nativo ingratam penetrabilitatem esse perducta. Proinde naturæ familiaribus satius est vti.

Accurate est hic notanda Galeni distinctio, lib. 7. meth. c. 11. inter veram & notam corroborationem, dicit enim, virtutem partis tueri, nihil aliud esse, quam temperiem seruare, & ut imbecillitas est intemperiei soboles, ita vera corroboratio

Corroboratio duplex.

Eccc boratio

*Quæ ex
metallis
corroboratio
expe-
ctanda.*

boratio est temperiei restitutio.

Notha corroboratio adstringentibus perficitur, qualis potissimum virtus in metallis conspicitur. Non itaque vera, sed notha ex metallicis medicamentis corroboratio expectanda.

Neque ob id ex metallis educta (viri spiritus penetrantissimi) meliora sunt, quod non magnopere opus habent à calore nostro nativo in actum deduci, ut eo minus negotii naturæ imbecilli utentium facessant, quod hoc ipso magis noxia sint, summamque vim ei inferant, & ad venenorum naturam proximius accedant. Ea enim, quæ in exigua quantitate maximam habent efficaciam (viri spagyricapleraque remedia) neque necesse habent, ut à calore nostro in actum deducantur, ad veneni naturam potius feruntur. Quo minus opus habent, ut actuentur, eo magis infensa sunt debili naturæ, quod eam subito promptissima sua virtute depeculentur, & facultatum nostrarum pabulum symmetriamque penetrabili sua qualitate exhauriant. Non sunt amica, quæ summa vi facile in nobis fortiter agunt penetrantque per omnia, sed quæ facile alterantur, vincunturque, & virium substantia gratiâ affrunt. Quando vero eo peruentum sit, ut natura medicamentis semetipsa in operationem perducentibus indigeat, nec id amplius prestare possit, iam mors est præforibus; Sunt enim natura ipsa morborum medicatrices, ut & medicamenta, non nimis inepta & plumbea in actum perducant, earumque contra mor-

borum operationem promoveant, iuvent & moderentur. Plurimi enim solius naturæ, opera sine artis beneficio, nulli sola arte, absque naturæ auxilio, conualuere à morbis interius.

Quæcunque vero remedia humidum nativum violenter depascere, calori nostro insidiari, eiusque symmetriam lādere nata sunt, tantum abest, ut vires nostras restaurent, quod etiam in usum traducta, inemendabilem labem nobis imprimant. Talia vero sunt metallica, & ex eis penetrabiles spiritus, chymice præparati. Extenuantia enim illa pharmaca, subtilitate & acrimonia celeriter quidem penetrant, sed partes solidiores valide nimis calefaciēdo, exsiccandoque debilitant: sanguinem fundendo, vel extenuando, ferosum reddunt, vel calore & siccitate adurendo biliosum, aut melancholicū, spiritus eisdem his qualitatibus agitationeque nimia disperdunt, in omnibus fere occultam malignitatem relinquunt, quæ latenter insitum calorem eneruat, corrumpit, exedit, strangulat.

Hac de causa testantur Crato, Erasius, Christophorus Heil, Cronenbergius alique celebriores Medici, & innumeri viri docti, quod Basileæ omnes intra anni spacium perierint, qui pharmaca Paracelsi haurire non sunt veriti: licet in præsentia præclare contulisse putarentur. Ipsa denique experientia testatur, Medicamenta quadam præparatione fieri nocentiora. Antimonium crudum

*Quomodo
ex metallis
educta remedia
vita nostra
insidiatur.*

crudum non aque ac vitrificatum terribilia symptomata pari pondere datum, excitat. Mercurius precipitatus crudo magis noxius est, & testibus Chymicis ipsis, sublimatus precipitato nocentior est, quod subtilior existat & promptius ad cor penetret.

Magnam necessario contrahunt acrimoniam corpora solida, dura & terrea, quæ summa ignis vi non prius in cineres vertuntur, quam fere aqueas acereasque partes, quib. cohærebant, amiserint. Vehementer itaque acria & erodentia fieri necessum est. Si cineres palearum, straminum, herbarum, & lignorum, acres & erodentes sunt, quid de durissimis his dicemus corporibus? Quo enim res quæque durior est, tanto acrior calx gignitur ex eadem, unde, quæ vehementium ignium vi ex metallis conficiuntur pharmaca, necessario acerrima sunt.

Accedit, quod pleraque sine acribus & erodentibus solui, & in calcem verti nequeant. Vt enim quintas essentias parent, utantur calcinatione, cemenatione, sublimatione, &c. Adiciunt modo sales, sulphur, aquas fortes, aliaque, quæ licet se separare vicissim satis eleganter posse, verbis profiteantur, tamen te ipsa raro sit separatio eorum, quæ tanta vi ignis mista sunt, tamque profunde inhaerent, quicquid etiam de sua quivis priuatim somniet & garriat præparatione. Et quamvis gustu acrimonia non semper sentiatur, tamen illa pharmaca sæpe transeunt partes laxiores & in solidio-

ribus hærent, instar fulminis, quod loculis illæsis aurum liquat, id quod magna calamitate mulci sunt experti. Quamobrem nec sensus, nec experientia, & usus, nec perita chymicorum confessio aliud docent, quam metallica hæc remedia, quæ virtute vehementiū ignium præparata sunt, valde acria erodentiaque existere, tum propter empyreuma materiæ solidæ impressum, tum propter rerum aliarum acrium & erodentium, sine quibus parari non possunt, permissione, Iactitant quidem alii aliam, cheirotechniam, aliamque præparandi rationem quib. se aliqd scire & sapere præ aliis præferri volunt, sed dum res in lucem erumpit, nullos novos Parnassos præferunt. Varii varie varia tætant, explorant, & frequenter novi quippiam invenisse videri satagunt, magnaque Arcana iactitant, quæ si usurpent & probent, non perficitur id sine multo ventis discrimine.

Neque enim una probatio sufficit, & ea Galen. dictante Galeno, in humano corpore probata. *com. 1. a. re, quorum certa non est experientia, non phor.* tantum periculo non vacat, sed in animantibus vergit. Utinam quæ possidemus, satis exploratarum virium recte in usum vocemus dextreque administremus. Ratum itaque sit, quod Galenus lib. 3. *meth. consulti*, cum inquit. Sane omnium internarum partium indicatio est, ut eligantur illa, quæ animalis natura maxime familiaria sint, siue sint cibi, siue medicamenta, fugiantur autem respuanturque huic contraria. Quamquam in iis, quæ foris

Eccc 2 sunt,

sunt, innoxius etiam talium medicamentorum est usus, uti aruginis, aris, pompholygis, lythargyri, cerusa. Hæc igitur & similia intus exhiberi non debent. idem inquit lib. 13. Meth. mysi, fori, calchantum, æs vstum, eius squammam & florem deuorata noxia esse, quod iisdem vis corruptrix insit.

CAP. X.

Blasphemia in Deum est opinio Paracelsi, qua immortalitatem arte & ex auro comparari adstruit. Hanc Diabolus Paracelso, & hic fratribus roseæ crucis instillauit, ut à vera fiducia in Deum abduceret prurientes monstrorum opinionum curiones & aucupes. Quærere immortalitatem in terris, est nolle ad Christum ire in cælos.

Diabolus, ut regnum suum propagaret, rem vulgo inauditâ, summæ admirationis, sed omnibus hominibus speciosam & optabilem, quamquam hamo plurimos allicere connixus est, in medium produxit, & per electum suum vas & apostolum veritatis apostatam Paracelsum professus est, videlicet, immortalitatem arte comparari posse, eamque ex auro, (quod semper magis in crumena, quam stomacho iuuat) luto illo splendidiore omnibus gratioso, in pretio & æstimo summis, exsculpendam docuit.

Verum quantum scelus sit hæc

opinio, & quam impium ita sentire, & illam amplecti, ex sacra pagina, & solidioris sinceriorisq; philosophiæ adytis edocemur. Illa mortem peccati stipendium, & nos omnes in Adamo peccasse, omnibusque idcirco statutum esse, ut semel moriamur, dicitur. Quamobrem uti nemo, qui tantum homo sit, absq; originali peccato concipitur & nascitur (in iniquitatibus natus sum, & in peccatis concepit me mater mea, ait propheta regius) ita nec eam effugere, aut declinare potest, & cum per Christum id recuperauimus, quod in Adamo perdidimus, quippe, ceu in Adamo omnes morimur, ita per Christum omnes viuificamur, nemo mortis causam, hoc est, peccatum, præter Christum abolere potest, iuxta veram & saluificam Christianorum fidem sine qua absq; dubio in æternum perimus.

Proinde qui statuit, arte mortalitatem, quam ex Adamo circumferimus hæreditario, posse arceri, & immortalitatem comparari, is veritatē diuinæ & sacre pagine impie oggrunnit, & in Christi meritum scelerate blasphemus est, & aliunde præsidium immortalitatis quærit, quam à patre luminum, (qui ad filium suum, vnicum propitiatorium nos confugere iubet) adeoque Christi merito, fide Christiana, Ecclesia & salute æterna excidit. Quandoquidem vero Paracelsus, propter magicas artes pessime vndiquaq; audire capisset, humani generis inimicus.

Fratres Roseæ crucis, eius sequaculos.

culos & confectiales surrogauit, qui eandem blasphemiam nouo quodam & plausibili schemate personatam profitentur.

Verum execranda hæc doctrina, à vero Deo & merito filii eius, à Christiana & saluifica fide solidaq; pietate abducens, quos in Ecclesiam moliat cuniculos, quantum æternæ salutis insidietur, non quiuis magistratus, & è magnis Dominis nonnulli satis ad animum reuocant & perpendunt, apud quos in deliciis & pretio sunt monstrosarum harum opinionum & blasphemiarum mendaciorumque professores. Magorum crimina, publicis, idque merito, suppliciis vindicantur, imo ignibus recte expiantur, sceleratissima vero hæc opinio è meditullio magiæ promanans, ad academiam Sathanae, & Ecclesiam Diaboli speciosius animas hominum perducens, impune fertur, immo à multis magnis viris appetitur, promouetur. Verum nisi exempla essent odiosa, possem horum recensere plures, qui temerariæ impietatis graues dedere pœnas, quod vel turpiter circumuenti & ære, auro, sanitate, & vita emuncti, vel in publicas & extremas hac tempestate calamitates, diuino iudicio præcipitati sunt. Cæterum quib. pieras curæ & cordi est, fugite hanc animarum pestem & carcinoma, quod à vero Deo abducit, & tot præstantia ingenia naso circumduxit & suspendit, vt veritatem solidæ philosophiæ deferentes, ætatem,

vitam, opesque in hac barbara & impia secta consumpserint. Quæ solos vnde tantopere passim gentium inualuit atheismus, & magiæ studium quam per talia fanatica hominū desideria, quibus immortalitatem venantur, quam, cum anxie & pretiose quærentes, nihilque inuenientes se deceptos sentiunt, ne pœnitentia ducti viam mutant, in commercium tacite irrepit diabolus, eius sectæ antistes, pedetentim suggerit & instillat magiam quandam esse albam, eamq; licitam, à spiritibus, qui sint innocentes & de secretissimis & profundissimis scientiis erudiant, & communiceant, impune discendam, hos nihil latere, rerum visibilium inuisibiliumque doctrinam aperire, & aureum athanasia seu immortalitatis lichyphum propinare. Curiosa, & superstitiosa, vel ambitiosa ingenia facile capiuntur & obtemperant. Sed *quærere immortalitatem in terris, est nolle ad Christum ire in cælos.* Quæ & quanta Sancti olim perpassi sunt, & exantlarunt in terris, quas non mortes oppetere optarunt, vt Christum lucrari, vt cum Christo esse possent? rati non esse condignas huius seculi passiones, ad futuram, quæ in nobis reuelabitur, gloriam. Vitam hoc loci perennem optare, meræ impietatis est, & desiderium in peccatis & cum peccatoribus diutius verlandi & conuersandi, & in mundo, qui mare maiorum, & in maligno positus est, vltius commorandi. Eius est, vitam longam exoptare, & mortem timere, qui ad

Christum recuset ire, recte dixerunt veteres. Si ex sacra pagina per Spiritus sancti gratiam in deside meditatione, & iugi precatiosum studio, futuri gaudii torem quendam aut gustum minimum percepissent, isti temporalium amatores, non tam remedium vitæ continuandæ, quam pie absolueundæ anxie quærent, & cum electo Spiritus sancti vase atque organo Divo Paulo exclamarent; Cupio dissolui, & esse cum Christo!

CAP. XI.

Quid sit præcipitatio & mercurius præcipitatus. An possit confici, ut non reducat; varij præparationum modi; menstrua præcipitantia sunt simplicia vel composita. Quomodo rite corrigatur, optima eius correctio perficitur igne & auro. Conducit cum primis ad luem gallicam, pestem, hydropem, venena, febres diuturnas, viscerum contumaces obstructions, icteritiam, &c.

PRæcipitatio mercurij fit, cum affuso liquore acri in tenuem soluitur puluerem seu calcem, est enim vulgo præcipitatio per aquas fortes corrosio. Pulvis ille ex hydrargyro per aquam fortem factus, mercurius dicitur præcipitatus. Eius ad usum internum aliarum atque aliarum aliorum sunt præparationes; fabricam præcedunt & sequuntur correctiones. Debet enim prius,

quam soluendi menstruo infundatur, exquisitè purgari, quod aceto solo, vel adiuncto sale, aut per corium expressione, elixatione in aceto, destillatione aut sublimatione perficiunt. Sola lotionem ex aceto & sale, ac per corium expressione, vulgo sunt contenti.

Præcipitatio perficitur infusione spiritus sulphuris, vitrioli, nitri, olei smiridis, aut aquarum causticarum, argentariarum, regiarum, gradatuarum, Stygiarum. Vbi attendendum, illum præcipitatum, quem ad usus internos accersere propositum sit, nunquam per aquas Stygias & veneni suspectas, sed spiritu vitrioli, sulphuris aut nitri conficiendum esse.

Hic quæritur, an sic præcipitari possit ad usus internos, ne reuiscat, id laboriose, sed frustratentatum vidi, optima tamen, & ex qua difficulter reducit, præcipitatio fit per spiritum nitri.

Si autem tanta illi inducatur mutatio, *An præcipitatus sic parari possit, ut non reducat.* ut non amplius reducat, videlicet ut non modo penitus corrodat, sed & corrumpatur, rationem mercurij formamque substantialem perdit.

Proinde Crollius inquit, nullus est præcipitatus, qui non possit redaci: si enim fixus plane esset, non operaretur in corpus humanum. Vbi, quod mirum porro videatur, addit, ratione cruditatis cum operationem suam perficere, quod si verum est, cum Paracelsicis cruditas, ad quam dirigendam, tot tantæque ipsis suscipiuntur præparationes, pro veneno venit, certe venenata qualitate

tate adhuc superstitie præcipitatum in corpora nostra agere necessum est.

Quis, & cuius generis ad præcipitationem sit assamendus potissimum mercurius, auri, an argenti, porro rogatur? Libanius eum, qui ex auro per aquas mercuriales eductus sit præfert. Secundo loco ille veniet, in quo metalla philosophice sint soluta, vel uti vult B. guinus, qui à Sole aut Luna destillatus fuerit, qualis si haberi commode nequeat, quærat, is, qui iuxta auri & argenti metalla, aut ex horum venis & in archaïtis educitur, quiq; per lotiones ex acida muria vel aceto destillato, in quo solutus sit sal armoniacus, destillatus, vel per destillationes crebras, & per corium depuratus fuerit.

Verum relegare studiosos rei medicæ vel ipsos practicos ad mercurium auri, aut argenti nunquid est in irre-meabiles labyrinthos præcipitare, & nodum ex nodo necere? Quo pacto enim ista solvantur metalla, ut mercurius à suo sulphure, & sale separetur vix ipsimet, qui talia scribunt, tentarunt, deq; modo, & aquis mercurialibus soluentibus nec dum plane conveniunt, & cedo quo precio veniret ille præcipitatus, qui ex auri vel argenti mercurio præparatus sit? Non disputo, an mercurius ex auro prolectus cum hydrargyro vulgi eiusdem naturæ & ad instar præcipitari debeat, vel possit, neq; melatet, quid de mercurio philosophorum circumferatur à filiis, videlicet, artis.

Sed ad præcipitati fabricam redeundum, quæ ut legitime perficiatur, convenientis hydrargyri requiritur electio, eiusdem præparatio, ante menstrui affusionem præparatio, dein iusta solutio, soluti præcipitatio, præcipitati correctio.

Liquor solvens, quo fuerit benignior, minorisq; particeps malitiæ & naturæ nostræ acceptabilior, eo præcipitatus clementior, & ad usum fiet convenientior. Hic simplices vel compositos liquores assumunt, compositi ex sale ammoniaco, petra, vitrioli, alumine, aliisque destillantur. Solutio, quæ sit per simplicia menstrua, videlicet, vitrioli, sulphuris, nitri spiritum, omnium optima est.

Corrigitur in ipso sua præparationis actu, vel cum iam paratus est. In ipso actu additione auri, aurum enim si quid aliud eius malitiam retundit, violentiam purgandi & noxiam naturæ nostræ vim coercet, & cum illo multiplici arctiorque unione denunctum, diaphoreticam vim conciliat.

Præparatus duplici correctione emendatur. Prima fit per diutinam in igne vehementiore digestionem, qua quidquid malignorum spirituum saliumq; volatilium, & viventis mercurij superfit, penitus exhauritur & transpirat. Ad flavedinem itaque vel rubedinem exactam reuerberatum volunt.

Cæteros enim colores cruditatis accusant, rubedinem vero, quia sit ultimus color.

Liquores præcipitantes mercurium sunt simplices vel compositi.

Correctio præcipitati.

Aurum omnem noxam adimit mercurio.

Præparati correctio.

1.

Rubor est

perfectioris

ultimus color.

Qualis mercurius ad præcipitandum recipiendus.

Qualis mercurius ad præcipitandum recipiendus.

ultimus colorum in mineralibus, ultimum ignis perfectiui opus esse cōtendunt.

Altera fit affusione liquorum, qua salium fixorū corrosiuorumq; acrimonia eluitur, vel rerunditur, & plerumque ea perficitur affusione, & insuccatione repetitaq; à præcipitato destillatione aquæ albuminum ouorum. In qua operatione cauendum, ne sales fixi ligantes & frænantes mercurij fluxibilitatem, nimium retusi & fusi in pristinam ipsum formam recurrere & viuificari permittant. Alii magisimproprè correctionem tentant, affusione spiritus vini, qui salia non tam eluit, quam irritat. Sunt qui aquam rosarum, violarum, borraginis, oxalidis, plantaginis similesque affundunt, eisque digerant, & decies seu duodecies destillēt. Alii vino vel aqua theriacali macerant, quidam ex aceto coquant, & deinde exacte lauigant. Hos omnes emendationum modos rejicit Seuerinus, & solo auri additamento recte corrigi & cicurati statuit.

Preparatio & correctio præcipitatis cum auro. In ipso itaque præparationis actu aurum additur idque cum mercurio amalgamatum acetoq; ablutum oleo vitrioli rubeo digeritur per triduum: deinde destillatur per retortam, donec hæc incandescat. Continuato ad triduum igne, materia demum eximitur & aqua calida abluatur. Eodem modo præparatur ab aliis aqua forti affusa,

Vel ex auri fini & argenti vini ana p.

& fit amalgama seu pasta, quæ in phiala vitrea obturatur, & figitur in arena à tolerabili calore vsque ad ignitionem, quod fere perficitur tribus mensibus, modo non sit admodum magna quantitas. Phiala vero oblique vel transuersim poni debet in arena, vt qui sublimati sint flores eadē reuoluta, denuo eleuentur, opereq; hoc repetito tandem figantur. Similem fere præparandi modum describit Beguinus c. 13. Tyrocinii ex Gebro depromptum. Verum hic à Beguino traditus fertur admodum blanditer purgare, is, quem ego communicauim dephoreticam potius virtutē exerceat. Similium præparationum meminit Matthiol. lib. de curat. luis Aphrodisia, & Euonymus in Thesauo.

Tempestiuum nunc est optimarum præparationum quosdam processus inspicimus. Quomodo mercurius spiritu sulphuris acido per campanam præparato præcipitetur, tradit Beguinus & absolute docet Crollius, vt hic repetere superuacaneum sit.

Prima preparatio præcipitatis.

Mercurius soluitur in aqua forti, vt præcipietur in puluerem rubeum, exhausta humiditate tritus imponitur matraccio rubeo, affunditurque acetum stillatitium ad supereminentiam quinque digitorum, bulliant in igne arenae spacio sex horarum, vt integre dissoluatur; dissolutioni filtra-

Preparatio mercurii blanditer solutiui & diaphoretici.

re calidæ superfunde spiritum vini, vel eius loco oleum tartari, & separabitur mercurius à dissolvente suo, qui abluitur & exsiccat. Dosis grana quatuor vel quinque.

Alii in aqua forti soluto, affundunt aquam salis, & præcipitant pulverem album, quem digerunt aqua dulci & lauant. Dosis grana viij. vel x.

Secunda preparatio.

℞. Mercurij purgati ℥j. dissolue in s. q. aquæ fortis paratæ ex vitrioli ℔ij. & salis nitri ℔ij. post destilla per alembicum ex arena aquam & spiritus sensim; postquam spiritus aliquantulum remissus erunt, auge ignem, ut vitrum parum candeat, ac spadiceum quodammodo appareat, sic enim ex alembico & ad spondilia cucurbitæ ex mercurio stores inutiles flavi & subrubri elcuanur. Omnibus refrigeratis reiectis ad alembici spondilia floribus inutilibus, inuenies rubeum pulverem in fundo, quem aqua calida laua, donec acrimonia omnis exhausta sit. Exsiccat pulveri affunde oleum salis tartari ad eminentiam duorum digitorum, abstrahere iterum, ter destillando in arena phlegma, tertia vice auge ignem, dum fundus cucurbitæ rubescat, atque hoc modo ascendit mercurij quedam portio cruda seu viua, quæ omnino separanda. Relictam in fundo materiam contunde, & aqua dulci toties elue, donec nulla salsedo, nullaque sordes amplius residua fuerint, solo nempe puluere rubeo relicto, quem exsiccatum in cucurbitam mundam positum, imbibe aqua ouorum, cuius descriptio sequetur. Eandem septies per alembicum abstrahere, relictum in

fundo aqua calida toties laua, affusumque vini spiritum rectificatum septies destilla. Exempto pulveri alcohol vini affunde, ut bene humectetur, quod admoto igne accende, & spatula ferrea mone, donec ardendo consumptum sit. Hic præcipitatus cum diagrydio præparato, uti proxime sequens, rite exhibetur.

Aqua quorum corrigens talis est. *Aqua ouorum curri-*
℞. albuminum ouorum quantum velis, ad. *gens.*
de tantundem putaminum ouorum calcinatorum, & destilla ex arena per retortam igne ad extremum vehementiore, prodit cum oleo fetido etiam aqua, quam separatam destilla sexies, donec clara, & à fetore libera fiat.

Tertius præcipitatus conficiendi modus.

Destilla aquam fortem ex nitro, vitriolo, & tartaro, in hac solue mercurij septies sublimati quantum voles, præcipita cum oleo tartari, affunde aquam, & exsicca, tandemque tertia vice abstrahere acetum, ultimo spiritum vini affunde, & aliquot vicibus abstrahere, hoc facto spiritum vini inde destillatum lento igne adhuc semel euoca, remotis facibus in fundo habebis turpethum instar salis. Glükradius Beguini scho. liastes mercurium per salem communem & vitriolum sublimatum soluit aqua fontana ebulliendo, solutione clara guttatim immittit oleum tartari & præcipitatur pulvis rubeus ad fun- *Præcipita-*
dum, cuius acrimonia lotionem crebra *tus Glück-*
tollitur, exsiccati dantur grana iiij. v. *radii adi-*
vel vj. cum theriaca vel mithridatio. *Heritiam*
Ffff *soluit* *febres &*
venena.

Soluit obstructiones, icteritiam sanat, in febribus diuturnis sudores mouet, datur contra venena.

Quarta preparatio.

Alii destillant ex vitrioli Romani & salis nitri ana ℥i℥. per capellam vitream lutatam spiritum in recipientem, qui contineat mercurij crudi vncias sex. Hec vicissim omnia in cucurbitam mundam & lutatam immittunt, iterumque destillant, destillatum liquorem mercurio in cucurbita remanenti, iterum affundunt, atque hoc repetunt ad mercurij rubificationem, quem dein aquis cordialibus lauant, datur à v. ad x. grana cum theriaca in hydropo, peste &c. Matthiolus recipit aqua fortis ℥i℥. argenti viui ℥i℥. exstillat aquam & præcipitatum in fundo residuum in forma placente rubræ extrahit, quod album est, reiiciens. Corrigit affusione & maceratione in aqua plantaginis acetosæ &c. mira de eius usu prædicat, vide lib. de curat. luis.

Mercurium auri, argenti aut veneris metallicum cum oleo sulphuris præcipitatum super omnia commendat Quercetanus ad omnes incurabiles, desperatosq; affectus, verum quo pretio & labore comparandus?

Quinta preparatio.

℥. mercurij crudi ex cinabari rectificati destillando per retortam cum duplo calcis viue ℥i℥. fiat solutio super cineribus solidis, quæ effundatur in peluim fictitiam continentem muriam seu aquam, quæ habuit salis quantum potuit soluere, mercuri-

us illico cadit ad fundum. Aqua decantetur & puluis albus abluatur aqua tepida: pluuia siccetur ad dulcedinem in charta, dosis à gr. viij. ad xij.

Beguinus vncie cinnabaris vulgaris addit salis decrepitati ℥ij. & affundit spiritus sulphuris per campanam preparati ℥iij. digerit in cineribus triduo, deinde per arenam auocat menstruum, idque tertium repetit. Massam remanentem in fundo albam edulcat, frequenti ablutione. Dosia à vj. ad xj. grana cum conseruato rosarum, & ℥iij. decocti zarza, aliquot diebus vsurpatur.

Quomodo per tincturam Smiridis rubei præcipitetur in momento mercurius vide Beguinum cap. 13. vide ibidem præcipitatum diaphoreticum de quo postea.

Sexta preparatio.

Solue sublimatum in cella super tabula ferrea in aquam filtra & munda, immitte in recipientem magnum, cui applica cucurbitam, in qua posita sint salis nitri & vitrioli ana, fiat destillatio fortis igne graduato ad vltimos vsque spiritus, vt & aqua preposita fiat rubeo flaua. Deinde hanc aquam cum suo phlegmate destilla in cineribus ad siccitatem & in fundo vitri manebit præcipitatus fixus ac mirandus. Aquam si destilles iterum in B. M. remanebit in fundo oleum metalla soluens. In quo si mercurium solueris & destillatione euocaueris, habebis ad externa vtilissimum remedium.

Septima preparatio.

Solue vnam mercurij partem in duabus aqua

Præcipitatus ad hydropem & pestem.

Præcipitatus Mat-
thioli.

Aqua fortis, dein igne forti per arenam destillando auoca aquam & massæ in fundo remanenti rursus iterum affunde aquam fortem, solue, destill: fortiter, idque septies repete, donec omnis absumpta sit volatilitas, sic preparatum, in patella vitrea super igne agita, pistillo ferreo, vt plene euaporet spiritus aquæ fortis, & rubescat præcipitatus, ex hoc denique omnem acrimoniam & venenum elicies aqua sequenti. ℞. Phlegmatis vitrioli & aluminis ana ℥iij. acetii destillati ℥i. salis gemmæ ℥ij. ouorum album. n. xx. destillentur bis super faces, per alembicū. Huius aq. ℥iij. misce cū ℥j. mercurii preparati, destilletur ab eodem quater & ultimo ad siccitatem, dein dulcis spiritu vini per biduum, & abstrahere per destillationem, id quinquies repete, donec plane dulcescat, sic habes mercurium diaphoreticum dulcem. Dosis à iij. ad vj. grana ex theriaca, Mithridatio, aqua theriacali. Sanat pestem, morbum Gallicum, elephantiasin, aquam inter cutem, viscerum obstructions, facit ad venena & vlcibus malignis curandis, intus, & ad putrilaginosorum sanationem extus, in emplastris vsurpatur. Ad oris sordes eluendas cum vini ℥iij. (caue dentibus) sacchari candidi ℥j. mellis cochlearibus duobus gargarisma paratur.

Octaua preparatio.

Mercurij crudi ℥j. affunde aqua aluminis destillati ℥iij. exlixādo solue, & per destillationem rursus auoca aquam, eamque denuo affunde, & labore reitera, dum erubescat mercurius. Huius aiunt illam ef-

se vim, vt qui semel vel bis toto suæ vitæ tempore vsurparit, à variolis & morbillis sit immunis.

Nona preparatio.

Beguinus vncia vni limaturæ Veneris addit mercurij meteorisati ℥ij. salis mercurialis seu ammoniaci ℥iij. quæ trita & mista immittit in matraciū firmū dando ignē arenæ, donec omnia instar cere liquecant. Tum calens matracium in aquam frigidam ponit, vt dissiliat, & mercurius viridis effluat, quem exsiccatum in retorta parua cum spiritu sulphuris aut vitrioli incineribus per diem naturalem digerit, & postea cum binis cohobis in arena destillat, tandemque bis vel ter, & postremo cum aqua cordiali, vel S. V. abluit. Præstantissimum hoc remedium Bezoarticum est contra pestem, venena, intra duodecim horas, ex quo sumptum est, subigit, expugnat, & à morte præseruat. In lue Venerea curanda nihil hoc præstantius. Initio quidem vomitum mouet, sed iterato sumptus per sudorem tantum mineram mali pellit. Dosis granum vnum vel duo cum theriaca.

Quia vero nonnulli opinantur, vix ac ne vix tuto sumi præcipitatum, quin auri adiectione modificatum, id enim vel corrigit, vel vinum diaphoreticam & cordialem addit, præter eas, quas initio posuimus, cum auro præparationes, insuper vnā vel alteram adiiciemus.

* *

Ffff

2

Deci-

Mercurius
diaphoreti-
cus dulcis
ad pestem,
luem, ve-
nena, hy-
dropem
&c.

Ne quis
vnam
corripatur
variolis
aut mor-
billis.

Præcipita-
tus Bezo-
articus con-
tra pestem
& luem.

Decima præparatio.

Præpara-
tiones præ-
cipitanti
cum auro.

℞. Mercurij aceto & sale mundati ℥ v.
auri laminati ℥ ℔ fiat amalgama, quod a-
ceto abluatur, in cucurbitam imponatur,
& affundatur aqua fortis ex vitrioli parti-
bus duabus, & nitri parte vna parata, tan-
tum, vt mercurius cum Sole solvatur, & in
fundo pulueris forma remaneat, ex hoc a-
quam fortem destillando separa, & habe-
bis puluerem rubicundum. Hunc tere in
aere libero vento secundo & postea ignia-
tur in testa sumendo singulis vicibus ℥ ij.
qua agitentur, donec rubescant, & sic cum
toto per partes procede.

Vndecima præparatio.

Sunt, qui ex reguli antimonij & auri
ana ℥ j. seorsim in aqua forti soluti, & ℥ j.
mercurij pariter soluti, solutiones omnes
confundant, & noua aqua Regis affusa de-
stillent septies, qualibet vice ad faces vicissim
reassundendo, & inutile segregando. Mate-
riam in fundi relictam igne forti, continuo
spatula agitando per horas tres in crucibulo
vrunt, dum aqua Regis euanescat, & rubeus
oriatur color. Tandem affuso spiritu vini
per triduum macerant, demumque exsic-
cant. Dosis granum vnum cum aqua
theriacalis ℥ vj.

Præcipitatus optimus &
tinctura vniuersali
proximus.

℞. Calcis aureæ ℥ j. argenti viui optime
purgati ℥ iij. fiat amalgama, quod ab omni

nigredine purgatum misce cum mercurio
per crebras sublimationes, solutiones & re-
ductiones essentificato, & in prima optima
metalli materia naturam reducto, in cine-
re exili calore putrefacito, & dein in vitro,
Hermetice clauso aucto calore coagula, dum
à nigredine in albedinem transeat, posita
ignem ferre. Lapidem hunc album seu cal-
cem solue in spiritu nitri, solutum digere,
coagula, tertio caloris gradu citrinescei, &
demum fiet Salamandra rubra.

Omnium optime essentificari mer-
curium aiunt, si reiterata sublimatio-
ne admodum depuretur, & ex hoc
soluatur per destillationem ex retor-
ta, vel per deliquium, & vtrinque vi-
cissim præcipitando coaguletur, qui
destillatione solutus est affuso spiritu
vitrioli aut sulphuris recte præcipita-
tur: qui deliquio; sale vel liquore salis
tartari vel puluere præcipitati. Postero-
re modo Draco interficit se ipsum &
suum venenum delet, vel caudam su-
am deuorat. Spiritus enim veneni
se mutuo iugulant & dissipantur su-
mo, manetque id, quod erat reme-
dium homini.

Recensui potiores præcipitati for-
mas & præparandi modos, in usu
magna cautione & prudentia opus
est. Etiam si enim ab aliquibus ma-
gnis extollatur elogiis, & pro incom-
parabili panacæa habeatur, tamen
propter ingentem mercurio maligni-
tatem, qua naturam nostram infecta-
tur & depeculatur, cauissime vsu-
pandus erit, & non nisi summa requi-
rente necessitate, cum benigniora
nihil phantasiis.

nil opus contulerint, & natura adhuc robusta morbusque contumax, cum primis ad Veneream luem valet, cuius alexipharmacum fertur, & ad lepram, elephantiasin aliaque deplorata & desperata mala. Si autem absque discretionem & rationali methodo in usum vocetur, aegris irreparabilem calamitatem, & Medico conscientiae famaue vulnus non exiguum inferet. Antiquus se Craso ditiores opinatur, si tot habeat nummos, quot mercurio precipitato precipitati & trucidati sint homines.

Et Crollius, ubi maximopere commendare instituit, ex Huseri testimonio fatetur, ab illius sumptione propter biliosas vomitiones de faucium gutturisque ardore conquestos esse, qui sumplerint, ubi locorum si solo transitu talia patrat, quid non intus in visceribus, ubi aliquam diu moratur? Sed nec sine ratione, & fideliter quidem monent, absque masticatione, sola deglutitione, forma pilulari ingerendum precipitatum, quia alias laedit dentes & syelismum concitet, & cedit, quid causae est, quod maxima pars illam cum theriaca, quae veneno opponitur, exhibeat? cur Matthiolus eius encomiastes maximus, cum praestantissimis dantaxat cordialibus ex aromaticis, gemmis, ambra, moscho, auro, argentoque compositis exhibet, & ipsi chymicorum proceres sine auri mixtione usum eius minime tutum fatentur?

Exhibent autem vulgo cum conser-

ua rosarum, aut saccharo rosato, vel hostiis inuolutum, aut cum succo liquiritiae, vel cum extractis purgantibus, aut pilulis isti affectui vel parti appropriatis, ad quam eius virtutem, dirigere intendunt, veluti si ad affectus capitis inclinare propositum cum pilulis cochicis, si ad articularum dolores, cum pilulis de hermodactylis. Omnium rectissime cum extractis purgantibus in pilularum formam redactum, ne diu in corpore nostro moretur, aut eius qualitas & reliquiae parietibus intestinalium partium obhaereant, simulque celeriter foras efferatur, exhiberi censent chymiatricorum magistri,

Illum vero, qui spiritus vitrioli opera concinnatus sit, rite cum diagrydio preparato exhiberi docent. Huius autem talis est praeparatio.

℞. Diagrydi 3 lb. tere in puluerem, & adde guttas quinque, vel sex olei vitrioli vel spiritus sulphuris per campanam facti, & guttulas tres v. l. quatuor olei anisi, tere fortiter pistillo, oleo amygdalarum dulcium illito, & euadet massa lenta instar picis, quam in magdalenam redactam serua in vesica ad plures annos, cuius granati decem vel xvj. aut xx. leniter sine torminibus, aluum ducunt. Huius diagrydii granatia vel quatuor misce conuenienti dosi precipitati. Quae ex precipitato formata sunt, omnium commodissime dantur cum oleo amygdalarum dulcium.

Pilulae mercuriales optimae.

℞. Precipitati cum oleo vitrioli aut sulphuris confecti & vicies affusi spiritus vini

FFFF 3 d. fla-

Quomodo
vulgo &
rite exhi-
beatur
mercurius
precipita-
tus.

Preparatio
diagrydii
iuxta
Glückra-
dium.

deflagratione, correcti denuoque igniti vel reuerberati ℥j.

croci ℥vj.

mirrhæ ℥i℥.

Aloes epatica ℥i℥.

misce cum Galbano,

formetur pilula, quarum dosis gr. viij.

Hunc præcipitatum pariter edulcant cum oleo ex facibus vini destillato, & per tartarum calcinatum rectificato, si septies ab eo abstrahatur. Eundem cum fluxu appropriato in puram lunam abire tentat.

Præcipitatus flavus vel albus sæpe cum aqua rosarum lotus exsiccat, & dein cum spiritu vini, in quo caphura soluta imbibitus, & ab eodem destillatione in B. M. liberatus, datur à granis iij. ad vj. cum theriaca extracto, horis octo ante paroxysmum, mirifice enim pellit febres per secessum duntaxat operando, valet etiam in peste & morbis epidemiis.

Externus
præcipitati
usus.

Ad ulcera
putrida &
dysepulotica.

In externis malis securior & saluberrimus etiam eius, qui per aquas fortes præparatus sit, est usus. Contra dolorem enim putridas erodit carnes, sordida & putrescentia siccant ulcera, fistulas sanat. Dysepuloticis ac ichore arrodente madidis inspersus ulceribus, coquit, acrimoniam humorum obviat, suppurationem promouet. Contusum, putridam, magisque auctam carnem, cum paruo vel nullo dolore dissipat, vulnere non modo nullum eruditatis relinquit vestigium, sed coctum tempera-

tum & bene dispositum reddit.

Cum oleo & cera in emplastri formam redactus (quod fit, si ℥j. olei & cera addatur ℥j. mercurij præcipitati,) ulcerum sordes delet, pus excitat, dolores mitigat.

Ad crassas putridasque ulcerum sordes, cum aliis ex apio absterfuus nihil proficimus.

℥. lixiij. tonsorum ℥iij.

mellis rosati ℥ij.

præcipitati ℥i℥. Misce.

Nicolaus Massa lib. de morbo Catholico, præcipitatum vocat puluerem Angelicum, aitque, exsiccare, & cum corrosionem absque dolore carnem superfluam remouere, ulcerum oculi am & malignam qualitatem præcipue ex morbo Gallico abigere, digerere, saniem quamcunque purgare, corrosionem & gangrenas prohibere, duras crassasque sordes post apertionem gummatum elidere, & continuato usu ad perfectam cutis generationem perducere. Conuenit præterea in virgæ ulceribus malignis. Ad consumendas etiam carunculas in meatu urinario vtuntur, sed cautio ibi non leuis adhibenda.

Ad scabiem contumacem conuenientius non datur remedium, quam id, quod sequitur;

℥. Mercurij crudi,

aquæ fortis ana ℥j.

Misce calide ad ignem, & adde aquæ plantaginis ℥i℥. remisce.

Hæc mixtura lauatur scabies.

Suffitus præcipitati admodum noxius

Ad scabiem
expertissimum.

xius est, quod *hydrargyrus* reuiuiscat, in pulmones irrepat, ad cerebrum, neruos, & reliquum corpus per poros penetret, halitus aquarum causticarum secum in viscera abducatur.

C A P. XII.

Sublimati definitio. Sublimatorum acrium & dulcium preparationes. Vera aquila caelestis & manna, Mercurij designationes, quomodo, & cum quibus, & aduersus quos morbos rite exhibeantur.

Mercurius sublimatus est acris vel dulcis: ille fit ex sublimatione cum salibus, & potissimum cum vitriolo calcinato & sale communi, ana partibus aequalibus, aceto irroratis, & mercurio, dum dispareat remissus: aut armeniaco, nitro, aliisque adiectis: aut mercurij solutione in aqua forti, cum qua affunditur vitrioli & salis communis partibus aequalibus, vnde sublimatur: Et sic definitur Mercurius sublimatus magisterium compositi argenti vivi cum sale vitrioloque potissimum, per sublimationem ad speciem coagulati crystalli.

Definitio
Mercurii
sublimati.

Eius compositionem primario ingreditur vitriolum, dein & ceteri sales. Proinde noxius eius usus est internus, nec nisi improbus quisque intra corpus usurpare, vt qui necandis muribus & muscis arsenico iunctus, potius conueniat, aut ad scabiem externaq; quaedam corporis mala adhibeatur, licet etiam extremis pedi-

bus cruribusque illitus virosi quidam in os linguamque propaget.

Præparationes sublimati vide apud Crollium, Beguinum, ceterosq; rei chymicae mystas.

Hunc tamen fixum reddere, & edulcare, atque adeo veneno spoliatum internis vsibus accommodatum reddere nituntur, idque vel crebris aquarum cordialium ablutionibus, vel affusione aquæ ex phlegmate aluminis, vitrioli; vel ex albumine ouorum cum aceto destillato & nitri modico extracta affusione, imbibitione, & per destillationem abstractione, quibus peractis affundunt spiritum vini, eoque digerunt, ad aliquot dies, & postea eundem destillatione vicissim educunt, aut eo ipso tincturam extrahunt, ac vsitato more separant. Hi potiores sunt sublimati corrigendi, ligendi, & edulcandi modi.

Hoc pacto mercurium optime purgatum & cum vitrioli & salis nitri ana p. a. sublimatum, secunda vice per se, tertio cum alumine roche calcinato & ultimo per salem nitri eleuatum & iam rubefactum, imbibunt spiritu vini, & per dies quatuordecim in igne digestionis collocant, spiritum tinctum leni balneo abstrahunt, quod remanet moderato calore coagulat, conterunt, in cella super marmor, vt soluatur, reponunt, iterum coagulant, solvunt, idq; tertium repetunt, vnde nobilis sublimati essentia exsurgit.

Sunt, qui ex calce ouorum vitriolo, crudo & aceto faciunt globulos, ex quibus

bus sublimatum igne vrgent, quem deinde lento calore præcipitant, corrigunt, & fortiore demum figunt.

Alij primum cum vitriolo rubificato, dein ordine sigillatim cum alumine ysto, sale armeniaco, limatura ferri, & tandem cum sale communi sublimant, sublimatum digestionem spiritus vini corrigunt. Hinc ad dragmæ pondus tuto dari afferunt, sed ego in humano corpore tale periculum non faciam, nec fieri suadeo.

Hactenus de sublimatis acrimonia nondum spoliatis, quorum merito vsus internus debet esse suspectus, nec facile iniri, quamuis Crollius flores, aut sublimatum rubrum, & flauum ad rubedinem calcinatum, solius spiritus vini opera correctæ, intus recte exhiberi, tanquam magnum Paracelsi arcanum corallinum, psuadere conetur. Sequitur præparatio sublimatorum dulcium.

*Sublimato-
rum dulcium
præparatio.*

Mercurium quidam in aqua forti soluant, eamque igne arenæ fortiori adeo separant, ut volatici spiritus vna emigrent, quam solutionem & destillationem quinquies repetunt, donec volatile omne consumptum: materiam siccata tritamque igne subiecto vrant, agitando continuo spatula ferrea dum rubeum colorem contraxerit, hanc affusa aqua ex albuminibus ouorum supra commemorata rectificant, eaque separata, per destillationem, affusione reiterata spiritus vini edulcant. Sed hic ad præcipitata potius pertinet.

Alii postquam in aqua forti soluerunt mercurium, affusa marina ex aqua communi & sale marino præparata præcipitant, & quod præcipitatum est, per arenam destillant, ut mercurius ad latera vasis sublimetur, Facibus in imo subsidentibus reiectis, quod sublimatum est, eadem aqua solunt & destillant, ut supra, & consequuntur aquilam albicantem, cuius cum aqua cordiali abluti dosis est à granis x. ad xv. in morbis maxime venereis.

Aquila albicans.

Verum neque hic acrimonia omni debite liberatus est, neque locum inter sublimatos dulces recte meretur, quamuis mercurij mannæ nomen

Manna Mercurii

Alia itaque præparationis via ingredienda est.

℞. Mercurium crudum optime purgatum, eumque cum salis torrefacti & vitrioli ad rubedinem calcinati ana partibus æqualibus sublimato. Sublimatum per se, iterum eleua, quodque in imo & summo nigricat, tanquam inutile reijce, idque secundum repete. Ceterum in aqua communi solue, & ad consumptionem mediæ partis coque, repone in cella, dum mercurius in crystallos coeat, quos tunde in puluerem, iterumque sublima, & habebis veram aquilam celestem, sudorem optime & aluum clementer mouentem, cuius in lue vsus est dexterrimus & felicissimus.

Vera aquila celestis, cuius in lue præstantissimus vsus.

Vel ℞. Mercurij sublimati ℥ iij. mercurij viui, foliorum Luna sine & talci ana ℥ ij. misce, fiat puluis, quem sublima, & parte volatili nigriore separata fixiorem & magis crystallinam è facibus quater sublima,

ma, demumq; per diem vnum vel alterum in arena calida reponere, & remanebit puluis albicans à granis v. ad xv. suauiter purgans & vrinam mouens.

Superest alius *mercurium sublimatum dulce* conficiendi modus, quem tantis encomiis ornant chymistæ, tantis verborum obscuritatibus inuolutum, vt supra vulgus diuini aliquid sapere videantur, depræconiantur, & extra filiorum artis cognitionem effluere studiose cauerunt, quo vnico rudes multi laboratores & panacæarii, tanquam a sylo confisi, aduersum omnis generis morbos remedium exsculpere & adornare temeraria confidentia ausi fuerunt.

Quercetanus ait, internum illum naturæ ignem in *Mercurio* essentificatolentem, silitere, coagulare, congelciare, & in crystallinam duriciem vno momento compingere iustum pondus propriæ suæ aquilæ metallicæ & fluentis, à qua vicissim ille sic exstinguitur, & contemperatur, vt ex contrariis vtriusque affectis, ne minima illorum substantiæ portiuncula dispereat, fiatque puluis Angelicus, niueus & aquila cœlestis admirandarum virium. Postquam enim aquila, depasta est liquorem seu aquam, cuiuscaturigo est in excelsis, ebibit, agrestem, ferocem mortiferamq; naturam vno momento in suauem, mitem & salutarem mutat, fitque theiaca ex veneno, vi detergendi, mundandi, rectificandi, purgandi per aluum & vrinas prædita. Consistit au-

tem tota ratio Eleusini huius sacri, & arcana panacæ in sequenti præparationis methodo. ℞. *Mercurii viui*

℥vj. sublimati ℥viij. *Misce in mortario ligneo, donec omnis massa nigrescat, Postquam enim hi duo mercurii trituran-* *Mercurii sublimati dulcis quondam primariis chymicorum arcani designatio.*
do sic misti fuerint, omnis vis corrosua & vitrioli & salis emoritur, fitque puluis dulcis, qui sublimetur in arena. Si quod sublimatum est, sit plane dulce, recte res habet, si vero adhuc aliquid acrimoniæ insit, sublimato misce quicquam noui *mercurii viui*, & in mortario ligneo, donec nihil viui amplius appareat, inuicem agita, & tere, quod iterum sublimetur, id, si opus fuerit, tertio repete, & si quid *mercurii viui* ascenderit, separa. Hoc

Quercetanus suum vocat *panchymagogum*, & aquilam albam, & panacæam omnibus morbis profligandis aptam, cuius vnus scrupuli dosi mirandos patret effectus. Verum & hunc nec in conferuis (quamuis alibi Quercetanus in rotulis saccharatis vsurpet) nec per se exhibere suadent chymiat- tri, sed cum massis vel in forma pilularum, exempli gratia ℞. *mercurii dulcis gr. x. vel xij. & adde diagrydii grana iij. vel iiij. aut totidem trochiscorum alban-* *Quercetanus panacæa, panchymagum & aquila.*
d. l. & cum aliquo syrupo forma pilulam, quæ fertur omnes humores electiue sine aliqua perturbatione purgare.

Miscetur etiam dulcis sublimatus commode extracto

panchymago-

go.

Quomodo dextre sublimatus dulcis exhibetur, & cum quibus.

CAP. XIII.

Quid sit
turpethum
mineralis.

Turpethum est mercurius adeo fixus ut vi ignium non amplius eleuetur. Figitur autem igni potentiali, idque per se, vel cum adiunctis metallis aliisque mineralibus.

Metalla, quae adiunguntur sunt nobiliora vel ignobiliora. Si cum iis iungatur non turpethum, sed aurum vitae, vel mercurius vitae euadit, si cum ignobilioribus mineralibus, aut per se, aut vi ignium actualium vel potentialium praeparatur, euadit laxatiuus, aut diaphoreticus, aut vtriusque facultatis particeps.

Qui per se figitur vi ignium, fit primo, si praecipitato ex nouies sublimato aqua fixatoria seu spiritus vitrioli affunditur cum quo maceratur destillatur; quique iterum affunditur & destillatur, donec quodcunque volatile sit, penitus sublimetur, secedat, aut euanescat, ignisque examen impune tolerare possit, quod postea edulcatur.

℞. Argentum vinum ex cinnabari reductum, affunde spiritum vitrioli, sine praecipitari. Menstruum primum quod deflagitatum est decapula, donec in igne durare deprehendas, quem ablue aqua albuminum ouorum vel rosacea, exhibe cum maluatico aut vino dulci.

℞. Mercurium aqua forti septies destillata praecipitatum, ablue aqua ex albuminibus & testibus ouorum, calcinatis, donec erube-

scat, dein macera spiritu vitrioli aliquoties.

Corallatum Turbith paratur praecipitatione vulgari & crebra abstractione spiritus vitrioli, donec rube-scat & in igni perduret. **Vulgare officinarum turpethum** praeparatur affusione aquae regiae super mercurium ut praecipitetur. Puluerem imbibunt spiritu sulphuris acido, eumque superigne exhalare permittunt, quod repetunt, donec omnino fixus reddatur.

℞. Mercurij sublimati liquorem seu oleum, quod fit, si regia coelesti sublimatum essentiale, soluas in aquam & solutam destilles usque ad oleositatem. Hoc pone in conceptaculum amplum, cape vitrioli & halonitri ana quantum fuerit olei, torrefac, ut spiritus turbatorij excedant. Immitte in retortam & pelle spiritus in oleum quod est in recipiente, quod destillatum est, id rectifica repetita destillatione. Huius cape lbj. argenti viui ex septimo sublimato crystallino reducti ℥x. solue. solutionem destilla, quod in receptaculum effluit, volatile est. Exhibunt autem cum aqua circiter ℥iij. Quod in retorta mansit, est turpethum arte edulcandum.

Turpethum si quis iuxta decreta Paracelsi & potissimorum chymicorum velit praeparare optimum, cum primis de mercario Philosophorum praestantissimo obtinendo, laborare debet. Is autem praecipitatione, destillatione & sublimatione acquiritur. Paracelsus vult nouies ex sale communis & vitriolo sublimatum, ita, ut semper

Turpethum
corallatum

Vulgare
officinarum
turpethum
quomodo
praeparatur.

Quomodo
fiat Mercurius
philosophorum.

Acetum
philosopho-
rum ex
mercurio.

per reductus, nouis medicaminibus contemperetur, exuere fuliginem & omnem impuritatem, & imprægnari sulphure & igne naturæ, à quo cœlestes accipiat proprietates, admirandasq; virtutes, & fiat verum acetum metallicum Philosophorum, quod aurum & argentum soluat in primam materiam & ex corporibus faciat spiritus.

Alii vtuntur hoc processu. Mercurium viuum aceto & sale purgatum, ex iisdem vitriolo & sale bis sublimant, tertio addunt nouum salem, quarto sublimatum illum niueum, sordibus deterfis, cum tertia parte stellæ antimonij conterendo, super marmore mistum, bis sublimant, & deinde abiectionibus per se sublimant, donec omnis impuritas recesserit. Si absq; stellæ antimonij parare velis ter cum salibus & sexies per se solum sublima. Atque hæc vera est illius tantopere decantati mercurii vitæ materia.

Mercurius
vita cele-
bre chymi-
corum ar-
canum.

Mercurius hic philosophicus soluitur per distillationem ex retorta, vel per deliquium, & vtroque vicissim præcipitando coagulatur, ille videlicet, qui destillatus est aspersione & affusione aquæ dulcis aut spiritus vitrioli, hic, qui per deliquium solutus est sale vel liquore salis tartari aut puluere præcipitati. Hoc enim modo postremo Draco interficit se ipsum, suamq; deuorat caudam & propriū venenum delet. Spiritus veneni se mutuo iugulant, & dissipantur fumo, manente eo, quod est remedium.

Ex quo cōvincere conatur Quercetanus, acres salium spiritus sedare

dolores podagricos, cum extus illiti, internos feruescentes doloremque excitantes impugnant, ex quorum muto feruore, pugna & conflictu vtrorumq; sese inuicem perimentium fatigatio occasus & doloris compositio sequitur.

Est & alia, qua procedunt, via.

Aquilam cœlestem & septima distillatione in puros pene crystallos redactam, perfundunt aqua cœlesti seu septies destillata, cuius materia fuere sal & vitriolum, & cum magis figere sit animus, alumen, hac ipsa aqua affusa soluitur sublimatum, distillatione aquam separa & reliquum sublima, quantum potes, id enim vere est aquila cœlestis. Hoc in retortam transfer & destilla more aquarum fortium, destillato liquori immitte oleum tartari purum vel spiritum vitrioli. Medicamentum accipies ex ferocissimo salutare.

Quo pacto
iuxta chy-
micos sedetur
podag-
rici dolor
res spirituum
acrium
illius.

Alius modus. Mercurius per oxalmen purgatus, sublimatur cum sale & calchantro, repetitur sublimatio cum alumine & halonitro, vt fiat salamandra rubra, hoc est, medicamentum in igne fixum, quale euadit præcipitationibus & fixationibus per aquas essentielles. E puluere rubeo essentia extrahitur circulatione spiritus vini, qui rursus separatur distillatione vsque ad essentiam olei albi & dulcis, quod in conchis vitreis admota blanda pruna penitus siccat, & postea tritum deliquio vicissim soluitur, idque tertio repetitur.

Gggg 2

Hactē

Haftenus, quomodo Mercurius per se figatur, superest proponere, qua ratione fixus reddatur mineralium rerumque metallicarum mixtione & opera. Proinde hoc pacto cum antimonio paratur. ℞. antimonij Ungarici & mercurij sublimati ana ℥b j. terantur & misceantur diligenter, & in retorta vitrea luto obducta mediocri igne in arena destillantur, tunc liquor instar butyri seu glaciei egreditur, qui, si concrevit, in collo retortae, ut saepe fieri solet, adnota pruna forcipe comprehensa liquefeat, ne obstructione impediatur destillatio. Huic liquori semel atque iterum reiterata destillatione rectificato, si affundatur aqua calida, pulvis albicans fundum petit, quod ab omni falsedine multoties aqua calida edulcandus. Improprie Crollius hunc nomine *florum antimonij* indiget. Etiam si itaque hoc nomine abutantur, eos etiam, qui precipitantur, aut fundum petunt pulveres, nuncupantes flores descensionis, tamen vere & uniuoce flos est id, quod ascendit, ad summum emergit, sursumque efflorescit. Deinde perperam asseritur à Crollio, istum puluerem esse de essentia antimonij eiusque flores, cum butyrum, quod progreditur ex sublimato & antimonio simul iunctis, potius sit mercurius sublimatus, nihil vel parum participans antimonij, cuius opera duntaxat liquiditatem sit indeptus, unde mercurius vita, & angelicus, & aquila alba dicitur, aliis vero pulvis emeticus Algoreti Medici quondam Veronensis.

Qua ratione vero mercurius vita di-

ci aut nominari possit, cum glaciale illud liquorem summe corrosiuum praedicet Crollius, & Quercetanus spumam duorum draconum summe venenosam nuncupet, viderint Paracelsistae. Puluerem sane ex eo precipitatum, quem ad febres, hydropem, luem gallicanam, & arthritidem commendant, vehementi totius perturbatione vomitus concitare vehementissimos, & quam cautissime usurpandum, ipsi Chymici monent. Dantur ex eorum praescripto robustis grana iij. debilib. grana duo vel tria, ex pomo cocto vel conserva rosarum. Puluerem hunc edulcatum & cum sale communi tritum, per horas plures super marmore, & dein à sale per abluitionem vindicato, vomitum exuerit, & saltem per secessus mouendū vim reservare, & sic tuto granorum x. vel xj. pondere dari asserunt.

Quidam huic pulveri superfundunt, spiritum vini ad supereminentiū quatuor digitorum, ponunt in furno circulationis, dum colorem sanguineum contraxerit. Iste liquor à pulvere in fundo remanente segregatur, octiduum circulatur, & digeritur, postea per alembicū totus forti igne destillatur. Hunc etiam mercurium vita satis improprie quidam nominant & propinant, guttas novem vel decem cum cochleari vini.

Pulveris albi ℥ iij. affundunt sacchari purissimi ℥b j. solutam super ignem in aqua rosarum, addentes croci ℥ ij. relinquunt in concoctione, ac si rotulas vellent conficere, dein simul effundunt, l.a. Dosis statuantur

Pulvis emeticus
Algoreti
Medici
Veronensis.

§. quæ complectitur pulueris D. B. sed hæc iusto maior est.

Alii aquilam albam sic præparant.

℞. Mercurium sublimatum, misce cum pari stella antimonij conterendo in porphyrio l. a. destilla per retortas mutuas. Prodi oleum crassum, quod lateribus receptaculi adhaeret, instar butyri. Liberatū cōcept. culū expone loco humido per decendum, donec aë esse immiscens liquecat. Huic liquori superfunde oleum tartari, aut spiritum vitrioli ut præcipitetur pollen, cuius edulcati dantur à granis iij. ad ix.

Quercetanus ex calce viva, & sale armeniaco vna calcinatis, salem elicit, quem fixum soluit deliquio. Solutio vititur pro aqua regia ad soluendum mercurium crystallinum, in hac si iniicias oleum tartari aut soluta metallorum habebis coagula ista mitifica, & alia immensæ gloriæ apud Chymistas medicamina, vna cum liquore mercuriali ex soluto crystallini sublimati per destillationem & rectificationem facto, cuius vsum amplissimum proponit in solutionibus.

Rulandus sulphuri liquato argentum vivum miscet spatha ferrea continuo agitando, dum mercurius occultetur, massam exsiccata terit, & addit portionem salis ammoniaci fixi. Hanc mixturam sublimat, & fracto vitro, quod in imo & summo hæret, conterit, miscet, eleuat, idque sexies repetit, donec fortiore igne, omne, quod volatile sit, ascēdat, restitante mercurio

solo fixo. Nunquid etiam hoc processu sulphur cum mercurio sublimabitur in cinnabarim? Est enim facticia cinnabaris magisterium compositum quid. ex hydrargyro & sulphure vna commistis & sublimatione in massam sanguineam vntis.

Cum stanno figitur, si eius pars vna colliquata miscetur duabus, mercurij vivi seorsim calefactis optime agitando. Massam indurata explicant super tabulam marmoream in cella positam, eique æquale pondus mercurij sublimati inspergunt, vel conterendo miscent, liquor defluens collectus coagulatur spiritu tartari falso, qui ab illo sæpius abstrahitur, donec rubicundus figatur pulvis. Hic mutua actione spiritus novii, partim deassantur, partim dulcedine stannea plumbeaque corrosivi mitigantur.

Cum spiritu Iouis aut Saturni hoc pacto etiam miscent. Alterutrum liquant, & cum refrigerari incipit, faciunt in medio foramen bacillo ferreo, in quod infundunt mercurium, qui statim coagulatur, & teritur super marmore. Hoc cum aceto & sale digeratur triduum, hoc effuso recens acetum additur, & ebullit cum eo ad horam vnam, siccata materiam teret, & affunde aquam fortem, donec in calcem redigatur, remoue aquam fortem, & in foco medocri fac exhalare mercurij volaticos spiritus superstites. Deinde puluerifetur denuo, & abluatur octies spiritu vini. Huius

Gggg 3 etiam

etiam non verentur vsum intrinsecum, eiusque grana quatuor exhibent cum *conserva rosarum*, superbibendo haustum *vini maluatici*: & vt dexterius per inferiora purget, iubent addere grana quinque vel vi. diagydi.

*Turpethū
Diaphoreticum.*

Quomodo figatur mercurius, vt fiat *turpethum laxatiuum* vidimus; sequitur preparatio *turpethi diaphoretici*, cuius fabricam vt magnifice prædicant ita mirificis verbis inuolucris primis palliarunt, ne videlicet alii istius scientiæ participes fierent, ipsique soli sapere & reliquis præstare videantur. Sic autem à *Quercetano* traditur. Spuma cereberæ & venenosa, quam vomunt duo dracones combinati, simul iuncti agitati & manu artificis calefacti, coniungitur. Hæc spuma ad temperiem reducitur & *Bezoartica* redditur sola admixtione ignis balsamici naturæ, quæ mixtio non fit sine magnarum turbarum, ebullitionum & seditionum excitatione, quo bello confecto, adducitur pax, adeo, vt exquisitum venenum, quod ipso viperino nocentius fuit, conuertatur in summam *theriacam*, summum alexiterium & saluberimum remedium *Bezoarticū*, quod sudores promouendo effectus demonstrat suspiciendos in omnibus pestilentialibus & venenatis affectibus. Detracto autem velo sic habet.

R. Spuma duorum draconum, hoc est, olei seu butyri aut glaciæ ex mercurio subli-

mato & antimonio remissis per destillationem, vt paulo ante traditum, extracta & diaphoretice destillando semel reëtificata (non autem cum seu Bezoarticum precipitata) ℥ iij. His calore resolutis affunde spiritus salis balsamici, hoc est, spiritus salis nitri vncias totidem, destilla ex asinum, rena omnem liquorem ad siccitatem vsque. Terram exime, cuius fixa primo modo habebis ℥ iij. probe tere & destillatum liquorem reassunde, cum vncis duabus spiritus balsamici seu nitri: destilla vt prius, postea pulueri trito reassunde destillatum cum aliis vncis duabus vt supra & procede rursum, vt prius, videbis in secunda destillatione ℥ iij. in tertia ℥ iij. fixatas esse. Massam tere subtiliter & in catillo calcina in igne forte furni probatorii continuo mouendo, videbis nihil omnino perire, adeo fixum redditur corpus, vsus eius est probatissimus & præstantissimus in peste, in omnibus pestilentibus affectibus, febribusque malignis populariter grassantibus, dosis à granis iij. ad grana vi.

Diaphoreticum hoc turpethum, vocant *Bezoarticum minerale*.

C A P. XIV.

De auro vite mercuriato & mercurio vite aurato, de auro vite, & Bezoartico metallico, horumque variis preparandi artificijs & virtutibus ad morbos grauissimos, de tinctura auri & Luna.

Quomodo mercurius cum mineralibus & metallis ignobilioribus coniungatur, traditum est, restat,

vt qua ratione associetur nobilioribus, dispiciamus. Quia vero naturæ nostræ hostis & venenosus est, feruusq; fugitiuus, & perniciosissimæ mobilitatis, excogitata est eiusdem artificialis quædam mixtura cum *aurum*, quod vti & *aureum sulphur* instar vinculi ligat præcipitem eius inconstantiam, & corrigit malignitatem, virtutemq; veluti censent, cordialem addit. Proinde ex *auri* cum *mercurio* artificiose præparata & solidata mixtura, resultat medicamentum superciliosum, quod chymistæ *aurum vitæ* nuncupant, comparatum tam ad purgandum, quam restaurandum corpus humanum, quos senectus abigitur, iuuentus æternam florida seruetur, vetula puellarem recuperant vigorem, omnes in vniuersum morbi abiguntur, humidum primigenium alicur & restauratur, in eodem vigore seruetur, spiritus & calor natiuus floridus defenditur imo effœtæ arbores & auidæ stirpes reuiuiscunt, omniaque ægritudinum genera persanantur, exceptis animi morbis Paracelsistarum & mordicus chymicorum, quorum insaniam & inane ac delire illud aurum de præconiantium fatuitatem emendare nequit.

Aurum vitæ simpliciter fit ex *aurum* ita, vt *mercurius* ad eiusdem præparationem concurret non tamen cum eodem permaneat, nec idem cum illo corpus constituat.

Vel ex *aurum* & *mercurio* ad vnitatem remistis, ita, vt vnum corpus consti-

tuant, idq; solo calore Athanoris, vel furni acedat.

Vel fit ex *aurum* & *mercurio* in amalgama conglobatis, cui, vt soluetur, aqua fortis affunditur.

Vel ex *mercurio* & *aurum* seorsim solutis in aqua forti & solutionibus confusis. Vel ex *aurum*, *mercurio* & *antimonio* arte remistis, vt in Bezoartico metallorum, quod Crollius nominat *antimonium diaphoreticum*, & in *aurum vitæ* Duncani, aliisq;.

Aurum vitæ primi modi conficitur sequenti præparatione. *℞.* *mercurium* destillatione in aquam purgatum & sublimatione ex vitriolo eleuatum, reduc in vitam & terge, exsiccæ, pone sex eius partes in crucibulo super prunas ardentes, donec bullire & fumare incipiat, tunc inijce partem foliorum aut laminarum tenuium *auri* itidem calefacti, moue & subige cum ligneo bacillo vt *mercurius* abliguriat *aurum* & sic calidum effunde in vas aqua frigida plenum, cauendo ab halitu, laua diligenter à nigrizia & amalgama purum immitte in retortam luto munitam iusta magnitudine, affunde aquam fortem per argentum rectificatam, melius est, vt plus quam minus adijcias, apposito receptaculo in fornace reuerberatoria, iuncturis bene clausis & luto inductis subde ignem per gradus, donec tota aqua sit extracta. Hoc facto, auge ignem vt argentum viuum per latera in collum ascendat specie præcipitatis præstantissimi, *auri* vero puluis rubicundus obscurusque in fundo remaneat, quem collectum in mundo catino, pone super prunas ardentes, & ligneo bacillo versa dum

omnia

Admiranda
vis *auri*
vita.

omnis vapor in auras euslet. Pulverem hunc sepius lava aqua centaurei minoris, & exsiccatam serva, qui preciosissimus est ad morbos gravissimos, datur à granis iij. ad iiij.

Mercurius ab auro sublimatus etiam super igne in rubeum redigitur pulverem, qui per se utilis est, ad putridas ulcerum carnes, per os autem datur ad morbillos, sed tutius cum portione supra scripti auri. Atque hac ratione præparatur aurum vite cum mercurio ita, ut solum remaneat aurum, remoto ab eius substantia in pulverem redacta, mercurio.

Aurum vite secundi modi sic præparatur.

℞. auri foliati ℥ ij. hydrargiri purgati per sublimationes & reducti, trientem, vel q. s. misce pro amalgamate, quod inclusum geranio seu phiola longi colli angustique orificij in furnum acedie colloca, & indies subiecta pruna inspice, num ascenderit. Quod ascendit, deturba per bacillum aut calamum. Maneat in loco per crimestre vel unum annum, donec argentum viuum sit calcinatum, quod explorabis, si aliquot grana extracta cum molli panis mica subigantur. Si enim reuiuiscunt, crudus nec dum fixus percoctusque est mercurius, nec usurpatur, sed reponitur ad complementum concoctionis. Datur in lue venerea & hydrope ad purgandum. Nota; nisi mercurium adeo spiritualem facias, ut resoluat aurum in primam materiam, & totum

coaguletur igne athanoris, operam ludas.

Quocirca docent recipiendum esse mercurium septies sublimatum & rectificatum per partem calcis viua & dimidium tartari crudi. Huius accipe partes duas vel tres cum vna parte solis vel luna & colloca in suo vase in cinere cocto ita, ut cinis parum per excedat, da calorem lenem.

Ita sedet senex in Balneo.

Hic autem præparandi & cum auro amalgamandi mercurii ut spiritualis reddatur, est modus.

℞. Mercurij sale & aceto purgati & per corium expressi ℥ ij. vitrioli ad rubedinem calcinati ℥ iij. salis communis torrefacti ℥ ij. misce cum q. s. aceti & sublimetur, repetatur sublimatio renouatis salibus, deinde aliquoties per se sublimetur, postea reducat ad vitam sequenti modo. ℞. Mercurii sublimati, calcis viua pulueris, ita tartari crudi ana ℥ j. commisce & destilla per vas vitreum retortum in cineribus, sic habes mercurium cum auro amalgamandum.

Vel ℞. Argentum viuum purgatum per oxalmen, misce cum pulvere antimonii & sublima, sublimatum reduc per aquam calentem super pura lamina martis, iterumq; sublima cum sale & vitriolo, sublima tertio eundem reductum, cum sale & alumine. Reuiuificati cape ℥ vj. auri ℥ j. digere per se longa tempore in athanore calente, donec fiat pulvis rubeus, quem acri igne proba in catino lapideo num sit constans, si spiri-

tus

reus crudi discedent. Dosis à gran. j. ad grana iij.

Aurum vitæ tertij modi sic conficitur.

℞. Mercurij purgati aceto & sale ℥ v. adde auri in laminas redacti ℥ ℞. fiat amalgama, quod abluatur aceto, donec omnis separetur nigredo, pone in cucurbitam & affunde aqua fortis ex vitrioli partibus duabus, & nitri parte vna parata, tantum, ut solvatur mercurius, & sol in fundo forma pulueris remaneat, destillando separa aquam fortem, & supermanebit pulvis rubicundus, quem in aere libero tere, & postea per partes in testam ignitam inijce, & agita, donec rubescat, dein testa exime, & aliam partem impone, atque ut ante procede.

Alii hoc modo parant. ℞. auri foliati ℥ iij. mercurij purgati ℥ iij. fiat amalgama, quod ablutum, ponatur per noctem in cineres calidos, deinde affunde olei vitrioli ℥ v℞. & digerantur in cineribus calidis per horas tres, postea destillentur per retortam, donec hoc incandescat. Ignem per dies tres continua. Materia exempta abluatur aqua calida. Pulverem edulcato & exsiccato affunde S. V. & per aliquot dies digeratur, quo in balneo separato, affundatur alius, idq; ter vel quater repetatur, & relinquatur pulvis aureus, cuius dosis à granis iij. ad grana v.

Aliud. ℞. vitrioli, nitri, aluminis plumosi (quod fertur reprimere vim corrosivam in aqua) ana p. a. destilla ad siccum. Destillati pondus nota. Cape tantum spiritus vini, quantum est aqua, assun-

de capiti mortuo trito, digere per triduum, deinde igne nudo destilla ad siccum, Aquam serua. ℞. argenti viui ex sexies sublato reducti partes duas, auri vnam: Fiat amalgama, cui affunde aquam servatam digere biduo, destilla vsq; ad mellis consistentiam. Aquam, qua exijt, redde reliquis, macera, destilla. Fac hoc tertio. Ultimo non ad oleositatem, sed perfectam siccitatem destilla; hunc pulverem edulca aqua ex putrefactis decendio albuminibus ouorum, & exasperata sale testarum, exouis ita, ut simul sint destillata. Tribus vicibus aqua est affundenda, & ab eodem destillanda, novam semper addendo. Hoc facto potatur vini spiritus, & in cella soluitur in liquorem rubicundum, qui dulcis est. Coagula, & serua pro vsu. In liquore, quo datur, non subsidit, sed distribuitur. Experire ab vno grano ad plures.

Aliud. ℞. Auri ℥ j. mercurij purgati ℥ iij. aqua Regis ℥ x. solue, destilla blande, cum refrixit cucurbita, redde trita materia destillatum, repete hoc novies. Transfer massam in cucurbitam aliam, & affunde aliam aquam Regiam, destilla, reaf-funde item novies; fac idem tertio. Quidam volunt centies repeti, ut fiat oleum. Seu itaque pulvis sit, seu oleum, affunde ei S. V. ℥ iij. moue ligneo baculo à fundo in cineribus calidis. Fit luteus pulvis. Affunde huic in suum vitrum illato acetum stillatitium ℔ j. Macera per dies 30. in balneo vel fimo, post alembico addito, destilla lente, tandem fortiter, ad ignitionem vsque, ut omnes perniciosi spiritus aufugiant. Exime massam, tere, macera in vini spiritu ter quaterq; mutato, semper resiccando ite-

Hhhh

rumque

rumque puluerisando. ℞. huius ꝑj specierum electuarii de gemmis, diamargar. frigidi, diambra, diamoschi dulcis, confectiois alkermes ana ꝑij. Misce. Dosis in pueris octennibus gr. j. mane hora vna ante cibum. Duodecennib. conueniunt grana duo vel iij. cum melle rosato; aduiores datur ad gr. x. in epilepsia & febribus. Quibusdam vomitum, aliis secessum impellit. Datur alternis diebus, donec sublata sit causa morifica. Interiectis diebus offertur mithridatū ꝑj. & sic usurpatur in scorbuto, lue Venerea, podagra, apoplexia.

Nota, beneuole Lector, quod his, & similibus compositionibus ipsi Chymici & Thrasones Paracelsici testatum faciunt, mercurium non solum venenum, cum adhuc crudus sit, sed natura adeo malignum esse, ut & tantopere vexatus, castigatus & correctus auroque summo suæ vehementiæ vinculo ligatus, nihilominus maleficam vim non exuat, eisque indigeat, quæ cordis & primariorum viscerum vim muniant, & defendant, & quod hac optima prouisione facta ex tota hac massa paucula duntaxat grana exhiberi debeant.

Quartus modus, qui solutione mercurij & auri seorsim facta & solutionibus confusis maxime perficitur, tali constat norma.

℞. aurum, solue seorsim in aqua regia, itidem & mercurium, seorsim aqua regia solue, solutiones artificiose confunde, in cu-

curbita calente cinere per dies aliquot digere, aquam distillatione separa, exemptum è fundo puluerem leuigā & affusa aqua digestionē facta iterum destilla, idque repete, donec fiat puluis reuerberatus & fixus, qui edulcatur aqua ouorum. Nobilius fieri remedium, censent si addatur subduplum solutionis Luna, & tertia pars tincturae stibij, ita, ut coaguletur liquores in massam, quæ quinta vini essentia perfusa circuletur & figatur.

Aliud. ℞. argentum viuum septies aut saepius sublimatum, soluat in aqua regia vel mercuriali, eiusdem portione soluat etiam seorsim aurum, solutiones prudenter & artificiose iungantur, ita, ut altera alteri guttatim misceatur, fiat guttatim in ampla olla propter effervescentiam, instillatio (sic venenum veneno iugulatur & fit innoxium medicamentum) maceratione aliquamdiu facta elicitur menstruum vsque ad siccum per distillationem, deinde igne sublimatorio sublimetur. Quod sublimatum est, teratur cum parte in fundo manente, donec totum sit sublimatum, cuius color purpureus erit. Hoc crudo, sublimato non est viuendum, quod pro remedio venenum daret, debet itaque amplius elaborari, in liquorem resolui, & oleo tartari edulcari. Clar. Libavius hunc processum introduxit. ℞. sublimatum cristallinum, solue aqua regia celesti, solue & aurum è minera apyrum, misce & sublima toties, donec aureum sublimatum nactus fueris. Hunc redactum in puluerem misce cum argento viro vulgari abluto, sublima toties donec purum consequaris, huius dosis à granis

granis tentando vsque ad ΔB .

Quintus modus parandi aurum vitæ, perficitur artificiosa coniunctione auri mercurii, & antimonii, uti ex sequentibus videre est.

Solve in aqua philosophica ex sale communi vel etiam ex aqua forti preparata, vel regia, solis purissimi dragmas duas, huic affunde guttatim liquoris gummosi seu butyri ex antimonio & mercurio sublimato parati (de quo supra) & ter rectificati vnciam vnā, & fiet maxima ebullitio.

Bezoartici metallici preparatio. Deinde pone in alembico lutato, iuncturis bene munitis, & destilla, seruatis ignis gradibus, ut primo exeat phlegma, ex hoc for-
tificando ignem, dum fundus cucurbitæ candescat, biduo id peragitur. Refrigerato opere neglectis, que sunt sublimata, effracto vase terram siccam auream, & insipidam collige, quæ in catillo per dimidium hora igniatur. Est polychreston, dosiā gr. iij. ad viij. Hydroticum & diureticum efficacissimum, non vero cataracticū. Valet cum primis ad lue-
Vires & vsus Bezoartici metallici. pestem, podagram, hydropem, febres, obstructions, dolores lienis & calculum. Vti superius absq; auro ex iisdem conficiebatur id, quod Bezoarticum minerale vocabatur, ita adiuncto auro hoc Bezoarticum metallicum indigitant.

Bezoarticum solare. Aurum vitæ, cui nomen Bezoartici solaris, solve aurum finum in aqua philosophica, abstrahemēstruum in B. sapius ad oleiformem in fundo cucurbitæ substā-
tiam, post superfunde acetum destillatum radicatum, & destilla, idque fac, donec ace-

tum plane in ea acrimonia prodeat, quæ affusum est, & à sole omnes corrosiui spiritus hoc modo fuerint ablati, tandem affunde spiritum vini proprio sale alkalizatum, & digere per quindenam, postea eundem spiritum vini abstrahere, destillando in B. ut maneat oleum solis, in fundo instar sanguinis rubicundum. Huius olei $\mathcal{V}$. vnciam semis, adde solutioni butyri antimonij $\mathcal{Z}$ iij. cum spiritu nitri facti & procede eodem modo porro, qui in confectioe Bezoartici mineralis propositus est, destillando & cohobando sæpius, donec extremo loco ipse pulvis in igne docimastico probatus redeat in pulverem purpureum, elegantissimum, diuinarum plane virtutum in omnibus morbis desperatis, quorum causa est occulta.

Aurum vitæ Bornetti.

$\mathcal{V}$. Auripurgati & in tenuissimas bracteolas deducti cum sextupla proportionē mercurii amalgamati q. v. affunde aque regis tantum, ut dupla proportionē ipsum amalgama superet & soluat: seorsim etiam flores albi Reguli antimonii aequali pondere cum auro in aqua Regis duplo soluuntur, Aurū vitæ solutiones confunduntur, & ab iis extrahitur aqua Regis ad ignitionem vitri, massa in fundo relicta eximitur, teritur, puluerisatur, iterum in vitro affunditur aqua Regis, & destillatione auocatur, isque labor quinquies aut sexies reperitur, singulis tamē destillationibus aliquid sublimatur, vel ad alembicum, vel ad latera vasis, idq; abiicitur. Tandem massa denuo exempta teritur, trita patenti vasi fictili vitreato imponitur super prunas ardescentes, ut spiritus aquæ Regis euaporet, & pulvis puniceum colorem

Hhhh 2 lozem

lorem contrahat, hic aqua stillaticia in calore lento digeratur, qua decantata eodem labore edulcationis quinquies repetito, noua itentidem affundatur. Tandem exsiccat pulueri addatur aqua rosacea, qua etiam lento calore digeratur spacio trium dierum, qua tandem etiam destillatione abstrahitur, affusaq, noua aqua iste labor repetitur.

Virtus eius est in lue Venerea & viscidis crassisque humoribus expurgandis. Huius exhibeantur grana viij. cum aqua theriacali aut conferua quapiam, debitis purgationibus precedentibus, ad curationem luis Venereæ.

Cum extracti cucumeris agrestis 3 ij.

extracti. Hermodactyl. 3 j.

& auri vite huius 3 B.

Fit mixtura, cuius 3 B.

exhibetur cum aquæ theriacalis 3 ij.

quod exhibetur podagricis quater vel quinquies pro vetustate morbi & ægrotantis viribus vere & autumno. Nam sine vlla perturbatione serosa excrementa mirum. in modum repurgat.

Ad hydropem curandum talis conficitur compositio. aquas ducens & viscera nutritionis roborans.

Præstantissima ex auro vite ad hydropem aliosque affectus grauissimos pilula.

℞. Auri vite 3 j.

extracti alhandel,

Elaterij ana 3 B.

essentie corallor.

santali citrini ana 3 ij.

extracti Hellebor. nigr. opt. præp.

Rhab. ana 3 j.

spiritus vitrioli 3 j.

olei mastich.

cinamo. ana 3 B.

excipiantur puluere cubearum & mucagine tragacanthi. formentur pilula.

Dosis 3 B. ad 3 j.

Exhibeatur bis in septimana, si vires ferant, & si cum diaphoreticis illud aurum vite misceatur, sudores duntaxat prouocat, & multis hac ratione affectibus medetur. Cum butyro solum mistum, cancrosa & phagædenicaluis venereæ vlcera curat, quæ admodum & fistulas & omnes callositates. Ex triapharmaco & prædicto auro vite fit emplastrum, quod si cum tennicereo in collum vesicæ imponatur, vt decet, ipsius vlcera & carunculas sine dolore aufert.

℞. Reguli antimonij subtiliss. triti 3 j. soluantur in aqua regis vitro aperto. Deinde solue seorsim in aqua regis dragmam vnam auri, & seorsim mercurij 3 B. postea solutiones has tres coniunge & noua aqua regis affusa destilletur septies, & semper destillatum iterum affundatur super se. et septima vice abiciatur, vt inutile. Quod in fundo remansit, exsiccatum in igne forti in crucibulo per tres horas agitetur spatula, vt vratur, donec aqua regis enanuerit, & materia rubrum colorem attraxerit. Deinde affundatur spiritus vini, & stent per tres dies, rursus exsiccentur. Dosis granum vnum cum aqua theriacalis 3 yj. Illud aurum vite aliqui panacææ nomine dignantur.

Aliud. ℞. antimonij & auri ana 3 j. soluantur.

Soluantur seorsim quodlibet in aqua regis, postea solutiones confunde & ter cohobando destilla, & sub finem auge ignem, ut spiritus separentur. Deinde solue mercurii ℥i℥. ℥ij. in aqua forti & ter cohobando aquam destilla, postea hac in B. in aceto digere per dies aliquot.

Auri tinctura.

℥. aurum sexies fustum & depuratum per antimonium, deducatur in laminas tenuissimas, que soluantur oleo salis, quod evocetur destillatione totiesque novum affundatur, & pariter abstrahatur, dum calx aurea attenuata fuerit, que siccata reuerberetur cum sale preparato, chymico more sublimato, calx reuerberata siccetur super cineres, cui siccata affunde spiritum vini terebinthinatum ad eminentiam duorum vel trium digitorum, digerantur, donec spiritus tingatur, qui decantetur affuso alio nouo, solutiones collige, destilla per retortam cum cohobis, donec tinctura exeat, menstruum separa, in balneo leni. Essentiam circula, cum quinta essentia vini ad summam nobilitatem. Huius tinctura dragmam vnam misce cum aqua theriacalis optima ℥j. cuius dosis ℥j. mane ieiuno stomacho sumptus, quod continuatur decem diebus, quo temporis spacio omnes totius corporis humores noxios & superfluos educit.

Tinctura
auri nobilissima.

vsus &
virtus tincturae auri.

Liquor solis.

seu

Aurum
potabile.

Liquor solis, est aurum in suo menstruo acuto dissolutum, ad consistentiam liquoris potabilis, vna manente aliqua menstrui portione. Exhausto enim penitus menstruo ad pristinam naturam reduci potest. Preparatur itaque, si aurum per antimonium optime

purgatum, in lamellas vel folia deductum, indatur vitro longi colli, eiꝰ affundatur spiritus salis acerrimus, ad supereminentiam quatuor digitorum digeratur calore finis spacio quatuor hebdomadarum, peracta digestionem spiritus salis abstrahatur, non tamen totus, sic aurum est solutum, nec tamen satis attenuatum. Digeritur itaqꝰ affuso nouo salis spiritu per septem diem, eoꝰ effuso iterum nouus affundatur, quod repetatur, donec tota auri substantia sit ita attenuata, ut menstruo accurate permisceatur, eiusꝰ gutta vna, vino infusa, vniuersum tingat instar croci, citra precipitationem ad fundum. Demum tota menstrui quantitas, que prius particulatim abstracta est, re-affunditur, digeritur & lento igne prelicitur non tota, sed relicta parte, ut prius.

Dantur guttulae duae vel tres cum syrupo aliquo leniente, uti vis laseo rosaceo, ad viscerum, nutritionis & facultatis animalis imbecillitatem.

Præparationem mercurij auri, uti & floris & vitrioli solaris, vide apud Burnetum in Iatrochymia.

Ad calcem huius capituli de remediis ex luna seu argento preparatis aliquid adicere operæ pretium fuerit.

Tinctura Lunæ. Dissolue lunam in aqua forti, & affusione aquae salis precipita ad fundum, in calcem candida, inquam frequenti aquae communis affusione edulcabis.

Huius calcis ℥. ℥j.
salis preparati ℥ij.
salis ammoniaci ℥ij.
Hhhh 3j

Tinctura
Lunæ.

Hab.

Hac probe misce in mortario vitreo & reuerbera per octiduum, ex hoc elicit tincturam cum spiritu vini alkoholizato, vel cum armoniaco fortificato. Ablato menstruo tinctura remanet in forma liquoris.

Hac eadem tinctura extrahitur ex limatura luna, cum spiritu vini, in quo aliquid salis armoniaci fuerit solutum, quæ auocato menstruo & à salsedine liberata, recente alcohole vini repetitis cohobis in oleum elaborari potest.

Medicamenta ex Luna preparata cerebri morbis calidioribus conueniunt. Omnia ex luna preparata medicamenta, sunt aliquantulum anodyna, cerebri inflammationi, necuorū cōuulsioni (puta ex causa potissimū calida) infanæ, & delirio melācholico pdest. Datur eius guttulæ tres vel quatuor, quinque vel sex, in aqua melissæ, betonica, vel saluæ. Singulariter etiam conuenit in epatis lienis & menstruorum obstructionibus, exhibita cum aqua cichorei, centaurei minoris, scolopendria, artemisia. Corroborat omnia membra principalia spiritusque animales mirifice exsuscitat.

Oleum Luna conuenit ad maniam & affectus melancholicos. Oleum Lunæ. ℞. argentum, calcinaper aquam fortem, calx diligenter exsiccetur in tigillo igne forti, ne tamen fundatur, sed stylo ferreo, assiduo moueatur, abluatur aqua cinamomi, exsiccetur, affundantur quatuor partes olei tartari, misce super marmore, & rursus exsiccentur, tandem ponatur in ignem reuerberij per horas viginti quatuor, tere denuo, colloca in humido loco, vt soluatur in oleum: affusione aquæ tepidæ elue vim tartari. Hoc oleum conuenit ad maniam omnesq; affe-

ctus melancholicos, & cerebrum ipsum corroborandum. Exhibentur guttulæ duæ vel tres cum aqua florum saluæ, betonica, melissæ. *Dosis & usus.*

Sublimatum Lunare dulce. ℞. mercurium viuum purgatum, misce cum vitriolo rubefacto & salis petra ana ℥j. halonitri ℥iij. sublima. ℞. sublimati ℥j. sublima- (℥xvj.) salis preparati ℥xij. vitrioli ℥iij. cum luna misce & sublima, subl matum hoc sublimate tertio cum sale & quarto per se. ℞. huius ℥vj. foliorum argenti ℥ij. contere vt misceantur, sublima ex arena in matrasso, vase refrigerato, spiritus volaticos tolle. Partem crystallinam tritam remisce fæ.ibus, sublima secundo. Idem fac tertio, puluis ablutus aqua rosacea purgat suauiter dosi à gr. vj. ad viij. *Dosis.*

CAP. XV.

De antimonii natura & principiis de qualitatibus & usu externo, quæ medicamenta chymice preparantur ex eodem, de epate & croco metallorum Quercetani, de vitrificatione antimonii, preparatione & recto usu aquarum Bened. Etarum Quercetani & Rulandi, & quomodo vitrum innoxie ad usum vocetur.

ANtimonium seu stibium, & stim- *Definitio antimonii.* Ami, est corpus minerale, durum, terreste, fragile, constans ex sulphure & arsenico turbido, & hydrargyro terrestri.

Sulphur ei inest duplex, purum & impurum, quod phlogiston, & purissimum,

rissimum, quod est internum & rubrum, cuius merito in rubram mutatur tincturam. Crocus itaque anti-

Crocus antimonii est sulphureus fixus.

monii est sulphur eius fixum. Halitum edit foetidum, ex sulphure foetido volatili, & arsenico turbido, eumque album, quia & ipse maiori ex parte est de mercurio. Paracelsus existimat, quod sit mercurius coagulatus, per spiritum salis & sulphur, Mercurium vero illud esse crassae naturae, & hoc nomine antimonium omnes mercurij vires continere. Basilius è plumbo maxime coagulum esse statuit, eiusque foetum immaturum, haut satis embryonatum, propter sulphuris sui copiam iusto citius exclusum & extrusum. Regulum vero esse plumbum antimonii. Hæc à Paracelsi opinione non abluunt, quia plumbum mercurio crudo maxime constat.

Antimonii qualitates externa.

Quoad externas qualitates antimonium est siccum & frigidum in gradu tertio, vim habet stipandi, adstringendi, refrigerandi, excrescentias carnis cohibendi; vlcera ad cicatricem perducit. Sordes & oculorum vlcera purgat, mariscis vtiliter inspergitur, putridam vlcerum carnem consumit, vnde steatomatia auxilio

Antimonii erudi vsus externus.

est. Externo illitu ex succo quoque manantem, narium sanguinem sistit; lippientes & tumentes oculos cum myrobalano citrino & tutia pari pondere ex aqua rosacea sanat. Vlcers purgat & replet.

Antimonium est examen auri.

Est autem auri examen vexamen & supplicium. Vnde Paracelsus in-

fert, quod quemadmodum aurum ita etiam humanum corpus purgat: Continet enim in se essentiam talem, quæ nihil impuri relinquit in puro. In magna chirurg. lib. 2. tract. 3. c. 5. scribit prædestinationem antimonii esse, solum aurum & hominem ad summum vsque puritatis gradum euehere, reliqua omnia absumere instar ignis, & cataracticum esse sine excrementorum eiectione.

Ex antimonio, quæ potissimum præparantur simplicia, sunt vitrum, reguli, flores, tinctura, oleum, sal & sulphur, idque per calcinationem, sublimationem, præparationem, destillationem, præcipitationem, infusionem, coctionem & extractionem. Basilius nominat calcinationem, digestionem inferuentem extractioni, coagulationem, destillationem, fixationem.

Quæ mediamenta chymice præparantur ex antimonio.

Per calcinationem fiunt reguli, flores, crocus & epar, pulueres purgantes, & diaphoretici. Etiam si vero plures sint antimonium rectificandi & innocentius reddendi rationes, tamen nihil æque à malignitate illum liberat, quam exquisita calcinatio, & illa præsertim, quæ fit cum nitro. Hac enim omnes arsenicales, mercuriales, & optima sulphuris volatilis prauitates in fumos abeunt, & remanente fixo sulphuris corpore, quod & per nitrum si vna de flagrat, correctum est, & ab eodem diaphoreticam quandam vim contrahit.

Antimonii optima correctio in calcinatione cum nitro consistit.

Per calcinationem primo fit vitrum antimonii. Antimonii q. v. tunde, & in tenuissi-

Vitrificatio antimonii.

tenuissimum puluerem super marmore te-
re, calcina in patina ferrea, stylo ferreo,
continuo agitando, duret calcinatio & agi-
tatio dum effumet puluis, interea si conglo-
betur, denuo tere & vre, idq; si opus sit, re-
pete, dum in calcem puluerem sit reda-
ctum, quæ non amplius fumet super igne.
Hunc puluerem immitte in crucibulum, &
imponere igni fusorio vt colliqueat in limpi-
dam, instar aquæ, materiam, immisso &
retracto stylo ferreo frigido proba, an mate-
ria sit translucens & vitrea, quod à vulca-
no nisi talis sit, diuturniore consequitur.
Dein funde in peluim non frigidam, ne cir-
cumfiliat, sed calefactam, & habes vitrum
antimonii purum & syncerum sine addi-
tione paratum. Cum additione boracis
funditur rubeum & album. Si enim
duas partes boracis ad vnā antimonii re-
ceperis, vnaque miscueris, & in pollinem
triuersis, immissaque crucibulo in igne fuso-
rio colliquaueris fuderisque in peluim enea
calefactam, habebis vitrum antimonij ru-
brum. Si quatuor partes boracis acceperis,
& vnā antimonij similiterque processeris,
consequeris ex liquore flauo demum album,
quem pariter funde, vt fiat vitrum album.
Nota vero omne antimonii vitrum pesti-
mam adhuc possidere malignitatem, & ve-
nenosam qualitatem. Sunt, qui ex rubi-
cundo vitro tincturā rubeā affuso spi-
ritu vini extrahere annuuntur. Alii sol-
uunt in spiritu sulphuris acido, eoque o-
mnem auerruncari & edomari ma-
lignitatem arbitrantur.

Vulgo antimonii vitrificati grana sex
insundunt in vino per noctem, colaturam
mane exhibent, quod per aluum & su-

periora purgat, propter mercuriales
vitro adhuc inhærentes spiritus.

Secundo paratur per calcinationē *Epar anti-*
epar antimonii. ℞. Antimonij crudi lb. j. monii.
salis petra totidem, optime trita misce, &
imponere mortario ferreo ad latus posito, dein
adhibito saltē carbone viuo, vel quod
commodius spatula ferrea ignita circum-
agendo, semel accende, & subito fiet epar
antimonii: sal petra postea separa. Dosis
à granis duodecim ad viginti in infu-
sione vini albi, aquæ carduibenedicti vel
alio conuenienti liquore.

Illud epar Quercetanum *Crocus me-*
metallorum vocat, cum à colore cro- *tallorum*
ceo, tum quod antimonij ipsi radix *Querceta-*
& ens metallorum censeatur. Ex hoc *ni est Epar*
facit aquam suam benedictam tali *antimonii.*
processu.

℞. croci metallor. ℥ j.

aquæ carduibenedicti lb. ij. vel iij.

aquæ cinamomi ℥ ss.

macera per biduum vel triduum, dein trās *Aqua be-*
cola & vsu referua, cuius ℥ i ss. blande pro- *nedicta*
uocat vomitum, & quatuor vel quinque se- *Querceta-*
des, euacuando per superiora, vel inferiora *ni vomiti-*
simul vsurpatur, inquit, rite ad omnes fe- *ua & seces-*
bres, etiam pestiferas & pleuritides, (vide *sum mo-*
periculosam ineptiam) aliosque deplo- *uens.*
ratissimos ex alijs radicibus dependentes
affectus.

Atqui hanc non esse legitimam cro-
ci metallorum præparationem, alia-
que Rulandum esse vsum, quidam
contendunt. Est autem talis.

℞. eparis antimonii vti supra dictum
preparari q. s. id puluerisatum bulliat in
aqua feruente per horam vnā vel alte-
ram

Vitrum
antimonii
adhuc ma-
ligna &
venenata
qualitatis
particeps
est.

ram, & feces ad fundum precipitabuntur, aqua vero colorabitur instar croci, quæ à fecibus, dum adhuc calet, decantata & per chartam emporeticam transmissa relinquitur per noctem, donec rubedo probe subsidas, quæ remotis aquis sale petra fixo adhuc impragnatis ac propterea per euaporationem in sartagine reducendis, semel atq; iterum edulcata aqua communi, ac postea exsiccata, exhibet verum crocum metallorum Rulandi, cuius grana vj. aut xij. macerentur vel etiam bulliant in aqua, vel vino, vel cereuisia, hydromelite, vel alio liquore ipsi morbo conueniente, cuius colatura ab ℥ss. ad ℥ij. bibatur.

Aqua benedicta Rulandi.

Et hæc est aqua Benedicta Rulandi in vniuersa medendi ratione mirificis virtutibus prædita & prædicata, videlicet in dolore capitis, epilepsia, melancholia hypochondriaca, ventriculi affectibus, pleuritide spuria & vera, asthmate, orthopnea, peripneumonia, angina, febribus omnibus & præsertim cotidiana, in pestis initio, vbi vomendū fuerit. Insignis eius est in clysteribus vsus, si media vel integra dragma maceretur vel bulliat, vel aqua clysteris decocto miscenda.

Aqua benedicta Rulandi virtutes.

Capiti exterius applicatur in mania, phrenitide, melancholia, vbi motus prius somno aluum laxat, fit & aqua ophthalmica ex croco, quæ oculis applicata etiam sæpe mouet secesum.

Sed & alio modo aquam benedictam Rulandinam ex antimonio calci-

nato fieri asserunt. ℥. antimonii electi, salis communis, salis nitri anap. æ. tere minutissime & misce, postea in catino probe lutato, ita tamen vt operculum in medio perforatum maneat, commissuris antea rite exsiccatis expone igne venti, vt simul bene fluant, qui fluxus permittendus est, dū ex operculi relicto foramine fumus eleuatur. Hoc enim perdurante pergendum dum fumus cesset, quo disparente vrgendum igne valentiore ad horæ quadrantem, vase dein exempto & frigesfacto inuenitur antimonium in fundo, instar reguli à supereminentibus salibus sequestratum. Hunc regulum remotis salibus in puluerem rubicundum tere, eiusq; ℥j. in vini generosi ℔ iij. & aqua serpilli ana vase bene obturato loco calido, donec vinum sub aureo colore tinctum fuerit, pone; & sic fit aqua benedicta. Eundem puluerem sine vlllo sui ponderis dispendio in infinitum sic infundere, & eiusdem virtutis aquam præparare potes. Dosis eius aquæ est à ℥j. ad ℥ij. in vehiculis ad propriatis. Vtilitas eadem, quæ aquæ Benedictæ superius descriptæ, hunc puluerem si velis per vomitum simul & aluum mouere affunde vinum, si vero per aluum duntaxat, affunde maluaticum. Dosis in substantia statuunt à granis xij ad grana xx. cum sale torrefacto præparatum maiore pondere exhibetur, vt ex sequenti constat.

℥. Antimonii electi, quod fustum strias habet longiores & splendidiore, salis decrepitati ana lib. j. Trita & simul mista reuerbera igne rota in crucibulo probe lutato, super nerite clauso, per duodecim ho-

Strandum - Hartmanni.

Alia ratio conficiendi aquam benedictam Rulandi.

Opinoz ab Eij. ad Eij.

ras ignem paulatim augendo, vase refrigera-
rato, abluetoties aqua dulci dum omnis a-
crimonia tollatur. Postea exsicca & cum
sale decrepitato aliquamdiu super marmo-
re tere. Tandem salem per aquam dulcem
remoue & puluerem sepius eluendo edulca.
Dein siccatum ad vsum serua, cuius dosis
à ℥ss. ad ℥j.

*Antimonii
vitricati
preparati,
vtilis &
innoxia
vsurpatio.*

Nec minus ex vitro antimonij ca-
tarcticum lene, sine omni nausea
& noxa, sine vomitu aluum tantum
soluens & ad multos morbos vtile
preparatur.

℥. Vitri antimonij q. v. puluerisa, &
in matraccio affunde oleum seu spiritum vi-
trioli non rectificatum (quod bene notan-
dum) vt superemineat duobus digitis, relin-
que in calore moderato aliquamdiu, & o-
leum redditur nigro puniceum eius guttae
quatuor vel quinque vel sex conue-
nienti aliquo liquore rite exhiben-
tur.

C A P. XVI.

De regulis antimonij communi-
bus & stellatis: & stella signata F.
Basilij. De croco antimonij in auro
diaphoretico, è scoria Reguli mar-
tis stellati confectio. De floribus è
regulo.

Peruenimus ad regulos per calci-
nationem etiam fabricandos.

*De regulis
antimonij.*

Regulus est communis, vel mar-
tis stellatus. Communis sic præpa-
ratur. ℥. Antimonij, salis petra, tartari
ana ℥j. tere, misce, deinde colloca cruci-
bulum inter brunas accensas vt candeat,

tunc iniice cochlear puluerum, & detona-
bit. Cessante fumo novos iniice pulueres, &
claude, idque ad finem continua. Tandem ^{Regulus}
da ignem fusionis & crucibulum moue, vt ^{communis}
regulus fundum petat. Crucibulo frigefa-
cto, regulum à facibus separa & serua.

Aut ℥. Nitri & tartari quantitatem
prædictam, detonent prius, tum puluerem
misce cum antimonio tenuiter trito, & in
crucibulo per se, fiat regulus. Faces & re-
crementa seu scorias regulo adherentes di-
ligenter collige & serua, de quibus in
præparatione reguli martis stellati
proxime agemus.

Regulus martis stellatus.

℥. Laminas martis aut clauorum fer-
reorum minorum ℥ viij. pone in crucibulo
ad follem igniarium, Marte candefacto ad-
de antimonij ℥ xvj. fluant calore inten-
sissimo, postea iniicias salis petra defacati
℥ iij. perseveret calor, donec materia vni-
uersa instar olei fluat, & tunc habebis pyra-
midalem scyphum interius cera perunctum, ^{Regulus}
bene incalenscentem. Sic materia ad follem ^{martis stel-}
fluens effundatur, quam refrigeratam ca-
pies scoriasque superiores decuties & habe-
bis regulum, quem postea conteres cum ℥
iij. recentis antimonij & in nouo crucibulo
ponas, & salis petra vt prius fecisti ℥ iij. ad-
ijcias, dum omnia liquide vicissim fluant;
in scyphum dictum effundas, scorias luteas
colligas. Repete hanc operationem toties,
donec regulus in scorias consumptus sit.

Ex his manifesto liquet, regulum
hunc propter scorias & recrementa
fieri, quæ materia etsi recrementorū
facie & nomine veniat, tamen appa-
ret.

ter, maiorem earum esse dignitatem. Preparatur enim ex eis oleum, & sal, quod nonnulli dignantur nomine diaphoretici aurati, & maxime virtutis prædicant: cuius talis est confectio.

℞. Faces reguli, vel regulum in scoria redactum eas reduc in lixiuium, per digestionem vel ebullitionem, (in hoc argentum auri colore tingitur) illudque calide per chartam emporeticam traice. Huic lixiuium frigefacto adde aceti destillati quidquam, & videbis crocum auratum paulatim fundum petere; separa lixiuium per inclinationem, & prædictum crocum multis ablutionibus edulcatum siccaturumque collige, qui erit admirabile sudorificum, sanguinis mundificatiuum, multis morbis, præsertim epidemicis aptissimum. Quidam ex hoc croco per acetum extrahunt tincturam, alii in liquorem resoluunt; alii circulant cum vini alcohole.

Alia præparatio Reguli martis stellati.

℞. Duas partes antimonij liquefiant ut plane igniantur, adde vnam partem martis seu laminati seu clauorum ferreorum, eamque in liquefactum immitte antimonium, sic sulphur antimonij soluit ferrum, funde in crucibulum ut refrigescat. Cum refrigerit, separa regulum & coarctate ut scoria decidat, quam in vsus paulo ante designatos asserua. ℞. Partem vnam huius reguli & duas partes antimonij crudi, liquefiant iterum & fundantur. ℞. Huius iterum v-

nam partem & duas antimonij, idque tertium reitera. Tandem huius antimonij & nitri æquale pondus misce & pedetentim spatula immitte in crucibulum inter prunas, postea adhibe ignem fusionis, demum refrigescat, decutiantur scoria asseruande, & abstergetur setis, sic apparebit stella signata Fratris Basilii. Verum Basiliius duabus partibus antimonij & vni ferri addit tartari vsti partem & fundit in crucibulum, scoria decussa regulum terit & addit tartari calcinati triplum, iterumque liquat & fundit, idq; tertium repetit, & exoritur stella.

Ex regulo primo tenuiter trito & in ollam sublimatoriam, cui capitellum humile vicinumque sit impositum, sublimantur magno conatu flores optimi, quos collige, inferioribus subsidentibus, quæ vomitum mouent reiectis.

CAP. XVII.

De pulueribus antimonij diaphoreticis & secreto quodam hydrotico eorumq; ad varios morbos vsu præstantissimo.

EX eorum medicamentorum numero, quæ potissimum per calcinationem parantur, supersunt pulueres antimonij diaphoretici.

℞. antimonij salis petra, ana ℔ j. puluerisata simul misce, sunt qui iubeant antimonium in tenuissimum pollinem redigere, & eidem nitrum vel nullo vel saltem crassiore modo tritum miscere. Deinde

liii 2. pone

Crocus antimonij auratus diaphoreticus & scoria reguli stellati.

Regula & probatissima reguli martis stellati præparatio.

Stella signata Fratris Basilii.

Flores ex regulo.

*Pulueres
antimonii
diaphore-
tici.*

pone crucibulum maius inter accensas prunas ut candeat, tum iniice ℥ ij. aut circiter huius mixtionis, & statim crucibulum operi dum fumus & strepitus cesser. Postea remoto operculo novos pulueres iniice & claude, ita ad finem continuando. Tandem da ignem liquefactionis ad hora quadrantem (alii ad integram horam iubent protrahere calcinationem) dum omnis fumus disparuerit, crucibulum in aqua refrigera.

*Pulvis Be-
guini.*

Beguinus hanc materiam tritam & aqua calida lotam edulcatamque iubet reuerberare in vase terreo clauso spatio viginti quatuor horarum, donec pulvis fiat candidus, cuius à granis xv. ad ℥ ij. Turquetus & alii eandem materiam in puluerem redigunt & æquale nitri pondus denuo miscent, simili, quo ante, processu calcinant, totiusq; absoluta calcinatione, relinquunt in igne per horam integram, postea in aqua extinguunt.

*Pulvis an-
timonii
diaphore-
ticum the-
riacale,
dictus.*

*Vsus dia-
phoretici
pulueris ex
antimonio.*

Huius pulueris albicantis ℥ ss. vel ℥ j. cum aqua diuretica aut cordiali exhibent. Illud vocant aliqui Diaphoreticum theriacale. Conuenit in hypochondriaca affectione, hydrope, epilepsia, vteri suffocatione, in lue venerea recenti, variolas expellit, interna apostemata rumpit.

Aliud, quod à chymico quodam exercitissimo magni secreti loco mihi communicatum est.

*Secretum
ex antimo-
nio & ex-
portum hy-*

*℥. antimonii crudi partem vnam & o-
cto partes nitri, trita accurato misce, &
portionem aliam post aliam pedetentim*

immitte in crucibulum inter candentes droricum prunas positum, donec omnia colliquecant, ad multos nitrumq; in superiore parte instar aquae affluat, effunde in aquam calidam, admodum cauendo à violenta eruptione materia, (qua & vestimenta perrumpat) & ne in fumum penitus soluatur, & auolet, in aqua fundo iuuenies verum antimonium diaphoreticum per nitrum extractum, cuius grana vj. vel vij. sudores mouent.

Huic illud affine videtur. ℥. spiritum salis nitri, solue in eo sal gemma & destilla hoc est, rectifica super sal gemma, huic liquori impone mineram antimonij puluerisatam & dissoluetur in tria sua principia. In fundum cadit pulvis albus instar salis, quod easdem habet virtutes, quas antimonium fixum cum nitro, estq; sudoriferum, sulphur supernatat, in aqua delitescit mercurius.

C A P. XVIII.

De floribus antimonii. Hi sunt per sublimationem, vel aliis rationibus, Illi ex solo antimonio per se, vel aliis misto, eleuantur, & omnes malignitatis sunt participes, cateri correctiores videntur, oleum quoddam ad cancerum & deplorata ulcera præstantissimum proponitur.

Vidimus potiora, quæ calcinationis opera ex antimonio præparantur remedia, tempestiuum est, ut quo processu, quibusq; modis flores com-

*De modo
subliman-
di flores
antimonii*

*Flores ex
solo antimo-
nio præparan-
di*

comparentur dispiciamus. Et si autem flores sint tenuiores & subtiliores corporis partes, à crassiori per sublimationē separatæ, tamen plures sunt modi ex antimonio synceriores substantiam separandi, floresque præparandi.

In modo præparationis florum per sublimationem non conueniunt.

De modo
subliman-
di flores ex
antimonio.

Vulgo sublimatorio vtuntur terreo quod ad alembicum vsque arenæ imponunt, aut mutuas componunt ollas, vel pluribus ollis mediantibus artificiose sibi incumbentibus vtuntur, alii alembicis cæcis quinque vel sex sese mutuo, parte, qua perforati sunt, excipientibus, cum applicatione cucurbitæ regalis, inferius supposita cucurbita prope fundum tubulata, qua in furnum collocata & ignita per canalem seu tubulum iniiciuntur antimonii portiones, ex cochleari vel spatula, aliæ post alias, quæ statim liquefunt & vi ignis flores sursum exhalant. Interim stylo ferreo incuruato injectum antimonium mouent, sic ad distantissimum alembicum flores eleuantur albi, cum aliqua parte phlegmatis, quod in cucurbitam annexam diffluit & colligitur. Horum florum correctionem per salum tartari spiritu aceti imprægnatum, & adiunctam aromatum tincturam vide apud Crollium. Alii ex humili cucurbita, alembico cæco in vertice per uia vt humidus spiritus exhalare pos-

Flores ex
solo simpli-
citer anti-
monio sub-
limandi.

sint, imposito, vel duabus ollis sibi mutuo applicatis ex arena sublimationem perficiunt.

Recipiunt vero antimonium crudum, vel regulum, gradatim ignem admo- uendo ea moderatione ne fluat materia igne fortiore, sic enim non eleuantur flores, vel ne debiliore calore intepefcat eleuatio.

Beguinus putat, dato per gradus igne ad decem vel duodecim horas, ascendere flores albos: continuato eodem horis viginti, excipere citrinos, triginta vero sex horarum spacio continuato & aucto rubeos emergere. Verum Glückadius ait, ignis gradus hanc florum varietatem præstare non posse. De modis exaltandi flores vide Libanum. Alii non simpliciter, sed cum additamento, ex antimonio flores sublimant, hoc modo.

℞. Reguli optimi, qui ultimo sit sale communis sili & sale petrae fusus q. v. tere in pollinem, admisce sal ammoniacum, sublima ter vel quater, & ascendent flores rubicundissimi, qui aqua dulci abluantur, de his vicissim destilletur alcohol vini. Dosis à gr. j. ad gr. iij.

Vel ℞. Antimonij, salis ammoniaci ana ℥ iij. salis communis ℥ j. mista sublimantur è terreo sublimatorio, vti flores sulphuris, & accipies flores rubicundos, quos materia in fundo relicta remisce, & adde salis ammoniaci ℥ iij. denuo sublima & habebis flores flavos, quos per se denuo sublima. Hos vicissim cum materia in fundo relicta remisce

liii 3 sce

scē, & sublima, idque decies, totiesque re-
pete, donec nihil amplius sublimetur, sic flo-
res rubei redduntur fixi. Hos nonnulli spa-
cio quatuordecim dierum per deliquium in
oleum soluunt, quod aqua destillatum quin-
quies eluunt. Hoc Paracelsus Balsamum
dulce vocat ad compescendas fistulas.
Alii ut florum malignitatem vimque
ciendi vomitum corrigant & fixiores
reddant, spiritu vitrioli imbibunt.

Omnes an-
timonii flo-
res per sub-
limationem
facti sunt
naturā
maligna.
Hic accurate notandum, omnes flo-
res antimonii, qui per eleuationem & sub-
limationem vel destillationem, ex retorta
præparantur, venenata & maligna esse
qualitatis, naturæq; nostræ admodum per-
niciosas. Constant enim volatili arse-
nico & mercurio sulphureque impuro &
combustibili. Albi plus arsenici &
mercurij habent, citrini vero & rubei
vero sulphure colorati sunt. Fixa inte-
rim & melior substantia antimonij, in
fundo restitat, sublimatis floribus,
hoc est, parte perniciosiore in te-
nuiore eius volatiliq; substantia hæ-
rente, per eleuationem segregata.
Quia vero nulla ratione antimonium
magis, q̃ forti calcinatione, vel sola,
vel cū nitro, quod oēs ei⁹ impuritates
arsenicales & mercuriales secū aufert
vna cū impuro cōbustibiliq; sulphu-
re emendatur, sequitur, quod subli-
mati flores sunt id, quod exurit in
antimonio, & à quo tanquam peculia-
ri proprioque veneno per calcinatio-
nem liberatur. Ad hos autem flores,
pertinent & illi, qui per retortam vr-
gentur. Vidi enim quendam, qui ex
solo antimonio absq; vllō additamen-

to tentabat oleum educere, & resi-
gnatis valis flores candidos pelluci-
dosque inueniebat.

Flores benigniores & magis corre-
cti, per sublimationē facti. *Flores ma-
gis correcti.* *℞. Sibi. Vn-*
garici, salis petra, salis tartari ana p. a. ac-
cendantur in catino fictili & calcinentur.
Dein eluatur residuum postquam est in pul-
uerem redactum. Postea fundatur & li-
quetur. Iterum puluerisetur & in breui-
usculo sublimatorio eleuentur flores, qui
sunt puriores & minus venenati, quando-
quidem arsenicale virus cum halinitro ex-
spirauit.

Præparantur etiam flores antimo-
nij sequenti ritu. *℞. Oleum salis gemma,*
in eo soluat antimonij tanta, quantam
recipere queat portio, postea destilletur per
retortam, iuxta gradus & manabit oleum
in magna copia, quod per cineres rectificabi-
lis, sic videbis ascendere oleum rubicundum
ad citrinum vergens, quod est verum anti-
monij oleum. Funde desuper aquam munda-
m, & flores, mox innum petent: illa remo-
ta aliam superfunde, idque tam diu, donec
nulla amplius in oleo antimonij sentiat
acrimonia. Dosis à grano j. ad ij. vel tria
in febre & hydrope. Clariss. Borne-
tus comparat flores per calcinationem,
antimonij & nitri partibus aequaliter mi-
stis, quæ per horas quatuor continuata ex-
ptam massam terit, aqua communi sale-
luit, exsiccataque denuo par pondus nitri
miscet, calcinat, eluis vt prius, qui labor ter-
tium repetitur. Hanc materiam no-
minat flores fixos, quos dein reuei-
rare iubet vt fiant citrini. Hi flores
potenter sudorem mouēt à ð j. ad ʒß.
exhi-

*Flores Bor-
netus per
calcinationem
præparati.*

exhibiti cum aqua carduibenedicti, optimum ad febres intermittentes, præmissis generalibus purgantibus, remedium. Verum non videntur veri flores, sed abusiue sic vocari, nihil enim vel parum à puluete antimonii diaphoretico paulo ante descripto differunt.

Idem auctor alium habet flores rubros faciendi modum.

℞. Antimonii partes quatuor, tartari partes tres, trita subtilissime indantur tigillo fusorio probe obturato & relicto foramine, ut spiritus tartarei euolare possint, fiat ignis circularis primo pedali latitudine à tigillo distans, post horam augeatur, & propius tigillo admoueatur & spacio duarum horarum fortissimo igne reuerberentur, quibus elapsis tigillum candens in magnum lebetem aqua communi stillaticia plenum effundatur. Coquatur spacio dimidiæ horæ, finito subsidere feces; tandem aqua, cum rubedine stibii in magnum lebetem aqua communi stillaticia plenum effundatur, coquatur spacio dimidiæ horæ, finito subsidere feces, tandem aqua cū rubedine stibii, effunditur in vas aliud amplum, mundum, vitreum, feces in priore lebere relicta abiiciantur, moxque aceti stillaticij parū affundatur, ut salis acrimonia à stibij rubedine seiungatur, ipsaque ad fundum resideat, aqua cum sale per filtrum abstrahitur, cum penè tota exhausta fuerit, reliquum euaporare finito igne lentissimo, ne rubedo aduratur, & liuedinem contrahat. Huius grana tria vel quatuor dantur in aqua melissæ, chelidonia aut vino generoso ad luē veneream, & omnia hinc

orta vitia. Ex his floribus cum equali pondere salis gemmæ, igne per gradus dato, & biduo continuato, destillatur oleum rubicundissimum, quod à phlegmate separatum, incomparabile est remedium ad omnia deplorata vulnera & vlcera præsertim ad cancerum. Flores etiam præparantur in globo physico, vel ouo philosophico, per eleuationem ad superficiem. Antimonium acetototum vel regulum include ouo figulina compactili, ut vix tertia pars repleatur, iuncturis fortiter obstructis totum include, & prunis impositum per gradus ignis flores extrahantur. Hi ouo recluso insistent pulueris superficiei, auferuntur penna & eluuntur, ut decet. Plerumque panicei sunt albis misti.

℞. Stibij electi ℥ij. salis præparati ℥i. j. puluerisata misceantur, & in vase terreo lato, plam fundi, super fornacem reuerberij, agitentur spatula ferrea, continue mouendo, spacio quinq; vel sex horarum vel diutius (quia in illo temporis spacio non absoluitur) donec fumus cesserit, & stibium fiat album & sublauum, cauendo diligenter à liquefactione & fumo. In puluerem trita materia, affusione aque calidæ & sæpius frigida, sal eluitur, quod exsiccat & puluerisatur.

Alii sine salis additione rectius calcinari putant super tegulam, subiecto igne lento, nec fusorio, continuo agitando bacillo ferreo, donec extracto fumo in cineres albicantes vertatur. Hæc materia sublimetur per se in aludele, per decem duodecim vel plures horas, igne nec nimis intenso, nec nimis remisso, caput mortuum tere, & men-

Oleum antimonij ex floribus contra cancerum, & vlcera deplorata.

Flores in ouo philosophico faciendi.

Alius florum conficiendorum modus.

Flores antimonij rubei salubriores.

℞. Stibij electi ℥ij. salis præparati ℥i. j. puluerisata misceantur, & in vase terreo lato, plam fundi, super fornacem reuerberij, agitentur spatula ferrea, continue mouendo, spacio quinq; vel sex horarum vel diutius (quia in illo temporis spacio non absoluitur) donec fumus cesserit, & stibium fiat album & sublauum, cauendo diligenter à liquefactione & fumo. In puluerem trita materia, affusione aque calidæ & sæpius frigida, sal eluitur, quod exsiccat & puluerisatur.

sis philosophici seu quadraginta dierum spacio, reuerbera vase occluso.

Ex hac rubea terra Beguinus, verum ex illis rubeis floribus, Glückradius affuso aceto radicato tincturam extrahunt.

C A P. XIX.

De tinctura antimonii: quomodo preparatum esse debeat ut philosophice & recte extrahatur, quodnam idoneum sit menstruum, de variis extrahendi modis iuxta Paracelsum, Bornettum, Rogerium. Quercetanium, Beguinum, Glückradius aliosque, quae tinctura maxime innoxia & omnium saluberrima, & ad deploratos contumacissimosque morbos utilissima.

HActenus de crocis, regulis, pulveribus laxantibus, & diaphoreticis, & floribus cuiuscunque generis, superest, ut de tincturis agamus, ubi notandum, chymicos saepe generali tincturae vocabulo oleum antimonij, & etiam sulphur intelligere.

*Materia
tinctura
Antimonij*

Materia tincturae sunt flores rubei, calx stibij in ruborem reuerberata, aut vitrum rubeum.

Menstruum extrahens est acetum destillatum, spiritus vini, & lixiuium tartari vel calcis. Hoc pro vitro potius, illa floribus & stibio in ruborem calcinato inseruiunt.

An vero ex proxime & ultimo descriptis floribus rubris in vasculo vitreo, terreo, rotundo, firmo, collis longioris, beneficio graduum ignis tam diu fixatis, dum facti sint rubicundissimi, iuxta Glückradius; vel num ex illa terra relicta, ex qua flores illierant eleuati, ad rubedinem quadraginta dierum spacio reuerberata, secundum Beguinum tinctura sit elicienda, dubitatur.

Glückradius nobiliorem partem putat esse flores, alter terram fixam, omnisiam malignae qualitatis expertem, cuius adhuc reliquiae in floribus insint. Haec lis sic dirimenda videtur, ut capiat flores, qui velit tincturam conficere purgantem, terram vero rubram, qui sudorificam virtutem quaerat.

Processus ex utroque conficiendi talis est.

℞. Flores rubeos ut supra preparados & correctos, affunde acetum radicum seu destillatum ut octo digitos superemineat, atque ita cum tempore color rubeus extrahatur, toties reiterati aceti affusionibus, donec omnis color fuerit extractus: deinde vniuersum acetum coloratum, in arena vel cineribus extrahatur à tinctura, quae aqua communi stillatitia edulcata, alcohole vini coniuncto digeritur, vase clauso per dies quadraginta, demum lenta admodum destillatione spiritus abstrahitur, tinctura antimonij pretiosissima in forma olei restante, cuius dosis à guttis tribus ad quinque vel octo.

Hoc medicamentum fertur renouare

Tinctura antimonii virtus in comparabilis ad morbos complures. uare & restaurare totum corpus, in vino exhibitum omnes vitiosos humores e corpore expellere, & quidē sine euacuatione manifesta, sola prauorum humorum correctione, succedente paulatim sudore spontaneo, primum quidem fœtido, sed deinde naturali, epatis obstructionibus opitulatur, hydropem tollit & dissipat, icteritiam curat, lienem rectificat, scorbutum medetur, matricis dolores sedat, menses mouet, calculos abigit, aliaque infinita præstat subsidia, imo ad lepram & morpheam nullum efficacius præstantiusq; remedium experiri licuit.

Tinctura sequens Duncani Bornetti, quo ad præparationem, & vires, isti pene similis est.

Tinctura Bornetti. Flores albi per sublimationem, ex regulo, induntur vitro oblongo, quod Hermetice clauditur, & reuerberatur, dando ignem per gradus, donec fiant rubicundissimi, quibus affunditur acetum destillatum ad supereminentiam octo digitorum, vt acetum ruborem extrahat, quod decantatur & affunditur nouum, toties repetito hoc labore, dum omnis tinctura sit educta, ea dulcata aqua communi, digeritur per quadraginta dies vase optime clauso tandemq; lenta destillatione extrahitur à tinctura ad olei formam. Illud remedium pariter ad omnia, quibus proxime præcedens tinctura æque prodest & commendatur, videlicet quod totum corpus renouet, arcanum sit ad lepram, & morpheam, bilem vtramq; e corpo-

repellat, caput & cerebrum expurgat, cum extracto hellebori nigri, convulsioni medeatur, & summum sit præsidium in morbis deploratissimis.

Tinctura antimonii Paracelsi à mystis Hermeticis declarata.

℥. antimonii & salis armoniaci partes æquales, pone in retorta, & vrge igne forti, sic exibat omne antimonium relictum in retorta turbulentiis duntaxat fœcibus. Antimonium illud per retortam dissolutum, à sale armeniaco frequenti lotionē separa, donec nulla amplius falsedine infectum relinquatur. Hoc exsiccatum minutissime tere, *Tinctura* & in alcohol conuersum reuerberatorio im. *Paracelsi.* pone & accensa flammæ igne, vnum duntaxat fumarium aperi quousq; ignis auctior albedinem ipsi exuat, & flauedine decoret. Amplius apparente flauedine, tertio fumario aperto ad citrinum colorem illud promoue, & quarto ad perfectam rubedinem perducito. Huic antimonio rubeo, spiritum vini, ex vino factum rectificatum, que affunde, & essentiam tincturamque, clauso vase, extrahe. Quando spiritus vini amplius non tingitur colore rubeo, eundem à tinctura abstrabe. Hanc veram esse Paracelsi tincturam asserit Libavius in Apocalypsi Hermetica & alii non infimæ classis chymiatræ.

Alia ex floribus tinctura.

℥. antimonium ex minera auri collectum, immitte in retortam, prius tamen acetum maceratum & resiccatum, accommoda ei tria receptacula, destilla per gradus ignis, fortiterq; pelle, & in primo consistent

Kkkk flores

flores rubri, in secundo citrini & in tertio albi, citrinos & albos potes reuerberare, vt & ipsi rubescant. Deinde misce cum croco martis ex scoris extracto & sublima semel atq; iterum, reponere, cape salis tartari & communis ana ℥ iij. spiritus vini septena sublimatione rectificati ℥ ij. digere, destilla, organis bene conclusis, ne penetrent spiritus. In fine da ignem gradus tertij, vt spiritus tartari sublimetur, sale in fundo subsistente: hunc extractum in aliam cucurbitam infer, & eodem spiritu superfunde, mactera, destilla. Repere hoc quarta vice & vide, vt receptaculum sit amplum. Ita parasti spiritum vini alkolicatum. Cape florum antimonij ruborum partem vnam, affunde spir. vini alkolicati partes sex, vitro clauso in cineribus modice calentibus. detine per horas viginti quatuor, vt coloretur vinum. Hoc effusum serua. Adde reliquiis nouum, & iterum extrahe tincturam, repetens hunc laborem, quousque totus color sit exhaustus. Extractions coniunctas, circula leni calore, & deinde in B. destilla ad oleositatem, cuius dantur guttę tres vel quatuor ante cibum. Tam diu purga hoc medicamentum, donec obtuleris ægro sorbitionem ex vino, cui vitello, saccharo, cinamomo & butyro, die sequenti offertur ℥ j. Muhridatq; sub aurora. Interpositis diebus quatuor vel quinque iterum præbetur tinctura, seu sulphur illud antimonij, vt reliquias morbi prosequatur, quæ si nõdum auerruncatæ sunt, etiam tertio & quoties opus est, exhibetur. Si esset ad manus auri tinctura vera, aut saltem calce eius, iniiceretur oleo isti præ-

parato, vt vim conciperet, nobilior fieret medicina.

calce vel
tinctura
auri.

Tinctura Rogeriana.

℥. Vitrioli, halonitri, ana ℥ iß. salis ammoniaci gemma ana ℥ j. stibij, aluminis crudi ana ℥ ß. fiat aqua regis. Hoc perfunde stybium ex minera pulueratum, vt calcinetur (quod fit cum magna turba) statim vt calcinatum, est, regiam effunde. Nam & ignis caustici vt & actualis flammei violentia perit. Elue calcem stillaticiapluniali, vel hydromelite. Siccata affunde acetum stillariuum altitudine palmi. Repone in cupam vaporis, inter herbas coctas, vel simum equinum, vapore semper subeunte, aut vulgare serobe fini per calcem viuam calefacti, stet dies quadraginta, vt acetum fiat sanguineum, quo detracto & reposito aliud infunde, itidemque digere, repere id quarto, vt centum & sexaginta dies consumantur. Solutio- nes in B. ad sicum destilla. Si acetum adhuc acre est, reponere id super tincturam in destillatorio: si non affunde nouum. Digere per horas 24 destilla, reiterra id secunda vice. Postea eluatur tinctura de more ad dulcedinem & arefiat. Transfer in cucurbitam nouam, affunde vini spiritum. Digere in B. vt color extrahatur. Muta spiritum, donec color omnis sit surreptus. Facies abijce. Spiritum abstrahere, in B. & iterum affunde, digere, destilla. Repete hoc, donec tinctura in alembicum assurgat & cum spiritu decurrat. Tunc aucto igne coge exire, vt procedat sanguineus humor. Porro, quod est in conceptaculo, rectifica, & spiritum vini leniter abstrahere, vsque ad oleum rubrum. Vti poteris

Spiritus
vini alkolicatus,
quomodo
paretur.

Quomodo
rite exhibetur tinctura
auri antimonij

Oleum seu tinctura aliquam antimonij detulerit. Oleum pretiosissimum & efficacissimum.

Vsus tincturae Rogeriana ad morbos deplorescissimos.

In podagrae paroxysmo ineunte tres dentur guttae ex vino arthriticis idque triduo. Apoplecticis gutta linguae affricatur, leprosis sex guttae cum Iulepo de fumaria & scolopendria porrigantur primo die: sequentibus pauciores. Hydropicis cum aqua vel vino asari singulis diebus gutta una, septimo tres propinentur. Sicin epilepsia, peste, febrib. putridis, melancholia & quartana adprime conuenit. Quidam dolia vini ista tinctura alterant & singulis mensibus aut etiam saepius, vt singulis quadraturis aliquid de eo capiant ad conseruandam valetudinem.

Alia tincturae preparatio.

Alia tincturae preparatio.

℞. Stibij & tartari crudi ana ℥ ij. trita calcinentur in furno figulino, calcicō trita immisce sacchari candi ℥ ij. & affunde spiritum vini bonum vt pulcicula consistentiam accipiat, destilla ex retorta, per gradus ignis cum cohobis si est opus, vt color in receptaculum deferatur, destillatū in cucurbitam immitte, & abstrabe humorem vsq; ad oleositatem: serua, caput mortuum porro ex retorta exemptum puluera, in olla vitrata super pruna flagrante calcina, donec non halet amplius. Eliqua, vt vitrum euadat, ex cuius puluere per spiritum vini etiam tincturam extrahito, vtrasque tincturas cōiunge, digere in B. per mensem,

tandemque destilla ad olei spissitudinem: Tinctura quo vteris ad morbos internos & ad lepram, purgandam sanguinem pro lanitatis luem veneream, aconseruatione, & depellendam leliolique affepram, luem veneream, aliosque affe-
ctus graues.

Tinctura Quercetani.

Ex stibio minerali per ferraamenta confla regulum, eumq; in flores sublimatum ablue: dein affusa aqua forti ex halinitro & calchanto solue. solutiones precipita, per aquas dulces, de more, calcem denuo solue, & precipita vt satis attenuetur. Deinde reuerbera vt fiat puluis citrinus, qui aqua stillatitia pluuiiali abluatur, vt acrimonia decedat, deinde resiccatus perfunditur aceto vini, aut mellis vel quod ex destillati phlegmate conficitur, aut ex pluuiā & stibio, vel ex rore maio & manna, extrahiturq; l. a. tinctura. Extractions collectae per cineres destillantur, vt menstruum abscedat à tinctura, quae illata sub tegulam per tres horas reuerberatur. Deinde perfunditur iuniperi spiritu & circulatur, donec ad summam rubedinem peruenerit, fiatq; puluis subtilissimus, qui in oleum resolui potest, aut cum spiritu vini digeri & destillari vsq; ad oleositatem, de qua dantur guttae ii. j. vsq; ad x. ex vino vel alio competente liquore, ad scrofulas, pestem, luem veneream, sanguinis grumos in ventriculo, thorace, vesica, apostemata interna.

Cum vero ex vitro, floribus, regulo & ipso crudo antimonio diuersimode extrahatur tinctura idque per lixiuium acre, acetum simplex vel terebinthina-

Kkkk 2 sum,

rum, oleum tartari & spiritum vini per destillationem simplicem factum vel spiritum vini alkoholizatum, è quibus duo posteriora florum extractioni potissimum inferuiunt, quæritur, quo processu tinctura intus vsurpanda, quam optime præparetur ad quod respondemus, neq; ex crudo, neq; vitrificato recte extrahi tincturam, quod in his arsenicales & mercuriales impuritates adhuc hæreant, neq; ex floribus etiam veris, qui corpore ipso, è quo eleuantur, nocentiores sunt, quod contineant arsenicales mercuriales, & sulphuris volatilis malignitates, nec ita probe exurantur, calcinentur & figantur, vt non aliquid harum remaneat. Proinde antimonium cum tartaro destillatum, vel nitro calcinatum, & in purissimum lilium purpurascens, omnibus diuturno ignis examine virulentis halitibus spoliatum, veram innocentis tincturæ materiam præbere statuimus: huic extrahatur coctione rubedo, quæ separata, aceto radicato denuo extrahatur, eoque destillatione euocato affundatur spiritus vini, cum quo circuletur, vel ex lilio isto purpurascente, seu antimonio, vt dictum, præparato, per acetum radicatum extrahitur tinctura, & eo separato, circulatur cum spiritu vini, qui destillatione ad oleositatem abstrahatur.

Varii à variis tincturæ comparandæ modi sunt excogitati, vel enim ipse regulus in reuerberatorio tam diu calcinatur, donec ex albo fiat lu-

teus, ex luteo flauus, rubeus, pustulascens, Illud lilium seu florem per spiritum vini extrahunt. Alii flores ad rubedinem & fixationem vsq; calcinant, & aceto vel spiritu vini extrahunt, vel antimonio cum tartaro in reuerberio calcinato, aceto crebro mutato essentiam educunt, extractiones coagulant, vel eliquatum in catino, paulatim effundunt in ollam aceto semiplenam, exemptum iterum liquant, & in idem infundunt, eundem laborem septies repetendo, restinguendoque fusum stibium, si minuatur acetum suppleendum, innatans rubedo colligitur, acetum vero coquitur, vt diuaporet, ad consistentiam olei, vel destillatur in cineribus, quod postea edulcatur aqua stillatitia.

Quidam stibium cum tartaro in aqua coquunt, eamque claram refrigeratione rubescens effundunt, & inspergunt aceto non nihil, vt rubedo fundum petat.

Beguinus capitello ex cinere clauellato, calce viva & cineribus communibus facto, soluit epar antimonij, digestionem & ebullitionem tincturam extrahit, eandemq; separat & filtrat, & per acetum, in puluerem multis postea ablutionibus edulcandum, præcipitat, dosis ab vno ad duo, tria vel quatuor grana.

Omnibus tamen præfertur illa tinctura, quæ ex antimonio exactissime & vltimato calcinato, seu lilio extrahitur, vel spiritu vini, vel aceto, & dein per spiritum vini rectificatur.

Vera & salubris antimonij tinctura quomodo præparatur.

Extrahit
rube
pale
corrigendi
antimonij
modi.

Extrahit
florum per
spir. Tart.
destilla
tione
purpure
facit.

Potiores
esse &
philosophice
corrigen-
di
antimonii
modi.

Id vero in genere notandum tres
esse potiores antimonij corrigendi modos,
videlicet si per se calcinetur ad saturatam
rubedinem, vel calcinetur aliquoties cum
nitro, vel assundatur floribus spiritus sul-
phuris acidi per campanā preparatus. His
adiiungunt digestionem menstruam
florum in proprio aceto, quod in ho-
rum sublimatione primo egredi-
tur.

Extractio
florum per
spir. Tere-
binthina
lenissimum
purgans
facit.

Adiungunt extractionem florum per
spiritum terebinthina deorsum lenissi-
me purgare; vitrum item per sex ho-
ras cum sale communitritum, amittere
vim vomitiuam; idem accidere croco
metallorum, mercurio vitæ, cæterisque, si
ita tractentur; præterea aquam
carduibenedicti ex viro antimonij edu-
cere salem, vinum autem maluatium lo-
lam vim purgandi per inferiora.

CAP. XX.

De panacea seu lapide ignis anti-
monij uti ex oleo, mercurio, & sale
eiusdem præparetur.

℞. Minera antimonij & salis nitri a-
nap. a. pulueriscentur, misceantur, pone cru-
cibulum in ignem circulationis, vt excan-
descat, dein inijce per partes mixturam illā,
ita, vt singula pars detonet. Omnibus in-
iectis igne fusionis adhibito l. a. confice vi-
trum infundendo in peluim aeneam. Huius
vitri extractio debet fieri cum proprio suo
aceto, spatio sex septimanarum, quibus e-
lapsis destillatione euocetur, & relicto pul-
ueri affunde spiritum vini vt extrahatur.

Huius extractionis cape ℞ ij. salis antimo-
nij ʒ iiij. circula per mensem in vase clau-
so, ad vnionem salis cum essentia, deinde &
facibus separa, & primo lente destilla spi-
ritum vini in B.M. & vicissim remanebit
puluis, quem destillabis igne violento & a-
perto in oleum rubicundum & pellucidum.
Hoc rectifica in balneo. ℞. iam vnā par-
tem mercurij antimonij per oleum vitrioli
precipitati, superfunde huius olei partes
tres in phiola nuda ad Athanor, & primo
age, vt in vnum oleum redigantur, & post-
modum per continuum philosophorum igne
conuertantur in puluerem philosophorum,
fixum & miraculosum.

Præparatio mercurij antimonij.

℞. Reguli antimonij partes octo, salis vrinae
ex lotio humano preparati, armoniaci, tar-
tari, ana partem vnā, salia hæc commi-
sce, & affunde acetum vini acerrimum, im-
mitte in vas vitreum luto arctissime clau-
sum, digere per mensem vnum, calore con-
tinuo, tandem immitte in cucurbitam, de-
stillata ad siccitatem, & misce dein tres par-
tes terra veneta seu terra cerulea fullonum,
(alii bolum sumunt) iterumq; forti vio-
lentoq; igne exige per retortam, & exhibunt
spiritus miraculosi soluere potentes sibi-
hos funde super regulum prædictum tri-
tum, digere per duos menses calore putredi-
nali, tandem liquorem destillatione auoca,
eiq; quod remanet, misce quadruplum pon-
dus limaturæ chalybis, & fortissimo igne
per retortam vrge, sic spiritus salini vnæ
ducent mercurium in forma fumosi vapo-
ris, quos inter destillandum appposito recipi-
ente amplo aqua semipleno excipe, & resolu-
uentur salia in aqua, mercurius vero coa-
gula-

Mercurij
antimonij
preparatio.

Kkkk 3

gularitur & fundum petet ibiq; viuis conficietur. Hunc mercurium per corium exprime, & expresso affunde olei vitrioli rubei partes quatuor, destillando separa oleum & olei spiritus adhærebunt, vrge igne fortiore & fiet sublimatio, quod sublimatum est collige, & cum terra in fundo relicta misce & vicissim tantundem olei vitrioli affunde, iterumq; sublima, quod tertium repete, sublimatum tere & quarto misce terra in fundo restitanti optime terendo, & habebis puluerem crystallinum, quem in circulatorium vas immitte affundendo olei vitrioli parem quantitatem, & triplum spiritus vini, circula, donec separetur & mercurius in oleum, quod instar olei oliuarum supernatat, separa, & immitte in vas aliud circulatorium, affundendo acetum vini acerrimum ad dies viginti, tunc recuperat grauitatem suam oleum illud fundumq; petit, & id, quod adhuc inerat malignitatis, transit in acetum, quod turbatur & spissius euadit.

Oleum antimonii mercuriale.

Oleum antimonii mercuriale est quarta medicina columnæ sanans morbos grauissimos.

Illud oleum ex antimonio mercuriale tantæ tamque inscrutabilis & admirandæ virtutis est, depræconiant Basilio, vt quartam totius medicinæ columnam constituat. Persanat enim apoplexiam, spiritus cerebri excitat, sensus & intellectum acuit, adeoq; si quispiam aliquo temporis decursu vtatur, omnes totius sanguinis & totius substantiæ corporis impuritates exigit, vt lepram vniuersalem sanet, & vtentis pili vnguesque veteres excidant, & homo in pristinam iuuentutem renouetur. Morbum gallicanum leuiter saltem vsurpatum,

funditus extirpat, mirandaq; alia & indicibilia patrat.

Sal antimonii.

℥. Antimonii & nitri ana p. a. fiat red-
gulus, hunc in arena sublima, tam diu red-
dendo facibus, vsq; dum non amplius ascen-
dat, & per se est fixus & præcipitatus in ru-
beum puluerem. Hunc reponere in cella vt
soluatur in oleum (quod fit diuturnita-
te temporis) solutum filtra & destilla ad
consistentiam, sic habebis crystallos perpul-
chros rubicundos, si solutio aut correctio ad-
huc semel procedat, sunt albi, qui verum
sunt antimonij sal. Ex eodem fixo anti-
monij flore per coctionem in aqua po-
tes elicere sal, idq; coagulare, per de-
liquium soluere, iterumq; ad crystal-
linam puritatem indurare.

Salis anti-
monii præ-
paratio.

Acetum antimonij, quod etiam ad præparationem huius panacæ requiritur, hoc modo conficitur. ℥. mi-
neræ antimonij lb. ij. tritam immitte in
phialam vitream, affundendo aquam plu-
uialem destillatam, ad medietatem vitri,
pone in fimo equino, ad putrefactionem vsq;
dum reddat aliquam spumam, dein exime
& destilla in arena, sic prodibit aqua acida
& aliquid sublimabitur. Hæc destillata
redde suis facibus & vicissim destilla, toties
reiterando, quousq; acetum reddatur aci-
dum, prout acetum commune, si adhuc ve-
lis acetum fortius, repete opus cum noua an-
timonij minera.

Præparatio
aceti anti-
monii.

Panacæa itaq; antimonij componi-
tur ex sulphure extracto è regulo per
acetum & vini spiritum, & oleo mercuria-
li, eiusdemque sale hic ordine descri-
ptis & artificiose iunctis.

Panacæa
antimonii.

CAP.

CAP. XXI.

*De extractionibus antimoniali-
bus, per quas preparatur essentia
dulcis, oleum panaceam valens, eli-
xir, arcanum, pulvis fixus, item al-
bus emeticus, & alius mirabilis
F. Basilij, & Balsamus.*

EXTRACTIO essentiae dulcis ex anti-
monio.

*Essentia
antimonij
dulcis.*

*℞. Antimonij in pollinem triti ℥ iij.
limatura chalybis ℥ ij. salis communis mo-
dicum, fundatur in regulum, qui reuerbe-
retur cum sale communi, quater in aceto
soluta & coagulata, sic fiet pulvis rubeus,
huic affunde acetum destillatum ad dies
quatuordecim, extrahe tincturam rube-
am, à qua separato aceto habes essentiam
antimonij rubeam, & saccharo dulciorem,
cuius dosis grana quinq; vel sex.*

EXTRACTIO vitri antimonij.

*℞. Vitri puri, translucidi sine additio-
ne boracis parati, q. v. affunde spiritum a-
ceti acutum, & satis rectificatum, extraha-
tur tinctura rubicunda, reiterata noui ace-
ti affusione, & digestionem in calore leni, do-
nec non amplius tingatur. Auoca acetum in
B. M. & puluerem rubicundum in fundo,
educta aqua pluuia destillata affusa & per
destillationem vicissim separata, & deinde
tere in pollinem, & affunde spiritum vini
rectificatum & acutissimum ad superemi-
nentiam trium digitorum, digere in mode-
rato calore vt extrahatur tinctura rubea,
quam decantatione separa à fecibus in imo*

*relictis, in quibus ait Basilij remane-
re venenum. Hæc extractio trium
vel quatuor granorum pondere da-
ta pellit luem Gallicanam, lepram, e-
mundat & emendat totius sanguinis
massam, iuuat asthmaticos & ortho-
pnoicos, laterumque dolore affe-
ctos.*

*Extractio
vitri anti-
monij ad
lepram &
asthma-
ta.*

*Pulvis ille rubeus, qui aceto primū
erat extractus, si teratur super por-
phyrite, calefacto & includatur oui
albumini indurato, loceturque in
cella subterranea, in flauum soluitur
liquorem. Hic est balsamus vulne-
rum, sanans omnia recentia, si penna
illinatur. Persanat itidem omnia in-
ueterata, fœtida, serpentia, erodentia
& maligna vlcera, lupum, cancerum,
herpetem.*

*Oleum an-
timonij,
quod sit
balsamus
vulnatum.*

*Si vero puluerem antimonij per a-
cetum primo extractum & dein per
spiritum vini in tincturam, vt supra, re-
ductum, per menses vnum vel alte-
rum in circulatorio digeras, postea-
que, sed singulari cheirotechnia de-
stilles, consequeris oleum antimonij
per alembicum destillatum, quod est
quinta essentia eiusdem, cuius dosis
gutta viij. cum vino exhibeantur. Hæc
est vera morborum omnium panacea, qua
instructus Medicus nullo amplius habet re-
medio ad curandum opus, iuuentutem
renouat, vetulas in puellas cōuertit,
& instar phœnicis cremati (define
mirari Nicodeme) nouam reddit na-
tiuitatem, omnia corporis mala om-
nesque corporis impuritates cuius-
cunque generis expellit. Virtus eius*

*Oleum an-
timonij
Panaceam
valens, ad-
miranda
& stupen-
darum vi-
rium.*

aqua

æquatur auro potabili. Vbi notandum, quod extractio vitri antimonij primo per acetum, dein per spiritum vini facta, nunquam vomitus secessusque excutet, sed solummodo per sudorem & urinam sputumque morbi radicem exigit, & quod extractio per spiritum vini primo facta vim aluiducam satis fortem inuehat. Proinde F. Basiliius inquit, vere magnum esse secretum, in antimonio cognoscere, quod omnis extractio primo per acetum facta, ita figat spiritus antimonij purgantes, ut per urinas, sudores, & scylismum duntaxat operetur, nec fiat aluiducum, etiamsi postea spiritu vini extrahatur: & quod omnis eiusdem extractio per spiritum vini primo facta, virtutem per secessus operandi conciliet & seruet, etiamsi aceto iterum extrahatur.

Extractio & preparatio arcani antimonij.

Arcanum antimonij.

℞. Antimonij & salis ammoniaci tenuiter tritorum & remistorum ana p. a. destilla per retortam: materiam in recipientem compulsam aqua destillata calida edulca, puluerem ex fundo album collige, sicca calore leni, affusoque spiritu vini digere, igne vaseque circulatorio, seu pellicano, donec arctissime vniantur, deinde destilla per alembicum integre, adde nouum spiritum vini & secundo digere circulatorie, & separabuntur facies à vera tinctura vel arcano cum spiritu vini vnito. Hoc iterum rectificetur. Huius arcani paucę guttulę (ratio capianda) ventriculum restaurant, noxę, si quid in hæreat materię consumuat, coctionem promouent, me-

lancholiam plane curant, sanguinem emendat, mirifica & secretiore virtute assensum matricis, & colicos dolores inhihent.

Extractio antimonij in Elixir.

℞. Antimonij crudi partem vnā; salis ammoniaci partem dimidiam, misce, tere, & sublima, quod sublimatum est, collige, destilla per retortam vitream idcirco repete, semper remouendo restibiles in retorta facies, elue deinde sal armoniacum & reuerbera puluerem antimonij igne non nimis violento, dum fiat instar cinnabaris, deinde affunde acetum vini destillatum, extrahere tincturam, à qua vicissim destillando separa aceti spiritum, affunde de nouo spiritum vini & denuo elice tincturam, & remoue facies huic tinctura adhuc inherenti spiritui vini misce modicum tincturae corallorum, & quinta essentia Rhabarbari. Illius mixturę quatuor vel quinque guttę sine omni passione purgant aluum, perlustrant, penetrant, emoluantque totum corpus, neque enim exprimi verbis aut calamo sacris & sufficiens designari potest huius virtus à F. Basilio, qui tamen meminisse debebat, quod paulo ante dixisset, & pro generali regula posuisset, antimonium primo per acetum extractum, adeo vim aluiducam deponere, ut nulla spiritus vini affusione & extractione eadem recuperetur. Oportet virum bonum suum esse memorem.

Extractio & preparatio pulueris fixi.

℞. anti-

℞. Antimonij q.v. affunde aquam fortem ad supereminentiam duorum digitorum, pone in digestionem leuioris caloris per decendum, vase arctissime clauso: aquam tinctam decanta, fecibus inferioribus separatis. Tinctam istam immitte in cucurbitam, & destillando ex arena vel cinere, aquam fortem separa, & remanebit in fundo puluis flauus, cui affunde aquam pluuiam destillatam, igne continuo digeratur, dum tingatur liquor, quem in B.M. vicissim separa, destillando ad siccitatem. Huic pulueri affunde acetum destillatum ex vino preparatum, digere calide & induet rubedinem, deponens faeces albas. Hoc vicissim euoca per destillationem in cineribus & remanebit puluis rubicundus, quem toto triduo apertis flammis reuerbera, eiꝫ postremo extrahere tincturam cum spiritu vini & iterum subsidebunt faeces, quas segrega.

Puluis
antimonij
fixus.

His peractis educ spiritum vini in B. M. & habebis puluerem rubicundum fixum, cuius quotidie ter dragmam semis exhibere licet ad apostemata interiora curandum, aperiendum & sanandum, aut expellendum, ad tollendam luem gallicanam, radicatus, & renouandum totum hominem.

Extractio florum antimonij.

Tres numero alembicos vtrinꝫ perforatos sibi inuicem impone, & forti igne sursum vrge flores, quos albos, flauos & rubicundos excipies.

Extractio
florum
antimonij

Rubeis admisce colcothar vitrioli & tertium sublima. Sic enim vna eleuabitur essentia calchanti floribus sic preparatis affunde spiritum vini ad extrahendam tin-

cturam, & vt faeces ad fundum secedant. Spiritum vini postea in B.M. separa, & remanebunt flores optime preparati in forma pulueris.

Hinc non vsq; adeo violenter aluum mouent, & febres tertianas & quartanas mirifice abigunt, variisq; agnitionibus conducunt.

Alia extractio antimonij per proprium acetum.

℞. Minera antimonij vel vitri tenuiter triti q.v. affunde acetum eius proprium, quod simul prodit in destillatione florum alborum, fortiore igne eleuatorum ex minera, in vase philosophico. Repone ad solem, vel ignis teporem, & induet tincturam rubeam, tinctum decantato, & per bibulam papyrus cola, denuoque ex arena per alembicum destilla, & habebis oleum seu tincturam miraculose sanantem lepram, & milium affectus recentes, qualis scabies gallica & similes.

Extractio
per proprium
acetum.

Extractio epatis antimonij.

℞. Antimonij & tartari anap. a. terendo misce, vt fiat pollen tenuissimum, includatur vase optime lutato, calcinetur igne aperto, donec omnino exustus & consumptus sit tartarus. Materiam comminute & aqua calida elue, sic habebis epar antimonij, cui affunde spiritum vini, tincturam extrahere per emporeticam, cola, dein in B.M. destilla ad remanentiam tertia partis. Hec autem extractio cautione magna est usurpanda. Et notandum, spiritum destillatione separatam nunquam vicissim v-

Extractio
epatis antimonij.

*Pulvis al-
bus emme-
nialis.*
Alius etiam extrahitur pulvis ex
antimonio per aquam fortem ex æquis par-
tib. salis communis & vitrioli destillatam;
qua affusa digeritur, dum caruleo colore
tingatur, tunc affundatur aqua communis,
vt precipitetur ad fundum pulvis albus, per
secessum purgans, & lenem, vt aiunt,
vomitus simul mouens.

*Extractio & preparatio pulueris
albi fixi & mirabilis.*

*Pulvis an-
timonii fi-
xus mira-
bilis effica-
cia F. Basil.*
℥. Nitri optime depurati & antimonij
Vngarici crudi ana p. a. misce & per partes
in crucibulum igni impositum fac detonare
materiam, denuo tere, elue aqua dulci, sicca
& pari pondere vicissim misce nitrum, atq;
vt supra procede, idq; tertium repete, ma-
teria, quæ supermansit, affunde spiritum vi-
ni optimum, & circula per mensem, quo
facto nouum affunde s. v. & accende, nouies
deciesq; recenti affuso & accenso spiritu sic-
cia F. Basil. ca puluerem & vicissim in crucibulo fusorio
per diem calcina. Hunc puluerem super vi-
treæ lamina in loco subterraneo humido
vel in oui albumine coctione indurato solue
in liquorem, qui super calore leni denuo in
puluerem coaguletur. Hic est pulvis an-
timonii fixus F. Basilij Valentini, mi-
rificæ utilitatis & facultatis, omnia
siquidem interna aperit, & sanat a-
postemata, si cortidie quater vel
quinquies dentur grana xv. cum vino
Rhenano optimo. Totam quin etiam
sanguinis massam purgat, & omnes
ex cacochymia & impuritate humo-
rum morbos, scabiem, luem, le-
pram.

Extractio Balsami antimonii.

Ex antimonij & tartari partibus æqua-
libus & nitri dimidia fiat regulus, cui af-
fundatur spiritus iuniperi aut terebinthi-
na subtilissimus, dum saturata rubedine
tingatur, deinde decantetur & digeratur
spiritu vini. Huius vires æquant virtu-
tem balsami sulphuris. Tres vel qua-
tuor guttulæ pro dosi exhibitæ san-
nant phthysicos, empicmaticos, asth-
maticos, veterique tussi & diuturna
pulmonum ægrimonia affectos.

*Balsamus
antimonii
ad phthysin
& morbos
peccoria.*

C A P. XXII.

*De oleis antimonii excellentiori-
bus, & operosioribus.*

℥. Antimonii quantum velis, laua,
purga & comminue cum aceto, exsicca, &
iterum contere cum vitriolo ad rubedinem
calcinato & sale fuso, deinde sublima, flores
cum sulphure vel aqua forti calcina, tere in
marmore, pone in cella subterranea, aut af-
funde spiritum vini vt soluatur, destilla o-
leum primo igne leni, deinde fortiori, donec
totum exisse compuleris.

*Sulphur seu oleum antimonii eius
pollentia, vt Balsamus vita
dici mereatur.*

℥. Antimonium Vngaricum crudum,
affunde acetum philosophicum, optimum,
suo sale imprægnatum, & in cucurbita be-
ne obturata digere in fimo equino, vel B. M.
per quadraginta dies, vt resoluatur corpus,
& tingatur acetum rubedine, tinctum ef-
funde, nouumq; affunde, idq; repete, donec
non amplius coloretur. Transcola per bibu-
lam, & similiter digere in vase vitreo opti-
mo.

*Sulphur &
Balsamus
vite anti-
monii.*

ine clauso, per dies quadraginta, sic niger-
rimum contrahet colorem quo facto destil-
lando separa acetum, & materiam in fun-
do remanentem aqua communi destillata
edulca, exsicca & in circulatorium immit-
te, spiritum vini optimum affunde ad su-
pereminentiam quatuor digitorum, vase
artissime clauso, in calore leni digere per
menses duos & extrahetur tinctura instar
rubini rubicunda. Spiritum vini defunde,
cola per emporeticam, destilla ex cucurbita
per cineres, ut spiritus vini secum ducat tin-
cturam. Hanc auream vicissim digere per
decendium in circulatorio, & separabitur
oleum, quod fundum petit à spiritu vini in-
natante, hoc separetur à S.V. quod est vita
balsamus, & oleum regale nominari me-
ruit admirandarum & supra captum
humanum virtutum. Renouat enim
& regenerat integrum hominem,
sanguinem vniuersum emundat &
purificat, scabiem quamlibet, lepram
& melancholicos affectus sanat, si ex-
hibeatur cum magisterio corallorum. Ad
cordis affectus, & imbecillitatem
præfens est remedium, dummodo
cum essentia perlarum exhibeatur. Vim
memoratiuam acuit, & in extremis
virium deliquis, & syncope, datur
certissimo emolumento cum pari
pondere vel sex guttulis olei cinamo-
mi, illitis simul carpo & naribus essen-
tia croci.

*Oleum vel spiritus salis anti-
mony.*

*℞. Reguli ex antimonio cum tartaro
& nitro preparati q.v. tere, & immitte in*

cucurbitam latam, cum capicello, fiatq, le-
nis & continuata arena calore sublimatio
florum: quod eleuatum est, pluma abster-
ge, & infundum vicissim deprime, id rei-
tera, & continua operationem eandem, do-
nec nihil amplius eleuetur, omniaq, in fun-
do fixa remaneant: sic indeptus es regu-
lum antimonij fixum, ad cuius præpa-
rationem longo, quod notabis, tem-
poris spacio, opus est. Hunc per se fi-
xum regulum, cape, & in puluerem redige,
imponere lapidi glabro, in cella humida per
menses quinq, vel sex, & resoluetur demum
in liquorem rubeum, quodcunq, salinum
fuerit, secibus non liquefactis. Filtrato li-
quore per destillationem separa phlegma
dum videatur incrassari: denuo reponere id,
quod à phlegmate depuratum est in cellam,
& coagulabitur in cristallos rubicundos,
quos iterum solue, coagula, & consequeris
albos, verum scilicet antimonij sale. Hunc sicca &
cum tribus partibus terræ
Veneta mistum destilla igne forti, & exhibet
primo spiritus albus, deinde ruber, qui et-
iam demum albesceat. Hunc rectifica in B.
M. & habebis spiritum vel oleum salis an-
timonii, utile tam ad quartanas, quam
alias febres, ad calculi vesicæ attriti-
onem, expulsam, urinæ promotio-
nem, podagram, sanguinis purifica-
tionem. Extus illitum depascentia
& vetera sanat vlcera, nec tamen pro-
xime antecedentis olei, in quo sul-
phuris vis summe exaltata est, facul-
tatem adæquat.

C A P. XXIII.

*Varia insuper oleorum ex anti-
LIII 2 monio*

*Oleum ad-
miranda-
rum vir-
tutum ad
varios per-
tinacissi-
mos mor-
bos.*

*Oleum sa-
lis antimo-
niali.*

monio præparationes & usus recensentur.

Olea præparantur ad usus internos, vel externos, ex antimonio crudo; vel præparato, utpote calce, vitro, regulo, stella, floribus rubris, affusione liquoris cuiusdam acris (aqua caustica & gradatorie ad olei præpar. non faciunt) & corrosivi essentiam extrahere potentis, quale est aqua salis, liquor tartari, salis gemma, oxymeli, succus berberorū, limonum & spiritus liquorum solidorum descensorij. Omnia vero menstrua antecellit acetum, & cum primis quod exasperatum est sale armeniaco, sale gemma, tartaro calcinato, aut acetum stillaticium, quod radicatum vocant, aut acetum philosophicum, factum ex aqua pluvialia, super sibi putre facta, cuius præparatio & virtus traditur à Fratre Basilio Valentino in curru triumphali antimo. fol. 223. Digestione sufficienti prævia euocatur menstruum ad oleositatem, quam vini spiritu perfundunt, eumque sæpe mutatum abstrahunt, tandem per retortam agunt, oleumque rectificant. Sunt, qui spiritum vini omittant & extractions per se destillent. Præfertur ad usus internos inter omnia oleum antimonij dulce, cuius talis est præparatio.

Oleum antimonij dulce internum. Purgans sine violentia à re-

M. Stibium tenuiter tritum, & tam diu super marmore leuigatum, donec metalli- cam formam amittat, postea in cucurbita immisso affunde acetum & digere per mensem. Hinc leni calore acetum destillando abstrahere, ut relinquatur materia pulvis-

instar, quam valido igne destilla sic ascendet oleum rubeum saccharo dulcius, quod tribus exhibeatur à 3℔. ad 5℔, cum syrupo aliquo purgat à remotis sine noxa.

Frater Basilius antimonium tenuiter tritum sine ullo additamento vrget per retortam igne luculento, id ter quaterque repetit, ut rubeum puluerem, quem alij pro flore habent, consequatur, huic affundit acetum & essentiam extrahit, extractionem in circulatorio digerit, igne l. ni per dies decem, quo facto igne fortiori vrgetur oleum per alembicum, quod in pellicano circulat, donec vicissim separata humiditate fiat pulvis, qui denuo per destillationem in oleum redigitur, cuius guttæ aliquot cum aqua carduibenedicti dantur ad cibandam sudorem tertianariis & quartanariis, quos feliciter à febre liberat, datur item feliciter ad pestem, & febres malignas cum aceto destillato.

Alii stibium tritum coquunt in lixiuio ex calce, & cinere sagino præparato, per horas quinque, filtro deinde aquositate abducunt, acetum stillaticium ad duos digitos affundunt, macerant, mouendo indies vices, acetum mutatur quinquies, donec color & essentia sit extracta, extractions destillantur primo igne lento ad rubedinem sanguineam, quæ per retortam fortiori igne exigitur, adhuc bitis, si opus est, cohobatis. Reliquiæ in salem soluantur.

Proprie vero oleum antimonij cum oleo tartari sic præparatur.

Liquorem tartari coagula in salem, solue iterum in liquorem aqua stillaticia pu-

Oleum Fr. Basili ad febres communes, malignas & pestem.

Alia olei præparatio.

Aliud olei.

ra. filtra, coagula, repete hoc quinquies, & deinde funde super pastam ex antimonio & aceto, vel quod melius est, super tincturam, quæ extracta est per acetum & coagulata ad oleositatem, digere, destilla per alembicum & prodibit oleum dulce.

Aliud
Ad luem
Gallicum,
epilepsiam,
& omnes
pene mor-
bos..

Aliud. ℞. Antimonij flores rubros vel antimonij per horam super foco calcinati ℞. B. adde aceti stillaticij ℞. B. misce & bi-
duum digere, deinde addito sacchari fini-
triente fiat destillatio per retortam. Hu-
ius olei dantur ℥ ij. ad gallicam luem
cum Iulepo aliquo, aut decocto ligni.
Alii addito castoreo præbent gran. duo
ad epilepsiam & cum aqua vita ad o-
mnes pene morbos.

Aliud F. Basilij.

℞. Vitri antimonij vulgaris in pulve-
rem leuigati q. v. affunde succum uuarum
immaturarum, & cum eodem tere in mar-
more, donec metallicam formam amittat,
digere per aliquot dies & dein destilla, ad
siccatem, postea adde sacchari clarificati
duplum, & cum aceti spiritu contere, ut be-
ne humefcat & irrigetur. Tandem destilla
per retortam, bene obseruatis ignis gradib.
& prodit oleum rubeum, quod spiritu vini
ad perspicuitatem perducitur, seu extra-
ctione tinctura seu digestionem super eo cre-
bra. Datur citra noxam ad epilep-
siam.

Quid sit li-
uum anti-
monij &
leo rubeus.
Nota autem hic, non omnem tinctu-
ram elaborari per destillationem, nam &
eadem per se oleum dicitur, pinguescitque,
sic crebro spiritu vini perfundas: & oleum
rubicundum appellari leonem rubeum, &
lilium antimonij.

Aliud eiusdem, oleum sulphuris
antimonij dulce.

℞. Antimonij ℞. j. salis arme-
niaci ℥ iij. misce & fiat igne
leuiore sublimatio, quæ vi salis eleuatur
sulphur antimonij. Sublimatum tere, &
adde antimonij ℥ x. iterumque sublima.
Puluis ille sublimatus, facile in humido loco
soluetur. Verum præstat illum sublimatum
puluerem edulcare, & à sale per affusionem
aqua dulcis liberare, denuoq; exsiccare. Sic antimonij.
habes sulphur flammam facile concipiens.
Huic affunde acetum destillatum, extrabe-
tincturam, à qua in B. M. si segrega acetum,
& reliquum exige per alembicum igne for-
tiore, & consequeris oleum dulce om-
nis corrosivæ facultatis expers, v-
tile ad affectus pulmonum, asthma-
ta, pleurides. Duæ guttulæ cum spi-
ritu vini sumptæ, pectus ab omni su-
perfluitate liberant, eiusque angu-
stias solvunt. Liquor ille ex solutio-
ne sublimati antimonij, cum armeniaco
præparatus, per deliquium in loco
humido cutis impurita es auferit,
mixtus cum oleo tartari, sanat lichenēs
& herpes & scabiem pertinacem.

Alia eiusdem olei sulphuris antimo-
nij præparatio.

℞. Pulveris antimonij q. v. coque in
acri lixivio cinerum fagi per horas duas vel
ultra filtra, liquori affunde acetum & præ-
cipitetur sulphur ad fundum, decanta li-
quorem, & exsicca puluerem rubicundum,
ex quo affuso aceto destillato essentiam ex-
trahi: aceto separato tincturam in oleum
redige per destillationem. ut in proxime an-
tecedentis.

cedentis preparatione factum, præcedens vero oleum est efficacius, quia eius corpus sale armeniaco magis erat solutum.

Oleum antimonij aliud.

℞. Antimonij, tartari crudi ana ℥b. ij. tere cum spiritu vini ut fiat pultricia: destilla per retortam. Accipies liquorem puniceum, quem in B. destilla ad oleitatem. Caput mortuum in olla super prunis strata in latus calcina, donec non amplius fumet, deinde conflat in vitrum, quod sexies septiesue repete. Ex hoc puluerato per vini spiritum infusum ad tres digitos, extrahe essentiam, quam addes oleo priori & ana utrūque circulabis in B. per mensem, non separatō spiritu, sed relicto. Tandem peracta circulatione destillatur ad olei spissitudinem, quod est usus interioris. Pulvis seu calx, quæ sua essentia est spoliata, cōducit ad vlcera. Si olei semunciam (videlicet eius, quod ex tinctura factum est) mensuris viginti vini optimi misceas, antixylon erit, & dari poterit vice decocti ligni.

Liquor
purgans

Huc pertinet Quercetani Panaretos in Tetrade. ℞. Calcis alba stibii ℥b. B. Syrupi ex saccharo & circulato minore seu spiritu vini tartarificato ℥b. j. digere in B. M. per quinque dies, dein gradatim destillentur, & exibat primo liquor albus ad vlcera, secundo flauus susque deque purgans, tertio ruber, qui ter quaterque rectificatur destillando, & ablu-tione aqua rosacea, ad lepram dantur guttæ sex cum aqua fumarie.

C A P. XXIV.

De oleis antimonii compositis.

℞. Stella antimonij iuxta F. Basilium preparata, & supra designata q. v. teratur, & cum armeniaco sale sublimetur in flores rubros, ex quibus fit oleum deliquio ad chirurgiam.

Eadem stella cum serpente lapideo, id est, mercurio sublimato, sæpe per ignem traicitur, hoc est, sublimatur septies, fitque medicamentum igneum, quod deliquatur in oleum per destillationem ex retorta exaltandum & rectificandum, ut purum clarumque fiat. Exhibentur guttæ duæ vel tres ex ℥ ij. Sed raro & cautione maxima.

Polychreston Quercetani.

℞. Stella antimonij ℥b. j. sublimati Oleum polychreston
cristallini ℥b. j. B. misce, vrge per retortam. Gummosum, quem excipis liquorem, per-
funde spiritu anomelitis, & sæpe mutatum Quercetani.
abstrabe vsque ad dulcedinem relicto in fundo oleo antimonij: cuius guttas à iiij. ad guttas vj. dantur ad febres, quibus prodest vomitum mouere & aluum soluere.

*Oleum antimonii mercuriale
Zuingeri.*

℞. Reguli stibii & mercurij sublimati ana p. a. destilla per retortam more aquarū fortium.

In collo vasis substantiam concretam

Oleum antimonii
Mercuriale
collige.

collige, quæ est diaphoretica. Crystallinam vero glacem è recipiente extractam destilla denuo per retortam, excipies oleum quo vti potes pro caustico, sed satius est cõuvertere in medicinam purgantem. Proijce ergo in aquam calentem, coagulabitur & fundum petet. De capulata aqua (qua potes corallia soluere) coagulum exsicca, effusoq; iterum & abstracto vini spiritu edulca, id quod sapius fieri debet. Hoc per se vomitiuū est, si vti velis, perge & affuso vino generoso macera calide, destilla spiritum cum phlegmate & remanebit liquor purgans.

C A P. XXV.

De aliis medicamentis ex antimonio, videlicet de syrupo, schypho, globulis, annulis, nummis, gemmis purgantibus & de clystere antimoniali.

Syrupus antimonij.

Syrupus
antimonij
purgans.

℞. Vini albi ℥vj. aqua rosarum ℥ij. Infunde per noctem antimonij ℥j. in colatura per inclinationem facta dissolue sacchari albisimi ℥viiij. fiat syrupus medicriter coctus. dosis ab ℥℥ ad ℥j. ex cochleari post haustum ius pulliaut carnis vitulinæ, valet cum primis (aiunt chymici) hac ratione vsurpatus ad cruciatus colicos in paraly sin vergentes.

Sunt, qui calices, globulos, annulos & nummos purgantes ex antimonij vitro, croco, regulo vel calce præparant.

Calix integer vitriformis vel alia Calix: ratione paratus, liquori infuso vehementiam nimis efferatam operandi communicaret, proinde fundum obducere tabella, aut vitro antimonij sufficeret.

Sunt, qui globulum perforatum conformant, eumq; filo alligatum alte in rectum intestinum pro glande intrudunt.

Vel globulos integros ex regulo Globuli aut vitro plumbi vel marchasita deglu- antimonij purgantes. tiendos præscribunt, & asserunt horum potiore, quam puluerum esse vsum, & tantum alterate formaliter & spiritualiter.

Alii capiunt gemmam ex vitro antimonij paratam, eamque solido auro forma annuli ita, vt ab vtriusque parte emineat, includunt, vel plures gemmulas per circuitum auto infigunt, vel ex vitro nummum purgantem conficiunt. Hæc quando vsurpare volunt, per noctem vino hydromelitis vel aquæ immittunt, mane circumactum liquorem exhibent, & in lecto, ac si ludandum foret, permanere iubent, annulum vero vel nummum abstersum in vsus plures recondunt.

Tandem tuto & vtiliter dragmam dimidiam vel integram in liquore competente infundere, infusum pro clystere subicere assueuerant chymicorum præstantiores.

Clystere ex
antimonio

Atq; ita breuiter pro instituti ratione, dispeximus, quo pacto remedia ex antimonio intus potissimum vsurpanda præparentur, idq; per calcinationem.

Brevis a-
nacapha-
leosis do-
ctrina de

cinationem igne solo, vel cum sale pe-
trao, aut aqua regia vt spiritus ille vo-
mitiuus exspiret, & exhauriatur, vel
quo modo in oleum, tincturam, vel pa-
nacream reducat, aut crystalli ad fe-
bres diuturnas, & intermittentes
conficiantur, vel flores calore impel-
lente eleuentur, vomitui quidem,
sed qui, dum modo spiritu vini mellu vi-

triole, aut supra monstratis rationibus antimonio
artificiose tractentur, omnem vche-
mentiam exuant, sola deiciendi fa-
cultate seruata, aut deniq; quo pacto
stibium auro sociatum fiat hydroti-
cum eximium hydrargyro copulatum
euadat mercurius vite, cuius virtutes
sint vere vitales, si aurum
accedat.

GRATIARVM ACTIO.

Ibi eterno omnipotenti Deo, Patri Domini no-
stri Iesu Christi, cum filio vnigenito, & Spiritu sancto,
Sacrosanctæ & inenarrabili Trinunitati sit maiestas, honor,
& benedictio, qui in hac cadauerosa mundi canicie & seculo-
rum senectâ, inter mauortios armorum fremitus & fatales re-
rum mutationes, meis laribus tuta Halcyonia, mihi animi &
corporis vigorem viresque tales impertiri dignatus es, vt hoc
qualecunque opus, tenue quidem & extra Parnassos natum, at
Reipubl. medicæ pernecessarium, multisque optatum & utilif-
simum, tuo in primis honori destinatum & publico bono libera-
liter legatum & indultum, nec quicquam interpellantibus la-
boribus practicis, hoc biennio elucubrare, dedolare & ad um-
bicum ducere potuerim; Tibi etiam atque etiam Sacrosanctis-
sima Trinitas & incomprehensibilis vnitas sit maiestas,
honor, gloria, & benedictio omnibus seculorum seculis,
AMEN.

Sacer

Saceritaque esto hic liber
Non Theologis, quod careat mysteriis,
Non Iureconsultis, quod sit expertus litium,
Non Philosophis, quod Stoico indulgeant supercilio,
Non politicis, ne decore ludar;
Non medicastis, quod officiose occidant,
Non empiricis, quod impune iugulent,
Non aulis, quod pleræq; plures alant Placentinos quam
Veronenses,
Non mundo, quod totus agat histrioniam.
Non vulgo, quia desipit,
Non seculo, quia pessimum,

Cui ergo?

Tibi DEO VNI TRINVNI

Quod

Ab vno omnia, & omnia ad vnum:

&

MEO PRINCIPI:

Atq; ex hoc

Cuicunq; cordi candido.

F I N I S.

M m m m

INDEX

INDEX RERVM ET MATERIARVM IN
Aurora Medicorum comprehensarum absolutissimus.

Prior numerus librum, alter caput eiusdem libri, postremus
numerum paginae notat.

A.

Absinthij genera, qualitas & virtus l. 2. c. 6.
220.

Absinthium bilem & pituitam purgat, prodest
cachecticis ictericis, & stomachicis ibid.

Absinthij vsus ad hydropem, praeservationem a
colica passione, ad grumos sanguinis in vesica
& quartanam ibid.

Abalzemer Persis est fena Arabum lib. 2. cap. 18.
266

Acetum an conueniat in morbis ab humore me-
lancholico l. 1. c. 11. 61

Alui fluxus quomodo conducant in acutorum
morborum initio l. 1. c. 26. 139

Ad animi deliquium in quot casibus sanguinem
educere liceat l. 1. c. 29. 155

Ad animi deliquium nunquam purgando proce-
dendum l. 1. c. 29. ibid.

Acorus verus, officinis calamus aromaticus: eius
vires & vsus l. 3. c. 29. 498

Antimonij correctio extractio reguli flores albi
citrini rubei, epar, tinctura, sulphur & sal
l. 1. c. 7. 44

Aqua Benedicta Rulandi Hartmanni & Quer-
cetani ibid. 46. 47

Antimonio num possit adimi vis vomitina, ma-
nente aluiduca & an electiue trahendo num
vero turbando purget ibid. 47

Aque antipodagrica l. 2. c. 11. 239

Apozema & ellebor. nigro ad hypochondriacas
affectiones l. 2. c. 20. 176

Alimentum quid sit l. 4. c. 9. 583

Antidysentericum specificum ad dysenteriam
l. 1. c. 54. 177

Aphorismorum Hipp: de purgatione vera explica-
tio l. 1. c. 24. 124

Acetum philosophorum l. 4. c. 13. 605

Aloes qualitas & virtus formalis l. 2. c. 5. 211

Aloes mirabilis efficacia & virtutes ibid.

Aloe ventriculo potissimum prodest & affectibus
ab illo dependentibus ibid.

Aloe est natura balsamus, vermium antidotus, ab
arthritide praeseruat ibid.

Aloe intus sumpta venas & cum primis in anu
referat, haemoptosin sedat, & extus applicata
eas claudit. ibid.

Aloe ante cibum, cum cibo, & post cibum vtiliter
datur ibid.

Asthmatico sumente paroxysmo an conueniat
purgatio & quomodo in asthmate purgan-
dum l. 1. c. 2. 7

Asthmatis remedium l. 2. c. 11. 235

Apoplexix incidente statim violenter purgandum
l. 1. c. 17. 90

Anguria quid sit, eius vires & vsus l. 3. c. 5. 426

Angina vena sectionem & purgationem celeri-
ter requirit l. 1. c. 17. 89. 90

Alopeciam

INDEX RERVM ET VERBORVM.

- Alopeciam sanat Euphorbium* l. 2. c. 34. 345
Anginarum occultarum curatio per Elaterium ex Actio l. 2. c. 42. 396
Æstate an & quomodo conueniat purgatio l. 1. c. 28. 147
Æquinoctia in purgando respicienda ibid.
Agerati vires l. 3. c. 34. 514
Ageratum necat vermes ibid.
Aqua matricophaica ad vteri cerebri & neruorum mala præstantissima descriptio l. 2. c. 23. 296.
Ammoniacum purgat pituitam à neruis & articulis, efficacissime viscerum obstructions tumores & scirrhus soluit, in eis extusq; adhibetur l. 2. c. 25. 301
Argumenta Saluiani contra vsum minoratiuarum purgationum in principio & statu morborum omnia euertuntur l. 1. c. 23. 116. & aliorum c. 24. 124.
Aqua lactis terebinthinata ad nephritidem l. 2. c. 11. 236.
Aristolochia genera l. 2. c. 22. 285
Aristolochia rotunda vera purgat pituitam, con- ducit epilepsie, asthma, dolori ex inflatione ventriculi & splenis, menses secundas & fœtum mortuum & arthritidem ibid.
Aprii virtus, vsus, & noxa l. 3. c. 39. 528.
Asparagi vires & vsus l. 3. c. 52. 551
Autumno & vere purgare vtilissimum l. 1. c. 28. 147. & seq.
Asthmatis remedium l. 2. c. 22. 286.
Arthritidis remedium ibid. & c. 25
Asthmatis & orthopneæ expertissima remedia l. 2. c. 25. 303
Ami semen vrine difficultatem sanat, menses ciet, fecundat, comiliat l. 3. c. 49. 546
Ase fetida & dulcis historia, vires & vsus l. 3. c. 52. 550.
Aloes noxa quomodo corrigantur vt senibus, epa- ti, hamorrhoidibusq; sit innoxia l. 2. c. 5. 217
Aloes essentia ibid.
Aloes insuccatio ibid.
Aloes insuccata optima descriptio ibid.
Aloes preparatio & directio ad certas partes affe- ctas ibid.
Agaricus ducit crassam pituitam à mesenterio ventriculo & pectore l. 2. c. 28. 316.
Agaricus per vomitum & secessum operatur ib.
Agaricus respicit maxime pectus idq; per superio- ra & inferiora euacuat ibid.
Agarici vis quomodo ad partes affectas deduca- tur ibid.
Agaricus ad causam datur & contra venena ibid.
Agaricus vti in varia formetur remedia ad mor- bos pectoris ibid.
Asarum purgat pituitam & bilem per superiora & inferiora l. 2. c. 31. 326
Asarum medetur febribus ictericia, hydropi, ciet vrinas & menses & sudores, iuuat ischiadi- cos ibid.
Asari radix an puluis efficacius purget ibid.
Asarum pellit venena, & sanat morsus venena- tos, sanat stranguriam, medetur asthma & contractura ibid.
Aurum nullo artis beneficio in substantiam hu- mido natiuo similem eamq; resarcientem transire aut adigi potest l. 4. c. 7. 576
Aurum nunquam ita conformari potest vt natu- ram corroboret aduersus morborum insultus ibid.
Arthritici doloris iheriaca est hermodactylus l. 2. c. 32. 332
Ad articulares dolores cataplasma ex hermoda- ctilis ibid.
Aqua nephrocatactica l. 2. c. 26. 355.

M m m m 2

Aqua

INDEX RERVM

Aqua specificè hydrotica ad hydropem l.2.c.38.

365

Aqua destillata composita, hydropicorum aquas per aluum, sudorem & vrinas propellens ibid.

Aqua antipodagrica ibid.

Aqua antiarthritis Libanii & Quercetani ibid.

Arthritidis remedia optima ibid.

Aloe quomodo omnium pilularum basin vel corpus constituat l.3.c.28.490

Aloes insuccatio ibid.

Aloes depuratio, extractio, insuccatio pilularum angelicarum potissimam rationem constituit ibid.

Aloe aromatibus, speciebus, cataractis, extractisq; aucta vel remixta omnia pilularum genera promit ibid.

Angelicarum pilularum apud Venetos vsitatarum descriptio ibid.

Angelicarum pilularum varia paradigmata ibid.

Alephanginarum pilul. compositiones, correctio, & vires l.3.c.29.495

Aurum nec ab arte nec à natura in nutrimentum & substantiam nostram vt vitam conseruet, verti potest l.4.c.8.579.

Aquila celestis seu mercur. sublimatus ad huc praestantiss. l.4.c.12.602

Aurum vite mercuriatum vel mercurius vite auratus l.4.c.14.609

Auri vite variae preparationes & virtutes l.4.c.14. ibid.

Auri vite admiranda vires l.4.c.14. ibid.

Aurum vite Bornetti, eius vsus & virtus ad luen veneream, arthritidem & hydropem singularis ibid.

Auri tinctura l.4.c.14.613

Antimonii definitio, natura, principia l.4.c.15.616

Antimonii qualitates & vsus externus ibid.617

Antimonium est examen auri ibid.

Antimonii quae sit optima correct. ibid.

Antimonii remedia bymice preparata ibid.

Antimonii vitrificatio ibid.

Antimonium vitrificatum malignitatis est adhuc particeps ibid.

Antimonii vitrum quomodo preparetur vt innoxie sumatur ibid.

Antimonii preparationes pro conficienda aqua Benedict. Rulandi ibid.

Aqua benedicta Rulandi compositiones, terna, earumq; vsus ibid.

Aqua benedicta Quercetani ibid.

Antimonii Regulorum communium & stellatarum in arte preparatio & vsus l.4.c.16.620

Antimonii crocus auratus diaphoreticus & scorpi Reguli Martis stellati factus ibid. 621

Antimonii pulueres diaphoretici, eorum correctio & vsus l.4.c.17.622

Antimonii diaphoreticum theriacale ibid.

Antimonii flores qui per sublimationem fiunt, ex solo eo vel alij mixto eleuantur l.4.c.18.623

Antimonium per sublimationem facti flores omnes malignitatis sunt participes ibid.

Antimonii per calcinationem parati flores & aliaratione parati sunt minus maligni ibid.

Antimonii oleum ad cancerum & deplorata vicerapraestans remedium ibid.

Antimonii florum variae preparationes, dosis & vsus ibid.

Antimonium quomodo debeat esse prae paratum vt recte extrahatur ex eo tinctura l.4.c.19.626.

Antimonii extrahendi quae sint menstrua ibid.

Antimonii tinctura vires incomparabiles ad grauissimos morbos l.4.c.19.627

Antimonii tinctura iuxta Bornettum, Paracelsum,

ET VERBORVM.

<i>fum</i> , Rogerium, Quercetorum, Beguinum Glückradium aliosq; l. 4. c. 19. 627	<i>Antimonii oleum polychrestum</i> ibid.
<i>Antimonij mercurius quomodo praparetur</i> l. 4. c. 20. 631	<i>Antimonii oleum mercuriale</i> ibid.
<i>Antimonii sal vt praparetur</i> ibid.	<i>Antimonii syrupus purgans</i> l. 4. c. 25. 641
<i>Antimonii acetum vti fiat</i> ibid.	<i>Antimonii globuli, gemmae, annuli, nummi &</i>
<i>Antimonii Panacea ex oleo sole & mercurio eius</i> <i>vt praparetur</i> l. 4. c. 20. 631	<i>Iscyphi purgantes</i> ibid.
<i>Antimonii extractio(s) varie</i> l. 4. c. 21. 633.	<i>Antimonii clyster.</i> ibid.
<i>Antimonie essentia dulcis</i> ibid.	<i>Anacaphaleosis doctrina de antimonio tradit.</i>
<i>Antimonii vitrificati extractio ad lepram &</i> <i>asthmata</i> ibid.	ibid. 642.
<i>Antimonii oleum qui sit balsamus vulnerarius</i> <i>/ibid.</i>	B.
<i>Antimonii oleum panaceam valens</i> ibid.	B alsamus sulphuris singulare remedium in syphismo & affectione hypochondriaca l. 1. c. 11. 62
<i>Antimonii arcanum</i> ibid.	<i>Basis eamque perscientium inuentio</i> lib. 12 c. 35. 185
<i>Antimonii elixir</i> ibid.	<i>Basis quid sit</i> l. 1. c. 36. 186
<i>Antimonii puluis fixus, albus, emeticus, & alius</i> F. Basilii mirabilis efficacie ibid.	<i>Basis speciem qualitatem huiusque gradum &</i> <i>dosin indicat morbi species & quantitas</i> lib. 1. c. 36. 186
<i>Antimonii per proprium acetum extractio</i> ibid.	<i>Basis simplex à simplici indicatur affetu, com-</i> <i>posita à composito</i> l. 1. c. 36. 188
<i>Antimonii florum & item epatis extractio</i> ibid.	<i>Basis indicatione à natura affectus inuenta, con-</i> <i>ueniens redditur per conducantia à parte af-</i> <i>fecta & natura agri, & illius constitutione</i> l. 1. c. 37. 185.
<i>Antimonii Balsamus</i> ibid.	<i>Balsamus sul- huris terebinthinatus</i> l. 2. c. 11. 235.
<i>Antimonii sulphur & Balsamus admirandarum</i> <i>virtutum ad inexpugnabiles morbos</i> lib. 4. c. 22. 639.	<i>Balsamus terebinthina vulnerarius</i> ibid.
<i>Antimonii salis oleum polychreston</i> ibid.	<i>Balsamus Podagricus</i> l. 2. c. 25. 308
<i>Antimonii olea varij generis</i> l. 4. c. 23. 638	<i>Balneum pedum ex colocynthide menses ciens</i> l. 2. c. 33. 340
<i>Antimonii oleum dulce purgans sine violentia à</i> <i>remotis partibus</i> ibid.	<i>Brassica vulgaris an tanta virtus vt veteribus &</i> <i>vulgo hodie persuasum</i> l. 2. c. 30. 331
<i>Antimonii oleum ad febres communes, & mali-</i> <i>gnas & pestem</i> ibid.	<i>Brassice marine natura, temperies, &</i> <i>facultas ducendi serosas hydropicorum aquas</i> ibid.
<i>Antimonii oleum ad luem Gallicam & epile-</i> <i>psum multosq; morbos</i> ibid.	<i>Brassica marine varia remedia ad hydropem</i> ibid.
<i>Antimon. oleum ad epilepsiam</i> ibid.	
<i>Oleum sulpharis Antimonii</i> ibid.	
<i>Antimonii liquor rubeus purgans</i> ibid.	
<i>Antimonii olea composita</i> l. 4. c. 24. 640	

B.

Balsamus sulphuris singulare remedium in
syphilitico & affectione hypochondriaca
l. i. c. ii. 62

Basis eamque perficientium inuentio lib. 12
c. 35. 185

Basis quid sit l. l. c. 36. 186

Basis speciem qualitatem huiusque gradum &

dosin indicat morbi species & quantitas lib. 1.
c. 36. 186

*Basis simplex à simplici indicatur aff. du, com-
posita à composito* l. i. c. 36. 188

Basis indicatione à natura affectus inuenta, conueniens redditur per condicantia à parte affectu & natura egri, & illius constitutione
l. i. c. 37. 185.

Balsamus foliis terebinthinatus Pl. 2. c. 11.
255.

Balsamus terebintina vulnerarius *ibid.*

Balsamus Podagricus l. 2. 25. 308

Balneum pedum ex colocynthide menses ciens
l.2.c.33.34

Brassica vulgaris an tanta virtus vt veteribus &
vulgo hodie persuasum l.2.c.30.331

Brassicae marinae natura, temperies, & facultas ducendi serosas hydropicorum aquas
ibid.

*Brassica marina varia remedia ad hydropem
ibid.*

INDEX RERVM

Brassica marin. extractum ibid.
Brassica marina non est remedium violentum & virulentum vti senserunt veteres ibid.
Bryonia qualitas & temperies & vis hydragoga l. 2. c. 37. 355.
Bryonia cerebro, vtero & nervis specificice medetur ibid.
Bryonia aduersatur specificice venenatis bestiolis & vermibus in humano corpore natis l. 2. c. 37. ibid.
Bilis feruida preparatur frigidis & humidis, mobilis & austris & acerbis, crassa acidis, viscosa detergentibus l. 1. c. 9. 55
Bilem vitellinam porraceam aruginosam praparentia ibid. 57
Bilis porracea aruginosa & atra vt plurimum lethales morbos producant ibid. 56. 57.
Balneum pedum menses prouocans l. 2. c. 37. 359.
Bestiolarū venenatarum ex corpore expulsio. l. 2. c. 37. 359.
Baccarum sambuci extractum ad hystericas affectiones l. 2. c. 38. 363
Bilem per sudorem sensibiliter exigit cyclaminus l. 2. c. 39. 375.
Benedicta laxatiua compositio examen vsus & dos l. 3. c. 11. 444. & seq.
Benedicta laxatiua quibus affectibus conueniat. ibidem.
Bilem atram & humorem melancholicum conuenienter euocans potio ex confectioe Hammech & decocto Helleb. nigro l. 3. c. 16. 458. & secuntur.
Benigniora purgantia paulo ante cibum sumpta salicis & vberius purgare l. 3. c. 27. 487
Balsamus veterum quid fuerit. l. 3. c. 29. 500
Balsamus neotericorum quid sit ibidem.
Balsami neotericorum vires & vsus ibid.

Balsamorum Indicorum & Peruanorum vires & remedia ad febres, contracturas, asthma, dolores colicos, vteri & vesicae aliaque corporis mala l. 3. c. 29. ibidem.
Bitellium quid sit, eius virtus & qualitas & vsus l. 3. c. 42. 532.
Bdelliū menses ducit, vrinās ciet, calculos pellit...
Blasphemia in Deum est opinio Paracelsi qua immortalitatem arte & ex auro posse comparari asserit. l. 4. c. 10. 590
Bezoarticum minerale ad pestem & febres malignas. l. 4. c. 13. 608
Bezoartici metallici preparatio vsus & praestantissima virtus ad graues morbos l. 4. c. 14. 609.
Bezoartici solaris constructio vsus & vires, ibi.
Basilus notatur l. 4. c. 21. 634
Balsami antimonij extract. l. 4. c. 21. 636

C.

Cacochymia causa, differentia, sedes, c. 1. l. 1. 3
Cacochymia debetur purgatio, vti plethora vena sectio l. 1. c. 12
Cacochymia sine putredine solam purgatorem perse requirit cum putredine & febre purgationem & vena sectionem l. 1. c. 19. 95
Cacochymia secunde regionis qua ex prima originem ducit & fouetur nequaquam vena sectione educenda l. 1. c. 19. 96
Chalybeata remedia an & quomodo hypochondriacis, Cachecticis & fluxione infestatis prosint l. 1. c. 12. 67
Chalybis pulueres, vina, maluatium chalybeatum, tinctura, extractum, syrupus. ibidem
Calculi remedia lib. 2. c. 11. 237
Cataplasma ad dolores podagricos l. 2. c. 38. 369.

Castorei

ET VERBORVM.

Castorei virtus, vtilitas & quid sit l. 3. c. 28.

490.

Centaurium minus bilem & pituitam purgat, febres, vermes, & menses pellit, ischiadicis & neruorum vitijs opitulatur, viscerum obstructa soluit l. 2. c. 7. 223

Centaurij maioris vires & vsus ibid. 223

Centaurium magis contrarijs viribus & praeditum, aperit & adstringit. ibidem

Chamedrys bilem purgat, obstructions eximit, febres pellit, visceribus, cerebro & neruis conuenit, podagricos iuuat l. 2. c. 8. 224

Clysteria ad dysenteriam l. 1. c. 34. 179

Colici doloris remedium l. 2. c. 11. 235

Calculum & arenas pellentia remedia ibidem.

Capillamentorum herbis adnascentium varia genera l. 2. c. 16. 259

Cassutha humorem melancholicum incidit, attenuat, viscera aperit, simulque roborat, omnes sanguinis impuritates adimit, quartanis & cotidianis medetur l. 2. c. 16. 260

Cassutha ita conuenit epati quemadmodum epichymus lieni ibidem.

Confectio Paracelsi de lapide Lazuli ad hydro- pem l. 2. c. 19. 269

Catharro suffocatiuo incidente purgare pericul- losum l. 1. c. 2. 10. 11.

Cassia vires, qualitas & lenientia ex ea prepa- rata remedia l. 3. c. 2. 419

Catarrhi suffocatiui remedium & secretum ex croco l. 3. c. 29. 503

Cibus an recte detur paulo post sumptum phar- macum, an pharmaci operatione absolutus, an cibo conuenienter misceantur vel interponan- tur l. 1. c. 28. 151

Confectionis Hamech examen, vires, vsus & do- sis l. 3. c. 16. 460

Confectio Hamech recte cum decocto Hellebori

vsurpatur

ibid.

Christalli vomitorij ex vitrido martis viridis l. 1. c. 7. 44

Concoctionem veram solus sanguis & sanguineus humores putrescentes recipiunt. l. 1. c. 8. & c. 20. 51. & 102

Crudititas duplex, alia substantiae vt in sanguine putrescente alia in qualitatibus ibidem & cap. 16. 81

Concoctio an sit expectanda in febribus ab ex- crementitiorum humorum putredine natis ibidem. 83

Croci martis varia genera l. c. 13. 69

Cocta medicari oportere de solis sanguineis hu- moribus intelligendum, ceteros quacunque praua preparatione recte educi, si vires tole- rent. l. 1. c. 16. & c. 20. 83. & 104

Concoctionis vera tres nota l. 1. c. 20. 104

Concoctionis definitio & natura iuxta Aristot. & Galen. l. 1. c. 20. 104

Crudititas quid sit ibidem.

Crudititas natura & differentia & qui humores reuera sint crudi l. 1. c. 21. 107

Crudititas quam late accipiat medicis. ibid.

Crudititas & concoctionis doctrina a Fallopio tra- dita refutatur l. 1. c. 25. 128

Conseruatio quomodo perficiatur l. 1. c. 28. 145

Curatio quomodo fiat ibid.

Curatio hypercatarseos l. 1. c. 33. 169

Curatio dysenteriae methodica l. 1. c. 34. 174

Carthami semen purgat pituitam & serosos hu- mores l. 2. c. 21. 283

Carthami semen est ad propriatum remedium ad dolorem colicum l. 2. c. 21. ibid.

Carthami semen peculiariter confert pectoris morbis & viscerum obstructionibus, ictteri- cia & hydropi ibid.

Cancris & fistularum remedia l. 2. c. 22. 286

Caryo.

INDEX RERVM

- Cary. costinum* Bairi & recentiorum cui pro-
fic morbo l. 2. c. 32. 333
Colocyn. bidis temperamentum & violentia
l. 2. c. 33. 335.
Colocynthis ab articulis & ex abdomine potissi-
mum purgat crassos, pituitosos & serosos hu-
mores ibid.
Colocyn. bidis vera preparatio in diuturna ma-
ceratione consistit ibid.
Colico dolori sumptus ad motus & infusus mede-
tur cyclaminus l. 2. c. 39. 373
Clyster ad hydropem utilissimus. l. 2. c. 40. 384
Cassia extracta pro clysterib' & per os assumen-
da compositio, examen & vsus l. 3. c. 3. 421
Cinamomum quid sit, an verum habeamus: eius
vires & utilitas l. 3. c. 29. 495
Cinamomum idem est quod cassia vera. ibid.
Croci vires & vsus l. 3. c. 29. 502
Crocus est anima pulmonum ibidem.
Crocus omnibus pectoris morbis medetur. ibid.
Crocus cordi summo opere intus & extus opitula-
tur. ibidem.
Chamaelea species mezerei l. 2. c. 45. 409
Chamaelea virtus, vsus & correctio ibid.
Cataplasma ex semine Rizini vomitum citans
l. 2. c. 45. 412.
Claretum purgans ex Rizino ibidem.
Conserua rosarum suauiter purgans l. 3. c. 8.
435.
Confectionis de manna Galeni compositio &
vsus l. 3. c. 26. 486
Cubebarum historia & vires l. 3. c. 29. 498
Cubeba menses & secundas peculiariter pellunt.
ibidem.
Cardamomi differentie, vires l. 3. c. 29. 499
Cardamomum valet ad passionem colicam &
calculum ibidem.
Cachexia medentur Russi l. 3. c. 30. 505
Chelidonii virtus ad oculorum affectus l. 3. c. 39.
529.
Collyrium ex chelidonio ad oculos ibidem.
Chelidonii virtus ad pestem & febres malignas,
& epatis mala ibidem.
Cumini virtus l. 3. c. 43. 535.
Costi veri boni historia, nota & vires. l. 3. c. 544
Calamintha genera, qualitates, vires & vsus.
l. 3. c. 49. 545.
Calamintha menses strenue ciere, obstructa aperit,
orthopnea & asthmata medetur ibidem.
Cyclaminus pituitam & aquas purgat, omnium
viscerum obstructions soluit, menses & ha-
morrhoides aperit, fetum corrumpit, bilem
per sudorem sensibilibiter expellit l. 2. c. 39.
374.
Cyclaminus purgat illius ventris ex quo inuenta
est compositio de arthanita ibid.
Cyclaminus quocumque modo adhibitus mede-
tur scirrhus & tumori lienis l. 2. c. 39. 375
Corroboratio est duplex vera & notha l. 4. c. 9.
581.
Crocus antimonii & sulphur eius fixum l. 4.
c. 15. 617
Clyster antimonii purgans l. c. 25. 641

D.
Dauci virtus & utilitas l. 3. c. 40. 531
Daucus veteri cruciatibus confert ibi.
Dactylorum natura, qualitas & correctio l. 3.
c. 12. 497.
Decoctum veteris Galli ad hypochondriacam
affectionem & scorbutum l. 2. c. 14. 256
Decoctum hydragogum l. 2. c. 38. 364
Differentia concoctionis l. 1. c. 1. 4
Differentia purgationis l. 1. c. 20. 103
Differentia cruditatis l. 1. c. 21. 109
Dignitas

INDEX RERVM

- Dignitas & officium partis affecta quid indicet. l. 1. c. 37. 192
- Digestiua chymicorum sunt ex tartaro l. 2. c. 10. 230
- Diagrydij varia preparatio & exhibitio l. 2. c. 13. 245
- Dentes vt excidant l. 2. c. 25. 309.
- Dentium dolorem mitigans l. 2. c. 28. 317
- Dosin purgantis certa & infallibilis inueniendi & recte constituendi ratio l. 1. c. 38. 198
- Dosis pharmacorum simplicium ad mictionem concurrentium ibidem.
- Dosis in compositis purgantibus vt inuestigetur. ibidem.
- Doses speciales quorumcumq; pharmacorum purgantium designantur l. 2. c. 2. 203
- Doses ex prima secunda & tertia regione purgantium ibidem.
- Decoctum polypodij ex iure Galli veteris cum aliis appropriatis ad hypochondriacam & colicam passionem, pectoris & lienis mala l. 2. c. 15. 257. & l. 2. c. 21. 283.
- Dolorem colicum auferentes pilula expertissima l. 2. c. 24. 299
- Dolori arthritico & Ischiadico specificè medetur opoponacum haustum l. 2. c. 26. 310
- Doloris colici remedium ex euphorbio l. 2. c. 34. 341.
- Dolori colico proprie medetur cyclaminus sumptus iniectus & admotus l. 2. c. 39. 375
- Diacarthamum magistrale & solidum pro delictis l. 2. c. 21. 283
- Decoctum veteris Galli agaricatum ad morbos pectoris l. 2. c. 28. 316
- Diaturpethi origo & causa compositionis. l. 2. c. 29. 323
- Diasarum Fernel. l. 2. c. 31. 326
- Diaphnoides seu Laureola est tertia species Mezerei l. 2. c. 44. 407
- Diaphnoides aquas ducit, & pituitam violenter, recte pro Mezerao sumitur ibid.
- Diaphnoides transit ad alexipharmaca si rite preparetur ibid.
- Diaphnoidis multiplex correctio preparatio & vsus ibid.
- Diacassia cum manna Augustanis vstrata compositio, examen & vsus l. 3. c. 3. 421
- Dracontiorum & vage arthritidis remedium. l. 2. c. 22. 288.
- Diaesebesten vsus, vires & examen l. 3. c. 5. 426
- Diapruni lenitius & solutiui compositio, examen, dosis, & vsus l. 3. c. 6. 429
- Dysenteria definitio, causa, differentia, signa, & omnis generis exquisita remedia l. 1. c. 34. 181. & seq.
- Dysenteria ad prime conuenientium purgantium formula traduntur l. 2. c. 17. 261
- Dysenteria epidemica remedium l. 2. c. 38. 365
- Diapassulator. laxatiuor. quatuor genera. l. 3. c. 7. 431
- Diacatholici compositio, correctio, examen, vsus & dosis l. 3. c. 10. 441
- Diaphenici electuarium corrigitur: & quomodo rectius preparandum & vsurpandum sit, docetur l. 3. c. 12. 446
- Diaphaniconis in Forma solida descriptio ibid.
- Diaphenico Fernelij descriptio. ibid.
- Diacarthami Arnoldi examē, correctio, vires & vsus, & quod id ceteris omnibus aliorum sit preferendum l. 3. c. 13. 451
- Diacarthamum in forma solida ibidem.
- Diacarthami extractum iuxta Andernacum. ibidem.
- Diaturbith cum Rhabarbaro vnde originem, incrementum & perfectionem sue compositionis acceperit l. 3. c. 8. 433
- Diaturbith cum Rhabarbaro examen, vsus, dosis, & quibus affectibus conueniat ibid.

N n n n

Diasena

464.

464.

INDEX RERVM

Diasena Nicolai & Diabelzemer Renodai consideratio, examen, vires, vsus & dosiſ l. 3. c. 20. 468.

Diacydoniorum tam roborantium quam laxantium prima origo, progressus & perfectio, vsus, virtus adhibendi, regula & dosiſ. l. 3. c. 22. 473

Diacydonium Galeni roborans ventriculum frigidum, & calidum ibid.

Diacydonium Nicolai, & Cordi ibid.

Diacydonium laxatiuum pellucidum, suauē, laxatiuum. ibid.

Diacydonium Fernelij laxat. ibid.

Diacydonium catholicum purgans sine & cum Diagrydio ibid.

Diacydonium laxatiuum suauē Phleri ibid.

Diacydonites laxat. Augustan. ibid.

Definitio mercurij sublimati l. 4. cap. 3. 562.

Definitio antimonij l. 4. c. 15. 616

E.

Ebuli vires & qualitas l. 2. c. 38. 363

Ebulus & sambucus purgant pituitam & serofos humores ex abdomine & articulis ibid.

Ebuli germinum, foliorum, florum succi, robaccarum, granorum horumq; extracti, radicis, corticis, spongiarumq; virtus & vsus. ibid.

Electuarij Eleſciph compositio, correctio, vires vsus & dosiſ l. 3. c. 19. 466

Epar antimonij l. 4. c. 19. 618

Eccoprotica seu lenientiapharmaca in quadruplici sunt differentia l. 2. c. 1. 201.

Electuarij lenitini Florenzola preparatio, examen, & vsus l. 3. c. 3. 422

Electuarij de Psyllio Mesue & Montagnana descriptio, differentia, examen, correctio, vires, vsus & dosiſ l. 3. c. 15. 455

Electuarius de succo rosarū differentia, cōpo-

sitio, vires, vsus, & dosiſ. l. 3. c. 17. 462

Electuarium hydragogum Fernel. l. 2. c. 38. 365

Electuarium hellebori nigri l. 2. c. 20. 276

Electuarium diabryonia purgans. l. 2. c. 37. 365

Electuarium diabryon. ad mala cerebri & nervos ibid.

Empirica ad dysenteriam remedia l. 1. c. 34. 183.

Emulsio suauiter purgans pro delicatulis ex semine carthami l. 2. c. 21. 283

Epilepsia praestantissimum remedium l. 2. c. 22. 286.

Electuarium nephrocatacticum l. 2. c. 36. 352

Electuaria ex succo Iridis ad hydropem l. 2. c. 40. 380.

Elaterium strenue purgat aquas, pituitam, & bilem, conducit hydropi & arthritidi potissimum, dein, caphalea, hemierania, epilepsia, paralyſi, viscerum obstructionibus, ictericia, l. 2. c. 42. 394.

Elaterij correctio, extractio, insuccatio & vsurpatio ibid.

Elaterium faucibus illitum citat vomitum, variis attractum pituitam, & vtero subditum menses prolicie ibid.

Elaterij remedia varia ad hydropē, arthritidē, ischiadem ibid.

Elaterium sanat anginas occultas & Iliacam passionem ibid.

Electuarium de Mezerao ad hydropem Mesue & Fernelij l. 2. c. 24. 410

Euphrasia virtus ad oculorum affectus l. 3. c. 39. 525.

Essentia chalybis l. 1. c. 12. 63. & seq.

Extractum chalybis l. 1. c. 12. 65. & seq.

Per epicrasin quomodo fiant purgationes l. 1. c. 26. 139

Epithymum Creticum purgat humorem atrabiliarium

ET VERBORVM.

bilariū à cerebro, corde, liene, & praeordijs,
 & quibus morbis proſit l. 2. c. 16. 259
 Epithymum atros & craſſos humores incidit, te-
 nuat, viſcera aperit, prodeſt quartanarijs
 & febribus antiquis, ſcabiei, lepræ, lienis
 obſtructioni & iumori, & hypochondriaciſ
 l. 2. c. 1. 201
 Errhinon ex cyclamino praſtans l. 2. c. 39.
 373.
 Eleſtuaria de citro ſolutina Guidonis, Renodai,
 Argentoratensium, Spirensium, Actuarij,
 aliorumq; l. 3. c. 21. 472
 Eupatorium quale recipiendum ad mixturam
 pilularum de Eupa. c. 34.
 Eupatorii genera ibid.
 Error qui committitur in panchymagogorum
 preparatione l. 2. c. 13. 252
 Extractions Antimonii nazia l. 4. c. 21.
 633.
 Elixir antimonii l. 4. c. 21. 634
 Euphorbii virtus & qualitas, ducit craſſos hu-
 mores à cerebro, neruis, articulis, eorumque
 affectibus frigidis proprie conuenit l. 2.
 c. 34. 343
 Errhinon efficax ex euphorb. l. 2. c. 34. 344
 Erysipelacis remedia ſelectiſſima l. 2. c. 38.
 368.
 Errhina ex elaterio l. 2. c. 42. 394
 Eſula hydropicorum aquas, pituitam & atram
 bilem educit l. 2. c. 46. 416
 Eſula quibus morbis conducit. ibid.
 Eſula cortex potiſſimum uſurpatur ibid.
 Extracti Eſula preparationes aliquot ibid.
 Eſula corticis puluis & decoctum ibid.
 Extractum agarici quomodo prepararetur l. 2.
 c. 28. 316
 Extractum granorum ebuli ſpecificum purgans
 ad hydropem l. 2. c. 38. 361. & ſeq.

Extractum Rhabarb. l. 2. c. 12. 241
 Extractio diagridia varia & qua ſit optima l. 2.
 c. 13. 245
 Extracta purgantium omnium quomodo rite
 fiant, & quibus menſtruis ibid.
 Extractum Hellebor. nigr. l. 2. c. 20. 275

F.

Fallopī argumenta quibus definitionē purga-
 tionis Galenicā oppugnat, refutatur l. 1. c. 2. 6
 Fallopī de cruditate & coctione deq; putredine
 corrigenda, & minoratiuis purgationibus in-
 termittendis opinio reſellitur l. 1. c. 25. 130
 Fatui exitum ſacilem parat crocus l. 3. c. 29.
 503.
 Feniculi uirtus & uſilitas l. 3. c. 39. 527
 Faniculum acuit viſum, & multiplicat lac.
 ibidem.
 Facunditatem concilians remedium ex ſem. am-
 mi l. 3. c. 49. 546
 Facilem partum concilians remedium l. 3. c. 52
 551.
 Fratres Roſea crucis ſunt diſcipuli Paracelſi,
 profeſſores magia & commenticia immortal-
 ratis l. 4. l. 10. 591
 Febrium malignarum curatio rationalis l. 1.
 c. 8. 53
 Febres malignæ & peſtū maligna humorum pu-
 tredine l. 1. c. 22.
 Febres generantur cum putreſcunt humores, non
 uero cum putruerunt ibid.
 Florum antimonii varia preparationes l. 4.
 c. 18. 624
 Febres intermittentes an in paroxyſmīs admit-
 rant purgationes l. 1. c. 27. 112
 Febres intermittentes longe à craſſis humori-
 bus vii quartani curantur vomitoriis
 Nnnn 2 & pur-

INDEX RERVM.

& purgantibus sub paroxysmo data l. 1. c. 27. 143. & seq.
 Fibrum rigor sistens remedium l. 2. c. 22. 288.
 Fibrum insultus reprimat opoponacum. l. 2. c. 26. 309.
 Febres tam lentas quam malignas exigens pulvis l. 2. c. 31. 335
 Formula lenientium compositorum cuiuscunque generis humores educantium l. 3. c. 2. 420
 Flos castie quid sit & quomodo paratur l. 3. c. 3. 421.
 Fibrum malignarum & pestis remedium ex chelidonio l. 3. c. 39. 526
 Fundamenta medicina Paracelsica evertuntur l. 4. c. 6. 573
 Florum antimon. ex regulo preparatur l. 4. c. 16. 621
 Forma an non possit agere sine accidentium ministerio l. 1. c. 4. 24
 Formarum actiones immanentes & transeuntes, & virtuales ibid. & seq.
 Formis primo adscribenda purgandi virtus ibidem.
 Forma est causa suarum qualitatium in materia ibidem.
 Famine hysterica & virgines & vidua caste, & menstruate non facile tolerant purgantia. l. 1. c. 15. 78.
 Formali proprietate sanantia morbos l. 1. c. 37. 193.
 Folium quid sit, eius vires l. 3. c. 49. 545.
 Fumaria atros & biliosos salsos adustosque humores purgat, & sanguinem vniuersum mundat l. 2. c. 14. 253
 Fumaria succus omnia cutis vitia, scabiem, lepram, & vitiliginem sanat ibidem.

Fumaria ad febres chronicas, hypochondriacam, icteritiam, scorbutum & vermes prodest ibid.
 Fumaria succus inspissatus ad sudorem promouendum in scabie datur ibid.
 Fistularum & ulcerum putridorum remedium l. 2. c. 22. 287.
 Flores geniste instar capparorum conditi medentur calculo & scrophulis l. 2. cap. 36. 352.
 Facula ex bryonia l. 2. c. 37. 359
 Frangula crassam bilem & pituitam per superiora & inferiora educit l. 2. c. 43. 402
 Frangula sanguinis & viscerum impuritates & obstructions eximit, cachexia, scabies, erysipelati & hydropi medetur l. 2. c. 43. ibidem.

G.

Galbanum quid sit, quomodo à ceteris gummatibus differat, eius qualitas & vires l. 2. c. 24. 297
 Galbanum respicit cerebrum, vterum, nervos & nervosas partes. ibid.
 Galbani remedia ad cephalicam, epilepsiam, dyspneam, hydropem, vteri suffocationes, viscerum obstructions, & arthritidem. ibidem.
 Galbanum quoquo modo vsurpatum vteri mala & cruciatus colicos lenit l. 2. c. 24. ibid.
 Galbani oleum & suffitus excitat suffocatas ab utero, & prouocat menses & fetum ibid.
 Galbanum est antidotus veneni, & bestiolarum venenatarum, & pellit vermes ibid.
 Gelatina seu pellucidum cydoniorum purgans suave l. 3. c. 22. 474
 Garyophyllorum hystoria & vires l. 3. c. 29. 498.

Garyo-

ET VERBORVM.

Caryophylli compescunt vomitum, alui fluxus, caliacam & nauseam, prosunt Paralyfi, incitant venerem, pellunt contagia *ibid.*
Genista vires & temperies *l. 2. p. 36. 351.*
Genista semen, pituitam & serosos humores strenue educit *ibid.*
Genista medetur hydropi, lienis obstructioni, arthritidi, calculo & strumis *ibid.*
Gratiola pituitam, bilem & aquas per superiora & inferiora violenter educit *l. 2. c. 43. 399*
Gratiola cachecticu, hydropicis, viscerum pertinacibus obstructionibus & impuritate laborantibus medetur *ibid.*
Gratiola medetur scorbuto *ibid.*
Gratiola pulvis, sal extractum decoctum & infusum venit in vsum *ibid.*
Gratiola ad hydropem, cachexiam & viscerum infartus varia remedia *ibid.*
Generum, specierum & indiuiduorum turpenti confusionem Paracelsus committit *l. 4. c. 4. 564.*
Gonorrhoea remedia *l. 2. c. 11. 238*
Gonorrhoea remedium ex milio *l. 3. c. 52. 551*
Gemma antimonij purgantes *l. 4. c. 25. 641*
Globuli antimonij purgantes *ibid.*
Gutta gummi varia nomina *l. 2. c. 41. 387*
Gutta gummi proprietates & virtus purgandi serosas hydropicorum aquas, & arthriticorum ex articulis fluxiones *l. 2. c. 41. 388.*
Gutta gummi correctio *ibid.*
Gutta Gummi dosis & exhibendi modus *ibid.*
Guttam gummi varij exhibendi modi & formulæ ad diuersos humores. *ibid.*

H.

Habitus corporis & tertia regionis superfluitas recte non eximantur nisi prima & secunda sint vacuata. *l. 1. c. 19. 95.*

Hamori hoidum remedium *l. 2. c. 22. 189*
Hermodactylus non est colchicum sed innoxie & vtiliter assumi demonstratur contra Matthiolum *l. 2. c. 32. 331*
Hermodactylus est Theriaca articularium dolorum, & conuenit ad luem veneream *ibid.*
Hemicrania specificum remedium est euphorbium *l. 2. c. 34. 340 & seq.*
Humor qualitate peccans requirit & indicat peculiare & sibi determinatum purgans *l. 1. c. 1. 4*
Humorum collectio in parte quot modis fiat, & quid in curatione huius considerandum. *l. 1. c. 6. 39.*
Humores in ventriculo collecti quomodo methodice educantur *ibid.*
Humor purgandus quot modis purgationem desinat *l. 1. c. 16. 81*
Humores præter sanguinem eiusque partes nullam recipiunt concoctionem solaque præparatione præmissa quouis tempore, si vires, ferunt, recte euocantur *l. 1. c. 16. 81.*
Humorum vitio quomodo sinistra succedat purgatio *l. 1. c. 31. 165.*
Humores serosos ab articulis & ex abdomine strenue ducit gutta gummi *l. 2. c. 41. 389.*
Hierapicra varietas vnde orta sit, & qua de causa Galenus eam variatis hinc inde ponderibus tradat *l. 3. c. 9. 437*
Hierapicra examen *ibid.*
Hierapicra potissimum ad ventriculi affectus ex prauis humoribus natis inuenta & utilis est *l. 3. c. 9. ibid.*
Hierapicra tam crassos quam tenues educit humores ex stomacho *ibid.*
Hierapicra prodest suffusionem patientibus vitio stomachi biliosas ventris affectiones vno die sanat, inflationes discutit, tarda coctioni medetur *N n n n 3.*

INDEX RERVM

- detur, mulieribus male purgatis opitulatur
ibidem.
- Hellebori nigri vera ad vsum iuxta veteres &
neotericos preparatio l. 2. c. 20. 274. & seq.
- Hellebor. nigri virtus purgandi melancholicos,
atrabilarios, & viscidos pituitosos humores
ibid.
- Helleborus niger, quibus conducatur morbis
ibid.
- Hellebori nigri prestantissima ad pertinaces affe-
ctus & varia remedia ibid.
- Hydropem sanantia remedia prestantissima, ex
Iride videlicet potiones, pilula, electuaria, syru-
pi, clysteres l. 2. c. 40. 379
- Hydropicorum aquas strenue educit gutta gum-
mi l. 2. c. 40. ibid.
- Hydropicorum remedia plura ibid.
- Hiera cum agarico compositio & vsum l. 3. c. 9.
436.
- Hiera Nicolai compositio, examen, dosis & vsum
l. 3. c. 23
- Hiera Logadij Nicola. Myreps. examen, virtus &
efficacia, vsum, dosis l. 3. c. 24. 481
- Hiera diacolocynthidos Pacchii ex Nicolao Ale-
xandrino, examen, vsum, dosis l. 3. c. 25. 483
- Hystericarum affectionum remedia lib. 2. c. 38.
367
- Hydropi medetur cyclaminus l. 2. c. 39. 373
- Hypercatarseos seu immoderata purgationis cau-
sa, signa & accidentia l. 1. c. 33. 169
- Hypercatarseos curatio methodica & remedia
interna & externa ibid.
- Hypericon bilem purgat, febres abigit, menses &
calculos semine exigit, vermes pellit, venenis
medetur, vulnerariis miscetur potionibus l. 2.
c. 8. 225
- Hyperici aqua ad epilepsiam facit ibidem.
- Hyperici ad vulnera nervorum aliarumq. par-
tium oleum ibidem.
- Hydroticum ad hydropem ex tartaro l. 2. c. 10.
229
- Humane substantia similitudinem nihil induit
extra hominem l. 4. c. 7. 566
- Humidum primigenium seu nativum quid sit
l. 4. c. 9. 582
- Humiditas alimentaris est triplex & siccitas est
triplex ibidem.
- Humidum elementare in viua hominis parte non
patitur nec perit ibid.
- I.
- Ialappii radices historia & vires, serosos biliosos
& pituitosos humores educit lib. 2. c. 29.
321
- Ialappium vulgo Rhabarbarum nigrum nomi-
natur l. 2. c. 29. ibid.
- Ictericum remedium l. 3. c. 44. 536
- Indicationes curandarum partium generales
l. 1. c. 6. 38
- Indicationes quae a parte affecta sumuntur ibid.
- Intemperies qualibet quomodo curanda ibid.
- Intensum intendit remissum & remissum remitte-
re intensum in medicamentis tam secundis
& quartis facultatibus, quam primis
& manifestis agentibus l. 1. c. 36. 189
- Indicationes a parte affecta basin determinantes
seu coradicantia sumuntur a dignitate, officio
& situ partis l. 1. c. 37. 193. & seq.
- Infusio hellebori nigri ut debite fiat l. 2. c. 20.
274
- Inflationem ventriculi & splenis sedans remedi-
um l. 2. c. 22. 287
- Ischuriam & dysuriam sanat opopanax l. 2.
c. 26. 309

Ictericum

ET VERBORVM.

- I**cteria proprietate quadam medetur cyclami-
nus flauam bilem per sudorem sensibilibiter
exigendo l.2.c.39.373.
- I**ndi maioris & minoris examen, vsus & dosi
proponitur l.3.c.14.452
- I**ndum minus efficacius est maiore, & pituitam
fortius educit ibid.
- I**urulenta cur sumpto pharmaco vulgo denur
l.1.c.30.161
- I**ris Florentina & Illyrica quomodo differat à
nostrate Germanica l.2.c.40.377.385
- I**ris nostras purgat aquas & pituitam hydropi-
corum strenue ibid.
- I**ridis succo potissimum vrimur.
- I**ridis remedia seu potiones, syrupi, pilulae, ele-
ctuaria, clysteria experta ad hydropem ibid.
- I**ridis exotica seu Illyrica & Florentina vires &
vsus ibid.
- I**liaca passionis curatio per elaterium l.2.c.42.
391
- I**nuentio & origo pilular. l.3.c.27.487
- I**nsuccatio Aloes l.3.c.28.491
- I**nsuccatio Aloes non est inuentum neotericorum
vel chymicorum ibid.
- I**cteria medetur crocus l.3.c.29.502
- I**cteria prodest chelidonium l.3.c.39.526
- I**ecoris specificum remedium est succus chelidonij
l.3.c.39.525
- I**rrationalis & empyrica Paracelsi ratio purgan-
di & curandi l.4.c.6.574
- I**mmortalitatem huius vite in terris querere est
ad Deum nolle ire in caelos l.4.c.10.
590
- I**mmortalitas nulla arte comparatur nec ex au-
ro exsculpitur ibid.
- I**ngenia prurientia monstrosis nouisq; opinionib;
facile inescantur l.4.c.10.591
- L**.
Ladani opiatu probatissima & expertissima
compositio l.1.c.33.170
- L**ac in ventre coagulatum soluit opoponacum
l.2.c.26.309. & seq.
- L**auendula seu pseudonardi vires ad icterum,
menses & vrinas l.3.c.29.495
- L**aterum dolorem sanat opoponacum l.2.c.26.
311.
- L**enientia pharmaca seu hypactica vel eccopro-
tica in quadruplici sunt differentia lib.2.c.1.
201. & l.3.c.1.
- L**enientia eccoproctica vt operentur in magna co-
pia sumenda l.2.c.1. ibid.
- L**ipothymia & animi deliquia quomodo per pur-
gationes excitentur l.1.c.31.65
- L**iquores martis varijs l.1.c.13.69.70
- L**enientium & lubricantium ventrem farrago
& catalogus l.2.c.3.195
- L**apis armenius quomodo differat à Lazulino, an
sit huius materia, an hoc efficacior, quomodo
vterq; lotionem crebra praparetur l.2.c.19.
268
- L**apis Armenius atrabilarium purgat humorem,
& conuenit ad maniam, melancholiam, vi-
tia splenis, lepram, cancrum, febres quartanas
nigrum è cerebro & corde succum educit l.2.
c.19. ibid.
- L**apis Lazuli diuersa virtute praditus est videli-
cet melanagoga & cor roborante, ad vtram-
uis perficiendam diuersa prapARATIONE opus
est l.2.c.19. ibid.
- L**apidem Lazuli quo pacto sinistre quidam praparent
cum ad purgandum tum ad confectio-
nem alchermes ibid.
- L**aurea.

INDEX RERV M

- Laureola secundum Arabes & Fernelium est cer-
tia Mezerei species, & pro eo rectius tutiusq;
vsurpatur* l. 2. c. 44. 407
- Laureola virtus, correctio & vsus* ibid.
- Laureola hydropicorum aquas & pituitam du-
cit, & preparatione legitima transit ad ale-
xipharmaca* ibid.
- Luna schemata in purgando observanda* lib. 1.
c. 28. 149.
- Lupulus bilem purgat utramq;, sanguinem mu-
dat, itur deobstruit, febribus medetur, cutis
vitia emendat* l. 2. c. 8. 225
- Lipsii sarcasmi in gentem VVestphalicam dila-
untur* l. 2. c. 35. 346.
- Liquor expertissimus ad erysipelas* l. 2. c. 38. 368
- Lienis scirrhus, tumori & obstructioni quouis mo-
do adhibitus medetur Cyclaminus* l. 2. c. 39.
373
- Lathyridis historia, vires & vsus* l. 2. c. 45. 412
- Lathyrus aquas citrinas violenter educit ex abdo-
mine & articulis* l. 2. c. 45. 412
- Lathyrus semen lac & folia in usum veniunt*
ibid.
- Lathyridis lac dolorem dentis caui sedat, scabiē,
verrucae & vlcera putredinem tollit* ibid.
- Lac esula ficibus instillatum quomodo rite pur-
get* l. 2. c. 46. 414
- Lenitium ex m. mna* l. 3. c. 4. 425
- Lumbricos pellit mirrha* l. 3. c. 29. 501
- Laterum & pectoris dolores sanat mirrha* ibid.
- Ligni aloes historia, vires, extractum* l. 3. c. 29.
495
- Lepidi seu Iberidis vires* l. 3. c. 49.
544
- Lepidium proprie ischiadico dolori confert, &
scorbuticis* ibid.
- Lepidii acetum obstructo & tumefacto lieni
confert* ibid.
- Longum piper colico dolori medetur* l. 3. c. 50.
547
- Libanii sententia de auro an humidi primigenii
resarcire queat* l. 4. c. 7. 576
- Liquor solis seu aurum potabile quomodo prepa-
retur, vsurpetur, quibus cōducatur* l. 4. c. 14. 615
- Lapis ignis, mirabilis seu Panacea antimonii
quomodo prepararetur* l. 4. c. 20. 631
- Liquor rubens purgans antimonii* l. 4. c. 23.
640
- Leo rubens quid sit* ibid.
- Lilium antimonii quid sit* l. 4. c. 23. 639

M.

- M** *Acis historia & vires* l. 3. c. 29. 465
- Manifesta & occulta qualitate primam
regionem purgantia* l. 2. c. 1. 200
- Matricis torminibus confert, mensesq; pellit dau-
cus* l. 3. c. 41. 531
- Matricis impura remedium* l. 2. c. 11. 238
- Mensium remorantium remedia* ibid.
- Medicamentum Aetij ad restaurandum vires
ventriculi elegantissimum* l. 3. c. 22. 474
- Mechoaca purgat pituitam crassam & serosos
humores, benigne & copiose omni natura &
atati* l. 2. c. 29. 319
- Mechoaca quomodo exhibeatur & quibus mor-
bis conueniat* ibid.
- Mechoaca feliciter in pulueris forma operatur
ibidem.*
- Mixtura elegans ducens pituitam e pectore* l. 2.
c. 28. 317.
- Minoratiua purgationes in multis morbis sub ini-
tium & augmentum morborum utiliter, &
in aliquibus necessario, cum videlicet natura
materia multitudine aut in capace coctionis
dispositione premitur, datur* l. 1. c. 23. & c. 25.
115. 133. & seqq.

Mino-

ET VERBORVM.

- Minoratiua purgationes defenduntur contra Fallop. l.1.c.26.137
- Medicamentum simplex est quod ex vna basi constat, polychrestum quod ex pluribus l.1.c.36.189
- Mixtura tartari vitriolata compositio & vsus l.2.c.10.230
- Medicamenta chalybeata fiunt cum vel sine calcinatione l.1.c.12.64
- Medicamenta chalybeata ad cachexiam & hydropem viscerum obstructions & alui omnisque generis fluxus l.1.c.12. & c.13.65. & seq.69.
- Medicamenta chymiatrorum ex tartaro lib.1.c.10.229.
- Medicamenta omnis generis & secretiora ad dysenteriam l.1.c.34.177
- Methodi medendi succincta & clara delineatio l.1.c.35.184
- Medicamentorum componendorum causa & origo l.1.c.35.185
- Menses ducens balneum pedum l.2.c.33.340
- Melancholicum humorem preparantia seu frigidum & siccum, seu adustum, acrem, acerbum, ponticum l.1.c.11.62
- Melancholico humore corrupto nullus in corpore grauior & diuturnior morbus producit l.1.c.11.61
- Melancholicum humorem num recte preparent spiritus tartarei minerales & metallici & item acetum ibid.
- Melancholicus humor quomodo purgandus l.1.c.16.83
- Morbi Chronici à crasis & lentis humoribus orti, quo pacto admittant purgationem ibid.
- Morbi acuti vti definiant purgantia ibid.
- Motus humorum quomodo definiant purgationem l.1.c.17.87
- Motu humorum ad extra durante nunquam purgandum siue in variolis & morbillis siue arthritide, scabie, petechiis, tumoribus febrili malignarum ad axillas, inguina & cutem nunquam purgandum ibid.
- Motus humorum in acutis ratione dierum parium vel imparum quomodo purgationem definiant ibid.
- Motus quando conueniat sumpto pharmaco purgante, & quæ eius vitilitas l.1.c.30.161
- Menstruum omnibus purgantibus extrahendis non est accommodatum l.2.c.13
- Menstruum cuius pharmaco extrahendo accommodatum l.2.c.13.246
- Mollientia aluum ex sem. carthami, pro senibus l.2.c.21.283
- Menses & sætum mortuum propellens remedium l.2.c.22.288
- Menses prouocantes pilula mea descriptionis ex Serapino l.2.c.23.294
- Morsus rabidorum canum & venenatorum animalium sanat opoponacum l.2.c.26.311
- Mezerai species, virtus, preparatio & vsus l.2.c.44.406
- Mezereum sub se proprie complectitur chameleam, thymeleam & laureolam ibid.
- Mezeraorum quæ species tutius & securius ad vsum recipiatur ibid.
- Mezereum ducit aquas violenter, vrinas & menses exurget ibid.
- Mirrha vires, & quibus morbis proffit l.3.c.29.494
- Mirrha prouocat menses, sanat quartanam, facit ad tussim veterem & orthopneam ibid.
- Menses pellit crocus l.3.c.29.503
- Melancholicis prodest crocus ibid.
- Menses promouent pilul. Ruff. l.3.c.30.505

INDEX RERVM.

Mili soli seu lithospermi vires & vsus l. 3.
c. 52. 551.
Mercurii definitio, differentia & natura l. 4.
c. 1. 558.
Mercurium esse forma & qualitatibus sum-
mum venenum ibidem.
Mercurius intus calidus, catus summe frigidus
ibid.
Mercurius quas inferat natura noxas.
ibid.
Mercurium nulla ratione ita preparari posse, vt
veneni naturam deponat l. 4. c. 2. 560
Mercurius non corrigitur per sublimationem.
l. 4. c. 3. 562.
Mercurii sublimati definitio. ibid.
Myrobalani specificum dysenteria constituunt re-
medium. l. 2. c. 17. 261
Myrobalanorum virtus corroborandi & specifica
purgandi, omnes pene humores. ibid.
Eorundem preparatio, extractio & vsus
ibid.
Myrobalani cum diuersis substantiis consistant,
in qua nam horum parte vis purgandi pecu-
liariter consistat. ibid.
Mirrhæ vires l. 3. c. 44. 536
Marrubium viscerum & pectoris obstructio-
nibus medetur, ictericiam sanat l. 3. c. 44.
536.
Mercurius vitæ an possit innouare vetulas, &
mutare substantias l. 4. c. 4. 563
Metempsychosin Pithagoreorum reducit Para-
celsus l. 4. c. 4. 565
Medicamentum quid sit l. 4. c. 9. 583
Metallorum nullum transire vel perducì potest
in naturam nutrimenti l. 4. c. 9. ibid.
Manna Mercurius l. 4. c. 12. 602
Metallica remedia vitæ insidiantur l. 4. c. 9.
588

Mercurius precipitatus quid sit, & quomodo
preparatur, & an ita preparari possit vt non
reducatur, variaeque eiusdem confectiones.
l. 4. c. 11. 592. & seq.
Mercurium precipitatum varij corrigendi mo-
di. ibid.
Mercurius precipitatus optime corrigitur igne
vel auro adiuncto ibid.
Mercurius precipitatus valet ad luem, lepram,
elephantiasin, febres contumaces, viscerum
obstructiones, ictericiam, pestem, venena.
ibid.
Mercurius precipitatus diaphoreticus, dulcis. ibi.
Mercurii sublimati aeris & dulcis preparatio
l. 4. c. 12. 601.
Mercurius vitæ l. 4. c. 13. 605
Mercurius quomodo figatur cum Ioue & satur-
no ibid.
Mercurius vitæ auratus l. 4. c. 14. 610. & seq.
Medicamenta ex Luna preparata cerebri mor-
bis calidioribus conueniunt. l. 4. c. 14.
616.
Melancholicis confert oleum & tinctura luna
l. 4. c. 14. 616
Mensrua conuenientia ad extrahendā tinctu-
ram antimonii l. 4. c. 19. 626
Mercurius antimonii quomodo preparatur l. 4.
c. 20. 631
Mercuriale oleum antimonii quomodo fiat. ibid.

N.

Nausea & vomitus sumpta purgatione quo-
modo arceantur l. 1. c. 30. 160
Natura ratione quomodo molesta & difficilis fi-
at purgatio l. c. 31.
Narcoticorum virtus & tempestiuus vsus l. 1.
c. 33. 170

Nard

ET VERBORVM

Nardi seu spica quatuor sunt genera, acres & vsus l. 3. c. 29. 499
 Nasturtium confert asthmaticis, lienosis, scorbuticis ex oxymelite l. 3. c. 43. 495
 Narium hamorrhagiam succus porri specificè sistit l. 3. c. 43. 534
 Nervi musculorumq; contusionibus prodest opoponacum l. 2. c. 26. 309
 Nervi nervosarumque partium affectibus conducit euphorbium l. 2. c. 34. 342
 Nigella vires & remedia ex ea parata l. 3. c. 43. 534
 Nodulus ad vteri suffocationes l. 2. c. 37. 358
 Nutrimentum nullum extra corpus humanum ita comparari & constitui potest, ut sit simile humido nativo. l. 4. c. 7. 576
 Nux muscata quid sit, eius vires & vsus l. 3. c. 29. 499
 Nucis muscata remedium ad coli & intestinorum dolorem l. 3. c. 29. ibid.
 Nucis muscata remedia ad vteri cruciatus, stranguriam, alui fluxus, calculos & arenam ibid.
 Nucis muscata oleum destillatum ad passionem colicam ibid.
 Nistri virtus & vsus l. 3. c. 42. 534
 Nitrum conducit febrium ardoribus pleuritidis & prunella ibid.
 Nitrum vstiones à pulvere pyrio in corpus viselopettarum adactas restinguit l. 3. c. 42. ibi.
 Nitrum necat vermes ibid.
 Nummus antimonii purgans l. 4. c. 25. 641

O.

Observationes curationum dysenteria simplicis & epidemica l. 1. c. 34. 178
 Obstructionis Epatis, lienis, vteri, & viscerum ex-

quisitissima & expertissima remedia l. 2. c. 25. 303
 Oculis proprie medetur opoponacum l. 2. c. 26. 309.
 Oculis specificè medetur sarcocolla, albugines & nebulas cicatricesque delet, ophthalmiam, lippitudinem & epiphoram sanat l. 2. c. 77. 313.
 Observationes duae singulares de venenatis in corpore hum. bestiis pulsatis & cietis l. 2. c. 37. 359.
 Oleum è semine Ricini expressum purgans l. 2. c. 45. 412
 Oleum de cherua iniicitur ad colicam passionem, ducit menses, sedat dolores aurium. ibid.
 Olei ferri varia praparationes & vsus l. 1. c. 13. 70.
 Opiatarum compositio & rempestius vsus l. 1. c. 33. 170
 Oleum hyperici ad vulnera nervorum aliarumque partium l. 2. c. 8. 225
 Ol. arthriticum l. 2. c. 11. 235
 Ol. vulnerarium ibid.
 Ol. therebinth. ibid.
 Ol. Serapini vsus ad suffocationes vteri l. 2. c. 23. 296
 Opoponax crassos & viscidos humores trahit à cerebro, nervis & articulis l. 2. c. 26. 309
 Opoponax curat spasmodum totius & dolores arthriticos ischiadicosque sumptum, & quoque modo adhibitum, prodest oculis specificè. ibid.
 Opoponax sanat ischuriam & dysuriam & laterum pectorisque dolores ibid.
 Opoponax pellit vermes, & sanat venenatorum animalium & rabidorum canum morsus l. 2. c. 26. 311.
 Opoponax ulcera fraudulenta & vetera sanat, carnem generat, & proprie inducit ibid.

INDEX RERVM

Origani vires, eiusq; seminis ad stomachi mala, virtus l. 2. c. 8. 227
Oris dentium & faucium malis medetur cyclaminus l. 2. c. 39. 373
Observatio sanati hydropis l. 2. c. 40. 384
Oleum sycionium l. 2. c. 42. 398
Occultarum anginarum per vomitoria & metasyncrita ex Actio curatio, paucis cognita & observata l. 2. c. 42. 396
Oxymel ex acoro ad induratos lienes l. 3. c. 29. 498
Ol. Garyophyll. destillat. sedat dentium dolorem l. 3. c. 29. 498
Opobalsamum veterum quid fuerit, eius succedanea l. 3. c. 29. 500
Obstructionibus omnium partium internarum conducit crocus l. 3. c. 29. 503
Obstructiones omnium viscerum & mensium solvunt pilula Ruffi l. 3. c. 30. 505
Oculorum affectibus quomodo medeatur euphrasia l. 3. c. 39. 527
Origanum ex aceto confert lienosis menses ducit, tussi medetur, stomacho prodest l. 3. c. 43. 535
Oleum antimonij ad cancerum & vlcera deplorata praestantissimum l. 4. c. 18. 625
Oleum mercuriale antimonij est quarta medicina columna iuxta Fratrem Basilium l. 4. c. 20. 632
Oleum antimonij Panaceaam valens l. 4. c. 21. 633
Oleum antimonij quod sit balsamus vulneru ibid.
Oleum antimonij quod Balsamus & sulphur eius dici meretur admirandarum virium ad morbos inexpugnabiles l. 4. c. 22. 639
Oleum salis antimonij ibid.

Oleum antimonij ad febres communes & malignas & pestem l. 4. c. 23. ibid. & seq.
Oleum sulphuris antimonij ibid.
Oleum antimonij dulce purgans sine violentia a remotis partibus ibid.
Oleum antimonij ad luem Gallicam & epilepsiam & omnes pene morbos l. 4. c. 23. 639
Olea antimonij composita l. 4. c. 24. 640. & seqq.
Oleum polychreston ibid.
Oleum antimonij mercuriale ibid.
Oxymel agaricatum Cratonis ad morbos pectoris l. 2. c. 28. 316
Oxymel bryoniae ad obstructions & tumores lienis & asthma l. 2. c. 37. 357

P.

Passule laxativae totum euacuantes l. 3. c. 7. 431
Paracelsi de Helleboro nigro effata l. 2. c. 20. 274
Paracelsi opinio de dysenteria & eiusdem curatione l. 1. c. 34. 184
Paralysis initio non statim purgandum l. 1. c. 17. 89
Purgantia pharmaca cur alium quam quem proprie respiciebant, humorem aliquando trahant l. 1. c. 32. 167
Pharmaci purgantis mala qualitate vel excedente aut imminuta quantitate quomodo difficilis & molesta succedat purgatio l. 1. c. 31. 163
Pesti & febribus malignis quomodo conveniat purgatio l. 1. c. 24. 125
Pilula de cera ad dysenteriam l. 1. c. 34. 179
Purgatio specialis nunquam molienda nisi universalis praeceperit l. 1. c. 1. 4
 Purga-

ET VERBORVM.

Purgationis differentia	l. 1. c. 1. 1	Praparantia humorem melancholicum & atrabiliarium	l. 1. c. 11. 61
Pura corpora non sunt purganda	l. 1. c. 1. 4	Pulveres ex chalybe ad cachexiam	l. 1. c. 12. 64
Purgatio quomodo à natura & pharmaco perficiatur	l. 1. c. 1. 5	Preparatio humorum ad purgationem an consistat in tenuium incrassatione & crassorum attenuatione	l. 1. c. 14. 73
Purgantia medicamenta num irritando, hostiliter fugando humores an familiaritate substantia trahendo vacuationem perficiant	l. 1. c. 3. 19	Preparatio humorum an fieri possit externis remediis & victus ratione	l. 1. c. 14. ibid.
Purgantia saluberrima & securissima esse que sola vi tractrice operentur	ibid.	Purgandi ratio per epicrasin qualis	l. 1. c. 15. 78. & seqq.
Purgantia Paracelsica & chymicorum esse periculosa	ibid.	Pueri non ferunt valide purgantia	ibid.
Purgantia quomodo rite corrigantur	ibid. & l. 2. c. 13	Piperis trium generum vires, vsus	l. 3. c. 50. 547
De purgantibus opinio Erasii Scheckij, Paracelsi, Iouberti & Peuceri refutata	ibid.	Pus legitimum quomodo generetur & quomodo à sanie & ichore differat	l. 1. c. 16. 82
Purgantia quomodo plures, quam vnum ducant humorem	ibid.	Puris materia sanguis corruptus vel caro confusa	ibid.
Purgantia an vniuoco vel virtuali & equiuoco tractu trahant	ibid.	Puris definitio	ibid.
Purgandi facultas à quo principio, an à forma vel substantia, proprietate, aut occulta qualitate dependeat	l. 1. c. 4. 25	Petroselinij virtus & vsus	l. 3. c. 39. 528
Purgandi virtutem primo à forma dependere	l. 1. c. 4. 25	Purgatio plenaria & minoratiua quando conueniat	ibid.
Purgandi modum & rationem qua definiant & determinent	l. 1. c. 15. 77	Pellucidum Cydonior. purgans suaue	l. 3. c. 22. 477
Purgatio per epicrasin quomodo fiat	l. 1. c. 26. 139	Purgatio quando & quomodo in acutis vel chronicis conueniat	ibid.
Purgante sumpto an dormire liceat	l. 1. c. 30. 160.	Purgatio minoratiua quid sit	ibid.
Pituita alia venarum, alia excrementitia, & quomodo vtraque prepararetur	l. 1. c. 10. 58. & seqq.	Purgationis & vena sectionis necessitate simul incidentie, vtra precedere debeat	l. 1. c. 19. 91
In pituita preparatione obseruandi canones;	ibid.	Polychrestum medicamentum est quod ex pluribus basibus constat	l. 1. c. 36. 188
Pituita frigida, humida, crassa, lenta, salsa, acris fluens, vt prepararetur	ibid.	Paralyfis remedia ex serapino	l. 2. c. 23. 292
		Preparatio ad purgationem duplex est, alia humorum, alia corporis	l. 1. c. 8. 49
		Preparatio humorum, alia est ad concoctionem, alia ad purgationem	ibid.
		Plethora pura vena sectionem requirit, impura, biliosa & melancholica primo illam, dein purgationem	l. 1. c. 19. 94

INDEX RERVM

- Pimpinella* virtus, & quibus morbis conducit l. 3. c. 52. 551
- Putredinem esse summam cruditatem medicis* l. 1. c. 20. 102
- Pus ex nullo humore praterquam ex sanguine generari.* ibid.
- Putredinis definitio, differentia & natura* l. 1. c. 22. 113
- Putredo perfecta in humano corpore salua vita aut parte, in qua haret, non datur* ibidem.
- Putredo venenata & maligna in humoribus, producit febres malignas & pestilentes* ibidem.
- Putrescentium humorum in venis & abscessibus varii & indicibiles modi.* ibid.
- Præseruatio quid sit & quomodo perficiatur* l. 1. c. 28. 147
- Pilule de Beniouin ad epilepsiam, paralyfin & arthritidem* l. 2. c. 11. 239
- Paralysis remedium ex terebinthina.* ibid.
- Phthisicos remedium ex terebinth.* ibid.
- Pleuritidis remedium ex terebinth.* ibid.
- Præparatio & correctio vera Scammonei* l. 2. c. 13. 243. & seq.
- Pulueres sene ex quibus consistit* l. 2. c. 18. 267
- Pilula Iliacæ Rhafis* l. 2. c. 33. 337
- Pilula Paracelsi ad colicum dolorem* l. 2. c. 33. 337
- Pomum Colocynthid. solo odore purgans* ibid.
- Pilula ad hydropem* l. 2. c. 40. 382
- Purgatio sumpta si actione sua frustretur, aut insufficienter operetur, quid faciendum sit* l. 1. c. 30. 161
- Primam regionem euacuantia diuerso respectu præparantibus & purgantibus accensentur* l. 2. c. 1. 201
- Pilula quomodo à cœna fructuose dentur ad affectus capitis* l. 2. c. 5. 215
- Pilula ad calculum præstantissima* l. 2. c. 36. 353
- Potiones & apozemata ad hydropem utilissima* l. 2. c. 40. 380
- Psylli semen purgat bilem; non esse calidum ut sentiunt Arabes. eius ad dolores capitis & podagricos vsus, & ad febrium ardores, faucium asperitates & fluxiones calidas* l. 2. c. 9. 228
- Psylli semen facit ad dysenteriam.* ibid.
- Purgandi virtus an insit pharmaci vi principii salini* l. 2. c. 13. 245
- Panchymagogorum optima præparandi ratio* l. 2. c. 13. 252
- Potio ad viscerum impuritates & scabiem* l. 2. c. 14. 253
- Polypodium melancholicos & phlegmaticos humores purgat. facit ad lienis, intestinorum & pectoris morbos* l. 2. c. 15. 257
- Pilula Serapionis ex agacico ad morbos pectoris* l. 2. c. 28. 316
- Potio ad eosdem* ibid.
- Panes martii purgantes ex mechoaca* l. 2. c. 29. 320
- Puluis antifebrificus ex asaro ad febres tam lentas quam malignas* l. 2. c. 31. 326
- Puluis ex asaro menses & vrinas mouens* ibidem.
- Puluis articularis Paracelsi* l. 2. c. 32. 333
- Pestis remedium ex euphorb.* l. 2. c. 34. 341
- Pestis ex elaterio* l. 2. c. 42. 397
- Pruna laxatiua consiciendi tres modi* l. 3. c. 6. 430
- Polii species, qualitas, vires & vsus* l. 3. c. 49. 545
- Pilularis forma quibus affectibus potissimum seruiat* l. 3. c. 27. 487
- Pilulas quasdam recte à cœna dari demonstratur, contrarium sentientes redarguuntur* ibid.

Pilulas

ET VERBORVM.

- Pilulas quasdam paulo ante cibum cum cibo & post cibum rationaliter exhiberi euidenter docetur.* *ibid.*
- Pilula cephalica ex aloë insuccata* l.3.c.28.491
- Pilula angelica variorum generum* *ibid.*
- Pilularum angelicarum potissima ratio in aloë depuratione, extractione, insuccatione consistit* l.3.c.28.491
- Pilularum Russi examen, dosis, & vires ad praeservationem pestis, obstructions vteri, iecoris, cachexiam, ictericiam & vermes* l.3.c.30.505
- Pilularum asaireth compositio vsus & vires ad subtile capitis fluxiones, & affectus capitis ex consensu ventriculi* l.3.c.31.506
- Pilularum de Hiera cum agarico compositio, dosis & vires ad ventriculi mala, ashmata & suffuria.* *ibid.*
- Pilula ventriculum blanditer primasque vias vacuantes, & stomachum roborantes* l.3.c.32.507
- Pilula Mastichina eiusque examen & vires* *ibid.*
- Pilula de aloë lota earumque examen* *ibid.*
- Pilula de Aloë & Mastiche Nicolai, earum examen, vires & vsus* *ibid.*
- Pilularum stomachicarum examen, & quanam vere stomachica dicenda* l.3.c.33.509
- Pilularum stomachicarum requisita* *ibid.*
- Pilula stomachica Nicolai & Imperatoris ventriculo optime conuenientes* l.3.c.33.511
- Pilula de Rh. barbaro conueniunt hepati & pertinacibus obstructionibus & febribus diuturnis cachexia & hydropi* l.3.c.34.513
- Pilularum de eupatorio descriptio, vires & vsus* l.3.c.34.514
- Pilula Catholica seu totum corpus & quemlibet humorem purgantes sunt aggregatiua, & de quinque generibus mirobalanorum, duorum generum* l.3.c.35.515
- Pilularum aggregatiuarum examen & vsus* *ibid.*
- Pilularum de quinque generibus mirobalanorum examen vsus & dosis* *ibid.*
- Pilularum Cocciarum examen correctio, virtus, dosis & vsus* l.3.c.36.518.519
- Pilularum aurearum compositio, examen, virtus, vsus & dosis* l.3.c.37.520
- Pilularum Arabicarum examen virtus & dosis* l.2.c.38
- Pilularum Lucis maiorum & minorum compositio, examen, virtus vsus & dosis* l.3.c.39.525
- Pilula Lucis quomodo oculis cerebro & spiritibus animalibus prosint* *ibid.*
- Pilularum sine quibus esse nolo, examen, vsus & dosis* l.3.c.40.529
- Pilularum de nitro Alexandri examen, vires, vsus & dosis* l.3.c.42.532
- Pilularum de Colocynth. compositio, examen, virtus, dosis & vsus* l.3.c.43.534
- Pilularum Indarum Haly examen, compositio, vsus dosis* l.3.c.46.538
- Pilularum de agarico examen, dosis & vsus* l.3.c.44.535
- Pilularum de fumaria examen, virtus, vsus & dosis* l.3.c.45.537
- Pilularum de lapide Lazuli & armenio differentia, examen, virtus, vsus & dosis* l.3.c.47.540
- Pilularum foetidarum examen, vires, vsus, & dosis* l.3.c.48.542
- Pilula de sagapeno examen, vires, dosis & vsus* l.3.c.49.543
- Pilula de sagapeno menses obstructos potissimum mouent.* *ibid.*
- Pilularum de opopanace examen, vires, vsus & dosis* l.3.c.50.546.547
- Pilula de sarcocolla* l.3.c.51.548
- Pilula*

INDEX RERV

Pilula de sagapeno contra quartanam, camilli
ibid.
Pilula de ammoniaco ad lienis duritiem, tumo-
rem, melancholiam cachexiam & quartam
l. 1. c. 51. ibid.
Pilular. de Hermodactylis examen vires & dosi
l. 3. c. 52. 553
Pilularum artheticarum Nicolai examen, dosi
& vires l. 3. c. 52. 549
Præparatio mercurii blanditer solutivi & dia-
phoretici l. 4. c. 11. 594
Præcipitati conficiendi variae rationes ibid.
Præcipitatus Glückradii ad icteritiam febres &
venena, ad hydropem & pestem ibid.
Præcipitatus Bezoarticus contra pestem & luem
ibid.
Præcipitatus dulcis ad hydropem, luem, venena
ibid.
Præparationes præcipitatum auro ibid.
Præparatio Diagrydi iuxta Glückradium
ibid.
Pilula mercurialis optima ibid.
Præcipitati externus vsus ad vlcera dyspulatorica
putrida, scabiem, carnem auctam ibid.
Pulvis emeticus Algoretti l. 4. c. 13. 606
Pilula ex auro vita ad hydropem aliosq; affectus
gravissimos præstantissima l. 4. c. 14. 614
Pulveres antimonii diaphoretici l. 4. c. 17.
622
Pulvis antimonii dictus diaphoreticum theria-
cale l. 4. c. 17. 622
Panacea antimonii quomodo præparetur ex eius
sulphure, sale & mercurio iunctis l. 4. c. 20.
632
Palingenesiam & metempsychosin reducit Para-
celsus l. 4. c. 4. 565
Pulvis antimonii fixus l. 4. c. 21. 635
Pulvis Antimonii albus emeticus ibid.

Pulvis Antimon. fixus mirabilis Fratris Basilij
ibid. 635.

Q.

Q Valitas occulta quid sit, & quas habeat
vires, quomodo inseruat formis l. 1.
c. 4. 26
Quartana febres vomitu aut purgatione in pa-
roxysmis procurata curantur l. 1. c. 27.
143
Quantum & quousq; in quolibet morbo purgan-
dum, & qua sint nota sufficientis purgationis
l. 1. c. 29. 155
Qua forma & modo sumendum pharmacum
purgans, quid ante sumptionem eius facien-
dum l. 1. c. 30. 159
Quartana remedium ex absinth. l. 2. c. 6. 221
Qualis mercurius ad præcipitandum recipiendus
l. 4. c. 11. 593.
Quomodo vulgo & etiam rite exhibendus mer-
curius præcipitatus ibid.
Quercetani Panacea panchymagogum seu A-
quila l. 4. c. 12. 603
Quomodo dextre sublimatus dulcis exhibeatur
& cum quibus ibid.
Quo pacto iuxta Chymicos sedentur podagrici
dolores spirituum acrium illis l. 4. c. 13.
605
Quomodo fiat Mercurius philosophorum l. 4. c.
13. 604
Quæ & qualia medicamenta chymice præparen-
tur ex antimonio l. 4. c. 15. 617
Quomodo Pharmaca quedam cum cibis non im-
prosperè dentur l. 2.

R.

R Egonibus corporis tribus sua sigillatim assi-
gnata sunt purgantia l. 2. c. 2. 203
Rhabar-

ET VERBORVM.

Rhabarbarum est anima iecoris l. 2. c. 12. 241
 Rhabarbarum dysenteriae, cachexiae, hydropi, hæmoptosi, & sanguinis profluvii peculiariter medetur ibid.
 Rhabarbarum bilem purgat & viscera simul roborat ibid.
 Rhabarb. medicamentum ad casum & sanguinem coagulatum ibid.
 Rhabarbari optima extractio l. 2. c. 12. 241
 Rhabarbarum vulgo triplex est: flavum, album, & nigrum. Album Mechoaca, & nigrum Lalappa alias nominatur l. 2. c. 29. 321
 Radix genista tollit dolores renum & vesicæ, expellit calculum & sabulum l. 2. c. 36. 351
 Remedium ad affectus oculorum ex euphrasia pulvere cum mace l. 3. c. 39. 525
 Remedia ex hermodactylis simplicia & composita l. 2. c. 32. 330
 Remedia ad calculum arcana l. 2. c. 36. 353
 Rob sambuci purgans, in erysipellate & arthritide calida convenientissimum l. 2. c. 38. 362
 Remedia ad erysipelas & ambusta expertissima l. 2. c. 38. 365.
 Remedia ad dolores podagricos selectissima ibidem.
 Remedia ad hydropem ibid.
 Rotula ex spongii sambuci ibid.
 Ricinus seu cataputia maior pituitam & aquas ducit ex abdomine & articulis l. 2. c. 45. 411
 Ricini semen valet ad colicam, febrem cottidianam, arthritidem, & paralyfin ibid.
 Rubinus sulphuris l. 2. c. 11. 240
 Ricini cataplasma vomitum citans l. 2. c. 45. 412
 Ricini clystere ad colicam ibidem.
 Ruta prodest oculis, adversatur venenis, tormina, pectoris laterumq; dolores & vteri strangulatus soluit l. 3. c. 39. 527

Ruta antidotus adversus venena ibid.
 Rusci vires, qualitas, & quibus affectibus conducit l. 3. c. 52. 551
 Rerum existentia non sunt perennes l. 4. c. 4. 567
 Remedia metallica semper insidiantur humido nativo & natura nostra l. 4. c. 6. 572
 Remedia metallica nunquam sic comparari possunt ut natura nostra grata & satis idonea fiant ibidem.
 Remedia metallica vite insidiantur l. 4. c. 9. 588
 Rubens color chymicus perfectissimus l. 4. c. 11. 593
 Reguli Antimonij communis preparatio l. 4. c. 16. 620
 Reguli martis stellati dua preparationes ibid.
 Recte & Philosophice extrahendi antimonij modi potiores l. 4. c. 19. 630

S.

Sanguis & semen putrescens an indicent selectium purgans l. 1. c. 2. 9.
 Sanguis quomodo purgari dicatur Galeno ibid.
 Sal antimonii l. 1. c. 7. 44
 Sal vitrioli vomitivum & eius usus ibid.
 Sanguis solus expectat concoctionem ante purgationem l. 1. c. 16. 83
 Solus sanguis recipit veram concoctionem ad purgationem necessariam ibid.
 Salustii Salutiani errores & paradoxa de cruditate, putredine, febriumq; generatione refutantur l. c. 21. & 22. 283. & seq.
 Situs partis affectæ quid iudicet l. 1. c. 37. 193
 Secretum antimonii diaphoreticum l. 4. c. 16. 621
 Specifica & formali proprietate morbos sanantia remedia l. 1. c. 37

Pppp

Semen

INDEX RERVM

- Seimen zine, sanctonica aut zedoaria quid sit* l. 2. c. 6. 220
Spiritus Tartari non conuenit angina, pleuritidi, paralyfi, & phibifi uti volunt Chymici l. 2. c. 10. 231
Spiritus tartari quibus afflictiis proffit l. 2. c. 10. ibidem.
Species puluerum sena quibus consent l. 2. c. 10. ibid.
Spiritus terebintina eiusque vsus l. 2. cap. 11. 234
Stammonei vera preparatio l. 2. c. 13. 243. & extractio ibid.
Salis antimonii preparatio l. 4. c. 20. 632
Sena aliorumq. purgantium extractio l. 2. c. 13. 250
Scorbuti remedia l. 2. c. 14. 256
Secretum ex helleboro albo ad asthma l. 2. c. 20. 282
Stella Fratris Basilij signata l. 4. c. 16. 620
Syrupus de Chalybe l. 1. c. 12. 64
Syrupus de myrobalanis ad dysenteriam l. 1. c. 34. 177.
Senes non ferunt valide purgantia l. 1. c. 15. 77. & 80.
Syrupus ad hypochondriacam affectionem & scorbutum l. 2. c. 14. 254
Syrupus de polypodio ad morbos lienis l. 2. c. 15. 258
Syderum ortus & coniunctiones quomodo rescienda in purgando l. 1. c. 28. 149
Sena purgat primario humorem melancholicum, deinde pituitam crassam l. 2. c. 18. 266
Sena quomodo corrigatur & rite vsurpetur, coctionem non tolerat, infusione sola virtus extrahitur rectius l. 2. c. 18. 266
Sena folliculi an folia ad vsum potius recipienda ibid.
Sena extractum quomodo fiat ibid.
Sena quibus morbis opituletur ibid.
Syrupi elegantissimi ad melancholicos & hypochondriacos affectus de helleboro nigro l. 2. c. 20. 275
Serapinum purgat pituitam & aquas respicit, cerebrum, vterum, nervos & nervosas partes l. 2. c. 23. 291.
Serapini remedia ad cephalicam, epilepsiam, paralyfin, dyspneam, colicam passionem, hydrophem, vteri affectus, quartanam, obstructions viscerum, arthritidem ibid.
Serapini vsus ad externos affectus l. 2. c. 23. ibid. & seq.
Scyrri viscerum remedia l. 2. c. 25. 306
Spasmo proprie conuenit opopanax sumptum l. 2. c. 26. 309
Sal Indum an sit saccharum canna l. 3. c. 46. 539
Sarcocolla pituitam à cerebro neruig. & potissimum ab oculis purgat l. 2. c. 27. 313
Sarcocolla recentia & antiqua vlcera optime sanat ibid.
Sarcocolla oculis specificce prodest, ophthalmiam, epiphoram & lippitudinem persanat, albugines, nebulas & cicatrices delet ibid.
Sal Indum, quid sit, eius succedaneum lib. 3. c. 44. 539
Sarcocolla aurium vlcerebus medetur ibid.
Scyphus antimonii purgans l. 4. c. 25. 641
Salem cur veteres omnibus pene purgantibus medicamentis addiderint l. 2. c. 28. 317
Semina colocynthidis salubriter purgant l. 2. c. 33. 335
Syrupus diacolocynthidos ad hydropem & coxarum articulorumq. dolorem l. 2. c. 33. ibid.
Soldanella qualitas & vis hydragoga l. 2. c. 35. 349
Solda-

ET VERBORUM.

Soldanella non est virulenta facultatis sed benignum remedium. *ibid.*
Soldanella gaudet consortio Rhabarbari. *ibid.*
Soldanella varia remedia utpote tabula, potiones, electuaria, pulveres ad hydropem. *ibid.*
Soldanelle dosis & usus. *ibid.*
Secretum ad calculum. *l.2.c.36.353*
Surditati & tinnitui aurium medetur cyclaminus. *l.2.c.39.375*
Schananthi historia & vires, medetur convulsioni, menses ciet, viscera aperit, hydropicos inuat. *l.3.c.29.499*
Spica seu nardi quatuor sunt genera. *l.3.c.29.499*
Spica virtus & qualitas formali proprietate fluxiones sistit. *l.3.c.29. ibid.*
Stœchadis virtus ad melancholiam, epilepsiam & vertiginem. *l.3.c.44.535*
Syrupus de bryonia simplex & compositus.
Syrupus antimonii purgans. *l.4.c.25*
Sambucus & ebulus quoquo modo ad arthritidem erysipelata & ambusta. *l.2.c.38.367*
Sambucus & Ebulus purgant pituitam serosos humores & acriem bilem à ventre & articulis. *ibid.*
Sambuci & ebuli germinum foliorum, succi, corticum, radicum, Rob baccarum, granorum extracti, aqua, & spongiarum usus & virtus. *ibid.*
Specificum purgans ad febres & arthritidem & erysipelata. *l.2.c.38.365*
Stabiet expertis remed. *l.4.c.11*
Serpentum moribus medetur Cyclaminus. *l.2.c.39.376*
Scabiei & vitii cutaneis prodest Cyclaminus. *ibid.*
Syrupus Iridis. *l.2.c.40.381*
Syrupus cucum. agrestis. *l.2.c.42.396*

Stranguria remed. *ibid.*
Syrupus de manna. *l.3.c.4.425*
Syrupus de manna Mindereri laxatiuus. *ibid.*
Syrupi rosarum simplices laxatiui ex succo vel multiplici infusione. *l.3.c.8.434. & seq.*
Syrupi rosarum adstringentes sunt ex rosis rubeis siccis, laxantes ex viridibus pallidis. *ibid.*
Syruporum preparationes vera. *ibid.*
Syrupus rosarum pallidarum ad cachexiam & hydropem utilis. *ibid.*
Species diaturbich cum Rhabarbaro sine saccharo, dantur à 31. ad 3 iij. & ultra. *l.3.c.18.466*
Stacte quid sit eiusq. vires. *l.3.c.29.501*
Syrupus & extractum acori veri ad morbos pectoris. *ibid.*
Saxifraga vera quid sit. *l.3.c.52.551*
Sali non inest primo & per se purgandi virtus. *l.4.c.2.561*
Spiritibus Mercurii non est adscribenda purgandi virtus. *l.4.c.2. ibid.*
Sublimati dulcis quondam primarii Chymicorum secreti designatio. *l.4.c.12.603*
Spiritus vini alkoholizatus ad extractions tincturarum antimonii aliarumq. rerum quomodo paretur. *l.4.c.19.628*

T.

Tartarus habet vim digestiuam & purgatoriam. *l.2.c.10.230. & seq.*
Tartari virtus ad febres chronicas & viscerum obstructions. *ibid.*
Tartarus vitriolatus, eiusque usus. *ibid.*
Tartari mixtura vitriolata. *ibid.*
Tartari spiritus. *ibid.*
Tartari varia ad varios morbos remedia. *ibid.*

INDEX RERVM

Tabula purgantes ex mechoaca l.2.c.29.320
 Tempestates qua purgando conuenientiores l.2.c.
 28.149

Temporis purgandi commodum in febribus conti-
 nuis, & qua nullam habent intermissionem l.
 1.c.27.143

Tempus anni & diei quod sit purgationi conueni-
 entissimum l.1.c.18.149

Tinctura chalybis l.1.c.12.65. & c.13.72

Thlaffi bilem purgat, calculum pellit, internos
 abscessus rumpit, venenis aduersatur & rabi-
 dorum canum morsibus impositum medetur
 l.2.c.8.226

Thapsia bilem vehementer purgat, alopecias ex-
 plet, sugillata delet. ibid.

Terebinthina aluum laxat, omnia interiora vi-
 scera, epas, renes, vesicam, matricem, pectus &
 pulmones extergit, & mundat, vrinas calcu-
 lum & menses pellit l.2.c.11.232. & seq.

Tragaa laxatiua ex semine ebuli ad arthritidem
 & hydropem l.2.c.38.364

Tinnitus aurium & surditati medetur Cyclami-
 nus l.2.c.39.375

Thymelae est species Mezerei l.2.c.44.409

Thymelae virtus, vsus & preparatio l.2.c.44.
 409

Tragooriganum bilem ducit, pectoris morbis &
 visceribus obstructis conducit, menses aperit,
 languenti stomacho succurrit l.2.c.8.227

Tria praecipua medicina therapeutica munia,
 conseruare, praeseruare, curare l.1.c.28.145

Tinctura auri preparatio l.4.c.14.613

Tinctura auri, virtus & vsus ibid.

Tinctura antimonii vires incomparabiles ad
 morbos grauissimos cum primis ad lepram &
 sanguinis impuritates l.4.c.19.627

Tincturarum antimonii extrahendarum varii
 modi & quis optimus ibid.

Tinctura antimonii quoreste & efficaciter vsur-
 petur cum calce vel tinctura auri ibi-
 dem.

Turgescentia quibus humoribus & morbis pro-
 prie accidat l.1.c.26.138

Tussis remedium ex terebinth. l.2.c.12.
 233

Tussis remedium ex myrrha l.3.c.29.501

Tumoris viscerum & partium remedia l.2.c.25.
 307

Tumoribus quibuscunque duris emplastrum effi-
 cacissimum l.2.c.26.309. & seq.

Turpethum purgat crassam pituitam ab intesti-
 nis pectore & iuncturis l.2.c.30.
 323

Turpethum quomodo corrigatur & rite exhibea-
 tur, quibusq; conueniat. ibid.

Turpethum quomodo fiat supremum ad iunctu-
 rarum mala remedium ibid.

Turpethum minerale quid sit l.4.c.13.604

Turpethi mineralis variae preparationes ibi-
 dem

Turpethi officinarum preparatio ibid.

Turpethum diaphoreticum seu Bezoarticum mi-
 nerale ibid.

V.

Vermium & venenatarum bestiolearum &
 venenorum remedium ex galbano l.2.c.
 24.300

Vermes pellit opoponacum l.2.c.26.309. & seq.
 Vrinas & menses exigens puluis ex asaro l.2.c.
 31.326

Venenatorum animalculorum specificum reme-
 dium est bryonia l.2.c.37.359

Vinum purgans Denii: & Vinum purgans Mur-
 lati l.2.c.40.380

Vermes

ET VERBORVM.

- Vermes balsamica vi pellunt Pilula Ruffi* l.3. c.30.505
Vitrificatio Antimonii l.4. c.15.617
Vitrum antimonij venenata & maligna qualitatis adhuc particeps est ibid.
Vitrum antimonij quomodo prepararetur vt innoxie sumatur ibid.
Vinum euphrasiatum Arnoldi Villanouani ad oculorum affectus l.3. c.39.526
Vniuersale ex auro medicamentum naturam contra omnes morbos munem, dari aut comparari nequit l.4. c.7.576
Vires in quibus consistant l.4. c.9.581
Vita quomodo conseruetur ibidem.
Venenorum duo sunt genera ibid.
Vfus & virtutes diaphoreticorum puluerum antimonij l.4. c.17.622
Vires quomodo determinent purgandi modum l.1. c.15.79
Vires an inhibeant & quomodo determinent purgationem humorum turgescientium l.1. c.26.138
Viscerum indurationis & scirrhi remedia l.2. c.25.303
Vomitum quomodo moueat agaricus l.2. c.28.316
Vomitoria ex asaro l.2. c.31.326
Vomitum illitucitat cyclaminus l.2. c.39.373
Vomitoria ex elaterio l.2. c.42.391
Vulnera & vlcera antiqua & recentia sanat sarcocolla l.2. c.27.314
Vlcera aurium eadem sanat ibid.
Vteri dolores sedans l.2. c.31.327
Vteri suffocationis remedia l.2. c.31.327
Vterinorum malorum remedia l.2. c.38.358
Vlcera putrida sanat cyclaminus l.2. c.39.373
Vlcerum optimum deterfuum & mundificatum est apium l.3. c.39.528
Vacuationum vniuersalium differentie cap. I. l.1.1
Vere & autumno purgare vtilissimum l.1. c.28.148
Verna purgationis vtilitates
Vitriolum vomituum, sal vitrioli, vitriolum martis viride vomituum, Trochisci vitrioli ad vermes l.1. c.7.44
Vitriolum martis in puluerem redactum ad dysenteriam l.1. c.13
Vlcerationis renum & vesicae remedia l.2. c.11.235
Vrina ardentis & purulenta mictionis remedia ibid.
Vlcerum putridorum remedia l.2. c.22.288
Vulnerum, neruorum & quorumque remedia ibidem.
Vomitus est euacuatio vniuersalis reuulsoria vel deriuatoria l.1. c.5.33
Est motus violentior alui deiectione ibid.
Conuenit tantum robustis ibid.
quibus profit quibus officiat ibid.
Prodest morbis pertinacibus quiceteris remediis non cedunt ibid.
Valet in quartanarum accessionibus ibid.
Quo tempore conueniat ibid.
Vomitoria proprietate specifica sursum in ventriculum agunt humores ibid.
Vomitum in alui fluxu & arthritide valde conuenire ibid.
Vomitiorum medicamentorum differentia l.1. c.6.41
Vomitiorum lenium & vehementium simplicium & compositorum ex vegetabilibus petitorum materia & formula ibid.
Vomitiorum ex mineralibus videlicet vitriolo, antimonio, Mercurio l.1. c.7.44

S the Best
Ind

L Amos. S. m.

S Amos. S. m.

Amos. S. m. his to Del

Amos. S. m. his to Del
Spiritus
Camplicar. y alt: 10. Conferlion
form: et diaphordifracashe. an. gr: v.
miscantr. pr

~~Compositum~~
Ephraim diacartham: Andernaci datur ~~3℔~~
a 3℔ ad 7m. /

Rx: aqua ciccor: 5m. emanomi. 3℔. —
miscuantur. In colatura dissolue crocori, tartari —
pulueris. 3℔. Syrupi de rhubarb. 5℔. eloctu —
arij conitui 3m. diapruni foliatu. 3℔. —
miscer, fiat potio.

Diaphoreticum { Rx: aqua stillatitæ cardui benedict: & borag: —
et scabris: an: 5℔. aqua theriacal: cochlear: —
vnum. Syrupi caryophyll: 5℔. Spiritus —
theriacalis camphorat: gutt: 10. Confectio —
alcherm: et diaphordisacostei. an. gr: v. —
miscuantur. p.

20
15
—
100
20
—
300

333
300
33
272
27

Sanct: 67

30
1
3
6

2
213

1
3

1
1 — 3/4 — 3/4

12 3/4 4: 1/2

6: - 26.
T: - 26.
5: - 26.
H: - 13.
4: - 13.
2: - 13.
an: - 23.
m: - 23.
S: - 23.
T: - 23.
13

cards
amb

2
142
23

2
142
20

142

6659

Phaethon

20
 15

 100
 20

 300

1
 33
 300
 272
 27

fact: 67

10
 1
 3
 6

2
 213

1
 3

1
 1
 12

6: 26
 1: 26
 5: 26
 13: 13
 13: 13
 13: 13
 23: 23
 23: 23
 23: 23
 23: 23
 23: 23

cards
 26
 13

2
 142
 23

2
 142
 20

142

